

pierścienie (2), w pokładzie, pole, posag (2), possessyją (2), przywianek (2), psa (pieski) (3), purpurę, puszcza, rolą (14), ryby (3), rysztunek, sadzawki (3), sieci, siekiere, siodło, skarb(y) (32), w skarbiech (2), sprzęt, sprzężaj (10), stado (6), statek (5), staw(ki) (9), suknią (sukienkę) (13), szat(k)ę (szaty) (12), (pełne, nawieszane) szpichlerze (3), szubki, srebro (23), tarcze, trzody, ubior (4), warstaty, wełnę, wiano (sumnę wianną) (4), wielbłądy (2), wiele dobrego (2), wieś (wioski) (14), winnicę (5), wino, włokę, włosci, woły (9), (pełne) wory (worki, w workach) (6), woz (4), zagon, zamek (4), zapony, zboże (2), zegar, ziemię (5), złoto (27), złoty (sb)([ile] złotych) (6), Żyt(k)o (3), żywność, żywizynę; mieć beśpiecznie, chędogo, kęś (2), mało (mniej) (14), nazbyt [czego, co] (5), poczwicie, siła (3), trochę (po trosze, w trosze) (7), tyle czworo, tysiącami (2), wiele ((na)więcej) (23), we zlocie; z dopełnieniem zaimkowym: (wszy(s)tko) co((ż)kolwiek) (188), nic (7), nieco (2), to (13), wszytko (3).

Przysłowia: Lepieyći mieć trochę z pokojem: Niż wiele z ftráchem z gomonem. *BierEz* M4.

Czo ziemy to wśytko mamy *RejJóz* C8.

Frazy : »co mam, to mam« (2): Ale co mamy to mamy Gdy tu fwiátá wzywamy *RejRozpr* D3; *RejZwierc* 37v.

»jako komu masz albo nie masz« = *według czyichś możliwości materialnych (1):* Yedno wđdam nye zá rowno/ według tego yáko komu máłz albo nyemáłz/ thák to fie przydawa. *GliczKsiąż* F2v.

»by miał i pod skorą« = *za wszelką cenę (1):* Więc by miał y pod fkorą thedy muśi dobyć/ A przedfię niedośtátek przy drugich ozdobić. *RejWiz* 72.

»miej wszytek świat, poł świata« (1:1): Miéy ty chcefzli pół świátá/ dobra prze mię cnotá. *PudłFr* 35 (2).

Zwroty: »co [nieokreślone] mieć« = *posiadać choć minimalny majątek; habere Vulg [szyk zmienny] (6):* *GliczKsiąż* M8v; *Leop Eccli* 13/6; Quibus re salva profueram, Poki yelzche co mieli *Mącz* 353b; Mali kto co niewádzi dla przygody chowác. *HistLan* A3; *HistHel* ktv; *KlonKr* A4v.

praw. »mieć część« [w tym: w czym, na czym (3); z kim (1)] = *być współdziedzicem lub współwłaścicielem [szyk zmienny] (4):* *BudBib Deut* 12/12; W stodolie pani wdowa ma część trzeciá *ZapKościer* 1580/6v (2); *SarnStat* 473.

»mieć w dom(k)u, doma« [szyk zmienny] (10:4): *BierEz* I (2); oto pan moy dał mi wśytko w moc/ nye wye co ma w domu swoym *HistJóz* A3; *GliczKsiąż* M8v; *Leop* 4. Reg 4/2; *Mącz* 429a; bo żadny tego nie żáda czego dofyć domá ma. *HistRzym* 13; *RejPos* 301; *ModrzBaz* 47; *SkarŻyw* 412 (3); *KochSob* 70; *GostGospSieb* +2.

»w dzierzeniu mieć« (1): zebi y. m. pewnich rzeczy za niepewne pvczczaz nie raczila a poky [...] wdzierzeniv miecz ye bedzie. *LibLeg* 11/42.

»grosz [= choć grosz] mieć« (1): Wśytko łotr z wieczorá przegrał/ Niewiem by grosz przy łobie miał. *RejZwierc* 236.

»mieć kaletę« = *być bogatym (1):* By miał nańpráwiedliwřá/ á nie ma kálety/ Albo Lińá w zánádrzu/ łlbo Vyá w práwie/ Káždy konfuze ftánie w swoiey kázhdey ípráwie. *RejZwierc* 244.

»nie mieć ni kwartniczka« (1): powieda iż mu pewne pieniádze z Gdańlká przyniořá/ á on thám niema ni kwartniczka. *RejZwierc* 59v.

»nic nie mieć« = (zwykle) być ubogim; nihil habere *Mącz*, *JanStat* [szyk zmienny] (44): *PatKaz III* 131; Nic nietracy kto nic nie ma *BielŻyw* 53 (2); *RejRozpr F2*; *RejKup e3v*; *GliczKsiąż B2v*; *RejWiz* 60 (2); *RejFig Bb2v* (2); *RejZwierz* 137v; *BielKron* 115; Codro pauperior, Proverb. Yeden z tych który nic nie ma. *Mącz* 58d (3); *HistRzym* 16v (2); *RejPos* 193; *RejZwierc* 168 (4); *BudBib Eccli* 20/19; *SkarŻyw* 26 marg (9); *ReszHoz* 116 (2); *BielSjem* 6; Nic nie máiąc z tymi/ co nie niechcą/ przełtáię *KochPieś* 36; *KochSob* 56; *PudlFr* 20; *GórnRozm Cv*; *ActReg* 132; *WysKaz* 9 (2); *SarnStat* 239; *CiekPotr* 44.

»nie mieć nic [czyjego]« = czyjeś rzeczy nie są cudzą własnością [szyk zmienny] (3): nie mam nic twego/ co widziłz moię to włafne. *BielKron* 15v; *ZapKościer* 1588/82v; *SkarKaz* 351b.

»nie mieć nic własnego, swego; mieć co swego własnego« [w tym: nic swego własnego (1)] = nihil proprii habere *JanStat* [szyk zmienny] (12:11; 1) : *RejRozpr Cv*; *KromRozm III G7*; *RejWiz* 105; *BielKron* 139v (3); Coenobium, Kłafztor/ Mieyśce ná którym z pośpolitego dobrá żywą/ nikt nie ma nic włafnego. *Mącz* 59a; *OrzQuin T4v*; *RejPos* 23 (4); *BielSpr* 51; *WujJudConf* 213; *CzechRozm* 184 (2); *SkarŻyw* 117 (2); *WerKaz* 288; *WujNT* 81 (3); *SarnStat* 208.

»nie mieć ołownego pieniądza« = być bardzo ubogim (1) : Cui homini hodie peculi numus non est plumbeus, Który człowiek nie ma ołownego pieniądzą ná wżiłtki łwey máyętnoścy. *Mącz* 286a.

»państwo mieć« = być bogatym [szyk zmienny] (5): iż onę swą żąd[zą], [...] Rzekomo tym napełniają, Im więcej państwa mają *BierRozm* 18; *KromRozm III P7v*; *SkarŻyw* 440; *WysKaz* 42; *SkarKazSej* 693b.

»parteki chleba nie mieć« = być bardzo ubogim (1): niewiem/ iákoby fie był Lázarz on s Czyscá wykupił/ ktory y pártheki chlebá niemiał. *KrowObr* 76.

»mieć pieniądze (a. pieniążki), złoto ((i) srebro), grosz(e), dukaty, grzywny, złote« [w tym: pieniądze i złoto itp. (3)] = być bogatym (z przeczeniem – ubogim); pecunias habere *Vulg* [szyk zmienny] (32:24:2:1:1:1): *BierEz P4* (3); *FalZioł V* 53; *BierRozm* 19; *LibMal* 1543/76v; *RejKup d8* (2); *BielKom Bv*; Zonyć by łnadź był nye poyął by bylá nye myála pyenyędzy. *GliczKsiąż Q* (2); *Leop Mar* 10/23; *RejFig Bb3v* (2); *RejZwierz* 32v (4); *KochSat A3*; *Mącz* 253d (2); *Prot Bv* (2); *HistRzym* 61v; *HistLan C2v* (4); *RejZwierc* 229; *SkarŻyw* 62 (2); *KochFr* 3; *KochDz* 108; *KochMuza* 25; *KochPieś* 15; wiem pewnie/ że nie ieft łromotá/ Gdy dawa iábłká/ ten/ co nie ma złotá *PudlFr* 15 (7); *BielRozm* 31; *GórnRozm G3v*; *GostGospGroch kt*; *KoślakCath C2v*; *WujNT Mar* 10/23 (2); *SkarKaz* 315b (2); *CiekPotr* 35; *GostCast* 69; *SkarKazSej* 666b (2); Ktorzy máią Dukaty báwią fię rołkołszą *KlonWor* 52 (2); *SzarzRyt C3* (2).

»mieć przed rękoma« = posiadać (1): content [...] z siebie y z tego co ma przed rękoma. *GostGospPon* 169.

»mieć w (swych) ręku« = posiadać [szyk zmienny] (2): *LibLeg* 11/42; ze ia to Imięnie mąm wręku post *Confiscationem. ActReg* 162.

»mieć [co] spełna [= w całości]« (3): *RejZwierc* 221v; *KochFr* 3; Rzeozpośpolita poki ieft w cale/ poty káżdzy łwoie może mieć łpełná *GórnRozm I3v*.

»mieć [co] spolne (a. społeczne), na poły, społecznie, społu, pospolite, jedno; mieć na poły [w czym]« = być współwłaścicielem; habere communia *Vulg* [szyk zmienny] (9:4 : : 2:1:1; 1); *ZapWar* [1526]

łudzy Kościelni czynszu przereczzonego ná czás przereczony nie mogli by mieć *SarnStat* 1252 (8); *GrabPospR* L2v (5); *PowodPr* 63; *VotSzl* C2 (2); *SkarKazSej* 693b; *CzahTr* F3.

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo (15), z kogo (3), z czego [= *skąd*] (2), z czyich *rał* (1)] (21): *RejRozpr* D4; *Diar* 41 (3); *DiarDop* 118 (2); *GliczKsiąż* M7; *BibRadz* 4. *Reg* 25/30; *Mącz* 116c; *OrzQuin* G4; áby od Krolá Rzymłkiego ná káždy Rok łto pieniędzy miał. *HistRzym* 114 (2); *ActReg* 64 (2); ci máią mieć opátrzenié z łkárbu náłzégó [...]: Błkupi z Rułkich kráiów/ y inni świetckiego łtanu Senatorowie/ každý ná łwé pułroká po piąci łet złotych. *SarnStat* 39 (5); *GrabPospR* L2v; *VotSzl* E.

Z określeniem źródła lub tytułu nabycia [z czego (27), za co (7), od kogo, od czego (3), na co [= w związku z pełnieniem jakiejś funkcji] (3), stąd a. *skąd* (2), przez co, czym, na czym, po czym] (46); *BierEz* L; *RejRozpr* I3v; *SeklKat* L3v (2); aby dał [...] ksiądz z tegoż łanu sztyry gr, bo dziesięcinę z niego ma i inne podatki. *Diar* 63 (3); *GliczKsiąż* M3v; *GroicPorz* e4 (3); *RejWiz* 74v; *OrzRozm* V2; *Mącz* 34d (2); *RejPos* 325v; *WujJud* 156 (5); *ModrzBaz* 37; *SkarŻyw* 238; Kázaniu łię niedziwuymy/ bo mam pięć łet ná nie *KochFr* 51; *ReszHoz* 116 (2); *BielSjem* 19; vkazali mu sposób wychowania y odprawowania tych Ciężarów (na ktore nawięszy ma pozytek poZupach zSambora) *ActReg* 129 (2); *GostGosp* 100; *JanNKar* A3v; áby Iéy K.M. z tych dóbr zupełné prowenty do żywotá łwego miałá. *SarnStat* 105; Wozni od iednégo, ktory Świádky wie dzie, niech máią cztérzy łkóty. *SarnStat* 579; tych towárów Celnik ma mieć czwartá część zá pracá. *SarnStat* 1234 (11); *GrabPospR* L2 (2); *SkarKaz* 418b; *GosłCast* 50; *KlonFlis* B2.

W połączeniu z „swoj” (10): *OrzRozm* V2; *RejPos* 325v; *ReszHoz* 116 (3); ták ci co z máiętności łwych pożytki łwe máią/ iáko y ci co z obcych *GrabPospR* L2 (5).

W charakterystycznych połączeniach: mieć czwartá (trzeciá) część (4), czynsz (5), dań, dar, dochód (21), dożywocie (3), dziesięciny (3), grosze (3), grzywny, intratę (6), jurgielt (6), myto (3), nagrodę (nagrodzenie) (2), obrok (2), odzienie, opatrzenie (16), pensyjá, pieniądze, płat (zapłatę, płacá) (16), podatki, poświętney potrzeby (2), pożytki (17), pożywienie (wyżywienie) (4), prebendy, prowenty (2), salaryja, sumpt, wieczność, zarobek, żóld (3), żywność (10); z dopełnieniem zaimkowym: co, to.

Zwroty: »chcieć mieć« = *żądać* (1): ten popis wftáwił Augułtus/ nie iżby nowá dań mieć chćiał/ ále iżby wiedział [...] dochody w opánowánium łwym. *BibRadz* II 32b marg.

»mieć na poczet« = *otrzymywać, zarabiać* (1): Meruit stipendia in eo bello, Miał też ná poczet ná tey wojnie. *Mącz* 217d.

Szereg: »mieć i brać« (1): Ale xyądz oborski the pensją ma dobrovolnie miecz i bracz *ZapWar* 1550 nr 2665.

b. O towarze do sprzedania (58) : *BierEz* Bv (2); thedy łie ma napić [...] firopu acetofum wápteczge gi máią *FalZioł* I 33b (4); Dwa chcą frimarczyć: ieden ma wino [...] A drugi ma łledzie *KłosAlg* G3v (12); *LibLeg* 6/78v (3); *RejJóz* B8; *LibMal* 1546/109v (3); Pilnie pyta łłółárzá mali mocná kłótkę *RejWiz* 4v; *Leop Ez* 27/24; *BielKron* 56v (5); *Mącz* 252d; Mám też Dupłe Kitaykę mám płotno rábkowe/ [...] Mám też Pytel do Myná mám práwe gáłery *BielSat* B4; *Oczko* 38; *BielRozm* 14 (4); *WyprPl* B4; *SarnStat* 273; *CiekPotr* 34.

Zwroty: »na poły [z kim] mieć« = być współwłaścicielem (1): z którym [Rusinem] w ziemi iego miełkam/ y gruntu iednego z nim vzywam/ wżyftkiego ná poły z nim mam/ nie iáko z Sąsiádem/ ále iáko z fwym włáfnym brátem *OrzQuin Q4*.

»nic nie mieć« (3): Ktorzy yáko przez íen závždy tego fwyátá łápáya/ Iego fkárby obmamyeni a przedfię nic nye máya. *LubPs R4v (2); RejPos 317*.

»mieć w swych ręku« (1): Mogł [Pan Jezus] bárzo bogáty tełtáment vczynić/ máiąc wżyftki Oycowłkie dobrá w fwych ręku. *SkarKaz 154b*.

α. *Zaczqć mieć: otrzym(yw)ac, osiágnqć, zyskać (171)* : *BierEz K4v; BielŻyw 68; MiechGlab 59; RejKup f8; HistAl I; MurzHist Nv; iedén má co pomysli/ drugi nic MurzNT 13v (2); BielKom G5; GliczKsiqż C4v; vbożuchnycz [!] w prawdzie żywot wiedziemy/ ale wiele dobrego będziem mieli/ jelli fie będziem Pána Bogá bać Leop Tob 4/23 (3); BibRadz I 16a marg; Mqcz 36d (3); GórnDworz Bb4v (2); HistRzym 54v (6); RejPos 137 (8); Zaden nieczyfty [...] niema dżiedzictwá w Kroleftwie Chriřscufowym KuczbKat 390; RejZwierc 90v (2); KochPs 123; SkarŻyw 171 (3); CzechEp 79; Kto drugi ma bez prace/ o co ínadź dbał málo KochPieś 14; Calep 422a; GórnTroas 22; KolakSzczęśl B3v; Pożądácie: á nie maćie. [...] á nie maćie/ dla tego iż nie prořicie. WujNT Iac 4/2 (5); SiebRozmyśl B; SkarKaz 638b (2); CiekPotr 53 (2); PaxLiz C.*

mieć z czego [= w wyniku własnego działania] (4): BielŻyw 29; Coż ma tedy człowiek więcey s prace fwey? záchowác fie w tym co prácuie. BielKron 79v (2); RejZwierc 209.

mieć za co (1): Nie ináčzey gdy Sroki zá Sowá latáia/ Nárzektawłzy fie dármo nic zá to nie máia. RejWiz 55.

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo, od czego (58), z kogo, z czego (19), z łaski itp. czyjej (17), u kogo (4), z rąk czyich (3), z inqd a. skqd(inqd) a. stqd (6), od kogo z łaski; w tym: z dwoma typami dopełnień (3)] (103): OpecŻyw 88; Przykład tego mámy w fwiętych męczennikoch/ ktorzy cieřłkie a rozmaijtę męki cirpieli z dobrá wolá. Skąd to mieli? OpecŻywPrzedm C3v; PatKaz I 9v; PatKaz III 92; LibLeg 11/[32²]; Miły Iozeph oto nie plec Gdy od řzczęłcia czo mozełz mieć RejJóz E; SeklKat N4; RejKup aa4; KromRozm II i4; BielKom D7v; LubPs D marg (4); GroicPorz B3V; RejWiz 53v (2); OrzRozm P; Pánie Boże moy co mi dałz [...]: A to moy řługá ma potomřtvo y będye v mnie dzyiedzicem/ á ia tego dárú nie mam od ciebie. BielKron 11v (2); Boć ieden Bog/ od niego wżyftki rzeczy mamy GrzegRóżn O2v; Mqcz 124b; OrzQuin K3; Bo iesli w moich Rymiech będzie co chwalnego/ Z Niebá naprzod/ á po tym mam to z łáłki iego. Prot E; RejAp 4 (4); RejPos 21 (19); BialKat 28v; HistLan B2; KuczbKat 20; RejZwierc 28v (4); BielSpr 16; WujJud 56; KochPs 5 (2); dziś Bożym przyiácielem być y pewnieyřzá á nigdy nie odmienná wysługe mieć v niego mogę. SkarŻyw 76 (7); CzechEp 146 marg (5); NiemObr 104; KochPhaen 1; WisznTr 25; BielSen 5; PudłFr 47 (2); ArtKanc B12 (4); Kędy wdźięcznołáłkávę Boginie miełzkáia/ Co z nich piřorimowie řławni wżyftko máia. KochPropKKoch 4; ZawJeft 7 (2); GórnTroas 63; GrabowSet F4v (3); LatHar 400 marg (2); WysKaz 26; SkarKaz 39b (2); CzahTr B3; GosłCast 37 (2); SkarKazSej 693a; KlónFlis C. Cf mieć sam z siebie.

Ze zdaniem dopełnieniowym [z odpowiednikiem: ta, by, iż, żeby] (3): RejZwierc 28v; A ia to niech mam z przezyřzenia twoiego/ Bym cię łáłkávym [...] Vznáá ZawJeft 7; GórnTroas 63.

W imp: »miejcie« [wyraża zgodę na żądanie] (1): Idźcie/ idźcie leniwcy/ miejcie co żądacie *GórTroas* 18.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym w wyrażeniach o znaczeniu? 'niezależnie od nikogo lub niczego' [sam z siebie (4), od siebie (3), przez się (2)] (9): *WróbŻółt* nn4v; *LubPs* Tv marg; Oprocz Ducha s. łami s łebie nicz mieć nie możemy. *RejPos* 134 marg (4); *CzechEp* 242 marg; *LatHar* 571; *WujNT* 1.Cor 4 arg.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie, w sobie] (2): łynowye myluyą rodzycze łwe yako thy od ktorych mayą nyeczno włobyte vyączyey nyłz włzytky łluy *PatKaz* I 9v; *CzahTr* B3.

W połączeniu z „swoj” (2): Z twych rąk człowiek/ z twych rąk źwierz/ máią zdrowie łwoie *KochPs* 51; *BielSen* 5.

W charakterystycznych połączeniach: dar mieć (9), dobro (dobre, wiele dobra(-ego), co(kolwiek) dobrego) (14), dobrodziejstwa, dopłatę, dziedzictwo [= zbawienie] (4), łaski, poźdliwości [= to czego poźqda] (2), rzecz (3), szczęście, wysługę, zdrowie; z dopełnieniem zaimkowym: co(ż) (cokolwiek) (43), nic (9), owo, to (wsztyko) (45), wszy(s)tko (24); mieć wiele (więcej) (2).

Przysłowie: Rad tego niechay/ czego mieć nie możefz *BierEz* L3.

Zwroty: »darmo mieć« (2): Ano łami dármo maćie Dármo nam też vdzielayćie *RejRozpr* B3v; *SkarŻyw* 565.

»mieć z rodzaju, z przyrodzenia, mocą przyrodzenia [= z natury]« (1:1:1): *KuczbKat* 20; *SkarŻyw* 362; Płákác śmierći/ toćby tefz płákác národzenia/ Bo to oboie mamy rowno z przyrodzenia. *KołakCath* C.

»za wysługę mieć« (1): co wždy zá koniec v tych Pánow náłzych zá wysługę mieć możem? *SkarŻyw* 76.

2. Rozporządzać, tj. móc każdej chwili się posłużyć, użyć, skorzystać, okazać, powołać się, przytoczyć, dać (bez względu na to, czyją jest własnością) (też w kontekście przenośnym); *abundare, habere, retinere, uti* *Mącz* [w tym: kogo, co (1473)] (1489) : *MetrKor* 26/62v (5); *March*¹ A4v; *March*¹ *Wiet* A2; Cżemu nam nie podawacie/ Cegły z wapnem iefli maćie. *BierEz* G2 (6); *OpecŻyw* 31 (8); *ZapWar* 1522 nr 2287 (3); Warz kofmaczek z biedrzeńcem (niebędziefzli miał mnieyłze⁸⁰ tedy łtym połpolitym, włzytko dobrze) *FalZioł* I 113d (24); *BielŻyw* 126 (3); *GlabGad* C3v (2); Miał ten wołfko dwanałćie kroć łto tyłięci. *MiechGlab* 30 (4); *KłosAlg* Gv (5); *March*³ V5v (2); *LibLeg* 6/116v (7); *ComCrac* 19; *LibMal* 1543/70 (2); Niemałzli łukniey wdziey káptur *RejRozpr* H4v (4); *LudWieś* B3v; *SeklWyzn* Fv (2); *RejKup* o7 (14); mułćie prołtyh zioł pożywác [...] / Abowiem áni zboża áni mięła áni ryb mieć nie możecie *HistAl* K3 (7); *MurzNT* *Ioann* 12/6; *KromRozm* II ov (2); *KromRozm* III P6; *Diar* 44 (2); *GliczKsiąż* D2v (4); *LubPs* cc6; naprzod okaże łifth gleytowy iefli ij ma/ okaże też powołanie *GroicPorz* o (3); *KrowObr* 33y (6); *RejWiz* 159v (2); *Leop* A3v (11); *OrzList* h3; *UstPraw* Ev (4); *RejFig* Aav (9); Szczefz łeb chociaiy páznokty/ nie małzli grzebieniá. *RejZwierz* 139v (10); *BibRadz* *Gen* 22/7 (11); *OrzRozm* N2 (4); Wodz ktory przez tho morze piałeczne lud wiedzie ma zegárki kompáfy takie iáko címáią ktoryzy ná morzu żegluią. *BielKron* 263v (84); Włzák mamy czyłtą wodę z źródł piłmá łwiętego/ Tęż czerpaymy *GrzegRóżn* 02, *KochSat* ktv (2); *KwiatKsiąż* O4; *Solvendo non esse*, Nie mieć nic/nie modz zápláćić. *Mącz* 400c (12); *OrzQuin* M2v (9); *Prot* Bv (2); *SarnUzn* G6; kthoby

wędzidło, wiadro, wijadło, wodę (5), zegarki, żużelicę; z wyrazami oznaczającymi ludzi lub zwierzęta wykonujące jakąś czynność dla podmiotu: mieć apiekarze, charty, haftarze, historyki, kapłany, klacze, krawce, krzeczoty, kucharze, ptaki, sokoły, strożę (straż) (6), szpiegi (2), urzędniki (2), woły, złotniki; z wyrazami oznaczającymi mieszkanie: mieć doł, dom (3), gospodę, komorkę (2), mieszkanie, szopki; domu nie mieć; z wyrazami oznaczającymi składniki lekarstw i lekarstwa: mieć agrest, biedrzeniec, gorzałkę, lekarstwo (3), makuch, mleko, olej(ek) (3), oliwę, paznogieć, proch (2), przyprawy, sok [czego] (2), ślaz, wiano, wodkę (2), zioła, żywe srebro; z wyrazami oznaczającymi dowody, dokumenty: mieć autentyk, cedułkę, dokumenta, glejt, kredens, księgi, kwit (kwita(n)cyją) (6), list (34), oprawę (3), pismo (3), przywilej (3), szuldbryf, świadectwo (2), zapis (11), znak (3); inne połączenia: mieć bibliję (2), bożnice, podarki (4), dostatek [= rzeczy potrzebne] (6), egzemplarz(yk) (4), fant, grosze, grzywny, klucz(e) [zawsze w przen] (25), koni(k)a (7), (książki) (10), lutnię, lancuchy, mieeh (mieszek) (9), miejsce (10), ochędostwo, odzienie, organy, papier, perfumy, pismo (święte) (3), port (2), potrzeby (potrzebę) [= rzeczy potrzebne] (4), powrozy, przyprawy, psalterz, rejestr (3), sadzawkę (2), serwetkę, skarb (3), srebro (2), stawek (4), suknię (2), szaty, szpitale, szpiżarnię, tarcicę, tarliska (2), ubior (3), węgiel, worki (wory, woreczki) (4), wozy, ziemię (4), złoto (2), złoty (sb) (4), zwierciadło, żyto (2); z dopełnieniem zaimkowym: co(kolwie(k)) (27), nic (9), wszy(s)tko (2).

Zwroty: »mieć doma, w domu« = *habere in domo Vulg; est [alicui] in domu PolAnt [szyk zmienny] (4:3): Leop 4. Reg 4/2; BibRadz 4. Reg 4/2; OrzRozm V2v; BielKron [85²] (2); Bo fráfzek/ iáko íam wíeífz/ mam ípotrzebę domá KochFr 56; KlonFlis C.*

»jedno [co] mieć« = *być współużytkownikiem (1): [sowy] iednęć iámę máią/ A w niey póspólu íiadáią. BierEz Q.*

»nie mieć miejsca« = *nie móc się zmieścić (1): á tak ie [drożdże] iako lżeýfze [miód] wzgorę podnofi y wyrzucza, gdiż przednim na dole miefcza nie maíą GlabGad I8v.*

»nie mieć pewnego mieszkania, miejsca (a. miasta)« = *prowadzić nieosiadły tryb życia; nie mieć stałego miejsca zamieszkania; też w przen (o życiu doczesnym): tulać się, być na wygnaniu [szyk zmienny] (12:4): MiechGlab 21 (2); yfz ízye tho od thego lyotrowfthwa ítalo kthore nygdyzey pewnego myełcza nyema. LibLeg 11/136; LubPs L (3); GroicPorz n3v (2); KrowObr 23; BibRadz II 100d marg; Mącz 249b; ModrzBaz 123 (2); CzechEp 60.*

»mieć pieniądze, gotowe, grosze, złoto« = *móc zapłacić; pecuniam habere Mącz, Modrz, JanStat; (pretium) invenire Vulg; pecunia est [alicui] Modrz (23:1:1:1): MetrKor 34/135; LibLeg 10/64; LibMal 1544/90v; GliczKsiąż M6v; Leop Lev 25/26 (2); BielKron 251 (4); Maximus belli nodus est inopia rei pecuniariae, Ciężki węzeł yeft do wiedzienia walki pieniędzy nie mieć. Mącz 249a (2); Górndworz T6; ModrzBaz 118v (2); SkarŻyw 257; Phil F2; WysKaz 43; SarnStat 205 (3); VotSzl C4; SkarKazSej 659b (2); Mali gotowe [= gotówkę] naprzod o to pytay/ Dopieroż íię z nim przez tłumácze wityay KlonFlis H2 (2).*

»na piśmie, [co] spisane (a. przepisane), na spisku, na rejestrze mieć« [szyk zmienny] (4:4:3 :1): *LibLeg 7/69; OrzRozm I; BielKron 362v; OrzQuin Lv; iefli gory/ iefli chrofty/ iefli rzeki/ iefli błotá/ ma tho wfyfzko pierwey ná ípítku mieć niż przes nie poćiągnie BielSpr 7v (2); ReszHoz 119; GostGosp 8 (4); SarnStat *4.*

klątwa zákázuie/ nie tylko czytać/ ále áni mieć v siebie kšíąg haeretyckich. *WujNT* 478; *SarnStat* 385 (2).

W charakterystycznych połączeniach: bałwan mieć, cerograf, grosze, grzywny (5), klenoty (4), klucz (4), księgi (6), listy, majątność (3), mięso (3), obrazy (2), pieczęć (2), pieniądze (2), pisma, posag, prawo [= dokument prawny] (2), sol (6), suknią, szaty (4), talenty (2), zakład, zapis.

Zwroty: »mieć doma, w domu« = in domo habere JanStat [szyk zmienny] (2:1): OrzList b3; SarnStat 925; Mieyże więc pořag domá pogotowiu, iefli Niechceřz żeby ią wydał brát iey bez pořagu. CiekPotr 57.

»mieć w schowaniu« (1): ieden tylko Iowiszow bałwan mamy wřchowaniu *SkarŻyw* 429.

»mieć w zastawie« (1): muřil káždy wráćć co kto miał czyiego w zařtáwie *BielKron* 97.

Szereg: »mieć i chować« (1): z których [kluczy] ieden Sędzia/ á drugi Podřędek/ á trzeci Pířarz Ziemiłki niech máią y chowáią SarnStat 748.

3. Wláćć, panować nad określonym terytorium (o suwerenie, grupie etnicznej lub ludzkości w ogóle) (70): *BielŻyw* 164; *BierRozm* 22; *LibLeg* 7/10 (4); *HistAl* D4; ábowiem Piotr Apořtoł Święty/ nie miał řadney krolewřkíey dzierżawy. *KrowObr* 131 v (2); *Leop Ios* 24/13; Potym drugie kráiny ktore zowá [...] Inthal y Etfchland ktorych wíęřzå część ma Kłiążę Rakuřkie *BielKron* 287 (12); *GórnDworz* Z6v; wřziřtkę tę Lifflandckå ziemię Krol Iego M. Polřki ma. *KwiatOpis* C (2); *BudBib* b3 (2); *CzechRozm* 79; *SkarJedn* 168 (2); *StryjKron* 285 (2); *NiemObr* 169; *KochMRot* A2; *ActReg* 5 (2); chćiaćeř/ by ziemię/ W poćie řwym řpráwuiać/ ludzkie miało plemię *GrabowSet* C; *SarnStat* 1094; *SkarKazSej* 684b.

W połączeniu z „pod sobą” (2): Pířáli też iż ma [król] pod řobå czterdzieřci Kroleřthw *BielKron* 462; *OrzJan* 108.

W połączeniu z „swoj” (3): *LibLeg* 11/58v; ma Pop Ian Páńřtwá řwe bliřko Egyřthu *BielKron* 462 (2).

W charakterystycznych połączeniach: dziedzinę mieć, dzierżawę (6), krainy (3), krolestwo (5), księstwo (4), miasto (miasteczko) (8), pańřwa (3), wojewodztwo, zamek (zamki) (6), ziemię (ziemi połowicą, szerokość) (9).

Zwroty: »całe mieć« (1): My Miřtrř/ Komendorowie/ y Zakon [te zaimki, miasteczka, powiaty] [...] będziemy dźierżęc/ y ich cále będziemy mieć [plenum habebimus *JanStat* 870] *SarnStat* 1092.

»mieć dziedzictwo [czego]« (1): áby druga tá część ludu iego w Pogáńřtwie/ miała dziedzictwo ziemi *PowodPr* 13.

»mieć wszy(s)tek řwiat« [szyk zmienny] (4): Oto then pan wielki ktory chćiał mieć wřzytek řwiát/ nie dořtáło mu řie nic/ iedno then kęř fukná czárnego. *BielKron* 180; *SkarŻyw* 141; *ArtKanc* 05; *OrzJan* 108.

»mieć zupełnym pańřstwem« (1): téřz Ziemię/ któręřmy zåwřždy zupełnym Páńřtwem y práwem dořtátecznym do tego czářu mieli y mamy [cum pleno dominio ... habuimus et habemus *JanStat* 745] *SarnStat* 987.

Szeregi: »mieć i dźierżęc« = habere et possidere JanStat [szyk 1:1] (2): tę głębokóř z łowieniém Czeczug y řtárym Myřtem/ my Miřtrř y Zakon będziemy mieć y dźierżęc *SarnStat* 1089 (2).

~ Ze wskazaniem na drugiego z rodziców [na matkę (13), na ojca (3); z kim (13), z kogo (3)] (16): powyedyżała iż nye s nyego/ ále z wężą wyełkyego Alexándrá myála. *GliczKsiąż* B6 (2); *Leop Ruth* 4 arg; *BibRadz* 1. Par 8/11; poiął żonę Grzymiławę [...] / z kthorą miał Boleśławá Pudyká *BielKron* 358 (9); Abrahám prosił/ áby tylko Izmáhel ktorego iuż miał z niewolnice/ z láłki Bożey żyw był *CzechRozm* 155v; dowie fię Oćiec/ iłz pánná zbrzemieniem chodzi. záfrałowánj pjta iey íkim to małz? *SkarŻyw* 183; *StryjKron* 130.

W połączeniu z liczebnikiem (4): iją ci tylko ciebie iedného mám *OpecŻyw* 81; Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae, Mam czternaście wlelmi pięknych á vrodziwych bogiń. *Mącz* 428c; *SkarŻyw* 298; *CiekPotr* 26. ~

Szeregi: »mieć a dostać« (1): áby była zupełną mátką dzecyęcýá íwego/ onego myawífy á dostawífy ná rękach żywiła *GliczKsiąż* D4v.

»mieć i (u)rodzić« [*szyk* 2:1] (3): áni też orzeł Sokołá myeć y vrodzić nye może. *GliczKsiąż* D2v; *GrzegRóżn* K4; *SkarŻyw* 180.

αα. Urodzić (18): Powiedzże gdzieś fie národził? Ezop rzekł te⁸⁰ mi nie powiedziała/ Moia mátká gdzie mię miała *BierEz* B2v; iże była iedna brzemienna pani kthora fie długo męczyła z dzieciátkiem á niemogła go mieć *FalZioł* III 7c (3); *GliczKsiąż* C8 (3); *RejFig* Cc6v; *BibRadz* Gen 35/17; áż wżytki Pánie brzemienna martwy płód miály w Rzymie *BielKron* 463v; *Mącz* 113c; *SienLek* 112v; *GórnDworz* R7 (2).

W połączeniu z liczebnikiem (4): *FalZioł* IV 11b; *BielKron* 8v; iż iedná Niewiáłtá fiedmndziefiąt y óśm dzieći miała iednym porozenim. *StryjKron* 345 (2).

β. O współmałżonku (332):

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym współmałżonka (293): Ezop iże żony nie miał/ Chował łługę z ktorą legał *BierEz* F3 (4); *OpecŻyw* 50 (2); *FalZioł* V 66; *BielŻyw* 109; *MiechGlab* 25; *LibLeg* 9/54; *ComCrac* 20v (2); *RejJóz* G3; *SeklKat* K3; *RejKup* 15; *KromRozm* I C2; *LibMal* 1554/193v; *BielKom* G5v; *KrowObr* 222v (13); *Leop* 1. Cor 7/29 (5); *OrzList* e; *RejFig* Dd8v; *BibRadz* Gen 20/3 (5); *BielKron* 14v (23); *Maritum esse*, Mieć żonę. *Mącz* 210a (3); *RejAp* 150v; *GórnDworz* X8 (4); *HistRzym* 31 (7); *BiałKat* 286 (2); *KuczKat* 350 (2); *RejZwierz* 151 (2); *WujJud* 213; *WujJudConf* 213; *ModrzBaz* 29v (5); *SkarJedn* 347; Niech towarzyszá życziwego/ Iednemu łozu przycielał Mam z láłki twoiey *KochOdpr* C4; rzeklá: mężá nie znam. Nie rzeklá mężá niemam. Mam/ ále go nieznam *SkarŻyw* 242 (20); *StryjKron* 125 (2); *CzechEp* 420; *KochFr* 119; *WerKaz* 288 (2); *PudlFr* 16; *ActReg* 130; *Calep* 539a; *GórnTroas* 58; *OrzJan* 129; ktorzy máia żony/ niech ták będą iákoby ich nie mieli. *WujNT* 726 (34); *SarnStat* 629 (4); *KmitaSpit* B2; *PaxLiz* Ev.

~ W połączeniu z liczebnikiem głównym [w tym: o wielożeństwie i bigamii (35), o wdowieństwie (20)] (61): *OpecŻyw* 50; *MiechGlab* [88]; *SeklKat* K4v; *KrowObr* 7v (2); *Leop* Deut 17/17; *BibRadz* Tob 3/9 (2); Ma żon Krol Kálekucki trzy ítá *BielKron* 459 (29); Monogamus, Który tilko yednę żonę miał. *Mącz* 230c (3); *OrzQuin* T2v; *KarnNap* F3v; *ModrzBaz* 75v; Dwie żywe żenie mieć á rozwody wężlá małżeńkiiego czynić/ to iest przeciw Ewanieliey *SkarJedn* 240 (2); *SkarŻyw* 242; *StryjKron* 547 (2); *ReszPrz* 42 (2); *GórnRozm* D; *Calep* 323a; *WujNT* Ioann 4/18 (5); Iż gdyby mąż vmárł on co

W charakterystycznych połączeniach: maikę mieć (9), ojca (26), rodzice (5); mieć [kogo] żywego (6).

δ. *O rodzeństwie [zawsze z rzeczownikiem oznaczającym jedno z rodzeństwa] (39):* pytał nas tżłowiek tam ten o nażym rodzye iefliby żyw był ocýec/ ieflibychmy myéli brata *HistJóz C4 (3); RejJóz M7v (2); Leop Eccle 4/8; UstPraw B4v (2); BibRadz Gen 43/6 (2); BielKron 80; RejZwierc 17v; CzechRozm 61; CzechEp 260 (4); SarnStat 635; CiekPotr 26.*

W połączeniu z liczebnikiem głównym (6): *March² D4; LibLeg 11/61v; MurzNT Luc 16/27; BielKron 171 (2);* gdy wydał zá muž siostrę/ którą iednę miał: w pięćinaście lat swoich/ vdał się ná pułte mieyfcá *SkarŻyw 50; WujNT Luc 16/27.*

W połączeniu z imieniem (14): ta miała siostrę/ które było ijmię Mariá/ przezwifkiem Magdalena *OpecŻyw 60; March² D4; RejWiz 159v; Leop 2.Par 21/2 (2); BibRadz Gen 4/22 (3);* miał też ten Somerfet drugiego brátá Amiráliuá *BielKron 233v (3); BudBib 2.Par 21/2; SkarŻyw 252; WujNT Luc 10/39.*

W połączeniu z „swoj” (1): Siostrę fwoię miał rodzoną/ która [...] kofzulę S. Wincentego chowála *SkarŻyw 311.*

W charakterystycznych połączeniach: mieć brata (bracią) (28), siostrę (15).

ε. *O innych krewnych (10):*

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym ogólnie krewnego (8): proffyem wałz na drugye weffelye ktoru przyacyolke [= *krewną*] mamy y the thesz ía muž wydawamy *LibLeg 8/161; RejJóz N5;* też bękárci wedle Práwá Mieyfkiego máią krewné *GroicPorz ff (2); Leop Lev 25/26; BudBib Ruth 2/1.*

~ *W połączeniu z „swoj” (2):* *LibMal 1543/69v;* Miał powiną swoię święty Bernardyn/ zakońniczkę *SkarŻyw 459.* ~

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym określoną formę pokrewieństwa (2): Opiter, Ten który ítárego oycá [= *dziadka*] tilko ma/ á włafny go odumárł. *Mącz 266a; SarnStat 635.*

b. *O stosunkach zażyłości i innych stosunkach nieformalnych (119):*

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym rodzaj stosunku (85): Tego mniemay zá ízczelnego/ Kto ma przyaciela wiernego *BierEz G (3); OpecŻyw ktv (4); ForCnR C3; BielŻyw 44; LibLeg 11/61v; RejRozpr Cv; RejKup Co;* Stárzeye się drugi przez żony włafney/ a przedię miłofnicę będzie myał. *GliczKsiąż P (4);* Apoftołow Fráncifzek miał dwánaście íako Kryftus *KrowObr Qq4 (3);* Bo człowiczá náturá gdy ma towarzystwo/ Iuż káżdemu wyćirpieć ínadniey przydzye wízytko. *RejWiz 58 (5); Leop Iudic 19/24 (3); BibRadz Luc 11/5; BielKron 78v (8);* Eadem est amica ambobus, rivalet sumus, Iednę obadwá gámratkę mawá/ íwakowiezwá íobie. *Mącz 356d;* bo one [*białogłowy*] ítáraią się záwdy/ áby co naiwięcey íług [= *wielbicieli*] miály *Górndworz Dd2v (3); HistRzym 85 (2); RejPos 49v; BiałKat 3v; HistLan B4v; RejZwierc 17v (5); BielSpr 27v; WujJud 155v; BudBib 4.Esdr 16/34 (2); WierKróc B2v; BiałKaz Fv; ModrzBaz 128v; SkarŻyw 471 marg (3); CzechEp 43 (2); KochFr 51; ActReg 95 (4); KochCn B4; WujNT Luc 11/5 (2); SarnStat 615; GrabPospR L; SkarKaz 420b (2); CiekPotr 7; CzahTr Cv; ZbylPrzyg A3v.*

~ *W połączeniu z imieniem (7):* Gdym był w Wenecyey miałem Miłtrzá *IOAnnem Baptifstam Egnatium OrzRozm N2 (2); BielKron 22; HistRzym 78v; SkarŻyw 35 (3).*

W połączeniu z „przy sobie” (1): Lew kiedy mu siedm lat było/ Scześnie mu fie powodziło. Miał przy łobie przyjaćiele BierEz M4.

W połączeniu z „swoj” (4): OpecŻyw 104v; CzechRozm 184; Y o tem wąpicć nietrzebá/ iż każdy Apołtoł miał łwoie vcznie ModrzBaz 128v; ReszHoz 128.

W charakterystycznych połączeniach: mieć apostoły (3), domownika, gamratkę, miłośnicę (10), mistrza (2), nałożnice (3), oblubienicę (2), oblubieńca (2), przyjaciela (przyjacioły) (30), sąsiada (4), sługę (2), towarzysza (towarzystwo) (13), uczennice, ucznia (uczenniki) (7), znajomego, zwolenniki (3). ~

Bez rzeczownika oznaczającego rodzaj stosunku (20): KrowObr 145v; Leop Eccle 4/8; SEwerus miał iednego/ s którym częłto mawiał RejZwierz 18v (2); BielKron 80; GórnDworz Ee6v; BiałKat 13v marg; CzechRozm 33 (2); ModrzBaz 25v; iam ośieroćiął nie iest: mam łam Máryą mátkę Bożą: mam wiele innych/ [...] lepsze mi to łam towarzyłstwo. SkarŻyw 198 (3); ReszHoz 128.

~ W połączeniu z „sobie” (6): RejPos 74; iż zá nas raczył ták okrutnie ćierpieć/ chcąc nas łobie mieć. ArtKanc D10v (4); SkarKaz 45a. ~

α. O stosunkach miłosnych i intymnych nie określonych jednoznacznie przez rzeczownik dopełnienia (10) : RejFóz D5; GórnDworz N; KochMon 29; SkarŻyw 107; mam ia táką Kásię/ Zebych dla niéy odłtąpił Kánoniéy łwoiéy PudłFr 18; KOniecznie łychać miedzy wami porubłstwo/ [...] ták iż łnac któryś ma oycá łwego żonę. WujNT 1.Cor 5/L

W połączeniu z „sobie” (3): kazał mu żonę wzięć w zapłacie chcąc ią mieć łobie. HistRzym 128v (2); GórnTroas 6.

Zwrot: »mieć swoim« (tu w przeni) (1): Tá kiedy zá żywotá nie mogła bydź moią/ Popiół ze mnie zołtály/ niechay ią ma łwoią GórnTroas 18.

[Cf też **a.** **β.** »mieć na poły«].

c. O stosunkach zwierzchności i podległości (388) :

α. O stosunkach zwierzchności: podlegać, być poddanym (198) :

W połączeniu z rzeczownikiem zawierającym semantyczny element nadrzędności (195): BierEz 13; OpecŻyw 132; Iest piąta Horda którą Kozaki zową ale tą Czarza niema. MiechGlab 28 (2); WróbŻołt ff4v; KromRozm I G2v; KromRozm II r3v (3); DiarDop 108; RejWiz 172; Leop Gen 36/31 (5); OrzList c3v (5); O Młynárzu co wiele pánów ma. UstPraw Fv; RejFig Ee2; RejZwierz 32; BibRadz I 2b marg (5); iedną wolnością łye wefelą/ iednego łtrożá tey wolności máią OrzRozm K2 (3); BielKron 63v (10); Mącz 154b; OrzQuin Dv (4); Prot Av (3); GórnDworz Gg (2); RejPos 198v; WujJud 85 (7); dla tego Kościół Powłzechny niemoże mieć inłzey głowy/ oprocź łámego Kryłtułá Páná. WujJudConf 121v; BudBib 1.Mach 12/54; ModrzBaz 32v (2); SkarJedn 40 (14); SkarŻyw 283 (2); StryjKron 451 (2); CzechEp 244; BielRozm 8; GórnRozm A2v (3); PaprUp A4v (2); KochWr 36; ActReg 118; KochFrag 41; LatHar 734; WujNT Ioann 19/15 (3); GrabPospR M4; KlónKr F4; My Polacy/ z łálki Bożey mamy Krolá PowodPr 60; SkarKazSej 671b (7); RybWit Cv.

~ W połączeniu z imieniem (4): Tám teź ielth drugie miałto Syrya imieniem/ ktore ma Kłiążę Perę BielKron 267v (2); WujNT 808 (2).

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [nad sobą (54), na się, przy sobie, w sobie] (57): BielŻyw 18; KromRozm II r3v; GroicPorz f4; KrowObr 62; RejWiz 133; BibRadz Apoc 8/11; ktora [cerkiew] ma

W charakterystycznych połączeniach: mieć chłopca (2), czeladnika (czeladkę, czeladź) (12), dworzany (3), dziewczę (2), kmieci (kmiotki) (2), komorniki, namiestnika (namiastka) (7), niewolnika (niewolnicę) (6), owce (owieczki, owczarnię) (4), pacholki (2), poczet, poddanego (3), podpiska (3), pojmańce, porucznika (2), rotę (2), służę (służebnika, służebnicę, ludzi a. panny służebne) (35), szafarza (3), urzędnika (4), więźnia (6), wikaryjego (2), włodarza (3), żołnierze (2). ~

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym pozycję społeczną, nie zawierającym semantycznego elementu podległości (63): iefłiżeby [...] fama matka dziecięcia żywić nie mogła. Taka może mamkę mieć *FalZioł* V 36; *ConPiotr* 31v; *HistAl* L8v; *KrowObr* 181; *Leop* 2.Par 26/10; *UstPraw* A3 (2); *RejZwierz* 3v (2); *BibRadz Iudic* 18/27; *OrzRozm* M3v (4); Miał krol Sálomon XII przełożonych nád wżytkim ludem Izraélłkim *BielKron* 76v (5); *Prot* C4; *RejAp* 16; *GórnDworz* Q3 (2); *RejZwierz* 39; *WujJudConf* 124v; *BudBib* 2.Par 16/4; *SkarŻyw* 291 (3); *CzechEp* 329; wiele tákowych iáko ty Twóy Pan błaznów ma. *PudłFr* 25; *PaprUp* K2v; *ActReg* 5; *GostGosp* 152 (2); *GrabowSet* D2v; trzëy brácia mieli iednégo Młynárzá *SarnStat* 683 (4); *CiekPotr* 72.

~ W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [pod sobą (7), osobą] (8): *OpecŻyw* 42v; *Leop* 3.Reg 9/23; *OrzRozm* M3v; Sálomon prošíł krolá Hyrá/ áby mu pošłal rzemięśniká/ kteryby vmiał robić złotem á frebrem/ [...] s tymi rzemięśniki ktore mam w Zydoštwie s sobą/ kterych iefzcze ociec moy był nbył. *BielKron* 77; Woiewodowie máią pod sobą Setniki/ Dzięśiátniki/ y inŹe tym podobne *ModrzBaz* 115; *SkarJedn* 178; *CzechEp* 243 (2).

W połączeniu z „swoj” lub „własny” [swoj (72), własny (1), svoj własny (1)] (14): *Diar* 94; Otoż fy e vrodził v nas w Polfzce iakiś Senior [...] / ktory MiniŹtry fwe włafne ma *OrzRozm* 13 (2); Mieli záfię fwoie kfiáżetá/ kтым rozdawáli kráiny puŹte *BielKron* 343v (3); *CzechEp* 62; *NiemObr* 160 (2); *KmitaPsal* Av; *GostGosp* 164; *SarnStat* 340; *CzahTr* B4v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć anjoły, (arcy)biskupy (2), błazna, chorążego, czytelnika [= lektora], doktora, dozorcę, dziesiątniki, gospodynią, hetmana (3), instygatora, kapelana, kapłana (2), kasztelany, klucznika, kowala, krajczego, krole, książg (2), kucharza, lekarza, lud, mamkę, ministra, młynarza (2), myńcarza, myśliwca (2), pana, pasterza, patryjarchy, pisarza (6), podkomorzego, podskarbiego (2), probierza, przełożonego, radę (3), rotmistrza, rycerze (rycerstwo) (2), rzemięśniki, rzezańca, setniki, sędzie(go) (2), sprawcę, starostę (2), straż, stroża (2), strzelca, winarza, wojewody, wojskiego. ~

Bez rzeczownika oznaczającego pozycję społeczną (22): *BierEz* B3; *LibMal* 1545/103v; *RejZwierz* 32v (2); *BibRadz Apoc* 3/1; Przez fie nic nie íprawował/ tylko miał ná to wyfádzone ludzi *BielKron* 148v; *SarnUzn* E6v (2); *RejAp* 34 (2); *RejPos* 20; *RejZwierz* 235v; Byli też *Ducenarii*, co po dwu Rotu mieli. *BielSpr* 12v (2); *BielSen* 11; *GostGosp* 154; *WujNT Apoc* 3/1; *SarnStat* 434.

~ W połączeniu z „pod sobą” (4): Krolowie panuią nad tymi ktore pod sobą máią *OpecŻyw* 95; *BierRozm* 23; *MurzNT* 108v; *Mqcz* 143d. ~

αα. Dostać, nająć [z rzeczownikiem oznaczającym pozycję społeczną, zawierającym semantyczny element podległości] (2) : GDyż wiele chłopów [...] do Słáfká y do Prus czáfu źniwá zwykli przechodzić: z którëy przyczyny bywał iź w ziemiách Korony PolŹkiëy z trudnościá robotniki y fługi mogá mieć. *SarnStat* 519 (2).

d. *O stosunkach sytuacyjnych (podmiot jest obiektem działania lub ustosunkowania człowieka wyrażonego w dopełnieniu; tu też o stosunku człowieka do rzeczy lub pojęcia); uti Mącz (256) :*

*W połączeniu z rzeczownikiem osobowym oznaczającym rodzaj oddziaływania na podmiot lub inne związki wynikłe z obustronnych uwarunkowań (207): BierRaj 20v (2); MetrKor 40/817; BielŻyw 41; Bo kto ma mocznego obrońcę, nieboi nie mgłęgo prześladowce. WróbŻołą R8v; SeklWyzn e4; LibLeg 11/154v; RejKup Qv (2); HistAl N5v; KromRozm I O3v; GliczKsiąż O3; LubPs B4v (3); GroicPorz 112v; gdyż ty niemają wziętych bluznierzow y nieprzyjaciół nąswięcie/ iako są oni KrowObr 147 (10); RejWiz 104v (3); Leop Eccli 13/22 (3); OrzList h2v; UstPraw F2; RejZwierz A4 (2); OrzRozm H3; BielKron 46v (5); GrzegRóżn Cv (10); Uti defensore aliquo, Mieć opiekuną/ albo pod cziją obroną być. Mącz 510b (2); Prot V; RejAp 171; pan Tárlo [...] miał we wżytkim thym co vmie/ dobre miłtrze GórnDworz E6 (6); RejPos 75 (14); BiałKat 298; BielSat E; KuczbKat 305; RejZwierz 13 (7); WujJudConf 147v; bo nád cie nie mam inego wípomożycielá. BudBib Esth 14/13 (3); BudBibKaw A3; MycPrz I C4v; WierKróc B2v; BiałKaz H3; CzechRozm 3v (3); PaprPan K4; ModrzBaz 10v (5); SkarJedn 22 (3); iako pieniądze y złoto/ ma rozbojnikow wiele/ ktorzy się [...] o nie [!] kułzą SkarŻyw 16 (72); MWilkHist G4; CzechEp 8 marg (3); CzechEpPORz **4; NiemObr 139; KochPieś 19; iako y my odpufzczamy/ winowáycom ktore mamy ArtKanc M15v (2); BielRozm 33; KmitaPsal Av; Phil C2 (2); GórnTroas 69; GrabowSet L2; LatHar 100 (2); WujNT Luc 7/41 (4); SarnStat 487 (2); PowodPr 15 (2); SkarKaz 123b (5); CzahTr I3v; SkarKazSej 664a (5); KlónFlis G3v; KlónWor 28; SzarzRyt D.*

~ W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [na się (21), nad sobą (4), za sobą (2), o sobie (2), około siebie, sobie, przeciwko sobie, z sobą, po sobie, przy sobie] (35) MiechGlab 60; RejRozpr F; ZapWar 1550 nr 2674; gęłtego łędzyego káždy ma o łobie RejWiz 12 (3); RejZwierz 43; BielKron 223 (3); OrzQuin C4; RejAp 74 (4); GórnDworz D6 (2); Widził że małz ná się thęgiego hárcowniká tego to Anyoła ciemności RejPos 57 (4) RejZwierz A2 (3); MycPrz I A4; WierKróc B2; CzechRozm A3 (3); SkarŻyw 473 (2); CzechEp 8 (2); WujNT przedm 27; VotSzl C4.

W połączeniu z „swoj” (22): LubPs ee4v; RejWiz 173; BielKron 462; Neptunus był bog morzá/ [...] Iuno była bogini małżeńłthwá/ Ceres była bogini zboża. A ták nie było ani człónku żadnego/ ani łtanu żadnego/ ktorzyby był ták nie miał bogá łwego. RejAp 111y (2); RejPos 52v (7); WujJudConf 138; CzechRozm 183 (2); ModrzBaz 56; SkarŻyw 298; WujNT 76; SarnStat 556; PowodPr 47; Przed vpadkiem Proroki łwe krołełtwá miáły. SkarKazSej 706a marg.

W charakterystycznych połączeniach: mieć adherenta, adwersarze, anioła (stroża) (3), bluznierze, boga, chwalce (4), dlužnika (3), dobrodzieja, doktora (2), dziedzice, forytarza (4), fundatora, gońca, gospodarza [= opiekuna], harcownika (3), jednacza (10), kaznodzieje (2), kupca, lekarza (5), łotry, miłowniki, mistrza (7), moderatory, nagrozdziela, naśladowcę, nauczyciela (3), nieprzyjaciela (44), obrońcę (6), odkupiciela (3), odpowiednika, opiekuna (opiekalnika) (7), oprawcę, osoczniiki, pasterza [o owcach] (4), patrona (2), pedagoga, pocieszyciela, pomocnika (pomagacza, wípomożyciela) (16), posłańca, pośrdziednika (12), powiadacza, preceptora, proroki, prześladowcę (prześladowniki) (3), przyczyńcę (11), przystawa (2), rację (poradnika) (2), rozbojnik (3), rzeczniika (3), sędziego (10), sprzeciwnika (4), straż, stroża, substytuty, sukcesora, surrogat(or)a (2), szpiega (łpiegi) (3), łwiadka

(9), towarzysza (2), (dziwo)widze (2), winowajce (2), wodza (3), zachodzącę, zastępcę (2), zbawiciela (wybawiciela) (6), zdrajcę, zwolenniki. ~

W połączeniu z przymiotnikiem wyrażającym ustosunkowanie uczuciowe (6): *Leop Eccli* 6/6; *GórnDworz* Bb4; *PapPan* Bb4v; Wiele ma życziwych [!] zawfze/ ten ktory zawfze dobrze czyni. *KołakSzczęśl* C3v; *PudłDydo* B.

~W połączeniu z „sobie” (1): aby thym mniej miał łobie nienawifnych [tj. którz by go nienawidzili]. *Phil Q.* ~

Ze zdaniem względnym wyrażającym stosunek dopełnienia do podmiotu (15): niemám żadného ktoby mię pocieífyl *OpecŻyw* 143 (2); *RejJóz* M (2); *RejKup* Aa; *MurzHist* N3v; *Leop Eccli* 6/6; *GórnDworz* Bb8v; *RejPos* 162v; Kto mnie odrzuca/ y nieprzyimuie łłow moich/ ma kto iy ładzi. *BudNT Ioann* 12/48; *Zadney* rzeczy więcey niema prágnąc człowiek Chrześcijánłki/ iedno mieć onego coby fię dżiwował ábo przypatrział iego łprawam *ModrzBaz* I35v; *SkarŻyw* 22 (2); *GórnTroas* 60; *WujNT Ioann* 12/48.

Bez wyrazu określającego rodzaj stosunku (1): á kogo tu małz [tj. jakiego protektora]? ábyś tu łobie wyćiołał grob *BudBib Is* 22/16.

α. W stosunkach sądowych (27) :

W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym rodzaj stosunków w postępowaniu sądowym (26): *ZapWar* 1516 nr 2123; *MetrKor* 40/817; *LibLeg* 6/116v; *RejKup* Aav (2); *GroicPorz* h3v (7); tedy mu pieniądze niemáią być zapowiedáne/ á zwłafzczá gdyby miał rękoymie. *UstPraw* A (4); *GórnRozm* F3v (2); Krześcíanin ná pomowę żydowską, iesli Zyd nie ma świádká, łam Krześcíanyn fie odwodzi *SarnStat* 246 (4).

~ W połączeniu z „swoj” (1): LVdżiem zacnym á wyłokiego łtanu/ przyłtoyna rzecz iest mieć prokuratorá [= rzecznika] łwego *GroicPorz* e2v; *UstPraw* C3v; *ModrzBaz* 95; *SarnStat* 569.

W charakterystycznych połączeniach: mieć dzilcę [= świadka testamentu] ístca, prokuratora (6), rękoymię (2), rzecznika (2), substytuty, świadka (9), zachoję [= świadka]. ~

Ze zdaniem względnym wyrażającym stosunek dopełnienia do podmiotu (1): áżby pierwey ten ná ktorego winę kłáda/ miał te ktorzyby nań w oczy łkárzyli *WujNT Act* 25/16.

e. O człowieku, który może być pomocny w danej sytuacji, którym można się posłużyć, zlecić mu coś; *adhibere, uti Mącz* (71) : *RejRozpr* 13v; *RejKup* Vv; [mają] łzkodę obwiełć woźnym y dwiemá łłáchćicomá: A iesliby woźnego álbo łłachty niemogł mieć/ tedy dwiemá człowieki przyłięgłémá *UstPraw* E2; Sniły fie nam fny/ á niemamy wyłádáczá ich *BibRadz Gen* 40/8; *BielKron* 143 (2); *Mącz* 233a; *Prot* D2v; *SienLek* 145; *RejPos* 52v; *BielSpr* 53; *BudBib Gen* 41/24; *PapPan* Y2 (2); *ModrzBaz* 24v; miał iednego wieśniaká vbogiego/ ktory do niego częłto chodząc/ w komorce mu náprawował co było potrzebá. *SkarŻyw* 571 (2); *ActReg* 28; *SarnStat* 131 (3); *SkarKaz* 606b.

W połączeniu z wyrazem „pogotowiu” (2): *Mącz* 425a; *Turek* [...] Wołochy y Tátary ná nas pogotowiu ma *OrzQuin* Y3v.

W połączeniu z okolicznikiem celu (26): *OpecŻyw* 13; *BielŻyw* 76; *Leop Ez* 27/9; o kthorą krzywdę [...] mam Arcybifkupá/ mam Papieżá/ mam też Concilium/ na koniec mam KRólá Páná łwego zwierzchnego/ náprzećiwko gwałtu y niesprawiedliwółci Bifkupiey *OrzList* f3; *Mącz* 307b; *OrzQuin*

(3), paznocy (3), pierze (3), piorka, plesz (2), płuca (3), prawicę (2), przyrodzenie, ramiona, (ręce) (17), rog(i) (rożek) (26), serce (8), sieraśc, skor(k)ę (4), skorupę (2), skrzydele (5), skrzydła (skrzydełka) (25), spojenia, stawy (2), stroje [= genitalia], szyję (2), trąbę (3), ucho (uszy) (19), usta (6), wąsy (3), wątrobę, węgę, włosy (5), zęby (zębki) (11), źrenice, żądło (4), żołądek (3), żyły.

Przysłowie: WujJudConf 243v; Lecz boleść wżu niema [= *nie można nic wyperswadować człowiekowi zbolnemu*] GosłCast 36; Nie ma głodny brzuch wżu, proźne to łą łłowá, Nie ma wżu łákoma táiltra Iudałzowá [= *nie można nic wyperswadować człowiekowi głodnemu, podobnie – chciwemu*] KlonWor **2v.

Frazy: »boday ręku nie miał« [w *funkcji przeklenstwa*] (1): Boday rąku nyemyal yefly mv tho łczierpyłz LibMal 1544/88v.

bibl. »kto ma uszy (a. ucho) (ku słuchaniu a. na słuchanie), niech(aj) słucha (a. słuchaj)« = *qui(s) habet (a. habens) aures (a. aurem) (audiendi a. audire), audiat Vulg, PolAnt (50)*: Iefli kto ma wży ku słuchaniu/ niechái słuchá. MurzNT Mar 4/23; KromRozm II ov; Leop Matth 13/9 (4); BibRadz Matth 13/43 (7); RejAp 17v (13); RejPos 62 (3); BudNT Mar 7/16 (2); CzechEp 298; WujNT Matth 11/15 (18). [Zawsze przekład tego samego tekstu].

Zwroty: »nie mieć głowy« = *zostać ściętym* (1): tego pan nasch niebedzie wyerzen od Turkow a mi połowie niebedziem miecz głow LibLeg 11/59.

»nie mieć swej, cudzej głowy« = (*nie*) *poprzestawać na własnym zdaniu (1:1)*: Nie ma łwey głowy gdy czego niewie ábo nie rozumie/ [...] nie ma też cudzey głowy/ gdy łłuności y łpráwiedliwości nie wpátruie. SkarKaz 661b.

»mieć język; mieć kilka, czterdzieści językow« = *umieć mówić, wiele mówić [szyk zmienny]* (2; 1:1): BierEz K3v; RejPs 209v; kto ma ięzyk niech fie s pilnołciá wywieduie RejAp 108; Ná cnot ludzi tych w łlawienie/ nie dołyc by mieć czterdzieści ięzykow SkarŻyw 206.

»mieć oczy« = *władać wzrokiem; być spostrzegawczym [szyk zmienny]* (8): KrowObr 130v (3); BibRadz *3v; Certe oculis uteris, [...] Zápawdę [!] małz oczy/ widzilz dobrze/ nie dałz fie ołzukác. Mącz 510b; Górndworz T3; NiemObr 157; LatHar +4v.

»oczy swoje mieć« = *kierować się własną oceną* (1): wpyęcycu też małżonki inłfych ludzi oczy dokłádác łye nye będzie/ tylko łwoye máyác/ [...] ledá yáką porwie GliczKsiąż Bv.

»uszy mieć« = *słyszeć [szyk zmienny]* (5): KrowObr 220 (2); Mącz 11b; Słyszeliście łáfiedzi ktorzy wży maćie/ Iákimem był Prot A4; RejPos 262v.

W przen (1) : W ten czas dopiero poznalż iák ma nędzá rogi/ Którymi cię vbada w tákowy czas łrogí. CzahTr C.

b. *O substancjach wytwarzanych przez organizm (3)* : FalZioł IV 29d; Takieź y riby nie maią mleka. GlabGad H5v; Bo w oney włzytkiey ziemi/ włzytkie zmije y węże iádu żadnego nie mąią [!] WujNT 508.

c. *O jednym z dwu podstawowych pierwiastków (fizycznym i duchowym) istoty żywej jako całości lub o pierwiastku konkretnym w przeciwieństwie do bezpostaciowego (94)* : BierEz B2v; OpecŻyw 169v (3); SeklKat Y2; RejKup dd7v; KromRozm I E2v (2); KromRozm II n (3); KromRozm III A8; GliczKsiąż P3v; KrowObr 200; Pátrzay pilno ná płomień iż then nie ma ciálá RejWiz 111 (17); BibRadz Gen

ręcznych rzemioł: pięknie pisał/ y málował/ ná drzewie/ [...] ryłował *SkarŻyw* 507 (19); *CzechEp* 186; *NiemObr* 138; *Calep* 88a; ktorzy vważnego w rzeczach rozładku nie máią/ ci pewnie w błąd przyść mużą *Phil* S3; *LatHar* 556; *WujNT Act* 16/16 (8).

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć cuda, czary, ducha prorockiego a. wieszczego (16), fortyl, język [= mówienie obcymi językami], lekarstwo, naukę (nauczanie) (2), objawienie, odmianę (2), poznanie Boga, proroctwo (4), psalm [= śpiewanie psalmów], radę, rozeznanie (2), rozsądek [= właściwą ocenę] (7), rozumienie (2), rzecz gotową, rzemiosło, skutki (2), sprawę (3), tajemność [= dotrzymywanie tajemnicy], wykładanie, wymowę (7), występki ~

Połączenia oznaczające cechę polegającą na wywoływaniu pewnego wrażenia lub reakcji u odbiorcy, obserwatora (19): *FalZioł* I 60c; *BibRadz* I 1 marg; *Obstructa difficultatibus omnis cognitio*, Wfzeláka nauká á vmieyętnóść ma w łobie nieyáką trudność. *Mącz* 423b (2); *fámá tá rzecz/ [...] ma łmiech* w łobie *GórnDworz* P8 (7); *KuczbKat* 265; *WujJud* 39v; gdyłz towarzýstwo iey niema w łobie żádnej przykrości *BudBib Sap* 8/16; *ModrzBaz* 102; *SkarŻyw* 80 (2); *CzechEp* 359; *KochCn* B4v.

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć dziw, godność miłości, kąsanie, nieprzystojęństwo, przyjemności przykrość, przysmaki, słodkość (2), smak (2), szczypanie, śmiech (2), trudność (5), wątpliwość, żałość. ~

Połączenia na oznaczenie dziedziczenia cech [z kogo (3), od kogo (2), po czym] (6): *BierEz* N2v; kto ieft vczonym á mądrocią obdarzony, tego chwał [...], bo tego niema od oycza dziedzicznego *BielŻyw* 93; *Mącz* 144b; *SkarŻyw* 130 (2); *KochFrag* 42.

Połączenia o ogólnym znaczeniu 'odznaczać się' (zwykle tłumaczy się przez 'taki jest') [w tym dodatkowo: iż(e), że, aby (12), ze zdaniem niezależnym (5)] (87): dziwny wzór małż [tj. *jestes dziwny*]/ Kto cię chwali nań łie gniewałz *BierEz* S; *PatKaz* III 90; *FalZioł* I 122d (4); *GlabGad* H7 (3); *BierRozm* 12; *RejRozm* 392; *RejKup* x4v; *HistAl* A3v (3); *BielKom* n1b 7 (2); *LubPs* O2v; *RejWiz* 120 marg (3); *RejZwierz* 111v; Ták też nálzy wielebni Biłkupi/ [...] widziłz iákiego Duchá máią *OrzRozm* I2v; *BielKron* 26 (4); *Mącz* 84c (8); *OrzQuin* Y3; *SarnUzn* G6v; *SienLek* 108; *GórnDworz* G7 (4); *HistLan* B2v; To też ofobną łztukę iłcie w łobie máią/ Iż łłowo rádzi dzierzą *RejZwierz* 241 (3); *WujJud* 71; *BudBib* b3v (2); *CzechRozm* 105v; *PaprpPan* E2v (2); Wino záilfe tákíe ma przyrodzenie/ iż ludzi naprzod czyni wełóle *ModrzBaz* 52 (5); *Oczko* 6v (3); *SkarŻyw* 263 (2); *StryjKron* 95; *CzechEp* 49 (2); *NiemObr* 50 (3); *ArtKanc* L13; *GostGosp* 148; *GrabowSet* E; *RybGęśli* C2v; A iefli łię kto zda być łwarliwym: my nie mamy tákiego obyczáiu *WujNT* 1.Cor 11/16 (3); *JanNKar* E2 (3); *JanNKarKoch* F3; *WitosłLut* A4; *PowodPr* 39 marg; iż ciáło vwielbione Páná nálzego/ dziwne ma nád poięćie nálze włafności *SkarKaz* 204a (5); *CiekPotr* 19.

~ W charakterystycznych połączeniach: ducha mieć (9), kształt, naturę (7), obyczaj(e) (15), osobę, paraty, postawę, prawo przyrodzone, przymioty (4), przypadki (2), przyrodzenie (9), przyzwoitości, rozmaitość, skrytość, sposób, sprawę (3), sztukę (2), umysł, własności (25), wzór (2), zachowanie. ~

Połączenia, o znaczeniu 'odznaczać się dodatnio' (102): Kto vrąga/ mníey cnoty ma. *BierEz* N3 (8); *OpecŻyw* 8 (2); *ForCnR* A2v; *PatKaz* III 150 (3); *KlerPow* io; *RejKup* dd7; *KromRozm* I B3v; *BielKom*, E2; *GliczKsiąż* 6v (3); *GroicPorz* bv; *RejWiz* 53 (2); *RejZwierz* 40v (2); *BielKron* 101v (2); *KwiatKsiąż* B4; *Mącz* 281b (2); *Prot* Bv; *GórnDworz* G7 (10); *HistRzym* 73 (2); *RejPos* 71; *KuczbKat*

łobie nieco rozumu/ thák zálę powścięgliwość ieft nie práwie doľkonála cznotá/ bo teź ma w łobie y to/ y owo źądzey. *GórnDworz* Ff5 (3); *KuczbKat* 291; *ModrzBaz* 143v (2); *CzechEp* 54.

nie mieć nic kogo [= *nie być takim, jakim powinien być*] (1): gdy Páltyrz nic nie ma práwego Páltyrzá/ [...] Temu nielza iedno wziąć z tytułem dochody *Prot* D3.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: z przyrodzenia (12), z rodu; z zapowiednikiem: to (24); iż(e), że (21), aby, żeby (5), gdy] (27): *BierEz* A2 (2); *Borag* ma to w łobie iłz krey dobrą czini *FalZioł* I 17b; *HistAl* K3v; *KromRozm* I N; *GliczKsiąż* L4v; *KrowObr* 116v (2); *RejZwierz* 82v; *OrzRozm* N4v; *Mącz* 143d; *SienLek* 138v; *RejAp* 19; *Dworzánin* [...] to ma mieć náď wĺztyko/ áby miłuiąc páná fwego/ woley iego/ y roľkazániu doľyć czynił *GórnDworz* K6 (6); *KuczbKat* 110 (2); *MycPrz* I A4v; *CzechRozm* 159v (2); *KochPieś* 5; *KochProp* 16; Ale wzdy za to maľz/ iż nienawidziłz vczynkow *Nikolaitow* *WujNT Apoc* 2/6.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym w wyrażeniach o znaczeniu 'niezależnie od nikogo lub niczego' [sam z siebie (7), sam od siebie (2), przez się] (10): *GlabGad* G2; *GórnDworz* Mm5v; *BiałKat* 241; Muśimy pirwey być íspráwiedliwemi y doľremi/ czego íami z íiebie źadną miárą mieć niemożemy *WujJudConf* 102; *Oczko* 15 (2); *SkarŻyw* 325; *NiemObr* 104; *ArtKanc* K3; *WujNT przedm* 27.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [w sobie (375), na sobie (6), do siebie (4), u siebie, między sobą] (387): *BierEz* F4 (7); *OpecŻyw* 187; *KlerPow* 10; *FalZioł* I 1a (83); *Rozum* natym zależy człowieczy Mieć w łobie takowe rzeczy Ktore ku cznocie przywodzą *BielŻyw* nlb 6 (6); *GlabGad* C5v (15); *BierRozm* 8; *RejKup* x4v; *HistAl* G3 (2); *KromRozm* I B3v; *MurzNT* nlb 1; *BielKom* nlb 7 (5); *GliczKsiąż* D (9); Nie máią nic między łobá źadney roľtropności *LubPs* gg5 (2); *GroicPorz* bv (5); *KrowObr* 114v; *RejWiz* 25v (3); *Leop Eccli* 27/30 (3); *RejZwierz* 111v; *BibRadz* I 1 marg (3); *OrzRozm* D2 (4); *BielKron* 9 (10); *GrzegRóżn* L; *KochSat* B2; *Mącz* 4d (14); *OrzQuin* Fv; *SienLek* 5v (2); *RejAp* 105v; *GórnDworz* B4 (46); *HistRzym* 20v; *BiałKat* 163v; *HistLan* B2v; *KuczbKat* 50 (7); *RejZwierz* A6v (12); *BielSpr* b3 (2); *WujJud* 39v (2); *WujJudConf* 66 (2); *BudBib* Lev 22/3 (4); *MycPrz* I A4v (2); *WierKróć* A4; *CzechRozm* 30 (13); *PaprPan* E2v (11); *KarnNap* F2v; *ModrzBaz* 4v (23); *Oczko* 10 (3); *SkarŻyw* 58 (4); *CzechEp* *3v (12); *WerGość* 261; *BielSjem* 30; *KochPieś* 5 (2); *PudłFr* 15 (3); *ArtKanc* H13 (2); *GórnRozm* E4v (6); *PaprUp* Ev (3); *ZawJeft* 25 (2); *ActReg* 29; *Phil* H4 (4); *KochCn* B3v (2); *GrabowSet* Q2; *KochFrag* 38; *RybGęśli* C2v; *WujNT* 21 (4); *JanNKar* B (3); *SarnStat* 1151; *WitosłLut* A5 (2); *KlonKr* B2; *PowodPr* 39 marg; *SkarKaz* 84a (3); *CiekPotr* 19; *CzahTr* D (3); *SkarKazSej* 683b (4). Cf teź przykłądy wyżej i niżej.

W połączeniu z „swoj” [w tym: dodatkowo z „własny” (5)] (53): *BierEz* F (3); *GlabGad* 18; *LubPs* X3; *KrowObr* 223; *RejWiz* 146; *Leop Philipp* 3/9; *BielKron* 26 (2); *Mącz* 84c (5); *SienLek* 41; *LeovPrzep* a3; *GórnDworz* D (5); *RejZwierz* 3v (2); *BielSpr* 66v; *WujJud* 110v marg; *BudBib* b3v (6); *CzechRozm* 208v; *ModrzBaz* 4v (2); *SkarŻyw* 325 (4); *StryjKron* A6 (2); *NiemObr* 50 (2); *GostGosp* 166; *GrabowSet* E (2); *LatHar* 125 (2); *WujNT przedm* 19; *JanNKar* E2 (3); *WitosłLut* A5; *KmitaSpit* C4; *SkarKaz* 4a (3); *GostCast* 5 (2); *SkarKazSej* 684a. Cf przykłądy wyżej i niżej.

Przysłowie: Ták pry mądrzy powiadaia/ Iż fłowá wielką moc máią *BierEz* Sv.

Zwroty: »nie mieć ale« (1): [aby] dworzánin był tak dobrze wyftawiony/ iżby w łobie nie miał Ale. GórnDworz H4.

»mieć dar(y) (a. obdarowanie), łaskę, dobredziejstwo« [w tym: dar boży a. boski (16), od Boga (10), Ducha Św. (3); czego, do czego itp. = umieć coś (30); czego = być jakim (3)] = dona habere PolAnt; habere donationes a. gratiam Vulg [szyk zmienny] (74:4:1): boga profila/ ijbzy łafkę pośluffenftwa fwyh ftarlífych miała. OpecŻyw 2; PatKaz I 17v; PatKaz III I26v; SeklWyzn f3 (2); BielKom E (2); KrowObr 82 (5); RejWiz 2; Leop Eph 3 arg (2); BibRadz II 128a marg; BielKron 36 (2); GórnDworz I4v; RejPos 140; BiałKat 373v (2); KuczKat 250; RejZwierc 136; BielSpr b4 (2); A fkaǳe to wiecie/ że ci wáfzy Miłtrzowie máią dáry Ducha świętego ku wykłádaniu Piřmá? WujJud 39; WujJudConf 39 (2); BudNT 1.Cor 12/30; CzechRozm 186; PaprPan M4; Zakon S. Dominiká ma ołobny dar przeciw Heretykom. SkarŻyw 374 marg (21); NiemObr 37 (3); ArtKanc 14 (2); Izali wízyscy dáry máią vzdrawiánia? WujNT 1.Cor 12/30 (17); SkarKaz 83b (3).

»mieć moc (a. vim)« [w tym: czego, ku czemu itp. (53), cum inf (70), iż, że (29), cum part praes act ai (185), ze zdaniem współrzędnym (10): [o możliwościach oddziaływania, zwłaszcza leczniczych] = est vis [alieuus], habere vim, [alicui] inest virtus Mącz; valere Modrz [szyk zmienny] (440): BierEz Sv; PatKaz III I26v; Ty rzeczy máią moc mozg pořilać, Swieczka ziele y kopr włofki FalZioł [*8]; to teź lekarftwo ma mocz naprzeciwno opuchlinie FalZioł I 18c; KAKol [...] ma mocz zagrzewiáczá y laxuiáczá FalZioł I 61b (329); Ciepło ma taką moc iż wízelká zbytnią wilgotę trawi GlabGad C7 (10); WróbŻołt 17 (2); Bo ty [dary] zdawná tę moc máią Káżdą řrogołć vkracáią RejRozpr E4v; SeklKat Rv; RejKup 15 (3); MurzNT 88v; LubPs Zv marg; KrowObr 67v; RejWiz A2 (10); Leop *B2; RejFig Bb2v (5); BielKron 338v; Caustica medicamenta, [...] Lekárftwá które máyá moc w łobie/ ku paleniu á zágrzewaniu człowieká. Mącz 43a (4); SienLek 30v (4); LeopPrzep a3 (3); GórnDworz H2 (4); HistRzym 61 (4); RejPos 101 (9); BiałKat 238v (6); iż ony Świętości dźiwná y pewná duřznego vzdrowienia moc máią KuczKat 120 (5); RejZwierc 3v (3); WujJud 224v; BiałKaz B2v; PaprPan V; ModrzBaz 10; Oczko 14 (8); SkarŻyw 261 (5); StrykKron 175; KochPropKKoch 4; Muzyká ma moc náđ vmyřły ludzkiemí KochWr 38; Phil 14; LatHar 194; KołakSzczęśł B3v; WujNT 148 (4); SkarKaz 159b; SkarKazSej 683b.

»mieć moc (a. (prze)moźność)« [w tym: czego, ku czemu itp. (12)] = umieć, potrafić coś zdziałać; valere Mącz [szyk zmienny] (20): KromRozm III 14; Mącz 473d; RejPos 214v (2); WujJudConf 66; BudNT Kk3; CzechRozm 186; SkarJedn 50; SkarŻyw 183; CzechEp 143; bo mieć moc/ ku obźywnieniu kogo chce: Yzaź to nie Boża moc? NiemObr 107; ArtKanc S4; KochFrag 15; że Apořtołowie y inni święci ludzie mieli moc cudow czynienia WujNT 148 (6); SkarKaz 84a.

»moc, siłę mieć« [w tym: z kogo, z to, po temu, k czemu itp. (37)] = być wystarczająco silnym (z przeczeniem: słabym) fizycznie, militarnie lub psychicznie, móc pođołać; vires habere Modrz, Vulg; est fortitudo [alicuius], est vis PolAnt; habere virtutem Vulg [szyk zmienny] (47:14): BierEz Fv (2); OpecŻyw 137; LibLeg 11/57; HistAl D8; Leop Dan 10/8; Ale miał z nas obu mocy ten iřty niecnotá/ Wydárł řie nam/ y wyřkoczył KochZuz A4; BibRadz Ios 14/ 11 (2); BielKron 59v (13); GórnDworz Bbv (5); RejPos 338; HistLan B3v; RejZwierc 6; BielSpr 71 (2); KochMon 20; ieřliże z to mocy mieć nie bęđdzie [ab imbellicitate virium Vulg] ábyć zle vczynił/ tedy vpářrzywřzy czás przedię cię włkodę przypráwi.

BudBib Eccli 19/25 (2); *PaprPan* C3v (3); *ModrzBaz* 8; *SkarJedn* 212; *Oczko* 22v; *SkarŻyw* 36 (3); Michaiło nie máiąc mocy ná odpor Litwie/ drugi raz do Mołkwy ziachał *StryjKron* 597; *CzechEp* 181; *NiemObr* 167; *ArtKanc* H13 (2); *GórnRozm* I2v (3); *KochProp* 13 (2); *Phil* M2; *KochCz* A3v; *OrzJan* 69; *WujNT Apoc* 3/8; *SkarKazSej* 695b (3).

»moc mieć« [w tym: nad kim, nad czym, nad kogo (5)] = być silniejszym; przeważać; może czasem: zwyciężyć, pokonać; *valere* *Vulg* [szyk zmienny] (8): *BierEz* M2v; By nye rzekł nyeprzyacyel iżem myał nád nim moc [*Praevalui ad versus eum Ps* 12/5] *LubPs* D (2); *BibRadz Sap* 16/17; *GórnDworz* L12; *RejZwierc* 6v; *KarnNap* C; *SkarKaz* 515a.

»na poły mieć [z kim, z czym]« = być podobnym do kogoś a. czegoś (2): *OrzRozm* H2v; nie miłość thego przyczyną ielt/ ále oná chćiwość nápełnienia żądzy cieleńnych/ czym ze źwirzety nápoły ludzie máią *GórnDworz* L1.

»mieć coś (a. nieco), nie mieć nie podobnego [z czym, czemu]« [szyk zmienny] (4:1): *MurzNT* 46; *KwiatKsiąż* B2v; Podźmyfz do myśliftwa/ ktore ma w łobie coś podobnego woynie *GórnDworz* E3v; *CzechRozm* 162v; *CzechEp* 229.

»mieć podporę, pomoc [do czego]« = odznaczać się dodatkowo (1:1): iednąk máiąc on do przyrodzenia dobrego łwego tę pomoc/ dobre wychowanie/ [...] ftanie łie łprawiedliwym *GórnDworz* Gg4 (2).

»mieć postawę, kształt, pozor [kogo, czego, jaką]« = być pozornie kimś, czymś, jakimś; *habere umbras, speciem ferre* *Mącz* [szyk zmienny] (6:3:1): Wilk ná się owczą łkorę wdział / Y pokorną połtawę miał *BierEz* R4; *KromRozm I* B3v; *Speciem boni viri prae se ferre*, Zdác łie być dobrym człowiekiem/ mieć połtawę dobrego człowieká. *Mącz* 404c (2); *RejPos* 200v; *CzechEp* 143; *NiemObr* 12; *Phil* H4; *WujNT* 31 (2).

»mieć powinowactwo, towarzystwo [czego, z kim]« = być podobnym do kogoś a. czegoś [szyk zmienny] (2:1): iż włyfcy pogáni máią thowárzyftwo z niememi zwierzęti [...] / iż gdi ty od ludzi będą pobite/ w mocnołć y obronnołć łefnią dufaią. *HistAl* G7v; iefli chcemy mowić o zmártwychwłtaniu/ to ielt o przywroceniu do tego żywotá ktory ma w łobie powinowáctwo łmierci *KuczbKat* 50; *GórnRozm* N2.

»powołanie mieć« (1): áby łynowie y corki/ gdy powołanie bozkie máią/ byli w tym bárzo wolni/ co im Pan Bog rołkáuie *SkarKaz* 44a.

»mieć przyganę« = nie być doskonałym, zasługiwać na naganę; z przeczeniem: nie można mieć zastrzeżeń co do tego; *iniquum* [esse] *Vulg* [szyk zmienny] (21): *BibRadz* *6; báby ktore krzćić zwykły/ przygány niemáią/ iefliby czáfem przy bytnołci męzczyzny/ ktoryby tey Swiátołci łprawowác nie vmiał/ [...] Krzełt łprawowály. *KuczbKat* 130 (2); *BudBib* 3.Esdr 4/37 (4); *SkarJedn* 274; *SkarŻyw* 162; *CzechEp* 47; *NiemObr* 23; *PudlFr* 68; *KlonKr* B4; ktora [wiara] niemáła ma przyganę/ gdy máiąc inne dowody/ cudow prágnie. *SkarKaz* 416b (3); *GosłCast* 44; *PaxLiz* B2v.

»mieć [jakie(-q)] przyrodzenie, naturę« [o właściwościach leczniczych] [szyk zmienny] (2:1): *BierEz* 14; orzechy zwłázcza włofkie máią naturę odmiękkczáiączą iadowitołci *GlabGad* K8 (2).

α. *Charakteryzować się posiadaniem jednej z cech mierzalnych; tu: być ileśwymiarowym, być ważkim (też w połączeniu z przenośnie użytymi określeniami pojęć geometrycznych) (13) :* Pondus [...], Brełá. łztuká co yáką wágę ma/ álbo co ważono yeft. *Mącz* 309b (2); *OrzQuin* M4 (3); przytałoby dáléy piłác o rzeczách tych/ które nie tylko że dłużá y fzerzą máią/ ále téż y miążłzé fá. *GrzepGeom* N2v (4).

Ze zdaniem dopełnieniowym [to że] (3): Corpus tedy ma thy trzy rzeczy/ że ieft y długié/ y fzerokié/ y miążłzé. *Superficies* tylko tho dwoié ma/ że ieft długa y fzeroka. *Linea* tho iedno ma/ że ieft długa. Punkt niema nic. *GrzepGeom* Cv.

W połączeniu z „w sobie” (1): Tá Figurá ma w łobie łzyrokość *OrzQuin* M4.

β. *Charakteryzować się wymiarami (57) :*

αα. *O mierzeniu za pomocą jednostek miary [o długości (38), o powierzchni (9), o wadze (5), o pojemności, o stopniach kąta] (54) :* *Leop Ez* 43/13; *BibRadz* 2.Par 4/2; bo to przeście morzá puł Włofkiey mile ma *BielKron* 273v (2); płác który ieft ná takim Sznurze [...] ma Prętów Kwádratowych łto. *GrzepGeom* 13 (10).

Z podaniem nazwy wymiaru [mieć na dłużą a. długość, na szerzq, na wzwyż a. wysokość, na gorę (17), wszerz, w okrąg (2), podłuż a. wzdłuż (2), dalekości, głębokości, szerokości, wysokości (5); długość, szerza, waga [czego] ma (4)] (30): MiechGlab 70; Włfyłtká wagá Lichtarzá że włyłtkim naczyniem iego będzie miałá cętnar złothá *Leop Ex* 25/39 (3); *BibRadz Ex* 26/6 (3); Summátrá wyfep wielki pięć kroc łto tyfiác łążeni ma podłuż *BielKron* 268v (14); *Mącz* 197b; *GrzepGeom* Ev (4); Od Grobléy kthóraby ná wyfokość miałá łokci dziewięć: od tákiey roboty od łztuki robotnikowi musí dáć po 21. złot. *Strum* Ev (4).

W połączeniu z „w sobie” (11): FalZioł V 25; *BibRadz Ez* 40/49; Unciarius, Co w łobie yednę vncią ma. *Mącz* 502b (4); *GrzepGeom* F2v (4); Beczká piwá ma bydź wźędzie táka/ która będzie miałá w łobie gárncy piwá [...] siedmdzieśiát y dwá. *SarnStat* 280.

W połączeniu z „swoj” (1): Každy łłopień ma dálekości łwey iákoby piętnáście mil Niemieckich. *BielKron* 263.

W charakterystycznych połączeniach: mieć cętnar, dłoń, dragmę, funt, garniec, łokieć (18), milę (11), polko (2), pręt (3), sążeń, (2), słopień, stopę (2), sznur (3), sztukę, uncyjq.

ββ. *O długości mierzonej czasem [z podaniem nazwy wymiaru] (3) :* Ten wyfep ma ná dłużá y ná fzerzq przez dwa dni chodu. *BielKron* 292v (3).

7. *Doświadczać dolegliwości fizycznych, chorować na coś; habere, laborare Mącz [co] (419) :* *Murm* 68 (2); *FalZioł* I 33b (5); Pleura, Kłocie w boku. [...] *Pleureticus*, Który tę chorobę ma. *Mącz* 305a (9); *SienLek* 13; *Oczko* 11v; lekárłtwo bierzefz/ a niemocy niemałz *SkarŻyw* 112 (3); *WujNT Mar* 3/10 (4).

Z nazwą choroby lub dolegliwości w dopełnieniu [w tym: podmiotem jest człowiek lub zwierzę (228), część ciała (4)] (232): *Tabidus*. [...] Ktory ma łuchoty *Murm* 74 (3); kto ma zadzierzenie wodi [...] ieft lekárłtwo ołobne *FalZioł* I 139c; Też otręby w tizannie warzić v ognia/ á dáwać iefć tym ktorzy máią łuchy kałzel *FalZioł* III 42c (61); *RejFig* Cc7v; *BibRadz Lev* 15/4; *BielKron* 167; *Mącz* 31c (6); iefli mu łye niepolepłzy/ á będzie miał drzenie członkow/ dármoc iuż leczyć. *SienLek* 55v; thym łono náparzay iefli puchliny álbo zápalenia niemałz. *SienLek* 118v (25); *GórnDworz* H6v; *Sercu*

iefliby ciężkość/ telkność/ drżenie/ álbo iákié zmélánkoliczenié miáło: dać R. Mánnę electisimę vnciam vnam *Oczko* 35 (5); przez dni czterdzieści biegunkę máiąc/ nikomu niepowiádała *SkarŻyw* 160 (2); *KochFr* 59; *Calep* 412a; *WujNT Mar* 5/25. Cf Z dodatkowym określeniem umiejscowienia; Z dodatkowym określeniem przyczyny.

Z wyrazami „niemoc”, „choroba” i przydawką określającą w dopełnieniu (całość połączenia jest często zestawieniem) (27): *OpecŻyw* 58v; *Dysentericus*, [...] Który ma czerwona nyemoc. *Murm* 67 (2); tego fie day napić themu ktoby miał paraliżową niemocz. *FalZioł* I 97c; gdy fie thego wina kto będzie napijał przez dziefięć dni ten który fwięte⁸⁰ walanthego niemocz ma: oddała. *FalZioł* I 102c (20); *Mącz* 31b (2); *SienLek* 90v (2).

Z dodatkowym określeniem umiejscowienia [połączenie z przyimkiem (88), *G sb* (14), *av* (4), *ai* (3)] (109): *March*¹ A4; *BierEz* R3; *ForCnR* D2v; *Murm* 70; ktho ma wylkołczy złych obfitość w oczoch/ tedy dobry czołnek iádać *FalZioł* I 5d; tym ludziom ktorzi máią zatwardzenie żiwota/ iefł dobra ćwikła *FalZioł* I 19d; pułzczaią z nich krew thym ludziem [...] ktorzy máią bolenie wżne *FalZioł* V 58 (84); *BielKom* B8; *RejWiz* 61; *RejZwierz* 5; *Mącz* 17a (6); *SienLek* 17 (11); *CzahTr* L3.

Z dodatkowym określeniem przyczyny [przyczyna wewnętrzna (8), zewnętrzna (7); przy nazwie choroby lub dolegliwości (14); z czego (8), z jakiej przyczyny (3), dla czego (2), od czego (2)] (15): to przychodzi [...] tym ktorzi máią vmnieyżenie wzroku z przicżin złey krwi zimney. *FalZioł* II 5a (12); *HistAl* H4v; mowił mi iż z wielkich połtow niemoc mam *BielKron* 459v; *SienLek* 106.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [w sobie (9), na się] (10): baczyć aby dziecię nie miało w łobie zapieczenia. *FalZioł* V 40 (9); *SienLek* 184.

W charakterystycznych połączeniach: mieć biegunkę (krwawą, biegunczaną niemoc) (15), bol(ęzkę) (bolenie, boleść) (39) [w tym: głowy (2)], brzydkość (brzydliwość) [= mdłości] (4), chorobę (17), chrapkę (ochrapienie) (2), cieczenie (2), ciężkie oddychanie (3), ciężkość (5) [w tym: w piersiach (6), wody puszczania], czerwonkę (czerwoną niemoc) (7), czknienie (szczkanie) (2), czuchnienie z nosa, czwartaczkę, darcie (3), dnę (denną boleść) (3), doległość, drdęgę, drżenie (członkow, w członkach, głowy, rąk, serca) (5), dychawicę (2), febrę (13), flegmę (flegmy napelnienie) (2), francę, gorączkę (gorącą niemoc) (10), gorzki smak, gruzłę, gryzienie (6) inkuba, kamień (kamienną niemoc) (9), kaszel (3), klin, kłocie (9), kolikę (2), kordyjakę (2), kurcz (2), krszczycę, kwartanę (2), laknę, łamanie (3), łupanie, niemoc (32) [w tym: świętego Walantego (7), żółtą (6), wielką (2), łóżną, padającą, rzucającą, wątrobną], niepłodność, ogień, ograzkę, oskominy, osłabienie, paraliż (paraliżową niemoc) (3), pleurę, plwanie krwią, płynienie krwi a. nasienia (upławy, chorobę płynącą) (4), podniesienie macice, podogrę (4), (o)puchlinę (5), ropę, rymę (2), rzezanie, scyjatykę (3), skwarnę, strzekanie (4), suchoty (uschnienie) (8), szumienie we łbie, ślinogorz (3), twardość [czego] (3), ułogę, umniejszenie wzroku, wilkości (2), wode w piersiach, wracanie, wydymanie (2), wzdęcie, zaćmienie w oczoch, zaduszenie macice, zadzierzenie wody, zapalenie (6), zapieczenie, zatkanie (3), zatwardzenie (2), zgrzytanie zębów, zimnicę (zimną chorobę) (5), żżenie.

Szereg: »mieć a(lbo) cierpieć« (2): ten ktorí taką niemocz ma a cierpi, Ma fie chronić kwalnych á thwardych rzeczy *FalZioł* V 94v (2).

Z przenośnie użytym wyrazem „dioroba” (2): *GórnDworz* E8v; my rány y ciężkie grzechow choroby máiąc/ do lekarítwá ochotni nie iefłelmy. *SkarŻyw* 112.

a. O zewnętrznym uszkodzeniu ciała i objawach chorobowych umieszczonych na powierzchni ciała lub organów wewnętrznych (89): gdy by miał wrzod zebrany [...] tedi te⁸⁰ Ialkru przyłoż nań *FalZioł* I 56b (21); *RejWiz* 39; *BielKron* 36v (2); Prurio, Swiérzbię/ Swiérzbi mie skórą/ yáko gdy kto fwiérzb ma. *Mącz* 328c; *SienLek* 17 (10); *RejZwierc* 23; ták lię [ręka] wnet zroflá/ iako by nigdy rány oney niemiał. *SkarŻyw* 319; *KmitaSpit* C3.

Z dodatkowym określeniem umiejscowienia [połączenie z przymikiem (39), *av* (2), wyrażenie w funkcji *av* (2)] (43): *BierEz* Q2; *OpecŻyw* 146; *FalZioł* I 1c (25); *KrowObr* 144v; *BibRadz Lev* 13/2; *BielKron* 258v; ieflic bielmo ná oczu ma/ thák mu ié zgániác muśifz *SienLek* 165v (5); *RejZwierc* 79v; *BielSpr* 39; *BudBib Lev* 21/20; *Oczko* 13v (2); *SkarŻyw* 373 (2); *LatHar* 262.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [na sobie (4), w sobie] (5): *FalZioł* I 50b (3); Ieden Pan wielki w Flandryey máiąc frogi trąd ná łobie/ [...] prośif Páná Bogá o vzdrowienie. *SkarŻyw* 334; *CzechEp* 218.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym przy okoliczniku [swoj (7), twój] (8): *OpecŻyw* 146; *FalZioł* I 7c (2); *KrowObr* 144v; Człowiek ktoryby miał ná łkorze ciáła łwego guzy/ ábo liłzáie/ ábo białe blizny [...] tákí ma być przywiedzion przed kápłaná *BibRadz Lev* 13/2; *BielKron* 258v; *BudBib Lev* 21/20; *LatHar* 262.

W charakterystycznych połączeniach: mieć bębele, bielmo na oku (2), bliznę (3), błonkę na oku, bolączkę (6), brodawki, dziwe mięso, emoroidy (2), fistułę (2), guzy (3), kancer, krosty (6), liszaje (3), martwą kostkę, ogień, parchy na głowie (2), pryszcz (2), (zranienie) (27), (u)raz (obrażenie) (4), rozpadliny (3), sadzel (2), siność, spalenie, sparzenie, spuchlinę, świerzb (9), trąd (6), wrzod (wrzedzienieć) (11), zółzy (2), zmazy, zubrze.

Z przenośnie użytym wyrazem „rana” (2): bo wlfytki rany ktoré miał fyn twoy ná łwy^m cíele/ tys ie w łwym fertzu miała. *OpecŻyw* 146; *SkarŻyw* 112.

b. O truciznie; w połączeniu z „w sobie” (1): gdy by kto miał w łobie iad robaka ktorygo [!] iadowitego/ to iefł z vkáźzenia węża albo iafzczorki/ dayże mu prochu thego łmolnika *FalZioł* I 9d.

c. O pasożytach (20): *Murm* 80; *FalZioł* V 92; ten przypráwiłfzy ku iadłu dawáli onym co gnidy mieli *SienLek* 49v (6).

Z dodatkowym określeniem umiejscowienia (10): iefł dobra ku iedzeniu tym ktorzy gliłthy maią w żoładku *FalZioł* III 18a (7); *Mącz* 485a (2); *SienLek* 103v.

Z dodatkowym określeniem przyczyny (1): Ktore by bydlę miało robaki z obrażenia w ranie/ [...] tą wodą wymywać *FalZioł* I 114b.

W połączeniu z „w sobie” (2): day wypić temu ktory by miał robaki w łobie albo gliłthy *FalZioł* I 60a (2).

W charakterystycznych połączeniach: glisty mieć (8) [w tym: w brzuchu, w żoładku, w żywocie (2)], gnidy, robaki (chr(z)obaka) (10) [w tym: w brzuchu, w głowie, w ranie (3), w uchu, w żywocie (3)], rupie (2), wszy.

d. O opętaniu przez złe duchy (traktowanym wówczas jako rodzaj choroby) (36): *MurzNT Luc* 8/27; był w Bożnicy człowiek ktory miał diabelstwo nieczyłte *Leop Luc* 4/33 (2); *BibRadz Mar* 7/25 (5); *RejPos* 84 (2); *BudNT Mar* 3/30 (2); *SkarŻyw* 35 (2); *ArtKanc* E13v; *WujNT przedm* 35 (12).

BielKron 201 (6); kto krotko [żywie] tedy iuz tak wiele przygod á doległości ná fię miał/ yż mu fię ten czas niekrotki ale barzo długi zdał. *KwiatKsiąż* M4v (2); *Mącz* 229c (2); *LeovPrzep* B2v; *RejAp* 26; *GórnDworz* Y4v; *RejPos* 43 (4); *RejZwierc* 43v (2); *PapPan* [Hh5]v; *ModrzBaz* 72; *SkarŻyw* 142 (3); *MWilKHist* 13; *GórnRozm* A4; *ZawJeft* 8; *SarnStat* 293 (3); *SkarKaz* 44b; *SkarKazSej* 689b; *KlonFlis* G3. Cf *W imp*.

W połączeniu z „swoj” (18): *PatKaz I* 8v; *RejJóz* C6v; *RejWiz* 124v; *RejZwierz* 35v; *BielKron* 410v; *Mącz* 391a; *RejPos* 217v; *BielSat* G4 (2); *HistLan* C3v (3); *CzechRozm* 32; chorych pielgrzymow [...] nieopuśczał/ áby łwego wczáfu mieć nie mieli. *SkarŻyw* 460; *BielSjem* 15; *PudłFr* 71; *GrabPospR* M3; *SkarKaz* 609a.

W połączeniu z przysłówkiem (4): *BierEz* B (2); In angustiis versari, [...] ciężko ná fię mieć. *Mącz* 486b; Możemy poiedzieć do dnia/ Kiedy mamy ciepło z ognia. *RejZwierc* 237.

W charakterystycznych połączeniach: (nie)bezpieczeństwo (bezpieczeństwo, prześpieczeństwo, nieprzebezpieczeństwo) mieć (13), biedę (2), błogostawieństwo (6), burdy na się, [jaki] byt, chwałę (26), ciężkość (6), czas (nie)bezpieczny (wesoly, spokojny, święty, zły) (7), cześć (3), dobrą(-e) godzinę (pogodę, lata) (3), dobre, dobrodziejstwo, doległość (3), (nie)dostatek (4), dzień wesoly, godne miejsce, gody (2), grozę, gwałt (3), karność nad sobą, kaźń nad sobą, klęskę, kłopot (17), mięsopust, nędzę (14), niedobry wieczor, nieszczęście (7), niewola (3), obfitość, ochłodę, odmienność, omieszkanie (2), pęta, piekło, poddaństwo, (nie)pokoj (64), pogodę [= pomyślną sytuację] porażkę, powagę, powyższenie, praznik, przestrach (postrach) na się (2), przygodę (na się) (3), przysmaki, przywilej (5), raj, rozkosz (19), rzqd, sprawiedliwość (2), sromotę, swawolę (2), swobod(k)ę (10), szczęśliwość, (u)trapienie (3), trudności (40), ubostwo (2), udręczenie, urząd nad sobą, ustawę na się, (nie)wczesność (wczas(ność)) (19), wiele (dobrego) (2), władzę nad sobą, wolę [= wolność], zwirzchność nad sobą (3).

Fraza: »miećcie pokoj z nami« = idźcie sobie, dajcie nam spokój (1): Idźcież z tymi fábulami Miećcie fobie pokoy z námi. *MWilKHist* 13.

Zwroty: »mieć (wolny, swobodny) czas (a. dosyć, a. trochę, a. nazbyt czasu)« = nie być zajęтым; *abundare otio, otii plurimi esse, vaecare* *Mącz*; *otium [aliciu] est* *Modrz* [szyk zmienny] (14); *RejWiz* 140v; *Mącz* 258d (4); *RejZwierc* 239v; *RejZwiercTrzec* Aaa2v; *ModrzBaz* 117v; *Zimy* iedney [...] / gdy owce po polu chodzić nie mogły/ trochę miawłszy czáfu/ łzedł z rodzicami do kościoła *SkarŻyw* 28; *KochSz* A2; *GostGosp* 6 (3); *CzachTr* [D]v.

»mieć czas« = ktoś musi, powinien odejść [szyk zmienny] (2): *RejWiz* 32; *Tempus est subducere huic [lege: hinc] me, Czas mam z tąd. Mącz* 97a.

»słuszną drogę mieć« = ktoś musi, powinien (1): *AZałz* nie łluźną drogę mam iście do tego/ Wywyzłzać cie Boże *LubPs* ee6v.

»obronę (dobrą, słuszną, przystojną) mieć« = być dobrze zabezpieczonym; z przeczeniem: być bezbronnym [szyk zmienny] (23): *BierEz* F2; *Diar* 35 (3); *Nátychmiałt* márníe zginął zwierzątko vbogie/ Ktore nie ma obrony/ iedno duffa w nogi. *RejWiz* 126; *RejZwierz* 108v; *OrzRozm* C2v (2); *BielKron* 193v (3); *KochZg* B; *BielSat* G4; *RejZwierc* 245; *ModrzBaz* 4; *SkarJedn* 299; *SkarŻyw* 408; *SarnStat* 178 (2); *CzahTr* H2; *SkarKazSej* 667a (3).

»nie mieć nic pilniejszego« = *nie musieć nic robić, nigdzie się nie śpieszyć* (1): Kto nie ma nic pilniejszego/ niech posłucha mało KochZuz A2.

»prawo, zakon mieć« [tym: *jakie* (11)] = *podlegać prawu; ius habere JanStat* [szyk zmienny] (27:1): ZapWar 1520 nr 2248 (2); PatKaz I 8v; GliczKsiąż D8; Kto mając prawo Niemieckie używa Polskiego. UstPraw G2v (2); RejFig Aa (2); Mącz 166d (5); OrzQuin P4 (2); BielSat N4v; ModrzBaz 96v; SkarŻyw 3 marg; NiemObr 172; GDyż pod iednym Książęciem y iedną głową/ iedenże lud/ różnych praw nie miałby mieć SarnStat 51 (8); SkarKaz 44b.

»[*jakie*] prawo mieć« = *jakas zasada kogoś dotyczy* (1): A tożci ielzcze y dziś ci to prawo mają/ Ktorzy fie tak obchodzą/ bezpiecznie pływają. RejWiz 37v.

»mieć (słuszną, wielką, sprawiedliwą) przyczynę« [w tym: *czego, do czego itp., cum inf, (a)by, że* (61); *do kogo na kogo, przeciw komu* (4)] – *robić coś słusnie, z uzasadnieniem; [alicui] causa est Mącz; causam habere Modrz; occasionem habere JanStat* [szyk zmienny] (75): BierEz B3v (2); PatKaz II 85; LibLeg 10/68v (2); RejPs 51 (8); RejKup g4; KromRozm III L4v; Diar 22 (2); GroicPorz A4v; KrowObr 52; BibRadz Tob 3/5; BielKron 243v (3); Mącz 42d (5); SarnUzn C7; GórnDworz Y3 (5); aby nie miał fędzya żadney przyczyny do nas wymiátować nam co ná oczy RejPos 178 (3); HistLan Ev; KuczbKat 140; RejZwierc I46v (2); Lecż niedofyc ci iest ku otrzymaniu zwycięstwá/ ísprawiedliwą przyczynę woyny mieć ModrzBaz 108v (3); SkarJedn A4; SkarŻyw 88 (3); NiemObr 117 (3); ArtKanc L2v (2); GórnRozm K4v; PaprUp D4v; ActReg 140 (4); KochAp 8; KochFrag 17 (2); OrzJan 83; WyprPl C3; WujNT 516; WysKaz 37 (3); SarnStat 168 (4); SiebRozmyśl H3; Lecż ty niémałż przyczyny fráłowác fie prozno GosłCast 35; PudłDydo B2.

»[co] w ręku mieć« = *doznać czegoś* (1): Tá godna/ áby íczęścié w ręku twoich miała PudłFr 71.

»nie mieć nie, co [kto] ma spólnego [z kim]« = (*nie*) *wchodzić w kontakty* [szyk zmienny] (3:1): GórnDworz L5v; WujJud 17v; KochPs 142; ítrzeżście fie iáżozorczych heretyckich rozmow/ nie mieycie z nimi nic ípólnego CzechEp 44.

»szczęście, fortunę mieć« [w tym: *do kogo, k komu, przeciw komu* (3); *że, iż* (3)] = *powiodło (a. wiedzie) się komuś, udało się; prosperari Mącz; habere successus Calag* [szyk zmienny] (32:10): BierEz B3 (3); OpecŻyw [27]v; FalZioł V 52v; GlabGad M3; WróbŻółt ff4; LibLeg 10/148 (2); RejJóz E3v; BielKom D5; iednoć do oycow wielebnych nie miał fortuny/ ábowiem go Papież kłął trzynáście lat BielKron 183 (8); Mącz 327c; GórnDworz Y7 (2); RejPos 64; Strum K3v; BiałKaz M2; PaprPan D4v (4); Calag 250a (2); Oto źli ludzie co zá íczęścié mają/ W iákim doftátku dni íwych używają. KochPs 108 (2); BielSjem 41; PudłFr 5; ArtKanc R19v (2); GórnTroas 66; CzahTr B; KlónWor 11; PudłDydo B4; SzarzRyt C2v.

»wolność mieć« = *nie być prześladowanym, ograniczonym w swych prawach, zażywać swobód społecznych lub obyczajowych; libertatem habere JanStat* [szyk zmienny] (27): LibLeg 11/153v (2); BielKom Gv (2); RejWiz 54v; BielKron 125 (2); BielSat G (4); MycPrz I B4 (2); CzechRozm 79; ModrzBaz 72; BielSen 13 (3); BielSjem 11 (2); GórnRozm Cv; Zygmunt piérwízy wízyftko Rułkié Księstwo przypuścza do wolności téy którą Polacy mają. SarnStat 1045 (3); PowodPr 61; SkarKazSej 692b (2).

łobą *KromRozm I Lv*; *BielKron 5v (3)*; Pampino, Zbytnie łofziki y liście winne odłamuyę/ áby groná słónce miały. *Mącz 274d (4)*; *OrzQuin A3v*; *BudBib Is 50/10 (2)*; *Strum E3v (2)*; *SkarŻyw 130 (2)*; *PudłFr 15*; *GrochKal 10*; *PudłDydo B4v*.

W połączeniu z „na się” (1): Kościół Boży ma ná fię cztery wiátry *SkarKaz Ooood*.

W połączenia z przysłówkiem (1): proźę rozdzyelmy fie/ wźák dofyć przełtrono mamy/ idź ty ná lewą łtronę s łtátkiem łwoim á ią ná práwá *BielKron 11*.

W charakterystycznych połączeniach: czasy mierne mieć, pogodę, powietrze, przestrzeństwo (2), słońce (2), światło(ść) (2), wiatr (12).

9. Móc coś zrobić, zwłaszcza we własnym interesie, móc uzyskać; *habere Mącz [w tym z co (1382); z przeczeniem (339)] (1385)* :

Z dopełnieniem oznaczającym możliwość (206): *RejPs 181v (2)*; *LibLeg 11/139*; *SeklKat K2*; *RejKup Fv*; wy nic nie iecie iedno zioła/ [...] dla tego żadney przyczyny nie możecie mieć wypełniać vczynki małżeńskie. *HistAl K3v*; *GliczKsiąż P6*; *LubPs ggv*; *BibRadz I 3c marg*; Małz W.M. wielką teraz pogodę ku okazaniu cnoty/ y dzielności Senátorłkiey łwey/ nigdy potym takiey drugiey mieć nie będziefz *OrzRozm A4*; *BielKron 24v*; Instrumenta multa habet homo ad adipiscendam sapientiam, [...] Człowiek ma wiele naczinia ku ofięgnieniu mądrości *Mącz 423a (6)*; *OrzQuin M2v*; *RejAp 31*; kufzą fie niektorzy zniewolić pocźciwe fercá/ á odiać onę łwobodę/ kthorą ma każdy człowiek od Bogá/ nie iść gdy niechce w ogień. *GórnDworz Bb4v (2)*; *HistLan F6*; *BielSpr c (2)*; *BiałKaz B2 (3)*; *ModrzBaz 1v*; *SkarJedn 30 (2)*; *CzechEp 279*; *KochFr 35*; *KochPieś 23*; *ZawJeft 22*; *GrabowSet F4*; *OrzJan 87*; *WujNT 556*; my ná takie *pericula* wárunku inłzego niemamy/ iedno fámo pofpolite rułzenie. *GrabPospR K4 (2)*; *SkarKaz 161a*; *CiekPotr 70*; *KlonWor 42 (3)*.

~ W charakterystycznych połączeniach : mieć dowcip, fryst, klucze, lekarstwo (5), okazyją, podobieństwo [= możliwość], pogodę [= okazję] (11), probę (2), przyczynę (8), rozwód [= wolne miejsce], swobodę (4), swowolność [= okazję do złego], warunek (2), (dobrą a. swobodną) wolą (2), zwoleństwo.

Zwroty: »mieć czas (a. dosyć, a. wiele, a. mało, a. z to czasu)« [w tym: do czego, k(u) czemu itp., cum inf, (a)by (53); z przecemem (18)] = móc się czymś zająć bez przeszkód, nie być zajęty czym innym; móc wykorzystać odpowiednią porę; zdążyć; *spatium habere Mącz*, *Vulg*; *tempus habere PolAnt*, *Vulg*; *tempus accipere*, [*alicui*] *vacuum est Vulg*; [*alicui*] *copia a. otium a. spatium a. tempus est, spatium intercedit Mącz*; *opportunitatem nancisci PolAnt*; [nie mieć czasu:] *opportunitate carere PolAnt*; *excludi tempore a. temporis spatiis Mącz*; *occupatum esse Vulg (86)*; *BierEz N2v (2)*; *BielŻyw 90*; *LibMal 1543/76v*; *RejJóz C8*; *RejKup b2 (7)*; *KromRozm III Q4*; *Diar 27 (2)*; *GliczKsiąż A4*; *GroicPorz f2v*; *SeklPieś 19*; *Leop 2.Mach 4/32*; *KochZuz A3*; *RejZwierz 10v*; *BibRadz *5 (2)*; *BielKron 104v (2)*; *KwiatKsiąż Q2v*; *Mącz 1b (10)*; *OrzQuin Q3 (2)*; *GórnDworz C8v (2)*; *RejPos 8v (2)*; *BiałKat 371*; *HistLan F6*; *RejZwierz 178*; *BielSpr 46*; *RejPosRozpr b3*; *MycPrz II Av*; *Strum Q4 (2)*; *BudNT Act 24/25 (2)*; *PapPrPan Aav*; ielzčem tych Książ zá trudnościami przeczytać czáfu niemiał *ModrzBazBud ¶6*; *SkarŻyw 50 (5)*; *StrykKron 390*; *KochBr 152*; *WerKaz 301*; *KochSob 58*; *ArtKanc M5v (3)*; *GostGosp 76*; *Phil C3*; *OrzJan 71*; *LatHar 25 (2)*; gdy czas mieć będę [tempore ... opportuno]/ wzowę cię *WujNT Act 24/25 (6)*; *SarnStat 600 marg*; *SiebRozmyśl K2v (2)*; *SkarKaz 3a (4)*; *CiekPotr 75*; *SkarKazSej 704a*.

Aa8 (3); *HistRzym* 112v (2); *RejPos* 9v (21); *HistLan* F4v; *RejZwierc* 128v (2); *BielSpr* 22 (3); *WujJud* 15 (2); *BudBib* 2.*Mach* 7/14; *MycPrz* I [D]v; żeby wodá miała lepzy odchód od Młyná. *Strum* Dv (3); przeciwko ftráfliwey śmierci/ káždy człowiek chrześcianańlky ma ofoliwe poćiechi/ ktorými się ćiefzyć ma. *BiałKaz* B2 (4); *BudNT Ioann* 15/22 (2); *CzechRozm* A4v (5); *KarnNap* A4; *ModrzBaz* 63 (3); iż Rzymfka ftołicá Piotrá S. zábładzić nigdy nie może: ponieważ do niey niedowiárfstwo przyfłtępu nie ma. *SkarJedn* 104 (10); *KochPs* 136 (3); *SkarŻyw* A5v (7); *CzechEp* 32 (6); *KochSz* B2; *ReszPrz* 104; *ReszList* 190; *BielSjem* 29 (2); *KochPieś* 71; *ArtKanc* N18 (6); *GórnRozm* L; *ZawJeft* 34; *ActReg* 88; *GostGosp* 162; *KochPij* Cv (2); *GrabowSet* F2 (2); *LatHar* [+ 9]v (4); *KońakSzczęśł* C; Nie byłác tá gwiazdá z liczby innych: ktore fą ná niebie: przetoż nie máią fład obrony [...] Gwiazdárze owi/ ktorzy gwiazdom poddawáią wolność ludzká *WujNT* 8 (19); *SarnStat* *7v (3); *GrabPospR* K3; po tey wodźie do inney wieczney kráiny przewoz fzczeńśliwy mamy. *SkarKaz* 516b (9); *VotSzl* E4v; *CiekPotr* 65; *GoslCast* 15; *SkarKazSej* 666a.

~ Ze zdaniem dopełnieniowym (1): iż to iuz zázwždy przy fobie wfátáwicznie gothowo ma/ áby káždemu záplácił wedle wiáry á fpraw pocźciwych iego. *RejAp* 193v.

W połączeniu z dopełnieniem określającym przydawką podkreślającą możliwość [wolny (11), bezpieczny (przezpieczny) (7), gotowy (7), pewny (3), łączny (2), prędki (2), snadny (2), dobry, dostateczny, łatwi, sposobny, śmiały; z dwoma określeniami (2)] (44): *GlabGad* B6v; *RejKup* dd5v; *LubPs* Ev (3); *RejWiz* 12 (3); *Leop Eph* 3/12; *RejFig* Cc2v; *BielKron* 453v (2); *Mącz* 294c (3); *OrzQuin* O marg (2); *RejAp* 137 (2); *RejPos* 78v; *HistLan* E3v; *RejZwierc* 12; *BielSpr* 18; *WujJudConf* 69; *CzechRozm* 34; *KochPs* 195; *SkarŻyw* 384; *BielSjem* 30; *KochPieś* 36; *PudłFr* 74; *ArtKanc* D19; ábym w tyránftwie/ tym fńádniéyfzą zaflonę miał od krzywdy. *OrzJan* 36; *LatHar* 442 (2); *WujNT* Aaaaaav; że złodzieie máią rzeczy kráđzionych v Zydów przedawánié prześpieczné *SarnStat* 262 (2); *KlonKr* Fv; *SkarKazSej* 704a; *KlonWor* 58.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie (2), u siebie, przeciw sobie, po sobie, przy sobie] (6) : *BielKron* 409v (2); *RejAp* 193v; *RejZwierc* 32v; *BielSpr* 57v; ani ia mam fobie Pewniéyfzego rátkunku/ ieno wfác tobie. *KochPs* 195.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (6), twój] (7): *BierRaj* 19v; *RejJóz* C7; *LubPs* R3v (2); *Leop Dan* 5/23; obiecuiąc theż wfzytkę pilność [...] czynić/ áby prawdziwe fłowo Boże zázwždy fwoy bieg miało *BielKron* 213v; *VotSzl* E2v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć bieg (bieżenie) (2), błogosławieństwo, chlubę, dech (2), doświadczenie, doworę [= dostęp] (2), koniec (2), lekarstwo, mieszkanie (3), mowę, naukę (nauczenie) (10), obronę (10), ochłodę (4), odchód (2), odelgę (odelżenie) (2), odpor, odpowiedź, ofiarę (3), osiedzenie, płat, pociechę (pocieszenie) (22), podporę (podparcie) (5), pokarm, pomstę, poradę, porękę, postępek, przechadzkę, przechwalanie, przedawanie, przekonanie, przenikanie, przeście (weście, uście) (6), przewoz (2), przyjazd (wjechanie, wyjazd) (3), przystęp(ek) (wstęp) (71), przywrocenie, ratunek (2), sąd, skłonienie, skutek, śmierć, ucieczkę [od „uciekać się”] (16), ucieczkę (uciekanie) [od „uciekać”] (6), ulżenie, upewnienie, utwierdzenie, wybor (wybieranie) (2), wymow(k)ę (59), wyspanie (2), zachowanie, zasłonę, zastęp, złożenie, żywot.

Zwroty: »pomoc mieć« = *móc sobie pomóc, móc coś (lepiej) zrobić dzięki czemuś; habere praesidium* JanStat [szyk zmimny] (12): BibRadz *4v; BielKron 105; Wielką mieć pomoc łtych Kxiąg gościu będziefz Gdy nád Lácinłkim Ięzykiem všiędziefz MączKoch; BielSpr 15; BudNT przedm b5; SkarŻyw 3 (2); SarnStat 193; SkarKaz 40b (3); CiekPotr 43.

»mieć [co] w ręku (a. w ręce, a. w rękach) (swoich)« = *móc decydować o czymś; habere in manu sua* Vulg [szyk zmienny] (12): Leop Dan 5/23; BielKron 256v (2); OrzQuin O marg; BielSpr 57v; KochTr 24; NiemObr 107; KochMuza 25; ZawJeft 29; ActReg 117; GrabowSet C3v; Vkażę to/ żem páni/ máiąc w ręku fwoich Smierć y żywot GosłCast 62.

»rozność mieć« = *móc wybierać* (1): Existimo te nullum delectum habere in cibis, Mam zá to że [!] żadney różnoścy nie małz w potrawiech. Mącz 111a.

»mieć sprawiedliwość« = *móc uzyskać sprawiedliwe rozstrzygnięcie sprawy* (2): Mamyli w tych majątnościach sprawiedliwość jeden z drugiego? Nie mamy, bo prawa nie idą, Pan sprawiedliwości nie pilnuje. Diar 34.

»dobry, zły znak mieć« = *móc sobie dobrze a. źle rokować* [szyk zmienny] (6:1): Było łnimi takich kilka połtronnych bitew z náleznych fortuna/ s czego dobre znaki wżytki mieli. BielKron 411 (5); BielSpr 35v (2). ~

a. *Móc użyć, zastosować* (41) : RejKup n7; OrzList f3; OrzRozm B3 (2); OrzQuin O; GórnDworz Aa5v; WujJudConf 214; KochTr 25; Abowiem wżytkie łpofoby łprawiedliwości/ ktore máią łudzy Boży w prawdzie/ mogą też mieć y łudzy diabelscy w podobieńłtwie. CzechEp 38; małz dróg wiele krzywdy łwéy wétować KochFr 102 (2); GórnRozm C3v; GórnTroas 39; WujNT 642; SkarKaz 578a.

mieć na kogo, na co (15): BierEz C3; Bo myał ná nye w gnyewyie łwym włłędy łłulfną drogę LubPs S; iákie zbroie/ y iákie hárcie tá bełtia ma ná ty łwięte Proroki Páńłkie RejAp 92; RejPos Bv (3); RejZwierc 151; Strum Iv; CzechRozm 129; SkarŻyw 118; CzechEp *2; Ale y ná dobrą myśl małz fortelów wiele: Wino/ lutnią/ podwikę KochFr 78; WujNT 460; PaxLiz D3; SkarKazSej 664a (2).

W połączeniu z dopełnieniem określanym wyrazem podkreślającym możliwość [gotowy (2), łatwi, pogotowiu, snadniuchny] (5): kthorem [rzeczam] yakobi zabyezecz lathwyie ma ye⁸⁰ K. mcz obiczaye LibLeg 11/153; RejPos [249]; NiemObr 19; pogotowiu mamy pomłtę ná włzelákie niepołłufzeńłtwo WujNT 2.Cor 10/6; PaxLiz D3.

W połączeniu z „swoj” (6): RejPs 139; ma [król polski przeciw heretykom] Prawo łwé Królewłkie OrzQuin O (2); CzechEp 62; KochSz B4v; CzahTr 13.

W charakterystycznych połączeniach: mieć drogę (10), egzekucyją, fałsz, fortel (5), harce, kauzę, lekarstwo, obrony, obyczaj, pomstę (3), posiłki, prawo (5), przysięgę (2), sposoby (3), srogość, wszeteczeństwo, żałobnicę.

b. *Nie być pozbawionym obiektywnych źródeł (zwłaszcza pisanych) dla właściwego wnioskowania, kierowania swym postępowaniem, nie być skazanym na niewiedzę, móc otrzymać informację, zasięgnąć opinii* [w tym: kogo (= autora), co (234)] (238) : SekłKat Z2v; RejKup b5 (4); máiąc Mofelza i proroki/ niecháize ich łłuchaią MurzNT Luc 16/29; KromRozm II łv; KromRozm III G6; GliczKsiąż G8v; KrowObr 157v; Ano łami nędznicy łobie krzywi byli. Máiąc Páńłkie náuki/ iż im nie wierzyli RejWiz 163v; BibRadz *3v (2); BielKron 73v (2); GrzegRóżn O; RejAp 132v; RejPos 35v (14); A ty to pożytki/

[*Budny pisze:*] nie czynił fię Bogu rownym. Ale przeciw temu mamy naprzod świádectwo Ianá ś. Iż fię Chrístus czynił rownym Bogu. *WujNT* 687 (5); *WysKaz* 30 (2); *SarnStat* 159 (7); *SkarKaz* 42b (5); *CiekPotr* 14; *CzahTr* K2.

mieć kogo [= *móc przytoczyć czyjś przypadek jako przykład*] (5): (*marg*) Przykłády vpádáiących á pokutuiących. (-) Mam Niniwity/ mam Rááb nierządnicę/ Dawidá/ Mánáffe/ Piotrá *SkarŻyw* 172 (5).

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z zapowiednikami: o tym (2), to; że(by), iż*] (3): A gdzie małz o tym żeby też y Pan Ilezus láme go fiebie záprał *CzechRozm* 227v (2); *WysKaz* 37.

W połączeniu z dopełnieniem określanym wyrazem podkreślającym możliwość [*pewny (7), gotowy (3), pogotowiu (3)*] (13); *LibLeg* 6/116v; *RejKup* r7; *MurzHist* T2; *UstPraw* C2; *Mącz* 296b; *GórnDworz* F8; *KuczbKat* 300; Iefli nam to kto záda/ że Kościoł ná iedney głowie y oblubieńcu przeštáie/ [...] gotową ná to odpowiedź mamy. *WujJud* 124; *CzechRozm* 164v; *CzechEp* 6 (2); *NiemObr* 155; *KlonWor* 69.

W połączeniu z „u siebie” (1): A ktorefz ty małz v fiebie/ rzeczy tey/ pewne dowody *CzechRozm* 164v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć argumenty, doktory, dowody (13), konfutacyją, matactwo, mieśce, modlitwy, munimenta, obietnice, odpor (2), odpowiedź (4), pismo (22), podanie apostolskie, podporę, potwierdzenie, praktykę, prawdę, proroctwo, przyczynę (2), przykład (3), rozkazanie, rzecz (3), słow(k)o (16), sposob, świádectwo (13), wierszyczek, wrożki, wywody (6), zapisy, znaki (7); z dopełnieniem zaimkowym: co (20).

Zwroty: »nic nie mieć« (2): *GrzegŚm* 62; w tym całym Rozdziale/ nic fię nie mowi o Sákrámentálnym pożywaniu Ciála y krwi Páńskiey: iedno tylko o duchownym pożywaniu Chrístuła przez wiárę weń. A ták nic tu nie máia ani zá iedną/ ani zá drugą ośobą. *WujNT* 331.

»na piśmie mieć« (1): Iáko poźli s przodkow swoich ták ná piśmie máia *BielKron* 427.

c. *Być uprawnionym, upoważnionym do czegoś z racji zajmowanego stanowiska lub udzielonego prawa; też o stosunkach między Bogiem a istotami mu podległymi (ludźmi, istotami nadprzyrodzonymi); niekiedy: naby(wa)ć uprawnień* [*w tym: co (602)*] (603) :

Z dopełnieniem oznaczającym rodzaj uprawnienia (treść domyślna lub wyrażona określeniem dalszym) (480): *LibLeg* 11/136v (3); *RejKup* z4 (2); *Diar* 88; *BielKom* A (2); *GroicPorz* Cv; *RejWiz* 139; Gdzye kmiećie máia tę świebodę iż im wolno wftác od ich Pánów do infzych wsi *UstPraw* Fv (6); *BielKron* 155v (2); *Mącz*. 475a; *RejPos* 333v; *SkarJedn* 130; *SkarŻyw* 584; domagáli fię trzy Biłkupi Rzymfcy/ [...] áby nád zbory w Afryce/ iurisdycyą zwierzchnią mieć mogli *NiemObr* 53; *WujNT* 60 (4); Którzy to Senatorowie [...] będą mieli *facultatem* té lifty przyniešone otworzyć *SarnStat* 45; OKazáli Przywiléy Wládyłáwá Książęćia ná íkład/ ktorým máia nádání to/ áby káždy kupiec cudzoziemiec towáry fwé w Krákanie przedáwác mógl *SarnStat* 958 (26); *GrabPospR* M4; *KlonWor* 71.

~ *Z dopełnieniem sprawcy* [*od kogo (27), z kogo (2), u kogo, z czego [= skąd], stąd a. skąd (6)*] (37): *GroicPorz* tv; Więc też y przywileie tam niewiem íkąd máia/ Ze sobie ípołu grzechy w zaiem odpufzczáia *RejWiz* 181; *OrzRozm* 14v; *BielKron* 396v; *OrzQuin* Z; *CzechRozm* 201; *SkarJedn* 205;

Ze zdaniem dopełnieniowym [to; a(że)by (2), iż (2)](4) : ZapWar 1548 nr 2668; OrzRozm 12; Tego v Páná fwego niewolnik żaden niema/ áżeby co miał domá ná poły z Pánem fwym. OrzQuin P4; By tego Krol tu nie miał/ iż vrzędy/ doftoieńftwá/ y co inego rozdawa/ mniefzfáby iego była władza GórnRozm M4.

W połączeniu z dopełnieniem określanym przydawką „wolny” podkreślającą możliwość (12): ZapWar 1548 nr 2669; A jeśliby [kapłan] w swojej opiniji ostać chciał, będzie miał wolną apelacją do Księdza Arcybiskupa Diar 52; ci wolne mieli żywności s ftodoł krolewfkich. BielKron 18 (2); Mącz 283b; OrzJan 55; SarnStat 98 (6).

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo (8), u kogo (2)] (10): IVno Pallas y Venus/ [...] Máią to od Iowiflá wieczne fprawowanie. Ze káżdego tżlowieká/ ná fwiát wypráwuia. KlerWes A2; OrzList h3v; Synowie thák z żon iáko y z dziewek iednákie czáftki máią v oycá BielKron 261; CzechRozm 176v marg; SkarJedn 107; SkarŻyw 601; GórnRozm Cv marg; SarnStat 648; GrabPospR L4 (2).

W charakterystycznych połączeniach: apelacją mieć, blisko(ś)ć [= pierwszeństwo w dziedziczeniu] (11), czas (9), cząstki, dawność (4), dylacją (6), dziedziczność (dziedzietwo) (3), folgę (4), frys(z)t (5), głos (8), karność (2), krolestwo, kupiectwo, obronę (4), odeście, odkład, odwłokę (zwłokę) (5), pieczęć, początek (2), prawne postępy, prokrastynacją, przejazd, przelożenie, przodkowanie (przodek) (3), przystęp (wstęp) (3), przyście (4), przywrocenie, rok(i) (2), rozkazowanie (3), sąd (2), siedzenie, skład (2), sprawowanie, summy (2), ubezpieczenie, używanie, wotum (5), żywności; z dopełnieniem zaimkowym: co (8), to. ~

10. Być bezpośrednim, biernym obiektem zewnętrznego działania istot żywych lub oddziaływania rzeczy: dozna(wa)ć, odbierać (odebrać) (przy podmiocie nieżywotnym jest to wyłącznie funkcja strony biernej); też z odcieniem modalnym: moc być, powinien być; accipere, est [alicui], facere, obtinere Mącz (1472) : ZapWar 1516 nr 2195 (3); Ná ostatku więc poznáią/ iáko máło przyiázi máią. BierEz M4v (8); będzie miała wśfelká żaloftz ij zařmucenié/ cirpliwé znořfienié OpecŻyw [192] (6); OpecŻywList Cv; PatKaz I 6v; PatKaz III 94v (4); MetrKor 57/115v (2); FalZioł I 92b (3); BielŻyw 30 (5); GlabGad A4v (2); MiechGlab 7; BierRozm 26; LibLeg 6/158 (19); WróbŻołt R8 (3); RejPs 16; RejRozpr C2 (2); RejJóz E4v (4); Czo za karanie máią ci ktorzy niewierzą SeklKat P (4); RejRozm 399; RejKup e5 (5); HistAl C7 (3); KromRozm I C2v (3); MurzHist Q; MurzNT 20v (2); KromRozm II 13 (4); KromRozm III D6; LibMal 1553/117v; Diar 38 (5); DiarDop 109 (3); POřluffieńftwo Pánu miło ktore chce mieć záwždy MrowPieś A3v (2); BielKom E8v (2); GliczKsiąż D2v (3); LubPs F4v (8); fpyta/ iefli iuż o tę rzecz o ktorą był od řtrony obwinion/ ma mieć iákie vćierpienie. GroicPorz z3; Kto przyřyęga bliźniemu fwemu á niezdradza/ tę ma obietnicę/ iże w Pánřkim przybytku mieřzkáć będzie GroicPorz pp4 (6); SeklPieś 19v; KrowObr C2 (7); RejWiz 35v (9); Leop 3.Esdr 6/5 (9); UstPraw A3v (7); RejZwierz 91 v; RejZwierzWirzb A4v; BibRadz I 108c marg (10); zábijefzli řářiádá/ winę pokupiř zábijefzli Tátáryzná/ chwałę mieć będzieř OrzRozm L (2); iż też zakazánie macie ni řkim przymierza bráć BielKron 47v; řkąd miał kořcioł Rzymřki wielkie przeřládowanie BielKron 164 (37); Audire male, [...] Mieć złá řlawę. Mącz 19d; Bene audire, Dobrá řlawę mieć. Mącz 24b; Quis te damnator, Y kto řrořřzi řád miał yáko ty. Mącz 77c; Pro delitiis crudelitas illi fuit, Miářto rořkořzy okrucieńftwo miał. Mącz 323a (32); OrzQuin R4 (3); SienLek 141v; RejAp 5 (7); GórnDworz Dv (14); HistRzym

przeklęstwo (2), przestrogę, przeszkodę (przeszkadzanie) (3), prze(na)śladowanie (14), przyganę, przyjaźń (przyjacielstwo) (17), przykazanie (rozkazanie, wskazanie) (51), przymówkę (8), przyrzeczenie, radę (7), ratun(e)k (15), razy [= być przedmiotem napaści], relaksacją, respons(um) (3), rozdział, rozerwanie, rozgrzeszenie (3), [jakie] rozumienie (5), różne czytanie, sąd (3), skłonność przeciwko sobie, sławę (66), słowo boże (boskie) (2), (dobre) słowo (3), służbę [= ktoś mu służy] (2), sprawę [= powiadomienie] (3), sprawiedliwość (2), sprawiedliwość [= wyrok] (9), spustoszenie (3), (po)sromocenie (sromotę) (4), straż [= być strzeżonym] (6), strofowanie, szacowanie, szkodę (54), szwank, świadectwo [= zaświadczenie] (13), trudność (21), tyraniją, ubliżenie (3), ubłaganie, uchowanie, ucierpienie (2), ucisk (uciśnienie, ściśnienie) (17), udręczenie (2), uiszczenie, umniejszenie, upewnienie (2), urąganie, usprawiedliwienie (2), utwierdzenie, uwielbienie, (po)wagę (poważność) (28), walkę, wdzięczność, wiarę (5), wieść, winę [= być obwimonym] wojnę [= być napadany] (2), wolność [= zostać uwolnionym], wspomozienie (podpomozienie) (13), wychowanie (11), wykład (6), wykonanie (2), wypełnienie, wyznanie (3), wzgardę, wziętość (2), zachowanie (18), zacność (4), zakazanie (5), zalecenie (zalecanie) (7), zamianę, zamierzenie [= być ograniczonym] (2), zastanowienie, zatrudnienie, zawadę, zawołanie (5), zazdrość (3), zbawienie (wybawienie) (26), zniewolenie, znoszenie, zwłokę, żal (żałość) (2), życzliwość (2).

Frazy: »miej cześć i (a) chwałę« = *dziękuję ci; macte Mącz* (2): *Mącz* 203b; miej z tego cześć á chwałę że w tak niebezpiecznym ftanie [...] czyłtość miłuielz. *HistRzym* 21.

»miej (go) dziek(ę) (a. wdzięk)« = *dziękuję ci, dobrze zrobiłeś* (5): *FalZiołSpicz* V 119v; *KrowObr* Cv; [sługa rzekł:] Panie/ grzywná twoiá dziefięc grzywien nábyłá. Y rzekł mu [pan]: Mieyże go dziek [Euge] flugo dobry/ iżeś ná tym male był wierzen *Leop Luc* 19/17; Miéy dziekę/ dobrych obrońcá *KochPs* 78; *KochFr* 124.

Zwroty: »pokój, mir mieć« = *nie być przedmiotem żądań, roszczeń, napaści (w tym też zbrojnej), nie ponosić szkód; z przeczeniem: być prześladowanym, niepokojonym; quiescere PolAnt* [szyk zmienny] (47:1): *BierEz* O3v; *BielŻyw* 158; *LibLeg* 10/92 (3); *RejRozpr* B; *SeklKat* T; *ZapWar* 1548 w 2669 (5); *Diar* 40 (4); *DiarDop* 98; Kto komu ręczy zá iáki dług y też o co inłzego/ á on co zań ręczono nie uczyni dofyć: tákowy rękoymia iefli słownie ręczył/ [...] będyeli miał pokoy o ono rękoiemłstwo rok y ízełć niedzyel/ iż niebędye przes íftcá gában álbo pozywan *UstPraw* F4v; *RejZwierz* 32v (2); *BibRadz* I 7c marg; *BielKron* 52v (13); *RejZwierz* 128; *BudBib Esth* 9/16; *SkarŻyw* 161; *StryjKron* 345 (3); *CzechEp* 14; *ZapKościer* 1585/55v (4); *KochSob* 61; *Phil* 13; Niektorzy vsćiem płyną do Káiru Nilowym/ AEgypt nie ma od nich miru *KlonFlis* D2v.

»mieć pokój« = *nie być obiektem czegoś, być uwolnionym od czegoś; conquiescere, vacationem habere Mącz* [szyk zmienny] (2): *Conquiescere ab execrationibus, Pokóy mieć od kłátew y przeklinánia/ To yeft nie być więcey przeklinan. Mącz* 341d (2).

»mieć [co] w poruczeniu (a. poruczeństwie), poleceniu, rozkazowaniu« = *otrzymać rozkaz, zlecenie* [szyk zmienny] (7:1:1): *LibLeg* 7/35 (3); *KromRozm III* N2; *Diar* 31; *DiarDop* 117; *Confeci negotium, Spráwiłem to com miał w poleceniu. Mącz* 114d; *SkarJedn* 181; *SkarŻyw* 318.

uprzykrzenie, utrapienie, wątpienie, wesele (2), wolność, zapłatę, zasługę (9), zbawienie, zdrady, zjawienie, złość (2), zmazę, żałość, żywot (wieczny) (2).

Zwroty: »nie mieć nie [jakiego]« [szyk zmienny] (1): Iefli Niedzielá nie ma nic dobrego/ tedy thez y infze Świętá niemáią. WujJud 189 (4).

»mieć pożytek (a. niepożytek), zysk« [szyk zmienny] (16:2): BierEz Dv (2); FalZioł III 20d; BielKom D7; GliczKsiąż E7 (2); RejWiz 118v; GórnDworz L16v; RejPosWiecz³ 98v; BiałKat 316 (3); Máły dziw iż zli bywáią/ Gdyż złe vczyunki zyłk máią RejZwierz 232v (3); Ma tedy tákowe wytrwánie obfithy/ zbáwienny/ y niewymowny pożytek. RejPosWstaw [143⁴]; SkarŻyw 47 marg; Phil F4 marg.

»mieć roznice« = dopuszczać możliwość różnej interpretacji [szyk zmienny] (2): Bo Duch święty iest zgodny á nie ma roznice/ Gdzyo opowieda iákie fkryte táiemnice. LubPs gg2; JanNKarKoch Ev.

»mieć [co] złączone« = łączyć się z czymś (1): proftotá iego miáłá złączoną mądrość. SkarŻyw 346.

12. Wiedzieć, dowiedzieć się, przyjąć do wiadomości, przyswoić sobie; znać, umieć; wnioskować [w tym: co (134): „to”, „co” (55), „to” jako odpowiednik zespolenia (19), (te) rzeczy (2)] (154) : *OpecŻyw 96v; FalZioł V 73v; RejJóz C4v; Leop Hebr 11/5; RejFig Ee4; BibRadz Apoc 2/25; Krzyż z kościołá ípadł pozłocony/ z ktorego Turcy pewná wrołzkę mieli iż óftrom wezmá. BielKron 316 (5); Prot C4v; GórnDworz B2v; RejPos 174v (5); HistLan F4v; RejZwierz 43v (3); bo the Práktykę [Turcy] máią/ iż máią być porázeni czáfu íwego od Krześcijan BielSpr 60; WujJud 83; HistHel B4v; BudNT 1.Cor 2/16; Włzákże iefli iefzczé malz co potężnego/ co byś od nich słýłzał/ porządkiem íwym powiádáy CzechRozm 115v; niech máią cnoty y dowcípu iego ósobliwe świádectwá. ModrzBaz [41]; SkarJedn 8 (2); SkarŻyw 27; włzákże pewnych Hístoriy o ich ípáwach [!] mieć nie możemy StryjKron 115; NiemObr 40; PaprUp L4; Day to mój Boże/ bym wefelfzá miáłá Nowinę ZawJeft 9; ActReg 13; LatHar ++7; WujNT Ioann 14/21 (3); SiebRozmysł F3v; VotSzl B2.*

mieć o kim (1): Tylko wiara [lege: wiarą] potpijramy Czo otobie panie mamy RejKup Ddv.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: skąd a. stąd a. zina (23), z czego (10), z kogo (1); z odpowiednikiem: to (18); zawsze: że, iż] (39): OpecŻyw 46; LibMal 1544/90; HistAl I4v; KromRozm I K3; GliczKsiąż D6 (2); BielKron 460; SarnUzn C8v; RejPos [236]; gdyż to y z Philozophiey mamy/ że iedney rzeczy niemoże być ieden íprawcá y máteriyá záraz. WujJud 162 (2); KochSob 56; WujNT 92 (26); SkarKaz 5a.

Z dopełnieniem sprawcy lub wskazaniem na źródło [z czego (41), skąd a. stąd a. zina (32), od kogo (15), z kogo (10), od czego (1); z siebie, od siebie, z swej głowy 'wymyślić samemu' (3); z dwoma typami dopełnień (1)] (98): OpecŻyw 90; LibLeg 11/76v (2); nyebil tham ínymy alye zych powyełczy wlálney tho ma LibMal 1546/113 (6); KromRozm I K3v (2); MurzNT 81 (2); KromRozm II f4; KromRozm III K6v; KrowObr 85v; dziwowáli fie oney náuce iego/ mowiác: Skądže ten ma te wllýłtkie rzeczy? Leop Mar 6/2; BibRadz I 303c marg (2); OrzRozm D4v; BielKron 54 (2); KochSat Bv; Mącz 35c; OrzQuin A4 (4); RejAp 4v (5); GrzepGeom M3; RejPos 129 (3); RejZwierz 5; WujJudConf 69; BudNT Kk5v; CzechRozm 5; SkarJedn 85; Oczko 28v; SkarŻyw 364 (2); MWilkHist B; CzechEp 183 (6); NiemObr 82 (3); ReszPrz 26 (2); GórnRozm B2; ActReg 126; LatHar 253; WujNT 483 (2); SkarKaz 117a; CiekPotr 20. Cf Ze zdaniem dopełnieniowym.

W połączeniu z „u siebie” (3): *GliczKsiąż* D6; Obáčž/ iáko rzekłzy iufz wzbudził/ pořáđził/ potym zás w przyflzyłm čásie mowi/ A to dla tego iż to Bog ma v siebie *GrzegŚm* 59. Cf *Szereg*.

W charakterystycznych połączeniach: *historyje mieć, języki, naukę* (4), *nowin(k)ę* (5), *pieśń, pismo, poselstwo, praktykę wrózbę* (5), *przykazanie* (2), *regułki, słowo (boże)* (4), *smysł (umysł) Chrystusow* (2), *szpiegi [= wiadomości zdobyte przez szpiegów]* (3), *świadectwo* (8), *tajemnicę, wrozkę, wykład, wywod, zakon boży; mieć od apostołów* (3), z *Atanazego, z Augustyna, z bajek, od Boga, z czytania, od Dawida, z Długosza, z Ducha Świętego* (2), z *ewangelijej, z filozofijej, z nauki [czyjej]* (3), z *obietnie Pańskich* (3), z *objawienia* (2), *od Pana, z patrow, z Pawła, z podania, z powieści [czyjej]* (40), z *prorokow, z przykazania* (2), z *rozkazania [czyjego]* (3), z *słowa (bożego)* (2), z *świadectwá, z tego miejsca* (4), z *wiadomości, z zakoni starego; mieć bez wątpiema*.

Zwrot: »nie mieć nic pewnego; mieć co pewniejszego« [*szyk zmienny*] (5; 1): *GrzegŚm* 13; *WujJud* 37v; Co by to był zá Heman niemamy nic pewnego *BudBib* I 311d *marg*; *ActReg* 61; *LatHar* 10; *SkarKazSej* 670a.

Szereg: »wiedzieć i mieć u siebie« (1): A áczkołwyek wyem y mam to v fiebye/ że rodzicy do dworu lyny lwe ná ćwiczenye oddawáją *GliczKsiąż* H6.

a. *Znać i używać* (1) : Miał ten obyczáy/ iłz nie szedł do łufzby Bożey/ y Mfzey/ áfzby miał iaki znák od Pána Bogá y widzenie. y miał ná to nieiákie modlitwy *SkarŻyw* 454.

13. *Wierzyć, uznawać za bóstwo; uważać się za poddanego Bogu [kogo, co]* (131) : *GlabGad* M; *SeklWyzn* f2; *RejJóz* C2; *SeklKat* B2 (7); *LubPs* S4v (2); iż kthorykowiek fię przy Syná/ then y Oyca niema. *KrowObr* 193v (14); *Leop Ex* 20/3 (3); *BibRadz Deut* 5/7 (5); *OrzRozm* M2v; *Grekwie* [...] zázwdy mieli dziwnie wymyfláne bołzki. *BielKron* 98 (4); *GrzegRóżn* B2 (16); áni Bogá mamy iufz w Polfzce iedného/ bo różnie o nim rozumiemy/ y nie iednáko też weń wierzimy *OrzQuin* B2v; *SarnUzn* C7v (12); *RejPos* 180v (2); *BiałKat* 43v (2); *KuczbKat* 275; *RejZwierc* 205; *WujJud* 60; *HistHel* C; *BudNT 1.Ioann* 5/12 (2); tedy ia z tey ich mowy to pokażę/ że oni [*papieźnicy*] nie trzy ofoby/ ále pięć mułzą mieć. *CzechRozm* 15 (6); *SkarJedn* 46 (2); *SkarŻyw* 21 (9); *StryjKron* 145 (2); *CzechEp* 82 (6); *NiemObr* 159; *ArtKanc* M2v (3); ieftemcí ípołflugá twoy/ y bráćiey twoiey ktorzy máią fwiadectwo Iefułowe. *WujNT Apoc* 19/10 (9); *WysKaz* 8; *SiebRozmyśl* K2; *SkarKaz* 275b *marg* (4); *SkarKazSej* 678a (2).

W połączeniu z „sobie” (1): Nie będziefz mieć łobie Bogow cudzych przedemną. *BudBib Ex* 20/3. [Przekład tego samego tekstu w tym znaczeniu 28 r.]

W charakterystycznych połączeniach: *mieć Antykrysta, (Pana) Boga (bogi, bożki)* (97), (*Jezu(sa)*) *Chryst(us)a* (7), *ewangeliją* (2), *imiona, Jezusy* (2), *Ojca* (7), *Pana* (3), *słowo boże, Syna (Bożego)* (11), *świadectwo Jezusowe (Jezusa)* (2), *trzy osoby, Zbawiciela* (2).

Szeregi: »mieć i chwalić« (1): W Pierwłzym [*przykazaniu*] zákázuie P. Bog mieć y chwalić obcych ábo cudzych Bogow *PowodPr* 28.

»ani mieć, ani dufać« (1): oni tefz obiecowali nigdy inego Bogá niemiec áni in^{mv} dufać *SkarŻyw* 481.

»(ani) mieć i (ani) wyznawać (a. znać)« [*szyk 3:1*] (4): áczkołwiek máią y wyznawáią trzy imioná/ wfzákze z nich iednę iftność dżiáláią. *CzechRozm* 194v (3); *CzechEp* 34.

14. O atrybutach Boga (użycia będące połączeniem w różnych kombinacjach znaczeń 'posiadać', 'charakteryzować się' i 'zawierać') [co] (183) : GrzegRóżn F3v (3); o tym może być właśnie rzecz Ieft/ który niema ani *praeteritum* ani *futurem*, tho ieft/ ani przeszłego czasu ani przyszłego/ ale zawnždy á zawnždy ieft. SarnUzn B8v; RejAp 33v; RejPos 129; KuczbKat 170; CzechRozm 44v (6); iż także syn iáko y oćiec iftotnie Duchá S. ma. SkarJedn 283 (11); Wfzytko co Oćiec ma/ Syn też ma: o krom Oycowftwá. SkarŻyw 91 (3); CzechEp 144 (14); Acz Pan Chrifthus ma ieden křztałt/ ćielefney ołobie iego przyrodzony: wfzákże przez wfzechmocność fwá może przyiąć křztałt iáki raczy WujNT 186 (9); iż Bog zawnždy miał łowo y mądrość SkarKaz 486b (6).

mieć co z kim [= *posiadać wspólne cechy*] [w tym: rowne, jednakie, spolne (4)] (6): SeklKat 03; Pan náłz thego dokłádác raczy/ iż oná mię fwiátłofciá ołwieć/ ktoram zawnždy rowną łtobá miał RejAp 4; BiałKat 181; CzechRozm 12v (2); WujNT Xxxxx4.

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo, od czego (40), z kogo, z czego (19) (od czego, z czego (5) odnoszą się do metonimicznych określeń Boga); z dwoma typami dopełnień (1)] (68): GrzegRóżn D3v (2); RejZwierc 235 (3); tedy też y Chrifthus vrząd fwoy krolewki odda záś/ [...] BOgu Oycu fwemu/ od ktorego gi miał. CzechRozm 182 (5); SkarJedn 271 (10); SkarŻyw 393 (4); CzechEp 146 (21); iż Chrifthus pan wfzytko z miłości oycowfkiey ma. NiemObr 107 (7); WujNT 349.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [w sobie (15), na sobie (2), w sobie abo przy sobie] (18): GrzegRóżn N2v; GrzegŚm N2v; BiałKat E2; CzechRozm 65 (3); SkarJedn 12; Ale który to w łobie wfzytko miał: tym: był: y wziął od Bogá czym był y co miał CzechEp 347 (4); NiemObr 46 (3); iż iáko P. Chryftus iedna tylko perfoná/ ták też tylko iednę náturę ná łobie miał. ReszPrz 80 (2); WujNT 324 (2).

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym w wyrażeniach oznaczających samoistne powstanie, niezależne istnienie [(sam) w sobie (22), (sam) z siebie (12), sam od siebie (3), z siebie samego (2), w samym sobie, sam w sobie przez się] (41): RejWiz 52v; GrzegŚm 7; BudNT Ioann 5/26 (2); CzechRozm 4 (13); CzechEp 146 (10); NiemObr 101 (13); Abowiem iáko Oćiec ma żywot w łobie: ták dał y Synowi áby miał żywot w łobie WujNT Ioann 5/26.

W połączeniu z „swoj” (6): BiałKat 110v; A choć ták káždy z nich ma fwoię bytność/ iednák nie fą trzy Bogowie/ ále ieden CzechRozm 20; CzechEp 146 (4).

W charakterystycznych połączeniach: bostwo mieć (15), bytność (6), człowieczeństwo (2), doskonałość, Ducha (Świętego) (6), jedność, jesiectwo (4), krolestwo, kształt, mądrość, moc (10), naturę (boską, człwieczą, ludzką) (9), ojcostwo, przeszły czas, przyszły czas, równość, siłę, skutek, słowo (5), spolność, światłość, trzy osoby, urząd, wiadomość, zupełność (5), zwierzchność, Żywot (31); z dopełnieniem zaimkowym: co(kolwiek) (23), nic (3), takie rzeczy, to (15), (to) wszy(s)tko (dostatek wszytkiego) (29).

Zwroty: »czasu ani miejsca nie mieć« (1): Pan Bog náłz/ iáko áni czasu ták też áni mieyfćá nie ma. SarnUzn C.

»istność mieć« [szyk zmienny] (11): GrzegRóżn D4 (4); BiałKat 110v; Ale iż wiemy pewnie iż Bog ieft/ tedyć wždy czokolwiek iefth/ wždyć muśi mieć iftność iáką RejZwierc 9 (2); CzechEp 146 (2); WujNT 753 (2).

15. *Spełniać określone warunki, zwłaszcza konieczne do tego, aby być uznanym za właściwy, prawdziwy [co] (36) : OpecŻyw 55v; ([...] Staracie się bracia/ abyście przez dobre vczynki/ pewné vczynili wezwanié wafze) kto te^{so} niemá nie ieft Chrzeácjanin MurzHist H3; RejZwierc 138 (2); WujJud 160v (2); SkarJedn 17 (6); ReszPrz 14 (4); Rozmyślánie co ma 662. [Cf DO tey ferdeczney y wnétrzney modlitwy/ ktorą rozmyśláníem názywamy/ trzy fię części álbo siły dúfze náfzey fchodzą: Pámieć/ rozum/ y wola. LatHar 662] LatHar Aaa7v; WujNT 293; PowodPr 47; VÍpráwiedliwienie grzełzne^{so} [...] ma wolność woley ludzkiej/ ma wiárę/ ma boiaźń z tego czym P. Bog groźi [...] ma nádzieię y miłość SkarKaz Oooo2v (10).*

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [w sobie (6), przy sobie] (7): GliczKsiąż A3; OrzQuin E4 marg (2); CzechRozm 99; ModrzBaz 18v; Ktory [sakrament ostatecznego pomazania] ma w fobie to wízytko/ co náleży do práwego Sákrámentu WujNT 795; SarnStat 489.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [ile] rzeczy (3), [ile] sztuk (wszystki sztuki) (5), własności, znaki (4); z dopełnieniem zaimkowym: co (5), to (3), to wszystko (4).

16. *Dostać, uzyskać, osiągnąć, przejść, ująć, znaleźć; dotyczy przechodzenia różnych rzeczy, cech itp. od poprzedniego właściciela, użytkownika lub nosiciela do nowego lub w ogóle od dawcy do biorcy, a także rozpoczęcie stanu niezależnie od drugiej osoby; w wielu wypadkach użycia te są wynikiem konwersji od odpowiednich połączeń z czasownikiem „dać” w różnych jego znaczeniach nie mających odpowiedników w znaczeniach właściwych czasownikowi „mieć” [tu zgromadzono użycia, które wykraczają poza analogiczne znaczenie, podporządkowane grupom uprzednio wyróżnionym; użycia, w których zmiana posiadacza lub użytkownika została uznana za drugorzędny odcień innego znaczenia podstawowego, umieszczono jako podrubryki znaczeń, poprzednich] [kogo, co] (223) : PowUrb 4v; RejKup Z (2); BielKom n1b 6; yeśliby prosił [nauczyciela] dla páná Bogá áby fie v nyego vczył/ myeć tho każdy bez wąptyenia będzie. GliczKsiąż M6v (2); KrowObr 57v; BibRadz Sap 16/6; BielKron 161; A też iáko robíemy thák też mamy. My o Páná málo dbamy/ á Pan też o nas íełzcze mníey RejAp 10v (2); HistRzym 113v; PaprPan D3v; wyiáwłzyby ktory Powiát potrzebował godnego vrzędniká/ á w fwoimby go powiećie mieć niemogł/ ażby go z ínfzego powiátu doftáwác muśiá. ModrzBaz 75; Gdy by ty do kościołá Rzymfkíe^{so} przyftáł/ miałby z tobą Rzymfki kościoł wízytki Kościoły po wízytkim śwíecie. SkarJedn 249 (5); mánná im oná vftála/ y dáley íey nigdy nie mieli. SkarŻyw 502 (3); KochFr 117; WerKaz 293; nie powinni byli wierzyć Páwłowi/ áźby pierwey ábo cudá widzieli/ ábo íne flufzne dowody wierzenia mieli. WujNT 470; wiemy też íż mamy próśby [tj. to, o co prosiliśmy] ktorych od niego próśimy WujNT Ioann 5/15 (2); SarnStat 87 (3); PowodPr 55; SkarKaz 205b; PaxLiz C2v; SkarKazSej 675a.*

mieć za co [= jako co] (2): Otoż íeft ten młódfzy brat między nami panie Ktoregos chciał od oycza mieć za pewne znamię RejJóz N8v; SkarŻyw 581.

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo, od czego (24), z kogo, z czego (7), z czego [= skąd] (3), skąd a, stąd (3), po czym [= skutek czego] (38): Aby mogli gadki zgádać: Ktore od Ligurgá máią BierEz F3 (2); FalZioł V 30v; RejJóz N8v; RejKup ee2; KromRozm II n2; BielKom D7; GliczKsiąż A3v; GroicPorz fv; KrowObr 46v (2); RejWiz 145; tedybyś ty go próśiła/ á onby tobie dáł wodę żywą. Rzekłá mu niewiáftá: Pánie nie máłz czym czyrpác/ á ftudnia íełth głébká/ zkądze tedy máłz tę

żadnych Ceremonij Greckich nie gáním/ ktore od ftórych S. przodkow máią *SkarJedn* 239 (7); *SkarŻyw* 456 (2); *CzechEp* 287; Ták lię teraz ftoczyły ná mię wże kłopoty/ [...] A wżakże ná to nic nie dbam/ zwłázczá gdy to z twoiey mocy mam. *ArtKanc* Q9; *BielRozm* 6; *LatHar* 81 (3); *WujNT Rom* 11/27 (2); *SarnStat* 426 (3); *SkarKaz* 634a; *SkarKazSej* 678b (3).

W połączenia z „u siebie” (1): Profzę niech mam łowitą część ducha twego v siebie. *BudBib* 4.Reg 2/9.

W połączeniu z „swoj” (6): *KromRozm III* B4v; Nie od Kápłanow/ ále od Rycerftwá Polkiego/ Krol Polki Kroleństwo łwe ma. *OrzRozm* B4 (2); *SkarJedn* 378; *SarnStat* 426 (2).

Zwrot: »chcieć mieć« = żqdać (1): co też od Papieżá chcieli mieć przez listy oznaymili *BielKron* 200.

b. O informacjach i korespondencji (15) : *Diar* 41; Oczym aczem ia też pisał do Im P. Kanclerza, iż iednak dotąd zadnego odpisu nie mam *ActReg* 103 (2).

mieć od kogo [= dopełnienie sprawcy] (10): *PatKaz III* 133v; tilko bismi myely od niego zeznanie yakie na pyłmye *LibLeg* 11/81 (2); *BielKron* 211; *Mącz* 314b; *RejAp* 190v; *RejPos* 280v (2); *CzechRozm* 162v; *SkarJedn* 123.

mieć przez kogo (2): ták odpowiedziała/ Do Anioła, co przezeń to pofelstwo miała *ArtKanc* A4; *ActReg* 61.

Zwrot: »chcieć mieć« = żqdać (2): Rationem vitae ab altero reposcere, Chcieć mieć ráchunek od kogo o yego żywocie. *Mącz* 314b; *RejPos* 280v.

c. O umowach pieniężnych, transakcjach handlowych, też o przekupywaniu stronników (19) : zá fto złotych go [*Ezopa*] dam/ Bo go łam też niemal ták mam. *BierEz* B2; *KłosAlg* F4v (7); *ZapWar* 1543 nr 2505; *BielKron* 108; *BielSat* Cv; Iedno niechćieyćie być łkapi. Będziećie mieć ftroże dobre *MWilkHist* B4v; *BielRozm* 17; *WyprPl* B2v.

mieć za co [= jako zapłata za co] (1): zá wiotché [*siodło*] dość macie. *WyprPl* B2v.

Zwroty: »darmo mieć« (2): pierwey dármo miał/ pothym zá pieniądze mieć nie mógł przyaćieli *BielKron* 405v; *GórnRozm* B4.

»mieć za pieniądze« [*szyk zmienny*] (2): *BielKron* 405v; *GórnRozm* B4 cf »darmo mieć«.

»[co] w ręku swych mieć« *dostać do rąk* (1): Ano gdy więc towáru w ręku fwych nie macie/ Pewnie iż Kotá w worze drudzy tárguiecie *HistLan* F.

d. O zadośćuczynieniu materialnym, odzyskaniu należności, własności (7) : *LibLeg* 9/52; á Pan, który łie go [*tułającego się człowieka*] będzie vpominał, y zechce go mieć, dwánaście grofzy niech zápláći. *SarnStat* 520.

mieć od kogo [= dopełnienie sprawcy] (3): przyłlieli do nas Krol o łchkodzie swey powiadayacz [...], thedi niebedziem odnych thego myely [*tj. żqdali zadośćuczynienia*] alie od cziebie samego *LibLeg* 10/58 (3).

mieć za co [= w nagrodę za co] [w połączeniu z „swoj”] (1): Słufznie pan Bog to vczynić raczył: áby zá pracą fwą co zá póćiechę mieli *BiałKat* 63v.

Zwrot: »mieć w ręku« = odzyskać (1): Y miał [*Orfeus*] W ręku co miłował *KochPieś* 25.

e. O ofiarowywaniu, wręczaniu, dedykowaniu (8) : *March¹Wiet* A2; *BierEz* R2v; Káżdá chćiáła iábłko mieć/ by cudnieyła była. *KlerWes* A2; *KochSob* 63; *PudłFr* 69.

»sąd(y) mieć« = *sprawować funkeje sędziogo, prowadzić proces; forum agere, iudicia tenere Mącz; praeesse iudiciis JanPrzyw (5): bes ktorego [wójta] Burgrabiá żadnego Sądu mieć niemoże. GroicPorz iv; Mącz 135a (2); SarnStat 558 (2).*

»mieć sprawę, forum, sąd, akcją« = *brać udział w procesie jako strona; też w przem; defensionem habere in iudicio Mącz; agere caussam a. lege Calag; iudicia habere Vulg; actionem (iudicariam) a. (in iudiciis) causam habere JanStat [szyk zmienny] (19:3:2:2): LibLeg 16/156; RejKup t2; Kiedy się przytráfi iż kthory Sędzya álbo wrzędnik Ziemi y Grodzki ma actią swoię v Sądu UstPraw Kv; iż mam łobą dziś ład przed Bogiem o to BielKron 164v (4); Mącz 80a; RejAp 166; Calag 548b; WujNT 1.Cor 6/4; gdzieby Burmistrz łprawiedliwóści nie vczynił/ tedy o to ma mieć forum przed Woiewodą SarnStat 272 (15).*

19. Mniemać, sądzić; zwłaszcza: wydawać określoną opinię o kimś a. o czymś, przypisywać coś komuś a. czemuś, uważać, uznawać; traktować; accipere Mącz, Calag, Calep; facere, habere Mącz, Calep; admittere, censere, credere, ducere, est [alicui], ferre, numerare, [alicuius] numero est [apud aliquem], obicere, opinari, pensare, putare, [alicui] videtur, vocare Mącz (1655) : Mierzyłz mé łczęścié/ nie iák mądzy máią/ Którzy prawdziwe dobrá ludzkie znáią. ZawJeft 25.

Formy dopełnienia bliższego:

~mieć kogo, co [w tym: „to” w funkcji zapowiednika zespolenia (76)] (1148) (przykłady niżej). *cum inf (tu nie zaliczono użyć inf po odpowiedniku „to”) (18): MiechGlab 23; SeklKat 14 (2); HistAl 17; KromRozm I D2v; RejWiz 31v; BibRadz 1.Cor 4/3; Mącz 118d; BudNT 2.Cor 9/5; zá posługę Bogu máią tákiego trácić y zábijác. SkarJedn 350; Oczko 18; KochWz 137; GostGosp 154; zá zły znak máią Ludzie/ miełzkác tám żywym/ gdzie zmárlé chowáią. GórnTroas 37; GrabowSet A3; WujNT 201 (3).*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: iż, że (40), gdy, kiedy (11), aby, (i)żeby, by (9), choć(by) (2), gdyby, gdzieby (2)] (64): RejKup 17; KromRozm I N4v; MurzHist M2; KromRozm II q4v (2); GroicPorz ee3v; Mącz 410d; BielSpr 68; MycPrz I C3; BudNT Kk3; ModrzBaz 55 (2); Oczko 12; SkarŻyw 294 (2); NiemObr 24; ReszPrz 12; WisznTr 18; ArtKanc M15 (2); LatHar 244; WujNT Act 26/8; Y w zakonie miano zá przekłętwo/ gdy kogo bez plákánia grzebiono. SkarKaz 385b; CiekPotr 21 (2). Cf »mieć za dobre«, »za złe mieć«. ~

Bez dopełnienia bliższego (376) (przykłady niżej).

Formy dopełnienia dalszego:

~mieć miasto kogo, miasto czego [dop. bliższe: co (1), bez dop. bliższego (4)] (5): *Patefio [lege: petaso], Wieprzowa łzołdrá [...] / niektórzy miáło grzbietá ribiego máya. Mącz 295a (4); KlonFlis Hv.*

mieć ku czemu [dop. bliższe: co] (1): ktory y łam to łobie ku wielkiej częci miał/ że był wychowáncem náuki y kárności Aryłtotelełowej ModrzBaz 130v.

mieć jakie(go) (= A dupl) [w tym: jakie(go) (11); dop. bliższe: kogo, co (13), zdanie dopełnieniowe (1); bez dop. bliższego (1)] (19): LubPs R3v; OrzList b (2); KwiatKsiqz K3v; Włzytycy máią tego wielmi mądrego Ktory czytał wiele piłmá dobrego. HistRzym ktv; RejPos 349v; RejZwierc 211v; BielSpr 68; ZawJeft 27; Calep 13b; To też y my mowić możemy tym/ ktorzy się ná prace y niedołatky żywotá tego / lámuntuią: gdyż to mogą mieć pewny znak opátrznóści Pánłkiej nád łobą WysKaz 11 (2); SarnStat 957 (3). Cf »mieć [co] zalecone«.

W charakterystycznych połączeniach: mieć za abusus (-um) (4), za anjoła, za Antykrysta rzymskiego, za aryjana, za bajki, za bałwochwalce, za bałwochwalstwo, za baśni (3), za bestyją (2), za bękartą (bękartem) (2), za bluźnierstwo, za błazna (6), za błąd, za błogosławieństwo (3), za boga (bogi) (fałszywego, kupieckiego) (8), za prawdziwą Bogarodzicielkę (2), za brata (bracią, braciszki) (6), za burdę, (za) celnika (3), za cesarza (3), za chleb (prosty) (2), za chłopą (3), za drobne chłosty, za (Pana) Chrystusa (2), za chwałę (bożą) (2), za ciężkość, za cud(o) (2), za cyfrę [= zero], czarnoksiężniki, za czarowniki, za cześć (3), za mniej znaczne części, za prawe członki (Kościoła) (2), za człowieka [jakiego] (8), za dar (osobliwy) (2), za większe dobre, za dobrodzieństwo, za doktora, za swój dom, za domy świętych, za dworstwo (4), za dobrego dworzanina, za dzieci, za dziedzica, za dziedzictwo, za dziw (2), za ewangeliją (prawdziwą i istotną) (2), za fałsz (3), za filary (2), za prawego filozofa, za fundament (3), za prostego gburą, za głowę, za głupstwo (głupłość) (3), za grunt (2), za grzech (18), za gusła, (jako) za heretyka (18), za hetmana, za jawnogrzeszniaka (2), za kacerstwo, (za) kacerza (5), za kapłana (2), za katoliki, za najwięszą a. nasroższą kaźń (2), za nakosztowniejsze klenoty, za kłamstwo, za prawdziwe koncylijum, za przodkujący Kościół, za krasomowcę, za krola (krolem) (7), za krotofilę (4), za prawdziwe krześcijany, za krzywdę (3), za krzywoprzysięcę, za księżę (3), za kucharki (2), za laika (2), za doświadczone lekarzstwo, za lekkość (2), za lubości, za lud wdzięczny, za ludzie [jakie] (11), za łup, za łupiestwo (2), za małżeństwo, za mamkę, za matkę (5), za Mesyjasza (2), za wielkiego mędrca (2), za mędrka, za mękę osobliwą, za męża (świętego, wielkiego) (4), za mistrza (4), za moc bożą (5), za mury, za nabożeństwo, za praw(dziw)ą naukę (4), za niecnotę, (za) nieprzyjaciela (7), za nieprzystojność, za nieszczęście, za niewiastę zbytnią, za niewolę, za niewolnika (3), za obelżenie, za prawdziwe objawienie, za obronę (2), za obrońcę, za wielkie ochędożeństwo, za odpust (2), za odpuszczenie grzechów, za odszczepienca (10), za odszczepieństwo (2), za ohydę, za ojca (3), za ojczyznę, jako za okrasę, za okrutnika (3), za pana (8), za papieża, za papistę (2), za patrona, za pielgrzyma, za miłą piosnkę (piosnkami) (2), za Pismo święte, za plebejusze, za plotkę (4), za pochlebnicę, za pochwałę, za pociechę (2), za najwięszą pocztę, za pościwość, za podanie boże, za podwodnika, (jako) za poganina (poganki) (15), za narozkoszniejsze pokarmy, za pokusę, za osobną a. wielką pomoc (2), za pewne poselstwo, za prawdziwego (bożego) posłańca (2), za najwięszy post, m powinność, zapraczki (2), za prawo (7), (za) proroka (14), za prosta(cz)ka (4), za przeciwniki, za przełożonego (2), za przestępcę, za prześladowcę, za przodka, za przyczyńce, za przydatek (niepotrzebny) (2), za przyjaciela ((nie)-przyjacielem) (13), za przyjaciół boże, za przykazanie boże, za słuszny i ważny przykład, za przymierze, za przymowki, za przywilej, za rozkazanie, za rozkosz (13), za rozum, za rzecz [jaką] (50), za rzeszoto szatańskie (2), za sakrament (3), za sen (2), za serduszka, za siostrę, (za) skarb (osobny, wieczny, wielki) (4), za sławę (2), za słodyczę, (za) słowo boże (boskie) (2), za sługę (6), za sługę bożą(-ego) (2), za właściwego sprawcę, za sprawę Ducha Świętego, za sprośność, za sromotę (2), sromotny stan, za starsze, (jako) za statut (2), za stolicę, za stroże, za stworzyciela, za syna, syna bożego, za szalenstwo, za szatana, za szczęście (5), za szczyt, za szkodę (2), za szkoły wszelakich cnot, za szlub, szpiega (spiegirza) (2), ślachimca, za srebro, za świętość (4), za święta, za tajemnicę kościelną, za pewną tarcz, za towarzysze, za tradycje apostołskie, za uczynek [jaki] (2), za uczynność, za upadek, za upominek, za utratę, używanie (niegodne) (2), za wicher, za wieczność, za fałszywą wieszczbę, za wieszczka, za

obronną wieżę, za smrodliwego wisielca, za wodza, za wojta, za wolą bożą, za wydatek (2), za wyrodki, za występ(ek) (2), zakon, za zbawiciela (zbawicielem) (2), za zdrajcę (2), za zelżywość (5), złoczyńce, znak [jaki] (9), za znamię pewne, za zysk (3), za żywot błogosławiony; mieć za bezcenne, za bezrozumne, za bojaźliwe, brzydkim, za cnotliwego, za czci godne, za dobry (-ego, -q) (lepszego, najlepsz(-q)) (8), za doskonały, za dostateczny, droższy, za godne(go) (godnym) (7), za grzeszne, za hardego (2), za heretycki, za hojnego, za jawno-grzeszne, za łąywq, (za) mądrego(-q) (mędrszego, mądrzejszq) (14), za mdłe, za mężne, za miłosierne, za mocne (namocniejszq) (2), za namilsze, napierwsze, za napodlejsze, (na) przedniejszy (3), za dobrze nauczonego, za (na)wyższy(-ego) (2), nędzney za nieczyste(go) (6), za niećwiczone (2), (nie)głupi(ego) (6), nienawisnym, za niepewny (2), za(nie)potrzebny(-q) (3), niesławne, za (nie)śmiertelne(go)(3), (nie)wdzięczne(go)(-o) (5), za niewstydlivq, za niezbożną, za niezwyćężone, za nikczemnego, za a. jako obcego (2), obłądliwe(-q) (2), za odciętq, za odeszłego(-q) od rozumu (2), za czci odsądzonogo, za odszczepieński(-q) (2), za okrutnego, za omierżone, za pićknq, za plugawq, za pocziwe, za poświęconq, za powinńq, za powszedne, za prawdziwe(go) (-q) (naprawdziwszy) (12), za prawowierne, prawy, za prostego (2), przedniejszym, przekłęte, za przykrq (2), za pyszne, za rown(iejsz)ego (rownym) (3), rownego Bogu, sfalszowane, za słusznego(-q) (2), sprawiedliwe(go) (-q) (7), za sprosne(go) (3), starszego, za stracone (2), sw(oj)e(go) (własne) (8), szalone(go)(-q) (6), za szczęśliwy, za śmiałego (naśmielsze) (2), za święty(-ego)(q) ((na)świćtsze(go)) (świćtym) (33), uczonego (uczenszego) (3), zu umarłego, za umorzonq, za upornego (2), za ważny, za wieczne, za wiernego(-q) (3), wielki(e) ((na)wićtsze(go))(5), (jakoby) za własny(-e) (2), za wysokomyślnego, za zacniejsze (zacniejszym) (2), za zalecanq, zawiklanq, za zginęłego, za zginione, za złe (gorsze) (złym) (3), złościwe, za znamienity; miej zaczyj chcesz; gorzej [niż co] mieć nie inaczej, tak (2).

Przysłwie: poľpolita to v wćytkich przypowieść/ iż iáko cie widzą táko cie máiá *RejPos* 316.

Zwroty: »za boga (Boga), za boginią mieć; Bogiem, boga mieć« = *oddawać cześć boską* [szyk zmienny] (57:4; 3:1): *ForCnR* A3; *SeklKat* D2v (3); *MurzHist* T3; *KromRozm II* d2 (2); *KromRozm III* B8v; *BielKom* E5; *KrowObr* 8 (7); *BibRadz I* 213c marg; *BielKron* 14v (2); *GrzegRóżn* E2v (2); *Mącz* 253b; *Prot* A3; *GórnDworz Z* (2); *BiałKat* 181; *KuczbKat* a2; *RejZwierc* 235; *WujJud* 46v (2); *BudBib Bar* 5/43; *CzechRozm* 4 (4); *Łońce/ miesiąc/ y ogień/ zá Bogá maćie?* *SkarŻyw* 75 (10); *CzechEp* 237 (2); *NiemObr* 118; *ReszPrz* 64; *WerGość* 259; *Phil* R3; *LatHar* 15 marg (2); nie dopuści áby kto chwalił ábo zá Bogá miał kogo infze⁸⁰ oprócz niego. *WujNT* 716 (7); *PowodPr* 28; *SkarKaz* 275a; *CzahTr* Gv; *SkarKazSej* 704b.

»za co mieć« = *szanować, nie lekceważyć; rationem [alicuius] ducere* *Mącz* [szyk zmienny] (5): *Mącz* [95]d; *GórnDworz Ff7*; *SkarŻyw* 332; *KochSob* 60; Iák [Archelaus] miał Euripidefa/ zá co w fwoim domie. *PaxLiz* A2v.

»mieć za dobre (a. niedobre), za dobrze« [w tym: komu (13); dop, bliższe: co (6), zdanie dopełnieniowe: iż (5); bez dop. bliższego (7)] = *uważać, że słusnie postąpił, aprobować, pochwalać czyjś uczynek; aequi bonique facere, in bonam partem accipere* *Calep* [szyk zmienny] (17:1): *BierEz* M4v; *Krol ye⁸⁰ M.* ma za dobrze panv Woyewodzie ysz wćdziecznye przyał od Krola ye⁸⁰ M. obmowe okolo danya abo poziczanya pyenyedzi *LibLeg* 10/120v; *GliczKsiqż* O5v; *BibRadz I* 343d marg; *BielKron*

»za (po)śmiech (a. pośmieszek), za fraszkę, za błazeństwo, za krotochwilę, za igrzysko, za żarty mieć« [w tym: za pośmiech a za krotochwilę itp. (2)] = *nie traktować poważnie, szydzić, lekceważyć* [szyk zmienny] (12:3:2:2:1:1): *OpecŻyw 30; SeklKat L2v; GroicPorz kk2; BibRadz I 161a marg; OrzRozm K2; A przedfię to w tey świętey wierze RzymŃkiey za pośmiech á za krotochwilę łobie máią. RejAp 179v; RejPos 322 (2); RejZwierc 97v (3); BielSpr 45v; SkarŻyw 544; KochTr 9; PO co wy Haereticy w kosćieie bywáćie? Kiedy ceremoniiie za śmiech łobie maćie. KochFr 103; BielSjem 9; PowodPr 48; SapEpit A3v; KlonWor 62.*

»za prawdę mieć« [w tym: bez dop, bliźszego (1)] *wierzyć* [szyk zmienny] (10): *BierEz K3; RejJóz 17; MurzHist G3 (2); KromRozm II p4v (2); Pro certo creditur, Tak o tym pośpolićie dzierzã/ za prawdę máyã. Mącz 50a (2); BudNT przedm b8; GórnTroas 31.*

»mieć (jako) za syna, ojca, corkę, siostrę, brata (braciã); mieć jako(by) corkę, syna; mieć miasto syna« = *traktować jak człónka rodziny; est [alicui] pater Vulg; habere [aliquem] fratrem a, loco filii Mącz [szyk zmienny] (5:4:1:1:2; 1:1; 1): BielŻyw 154; LibLeg 6/55 (5); HistAl A4; Leop 1.Mach 2/65; BielKron 313 (2); Nunquam secus illam habui ac si esset nata, Nie ynaczeym yã miał yedno yákoby włáfnã fwą corkę. Mącz 151a (4); OrzQuin T4; SkarKaz 422a.*

»mieć za to« [w tym: dodatkowo ze zdaniem dopełnieniowym (238); dop. bliźsze: kogo, co (2); bez dop. bliźszego (271)] = *mniemać, spodziewać się; arbitrari, existimare, putare Vulg, Mącz, Modrz; iudicare, opiriari, sperare Mącz, Modrz; accipere Vulg; contendere, credere, ducere, est suspicio, habere persuasum, narrare, non dubitare, sibi persuadere, persuasum est [alicui], reri, sibi videri Mącz; statuere Modrz; praetendere JanStat [szyk zmienny] (273): BielŻyw nlb 8 (2); WróbŻółtGlab A3v; LibLeg 10/64v (18); LibMal 1543/76v (6); RejJóz E5; RejKup k7 (5); KromRozm I B2v (2); KromRozm II av (5); KromRozm III A4 (3); Diar 96; DiarDop 117; BielKom nlb 3; KrowObr 1v (8); A thy świeckye przypadki co ie za to mamy/ Iż nie wiedzyeć íkąd idã ná tym łie wiełzamy. RejWiz 128 (3); Leop *B4v (8); miał też za tho Krol Ferdynánd áby go Cefarz brát rátował BielKron 309 (57); Mącz 29o (48); SarnUzn D6 (2); SienLek 89v; SienLekAndr a2v; GórnDworz B6 (20); GrzepGeom B3v; HistRzym 16; BielSat Gv; BielSpr cv (4); WujJudConf 96v; BudBibKaw A3v (2); MycPrz II C4 (2); BudNT przedm bv (3); CzechRozm 51v (5); KarnNap D2; ModrzBaz 1 (23); ModrzBazBud ¶5v; SkarJedn 65 (2); SkarŻyw 364 (3); ktorego [Antychrysta]/ iżełmy iuż/ mam zátó/ pokazáli być Papieźem RzymŃkim/ przeto fię tu tym więcey zabáwiác niepotrzebá CzechEp 382 (7); KochFr 125; KochSz C3v; ReszList 153; WerGość 217 (2); KochWr 35; ZawJeft 12 (2); ActReg 89; GrochKal 18; LatHar 260; RybGęśli B2v; WujNT Rom 3/28 (2); WysKaz 14; SarnStat 354 (2); GrabPospR L2v; KlonKrGum Av; gdyż iuż Nowe láto Stáry rok kończy: Nowy poczyna/ mam za to Iuż ná infzy rok idzie KlonWor [80]; PudłDydo B2v (2).*

»mieć za wdzięk« = *być wdzięcznym (1): Mam to za wdzięk: bo mi też tego była pilna potrzebá BiałKat 116.*

»mieć za wymowionego« = *przyjąć usprawiedliwienie, wybaczyć; habere [aliquem] exeusatum Vulg, Mącz; excusationem accipere a,mittere Mącz (9): Kupilem wieś: átoć mułfę íść y oględác onę/ prołfę ćie/ miey mie za wymowionego. Leop Luc 14/18 (2); Mącz 75c (2); GórnDworz L13v; RejPos 157; HistLan A3v; WujNT Luc 14/18 (2).*

nie mieć nic jakiego (1): *LubPs* N5; Abowiem onyc fą łamy nawyzłze dobre/ nád ktore nic kofztownieyżego tu ná wżytkim świećie miedzy łobą nie mamy *BibRadz* *3v; *Mącz* 288d; *CzahTr* K2.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [u siebie (3), sobie, miedzy sobą] (5): *LubPs* N5; *RejWiz* 172v; *BibRadz* *3v; gdybys [...] przyuczyl fię prawdę mowić/ á niemiał v siebie łprofnieyżey wady iáko łeż. *ModrzBaz* 60; *CzahTr* K2.

b. W połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym stan psychiczny lub ustosunkowanie; całość odpowiada znaczeniu czasownika współrdzennego (np. mieć za obrzydzenie = brzydzić się) [zawsze dop. bliższe: kogo, co] (13) :

mieć za co (11): *LubPs* T3v; *GórnDworz* D3; *KochPs* 171; Pánná słyżąc pozdrowienie/ Miáła to zá podziwienie *ArtKanc* A5 (2); *KołakSzczęśl* A4; ktokolwiek przynosi co przeciwnego temu/ co raz przyięli/ mieć go zá przekłętwo. *WujNT* 733 (5).

mieć czym (1): Ktory [zakon Twój] ya wdzyęcznym kochánim mam łobyie záwždy łwym *LubPs* bb.

mieć jako za co (1): *GórnDworz* Kv cf »mieć jako za igrzysko«.

W połączeniu z „sobie” (3): Cf *mieć czym*, »mieć za igrzysko«.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć za kochanie* (kochanim) (3), *za obrzydzenie*, *za podziwienie*, *za przekłętwo* (3), *za radość*, *za wesele* (2).

Zwrot: »mieć (jako) za igrzysko« = *bawie się czymś, igrać; robić coś dla rozrywki* [szyk zmienny] (2): [fortuna] ma tho łobie zá igrzylko/ podnieść kto łie iey podoba/ áż pod obłoki *GórnDworz* D3 (2).

c. W połączeniu z part praet pass; całość odpowiada znaczeniu czasownika podstawowego (np. mieć za odrzuconego = odrzucić) [dop. bliższe: kogo, co (35); bez dop. bliższego (3); dop. dalsze: za jakie(go)] (38) : *KromRozm II* t4; *KromRozm III* D (2); *BibRadz II* 4c marg; *BielKron* 360; ktore łoby/ y rzeczy ten Kościół Rzymłki gáni y potępia/ oni łeż y zá zgánione y potępione máią *SkarJedn* 319; *Calep* 13b; *LatHar* 331; *WujNT* 387 (3); *SarnStat* 205; ma zá wygráną Tę kauzę *KlonWor* 79.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie (3), u siebie] (4): prosili, aby jej [winy, tj. kary] Krol za uchwaloną mieć u siebie nie raczył *Diar* 57; *BibRadz Sap* 2/16; *BielKron* 438; *BudBib Sap* 2/16.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć za błogóslawione*, *za konfirmowane*, *za odrzucone* (3), *za potępione*, *za przekłęte* (wyklęte) (2), *za przyjęte*, *za uchwalone*, *za uczczone*, *wygrane*, *za zatrzymane*, *za zganione*, *za zwiqzane*:

Zwroty: »mieć za podeżrzane(go)« = *podęjrzewác; odnosić się nieufnie; tanquam nugacem aestimare Vulg; suspectum habere JanStat* [szyk zmienny] (16): *LibMal* 1543/67v (2); *MurzNT* 81; *BibRadz Sap* 2/16; *Audivimus eum venisse in suspicionem Torquato de morte Pansae*, słyżeliłmy że go Torquatus ma zá podęjżrzánego w łmierći Panfe. *Mącz* 481a; *SarnUzn* C2; *WujJud* 135v; *BudBib Sap* 2/16; *BudNT przedm* c7 (2); *Oczko* 30v; *KochPhaen* 12; *WujNT* 342 (3); *SarnStat* 255.

»za wygrane, za wygráną mieć« [bez dop. bliższego] [szyk zmienny] (2:1): Zem nád łprzećiwniki zá wygráne miáła *LubPs* hh2; *SkarŻyw* 294; *NiemObr* 24.

»mieć za wzgardzone(go)« = *gardzić* [szyk zmienny] (5): ták wiele złotá byli prziwiezli s łobą [...] iże ie mieli zá wzgardzone. *HistAl* M7v (2); *LubPs* Zv marg; *BielKron* 438 (2).

GrzepGeom Q3; *RejPos* 230 (2); *RejZwierc* 116v; Niemieymy takowego nabożeństwa w łobie/ abyśmy ludzką robotę chwalić mieli *WujJudConf* 51v; *CzechRozm* 83v (2); *SkarKaz* 382a; *KlonFlis* E4v.

W połączeniu z „swoj” (42): *FalZiol* V 54 (2); *Diar* 34; *BielKom* D2 (2); Bowiem łwe białwany mają ze łrebrą ze złotą *LubPs* dd4; *GroicPorz* ee2; *KrowObr* 210v; *RejZwierz* 81; *BibRadz Iob* 7/6; *BielKron* 100 (2); *GrzegRóżn* A2; *Mącz* 490a; *LeovPrzep* Dv; *RejPos* 119v (4); *BielSpr* 17 (2); *BudBib Iob* 7/6; *CzechRozm* 173v; *ModrzBaz* 40v; *SkarJedn* 279 (2); *SkarŻyw* 259; *NiemObr* 48; *WisznTr* 9; *ZawJeft* 26; *ActReg* 113; *GrabowSet* R4; *LatHar* 323 (2); *SarnStat* *7 (2); Z Węgry przymierze połtanowił wieczne, Chcąc mieć od łąsiadą włości łwe bęłpieczne [!/.]. *KlonKr* D2; *PowodPr* 2; *SkarKaz* 347b (2); *CiekPotr* 36; *CzahTr* E4v; *SkarKazSej* 671b (2).

W charakterystycznych konstrukcjach z przydawką, którą jest: przymiotnik lub imiesłów (505), zaimek (86), wyrażenie przymikowe (36) – bez a. *krom* czego (6), z czego [= zrobione] (5), z czym [= połączone] (4) –, zdanie względne (9), przysłówki (4), *I sb* (1); [z przydawką porównawczą:] *jak* *kto*, *co* [= porównanie do tej samej rzeczy u innego podmiotu] (6), przymiotnik typu „koński” (3), *G sb* [= *jak* *kto*] (3), *jak* *co* [= porównanie do innej rzeczy] (1).

Zwroty: »mieć [jaką] kaletę« [ubogą = być ubogim, odkrytą = być hojnym] (2): *RejWiz* 23; Ci Suchodółscy mają kaletę odkrytą. *PaprPan* T.

»mieć rzecz sprawiedliwą« = mieć rację, być niewinnym; *habere iustam caussam* *Mącz* [szyk zmienny] (4): iż ktokolwiek má rzecz łprawiedliwą/ bez łtrachu do łądu walzega rád ijdzie *ForCnR* D4v; *BielŻyw* 39; *Mącz* 49a; *GórnRozm* F4.

Zwroty zawierające określenie części ciała lub jedną z władz psychicznych człowieka, oznaczające przenośnie sytuację lub sposób postępowania: »brzuch głodne mieć« = być głodnym (1): póyda łpác brzuch głodne mając. *KochPs* 86.

»mieć czoło [czyje]« = być kimś (1): miałás czoło włzethecznice [frons mulieris meretricis fuit tibi] włtydu nie mając. *BibRadz Ier* 3/3.

»mieć gardło [jakie]« = być w jakiejś sytuacji (1): Kto ma nieco korzyłnego/ Niema gárdłá bełpiecznego *BierEz* O2v.

»mieć [jaką] głowę« = ulec czemuś (2): A iż zówzdy vporny/ ma zdrapaną głowę *RejZwierz* 115; *CzechRozm* 24v.

»wolny grzbiet mieć« = być wolnym (1): *Iam* to łprawił/ że wolny grzbiet mając *KochPs* 122.

»rozwiązany język mieć« = móc mówić (1): abyśmy wedle obietnic twych rozwiązane ięzyki mieli/ ku wyznawaniu tego krolełtwá łwiętego *RejPos* 313.

»pełne łono [czego] mieć« = być obiektem czegoś (1): Pełné łono mam łznupek/ pełné obelżenia *KochPs* 135.

»wolną myśl mieć« = nie podlegać presji, móc wybierać (1): iż tu w połszodku łtał/ Miedzy złym/ miedzy dobrym á wolną myśl w tym miał *RejWiz* 133.

»psi ogon mieć« = łasić się bławnując (1): Płsi ogon ma/ bo łkacząc iáko pies dutkuie *RejZwierz* 118.

»[jaką] rękę mieć« = chcieć lub nie chcieć brać, móc brać (4): *OrzQuin* F4v; *Nae* ille continebit posthac si sapiet manus, Wierę ná Potym będzie skromnieyłze ręce miał/ nie będzie łie chwytáł gdzie nic nie położył. *Mącz* 447a; *GórnDworz* Aav; *SapEpit* B4v.

W połączeniu z „*twoj*” (1): Iezu ktorys nadroffze oblicze thwoie j ciało od biczow iako trędowate miał *TarDuch* C5.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [jaki] *brzuch, ciało, głowę* (6), *goleni, grzbiet* (2), *kopyto, krew, łeb, miechierz (macharzynę)* (2), *mozg* (2), *nogę, oblicze, oczy* (10), *paznokcie, pęcherz* (2), *płuca (płuca)* (2), *rękę* (6), *rzyć, skórę, śledzionę* (3), *uszy, wątrobę* (7), *wnętrznosci (wnętrze)* (3), (2), *żołądek* (3), *żyły* (3), *żywot* (2).

[Uwaga: Przykłady dotyczące schorzeń znajdują się przeważnie w znac. 7. Tu zaliczono połączenia z dopełnieniem w postaci nazwy części ciała z przydawką określającą schorzenie.]

δ. O wymiarach (17) : *FalZioł* I 65d (5); *BielKron* 295; Niech będzie Koło iákié/ coby *Diameter* miało ná cztériech łóckci *GrzepGeom* I (9); kiedy małz *Stawek* ná dobre *Stáiianie* wízerz/ y wzdłuż *Strum Pv* (2).

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [co] [jaką] częścią więtsze, na [ile] *dłoni wzwyż, (na) [ile a. ilu] łócki (długi)* (9), na *piądz (poł piędzi) długi a, wysoki* (3), na [ilu] *prętach, na stajanie, na [ile] stopniow, na sznurze.*

[Uwaga: Przykłady dotyczące wymiarów znajdują się też w znac. 6.f. Tu zaliczono połączenia z dopełnieniem w postaci nazwy części z przydawką określającą wymiar; tam – z dopełnieniem w postaci wymiaru.]

ε. O ubiorze lub jego braku (40) :

αα. Dopełnieniem jest część ciała (9) : *BierEz* Mv; *GroicPorz* dv (2); wízytki nágo/ tylko łóná zákryte miały płótnem łuptelnym *BielKron* 443 (2); *Mącz* 252d; *SienLek* 48; *Głowę* máiąc odziáną wieńcem rokitowym. *KochProp* 11; *Phil* D.

ββ. Dopełnieniem jest część ubioru (31) : *BierEz* P; *OpecŻyw* 47v; *PatKaz* III 122 (2); *LibMal* 1548/146 (2); *KrowObr* 146; *RejWiz* 90; *RejFig* Bb3 (2); *Ízáty* máią białe iáko iedwábne. *BielKron* 453 (5); *ci co* łiedzieli ná nich/ mieli páncerze fárby ognińtey *RejAp* 81 (2); *RejZwierc* 143v (2); *BielSpr* 51v (2); *BudBib* 3.Esdr 8/72; *ModrzBaz* 51; *Bráćie/* widzę ífz małz złą fuknią. wezmi tę lepíszą odemnie *SkarŻyw* 134; *WyprPl* Bv (2); *LatHar* 198; *WujNT* Matth 3/4 (2); *SkarKazSej* 668a.

W połączeniu z „*na sobie*” (1): *A* miał *Ian* odzienie na łobie z fiersći *Wielbładowey* [*erat Ioannes vestitus pilis cameli*] *Leop* Mar 1/6.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [jaką, z czego itp.] *barwę, czaplę, ko zułę* (2), *łańcuch, odzienie* (8), *pancerze* (3), *przyłbicę, stroj, suknią (sukienkę, sukniisko)* (5), *szablę, szalawary, szaty* (5), *ubior* (2), *zawoje.*

[Uwaga: Przykłady dotyczące ubioru znajdują się też w znac. B.b.β. Tu zaliczono przykłady z dopełnieniem w postaci nazwy części ciała lub nazwy stroju bez okolicznika; tam – w postaci nazwy stroju z okolicznikiem miejsca w postaci części ciała.]

ζ. O ludziach pozostających w jakimś związku z podmiotem (239) : *tác* íeft niemáła wádá/ *Iefli* małz złego *łáśiádá.* *BierEz* P3v (6); *OpecŻyw* 12 (3); *PatKaz* I 13v (2); *PatKaz* III 105v; *HistJóz* B3; *BielŻyw* 48 (5); *KlerWes* Av (2); *ComCrac* 16; *RejJóz* G3 (4); *LibMal* 1547/128; *RejKup* ee6v; *KromRozm* III L3 marg (2); *BielKom* B5 (4); *yácoć* fyn będzie *myał* tákyego náuczycyela/ *kthory* będzie *rad* ná *kuffel* pátrzał/ *dińcipuł* [...] będzie *theż* dobrze *łpełnyał.* *GliczKsiqż* L8v (8); *LubPs* D4 marg;

Wízytki w miárę/ á ieden wíchód y zachód máią. *KochPhaen* 19; *BielRozm* 8; *ActReg* 165; *WujNT* 366 (3); *SarnStat* 1002 (2); *SkarKaz* 45a (3); *SkarKazSej* 673a.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [spolne, jedno itp.] bostwo (2), *chuć (chęć)* (3), *ciało, część, część tajemnic, dowcip, duszę* (2), *dźwięk, frasunki, język* (2), *komoniją, konfederacyją, kościoły, list, macierzyzną, moc* (4), *myśl* (3), *naturę* (3), *obyczaje* (2), *ojca, ozdoby, popy, powietrze, prawa* (2), *przyrodzenie, radę* (5), *rzec* (5), *sejmy* (2), *serce* (2), *sędzie, słońce, sprawę (cielesną)* (2), *szkaradość, światłość, towarzystwo, urząd, usta, wiarę* (2), *władzq, wodę, wolą, wolności, wschod, zachod, zalecenie, zdanie, zdrowie, żywot*.

b. *Orzeka o pochodzeniu; wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) skąd = kto, co (Y) czyje (X) jest skąd (np. mieli kapłany z pokolenia Aaronowego – kapłani ich byli, tj. pochodzili z pokolenia Aaronowego)* (120) : *ma mocz rozpędzającą którą ma z gorączki swoiey FalZioł I* 91a (6); *RejPs* 117v; *KromRozm I M*; *trudno człowiekowi poznać/ kto od bogá á ducha świętego naukę zbawyenną y wykład pílmá S. ma/ kto nye ma. KromRozm II* 12v (3); *KromRozm III D6* (3); *GroicPorz* 14; *RejWiz* 114v (2); *RejFig Ccv*; *BielKron* 121v (2); *GrzegRóżn D3v*; *KochSat A2v*; *SienLek* 1 (2); *RejAp* 75v (2); *RejPos* 301v (4); *RejZwierc* 236v; *Stawił też pomocniki/ ktore miał z rozmáitych kráin BielSpr* 40v; *WujJud* 112v (3); *BudNT li3v*; *SkarJedn* 89 (2); *KochPs* 22; *SkarŻyw* 243 (4); *CzechEp* 111 (3); *OrzJan* 104; *WujNT* 407 (3); *SkarKaz* 489a.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym w wyrażeniach o znaczeniu "niezależnie od nikogo lub niczego" [od siebie (4), *w sobie* (2), *o siebie* (2)] (8): *KrowObr* 153v; *BielKron* 254; *GórnDworz Mm5v*; *GrzegŚm* 7; *iz [pisma święte] poważność y pewnośc swoię nie od ludzi biorą/ ále lámę w łobie doftátecznie [!] máią. WujJudConf* 27v; *CzechRozm Av*; *CzechEp* 156; *KochFrag* 30.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (16), *nasz*] (17) : *KromRozm III L2*; *Człowiek záifte wízelki/ fwe obyczáie ma/ ni łzczego iedno z przyczyn pochodzących od ciála: albo ielzcie z násienia/ albo z żywności/ álbo z zwyczáiu á z nauki SienLek* 31; *WujJud* 110 (4); *BudNT przedm b8*; *SkarJedn* 271; *CzechEp* 181; *NiemObr* 68; *Phil D3* (2); *LatHar* 508 (2); *Nie ze krwie/ nie z ciála/ nie z woley męzkiey rodzaj náiz mieymy SkarKaz* 489a; *SkarKazSej* 699b; *KlonFlis F4v*.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [skąd] ciało, cnotę, dobroć, godność, gorącość, grunt, istność, jestestwo, kapłany, lud, moc (11), *naukę* (5), *nieśmiertelność, objawienie, obyczaje* (3), *pismo, prawa, rodzaj* (2), *rzeczpospolitą, skutek* (2), *stolicę* (2), *światłość, ustawy, ważność* (4), *wiarę, wykład* (3), *zakon, życie (żywot)* (2).

Zwroty: »imię, przezwisko, tytuł mieć [od kogo, od czego, z czego]« [o pochodzeniu wyrazu, nazwy] = [ex aliqua re] nomen habere Modrz, Vulg; habere [ex aliquo] vocabulum Mącz; [ab aliquo] nomen [alicuius] deductum est Modrz [szyk zmienny] (24:7:1): FalZioł IV 16a (2); *[Połowcy] Imię maią od łowu albo polowania MiechGlab* 2; *KromRozm II f2*; *KromRozm III F8*; *BielKron* 278 (3); *Mącz* 440b; *OrzQuin K2 marg*; *RejAp* 34; *RejPosRozpr c2v*; *BudBib b4 marg* (4); *ModrzBaz* 31 v (2); *SkarŻyw* 393 (2); *ktorzy też w łwych kráinach máią dofyć wízelákiego Krułzczu/ y tym łie wízyfcy bawią/ łkąd máią y przezwilká włafne/ bo Iberi wykłádáiá [!] łie ná łácinłkie Foffores, po náłzemu Kopacze StryjKron* 16; *ArtKanc A4v*; *KochProp* 13; *GrochKal* 3; *LatHar* 508 (2); *iz małz imię/ że żywiesz*

(4), miasto, mistrza (2), nauczyciela, obronę (2), obrońcę (8), odwierne, ojca (26), ołtarz, opiekownika (3), ordynatora, owoc (2), pana (4), pasterza (2), patrona, picie, pisarza (2), jako poddane, pokoj, pomoc, posłance, pośrednika (2), powinowate, powód, prezydenta (2), jako próbę, przewodnika, przodka (4), przyczyńcę (4), (nie)przyjaciela (5), przykład, rzecznika (5), sąsiady, sędziego (2), jakoby skarb, składacza, słuchacza, sługę (służebnika) (2), sprawcę (4), stryja (2), syna (2), świadki, towarzysza, towarzyszkę, ustawcę, jako więźnia, wodza (2), woźne, wuja, jako zastawę, zastępcę (6), żonę (małżonkę) (9).

Odmiana parafrazy: *kto, co (X) ma kogo, co (Y) kogo, co (Z) + przydawka = kto, co (Y) jest kim, czym (Z) czyim (Y) + przydawka* (110): Wolność máią zasłoną złości [= wolność jest zasłoną ich złości]. *WujNT Yyyyy4v; KlonWor 58.*

~ ~ ~ *Dodatkowo w połączeniu z „jako” (1):* ktorzyłmy fię ku odzierzeniu wyftawionej nádzieie wćiekli/ którą [*nadzieję*] mamy iáko kotficę duże bełpieczną y mocną *WujNT Hebr 4/19.*

W połączeniu z „sobie” (1): Y té [*tj. książęta włoskie*] wálzá Kró: M. małz pomocniki na tę wojnę życzliwé łobie *OrzJan 128.*

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym przy przydawce do dopełnienia dalszego [swoj (6), nasz] (7): *RejWiz 173v; RejPos [136]v; KuczbKat 355; BiałKaz I4; Szlachetné duże/ które łwéy dziéłności/ Maćie zaplátę niebiełkie rádości KochPieś 13; CzahTr H2v. ~ ~ ~*

kto, co (X) ma kogo, co (Y) kim, czym (Z) = kto, co (Y) jest kim, czym (Z) czyim (X) (np. miał Boga ojcem = ojcem jego był Bóg) (87): *OpecŻyw 115; PatKaz II 45v; PatKaz III 92v; LibMal 1553/176v; Nychże cye łámeego wiecznym tu obrońcą mamy. LubPs I; KrowObr 41v (2); Leop Gen 15/4 (5); RejZwierz 8; BibRadz Sap 2/16; GrzegRóżn B2; GórnDworz Cc6v (2); HistRzym 34v; RejPos 57 (3); BiałKat 66; KuczbKat 350; then pewnie iuż będzie miał onę wdzięczną nádzieię przewodnikiem RejZwierc 138 (7); KochMon 34; BudBib Sap 2/16; Strum Rv; BudNT Luc 20/33; StryjWjaz A2v; PaprPan 14 (2); Wolę ábyś miał oycem Therfytę [*pater tibi sit Thersites*] łzpetnego ModrzBaz [41]v (6); KochPs 7 (4); CzechEp 133; Bo to łtráci/ co ma mieć w łtárości rátkiem. ZawJeft 6; ActReg 90; GórnTroas 58 (2); KochCn B4; GrabowSet D3 (2); KochFrag 20; OrzJan 65; WujNT 391 (2); SiebRozmyśl Bv; KlonKr D4; SkarKaz 352a.*

~ *Dodatkowo w połączeniu z „jako” (1):* onégo [*Chrystus*] będzięłz miał iáko żęglówania twego żywoiá [!] wodzem *KołakSzczęł C2.*

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [nad sobą (3), sobie (2), po sobie] (6): ábowiem ángiołá twego będą mieć niewidomie przełładowcą nád łobą. *RejPs 51; KromRozm III M4v; LubPs L3; Leop Luc 19/27; RejZwierc 89v; CzechEp 206.*

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (13), nasz (3); przy dopełnieniu dalszym (11), przy dopełnieniu bliższym (5)] (16): *PatKaz II 22; LubPs B2v (2); RejPos 331v; KuczbKat 240 (2); cíelełne oyce náłze mieliłmy ćwiczyćielmi BudNT Hebr 12/9; CzechRozm 113; KarnNap C2; CzechEp 14; ArtKanc Q; ZawJeft 7; ActReg 106; WujNT Hebr 12/9; Iełá myłlić/ [...] Kogoby mogłá mieć łwą ozdóbą. PaxLiz A4v; SkarKazSej 681b.*

W charakterystycznych połączeniach: mieć [kogo, co] cząstką, ćwiczyćielmi, dawcą prawa, dlužnikiem, dziełdzcim, dziełdztwem, dziełwostłębem, hetmanem (4), jednaczem, kapłanem, krolem (9),

matką (2), mecenasem, mistrzem, mścicielem, niewolnicą, niewolnikiem, obrońcą (6), odwiernym, ojcem (5), opiekalnikiem, ozdobą, pancm (4), początkiem, podporą (3), pomocniki, powodem, przebytkiem, prześladowcą, przewodnikiem (3), (nie)przyjacielem (6), ramieniem, ratunkiem, rzecznikiem, sąsiadem (2), sędziem, społecznikiem, przeciwnikiem, stolicą, strożem (2), swaty, synmi, świekrem, towarzyszem (4), uczycielmi, urzędnikiem, więźniem, (jako) wodzem (7), zastępcą, zatrzymanim, (małżonką)(4).

Odmiana parafrazy: *kto (X) ma kogo (Y) kim (Z) = kto (Y) czyj (X) jest kim (Z)* (1): przez cie boga człowiekiem mamy [= nasz Bóg jest człowiekiem]. *OpecŻyw* 185. ~

kto, co (X) ma kogo, co (Y) za kogo, za co (Z) = kto, co (Y) jest kim, czym (Z) czyim (X) (np. *ma Boga za ojca = Bóg jest jego ojcem*) (138): *OpecŻyw* 104v; *ForCnR* A4; *PatKaz* III 145; *HistJóz* B3v; *WróbŻółtGlab* A3; *RejŁas* w. 71; *RejPs* 64; *RejRozpr* A2v; *HistAl* 18v; *MurzNT* Mar 12/23; *KromRozm* III F5 (2); *BielKom* D5; *LubPs* B4v; *GroicPorz* h2; *Leop Ex* 30/21 (5); *RejFig* Dd6; *Bowiem* Orłá bez głowy/ zá herb z dawná máią. *RejZwierz* 68 (2); *BibRadz Philipp* 3/17; ná ie⁸⁰ mieyfce/ wltąpił Fraⁿćifzek/ ktory Cefárką sieftrzenicę miał zá małżonkę. *BielKron* 222v (24); *Mącz* 47a (2); *Prot* A2v; *LeovPrzep* D2v; *GórnDworz* Z5 (2); *HistRzym* 5v (3); *RejPos* 138v; *KuczbKat* 350; *BiałKaz* L4v; *PaprPan* V; *SkarJedn* 4 (5); *Oczko* 21v; *SkarŻyw* 28 (14); *StryjKron* 472; *CzechEp* 130 (3); *ArtKanc* Q8v; *GórnRozm* E2v; *ZawJeft* 8; *Calep* 771a; *Phil* K2; *GrabowSet* I3v; *LatHar* 329 (2); *WujNT* Mar 12/23 (4); iż też nie iného, iedno Władysłáwá Królá zá Páná będą mieć po śmierci Witóltowéy *SarnStat* 992 (4); *GrabPospR* N3; *PowodPr* 16 (4); *PaxLiz* D4; *SzarzRyt* C.

~ *Dodatkowo w połączeniu z „jako”* (1): iż człowiecze rzeczy wżyfłkie/ te trzy końce/ ábo ieden z nich iáko zá cel przed sobą máią *GórnRozm* Ev.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [*sobie* (13), *na się, przy sobie, przed sobą, między sobą*] (17): *OpecŻyw* lv; *BierRozm* 17; proflę niechay cię mam sobie zá pewną twierdz *RejPs* 103; *LibLeg* 11/168; *BibRadz* 1.Reg 25/40; *BielKron* 12v (2); *HistLan* ktv; *KuczbKat* 350; *RejZwierz* 258; *CzechRozm* 194v (2); *SkarŻyw* 283; *CzechEp* 313; *NiemObr* 138; *GórnRozm* Ev; *Phil* C3.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym przy dopełnieniu dalszym [*swoj* (11), *nasz* (2)] (13): *WróbŻółt* oo6; *KromRozm* III M6; lud z Iudy y z Ieruzálem chcecie mieć, zá flugi y zá służebnice fwoie *BibRadz* 2.Par 28/10 (2); *BielKron* 369; *RejAp* 167 (2); *BielSpr* 12; *PaprPan* Q3v; *SkarŻyw* 321; *CzechEp* 422; *ZapKościer* 1583/42; *PowodPr* 13.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [*kogo, co*] *za bron, (jako) za cel* (5), *za czynsz, za dziedzica* (2), *za dziedzictwo, za dziewczkę, za fundament, za głowę* (2), *za gospodarza, za granice* (2), *za gubernatora* (2), *za herb* (5), *za hetmana, za krola* (5), *za księdza, za lekarstwo* (2), *za lud* (2), *za łup, za matkę* (4), *za męża (mążonka)* (5), *za mistrza* (2), *za mury, za namiestnika* (2), *za nauczyciela, m niewolnika, za obietnice, za oblubieńcę, za obronę (skałę obrony)* (4), *za ojca* (4), *za pana* (7), *za patrona, za pociechę, za podpiska, za pokarm, za pokutę, za postrach, za pośrednika, za potomka, za prawo, za (nie)przyjaciela* (2), *za przykład, za regułę, za sąsiada, za sekret, za skarb, za służę (służebnicę)* (5), *za spowiednika, za starostę, za świadki, za świętego, za temę, za towarzysza* (6), *za twierdz, za używanie, za wodza* (2), *za wzor* (3), *za zapłaty, za znak (znamię)* (4), *za zwierciadło, za żonę (małżonkę)* (38). ~

kto (X) ma kogo, co (Y) miasto kogo, czego (Z) = kto, co (Y) jest kim, czym (Z) czyim (X) (zwykle z funkcją porównawczą – *kto, co (Y) służy komu (X) jako co, za co, zamiast czego (Z)* np. *miał kamień*

miasto poduszki = kamień, służył mu za poduszkę (11): *BielŻyw* 70; mieliśmy ie miałto muru [*pro muro erant nobis*] *Leop* 1.Reg 25/16; *BibRadz* II 100c *marg*; *Mącz* 493b; *BudBib Ps* 44/16[17]; *SkarŻyw* 291 (2); gdzie grzeźny człowiek miałto instygatorá ma łumnienie *LatHar* 133; *KlonWor* 62.

~ *W połączeniu z „sobie”* (2); *RejPos* 190; áby wkłádał do oney łzkátuły/ Związawłzy ledá pápir pięknie w fálcykuły. Rekomo to łobie miałto Cyrographow máiac *HistLan* B4v. ~

kto (X) ma jakiego [zaimek przymiotny] (Y) kogo (Z) = kto [zaimek rzeczowny] (Y) jest kim (Z) czyim (X) (np. jakiego miał ojca = kto był jego ojcem) (21): *SeklKat* T2v; *RejKup* i6v (2); *GliczKsiąż* B8; *LubPs* O4v; *KrowObr* 212; *BibRadz Num* 34/9; *BielKron* 447; ia Polak/ tego Królá mam/ którégom mieć chciał *OrzQuin* Q4 (4); *RejPos* 167v; *SkarJedn* 304; *SkarŻyw* 67; wiedzcie/ że s thych dwu iednego *Confulá* mieć będziecie *Phil* E3; *GórnTroas* 65; *LatHar* 206; *WujNT Philipp* 3/17; *PudłDydo* A3v.

~ *W połączeniu z „sobie”* (1): nychcę yuż myć inego páná nád cyę łoby *LubPs* aa6. ~

β. *Dopełnienie bliższe przekształca się w orzecznik, dopełnienie dalsze w podmiot [wzory parafraz] (62) :*

kto, co (X) ma kogo, co (Y) z kogo, z czego (Z) = kto, co (Z) jest kim, czym (Y) czyim (X) (np. ma z niego słuę = on jest jego słuę) (56): *FalZioł* I 13b; *BielŻyw* 44; *RejPs* 144v; *RejJóz* B8v; *RejKup* n7v; *HistAl* E6; *MurzNT* 46; ocyec chcely s łyná łwego co dobrego myć/ zmlódu niechay łie okołó nyego záwiya *GliczKsiąż* F6v (3); *GroicPorzRej* C4; *RejWiz* 175v; *RejFig* Cc2; *RejZwierz* 25v; *BielKron* 106v (2); *Mącz* 127h; *RejAp* 152v (2); *GórnDworz* C2; *RejPos* 305v; Zaż nie widamy odmienności łwiatá/ Dziś mamy z niego oycá/ iutro kátá. *RejZwierc* 229v (3); *BiałKaz* K3; *CzechRozm* 197v; Bo z nich miałá Koroná łprawne Woiewody *PaprPan* M2v (6); *ModrzBaz* 113v; *SkarJedn* A6v; *KochPs* 14 (3); *SkarŻyw* 56 (3); *KochFr* 98; *KochBr* 151; *ArtKanc* M10v; *GrabowSet* 02; *KochFrag* 27 (2); *OrzJan* 114 (2); prółimy cię/ áby z tey wiáry łtáteczności/ mielichmy obronę/ przeciwo włzelkicy przeciwności. *LatHar* 370 (2); *SkarKaz* 639a; *GosłCast* 57 (2); *KlonWor* 60.

~ *W połączeniu z „sobie”* (1): chce mieć przyiacielá łobie s cndzey żony. *PaprPan* Ff2.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [z kogo, z czego] cesarza, hetmana, jednacza, kata, kaznodzieję, krola, kumka, małżonkę, marszałka, obronę (2), obrońcę (2), ofiarę, ojca (3), pana (2), patrona, podporę, pomoc (2), pomocnika (3), przyczynę (2), (nie)przyjaciela (13), słuę (6), syna, szanę, towarzysza, ucznia, wojewody, wojsko, zastonę., zięcia.

Odmiana parafrazy: kto (X) ma jakiego (Y) z kogo (Z) = kto (Z) jest jaki (Z) komu (X) (1): nie odłtępuy odemnie/ Gdyż maż chętlwego ze mnie [= *jestem ci chętlwy*] *CzahTr* [D2]. ~

kto, co (X) ma kogo, co (Y) w kim, w czym (Z) = kto, co (Z) jest kim, czym (Y) czyim a. dla kogo (X) (3): *Prot* A4v; mamli ia tu w tobie gdzie nieprzyiacielá [= *jesteł moim nieprzyjacielem*] *CzahTr* I2v.

~ *W połączeniu z „swoj”* (1): Wnim [*Bogu*] ma cel wiáry łwoiey pobożne łumnienie *GrzegRóżn* O2v. ~

kto (X) ma kogo (Y) miedzy kim (Z) = niektórzy (Z) są kim (Y) czyim (X) (3) : *BielKron* 56v; wiedział/ iż miedzy nimi [*sędziami*] miał nieprzyiacioły [= *niektórzy sędziowie byli jego nieprzyjaciółmi*] *GórnDworz* Aa7.

~ *W połączeniu z „swoj”* (1): miedzy łwémi Cory krolewłkie małz łlubionémi. *KochPs* 67. ~

d. *Orzeka o lokalizacji (1045) :*

α. Wzór parafrazy: *kto, co (X) ma kogo, co (Y) w czym, na czym itp. = kto, co (Y) czyj(e) (X) jest w czym, na czym itp.* (np. *Piotr miał stolec w Rzymie = w Rzymie była stolica Piotra*) (329) : *ZapWar 1514 nr 2151* (8); *Ięzykiem żwáwi władaia/ W nim nawiętłzá sílę máia.* *BierEz K3v* (2); *FalZioł I 20c* (5); *GlabGad A5v*; *abi nam vroczo no nasche Zamky czolmi miely w wegrzech* *LibLeg 11/46v* (11); *SeklKat R2v*; *LibMal 1548/144v* (2); *HistAl E7* (2); *LubPs Sv* (2); *GroicPorz m2* (3); *KrowObr 136*; *Leop Ios 18/12* (4); *UstPraw Ev* (2); *RejZwierz 105v*; *iz pod ćieniem iego [drzewa] mogą mieć gniazdá ptacy powietrzní.* *BibRadz Mar 4/32*; *Pierwzy nocleg miał [król] dwie mili od Budzynia* *BielKron 306* (25); *KwiatKsiqz L4v*; *Mqcz 209a* (2); *Wilgości przyrodzoné/ máia ofobliwé opifánié ná końcu tego Vkazáczá.* *SienLek T[tt]2* (4); *RejAp 82v* (2); *Strum H3v* (2); *CzechRozm 101*; *ModrzBaz 75* (3); *SkarŻyw 101* (8); *StryjKron 26*; *CzechEp 375*; *KochJez B4*; *KochFr 16* (3); *ZapKościér 1584/45v* (3); *Bo głowá tonie w morzu/ nogi ma ná goli KochPhaen 22* (2); *GórnRozm A4* (2); *ActReg 58*; *GostGosp 14* (6); *GostGospPon 170*; *Phil E3*; *GrabowSet D3* (2); *OrzJan 98*; *WyprPl Bv*; *WujNT 138 marg* (4); *iefliby Dzierżawcá ośiadłóści nie miał/ w onym Woiewodztwie albo ziemi/ tedy tám gdzieby iá miał/ ma bydż exekucia* *SarnStat 847* (28); *WitosłLut A3v*; *KmitaSpit A2v*; *SkarKazSej 667a* (3); *KlonFlis C2v* (2); *SapEpit B3v*; *KlonWor 22* (2); *SzarzRyt A3*.

W połączeniu z „swoj” (72): *BierEz L3*; *OpecŻyw 159v*; *ZapWar 1531 nr 2540*; *Pan bog iest w kofćiele fwiętym twoim pan bog ma w niebie ftolec fwoy.* *WróbŻołt 10/5*; *LibLeg 10/66* (2); *LibMal 1547/131v*; *SeklKat V v*; *ZapWar 1549 nr 2658* (2); *KromRozm III N8*; *LubPs L4* (2); *KrowObr 29v*; *Leop Num 32/19*; *POydzysz potym do fkarbcu/ gdzyc małz fwoie rzeczy* *RejZwierz 141v*; *BibRadz Gen 1/11* (4); *miedzy Kroátyny y Dáimáty Libnrni ziemię fwoię mieli* *BielKron 274v* (12); *KochSat B3*; *Mqcz 1d* (4); *Prot C3v*; *SienLek 105*; *RejAp 133v* (2); *KuczkbKat 380*; *RejZwierz [238]*; *BudBib Gen 1/11*; *CzechRozm 120* (3); *ModrzBaz 129*; *SkarJedn 307*; *KochPs 156*; *SkarŻyw 88* (2); *KochJez Bv*; *NiemObr 173*; *ZapKościér 1583/31* (2); *Národzony w żłobie leżał/ W ftaýni w śienie połog fwoy miał* *ArtKanc C4* (3); *GrabowSet D2v* (4); *LatHar 209 marg* (2); *WujNT 864*; *SarnStat 127*; *KmitaSpit A3v* (2); *KlonFlis B4* (2); *KlonWor 23*.

Zwroty: »mieć język za zęby« = *milczeć, niepoirzebnie nie gadać; lingua iemperare* *Mqcz* (3); *Digito compesce labellum [...].* *Miey yęzik zá zęby/ pierwey fie w pálec vkás niżli co małz rzec* *Mqcz 282d* (2); *RejZwierz [238]v*.

praw. »mieć [gdzie] miejsce« = *przynależeć do właściwego Sądu* [*szyk zmienny*] (2); *gdy kto krzywde fwą ná Seym przyniesie/ pierwey o tym díspuututuiá [!]/ mali tu mieyfe [!] tá rzecz/ dobrżeli pozwano/ nie máłzli czego tákiego w pozwie* *GórnRozm H4v* (2).

»mieć w tyle oczy« = *być bardzo ostrożnym* [*szyk zmienny*] (2); *Idż śmieie przeciw niemu máiać fwe fortele/ Ktoremi mu zámydlifz oczy máiać w tele.* *CzahTr 13*; *KlonWor 2*.

»rozum mieć doma« = *być mądrym, rozsądnym* (1); *kto chce bydż dobrym gołpodarzem/ trzeba mu [...] rozum mieć domá* *GostGosp 8*.

»umysł mieć na misie« = *myśleć o jedzeniu* (1); *Iam dudum est animus in patinis, Iufz dawno vmysł mam ná miíe/ To yeft dawno mi fie chce yeść.* *Mqcz 284a*.

αα. *O ludziach pozostających w jakimś związku z podmiotem* (88) : *PatKaz I 10v* (2); *LibLeg 8/161*; *RejRozpr G3*; *RejJóz N4v*; *ZapWar 1545 nr 2646*; *LibMal 1547/130v*; *RejKup c5v* (2); *Diar 89*;

BielKom A4v; *RejWiz* 100v; *Leop Num* 21/24; *RejFig* Cc2; *RejZwierz* 28v; W tych krainách ma Turek przełożonych dwa dzieściá y pięć *BielKron* 260 (13); *RejPos* 161v; *RejZwierc* 147v (3); *BielSpr* 19 (3); *BudBib* 2.Par 1/14; *MycPrz* II C; *BudNT Act* 18/10; *CzechRozm* 35 (2); Bo między tymi trzemi tám miłego miała *PaprPan* Hh (2); *ModrzBaz* 112; *SkarJedn* 226 (2); *KochOdpr* D; *CzechEp* 156 (3); *NiemObr* 30; Nie mam mężá domá *WerGość* 218; *ArtKanc* B10 (3); *ActReg* 28 (2); *WyprPl* B4; *LatHar* 193 (2); *WujNT Act* 18/10 (3); *SarnStat* 380 (2); Iáko Lokietek/ kiedy lud w Prusiech máięcy/ Poráził był krzyżakow czterdzieści tysięcy. *KmitaSpit* C4v; *SkarKaz* 635a; *CzahTr* Iv (2); *SkarKazSej* 667a (2).

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (19), twój] (20): *RejKup* i4v; *RejZwierz* 108v; *BibRadz* Gen 19/12; *BielKron* 327; W Lęczycy ná rokach miał Stároftá ieden [...] dwu łlug łwych/ kthorzy thego pilnowáli [...] / áby páná ich V łádu nie zdano. *GórnDworz* Q4v; *RejPos* 19 (3); *NiemObr* 59; *ActReg* 48 (2); *Phil* C3 (2); *WujNT* 337 marg (2); *SkarKaz* 551b (3).

W charakterystycznych połączeniach: mieć [gdzie] brata (braciszka) (3), dzieci (4), dziewczki, dziewczosłęby, hetmana, kapłany, lud (dostatek ludzi) (8), matkę (2), męża (4), miłego, nauczyciele, oblubińca (2), ojca (7), pana (2), pisarze, potomka (2), powinnego (powinná krew) (2), proroki, przełożonych, (nie)przyjaciela (5), rodzinę, rotę, sąsiady, sługę (4), sprawcę, starosty (2), starsze, straż (4), stryja, swoje (4), syna (3), szpiegi (3), uffy, wojsko (5), zięcia, znajomego, żonę (3).

[Uwaga: Przykłady dotyczące przebywania ludzi znajdują się też w znac. **β. δδ**. Tu zaliczono użycia z „swoj” (dane w tekście lub domyślne) przy dopełnieniu, tam — przy okdliczniku.]

β. Wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) w czym, przy czym itp. (Z) = kto, co (Y) jest w czym itp. (Z) czym (X) (np. mamy Turka na granicy = Turek jest na naszej granicy) (716) : Wilk niekiedy barzo łtękał Iż kość w gárdle zawiązał miał *BierEz* K4v; *FalZioł* I 13a (9); *BielŻyw* 14 (4); *ComCrac* 20; *RejKup* n8 (2); *MurzHist* Ov; *LibMal* 1553/177v; *GliczKsiąż* Av (5); *GroicPorz* ii2; *KrowObr* 234; *RejWiz* 42v (3); wymiátáwáli co mieli w okręćie *Leop Act* 27/18 (3); *RejFig* Aa3 (2); *RejZwierz* 8 (3); *BielKron* 103v (7); *OrzQuin* L2v (2); *Prot* Cv; poduźkę z Rutę ma pod głową mieć *SienLek* 59v (4); *GórnDworz* Q8v (2); *HistRzym* 16 (3); *KuczbKat* 380; *RejZwierc* 119v (5); *BielSpr* 64v; *MycPrz* I C; *Strum* E4v (3); *StryjWjaz* C; *Oczko* 16v; *SkarŻyw* 161 (2); *NiemObr* 29 (2); *KochFr* 9 (2); *KochPhaen* 7; *KochSz* B4; Od żydow tákże wzięli/ żadnych obrázow w kościele nie mieć *ReszPrz* 42; *KochSob* 70; *GórnRozm* D3v; *ZawJeft* 32; *ActReg* 22 (3); *Calep* 809a; *GostGosp* 60 (5); łłónce małz przed wroty. *GórnTroas* 57; *WujNT Luc* 6/41 (3); *JanNKar* A4; *SarnStat* 296 (3); *SkarKaz* 41a; A wźákżebym ia nie rad w herbie miał Cygáná *KlonWor* 8; *ZbylPrzyg* B4v.

W połączeniu z „u siebie” (2): mam v łiebie w kroleftwie mocne Biłkny *BielKron* 209v; *CiekPotr* 57.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (244), twój (12), wasz (8), nasz (5), moj (4); przy okoliczniku (267), przy przydawce do okolicznika (4), przy dopełnieniu (1), przy przydawce do dopełnienia (4)] (273): *MetrKor* 38/286; *BierEz* H3v (2); *OpecŻyw* 176v (2); *PatKaz* II 78v; *HistJóz* A4v; powiada iłz paproc nawięczłzá mocz ma w łwogim korzeniu *FalZioł* I 55d; *BierRozm* 24; *KłosAlg* G2; *RejPs* 202 (2); *RejJóz* K7v (4); *ZapWar* 1549 nr 2662 (4); *HistAl* F7v; *MurzHist* D3v (2); *LibMal* 1552/167; *LubPs* B4v (7); *GroicPorz* z3v; *KrowObr* 117v (3); *Leop* 2. Reg 19/19 (3); *UstPraw* K3;

Ze w nálezey zyemi grobow wálznych dofyć mamy. *RejZwierz* 26; *BibRadz Gen* 16/6 (7); *OrzRozm* S4v; *BielKron* 9 (6); *Mącz* 118b (2); *OrzQuin* R4v (2); *Prot* A3v; *RejAp* 35 (4); iáko fie tho więc thym trefia/ kthorzy doftátek rzeczy w głowie fwey nie máią. *GórnDworz* C3 (6); *HistRzym* 10 (6); *RejPos* A6 (16); *KuczKat* 45; *RejZwierc* 47 (5); *BielSpr* 20v; *WujJudConf* 139; *BudBib* 2.Par 1/11 (2); *MycPrz* I [A3]v; *BialKaz* D (2); *BudNT Apoc* 1/16; *CzechRozm* 73 (4); *SkarJedn* 136 (3); *KochOdpr* B2v; *SkarŻyw* 2 (4); *StryjKron* 16; *CzechEp* 255 (2); *NiemObr* 63; *KochFr* 79; *ReszPrz* 110; *WerGość* 232; *BielSen* 11 (2); *KochPieś* 5; *GórnRozm* D3v (2); *ActReg* 5; á by im [wory] nie ginęły/ ma káždy mieć znák ná nim fwoy ofobny *GostGosp* 90 (2); *Phil* B (3); *GórnTroas* 15 (2); *OstrEpit* A3; *LatHar* 163 (3); *KołakSzczęśl* A3v; *WujNT Luc* 13/6 (11); *SarnStat* 477 (2); *SiebRozmyśl* H3v (2); *GrabPospR* K3v; *PowodPr* 23; *SkarKaz* 41a (3); *VotSzl* C4v; *CzahTr* A3 (2); *KlonFlis* D; *SapEpit* B4; *KlonWor* 56; *RybWit* A3 (2).

W charakterystycznych połączeniach: mieć [kogo, co] w bronach, w cekauzach, na chorągwiach, w domu (2), w folwarku, pod głową (6), w głowach, w gmachu (2), w granicy, przy grobie, na gruncie (2), w herbie, na imieniu (2), w kominie, w komorze, w Koronie, w krolestwie (4), to legacyjej, w mieszkaniu, w mieszku (2), w mieście (po mieściech) (3), we mszałach, pod nogami, w ogrodzie (2), w ojczyźnie, w okręcie, w państwie, pod płaszczem, około plotow, na polu (koncu pola) (2), w skarbie, na statkach, na szacie (pod szatami) (2), w worku, na woziech (2), przed wroty, w zamku, w ziemi (4).

Zwroty: »mieć [kogo] przy boku, podle boku« = przebywać w czyimś towarzystwie [szyk zmienny] (2:1): *GórnTroas* 41; *OstrEpit* A3; Zá twoimi cnotámi Pánnę požádaná/ Maż oto przy twym boku *SapEpit* B4.

»[co] mieć w duchu« = pragnąć czegoś (1): Zły nieprzyaciél/ Inadź to miał w fwym ducha/ Zeby zá wozem kroczył Król w łáncuchu. *GórnTroas* 15.

»[co] w, na duszy mieć« = przeżywać coś, być w jakimś nastroju (2 : 1): Ná ten czálem ya w duffy fwey wielkie wefele miał *LubPs* V3v; *ArtKanc* I19v; *SiebRozmyśl* H3v.

»mieć [co] w garści« = być pewnym, że się coś otrzyma [szyk zmienny] (4): *GórnDworz* Dd4; Coⁿfefsionifte mniamáją/ że iuz niebo máią w gárfci *WujJud* 69 marg (3).

»[co] mieć w głowie, we łbie« = przeżywać coś, być w jakimś nastroju [szyk zmienny] (5:2): *BierRozm* 24; Y tak ci dofić kłopotá máią w nędzney głowie *RejJóz* P8v (3); *RejKup* bb6; *RejWiz* 39v; *BielSen* 15.

»w głowie mieć [co]« = myśleć o czymś (2) : *BielKron* 398; Ze co w głowie miał/ to mógł y wymówić Inádnie *KochTarn* 74.

»mieć [kogo, co] w głowie« = wiedzieć, znać (4): *MączKoch*; *GórnDworz* X2; On wfzytkich gwiazd niebiefkich liczbę ma w głowie *KochPs* 213; *KochFr* 31.

»mieć muchy, koczki w głowie« = być pomyłonym (1 : 1): Bibe helleborum, Pi ciemierzicę/ to yeft/ toś fzałón maż muchy álbo koczki w głowie. *Mącz* 154b.

»nie wszytkich mieć w głowie« = być głupim, szalonym (1): Bo náífy mili przodkowie Snadz niewfłfytkich mieli w głowie *RejRozpr* C2.

»mieć [co] na języku« = mówić coś (1): wiodá ftronę fwoię ná przyfýęę/ niemáiąc więcęcy ná fwoim ięzyku przedaynym iedno to. Przyfýęż nic to nie ieft *GroicPorz* z3v.

»na łonie mieć« = kochać (1): In gremio fovere. Ná łonie mieć/ álbo bárzo miłować. *Mącz* 149d.

»mieć na łonie [kogo]« = *gościć u siebie (1)*: PLąfze dworynkowa Lobzenicá Ze zás ma ná fwym łonie lubego dziedzicá. *RybWit* B3v.

»mieć rozum, co, co mozgu, mądrość w głowie; mieć w głowie« = *być mądrym; sapere pleno pectore, sapit [aticui] pecius Mącz (7 : 1 : 1 : 1; 2); BierEz P4; Wy Duchowni á pánowie Co maćiew vorkach y wgłowie RejRozpr F3v; RejKup N (2); GliczKsiąż L7v; RejWiz 156v; Mącz 285d (2); Prot A3; Kto iedno ma rozum w głowie/ Káždy tóż/ co y ią powie. KochMRot B2v; KochPieś 4; WysKaz 14.*

»mieć [kogo, co] w myśli« = *myśleć o kimś a. o czymś [szyk zmienny] (4)*: *RejAp 35; wietłzey trofki nie mam w myśli/ iedno zem twoiey dziewki nie wydał. HistRzym 30v; RejPos 266; ReszPrz 110.*

»mieć [kogo] pod nogami« = *władać; odnieść zwycięstwo nad kimś [szyk zmienny] (3)*: *SkarJedn 389; Ten ma narody włytki pod nogámi KochPs 173; SkarŻyw 560.*

»[kogo] przed obliczym mieć« = *widzieć (1)*: *Włfytki ty przelládowniki przed obliczym twym małz LubPs Q.*

»[kogo, co] mieć na oku (a. oczu)« = *śledzić, tj. starać się dostać lub podejrzewać; suspicere Mącz (2); Mącz 406c; Toć ia teraz będę miał napilniéy ná oku. WyprPl B.*

»mieć przed oczyma, w oku, na oczu [kogo, co]« = *widzieć, znać z bezpośredniej obserwacji; obcować z kimś; ktoś jest blisko, naprzeciw; oculi [alicuius] vident PolAnt; in conspeetu videre, tenere oculis Mącz; in eonspeetu habere, prae oculis est Modrz [szyk zmienny] (14 : 1 : 1); RejWiz 95; BibRadz *2v (2); BielKron 9 (3); Mącz 405c (2); Iż do którégó kolwiek kątá w Cynku oká przyłożyłz/ hnet włyłtek Cynek w oku fwym rázem małz OrzQuin H3v; RejZwierc 14; ModrzBaz 7 (2); Oprocz textu Graeckiego y Lácińského/ miałem też przed oczymá włytkie przekłády Nowego Teftámentu Polńkie WujNT przedm 21 (3); SiebRozmyśl L.*

»mieć [kogo, co] przed oczyma (a. okiem), w oczu (a. oczach), na oczu« = *kierować się czymś, uwzględniać w swym postępowaniu; myśleć o czymś, pamiętać, rozważać; brać pod uwagę; przedstawiać sobie, wiedzieć, że coś jest, że można się czymś posłużyć; wiedzieć, znać, zdawać sobie sprawę; ante oculos habere, proponere in conspeetu Vulg; timere PolAnt; in oculis habere Mącz; ob oculos hdbere Modrz [szyk zmienny] (117:3:2); BierEz F4v; gdy był pytan iakoby kto picie mógł łobie zmierzienić odpowiedział, gdy by kto miał przed oczyma marnofć opilczow. BielŻyw 22; WróbŻołt 85/14 (2); ząwždy miey przed oczymá dobrodzieiřtwo ie^{go} RejPs 150 (7); LibLeg 10/150v (3); RejKup Ov; HistAl G2 (2); MurzNT 28v; BielKom E5v; GliczKsiąż P6; LubPs D2 (3); áby [...] Perfony/ Sądowi przynależące/ ząwždy przed oczymá Powinowáctwo řwoie mieli GroicPorz pp (6); KrowObr 51 (3); RejWiz 83 (2); Leop 2.Mach 8/17; BibRadz Mich 6/9; OrzRozm E (3); BielKron 299v (2); KwiatKsiąż G2; Impie [...], Niepobożnie/ Niemáyący Bogá przed oczimá. Mącz 301d (4); OrzQuin R4v; SarnUzn B7v; oto małz przed oczymá řwoiemi od prořtaká prořthem i řłowý nápiřáne řwięte řłowá iego RejPos A6 (15); BiałKat 23v; KuczbKat 30 (2); RejZwierc 47 (5); BielSpr b4v (2); WujJudConf 214; RejPosWstaw [41²]v; Strum R4; BiałKaz C2 (3); BudNT przedm d3; PaprPan Cc3v; KarnNap F (3); ModrzBaz 75v; Mieyćie to przed oczemá ząwždy řwoiemi: Zeřćie mieyřce záfiedli Boże ná źiem i KochOdpr B2v; KochPs 6 (2); SkarŻyw 52; CzechEp 416; KochSz A2; ReszPrz 4 (3); WerGořc 232; KochPieś 46;*

GórnRozm Ev; Phil B (5); LatHar 143; KołakSzczęśl A3v; WujNT Xxxxx3v; WysKaz 46; SarnStat 18 (14); CiekPotr 21 (2).

»[kogo, co] mieć przed oczyma« = *cos się zbliża nieuchronnie* (3): gdy czynił theftáment (máiąc śmierć przed oczymá) wezwał łyná do siebie *BielKron* 97; *MycPrz* II B4; *OrzJan* 69.

»nie mieć paździorka w oku« = *być bez skazy* [szyk zmienny] (3): *RejWiz* 2; *RejFig* Aa3; Kto chce nie zmylić w póćciwości kroku/ Nie miey paździorká namnieyłzgo w oku. *RejZwierc* 219.

»mieć pod ręką [kogo]« = *być czymś panem* (1): iż małz pod śwá ręką Bogomodlne Zaki/ Grołzgonne Miefzczány/ y płużne Wieśniaki. *RybWit* A3.

»mieć [co] przed rękami« = *zajmować się czymś* (1): NIe łá/ [...] czáfy po temu/ Abych [...] Vłzy twoie lutniá báwił/ álbo pieśniámi: Coś inłzégó człówek muśi mieć przed rękámi. *KochFr* S4.

»mieć [kogo, co] w ręku« = *coś jest bliskie, dostępne, możliwe do wykorzystania; ktoś znajduje się wśród kogoś, w którymś towarzystwie* [szyk zmienny] (10) : *BierEz* H3; *BielKron* 249; *RejAp* [Ff5]; *HistRzym* 57; *Skarjedn* 186; Iákom cię nędznik máiąc w ręku nie poznał? *SkarŻyw* 15 (2); Iáko fię iá [wiarq] zálecił Abráhám/ oyczyznę którą miał w ręku opułzczáiąc *SkarKaz* 160a (2); *PudłDydo* A4v.

»[co] w ręku mieć« = *być pewnym czegoś; in manibus habere* *Mącz* (4): *Mącz* 407c; Iłz Ruś która zwycięłtwo w ręku miáła práwie/ Pomiefzáli fię w łzyku *StryjKron* 230; *ZawJeft* 13; *Phil* M3.

»mieć w ręku [kogo, co]« = *czyjeś życie i losy są całkowicie zależne od kogoś; móc stosować przemoc wobec kogoś; o sytuacji wojennej: móc zadać ostateczny cios; in sinu habere* *Mącz* [szyk zmienny] (11): *BibRadz Gen* 16/6; włzak go małz w ręku/ możelz łnim czynić co chcelz. *BielKron* 241 (4); *Mącz* 395c; *BiałKat* 141; Obegnáli byli woylko w koło náłze/ y mieli ie práwie w ręku *BielSpr* 69 (2); *SkarŻyw* 392; *CiekPotr* 50.

»mieć [kogo, co] w ręku (a. ręce)« = *rządzić władać, kierować; być zwierzchnikiem; est in manu* [dlicuius] *PolAnt*; *esse cum potestate* *Modrz* [szyk zmienny] (12): *RejWiz* 138v; (bo ten miał włzytki dobrá páná łwego w ręku łwych) *BibRadz Gen* 24/10; *ModrzBaz* 76; *SkarJedn* 136; *KochOdpr* B2; P. Bog łercá ludzkie w ręku máiąc przełtráłzył nieprzyáaciele łudu łwego. *SkarŻyw* 559 marg (2); *NiemObr* 63; *ActReg* 5; *LatHar* 588; *WujNT* 398; *SiebRozmysł* [A2].

»mieć w rękoma [!] [co]« = *coś zdarzyło się niedawno, nie minęło* (1): Abowiem ielłcže máiąc w rękómá [inter manus habentes] żał/ [...] wzięli przed fię inłłá myłł nieumieiętności *Leop Sap* 19/3.

»[co] w ręku mieć« = *być wyuczonym czegoś* (2): *GliczKsiqz* G6v; Niegdy y krolowie iákie rzemiełło w ręku mieli *SkarŻyw* 241.

»[kogo] w, na sercu mieć« = *kochać* [szyk zmienny] (6 : 1): PAnná iż ma pánicá w łercu/ powiedála *RejFig* Ddv; *CzechEp* 339; *KochSob* 60; *ArtKanc* S11v; *GrabowSet* Cv; *WujNT Philipp* 1/7; *PudłDydo* B.

»[co] na sercu mieć« = *przeczuwać, uświadamiać sobie* (1): Bo oni fáłłzywe bogi máiąc/ to tylo prawđziwego ná łercu mieli/ iż Bog krolełtwy włádnie *SkarKazSej* 688b.

»w, na sercu mieć [co]« = *myśleć o czymś, pamiętać, przeżywać coś; habere a. ponere in corde* *Vulg* [szyk zmienny] (40 : 16): *OpecŻyw* 45v; Nieprawel w nich wesele, Májąc w sercu smelkowiele. *BierRozm* 8; *WróbŻółt* nn6; *LubPs* 12; *KrowObr* 150; *Leop 2.Reg* 19/19 (2); *BibRadz 2. Esdr* 2/2 (2); *BielKron* 114; *Torqueri doloribus animi, mieć nieco cięłzkiego ná łercu. Mącz* 459a (2);

OrzQuin Aa5; *Prot* D4; *RejAp* 35; *GórnDworz* Y5v (3); *HistRzym* 40; *RejPos* 171 (2); boć to czyni y mówi człowiek/ co w fercu ma. *BiałKat* 36 (2); *KuczbKat* 45; *RejZwierc* 237v; *BielSpr* c; *WujJudConf* 139; *BudBib* 2.Par 1/11 (3); *MycPrz* I [A3]v; *CzechRozm* 3v (5); Ná fercu zazdrość/ y nienawiść máią *KochPs* 84; *SkarŻyw* 510; *CzechEp* 255 (2); *KochFr* 70; *ReszPrz* 110; *ActReg* 138; *Calep* 357a; *GrabowSet* G4 (2); *KochFrag* 49; *OrzJan* 135; *LatHar* 294; *WujNT Iac* 3/14 (2); *SkarKaz* 83b (2); *CiekPotr* 17 (2); *KlonWor* 80.

»mieć zasłonę na sercu« = *nie chciał wierzyć* (1): zydowie máią iefzcze załtonę ná fercu swoim/ gdy czytáią písmo *WujNT* 2. *Cor* 3 *arg*.

»mieć [kogo, co] pod skrzydły (a. skrzydłoma)« = *opiekować się* (2): *GrabowSet* S; Włzyftko co ieft ná ziemi mąż pod fkrzydły fwemy. *CzahTr* G4.

»[co] na sumnieniu mieć« = *być w jakimś nastroju* [szyk zmienny] (3): *SeklWyzn* c3v; co miał pokói i przepieczenftwo na sumnieniu swoiem to mu przyłży włzyftki grzechy ie⁸⁰ napamięc *MurzHist* D3v; *Skarjedn* 366.

»na szyi mieć jarzmo« = *być udręczonym* (1): ná fzyi ma ciężkie iarzmo/ dużá *GrabowSet* P4v.

»mieć [co] na, w umyśle« = *myśleć, pamiętać, wiedzieć; planować; esse animo* [aliquo] *Mącz* [szyk zmienny] (8 : 1): *LibLeg* 10/152v; *HistAl* F7v; *GliczKsiąż* Bv; *BielKron* 244; *Mącz* 472b; *GórnDworz* Dd6; *RejZwierc* 144; *CzechEp* 255; Puściłes fye do Gdańfká po głębokiéy Wiśle/ Morze/ y dálżá drogę máiąc ná vmysle. *KochPam* 84.

»mieć na umyśle [co]« = *być w jakimś nastroju* [szyk zmienny] (2): Szczęśliwy ieft kthory niemiał ná vmyflie fwym fmutku [non habuit animi sui tristitiam] *Leop Eccli* 14/1; *Mącz* 506c.

»[co] mieć w uszoch« = *słyszeć* (1): wiedząc iż ten głos wftáwicznie ma Pan w włzoch swoich [...] áby nigdy niewiernik á złośliwy nie wftedł bez pomłty *RejAp* 61v.

»[co] w usciech, w gębie mieć« = *mówić coś o czymś, powtarzać; z przeczeniem: nie móc wymówić; in ore habere* *Mącz*, *Modrz* [szyk zmienny] (20 : 3): *MurzHist* D3v (2); *LubPs* B4v (2); *KrowObr* 136v; *BibRadz Is* 36/5 (2); *Mącz* 151b; *HistRzym* 111v; *WujJud* 119v; *ModrzBaz* 12 (2); Byłem iáko głuch/ álbo ten/ co dotknion fłowy/ Nie ma niefzczęlny W wftciech odmowy. *KochPs* 56; Ony fłowá częfto w usciech miała: błogofłáwieni miłoierni *SkarŻyw* 141 (2); *GórnRozm* 14; *LatHar* 163; *WujNT* 31 (5); *SkarKazSej* 706a.

»w usciech, pod wargami jad mieć« = *złośliwie mówić* (2): Yad yáfczorczv pod wárgami fwemi záwždy máyá *LubPs* Dv; *RejPos* 261.

»mieć w żywocie« [w tym: kogo (4), „plód” (1)] = *być ciężarná* [szyk zmienny] (10): *FalZioł* V 11v; *RejAp* 98v (2); *RejPos* 271v; *CzechRozm* 127; *SkarŻyw* 299; *CzechEp* 194; Będzie miała w żywocie/ miałto Będzie brzemienna/ ieft *Graecifmus WujNT przedm* 19 (2); *SkarKaz* 580b.

αα. *O ubiorze* (53) :

ααα. *W okoliczniku wyraz oznaczający cialo lub część ciała* (42) : *March*¹ A2; *OpecŻyw* 109; *RejRozpr* I2v; *HistAl* G5v; *LibMal* 1552/170; *RejWiz* 35v (3); *RejZwierc* 113v (2); *BielKron* 331 (3); *RejAp* 47 (5); *GórnDworz* L8 (2); *HistRzym* [2] (2); *BiałKat* 373v; miał czápkę na głowie/ czyli iá zdiął [fuit nudo an aperto capite] *ModrzBaz* 56v; *SkarŻyw* 160; *KochFr* 70; *BielSen* 10; *Calep* 446a;

WujNT 1.Cor 11/10; SarnStat 264; co też ma na łzyi/ W iaki fię oną kołnierz miałto krezow ftroi. ZbylPrzyg A2 (2).

W połączeniu z „swoj” przy okoliczniku (10): Leop Ez 9/11; łznurj złote mieli ná pierfiach swoich opałáne. RejAp 131v (5); RejPos 158; BudBib Ez 9/11 (2); ModrzBaz 119.

W charakterystycznych połączeniach: mieć boty (botki, obucie) (3), czapkę (3), dyjament, gwiazdy (2), helm (2), (jakoby) koronę (13), myckę, nakrycie, obręcz, pierścień (5), rękawicę, rogi, sznury (2), wianeczek (2), włosienice; mieć na biodrach (2), na ciele (2), na głowie (22), na łbie, na nodze (2), w nozdrzoch, na palcu (5), na piersiach, na ręku, na szyi (2).

Zwrot: »[czego] nigdy nie mieć« = nigdy czegoś nie robie (tu: nie walczye) (1): ktorzi gdy helmu nigdy w żadney potrzebie ná głowie łwey niemieli [cum galeam nunquam ... capite gestarint]/ przedsię go ná herbiech námálowawłzi ność fię niewłtydzą. ModrzBaz 119.

βββ. W okoliczniku wyraz oznaczający część ubioru (11) : RejKup v2; Iż Liśi kolnierz z Bobrem będzie miał v łzuby RejWiz 97; BielKron 384 (2); KochSat A4v; Mącz 223b; Setnicy [...] mieli też znaki Srebrne álbo iákie innę [!] ná Helmiech BielSpr 13; SkarŻyw 160.

W połączeniu z „swoj” przy okoliczniku (3): iż miał nápiłáne przezwiłko swoie ná łźacie swoiey RejAp 161v (2); GórnDworz 17.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [co] na helmie (2), za pasem, na płaszczu, na przyłbicy, na szacie (2), u szuby, na (w) trzewiku (2), na zbroi.

Cf też **a.ε.**

ββ. O szczegółach wyglądu i budowy anatomicznej (46) : CI chrobaczy [...] łztrefy żółthe przez łkhrzydła maia FalZioł I 69d (8); GlabGad B2v (5); LibMal 1547/128 (2); HistAl M2; RejWiz 39; RejZwierz 80v (2); Ten lud wyłepny miał blizny palone po cíele BielKron 443v (6); Bulbus, [...] włzelakie ogrodne ziele/ á korzenie ktore [...] skorę ná skórze y łupinę ná łupinie ma/ yáko yełt Cebula. Mącz 27d; Medusa, Dziewka Phorci która miałto włółów węże ná głowie miałá Mącz 213c (6); GórnDworz Ee8v; HistRzym 130; RejPos Ooob; PaprPan Ee; GórnRozm Lv; PaxLiz D2; KlonWor 54.

mieć co za co [= coś jest jak coś] (1): Tákich mędrzy równią [...] Tyłiphonie przykrey/ gdy łwoy łep rozwinie. Ná którym zá łłoneczne ma łobie promienie/ One ogniłte węże [= węże są jak promienie] KołakSzczęł C2v.

W połączeniu z „swoj” przy okoliczniku (6): Szczuka wgłowie twoiey ma kamień podobny ku Krzyłztałowi FalZioł IV 36d (5); RejWiz 10.

W charakterystycznych połączeniach: mieć bliznę (3), czarność (miełca czarne) (2), czuprynę, [jaką] farbę, flaki [= skazy], garb, guz, iskry, jajca, kamień (3), jakoby koronę, kość, krasę, miasto włosow węże (2), nasienie, niedostaek, obfitość flegmy, pierze (2), piękność, przedział włosow, purchawkę, rankę, rumienność, szram, sztrefy, światłość, wadę, wargę, wilgotność (dostatek wilgości) (2), włosy (2), znak, znamię, żyły (żyłki) (2), mieć w brzuchu, po (na) ciele (3), na czele, w członku, w dziąłstach, pod gardłem, u gęby, na (w) głowie (9), na grzbiecie, na licu (prawej stronie lica) (2), na (w) liłciu (wierzchu liłcia) (5), miedzy oczyma, pod okiem, w oczu, w ogonie (2), na pierzu, na plecach, w ramieniu, przez skrzydła, na (w) szyi (2), we srzodku nosa, na twarzy (4), w żółdku.

Przysłowie: pewnie iáko ono powiedáią iż muśi mieć wilcze włofy między oczymá *RejZwierc* 41v.
Cf też a.α

γγ. *O sposobie aplikowania lekarstw (10)* : Wezmi łkorki od iabłka Citrinowego/ á onę miey w włciech żuiącz *FalZioł* V 73 (3); położe chuftę ná oczy/ á to ciáłto z plaftrem ná niey/ á ták przez noc ná oczu miey. *SienLek* (7).

δδ. *O ludziach, w tym często o wspólnym mieszkaniu, udzielaniu gościny, schronienia (48)* : *BierEz* Qv; *MetrKor* 40/823; *LibLeg* 9/53; *RejJóz* G3v; *GliczKsiąż* G5v; *RejWiz* 4v; będzyem zobopolnie łwiadczyć przeciw tobie/ Ześ młodzieńcá potáiemnie w tym ogrodzye miałá *KochZuz* A3; *RejZwierz* 25v (2); *Mącz* 158d; *ModrzBaz* 31v; nieprzał fię te⁸⁰ iłz białęłowy miał w komorce *SkarŻyw* 372 (2); *KochFr* 22 (2); ma fie ná to przekłádác/ áby rządńá czeladz zówdy w folwárcech miał *GostGosp* 132; *SkarKaz* 80a.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [pod sobą (3), u siebie] (4): yeftlibi ktory zyemyanina [...] złodzyeye yawnye przechowawal. abo pod łobv wymyenyv myal *MetrKor* 40/823 (3); *BiałKaz* C3.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym przy okoliczniku [swoj (24), moj (2), nasz] (27): *BielŻyw* 161; *LibLeg* 11/61; *LibMal* 1548/144v; *KrowObr* 61 (3); *RejFig* Aa4v; Miałem Plebaná we wśi łwey/ nieuká wielkiego *OrzRozm* H2v; *BielKron* 125v (3); *Mącz* 419c; bo przes fiedmnaście lat miałám go w domu moim *HistRzym* 125v; *RejPos* 74v; *HistLan* D2v; *RejZwierc* 89v; *PaprPan* [Hh5]; *SkarŻyw* 251 (4); *ArtKanc* E8; *WujNT Philipp* 1/7; *SarnStat* 265; *GrabPospR* K3v; *SkarKaz* 457b; *CzahTr* L.

W charakterystycznych połączeniach: białęłowy mieć, bracią, czeladz, człowieka, gościa (3), komorniki, krześcijany, kurwę, młodzieńca, niewiasty, pana, panną, plebana, poganki, robotniki (3), rycerze, rzemieśniki, sędzie, sługę, urzędniki, złodzieje (4), żonę, Żydy (2); mieć w dom(k)u (doma) (14), na dworze (2), w folwárcech, w imieniu (4), w klasztorach, w komorce (komorze) (5), w krolestwie, w mieście, w ogrodzie, w osiadłofci, na pokoju, w rzeczypospolitej, w siele, pod strzechą, w winnicy (3), w wojsce, we wśi (2), na zamku (2), w ziemi (2).

Cf też a.αα

εε. *O składzie i charakterze zespołofw i organizacji (14)* : Krolowie/ Kłiążętá/ prawdá iż powinowátých między poddánemi nie máią *GórńDworz* Hh7; *SkarŻyw* 452.

W połączeniu z „z sobą” (1): wielká pociecha rodzitzom/ mietz s łobą w rodzie takoweé dzieciátko *OpecŻyw* 32.

W połączeniu z „swoj” przy okoliczniku (11): *BibRadz* 2. *Reg* 24/2; *Mącz* 277d; Nie mieli ták Rzymiánie mądrego w łwey rádzie. *PaprPan* C2 (2); *SkarŻyw* 358; iż wiele rzeczy w łwym kościele máią/ ktorych żadnym piłmem podeprzec nie mogą. *NiemObr* 82 (2); *WujNT* 417; Kśiężá Królewfką, Muzyki, y inne tym podobné w łwoim regimencie ma Kánclérz *SarnStat* 322 (2); *PowodPr* 79.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [kogo, co] w klasztorze, w kościele, w poczcie, między poddanemi, w reimencie, w radzie, w rodzie (2), w sekcie, w wojsku (nad wojskiem) (3), w zborze.

ζζ. *O treści lub częściach składowych tekstu (18)* : *RejKup* cc3v (2); Wiele ma [św. Anzelm] tákich pięknych á duchownych rzeczy w tych kxiążkách/ de fimilitudinibus *SkarŻyw* 338; IÁkobyć cię miał w księgách/ dawno myślę o tym *PudłFr* 11.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (12), nasz, wasz; okoliczniku (13), przy dopełnieniu (1)](14): *ComCrac* 11v; *KrowObr* 192 (2); Poty Zydownie máią w íwym kanonie Prorockie písmá. *BielKron* 97 (2); *RejPos* 192v; *CzechRozm* 123v; *SkarJedn* 354; *KochPs* 203; *SkarŻyw* 583; *CzechEp* 104 (2); *WerGość* 265; *GórnRozm* F3v.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć kondycyje, list, modlitwy, pismo* (2), *prawa, rzeczy i sprawę, śpiewania; mieć w kanonie, na karcie, w kredzie, w kronice* (2), *w księgach (książkach)* (6), *w pisaniu* (2), *w przysiędze, w rejestrzech, na skardze, w statucie, w zakonie.*

[Uwaga: Przykłady dotyczące tekstów znajdują się też wznacz. **B.a.γ.** oraz **e.** Tu zaliczono przykłady z podmiotem typu „autor” i okolicznikiem typu „w (swoich) księgach”, tam – z podmiotem typu „autor”, „tekst” bez okolicznika.]

e. *Orzeka o różnych okolicznościach* (226) :

α. *Wzór parafrazy: kto (X) ma kogo, co (Y) w kim, w czym, pod czym, na czym itp. (Z) = kto, co (Y) czyj(e) (X) jest w kim, w czym itp. (Z) (85) :* *ZapWar* 1519 nr 2214 (4); *MetrKor* 40/818; *LibLeg* 10/65v; *GroicPorz* pv; *RejWiz* 103; *UstPraw* D2 (2); Sześcią świadecthw okázuie/ iż zbáwienie mamy w Kryftulie *BibRadz* II 133b *marg* (2); *BielKron* 405; *KwiatKsiąż* H3; *napierwey ná práwy íye bok ma położyć/ á potym ná lewy: głowę y rámioná máiac wyłzłzey. SienLek* 11v; *Ordynek gránowity [...]* ná to pożyteczny íeft/ [...] áby wízyftki ítrony miał w dobrej obronie *BielSpr* 32v; *CzechRozm* 64v; *ModrzBaz* 114; *KochPs* 16; *SkarŻyw* 596; *ZapKościer* 1580/15; *PudłFr* 77; *KochWr* 25; *zgubiłbych potomstwo, które mám dopiero wdrodze ActReg* 103; *GostGosp* 16; *GrabowSet* V4v; *WyprPl* B2; *SarnStat* 632 (2); *PowodPr* 76; *VotSzl* F; *CzahTr* E2v; *SkarKazSej* 703b.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (26), wasz] (27): *LubPs* I2v; áby Wienna Páni/ opráwę íwą miáła ná imieniu mężá íwego *OrzRozm* P2v; *BielKron* 268v (2); *Mącz* 221b; *RejPos* [249]v; *BielSpr* 6v; *BudBib Caht* 3/8; Ná tym Synodzie Bulgárowie mieli połty íwoie *SkarJedn* 221 (3); *KochPs* 35 (3); *SkarŻyw* 582; *CzechEpPORz* **4v; *BielSen* 8; *ArtKanc* O16; Bo Pan tylko íwe wízy ma ludźiom cnotliwym. *KmitaPsal* A3; *LatHar* 493; *WujNT Rom* 6/22 (2); *SarnStat* 1177; *KlonKr* A (2); *KlonWor* 38; *SzarzRyt* C3v.

Zwroty: »[w kim] myśli mieć« = *myśleć o kimś* (1): W nim tedy oczy/ w nim myśli mam íwoie *KochPs* 35.

»oczy mieć [w kim, w czym]« = *patrzeć na kogoś a. na coś* (2): ia iuz wołam do ciebie/ Smutné oczy máiac w niebie. *KochPs* 7 (2).

»mieć oczy przed ściem swoim« = *wiedzieć, co trzeba robić* (1): Acz [...] miáła oczy íwe przed ściem íwoim: wízákże ná inych duchownych ródzie przeštawáła *SkarŻyw* 582.

»rękę mieć [nad kim]« = *wymierzać sprawiedliwość; opiekować się [szyk zmienny]* (3): *KochPs* 122 (2); Ciężka mi twa ręká/ którą małz nádemną *GrabowSet* B3.

»chcieć swoje, swą dumę na wi(e)rzchu mieć« (2): *GliczKsiąż* G7; zowią go *Philonicum*, y *Eristicum*, który íwą dumę ná wierzchu chce záuwrze mieć *ReszPrz* 64.

αα. *O własności powierzonej, pożyczonej komuś, zastawionej* (21) : *MetrKor* 59/75; kupila sóbye waczek za 18 gr kthori ma v íchewczewey *Marczinowey LibMal* 1552/171v (10); *SarnStat* 433 (2).

W połączeniu z „swoj” (1): *ZapKościer* 1586/64v cf *Zwrot*.

Zwrot: »mieć w zastawie (a. in deposito)« (7): *LibMal* 1545/100 (5); *Diar* 72; yfz vczwyw bartos swarka Myal swą wlokyę wlaźną wlaźtawye wlaźinnye sta slotych *ZapKościer* 1586/64v.

Szereg: »mieć i chować« (1): myała y chowała pyenyadze the v yadwigi klepky *LibMal* 1551/163v.

β. *Wzór parafrazy*: *kto, co (X) ma co (Y) w czym, na czym itp. (Z) = co (Y) jest w czym itp. (Z) czym (X) (141)*: yakom ya nyeprzyyesdzal na wozye mayacz w nyem konya yednego na ymyenye yego *ZapWar* 1525 nr 2344 (4); *BierEz* G; W napoiu miey Imbier/ gałgan/ Cinamon. *FalZioł* V 48v (2); *BielŻyw* 8; *RejRozpr* E4; *Leop Sap* 3/13; *KochSat* Bv; *SienLek* 107 (2); *RejAp* Ff4; *RejZwierc* 219v (2); *RejPosWstaw* [412]; *SkarJedn* 58; *SkarŻyw* 15; *GrabowSet* G4; *GrabPospR* M.

mieć coś, nie mieć nic [jakiego] (3): *coż [!] inłsego ná łkorze z wierzchu/ á inego w drzeniu á wewnątrz máią*. *Leop* *B4v; *ModrzBaz* 60v; *SkarKazSej* 681b.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie (3), do siebie, z sobą] (5): *RejKup* o3v; *BibRadz* *5; *RejAp* 102v; *BudBib* 1.Mach 5/39; *małz wlaźá król M ná pomoc łobie inłzych łostronnych Królów OrzJan* 126.

W połączeniu z zaimkiem dzierżawczym [swoj (61), nasz (2), moj, twój; przy okoliczniku (59), przy dopełnieniu (5), przy przydawce do okolicznika (1)] (65): *BierEz* F (2); *FalZioł* V 48; *RejJóz* G7v (3); *RejKup* d5v; *HistAl* 18; *BielKom* D7; *LubPs* C2v (3); *KrowObr* 55v; *RejWiz* 28v (3); *Sękow* ktorými groźilz/ niebędziewá mieć w mowie náłzey żadnego *OrzRozm* K3v (2); *BielKron* 15 (2); *Mącz* 400c (3); *RejAp* 99v; *RejPos* 194 (3); *BielSat* G2v; *RejZwierc* 81v (4); *BudNT* 1.Cor 11/9; *Możni w bezpieczeństwie máią łwe rzeczy [securi sunt rerum]* *ModrzBaz* 64 (2); *SkarJedn* 58; *SkarŻyw* 348; *NiemObr* 159; *KochFr* 123; *BielSen* 16; *BielSjem* 10; *KochTarn* 76; *ArtKanc* D12v; *GrochKal* 8; *Phil* H3; *GórnTroas* 66; *LatHar* 199; *GrabPospR* Mv; *SkarKaz* 277a; *MARćin Stogniewá Márká łyn leży w tym grobie/ Ktorego łwego domu miał mieć ku ozdobie*. *CzahTr* L3v; *SkarKazSej* 681b (2); *O Boże day w mym życiu/ bym miał czás tákowy/ [...] Abym twoie mógł łprawy wierłzem wymáłowáć* *SapEpit* [B2]v.

Zwroty: »[kogo] w łykach mieć« (1): *kiedy iuż włzytkié w łykach mieć będzie/ y koźdego z nas zołobná niewolniki poczyni*. *OrzJan* 11.

»[kogo] w maństwie mieć« (1): *niektore żyemiány ku łárołłáwiu w maństwie łwoim miał*. *BielKron* 385v.

»mieć [kogo, co] po myśli, po woli, na wołá = *ktos, coś sprzyja komus* [*szyk zmienny*] (3:3:1): *RejJóz* H3; *BielKron* 15; *Ventus operam dat, Mamy wiátr á pogodę po łwey woley* *Mącz* 483d; *SkarŻyw* 348; *ták długo łpiewał muzyk ón vbogi [Orfeusz]/ Ze muśiał mieć ná kóniec po łwéy myśli bogi* *KochTarn* 76; *PudłFr* 16; *GrochKal* 8.

»mieć [kogo] w niewoli« [*szyk zmienny*] (5): *LubPs* R2v; *Nędznełz to łkárby co nas máią w tey niewoli* *HistLan* E3v; *PaprPan* P4 (2); *KochFrag* 24.

»mieć [co] przed oblicznością« = *kierowáć się czymś* (3): *iáko ielł rzecz łláchetna mieć przed oblicznością boiazń bożą* *RejPs* 166v; *LubPs* C2v (2).

»mieć po swym plecú [kogo]« = *być popieranym przez kogoś; tu przen: być czyjás własnością* (1): *Teraz czás przyniólł/ zem ielł Głółkowlkiemu dáná: Niemogłám mieć lepłzełgo po łwym plecú páná*. *KochFr* 123.

»mieć na pomoc, ku pomocy, na pomocy [kogo, co]« = *ktoś komuś pomaga*; z dopełnieniem nieosobowym zwykle: *pomagać sobie, posługiwać się* [szyk zmienny] (12 : 10 : 2): *RejPs* 173v; *RejRozpr Hv*; *RejKup* o3v (2); *BibRadz* *5; *BielKron* 51 (8); *SienLek* 85v; *RejAp* 102v; *BielSat* N; gdy będziemy na pomoc mieli sobie Bogą/ Pewnieć każda wtanie nafszkodliwfa trwoga. *RejZwierc* 253; *BudBib* 1.Mach 5/39; *PaprpPan* P4; VCiekałem przez fen w nocy/ Máiąc fkrzydła ku pomocy *KochFr* 8; *BielSjem* 22 (2); *OrzJan* 126; *CzahTr* F2v.

»mieć [kogo] z swej strony, na swoją stronę« = *ktoś komuś sprzyja* (1 : 1): Miał Priamus ná fwoię ftronę wielkie krole Azyey *BielKron* 57 (2).

»mieć [kogo] k woli« = *rozkochać w sobie* (1): mafzli mię mieć gwoli Z méy dobrej chęci/ czyli po niewoli. *KochFr* 29.

»[kogo, co] po woli, po myśli, k myśli, po chęci mieć« [w tym: *wszy(s)tko* (11), *świat* (4), (*wszystki*) *rzeczy* (2)] = *jest tak, jak ktoś chce; ktoś robi wszystko, co inny chce* [szyk zmienny] (16 : 6 : 11): *BierEz* F; *RejRozpr* D; *RejJóz* A3v (3); *RejKup* d5v; *KromRozm I* M4v; *KromRozm III* Pv; *BielKom* D7 (2); Iuż dziś prawie k myśli fwey złoŃnicy fwiát máią *LubPs* C2v (3); *RejWiz* 2 (5); *Mącz* 400c (2); iż ten rok będziefz miał po fwey woli/ á wftykoć fie zdárzać będzie *RejPos* 315v (3); *BielSat* G2v; *RejZwierc* 227v (4); *PaprpPan* Ff3v; [konie] potrzebuią muńfztuku/ y wódze/ Aby ie człowiek miał po woli w dródze. *KochPs* 44; *KochTr* 16; *NiemObr* 159; *BielSen* 16; *BielSjem* 10; *PudlFr* 71; *PaprpUp* Ev; *GórnTroas* 39 (2); *GrabowSet* T3; *KochFrag* 16; *GosłCast* 28.

»[kogo] po woli mieć« = *ktoś jest w czyjejs mocy; móc robić z kimś, co się chce; znęcać się; zwyieżyć* [szyk zmienny] (8): *BierEz* Kv (2); to wftyko na iego [Chrystusa] wielką fromotę czynili bo go powoli mieli. *OpecŻyw* 108; *RejWiz* 42; *BielKron* 311; *KochPieś* 26; *ArtKanc* D12v; *SarnStat* 1171.

»mieć [kobietę] po woli« = *zgwálcić; w 2 os. wyraża propozycję oddania się* [szyk zmienny] (5): *RejJóz* G7v; *BielKron* 119v; gdy ią [Zuzannę] dwa ftárcy nalafzły w ogrodzie á ona fie kąpie chcieli mieć po fwey woli. *RejZwierc* 126 (2); fobie y tobie tu gwoli Leżę/ cíerpiąc chorobę/ tu mię mafz powoli. Tu y ty bądź mi gwoli *GosłCast* 59.

B. *Parafraza z przekształceniem podmiotu na okolicznik miejsca; wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) = kto, co (Y) jest w kim, w czym, na kim, na czym itp. (X) (2274) :*

a. 'w kim, w czym' = *wewnątrz, w obrębie: zawierać, niekiedy z dodatkowym odcieniem 'charakteryzować się'; continere* *Modrz, JanStat*; *nie mieć: carere* *Modrz (1280) : KłosAlg* E3v (2); dofyć vdręczenia ma zywot nałz *RejPs* 133v; *RejWiz* 48v; *SienLek* 11; bo dułzá máiąc cząftkę iedną prawdziwey cudności/ [...] rofwieca/ y czyni każdą rzccz piękną *GórnDworz* L16v (2); *BiałKat* 263v; *GrzegŚm* 52; *KuczbKat* 245; *BielSpr* 22v (2); *WujJud* 203v; *WujJudConf* 186; *SkarŻyw* 111; *KochPieś* 48; *WujNT* 541; *WysKaz* 8; ták iż y mieyfce vmártych/ męki żadney nie ma. *SkarKaz* 384a (2).

mieć co, nie mieć nic [jakiego] [w tym: *ai comp* (3)] (5): *KromRozm II* p3v; *SkarŻyw* 47; *KochFr* 115; *GrabowSet* Qv; Nád którą [pobożność] nic lepfzego nie ma wiek człowieczy. *KolakSzczęśl* C2.

W połączeniu z „w sobie” (29): *KromRozm II* p3v; *BielKom* B2; *GliczKsiąż* D4; *Leop Mar* 9/49; *BibRadz Iob* 28/14 (2); *Mącz* 446d; iże może być rzecz iedná á mieć w sobie thrzy fprawy *SarnUzn* E4v; *GórnDworz* C7 (4); *BielSat* G2; *RejPosWstaw* [110³]v; *BudNT* 1.Ioann 5/10; *CzechRozm* 17v (3); iáko y złość choćby ią zá dobroć poczytano/ záváždy plugáftwo wfobie záváрте ma *ModrzBaz* 2

(3); *CzechEp* 39 (2); *BielRozm* 8; *GrabowSet* S3; Liczbá dwunaście Apoštołow ma w łobie nie máłą táiemnicę *WujNT* 136 (3); *SkarKaz* 45b.

Fraza: »[czego] myśl moja nie miała« = *nie myślałem o czymś* (1): Tego/ Bóg widzi/ nigdy myśl moiá nie miála. *GórnTroas* 24.

α. *O zawartości fizycznej rzeczy, terytoriów itp. i ludzi (często o bogactwach naturalnych i ziemiopłodach)* (428) : *BierEz* E4v; *PatKaz* I 2v; *FalZioł* IV 24d (3); *GlabGad* 15; *MiechGlab* 69 (2); *KłosAlg* G; *HistAl* B6v; *MurzNT Matth* 13/27; *KromRozm III* O3; *LubPs* P; *KrowObr* 114v; *RejWiz* 119 (3); *Leop Num* 32/1 (3); Siłáz tych pięknych główek/ co mozgu nie máią *RejZwierz* 122 (3); *BibRadz Matth* 13/27; *OrzRozm* C4v (3); *Arábia fortunna* [...] rzek/ bydłá/ rozmáitych owocow ma dofyć [...]. *Złoto/ Srebro* ma. *BielKron* 264; Ma to miáfto wieżę taką kthorey áni *Fránčia/ áni Niemiecka* ziemiá nie ma. *BielKron* 284 (143); *GrzegRóżn* H3; *Compluvium lacus* [...], *Defzczowy ftáwek/ káluża/ która tilko defzczowá wodę* ma. *Mącz* 306d (6); *wiele winá* fye *chronić/ ábowiem* to *wiele siárki* ma *SienLek* Vuu4 (2); *Przyym* więc *duchá* moiego *ziemiá* niech ma *kości*. *RejZwierc* 272v (2); *WujJud* 171v *marg* (2); *BudBib Cant* 2/15; *Strum* F4 (2); *BudNT Matth* 13/28; *iefliby* to z *pożytkiem Rzeczypospolitey* było/ *mieć* takie *mieysce* [num sit e republica talem locum esse]/ *gdzie wtyd trácá* [tj. *niezárdne domy*] *ModrzBaz* 54 (7); *SkarJedn* 91; *Oczko* 2v (15); *SkarŻyw* 31 (9); *WisznTr* 22; *KochPieś* 72; *ArtKanc* P14; *GórnRozm* B2 (3); *GostGosp* 132; *GostGospSieb* +4 (2); *GórnTroas* 65; *GrabowSet* H4v (2); *OrzJan* 83; *WujNT przedm* 25 (2); *SarnStat* 901 (2); *PowodPr* 80; *SkarKaz* 161b; *KlonFlis* A4v (3); *KlonWor* 35 (2); *PudłDydo* B5v.

mieć co, nie mieć nic [jakiego] (2): *Oczko* 7; *Iż iáko wino/ [...]* poki *robi/ wżytko* co w łobie *cudzego* ma *wyrzući* *WerGość* 260.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [w *sobie* (92), na *sobie*] (93): *BierEz* G3 (3); *ieflibly* *Záb boláczy* miał w łobie *wyprochnienie* w *pořzodku/ albo* na *łtronie* *FalZioł* V 80 (14); *BielŻyw* 38; *GlabGad* H4v (2); *MiechGlab* 70; *RejPs* 53v; *MurzHist* G2; *KrowObr* 114v; *RejWiz* 50 (2); *BielKron* 26 (31); *Mącz* 129a (4); *SienLek* 4v (5); *GórnDworz* L16; *RejPos* 238v; *KwiatOpis* D2; *HistLan* B3; *MycPrz* I B4v; *Oczko* 4v (7); *SkarŻyw* 91 (2); *CzechEp* 186 (2); *WerGość* 260; *ArtKanc* 13; *GórnRozm* N; *Phil* R4; *Powietrze/ nie* ma *tylę* *Ptałzkow ná* łobie *GrabowSet* C4 (5); *KołakSzczęśł* B4v; *WujNT* 443.

W połączeniu z „swoj” (1): S *thych káždy* *powiáth* ma *łwoie miáłthá* *známienite* *BielKron* 271v.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć dziurę* (2), *ingredyjencyjá*, *jad* (3), *kamień*, *kości*, *kwrew* (*urywki kwrew*) (5), *kwiat*, ([*ile*]) *ludzi* (2), *łuski*, *maści*, *materyjá* (2), *mgły*, *mozg* (2), *nasienie*, *ogień* (4), *otręby*, *otwory*, *parę*, *perłę*, *pianę*, *piasek* (2), *prosz(ecz)ki* (2), *przyprawy*, *robaki*, *ropę* (*zgrupadzenie ropy*) (2), *rury*, *siarkę* (2), *skarb*, *studniá*, *szyny świecę*, *łłustość* (2), *trucinę*, *wilkości*, *wino*, *włosy*, *wodę* (5), *wyprochnienie*, *ziarna*, *ziele*, *żelazo*, *żyły*; z *wyrazami oznaczającymi bogactwa naturalne i ziemiopłody*: *mieć ambrę*, *bogactwa*, *bydło* (6), *chleb*, *cieplice*, *cukry* (2), *drobną jagodę*, *drzewo* (*drwa*) (4), *gagatek* (2), *gołębie*, *gory* [= *kopalnie*] (2), *groch*, *jajca*, *kamien* (2), *kruszce* (3), *kuropatwy*, *kwiaty*, *liście*, *marmor*, *mięso*, *miod* (4), *mosiądz*, *ółow*, *owies*, *owoce* (4), *palmy*, *pastwy*, *pasze*, *pawy*, *perły*: (4), *pieprz*, *piwo* (3), *pola*, *pszenicę*, *pta(sz)ki* (*ptastwo*) (8), *rudy* (3), *ryby* (9), *saletrę*, *siakę* (*skáły siarczane*) (2), *skarby*, *skory* (*skorki*) (2), *sol* (4), (*żywe*) *sr(z)ebro* (8), *urodzaj* (10), *węgorze*, *wieprze*,

winnice (2), wino (24), winohrady, wodę (wielkość wod) (13), wszego (wszytkiego) dosyc (dostatek, obfitość) (6), zboże (19), zioła (2), złoto (piasek złoty) (11), zwiem(ynę) (13), żelazo (2), żyto, żywność (potrzeby ku żywności) (14), Żyzność; z wyrazami oznaczającymi elementy topografii: mieć gory (11), jezioro, krolestwa (2), lasy (3), łowiska (3), ogrody, pola (2), prowincyje, puszcze (4), rzeczkę (rzeki) (22), skały, strugi, strumień, wyspy (3), zdroje, ziemię [jaką] (2), źrzodliska, żywą wodę (2); z wyrazami oznaczającymi budowle i ich skupiska: mieć baszty, budowanie (4), domy (3), dwory, gmachy, klasztory (6), miast(eczk)o (43), mur (3), pałace, port (5), skład (3), szkoły, szpitale, wieżę (5), wsi (3), zamek (23).

Frazy: »[kogo, co] świat ma« = ktoś coś żyje, istnieje na świecie [szyk zmienny] (14): MurzNT 103v; RejWiz 50; RejZwierc B4v; KochPs 152; ile ieno ludzi świat ma/ wżycyfymy zniego [Adama] wyfzli SkarŻyw 263; KochTr 21; Phil R4; GrabowSet B (3); KołakCath C5v; KołakSzczęśl A3v (3).

»świat nie ma [kogo, czego (jakiego)]« [dopełnienie traktowane porównawczo: ai comp (6), rownego (3), rownia (2), takiego, innego] = nie istnieje na świecie nikt (nie) podobny, dorównujący, przewyższający (14): iż świat w onnieyfzych máści nie ma iáko tám BielKron 457 (8); RejZwierc 46v (2); SkarJedn 349; On Tyran pułnocný ftrony/ Którému/ iáko sam mniéma/ Swiat tak wielki rownia nie ma KochPieś 44; ArtKanc A12v; GrabowSet B.

»nie ma świat nic [jakiego]« [w tym: ai comp (1)] = nic nie ma [takiego] na świecie (2): KochProp 16; Niema świat nic trwałégo KochFrag 15.

Zwrot wyspecjalizowany z zaimkiem zwrotnym: »[kogo] w sobie mieć« = być ciężarną (1): tego fyna BOżego nie lámá Márya poczynála/ w łobie miałá/ y rodziła CzechRozm 157.

αα. O budowie fizycznej i cechach fizjologicznych ludzi, zwierząt i roślin [w tym: podmiotem jest istota żywa jako całość (39), część lub narząd (18)] (57) : BierEz O2; PatKaz III 120; bo łońka pułzcza s łiebie mleko/ ale len mariey mleka niema FalZioł I 79a (7); GlabGad A7v (7); WróbZółt V8; RejWiz 117v; RejZwierc 63; Ludzie chudzi/ więcey krwi máią. SienLek 32v (6).

W połączeniu z „w sobie” (32): Ci ludzie ktorzy maia w łobie zbytek kolery [...] niemaia tych Koczenkow poziwać FalZioł I 128c (13); Czemu fzyia ma w łobie pułtoć, iaka iefth w gardle na przodku od izzika [!] poczawfzy. GlabGad Dv (10); BibRadz Gen 1/12; BielKron 36v (2); Mącz 29d (2); SienLek 142v (2); RejZwierc 107; BudBib Gen 1/12.

W połączeniu z „swoj” (2): Zrodziła tedy ziemiá [...] drzewo owoc podaiące/ ktore w łobie ma náfienie fwoie BibRadz Gen 1/12; BudBib Gen 1/12.

W charakterystycznych połączeniach: mieć ciepło (2), drożki, duchy (2), dziurę (dziur(ecz)kę) (5), jad, kamyczki, kolerę, krew (10), łoj, materyją, mleko (3), nasienie (3), ogień, ości, otwory, płewy, pory (2), pustość, stawy, wilgotność (wilgotę, wilkość) (6), wodność, zieloność, zmarski, żoć (żółtość) (7).

Cf też **A.a.α. i d.β.ββ.**

ββ. O pobycie, przebywaniu (8) : RejWiz 78v; każde mieyfce ma Bogá/ przeto nie trzeba chodzić do Ieruzálem fzukác go. BielKron 82v; SkarŻyw [223]; KochJez B2; GórnTroas 56; WitosłLut A4; Tá kilká lat/ iáko cię nie miałá Lobzenicá: ftem lat fię nam zdála. RybWit Cv.

W połączeniu z „w sobie” (1): rołkołńné pierzyny/ na to łoże fluffálo/gdzie dzieciátko leżało/ zes pana w łobie miało tak rołkołńnégo OpecŻyw 19.

β. *O stosunkach społecznych, religijnych, organizacyjnych i kulturalnych miejsc, krain, jednostek administracyjnych i instytucji (224) : FalZioł +2; GlabGad A3 (2); ComCrac 12; KromRozm II cv; KromRozm III D6v; Diar 95; LubPs N6v; KrowObr 24v; Latina/ Grecia/ Alexandria/ y Antiochia: to iest/ wżyłtek Swiát/ kthory iednáki Krzełt ma OrzList a4; UstPraw E2; KochZuz A2; RejZwierz 10 (2); OrzRozm B4 (7); GRecya [...] nie iednego krolá miálá álbo kfiążę/ [...] ále ich wiele było v nich. BielKron 98; Ten dopuścił Norweyfkiemu krolełtwu mřzą mieć bez winá BielKron 189v; Ludzie wczóne/ ktorých rozum y náuká po wżytkim świećie łłynie/ miálá Hifzpánia BielKron 279v (25); KochZg A4v; Mącz 20a; ma Polfká Królá Kácérzu: tedy téz ma Kápláná/ który koronuie tego Królá. OrzQuin Aa2v (35); LeovPrzep Gv; GórnDworz A2; BiałKat 46; [Litwa] Nie iednego Narodu ma Obywátełe [...]. Ma Ruś/ Moskwę/ Prufzaki/ Mázury/ Tátáry BielSat G3-v; RejZwierc 241 v; WujJud 133 (3); RejPosWstaw [143³] (4); MycPrz II Av(2); PaprPan A2; należy ná Rzeczpópolitą mieć przysięgłe Rzeczniki ModrzBaz 95v (2); SkarJedn 33 (10); KochDryas A2v; SkarŻyw A4 (4); StryjKron 512; CzechEp 14 (2); NiemObr 15; ReszList 180; Tákiego obieránia iákie iest v nas/ ziemiá żadna nie ma ná świećie GórnRozm A (3); KochWr 26 (2); WujNT 26 (5); iz tákie drugie królełtwo niemoże bydź pokazáné [...]/ któreby miáło tákowá wielkość żebraków SarnStat 517 (10); PowodPr 78 (3); SkarKaz 41a (6); SkarKazSej 666b (12); KlonFlis B4v.*

nie mieć nic [jakiego] (1): który Kofćioł wielki/ iefli nic w łobie krzełćiánfkiego niema/ tedy odtápił od Bogá OrzList a4v.

W połączeniu z „w sobie” (37): MiechGlab 1; KromRozm III C7 (2); GliczKsiqz K8; OrzList a4v; BielKron 275v (4); Mącz 475c; OrzQuin I2v (2); RejAp 38; RejPos 34v; BiałKat 121; WujJud 133 (2); MycPrz I B4v; PaprPan Ff2; ModrzBaz 19; RejPosWstaw [143⁴]v; SkarJedn 17 (2); Bo Rzym [...] wżytki mędrce swiátá tego/ Philozofy włobie miáł. SkarŻyw 600 (3); WerGość 265; WujNT 13 marg (5); SarnStat 72 (4); SkarKazSej 698b.

W połączeniu z „swoj (własny)” (23): OrzRozm B4; czterzy wyłpy máią łwoie ięzyki włafne. BielKron 448v (5); OrzQuin 12; SarnUzn B; RejPos 187v (3); WujJud 186; RejPosRozpr c2v (2); ModrzBaz 75 (2); SkarŻyw 259 (2); ReszHoz 115; Iz prowincia Inflántfka do tego czáfu práwá łwego nie miálá/ y nie ma SarnStat 1204 (4).

W charakterystycznych połączeniach: mieć apostoły (6), apteki, aryjany, (arcy)biskupa(-y) (4), (arcy)biskupstwo (3), cesarze, cła, doktory (2), elekcyjá, filozofy, grabstwa, hetmana, jedność, język(i) (4), kanoniki (4), kapłana(y) (15), kaznodzieje, klasztory, kleryki, konfessory, kraje, krola (19), krolełtwá, krzest, książe(ta) (3), księgi, księstwo, kupce (3), ludzi(e) (lud) (21), metropolitę, ministry, mnichy, mowę, narod(y) (2), naukę (3), obieranie, obrzędý, obyczaje, obywatele (3), ołtarz (7), opaty, pany, pastyrze (2), pisarze, pismo, porządek (3), prawdę (3), prawo(-a) (4), prełaty (4), proroki (4), rycerstwo, rzqđ, rzeczniki, sakramenta, sądy, senatory (2), sędziego (2), składy (3), słowo boże (2), sprawiedliwość, stany (2), starosty (2), starsze, studenty, szlach(szlachtę) (4), tyranna, uczenie, urzędnika(-i) (2), wiarę (4), wieca, wielkość żebraków (2), wikaryje, wojewodę, wojewodztwo, wolność (2), zakon (2), zamki (2), zgodę, zwyczaje; z nazwami etnicznymi: mieć Kozaki, Mazury, Moskwę, Prusaki, Ruś, Tatary (2).

Zwrot: »nie mieć [czego] rownego, [komu] rownia« (1 : 1): iż ięft wżytkim iáwna łáwna Elekcyá/Ktorey nigdy nie miálá rowney Sármáyca. *StryjWjaz* A3; *KochPieś* 15.

γ. O sensie, treści lub fragmentach tekstów; amplecti *Mącz* (239) : *WróbŻółt* nn6; *RejKup* Ee; *LubPs* T4v marg (2); Ziáwienie Ianá świętego/ ták ma táiemnic wiele/ iáko flow. *Leop* *B4v; *OrzRozm* K2v; *BielKron* 221 v; oľobnie przyłżły Rozdział o tym gadkę mieć będzie. *SienLek* 108 (2); *BiałKat* 53v (2); *BudNT przedm* b3 (9); *SkarŻyw* A5 (3); Mfzáły Papięskie modlitwę máią zá Heretykámí. *CzechEp* 44 marg (2); *NiemObr* 91 (2); *ActReg* 139; *LatHar* 212 marg (2); Trzęcia część [*Ewangelii św. Marka*] ma przyłżćie ięgo ná mękę do Iudłkiey zięmie *WujNT* 124 (18); *SkarKaz* 81a (2); *SkarKazSej* 678a.

mieć co, nie mieć nic [jakiego] (9): Dekretały niemáią nic práwey wierze y obyczáio^m dobrym przeciwnęgo. *WujJud* 33v marg (2); *CzechRozm* 18v (4); *CzechEp* 66 (2); *NiemObr* 76.

mieć o czym (1): dofyć dekretá y kátechizm Koncilium ś. Trydeńłkie^{so}/ o tym máią *PowodPr* 46.

Z dopełnieniem w postaci przysłowka [tak(że) (9), jako (3), inaczej (2), przysłówek pełnoznaczný dodatkowo przy dopełnieniu w formie A sb (3)] (17): *Mącz* 122c; Bo ten wirłz tak teraz Greckie y Słowieńłkie księgi ku końcowi máią *BudNT przedm* b6 (6); *Phil* B4; poniewáż ná wielu mieyłcách wiedzjeć nie możemy ięłli nie lepiej Graęckie księgi niż Láćinłłkie máią *WujNT przedm* 17 (8); *SarnStat* 318.

Z przytoczeniem [w tym: poprzedzone przez A sb (11), „tak” (3), „to” (1)] (34): Niektore kłięgi Hiwreyłłkie/ miálfto Damim máią Chámás *BudBib* I 411c marg (2); *BudNT przedm* b2 (3); Brzełka [*Biblia*] ták ma/ Naprzod łtworzył Bog niebo y zięmię *CzechRozm* 128; *CzechEp* 155 (4); *KłónŻal kt*; *LatHar* 735; Więć v Máttھےulzá tych czterech łłow/ Mowiáć/ Pokoy temu domowi/ nie máią dżiśieyłze Graęckie księgi *WujNT przedm* 13 (16); *SarnStat* 609.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (9), jako (1); że, iż (7), aby (4), zaimek względný (3)] (14): włzakoż węgierłłke kroniki máią, iż tu łam [*Batus carz*] niebył telko Hetmani z hordami połłani *MiechGlab* 6; *GliczKsiąż* B6v; *BudNT przedm* c7; *SkarŻyw* 456; *ArtKanc* M3; *Phil* O2; *SarnStat* 21 (6); *SkarKaz* 41a; *SkarKazSej* 678a.

W połączeniu z „w sobie” (130): *ComCrac* 21v; *KromRozm III* P2v; *Diar* 87; *GliczKsiąż* B6v; O czym łie ten Pfálm toczy á co ma w łobie *LubPs* L3v marg (39); *GroicPorz* y2v; *Leop Ps* 29 arg; *BibRadz* I 53c marg; *OrzRozm F* marg (6); *BielKron* 49 (2); *GrzegRóżn* A2; *Mącz* 122c (4); *SienLek* Aaaa2v; *GórnDworz* P7 (2); *KuczbKat* 290 (2); *WujJud* 40; *WujJudConf* 34; *RejPosWstaw* 41v (2); Greckie księgi fałłz Márkionow włobie máią. *BudNT przedm* c4 marg (3); *CzechRozm* 19v (13); *ModrzBaz* 90; *SkarŻyw* 257; *CzechEp* 66 (7); *NiemObr* 52; *ReszPrz* 30; *ArtKanc* M3; *GórnRozm* H2v; *Phil* B4 (2); *LatHar* 261 (2); *WujNT przedm* 5 marg (18); *SarnStat* 5v (13); *SiebRozmył* G2; *SkarKaz* 41a (4); Wtora Czálłtká tych Książęek ma w łobie rozmaíte przykłády y żarty *CzahTr* I4v; *PaxLiz* A2v.

W połączeniu z „swoj własny” (1): Bo gdy łie mowi o Sákrámenćiech/ tedy pífmó S. ma łwoię mowę włáfná o thym mowiáć. *WujJudConf* 253.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* *annotacyje*, *bluźnierstwo*, *blógosłáwieństwo*, *defekt*, *dowod*, *dysputacyjá*, *dzieje*, *dziękwowanie (dziękwczynienie)* (3), *fałsz* (6), *figury*, *formularz*, *gadkę*, *historyjá*, *księgi* (2), *modlitwę* (4), *napominanie (upominanie)* (6), *naukę* (5), *niezgody*, *obietnice*, *obrazę*, *omyłkę* (2), *opisanie*, *pociechę* (4), *podpisanie*, *pogroźki*, *prawa*, *prawdę* (4), *proroctwo* (6), *przykład*

(4), przywileje, różnice, skazę, słow(k)o(-a) (16), sposoby (2), sprawy (2), świadectwo, tajemnice (5), upewnienia, uskarżenie, ustawę (2), użałowanie, wążliwości, wiersze, wywody, wyznanie (4), wzmiankę, wzywianie, zakrytości, żarty.

Zwrot: »ani początku, ani końca nie mieć« = *być źle skomponowanym, nieprzejrzystym* (1): *iych rzecz ani początku ani końca niema [nec caput nec pedes habeat] łam co mowi/ mało tego roznmie ModrzBaz 28v.*

Szereg: »mieć i zawierać« (1): któryby [zapis] ieno połagowo imię albo wzmiankę miał y zawięrał w łobie. *SarnStat 1168.*

δ. O sensie wyrazów lub zachowań: *znaczyć* (4) :

W połączeniu z „w sobie” (3): ma w łobye pošt włfyłtki dręczeniya cyáła: *Modlitwá wffelkyye ćwiczeniye dułłe/ myłłac/ cztąc/ flucháyac/ modłac łyye KromRozm I I2v; BiałKat 126 marg; Βο μετάνοια v Apóstołow y Ewángeliłtow ma coś więcej w łobie niż vpamiętanie WujNT 11.*

Szereg: »mieć, to jest znamionować« (1): *Nescio quid peccati portet haec purgatio, Muši to obmawianie nieyáki wyłłtepek mieć/ to yełłt znamionować Mącz 313b.*

ε. O charakterystyce języka (21) : wedle żydowskiego ięzyka ktory niema tych słów które połacinie comparatiuos zowiemy *MurzNT 86 marg; CzechEp 67; JanNKar C4 (8).*

mieć co, nie mieć nic [jakiego] (2): *Racki [język]/ Serbłki/ Chárwácki/ Bułgárłki/ iuz máią coś pogáńłkiego GórnDworz F7; GórnRozm F3.*

W połączeniu z „w sobie” (3): *GórnRozm F3; FRancvski [język] [...] ma w łobie część Włółkiego, część Hiłzpáńłkiego JanNKar C4v (2).*

W połączeniu z „swoj własny” (4): *WŁoski ięzyk [...] ma łwé włáńné subtilitates, ktoremi ięzyk łwóyy wyraża. JanNKar C4 (4).*

W połączeniu z dodatkowym wyrażeniem „w języku, mowie, pisaniu swoim(-ej)” (4): W ięzyku łwoim, ma także *[hiszpański język]* pewné dźwięki y oblerwátie, któremi ięłłt różny od drugih. *JanNKar C4v (4).*

W charakterystycznych połączeniach: *mieć dźwięki* (2), *głosy, karaktery* (2), *literę* (2), *słow(k)a* (2). [Uwaga: Przykłady dotyczące języka znajdują się też w znac. **d.a.a.a.** Tu zaliczono użycia z podmiotem „język”, tam – podmiotem typu „naród”].

ζ. O charakterystyce systemów i ideologii oraz ich elementów (38) : *KromRozm I [P2]; BibRadz Hebr 9/1; iż tho co zakon miał/ nic inłżęgo nie miał: iedno przyłżłéyy prawdy włáńny obraz BiałKat 278v; RejPosRozpr cv; ModrzBaz 86; SkarŻyw 3 (2); CzechEp 367; GórnRozm E2; WujNT 747 (3); PowodPr 64; Philozophia y mądrość łwiecka/ máiąć rzeczy nizkie/ máłé y niepewne/ łłowy długimi y wydworknymi nágradza SkarKaz 122a (7); Iáko rząd kościelny nád wielą plebanow ma iednego biłłkupá SkarKazSej 690b.*

nie mieć nic [jakiego] (3): *iż [luterska nauka] nic pewnego ani prawdziwego w łobyye nyema. KromRozm I K2v; BiałKat 278v. Cf Zwrot.*

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *iłż kościelny Zwyczáy z łtarádawná to ma/ áby łię bez wóley Biłłkupá Rzymłkiego żadne Koncylium zbieráć nie mogłó. SkarJedn 114.*

W połączeniu z „w sobie” (12): *KromRozm I K2v*; *KromRozm II h2v* (2); *KuczbKat* 40; *WujJudConf* 185v (3); *CzechRozm* 71v; *KochWr* 24; Dwie rzeczy ma w sobie każde Prawo: Drogę którą iść/ [...] wkázuie: á karánim/ áby z niey nie wftępował groźi. *SkarKazSej* 696a (3).

W połączeniu z „swoj” (3): *MurzNT* 58v; *KuczbKat* 40; Táki rząd *popularitatis* musí przećię mieć fwoie kroliki. *SkarKazSej* 694b.

Zwrot: »nic nie mieć spolnego« = *reprezentować zupełnie różną ideologię* (1): áni fie z Ewánielią zgodzi: która z mieczem y kátem nic niema fpolnego. *CzechRozm* 248v.

η. O charakterystyce istot żywych ze względu na zawarty w nich pierwiastek niematerialny (95) : *PatKaz I* 17; *PatKaz III* 144; *BielŻyw* 170; *SeklKat V3v*; chćelz widźyć iz Luter ducha Bożego nyemyał? *KromRozm I B3* (3); *MurzHist K* (2); *KromRozm II f2v* (4); *KromRozm III D2*; *KrowObr B2* (3); *Leop 1.Cor 7/40*; *BibRadz Rom 8/9* (3); *OrzRozm 12* (2); *GrzegRóżn L* (2); *RejPos 39* (4); *RejPosWiecz²* 94 (2); *BialKat 263v* (2); dużą rozumieiąć duchownego człowieká/ Nowe ftworzenie Boże/ ktore iuż ma náśienie nieśmiertelne *GrzegŚm 54* (3); *BudNT przedm c2* (2); *CzechRozm 232*; *SkarJedn 18* (2); *SkarŻyw 118* (2); *CzechEp 147*; *NiemObr 84* (3); *BielSjem 10v*; *ArtKanc 111*; *WujNT 366* (15); *SkarKaz 81a* (3); *SkarKazSej 661a*.

W połączeniu z „w sobie” [w tym: *mieszkający* (14) *trwający* (1), *zamknięty* (1)] (22): począłem myflic iz ty w sobie małz nieiáką czałtkę boftwá *HistAl M7*; *KrowObr 56v*; *Leop 1.Ioann 3/15*; *BibRadz Gen 1/30*; *GórnDworz Ff2v*; *RejPos 90*; iáko o thym nie może być rzeczo/ który fwiątobliwie y fprawiedliwie żywie/ áby fzátáná w sobie miefzkáiącego miał *RejPosWiecz²* 93v (9); *SkarŻyw 238*; *CzechEp 17*; *NiemObr 33*; iz wftelki mężoboycá nie ma żywotá wiecznego w sobie trwáiącego. *WujNT 1.Ioann 3/15* (2); *SkarKaz 85a* (2).

W charakterystycznych połączeniach: *Boga mieć, bostwo* (czqstkę, wczestność, zupełność bostwa) (4), *ducha* (prawdy, odrodzenia) (5), (*zadatek*) *ducha bożego* (11), *ducha* (Pana) *Chrystusowego* (5), *ducha nieśmiertelnego*, *ducha omylnego*, (*iskierkę, początki, pirwostki, obliczność, zupełność*) *Ducha Świętego* (30), *ducha wiary* (3), *grunt zbawienia, grzech* (*zakał grzechy*) (2), *nasienie* (*cnoty, nieśmiertelne*) (2), *Pana Krystusa* (8), *szatana, wyrok śmierci, znak bożej miłości, żywot wieczny* (*nasienie żywota wiecznego*) (5).

Zwrot: »mieć duszę (żyw(iąc)ą)« = *być żywym* [*szyk zmienny*] (6): Iuż nie czuię mamli dużę Wfzak ledwie fie fama rużę *RejFóz B6* (2); wftelkiey rzeczy rucháiącey fie ná ziemi/ ktora iedno ma w sobie dużę żywiącą [*in quo anima vivens*]/ źiele káźde źielone bęďzie ku pokármowi. *BibRadz Gen 1/30*; *GrzegŚm 23*; *PudlFr 19*; *KolakCath B3v*.

θ. O całościach podzielnych: *składać się, dzielić się na coś, liczyć ile czegoś* [w tym: *co* (11), *ile czego* (77)] (177) : Mamy wiedziec, iz kołcioł boży ma trzy ftadła, dwie na tym ftwiecie, a trzecie w niebie *WróbŻołt aa4*; *Leop Hh2v* (8); *Goski A5* (12); Miáło to Pánftwo Nowogrodzkie pić powiátow *BielKron 432v* (5); Hexastichon, Co fześć wierfzy ma. *Mqcz 155d* (5); *SienLek 33* (4); *BielSpr 13v*; *WujJud 160*; *BudBib 1.Par 27/1*; *ModrzBaz 113*; *SkarJedn 244*; (*nagł*) *Styczeń/ Ianuarius*. (–) Ma dni trzyďzieści y leden. *LatHar [++]* (19); *WujNT przedm 31 marg*; *JanNKar Gv*.

Z dopełnieniem w postaci liczebnika bez rzeczownika (7): *BielKron* 259; ábowiem Ieden Bog Iłthność nie miał Trzech GrzegRóżn F2; Denarius, Co w łobie ma dziefięc. *Mącz* 79b; *BudBib* I 441c marg; *BudNT* G3 marg (2); *ModrzBaz* 112v marg.

mieć na ile (1): Czworthnik [= oddział złożony z czterech żołnierzy] co ma ná czworo *BudNT* d3 marg.

mieć po ilu czego (1): Czemu włzytkie palcze maią po trzech człoⁿkach *GlabGad* D3v.

W połączeniu z „w sobie” (28): POpioł iże ma w łobie barzo drobne częfci: lekkiem wiathrem bywa rozwienion *FalZioł* IV 52c; *LubPs* O3; *GroicPorz* ff2; *BielKron* 180v; *GrzegRóżn* N; *Mącz* 79a (3); *SarnUzn* B6; *SienLek* 25v (3); *BielSpr* 12; *BudBib* Dan 7/10; *BudNT* G3 marg (2); *CzechRozm* 15; *ModrzBaz* 112v marg; *CzechEp* 227; Rok ma w łobie Miešięcy 12. Niedziel 52. y dzień ieden. Dni 365. y 6. godzin. *LatHar* ++7 (5); *WujNT* 112 marg (2); *CiekPotr* 24; Muzyká z łześci y ošmi głofow fkládána/ ma w łobie rózne głofy: wyfokie/ niłkie/ mierne. *SkarKazSej* 676b.

W połączeniu z „swoj” (3): każde kłięgi maią fwe kapitula. *OpecŻyw* ktv; *BielKron* 263; *SienLek* Aaaa2v.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [ile] artykułow (2), ([ile]) częšci (6), [ile] dni (27), głofy ([lie] głofow) (2), kapitula ([ile] kapitul, kapitulum) (9), [ile] listow, litery ([ile] liter) (2), [ile] ludu (ludzi) (5), miasta, [ile] miesięcy, [ile] pacierzy, [ile] powiatow (2), rozdziały ([ile] rozdziałow) (8), [ile] słopniow, [ile] sztuk, [ile] wierszy, [ile] wojsk, [ile] Zdrowych Maryi, [ile] żołnierzow (2).

Zwroty: »mieć [ile] liczby, w liczbie« [szyk zmienny] (1 : 1): Tureckie woýfko liczby miało dwiešcie tyfięcy. *BielKron* 259 (2).

»mieć rozdzielenie« = *dzielić się na częšci* (1): [moc] troie ma w łobie rozdzielenie. Pierwfza częšć od fámege dná šklenice/ iákoby dwa pálcá ná gorę. Potym šrzednia/ od tey áż do obręczy. Obręcz *SienLek* 25v.

»mieć w swoim słozeniu« = *składać się* (1): IAbłko Citrowe ma w fwoiem flozeniu fkore małtną/ w połrzodku wodność kwałną, y nafienie *FalZioł* III 19d.

αα. O jednostkach miary (79) :

ααα. O wartości jednostek miary [z liczebnikiem i (lub) jednostką niższego rzędu; tu: o jednostkach powierzchni (16), monetarnych (14), długości (9), objętości lub pojemności (6), wagi (6), czasu (1)] (52) : ieden zło. ma 4 orty. 1/2 złotego ma 2. orty *KłosAlg* E2v (13); *Leop Ex* 30/13; Włóká ząšię ma trzydziešci Morgów *GrzepGeom* I4v (14); *BudBib* Num 3/47; Bo štarzy ná czterzy štraže, z ktorey kážda miała trzi godziny, noc dzielili. *WujNT* 102 marg; *GrabPospR* L3.

W połączeniu z określeniami „na dłužą (i szerzą)” [dotyczy wymiarów boków jednostek powierzchni] (6): *Actus* tedy ná dłužą y ná šzerzą ma náłzych Prętów dziewięć *GrzepGeom* N2 (6).

W połączeniu z „w sobie” (15): *BibRadz* I 12d marg (2); *BielKron* 436; Gomor, Miára winna żydowska. [...] Ma w łobie około dwu kwart winá. *Mącz* 147b (3); *SienLek* 46 (4); *GrzepGeom* A (2); *WujNT* 260 marg (2); *GrabPospR* L3.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [ile] *actus*, [ile] *draehm* (2), [ile] *dragm* ([którą] częšć *dragmy*) (2), [ile] *funtow*, [ile] *ger*, [ile] *godzin*, [ile] *groszy* (5), [ile] *halerzow*, [ile] *karnieni*, [ile] *karatow*, [ile] *kwart* (2), [ile] *łotow* (2), [ile] *miar* (4), [ile] *morgow*, [ile] *ortow* (3), [ile] *pedes* (4), [ile]

pieniędzy, [ile] polek (3), połwłoczek, [ile] prętow (4), [ile] skojcy, sznur (2), [ile] uncyj, [ile] werstow, [ile] wierdunkow, [ile] włok.

βββ. O mierzeniu przez porównanie z wielkością innych figur geometrycznych: być równym, większym lub mniejszym; być ich sumą (27) : A ten Klin/ ponieważ połowicę ma Figury *Romboides*, przeto też puł tego ma co Kwadrat. *GrzepGeom* 112v; *Circumferentia* iákom rzekł káżdza ma trzy Diámetry/ y siódma część Diámetru. *GrzepGeom* 12 (17).

Z dopełnieniem w postaci liczebnika bez rzeczownika (5): Ieśli *Diameter* będzie ná siedmi łokci/ tedy *Circumferentia* będzie mieć tylé troie *GrzepGeom* H4 (5).

W połączeniu z „w sobie” (5): tákowéy mowię Figury káždy kąt ma w łobie ieden profty kąt/ y drugiego piątą część. *GrzepGeom* E4v (5).

W charakterystycznych połączeniach: [ile] części prostego kąta (kąt prosty, [ile] kątow prostych) mieć (9), [ile] dyjаметrow, połowicę figury (3), po połowicy kąta, poł(owicę) kwadratu (poł tego co kwadrat) (4), połowicę tego co ma *romboides* (2).

b. ‘na kim, na czym’ – na powierzchni (91) : *BierEz* H3; *PatKaz* III 139v; Czemu ptałze iaycza twardą maią fkorupę, á ribie tilko fkorke miękką. *GlabGad* H6v; *March*² D3v; kthorzy [kapłani są] od Papieżá ná brodach/ y ná głowach/ y ná rękach nácechowáni (*marg*) Cechy maią Papiełcy księża. (–) *KrowObr* 118v (2); *Leop* 4. *Reg* 25/17 (2); *RejZwierz* 115v; *BibRadz* 2. *Tim* 2/19; *RejAp* 112 (2); *BudNT* 2. *Tim* 2/19 (2); *CzechRozm* 47v; *SkarŻyw* 457; *KochFr* 80; ná główne iego wiele koron/ máiąc [tj. on ma] imię nápiłáne ktorego nikt niewie *WujNT* *Apoc* 19/12 (5).

W połączenia z „na sobie” (5): *FalZioł* I 115d; *BielKron* 263; *Mącz* 472a; Iuż y Lutnia w zákrýtym kącie gdzieś leżála/ Snadź y łtron łpełná zdrowych ná łobie nie miała *WitosłLut* A2 (2).

W charakterystycznych połączeniach: mieć cechy (2); doły, gory, imię napisane (3), [ile] mięsa, obraz, piątno, pieczęć (3), [ile] pierza, plagę (2), ranę (2), skały, skorupę, znak (2), znamię (2).

α. O wizerunkach, deseniach, rysach (14) : *FalZioł* IV 15a; Kráková chorągiew ma herb biały Orzeł w złotey koronie *BielKron* 425 (3); *Mącz* 74c; *ModrzBaz* 42; *Calag* 399a; *SkarŻyw* 572; Vkaźcie mi grołz. Czyi ma obraz y napis? *WujNT* *Luc* 20/24; *CiekPotrSzym*)(3v; *SzarzRyt* C.

W połączeniu z „na sobie” (3): *Murm* 64; *Zodiacus*, [...] Vkośny cerkiel ná niebie/ który ma ná łobie dwánaście známión niebieskich *Mącz* 512d; *RejPos* C4v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć bliznę (4), herb, napis (2), obraz, pstrociny (2), skazę.

β. O ubiorze: być w coś ubranym (też w przen) (50) : *LibMal* 1544/81; *RejKup* v7v; *KromRozm* I C4v; *KromRozm* III C8; *KrowObr* 131; *Leop* 4. *Reg* 25/29 (2); *BibRadz* *Matth* 22/12 (2); káždy złoty łáncuch miał *BielKron* 328v (3); mieli iákoby pánczerze żelázne *RejAp* 79 (4); lećie płałcz mieć iest rzecz ciężka. *HistRzym* 3; *RejPos* 238; *BielSat* Nv; *BielSpr* 17; *WerGość* 217; *BielSjem* 37; *WujNT* *Matth* 22/12 (2); *SkarKazSej* 672a.

W połączeniu z „na sobie” (24): Zeznał yłch [...] 4 kółfulye vkradł ma ná łfoby dwye *LibMal* 1545/95; *HistAl* E8v; *Diar* 53; By więc miał też ná łobie Háłtały y Złoto. *RejWiz* 42 (2); *Leop* *Sap* 18/24; *RejFig* Cc5; *BibRadz* 1. *Reg* 18/4 (4); *BielKron* 58 (5); *Mącz* 181c; *RejAp* 6?v; *RejPos* 159 (3); *KochMon* 19; *SkarŻyw* 166; *WitosłLut* A4.

W połączeniu z „swoj” (1): przyiacielu iákoś tu śmiał wnidź nie máiąc vbioru śwego śwádzyebnego. *RejAp* 158v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć czapkę, hatłasy, kaftany, kapiecę, korony, koszule, kożuchy, lampart, lanke, lancuch, maskary, ochędożność, odzienie (10), (jakoby) pancerze (pancerzyki) (6), płaszcz (6), stoły (stulam) (2), suknią, szatę (4), szłyki, terlik, ubior (ubranie) (3), zasłonę, zbroję (5), złoto.

[Uwaga: Przykłady dotyczące ubioru znajdują się też w **a.ε.** (użycia z przydawką) i **d.β.αα.** (użycia z okolicznikiem typu „na głowie”, „na szacie”); tu zaliczono użycia z (często domyślnym) okolicznikiem „na sobie”].

c. ‘z której strony’ lub ‘ze wszystkich stron’: o usytuowaniu przestrzennym (122) :

α. Wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) z której strony itp. – kto, co (Y) jest z której strony itp. kogo, czego (X) (118) :

Z okolicznikiem w postaci przysłowka lub wyrażenia przyimkowego (71): *OpecŻyw* 18v; *MiechGlab* 24 (2); *Ma Anglia* ku pułnocy wyłpę Tilen/ którą mniamáją być lflándyą *BielKron* 277; *Miáłtecżko chędogie/ z iedncy ftrony ma gory/ z drugiey rzekę wielką* *BielKron* 283 (39); *KochZg* A2 (2); *Undequaquae aquis circumfluere, Ze wżąd wodę mieć. Mącz* 131d (3); *GórnDworz* Q3v; *miey theż ty ná lewey ftronie tákież męże dobre* *BielSpr* 21 (8); *rozbił namiot śwoy (máiąc) Bethel od záchodu [Bethel erat ab occidente]* *BudBib Gen* 12/8 (2); *MycPrz* I B4v (2); *WierKróc* B2; *BiałKaz* H3; *ModrzBaz* 111v; *KochPs* 47; *KochPhaen* 2 (2); *ActReg* 144 (2); *GostGospPon* 170; *WujNT Act* 27/41; iáko lię wyżłzey námieniło o oney śadzáwce [...] która miáła pięć gankow/ y pięć móstow [= *dookoła*] *WysKaz* 27; *KmitaSpit* C2.

~ W połączeniu z „swoj” przy okoliczniku (1): *pyłfemy do was [...] y do ynich Vrzednykow ktorich ty mas w śwoym sandziacztwie* *LibLeg* 10/55v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć [kogo, co] blisko (poblizu) (3), od południa a. północy, a. wschodu, a. zachodu, a. na zachód, a. wschód, a. z południa, a. ku pułnocy, a. po wschodzie (32), w przyległości (2), po prawej i lewej ręce a. z prawej ręki (2), w sąsiedztwie (5), na stronach, z jednej a. drugiej strony, a. z jedną a. drugą stronę (6), na a. po prawej a. lewej stronie a. z prawej strony (4), z obu stron, na swą stronę, wszystkich (wszech) stron a, po wszystkich stronach, a. z każdej strony (7), (w)około (wokoł, wkoło) (5), zewsząd (2). ~

Z okolicznikiem w postaci wyrażenia przyimkowego z zaimkiem zwrotnym (46): *OpecŻyw* 19; *PatKaz* III 126v; *FalZioł* I 39c; *KrowObr* 136V; *Arábia opoczyłta [...] tułz przeciwko śobie ma pułtą Arábią.* *BielKron* 263v (7); 391d; *GórnDworz* Qv (2); *HistRzym* 97; *RejZwierc* I4v; *Ma tedy Hetman [...] hárcowniki przed śobą mieć/ áby ták zákryli śobą wśzyłtki wffy zádnie* *BielSpr* 26v (3); *BudBib Eccli* 50/5 (2); *CzechRozm* 17v (3); *SkarJedn* 355; *SkarŻyw* 87; *StryjKron* 587; *KochPhaen* 6 (2); *BielSenJoach* 2; *BielSjem* 32; *KochPam* 86; *JanNKar* E; *JanNKarKoch* D4v (3); *ZbylPrzyg* A2v.

~ W połączeniu z „swoj” (2): *RejZwierc* 114v; *Piérwłzé [A] zową Lácińkie/ które má śwoy znak nád śobą* *JanNKarKoch* D4v.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [kogo, co] *blisko siebie* (3), *niedaleko siebie*, *około siebie* (9), *wedla (podle) siebie* (2), *przeciwno* *sobie* (3), *przez się*, *miedzy sobą*, *nad sobą* (6), *pod sobą*, *przed sobą* (4), *m* *sołą* (2), *przy sobie* (6).

Fraza: »*masz* [kogo] *przed sobą*« = *przyszędem do ciebie jako ktoś* (1): *Wdzięczney nowiny połła małz przed sobą*. *KochOdpr* B3.

Zwroty: »*mieć* [co] *przed sobą*« = *patrzeć na coś* [szyk zmienny] (5): *BielKom* C6y; *BielKron* 44v; *Ná* to *odpowię* mi *ták* *Oko/ cóżkolwiek* *ia* *przed sobą* *mam/ to wśyftko* *nic inégo* *nie iest/ iedno* *fárbowána* *Figurá*. *OrzQuin* H4v (2); *SkarŻyw* 92.

»[kogo] *przed sobą* *mieć*« = *poprzedza kogoś, idzie przed nim* (1): *Bo* *łzpiegow áni* *łtrażow/ przed* *sołą* *nie máią*. *BielSat* L3. ~

β. *Wzór parafrazy:* *co* (X) *ma jaką odległość od a. do czego* (Y) = *od czego* (X) *jest jakaś odległość do czego* (Y) (3) : *Sámárya* [...] *dzeń* *chodu* *ma* *od* *Ieruzálem*. *BielKron* 266v (2); *żeby* *miáła* *Wodá* *do ónéy* *Skrzynie* *łkok* *łokieć* *álbo* *dwá*. *Strum* I4v.

γ. *Wzór parafrazy:* *co* (X) *ma* *co* (Y) *bliskiego* = *co* (Y) *jest blisko* *czego* (X) (1) : *Hedera* [...], *Ziele* [...] *po* *murzech* *po* *płociech* *tyczách* *albo* *co* *blyfłżezgo* *má* *pniefie* *Mącz* 154a.

d. 'u kogo' – *w zbiorowości ludzkiej, w miejscu przez kogoś zamieszkałym* (681) :

α. *O przebywaniu, zamieszkiwaniu w czyimś domu, siedzibie, kraju* (306) : *WróbŻółt* S6v; *LibLeg* 10/56v; *RejKup* i4v; *Wężá* *káždy* *chowáł* *w* *domu* *dla* *łzczęścia/* *kto* *go* *nie* *miáł* *iuz* *tho* *niełzczęny* *był*. *BielKron* 382; *PapPan* P3v; *vnich* [św. *Pawel u Rzymian*] *żywotá* *dokónáł/* *y* *oni* *ciáło* *iego* *S.* *máią*. *SkarŻyw* 93; *GostGosp* 32.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [u siebie (3), *sobie*, *przy sobie*, *miedzy sobą*] (6): *WróbŻółt* S6v; *RejŁas* w. 65; *LibMal* 1544/90v; *iełli* *złotem* *groźni* *łáfiadom* *być* *chcecie/* *Tym* *ie* *richley* *u* *łiebie* *iełzche* *mieć* *będziecie*. *KochSat* A4; *SkarŻyw* 572; *KlonŻal* A3v.

αα. *O kontaktach ograniczonych w czasie: chwilowym wspólnym przebywaniu, utrzymywaniu przy sobie, goszczeniu, trzymaniu w niewoli (tu możliwa też parafraza „przy kim”, „o kim”); tenere* *Mącz* (293) : *MetrKor* 38/286; *BierEz* B3 (4); *iázt* *mám* *matkę* *mietz* *miłtrza* *mégo/* *ij* *do* *domu* *iá* *przyiázt* *OpecŻyw* 158v (4); *LibMal* 1543/68v (2); *RejJóz* O7; *LibLeg* 11/138; *HistAl* D7; *MurzHist* Nv; *MurzNT* *Matth* 26/11 (2); *KrowObr* 10; *RejWiz* 164; *Leop* 2. *Mach* 12/24 (5); *UstPraw* C4v; *SYn* *iedney* *wdowie* *zgináł/* *długo* *go* *nie* *miáła* *RejZwierz* 26; *BibRadz* *Apoc* 2/15; *BielKron* 124 (7); *RejAp* 26; *GórnDworz* T5; *Ten* *rycerz* *pánnę* *miáł* *bárzo* *piękná* [tj. *była* *z* *nim*] *HistRzym* 84v (4); *RejPos* 37 (2); *BiałKat* 306 (3); *inłzy* *narodowie* *gdy* *co* *s* *kim* *dzyáłáią/* *Szczęściem* *to* *łobie* *zowá* *gdzie* *Polaki* *máią*. *RejZwierc* 243v; *WujJud* 260v; *CzechRozm* 30 (5); *PapPan* N4v; *SkarŻyw* 250; *MWilkHist* F; *GórnRozm* Av (3); *LatHar* 689 (3); *Nie* *mamy* *teraz* *Páná* *onym* *widonym* *łpołobem/* *iáko* *ná* *świećie* *z* *vczniámi* *obcowáł* *WujNT* 114 (21); *GrabPospR* N2; *KmitaSpit* C6v; *CzahTr* F3; *SkarKazSej* 706a.

Z dodatkowym określeniem miejsca lub sytuacji w okoliczniku (8): *mnie* *s* *nijm* *połpołu* *pogrzebcie/* *ijz* *iakom* *go* *nołila* *żywégo/* *niecházt* *będę* *mietz* *w* *grobie* *vmarłégo*. *OpecŻyw* 157 (2); *RejJóz* B8v; *LibMal* 1552/166r; *BibRadz* 4.Reg 25/29 (2); *RejAp* 36v; *iednego* *dniá* *miáł* *wśyftki* *łwe* *duchowne*

ná obiedzie. *SkarŻyw* 454 (2); *ArtKanc* D13; *ActReg* 162; *WujNT* 114 *marg* (4); iż wiele świętymi przy śmierci mieli Pána íwego *SkarKaz* 552b (2).

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym lub osobowym [z sobą (67), przy sobie (66), (o)koło siebie (10), u siebie (10), podle (podla, wedle, wedla) siebie (5), między sobą, nad sobą, około nas, z wami] (162): BierEz E3 (5); *OpecŻyw* 70 (3); *MetrKor* 40/812; *FalZioł* V 66; *LibLeg* 11/21v (3); *ComCrac* 11v; *LibMal* 1545/102v (3); *RejFóz* Q; *RejKup* e7v; *ZapWar* 1550 nr 2664 (2); *MurzNT* *Matth* 26/11 (2); *Diar* 52; *BielKom* D6v; *KrowObr* 10; Bo to wielkie lekárftwo na ímutną chorobę/ Gdy kto ma iáką wdzyęczną przy íobie ofobę. *RejWiz* 34 (2); *Leop* 2.*Reg* 13/35 (2); *OrzList* f4v; *UstPraw* C4; *KochZuz* A4; *RejFig* Dd5; *RejZwierz* 114v; *BibRadz* *Gen* 43/3 (5); zebrał woýtko do Moráwy máiac zlobą Dánielá Rulkie Kłiążę *BielKron* 361v (19); *Mącz* 269c (5); *OrzQuin* L4v; *SienLek* 114; *GórnDworz* B7v (5); *HistRzym* 17; *RejPos* 56 (6); *BiałKat* 308v; *RejZwierz* 80 (2); *BielSpr* 39 (3); *KochMon* 22; *WujJud* 225v; *BudBib* *Gen* 32/6 (2); *BudNT* *Matth* 15/30; *CzechRozm* 17 (3); *PaprPan* F2v (6); Závždy miecz przy boku/ Íotráfow ná to náíętych máiac około íiebie dofyć *ModrzBaz* 84v (3); *SkarJedn* 211; *KochOdpr* A3v; *Oczko* 27; *KochPs* 67; *SkarŻyw* 180 (14); *StryjKron* 52 (5); *CzechEp* 123 (4); *NiemObr* 160 (2); *KochFr* 84; *ZapKóscier* 1584/43; *KochSz* Cv; *WerGośc* 223 (3); *PudłFr* 58; *GórnRozm* K (3); *ActReg* 27 (2); *LatHar* 689 (2); *WujNT* *Matth* 15/30 (8); *SarnStat* 183 (4); *SiebRozmyśl* [A4]v (2); *SkarKaz* 454b (2); *CiekPotr* 56; *GoścCast* 28.

W połączeniu z „swoj” [przy dopełnieniu (6), przy okoliczniku (4)] (10): OpecŻyw 177; *BibRadz* *Iudic* 19/10 (2); gdzie Biskup niemáiac ná then čás przy Tobie dworu íwego/ [...] wczýnił ták *GórnDworz* P; *RejPos* 50 (2); *SkarŻyw* 187 (2); *CzechEp* 254; *SkarKaz* 552b.

Zwroty: »mieć gościa (goście)« = convivari Calep [szyk zmienny] (19): BierEz Dv (2); Proffę cie pożycz mi troie chleba/ botz mám gofcie. *OpecŻyw* 53v; *BielŻyw* 50; *MiechGlab* *5v; *LibMal* 1545/102v; *RejWiz* 12 (3); *OrzList* f4v; *RejZwierz* 134v; *BudBib* *Eccli* 29/32[34]; *SkarŻyw* 454 (2); *MWilcHist* E; *ArtKanc* M6v (2); *KochWr* 28; *Calep* 257a.

»mieć [kogo] w towarzystwie, w towarzystwo; mieć towarzystwo« = *exornatum esse comitatu Mącz* [szyk zmienny] (9 : 1; 2); lífzká [...] ízłá w drogę ze pfem. Oíłá w towarzýftwo máiac *BierEz* R3; *RejKup* X7v (2); *Pithann* [!] yeíliby thowarziftwo yakye przy they kradzyezi myall constanter thwyerdzi yfch nykth przinym nyebel *LibMal* 1552/166v; *BielKron* 105 (2); *Mącz* 269c; *SkarŻyw* 283 (2); *StryjKron* 426 (2); *BielSjem* 17.

»mieć [kogo] w więzieniu« = *tenere comprehensum Vulg* [szyk zmienny] (9); *Leop* 1.*Mach* 5/27; o Lántgráfá ktorego Cefarz w więzieniu miał/ vpominał ie Cefarz *BielKron* 236v (5); *RejPos* 50; *RejZwierz* 145; *SkarŻyw* 413.

β. O życiu, obyczajach i wewnętrznym charakterze zbiorowości ludzkich, tj. narodów, mieszkańców jakiegoś terytorium, członków organizacji i węższych lub szerszych zespołów [w tym w sg (11)] (355) :

αα. Pod względem warunków przyrodniczych i kultury materialnej; też o topografii i bogactwach naturalnych krainy zamieszkałej przez kogoś (57) : *FalZioł* IV 28c; miałt ani wfi niemaiącz ale íie po polach tułaiącz, mieszkanie przemieniaią *MiechGlab* 21 (7); *HistAl* H8v (2); *RejWiz* 151; *Leop* *Ez* 38/11; *BibRadz* *Ez* 38/11; *OrzRozm* S4v (2); (*marg*) Sámoiedź. (–) Pieniędzy żadnych nie máią áni kupczá [...]. Ryb wielkość máią [...]. Owocow máią dofyć [...]; *Zioł/ korzenia/ nafienia máią/ nálfzym*

nie podobnych/ s kthorych chleb pieką. Złotá/ Pereł/ Kámienia/ máią dofyć. *BielKron* 445 (24); *Mącz* 17d; *RejZwierc* 187; *BielSpr* 69; *BudBib Ex* 7/19 (2); *MycPrz* II B3v; *Strum* P3v; *Oczko* 23; *GórnRozm* B4v (3); *WysKaz* 9; *VotSzl* C4v; *KlonFlis* C2 (2).

Dodatkowo z okolicznikiem miejsca (2): kámieniem ostry m drwá rąbáią/ bo thám żelázá żadnego nie máią *BielKron* 452v (2).

W połączeniu z „swoj” (1): Acridophagi íwe też żniwo máią/ Kiedy ízáránctą [!] po wiátru łápáią. *KlonFlis* C.

W charakterystycznych połączeniach: mieć bydło, jaskinie, kamienie, konie, korzenie (2), *Im, miast(eczk)a* (2), *miody, nabiał, nasienie, niwy, owoce* (3), *perły, piwo, porty, ptaki, ryby, ryż, rzekę, skory, wody, woły, zamki, złoto, żniwa; nie mieć bran* (2), *bud, budowania, domow* (3), *drog, izdeb, jarzyny, koni* (2), *łazien, miast* (5), *monety* (2), *nasienia, osłow, piecow, pieniędzy* (2), *przewozow, spustow, wina, wrot, wsi* (2), *zamkow, złotych gor, żelaza* (2), *żyta*.

ββ. *Pod względem warunków społecznych, ideologii, zasad, rytuału; też o przedmiotach będących u nich w określonym użyciu społecznym* (298) : *OpecŻyw* 120v (3); *FalZioł* IV 28c; iníżeć íą rzeczy kthoreć przodki nśze wielkie a zączne wczýniły. [...] My lepak miałto tych rzeczy mamy czudzołóftwo, łakomíftwo, iawnie potrzebę á nędze/ íkrycie lepak hojność *BielŻyw* 126 (2); *MiechGlab* 21 (5); *WróbŻołt* S7; *RejKup* P; *HistAl* I (4); *KromRozm I* E3 (2); *MurzNT* 56 (2); *KromRozm II* k2; Íż Lutherani y ini kácýrzowie kápłanow y bílkupow nyemáyą *KromRozm III* I2v marg (6); *Diar* 30 (4); *GliczKsiąż* K3v; *GroicPorz* A3v; *KrowObr* 94v (7); *RejWiz* 56v (4); *Leop Is* 2/6 (2); *RejZwierc* 35 (2); Piąta Seymowa quęítia íeft/ íákoby [...] ípráwiedliwość rychła á ínádna v nas byłá/ ktorey niemamy. *OrzRozm* T (12); *BielKron* 13 (28); *GrzegRóżn* 14; *Illyris*, [...] teras zową Slauonia/ [...] íż yęzyk sláwácki yáko y my polacy máyą. *Mącz* 165c (4); *OrzQuin* Dv (7); *GórnDworz* B3v (2); *RejPos* 125; *BiałKat* 353v; *BielSat* C2v (3); *KuczbKat* 300; *RejZwierc* A3 (7); [Tatarowie] ZAchowánie porządku w ciągnieniu tákie máią íż przechodzą Rzymiány y Greki *BielSpr* 52v (9); *WujJud* 47v (5); *WujJudConf* 42v (2); *MycPrz* II C; *BudNT Rom* 2/14 (3); *CzechRozm* 79; *PapPan* N2v; *ModrzBaz* 113 (2); *SkarJedn* 14 (9); *KochOdpr* A2; Dziewice mieli pogánie do sńízby bálwochwálkíey/ Weście Boginiy. *SkarŻyw* 68 marg (4); *StryjKron* 46; *CzechEp* 235 (3); *ReszPrz* 43 (3); *BielSjem* 11 (4); *BielRozm* 19; ále v nas niewoley nie máłz/ przeto my Wolność Polacy mamy *GórnRozm* A4 (6); *KochWr* 38; *PapUp* Hv (2); *ActReg* 5 (5); *GórnTroas* [3] (2); *OrzJan* 65; *LatHar* 733; maćie ten zwyczaj [*Est autem consuetudo vobis*]/ ábým wam íednego wypuścił ná Pálchę *WujNT Ioann* 18/39 (10); *JanNKar* D2; *SarnStat* 860 (3); *PowodPr* 51 (5); íż tákiego práwá o mężoboyíftwie niewiem íelli która ná śwíecie nácyá ma. *SkarKaz* 315b (10); *SkarKazSej* 672a (12); *KlonFlis* G3v.

mieć co, nie mieć nic [jakiego] [w tym: comp (3)] (5): *OrzList* h3v; niech íuż milczą Włofzy/ Y cóż máią lepszego nád Polkíe rośkofzy? *Prot* E; *CzechEp* 252; *SkarKazSej* 695b (2).

mieć co za co [= u kogoś cóś służyło zamiast czegoś] (1): íż oná vítáwá zakonna/ ktorą żydowie mieli zá krzełt á zá wzyęcie przymierza s Pánem íwoim/ [...] miało być dokonczono *RejPos* 274.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [miedzy sobą (11), *u siebie* (8), *z sobą]* (20): *KromRozm I* E4; *KromRozm III* G3 (4); *OrzList* h3v; Filiśtyni mieli niktore żołnirze miedzy sobą [...]/ á názywali íe Chereteyczyki. *BibRadz* I 43lb marg (2); *OrzRozm* L4v; *BielKron* 139v; *BielSpr* b4v; *BiałKaz*

M3; *CzechEp* 210 (2); Máią Papieżnicy v fiebie pewny poczet Kánonow/ ktore Apoštołfkimi zową *NiemObr* 75 (2); *GórnRozm* B4; *KochWr* 24; *KlonKr* B2v; *KmitaSpit* B.

W połączeniu z „swoj” [przy dopełnieniu (28), przy przydawce do dopełnienia (1)] (29): *KromRozm III A6* (2); Krákowiánie máią fwoy Wielkierz około czynienia Areftow *GroicPorz eev* (2); Iż POLACY nie Gęsi/ iż fwoy ięzyk máią. *RejFig Ee4*; *OrzRozm C3v* (2); *BielKron H8v* (8); *BielSpr* 65v (2); *WujJudConf* 54; *CzechRozm* 121; *SkarJedn* 355; *Oczko* 11v; *SkarŻyw* 304 (2); *StryjKron* 160; *ReszPrz* 44; *JanNKar Dv*; *SarnStat* 1003 (3).

W charakterystycznych połączeniach : *arystokracją mieć, biskupy* (5), *Boga (wiele bogow)* (3), *ceremonije* (2), *cielce, cudzołostwo, ćwiczenie, dni pewne, dom boży, dyjakony* (2), *dyjalektykę, elekcyję* (3), *groby, hetmany* (2), *jedność* (3), *język* (13), *jurysdycyją, kanony* (2), *kapłana(-y)* (15), *kaznodzieje, klasztory, koronę, kościoły, krola(-e)* (11), *krolestwo, księgi* (2), *kwartę, losy, malowania świętych, metropolity, ministery, modły (modlitwy)* (3), *mszą, myta, nabożenstwo* (3), *naukę* (3), *obieranie* (3), *obrazy* (2), *obrzezkę, obrzędy, ofiarę* (4), *ofiarownicy, ołtarz* (10), *ordy, ortografiją, pana, pismo* (5), *porządek (zachowanie porządku)* (8), *post* (2), *prawdę (fundament prawdy)* (3), *prawo* (25), *proroctwa, proroki* (2), *przywileje* (2), *reguły, rząd, rzemieśniki, sakramenta* (3), *sądy* (3), *schadzki (schodzenie)* (2), *senjory, sędzięgo* (4), *słowo boże, spowiedź, sprawce, sprawiedliwość* (4), *statut* (3), *szkoły* (3), *święto* (6), *tradycyje, tyranna* (2), *urzędniki, urzędy, ustawę* (8), *wiarę (wiele wiar)* (4), *wielkierz, wieszczki, wolność, wrożki, zabawy, zabobony* (2), *zakon* (10), *zamieszanie* (2), *zgodę*(2), *zwyczaj(e)* (13), *żołnierze*.

[Uwaga: Przykłady dotyczące warunków przyrodniczych i społecznych znajdują się też w **a.α.** i **β.**; tam zaliczono użycia z podmiotem typu „kraj”, tu — z podmiotem typu „naród”.]

ααα. O charakterystyce języka (19) : połtał połty do Báláámá/ álbo iáko Zydowie máią Bileam *BielKron* 42; Phthifis zową Grekowie/ á tabes Lácinnicy: ktorey niemocy my włáznego imienia niemamy *SienLek* 91v (2); *BudBib c* (2); *BudNT przedm b7* (2); Strofuie mię iż niewiem/ że Grekowie nie máią *Ablatium CzechEp* 67 (3); *WujNT przedm 21* (2); *JanNKar F2v*; *JanNKarKoch D4v*.

W połączeniu z dodatkowym wyrażeniem „w języku swym (naszym), w mowie swojej” (4): *OrzQuin O4v*; iáko wiele łow Niemieczkich mamy w ięzyku náłzym *GórnDworz F6v*; *StryjKron* 31; *JanNKar Dv* (2).

W charakterystycznych połączeniach: *ablativum mieć* (3), *aorysty, czas niniejszy, imię, literę, przezwisko, słowo (-a)*(3).

[Uwaga: Przykłady dotyczące język a znajdują się też w **a.ε.**; tam zaliczono użycia z podmiotem „język”, tu – z podmiotem typu „naród”.]

γ. O wydarzeniach z kimś związanych, zwłaszcza dziejących się w miejscu jego zamieszkania (21) : bo blińko wielkę notz mieli *OpecŻyw* 117v (2); prołfyemy wałz [...] na wełfelye [moich synów] ktore wełfelye mamy myeczy wedlug náłzego zakonv *LibLeg* 8/160v; *RejZwierz* 22 (2); *BibRadz 1.Mach* 4/17; *BielKron* 36 (4); *OrzQuin A4v*; *RejZwierz 231v* (2); *BielSpr c2*; *BudBib Esth* 9/19; *BielRozm* 10; *ActReg* 41 (3); *CzahTr L3v*; vtwierdzaymy wieże/ y bramy: poki mamy odpoczniecie od woien *SkarKazSej* 666b.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć dzień sądny, egzekucyjną, elekcyjną, granice* [= wytyczanie granic], *krzciny, mięsopusty, miłościwe lato, odpocznienie od wojen, pokój* (2), *rok* (2), *rozmowę, święto* (4), *wesele, wielką noc, wojnę* (3).

e. 'u kogo [= w czyichś pismach, wypowiedziach] = pisać lub wypowiadać się o czymś, używać jakichś słów, włączać do swych ksiąg lub programu; też o ogólnej charakterystyce pism i wypowiedzi [w tym: podmiotem jest autor (36), społeczność wyznawców (8)] (46) : *Leop* *2v; *BielKron* 93 (2); Kálwin ma Iftność tám gdzie iey oycowie nie mieli *GrzegRóżn* 13 (5); *SarnUzn* G6v; *WujJud* 155; *BudNT przedm* c4v; *CzechRozm* 18v (2); *CzechEp* 132 (3); *ReszPrz* 44; *WujNT* 15; Pan Górnicki tego grublézgo ò/ z znákkiem nie vżywa/ ále ná mieýfće iego ma dwie literze ípoioné *JanNKar* Fv (3).

nie mieć nic [jakiego] (2): *WujJud* 43v; iż w tych íwoich wywodziech [...] nic nie máią Antichriítiáni gruntownego *CzechRozm* 18.

Dodatkowo ze zdaniem dopełnieniowym [że] (2): *GliczKsiąż* P5v; Ireneus ma prawie przeciwną: Ze przodkowie náłzy pilnie záchowawízy [...] obyczáy wíżety od ítárzých íwoich potomkom podáli. *WujJud* 194v.

Z przytoczeniem [w tym z zapowiednikami: tak, jako, ty słowa] (4): Káldeyíki tłumáciz thák ma/ A mur w ziemię wpádnie. *BibRadz* I 123c marg; *BielKron* 157; *SkarJedn* 89; *CzechEp* 170.

Z dodatkową lokalizacją według tekstu (14): Tá tedy godnosc yeft thákowa/ którą ma S. Páweł w lífcye pirwíým który pífał do Thymoteuía vcznyá íwego: Rzeczíci pewna yeft yeftli kto chce być kápłanem/ dobregoć íie dopyera. *GliczKsiąż* O5v (2); *WujJud* 43v; *LatHar* 19 marg (11).

W połączeniu z „u siebie” (1): Powiedz imię corychléy/ chcę cię mieć v íiebie [tj. napisać o tobie], *KochFr* 67.

[Uwaga: Przykłady dotyczące tekstów znajdują się też w a.γ.; tam zaliczono użycia z podmiotem typu „tekst”, tu – „człowiek”.]

f. 'wśród kogo' = w swoim gronie [z dopełnieniem osobowym] (35) : *LubPs* R3; *Leop Sap* 18/12; *RejZwierz* 76; ktoby gárdził ludem Zydowíkim/ á oni máią ták piękne niewiáfty? *BielKron* I13v (2); *RejZwierz* 120; *BudBib Sap* 18/12; *PaprPan* Ev (4); *SkarJedn* 54; iż íłowy póftępowác trzebá/ [...] ábyfmy niemieli zmyślonych Kátolikow/ ktorefmy ználi być iáwnymi Heretykámí *CzechEp* 40; *ReszPrz* 54; *BielSjem* 12; *PudłFr* 6; Zadna íektá nie miáía nigdy ták ludzi íwiętych [...]/ iáko Chrześcíjáińfka *SkarKaz* 277a (2).

mieć jakiego z kogo [= ktoś wśród nich jest taki] (1): Bacząc ípráwnego y ták do boiu chętnego/ iáko máią Ruíacy z íákubá náłzého *PaprPan* D4v.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym lub anaforycznym [miedzy sobą (13), miedzy imi, u siebie] (15); *KromRozm I* E4; *KromRozm III* D5v; *GliczKsiąż* H7; Coż miedzy íobą macie tych íotrow íákomych. *RejZwierz* 18v; *BielKron* 105 (4); *Mącz* 181a; *Prot* C3; *RejAp* BB8 (4); *PaprPan* K4v.

Zwrot: »[kogo] drugiego nie mieć« = *nie istnieje wśród nich drugi taki* (1): Abowíém ítráciłífmy w domu íwoim tego/ iákiego drugiego [...] niémamy. *KochFrag* 48.

g. 'przy czym, obok czego': o sąsiedztwie znaków graficznych i językowych (podstawowego i dodatkowego) (5) : tákíe różnice [...] pófpólicie máią tę íámę literę G. na brzegu przypííaná *WujNT przedm* 24 (3); *JanNKar* C3v.

W połączeniu z „przy sobie” (1): iákoby tym tylko názwiłkiem/ Almá mogła być taką dziewicą názwaná/ ktoraby ten przydatek zaráz przy łobie miałá/ iż oná mężá nigdy nie vznála. *CzechRozm* 130.

h. *Inne* (14) : *Leop Ier* 9/25 (2); gdyż mi tego figurámi málowác [...] nietrzebá/ ktore⁸⁰ ia iuż mam [= *jest przede mną*] iftotnie przytomnego? *CzechRozm* 30; [*Jeruzalem*] Nie będziefz iuż więcej mieć [= *nie będzie nad tobą*] łłońcá ku dniowey śwíátłóści *CzechRozm* 120 (3); *ActReg* 167; *WujNT Philipp* 1/7.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [*na sobie* (5), *pod sobą*, *w sobie*, *przy sobie*] (6): *RejWiz* 62v; Nie áby chleb przemieniác fie miał w ciáło/ ábo w łobie/ przy łobie/ y pod łobá ciáło mieć *CzechRozm* 266; áni [*Stolica rzymska*] żadne⁸⁰ ná łobie Heretyká miałá. *SkarJedn* 394; *SkarKaz* 278a (3).

Zwrot: »mieć obraz i podobieústwo [czyje], twarz [czyjå], upominek twarzy [czyjej]« = *być podobnym do czegoś* (1 : 1 : 1): iákoż ia obraz y podobieńftwo Troyce ś. ná łobie mam? *SkarKaz* 278a (3).

Zwrot wyspecjalizowany z zaimkiem zwrotnym: »[co] przed sobą mieć« = *zajmować się czymś, mieć za temat* (1): w tey íprawie/ ktorå teraz przed łobá mamy/ Pan iuż dał nam przykład *RejPosWiecz*² 90v.

C. Parafraza z przekształceniem podmiotu na okolicznik czasu (70) :

a. *O lokalizacji w czasie; wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) = kto, co (Y) żyje, jest w okresie, w czasie, podczas czego, za czyich czasow (X) [podmiotem jest okres czasu (25), człowiek (3), sytuacja (3)]* (31) : ruffenie twoie zmiefcá namiefce nielza iedno mufi mieć pocztu przynamniey fto tylięcy *RejPs* 98; *Leop* *B2; Ten [*papież Celestynus III*] fie theż ftárał do śmierci o wyprawie do Ieruzálem/ áczkolwiek też walek wñętrznych miał dofyć *BielKron* 182 (2); *Mącz* 144b; *RejPosRozpr* cv; *SkarJedn* 237; bo Láto ma káżdå godzínę potrzebå *GostGosp* 66; *LatHar* ++7; *KořakCath* C5; *WujNT* 463; Pierwsze fto lat po Chryftušie miało Apoftoły y ich vcnie. Wtore miało ś. męczenniki *SkarKaz* 418b (15).

W połączeniu z „w sobie” (3): *RejWiz* 130; ktory Miefiác więcej w łobie fwiåt miał niż ktory iny *BibRadz* I 71b marg; *WitořLut* A5.

W połączeniu z „swoj” (2): koždy z tych Seymów/ fwą włafną Queftią miał [= *była na nim*] *OrzQuin* C2v; *RejPos* 82.

b. *O kolejności, następstwie w czasie; wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) przed lub za sobą = kto, co (Y) jest przed lub po kim, po czym* (35) : mając drogi trzy dni chodu przez pułzczą/ Tráfili ná Nábáttheyczyki *BudBib* 1.Mach 5/24.

Zwrot: »mieć mały, długi czas, dosyć czasu« = *przed kimś jest jeszcze [ileś] czasu, (nie)powinien się spieszyć; modicum tempus habere Vulg* [szyk zmienny] (1 : 1 : 1): mam długi czås ku ftárości *ArtKanc* S3v (2); *WujNT Apoc* 12/12.

Zwroty wyspecjalizowane z zaimkiem zwrotnym: »[kogo, co] przed sobą [= *w przeszłości*] mieć« = *ktoś a. coś poprzedza mną osobą, sytuację, jest wcześniejsze(-y)* (4): Páráliż ktoré znáki przed łobá ma *SienLek* S4; *CzechEp* 211 (3).

»mieć [co] przed sobą [= w przyszłości]« = *wiedzieć, że coś trzeba zrobić, że coś musi nastąpić w jego życiu; planować, przedsięwziąć; móc wybrać jakąś możliwość; dążyć, działać z pewnym celem; [alicui aliquid] est Mącz [szyk zmienny] (27): FalZioł ++2; LibLeg 10/64; RejWiz 33; OrzRozm Bv (3); Accinctus itineri, Podróżny/ który przed sobą drogę ma. Mącz 54a (4); czas witać/ mnie zwałzczą/ który mam przed sobą Kazanie OrzQuin Aav; GórnDworz Hh3v; BielSat L4v; KuczbKat 110; RejZwierc 207v; CzechRozm 21; ModrzBaz 97; trzy rzeczy mam przed sobą: ábo mnichem być: ábo pułtelnikiem: ábo ná oyczyźnie miefzkáiąc [...] dobrze wedle Bogá żyć SkarŻyw 332 (2); BielSjem 28; GórnRozm A3; GostGospSieb +2v; WujNT Hebr 12/2; KlonFlis Hv; KlonWor ded **2.*

»[co] za sobą [= w przeszłości] mieć« = *zrobić coś dawniej (1):* Wiem iż zá sobą grzechy mařz: á przed tobą śmierć ftrařzliwa SkarŻyw 4.

»mieć [kogo] po sobie [= później urodzonych]« [o młodszym rodzeństwie] (1): *iż włańność pierworocřwá [...] nie ták ná tym należy mieć po sobie bráćią CzechEp 211.*

c. *Parafraza z przekształceniem podmiotu na przydawkę do okolicznika czasu; wzór parafrazy: kto (X) ma co (Y) czasu czego = co (Y) było czasu czego ich (X) (4) :* ktorzy Płanety zwierfchnie we Lwie známieniu godziny národzenia řwego mieli [= w godzinę ich národzenia planety były we Lwie] LeovPrzep Dv (4).

D. *Parafraza z przekształceniem podmiotu na dopełnienie; wzór parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) = kto, co (Y) jest dla kogo, dla czego itp. (X) (324) :*

a. *'dla kogo, komu' (często określane przez składnię przymiotnika) (104) :*

α. *O sytuacjach, w jakich znajduje (znajdzie) się podmiot, faktach mogących mieć na niego wpływ (73) : BierEz A4v; PatKaz III 100; ComCrac 16; RejKup i5v (2); MurzNT 111; LubPs V5v marg; RejWiz 78; Leop Lev 25/6 (2); BibRadz Ier 46/10 (2); Cefarz z Márklenu chciał do Donáwery/ ále thám mieyfćá ku położeniu řłufznego niemiał BielKron 227v; RejPos 116 (4); KuczbKat 265; RejZwierc 237; BudBib Is 34/6; Strum N4; CzechRozm 41; PaprPan Dv; A ktoby [...] vmyřłnie bliźnego řwego zábił/ [...] niech niema tákí żadnego portu [nullus ei portus ... esto] ModrzBaz 78v; SkarJedn 359 (2); Oczko 4v; SkarŻyw 435; CzechEp 63 (3); ZapKościer 1584/49; KochMRot B; BielSen 13; KochPieř 36; GórnRozm C; ZawJeřt 19; ActReg 164; GostGosp 10; GórnTroas 12 (2); czy wářzá kró: M. nie baczy/ że iuř [Turek] drogę przez Węgry ma do Polřki otwártą? OrzJan 101 (4); SarnStat 149 (4); WitosłLut A5v (2); (marg) Ludźie wćiele muřzą mieć ćieleřny kořćioł. (-) Potrzebá y dla ćiał nářzych mieyfćá pewnego ná řłufbę Bożą. SkarKaz 453b (2); GosłCast 34.*

mieć co jakie z czego [= coś jest jakieś dla kogoś] (1): dáleko řtego będziefz miał pocřćiwřse ofiáry niřzi gdyć wkořćiele Sálomonowem ofiárowáli rozmáići krolowie. RejPs 99.

mieć kogo na co [= ktoś jest czymś dla kogoś] (1): Oto ty zacne ludzye ná wizerunk macie PaprPan F4.

mieć co, nie mieć nic [jakiego] [w tym: cum comp (4), cum sup (1)] (7): BielSpr b3v; Tenże żywot iefli phlegmą zbytnią řye nádmie/ [...] nie mieć nad wodę tę/ y iey błotem ćieple okładánié/ lepszégo niemoże. Oczko 15; Coř máią chrzeřćiiánié ku duřznemu zbáwieniu potrzebnieřzego/ nád ono wyznánié wiáry chrzeřćiiániķey ReszPrz 74; ZawJeřt 37; LatHar 486; KořakCath C5v; SkarKaz 383a.

cum av (1): kiedy ledá iáko zbuduiuřz/ ledá iáko mieć będziefz Strum II3v.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [na się (2), sobie, o sobie] (4): *BierEz* Mv; Ia ná fie żadney nie mam/ nigdy ciełźszey rzeczy. *RejFig* Dd4v; *OrzRozm* G; *SkarŻyw* 258.

W charakterystycznych połączeniach: [kogo, co] ku mieszkaniu mieć, ku ochłodzie, na odpor, ku pociesze, do podziwienia, na pokarm, ku potrzebie (do potrzeb) (3), do sądow (2), na [ile] razy, na wizerunk, ku zabawie, ku zbawieniu.

Zwroty: »nie mieć nic« = *nic mu nie jest* (tu wykorzystanie gry słów przez skojarzenie ze znac. 'posiadać') (2): coć fie dzieie pytał: Ten mu idąc powiedział/ nie mam nic tákiego. Ten rzekł/ kiedy nie maź nic/ coź maź myflić złego. *RejFig* Bb2.

»[z czego] nic nie mieć« = *nic z czegoś nie będzie* (1): Z mey przyiáźni nic nie maćie. *BierEz* M2v.

αα. O przewidywanym czasie trwania czynności (2) : *MWilkHist* G4; [kupiec] Puściwłzy Gdańki Blokus imo Hylę Ma żeglowánia do Bornholmu chwilę. *KlonFlis* D.

β. O ustosunkowaniu (zwykle wyróżniającym) podmiotu do innych osób lub zjawisk (31) :

mieć kogo, co, nie mieć kogo, czego [jakiego] [w tym: cum comp (7); sobie (3), u siebie (1)] (12): A tżoby kto mógł miećz rośkołźnego tak groźné rzećy rozmyłaiątz? *ForCnR* C3v; *LubPs* D3 (4); *GroicPorz* aa3v; *RejPos* 123; *KochFrag* 24; *WujNT* 3.Ioann 4; ánibyłmy v siebie żadnéy rzećy miłźéy mieli/ nád potrzebę á fławę Pańłtw łwoich *SarnStat* 1002; *SkarKaz* 8b (2).

nie mieć nic [jakiego] [w tym: cum comp (16); u siebie (6), sobie (2); na świecie (2)] (19): *LibLeg* 11/187v; *LubPs* 04 (2); *KrowObr* 108v; *Mącz* 191c; iż nie mamy ná łwiecye nic droźźzego/ nád to żebychmy ználi Páná Bogá náłźego *SarnUzn* C4; *GórnDworz* Mm5; Státécźny vmyłł fercá powaźnego/ Iuź łobie nie ma nigdy nic łtráłźnego. *RejZwierc* [213]; *RejPosRozpr* cv; *KarnNap* A2 (2); *KochFr* 98; *KochWr* 24; *KlonKr* Cv; *CiekPotr* 78; *GosłCast* 29; *PaxLiz* C4v (2); *SkarKazSej* 665b.

b. 'za kim, za czym' = *na czyjeś poparcie, na czyjás korzyść* (wyjątkowo: *na niekorzyść*); *jako czyjś sprzymierzeniec* (165) : *SeklWyzn* g4; A ten wiere niewi prołtak Kupiecz kogo mieł nieborak *RejKup* z8 (3); *OrzList* d2v (2); *BibRadz* I 121; *BielKron* 234v (2); *RejPos* 146v marg (2); *WujJud* 161v; *WujJudConf* 159 (4); *CzechRozm* 137; *CzechEp* 49; *ReszPrz* 6; *LatHar* 287; Cudá do wiáry potrzebne. [...] cí co z nowá Ewángeliá idá winni ie mieć *SkarKaz* Oooob (8); gdyłz Bogá mieć będźiefz. Bo on Angiołom łwoim każe cíę pilnowáć *CzahTr* F.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym lub osobowym [po sobie (68), za sobą (46), przy sobie (8), z sobą (7), nad sobą (2), około siebie (2), na się, przed sobą, z nami] (136): *RejRozpr* Cv; *LibLeg* 11/161v; *RejKup* ł6v (8); Nouatus myał zá łobá S. Páwłá/ gdy grzęłłne krzełciyány ku pokućye nyeprzypułłczał. *KromRozm I* Mv (5); *MurzHist* Gv; *KromRozm II* pv (9); *KromRozm III* A4v (6); *KrowObr* C4 (6); *RejWiz* 106; *OrzList* g4; *RejZwierz* 34; *BibRadz Act* 16/2; poki Tullius żyw nie moźełz być bełpiećźnym krolem/ bo ma połpołłtwo po łobie. *BielKron* 103v (8); Comitatus uno Achate. Tylko Achatełá zá łobá máyáć. *Mącz* 61a (2); *OrzQuin* K2v (2); *SarnUzn* Cv; *LeovPrzep* a2v; *RejAp* 103 (9); *GórnDworz* G7v (2); A gdyby thák w tym słzedł/ tedy ma zá łobá łrogá łenthenciá/ iż wniść nie moźe do krolełłwá niebiełłkie⁸⁰. *RejPos* 152v (15); *RejZwierc* 88 (3); *BielSpr* 16v; *WujJud* 186v; *WujJudConf* 251; *BudBib* 3.Reg 2/22; *BudNT przedm* b8; *CzechRozm* 59v (5); *ModrzBaz* 5 (5); *KochPs* 177; *SkarŻyw* 134 (3); *StrykKron* 667; *CzechEp* *3 (6); *NiemObr* 66 (2); *GórnRozm* G3 (3); *KochProp* 6; *Phil* D (2); *KochPij* C; *KochFrag* 47; *OrzJan* 26 (3); *WujNT* 5; *JanNKar* D2v; przy téy

ftronie konkluzia zoftawác ma/ która zá sobą dowodów práwnych więcý bédzie miálá *SarnStat* 854 (5); *PowodPr* 60; *SkarKaz* 457a; *CiekPotr* 30; Nie pátrzciefz teź wielkości ludu Pogánfkiego/ Máiac Bogá przed sobą z mocą świętą iego. *CzahTr* F3v (2); *SkarKazSej* 685b.

W połączeniu z „swoj” (1): niechay iáko chce lie wierny zákołyfze/ nigdy vpásć nie moze/ gdy ma nád sobą krolá á obrońcę fwego. *RejPos* 27v.

W charakterystycznych połączeniach: mieć apostoły (2), artykuł, (Pana) Boga (7), cesarza (3), Chrystusa Pana (2), cuda (6), cyrograf, dekret (4), doktory, dowod (11), diabła (diabelstwo) (2), historyki, kapłany, klauzule, krola, nauki, niewinność, obietnice, obrońcę, opiekę, Pana Jezusa, pismo (18), pospolstwo, powagę przodków, prawdę (2), prawo (4), prorocstwo (2), proroki, przyczynę (4), przykłady, racyje (2), rozkazanie, sentencyją (3), słowo boże (Pana) (5), sprawiedliwość, statut, świadectwo (15), świadka (3), testament, ustawę, wotum (2), wroźki, wykładacza, wymowkę, wyrok, wywody, zacność rodu, zakon, zapis, zwyczaj.

c. ‘do kogo’ (o dostępie) (6) : *HistAl* H2v; *BielKron* 267; Tá gorá trudny ma przyftęp/ cíálna do niey drogá/ przykre y pracey pełne wchodzenie. *SkarKaz* 123a; *PudłDydo* B4v.

W połączeniu z „do siebie” (2): [Sień] miálá thez wíchod do fiebie ná ośmi ftopniow [octo gradus, gradus eius]. *BibRadz* Ez 40/34; *BielKron* 268.

d. Zwroty wyspecjalizowane z zaimkiem zwrotnym (16) :

»mieć [kogo, co] przeciwko) sobie« = *ktos jest wobec kogoś antagonistyczny, coś świadczy przeciw komuś; recipere contra se* *JanStat* [szyk zmienny] (4); *OrzRozm* Kv; *BielKron* 125v; bo bym tu iuź zgoła musiał dác prawdzie mieyfce [...] máiac przeciw sobie ták wiele známienitych y iálnych wywodow/ *CzechRozm* 202v; *SarnStat* 592.

»mieć [kogo] nad sobą« = *ktos zwraca na kogoś baczną uwagę, strzeże lub szkodzi* [szyk zmienny] (4); Pátrzayże [...] iákiego opráwcę nád sobą vftháwicźnie małz czártá fprofnego *RejPos* 168 (4).

»mieć [co = terytorium] pod sobą« = *coś jest zależne politycznie od jakiegoś państwa* (2); *BielKron* 286v; Polfka rozprzefttrzenioná byłá/ máiac pod sobą Słáfko/ Moráwę *GórnRozm* B2.

»mieć [co] pod sobą« = *coś jest podrzędne genetycznie wobec czegoś* (1): Tych [Niemców] ięzyk [...] wiele ięzyków sobie różnych Niemickich [!] przedsię ma pod sobą, Angielfki, Szkotcki, Dunfki *JanNKar* D.

»przed sobą nie mieć [kogo] ani po sobie mieć« = *być najlepszym, o wiele lepszym od innych* (1): iijż panná Mariá [...] ieft panna nad pannami/ ktorá przed sobą niemá pirwé/ anij po sobie má takowé panny wtore *OpecŻyw* 187v.

»mieć [kogo = kobietę] za sobą« = *ktos jest czyjś żoną* (1): ktore⁸⁰ corkę miał zá sobą Moizefz *BudBib* I 134c marg.

»[kogo] po sobie mieć« = *ktos jest czyimś zastępcą* (1): rofkazał im [biskupom]/ [...] áby w Bifkubftwach miefzkáli/ ábo godne po sobie mieli *BielKron* 219.

»mieć przy sobie [co]« = *coś występuje łącznie z czymś innym* (1): áby Skruchá miálá przy sobie wolá Spowiedzi y Dofyc vcźynienia *KuczbKat* 205.

e. *Inne* (34) : *RejKup* q6v; *KromRozm* II r2v; *RejWiz* 50v; *OrzQuin* R3; *RejAp* 114 (2); *RejPos* 239v; Bo Melchifedek tego nie ma [= *nie ma o nim*] w pífmie ś. co Chríftus ma *CzechRozm* 35; *CzechEp* 276

(2); żywności takich co rola ma [= *sq z roli*] iakobj nie kupował *GostGosp* 152; powodowa łroná ma mieć [= *mają być z ich strony*] dwu łzláchćiców przy Woźnym. *SarnStat* 576; *PowodPr* 47; Ewángelia práwa ma rękę Bożą [Cf *Nákoniec to prawdziwa Ewángelia/ do ktorey łámá ręká Bozka przyłtępuie SkarKaz* 241b] *SkarKaz* Oooob (3).

mieć co jako za rzecz jaką [= *coś jest komus jakieś*] (1): czynił to zwięką pilnością/ y taką chucią/ iłz to miał iáko zá rzecz wrodzoną *SkarŻyw* 593.

W połączenia z zaimkiem zwrotnym [*miedzy sobą* (4), *z sobą* (4), *przy sobie* (3), *do siebie* (2), *pod sobą* (2), *około siebie*, *przed sobą*, *za sobą*, *w sobie*] (16): poky tesz miedzi łobą granycz niebedziemi miecz *LibLeg* 11/22 (2); połłá żadnego do łiebie nie miał *BielKron* 407; *OrzQuin* Tv (2); *GórnDworz* Ee5v; *BiałKat* 328v; *RejZwierc* 144; [*świętości*] máią z łobą prawdę y łkutek łpołącznie złączony. *WujJudConf* 249v; *CzechRozm* 261; *ModrzBaz* 87v (2); gdy pogonią zá łobą miał *SkarŻyw* 392; *KochFr* 16; *ArtKanc* N8; *KochCz* B2.

E. *Parafraza z przekształceniem podmiotu na dopełnienie przy przymiotniku a. na przydawkę dzierżawczą przy dopełnieniu do przymiotnika; wzor parafrazy: kto, co (X) ma kogo, co (Y) jakiego = kto, co (Y) jest jaki wobec kogo, czego (X) a. wobec czego czyjego (X) itp.* (62) :

mieć kogo, co jakie(go) (57): *PatKaz III* 108; *BierRozm* 10; *HistAl* N5v; *MurzHist* D; *SienLek* 2; *RejPos* 68v; *RejZwierc* 124; Sámi go potrzebnego do włzytkiego mamy. *PaprpPan* M4v; *ModrzBaz* 74v (3); *SkarJedn* 304; *KochPs* 33; *CzechEp* 113; *Sczęśliwy Rádziwile/ małz chętlivé Bogi KochEpit* A2v; *KochJez* A4v; *KochFr* 128; *GórnTroas* 49; *KochFrag* 21; *WujNT* 540; *WitosłLut* A5; *SkarKaz* 314a; narody połłufzne mieć będę. *SkarKazSej* 657b.

~ *cum ai comp = nie istnieje nikt przewyższający pod pewnym względem* (4): *OrzList* d2; *Nemo mihi coniunctior atquae charior*, Niemam nádeń przyażliwłzego. *Mącz* 178a (3).

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [*sobie* (17), *na się* (9), *k sobie* (3), *przeciw sobie* (2), *nad sobą*] (32): *BielŻyw* 130; *RejPs* 143v; *GliczKsiąż* Kt (2); *KrowObr* 55v; *Leop Cant* 1 arg; *OrzList* d2; *OrzRozm* Kv; *BielKron* 103 (2); *GrzegRóżn* L marg; in odio esse apud omnes, Nikogo nie mieć ná fię łaskáwego. *Mącz* 259d (4); *RejPos* 68v; *BiałKat* 356; *BielSpr* 47; *RejPosWstaw* [41²]v; *MycPrz* I B2v; *Strum* R; *CzechRozm* 244v; *ModrzBaz* 44v (3); *SkarŻyw* 183; á co dziwnieyłza/ iłz to w ten čás czynili/ nie máiąć Cefárzá łobie przychylnego *NiemObr* 130; *Paprup* Fv; *LatHar* 231; *WujNT* 540; *SkarKaz* 44b (2).

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* [kogo, co] *bliskiego* (6), *chętlwego* (*chętnego*) (2), *drogiego*, *jednakego*, *łaskawego* (10), *miłosiernego* (*miłosciwego*) (3), *nierownego*, *obowiazanego*, *podobnego* (2), *posłusznego* (3), *potrzebnego*, *powolnego* (7), *przeciwnego* (3), *przychylnego* (3), *rozniewanego* (4), *spowinowaconego*, *sprzyjaznego* (*przyjaźliwego*) (5), *życzliwego* (3). ~

mieć kogo jakim (3): Rožność wiar nie czyni vprzeymości y dufáłości/ áby fię temu zwierzył włzytkiego y dufał mu/ ktorego ma w wierze przeciwnym. *SkarKazSej* 684b.

~ W połączeniu z „*k sobie*” (1): Iáko/ łiebie możnego/ łkłonnym k łobie mamy *GrabowSet* Ev.

W połączeniu z „*swoj*” przy dopełnieniu do przymiotnika (1): iefli Krol chce mieć mię ku łłżbam łwym gotowym *OrzRozm* N3. ~

»mieć swą drogę« = *polegać na czymś innym; to jest inną sprawą* [szyk zmienny] (5): *KromRozm III B3v*; Ale tho już niech ma fwą drogę. *Górndworz M*; każda rzecz ma fwą drogę [*rebus aliis illa constare*]. *ModrzBaz 143*; *CzechEp 166*; *SarnStat 91*.

»[kogo] drugiego nie mieć« = *nie będzie drugi taki* (1): my takiego Krolá drugiego mieć nigdy nie będziemy. *OrzRozm N4*.

»mieć osobny (a. osobno) dźwięk« = *być osobno wymawianym* (2): rzall koñ/ rzyfko/ bo tv /r/ ofobno fwoi ma dźwięk/ á z fámo *ad vocalem idie JanNKarGórń Hv* (2).

»mieć gospodarze« = *być zamieszkałym a. zagospodarowanym; habitari PolAnt* (2): polá w ziemi tey będą mieć gofpodarze [*possidebitur ager*] *BibRadz Ier 32/43* (2).

»nie mieć końca« = *być bardzo wielkim* [szyk zmienny] (3): *RejPs 211v*; *KochWr 32*; Troiéy obiecáné zlé nie ma kónicá fwégo. *Górntroas 33*.

»liczby nie mieć« = *być bardzo wielkim, niezmiernym* (2): O Pánie Boże/ ktorego miłosierdzie liczby nie ma *LatHar 575* (2).

»mieć swą miarę« = *występować we właściwych proporcjach* (1): W człowieczym cíele poki wilgotności máią fwą przyzwoitą miarę/ [...] poty zdrowie człowiecze kwitnie *Górnrzm M3v*.

»nie mieć miary« = *być bardzo wielkim, gwałtownym, niezmiernym* [szyk zmienny] (7): *SkarŻyw [197]*; *Górnrzm Bv*; *KochWr 32*; *GrabowSet T2*; *LatHar 206*; *KmitaSpit B2v*; O bezdnie głębości ktora nie maż miary. *SkarKaz 279b*.

»mieć swe osobne miejsce« = *być na innym miejscu, oddzielnie opisanym* (1): Ale to niechay ma fwe ofobne mieýfce *Górndworz Yv*.

»nie mieć obrony« = *nie można się przed tym obronić* (1): brón iéy/ nie miała obrony *Górntroas 47*.

»nie mieć podobieństwa, kogo podobnego« = *nie istnieje nikt podobny* (2 : 2): *GrzegRóżń K3v*; *CzechRozm 104v*; Bog nie ma podobieñstwá żadnego. *SkarKaz 117b marg* (2).

»gwałtownej potrzeby nie mieć« = *nie być koniecznie potrzebnym* (1): roboty ręczney/ ktora gwałtowney potrzeby nie ma/ zaniechác maż *LatHar 122*.

»(nie) mieć rownego, rownia (a. rowiennika), rownym« [*w tym: sobie* (22), *z sobą* (1)] = *non habere secundum, nulli secundus [est]* *Mącz [szyk zmienny]* (20 : 5 : 1): *BierEz R4v*; *OpecŻyw 2v*; *FalZioł V 87*; *KłosAlg Av*; *LubPs gg5v*; *KrowObr 176v* (4); *Leop Iob 38 arg*; bowiem [Aleksander] máło álbo nigdy krolá rownego sobie ná fwiecie nie miał *BielKron 122* (4); *Mącz 151b* (4); *RejPos 227v*; *BiałKaz Fv* (2); *CzechRozm 104v* (2); iáko świat ieft wielki/ niemáż rownia sobie. *KochPs 126* (2); *SkarŻyw 352*.

»nie chcieć (a. nie móc) mieć towarzysza« = *nie może istnieć drugi taki* [szyk zmienny] (2): *KrowObr 220*; Ieden ieft Pan Bog. Abowiem oná wyfokósć/ nie może mieć towárzyzá *CzechEp 238*.

b. *Parafraza z przekształceniem podmiotu na przydawkę przy innej części zdania: kto, co (X) ma co (Y) np. do czego (Z) = istnieje co (Y) do czego (Z) czyjego (X) (25) :* miéfo tak wfufzone nie załmierdnie fie, gdyż nie ma przyczyny zagnicia [= *nie istnieje przyczyna jego zginicia*] kthora ieft wilgotność. *GlabGad H4* (2); *RejWiz 132*; *CzechRozm 172*; Iáko plánety ábo gwiazdy błákáiące/ mieýfcá wfchodu ná niebie áni zachodu pewnego nie máią *WujNT 836*; *GrabPospR N2v*.

W połączeniu z „swoj” [przy przydawce do dopełnienia (15), przy okoliczniku (3), przy dopełnieniu (1)] (19): *KłosAlg A3*; *KromRozm III Dv*; *BibRadz 1.Par 4/41*; *BielKron 73v*; A niemáż żadney inżey

Świąłości/ ktoraby więcey modlitw przy łwym odpráwówániu miáła. *KuczKat* 230; Nie ma náturá dawności/ Ná łwe kázde przypádlóści. *RejZwierc* 236v (3); *CzechRozm* 215; *ModrzBazBud* ¶6v; *SkarJedn* 204; w Athenách miáł wielce łlawie łwey zawiłnego [...] Antheniulzá pogáininá *SkarŻyw* 86 (3); *GórnTroas* 29; *SarnStat* 3; *PowodPr* 48; Ian S. Chrzćiciel miáł łwe przy národzeniu coudá. *SkarKaz* 419b marg (2).

Zwrot: »koniec [czego] mieć« = *coś czyjeś się kończy; w przen: coś jest nieograniczone, niepohamowane* (3) : *GórnTroas* 29; *PowodPr* 48; ty biáległowy Polłkie końcá łwoiey pychy y nádętości nie máią. *SkarKaz* 580b.

c. *Parafraza z zaimkiem podmiotu w zdaniu nadrzędym* (96) :

α. *W zdaniu złożonym (zwykle względnie), w członie nadrzędym* (73) :

αα. *Wzór parafrazy: kto (X) ma kogo, co (Y), którego (Y) np. kocha (X) = istnieje kto, co (Y), ktorego (Y) kto (X) kocha [w obu członach ten sam podmiot]* (38) : *PatKaz* III 6; *RejKup* E; *MurzHist* M2v; *KrowObr* 94; gdyż [Sztankar] żadney Stolice niema/ ktoreyby łłuchał *OrzList* g (2); *RejZwierc* 30v; Będziecie też mieć miejsce [locus erit tibi] iedno zá obozem/ kędy będziecie chodźić ná potrzebę przyrodzoná. *BibRadz Deut* 23/12; Krol miáł miedzy fraucymerem Annę Bolenią ktorá rad widziáł *BielKron* 212; *GrzegRóżn* C2 (2); *Mącz* 460c; *RejPos* 74 (3); *BiałKat* 333v; *RejZwierc* 185v; *ModrzBaz* 75v (2); nád to człówek Chrzęściáńłki niema mieć więtfzey rzeczy/ ktoreyby prágnął *SkarŻyw* 461 (3); *CzechEp* 40 (2); *GórnRozm* B; *WujNT* 519; *CiekPotr* 18.

nie mieć nic [jakiego], czego inszego (4): *CzechEp* 372; nie mamy/ ani mieć możemy/ czego inłzego/ łkądbyłmy o tych rzeczách [...] vpewniáć łię mogli. *NiemObr* 73 (5).

W połączeniu z „swoj” (6): *FalZioł* IV 30a; SRebro ma mieyłcá łwe z kąd pochodzi *BibRadz Iob* 28/1; *BielKron* 246; iż kázde pokolenie miáło łwe miáłtecžko/ do ktorego łie łchodzili *RejPos* 18v; *ReszHoz* 131; *JanNKar* C3.

Zwrot; »mieć czas [iżeby]« = *jest pora coś zrobić* (1): o ktorých náukách yżebyłmy nieco powiedzieli mamy iuż czas. *KwiatKsiąż* Ev.

ββ. *Wzór parafrazy: kto (X) ma kogo, co (Y), który (Y) po (X) np. kocha = istnieje kto (Y), który (Y) kocha kogo (X) [w obu członach różne podmioty]* (35) : Iż koždy kto się vrodzi/ Wždy ma nieco co mu łzkodzi. *BierEz* 03 (2); *RejPs* 104v; *RejWiz* 104v (2); *BielKron* 405v; *OrzQuin* P4v; *SarnUzn* H; *GórnDworz* H; *HistRzym* 11; *RejPos* [36]v (2); *BiałKat* 13v; *RejZwierc* 232; *WujJud* 70v; *CzechRozm* 87; *ModrzBaz* 73; *SkarJedn* 355 (3); *SkarŻyw* 208; *CzechEp* 181 (2); ZÁł mi cię nieboga/ Ze nie małz nikogo/ Coby cię przełstrzégł *KochPieś* 22; *KochSob* 67; *ActReg* 140; *OrzJan* 68; ábowiem Moyzełz od dawnych wiekow ma w kázdym mieście te/ ktorzy go opowiedáią w boźnicách *WujNT Act* 15/21.

nie mieć nic [jakiego] (1): Ale ci nic tákiego nie mieli/ coby im do oney ták wyłokiey wiáry poinagáło. *SkarKaz* 520a.

W połączeniu z „swoj” (5): *Mącz* 207d; *RejPos* 26v; chreśyáńłkym człówekiem będąc/ małz łwe ołobne poćiechy/ ktore cię vmáczńiáć máią/ przeciwo łtráłłiwey łmierci. *BiałKaz* Cv; *CzechRozm* 250v (2).

Przysłowie: Quisque patimur suos manes, Kázdy ma łwego molá co go gryżie. *Mącz* 207d.

Zwrot: »przypadki mieć« = *zdarza się komuś, że...* (1): Tákžec y dobrzy ludzye tyż przypadki máią/ Iż ná nie dziwne czáfy częłto przypadáią. *RejWiz* 138.

β. W zdaniu pojedynczym; wzór parafrazy: *kto (X) ma kogo, co (Y) = istnieje kto, co (Y), (który (Y) robi coś Komu (X) lub gdzie kto (X) coś robi itp.)* (23) : *RejKup* ee2; Boć Duch zły/ ma dofić ludzi w obłudności pokornych *KrowObr* C4 (3); *Leop Prov* 6/15; *RejAp* 66v; *WujJud* 1v (2); *CzechEp* 38 (3); Grá koniec bierze/ kiedy náiechány Krol nie ma nigdzyey vciec pewney ściány. *KochSz* A3v; *KochTarn* 78; *WujNT* 337 (2); *KlonWor* 66.

W połączeniu z „sobie” (1): A wżákoż niech fie cieľzą wierni/ [...] iż [Pan] ich wiele łobie ma ktorzy nie nákrzywiáli koláná swoiego przed tymi bełtiami *RejAp* 116v.

W połączeniu z „swoj” (2): *BierEz* O2v; *RejKup* x4 cf *Przysłowie*.

Przysłowie: Kożdy ma łwe rupie. *BierEz* O2v; *RejKup* x4.

Zwrot: »czas mieć« = *istnieje pora, ...aby ktoś zrobił [szyk zmienny]* (4): Więc iáłkołká przyleciáłá/ Gdy ielźcze czáfu nie miáłá *BierEz* Lv; *OpecŻyw* 12; *RejKup* x8v; *SkarKaz* 514b.

J. Dotyczy sytuacji nie mających rzeczywistego związku z podmiotem; podmiot przeważnie domyślny lub w postaci rzeczownika typu „ludzie”; w parafrazie podmiot ten zanika, zdanie w parafrazie zwykle może być uzupełnione uwagą typu „co można (możemy) zobaczyć, przeczytać, sprawdzić, wykorzystać itp.” [w tym: przy podmiocie domyślnym (1325); orzeczenie w praes (1206): 2 sg (726), pl (89) (sygnalizuje czytelnika, słuchacza, tylko wyjątkowo wymienionego dodatkowo w zdaniu formą wołacza), 1 pl (355) (sygnalizuje autora i czytelnika lub słuchacza, osoby zainteresowane, z którymi autor się utożsamia); kogo, co (1152)] (1380) :

a. Orzeka o istnieniu (często z dodatkowym orzekaniem o ilości) (148) : *BierEz* H3v; Nathen włpor yłz łzwyąta yey krztu nyemamy odpouyedam *PatKaz* III 13 6v; Naprzeciw themu małz lekarłstwo/ hanyż tarty miáłko *FalZioł* V 79 (12); *SeklWyzn* f4; *RejKup* v8; Iłądže wyelż iż to łą prawdziwe Ewángelie/ ktore mamy? *KromRozm I* K3v (2); *MurzNT* 46; *KromRozm II* h2v; *GroicPorz* Bv; *RejWiz* 123 (2); *Leop Hebr* 10/21; *RejFig* Aa6 (2); *RejZwierz* 57; *OrzRozm* R2 (2); *BielKron* 335 (3); *Tranquillum est*, Cichy wiatr mamy. *Mącz* 462c; *SienLek* 86 (3); *RejAp* 19v; *GórnDworz* Bb7v; *RejPos* 37 (6); gdyż włzyłtkich Apołtołóów píłmá nie mamy. *BiałKat* 68v (2); *GrzegŚm* 42; *KuczKat* 390 marg; *RejZwierc* A3 (3); *BielSpr* 17; *WujJud* 187v; *MycPrz I* B3v; *BiałKaz* B3v; Kto łię w vprzędzionych słówkach [...] kocha/ ma one pírwłze sławne przekłady/ niech ie czyta. *BudNT przedm* dv (2); *StryjWjaz* A3; *CzechRozm* 121; *ModrzBaz* 97v (2); *SkarŻyw* A5v; *CzechEp* 229; *NiemObr* 15; Ktoby IANA chciáł málowác trzebá Apellełá/ Chcelzli go z mármuru wywieść/ miey Práxytelełá. *KlonŻal* D3v; *KochPhaen* 16; *ReszPrz* 56; *GórnRozm* C3 (2); *PaprUp* L2 (2); *OrzJan* 66; *LatHar* +3v (10); mamy różność miedzy krztami Zydowłkimi/ á náłżnymi *WujNT* 804 (2); *JanNKar* C2 (2); Doktorowie włzyłcy co ich mamy/ o tym Melchifedechu náuczáią *SkarKaz* 156a (4); *SkarKazSej* 676a.

nie mieć czego jakiego [comp] (1): gdyż żadnego [poselstwa] nie możelz mieć prwnieyłzegd [!]/ iáko to ktore wyłzłó z włt Páná twoiego *RejPos* 164.

nie mamy (a. mieć nie możemy) nic [jakiego] [w tym: comp (2)] (2): Náđ śmierć nie mamy nic pewnieyłżego *ArtKanc* S10v; *WujNT przedm* 10.

mieć jak (2): (*did*) Anyoł do Máriy. (-) [...] Powiedzcie im/ iż go vyrzą w Gálilei/ gdy fię zeydą. [...] (*did*) Drugi Anyoł. (-) Otoż ták będziecie miály Iákościé od nas fłyfzály. *MWilKHist* H2v; *NiemObr* 96.

Frazy: »oto(ż), a to(ż), owoż, onoż, awo masz *itp.*« (12 : 3 : 2 : 1 : 1): *KromRozm III* H6v; *KrowObr* 68v (2); *RejZwierz* 140; *OrzQuin* I4v; *RejAp* 68 (2); *GórnDworz* B5v; *RejPos* 9; *RejPosWiecz*³ 98 (2); *BiałKat* 346; *RejZwierz* 161 (2); *BiałKaz* B3; Owoż mamy dwie fłóncy/ owoż dwie Troi *KochOdp* Dv; *SkarŻyw* 4 (2); ielliby tym gárdzić chciał X. K. iż nie iego ordy kátholik był Kálwin: onoż ma Papiłtę tęgiego Fráncifzka Watáblá [...] ktory ták ná ty fłowá piŕze *CzechEp* 157.

»(otoż) już masz« = *stało się, spełniło się* (2): *RejJóz* L6; O tos iuz mas czos myfłyła Na mnies fię nieomilyła *RejKup* f6.

»to masz« = *widzisz, jaki jest, co to jest* (3): To małz twą zbytnią dobroć [...]. To małz miłość twą do fług/ to téz małz iednemu Służce rząd zdác *GosłCast* 64.

»co [= *ile*] ludzie mają« = *ile istnieje na świecie* (1): Do tego wŕzyftkie piłmá co ich ludzie máią/ [...] fię ściągáią. *KołakSzczęśl* C4v.

Zwroty: »mamy dowod« (2): czego mamy wiele dowodow. *SarnUzn* G5.

»to masz pewną« = *to jest prawda, należy temu wierzyć* (1): to małz ták pewną/ iákobyś fam ná to pátrzał *KochWr* 39.

»mamy *itp.* przykład (*a. exempla*)« = *exempla sunt* *ModrzBaz* [szyk zmienny] (24): *OrzRozm* C2; *KochZg* A2v; *OrzQuin* X2v; *Prot* B2v; *RejAp* 59; *RejPos* 175v; *RejZwierz* [28²] (4); Miałbyś wiele przykładow/ Czytelniku miły/ Iák fie ludzie pobożni/ ná fwiecie rządžili. *HistHel ktv*; *ModrzBaz* 108; *SkarJedn* 378; *CzechEp* 385; *WerGośc* 225 (2); *ArtKanc* Kv; *GórnRozm* Av; *ActReg* 24 (3); *WujNT* 193; *PowodPr* 46 (2).

»mamy *itp.* świadectwo« [szyk zmienny] (3): Izali niemamy iáwnego świadectwa/ o Cypryianie fwiętym/ iáko był bárzo zbłądz[i]ł *KrowObr* B2; *RejZwierz* 75; *CzechEp* 385.

b. Orzeka o funkcji [wzory parafraz] (20) :

masz itp. kogo, co (X) kogo, co (Y) (A dupl) = kto, co (X) jest kim, czym (Y) (9): *FalZioł* III 26c; *RejWiz* 103; *Habes somnum imaginem mortis* [...], Małz wyobrazenie śmiercy/ Ien *Mącz* [169]b; *RejAp* 120v; O wŕzechmocny á dobrotliwy Pánie/ iáko nas dziś małz wiele tych Fáryzeufzow *RejPos* 225; *BiałKat* 171; *BiałKaz* B3; *SarnStat* 195.

~ *Fraza*: »otoż masz« (1): othoż małz pewnie Turká [...] miedzy námi iednaczą *OrzList* i. ~

mamy itp. kogo, co (X) na co (Y) = kto, co (X) jest czym (Y) (2):

~ *Zwrot*: »mamy (*a. mieć* możesz) na wzor« [szyk zmienny] (2): Mamy na wzor Apoštoły święte/ iako oni [...] piłmo ś. przywodžili w fwoich liściech *BudBib* b3v (2). ~

mam itp. kogo (X) za kogo (Y) = kto (X) jest kim (Y) (2): w ty czály pánný á pánie téz zá kfiędze miano. *HistRzym* 17v; *SkarJedn* 31.

mamy co (X) w czym (Y) = co (X) jest czym (Y) (1):

~ *Zwrot*: »mamy znak« (1): Mamy tego [o czym była mowa] znak w niebie y w fprawach iego, ktore famo z siebie nikomu zle ani dobrze nie czyni *GlabGad* L7v. ~

masz itp. kogo (X) z kogo (Y) = kto (Y) jest kim (X) (6): *RejRozpr* E2; gdy Krowá [...] Ciemierzycę/ Będzie ieść/ iście z niey małz pewną nieboźczycę. *RejWiz* 61v; wnetbyłmy iście mieli pewnie Máttheufzá s fiebie. *RejPos* 325; *PaprPan* Ee4v; *MWilkHist* B3; *KochFr* 99.

c. *Orzeka o cesze lub kolejności; wzór parafrazy: masz itp. kogo, co jakie(go), które(go) = kto, co jest jaki(e), który(-e) (30) :* *BierEz* F3v; *FalZioł* I 47d; nierzkać że by iye to wlfytko w tych czterech kfyęgach Ewányeliey/ ktore mamy dofyć krotkye/ zámknąć myáło. *KromRozm II* d3; *GliczKsiqż* 13; *RejFig* Aav; *OrzRozm* D2; *BielKron* 421v; *GrzepGeom* L4v; *BielSpr* 73; *Strum* B3v (3); *BiałKaz* B4; *CzechRozm* 177v (5); *KochFr* 126; *ArtKanc* I4; Interregnum po Smirci Krola Augusta mieliłmi łpokoiyne *PaprUp* D2; *ActReg* 32; *GostGosp* 50; *OrzJan* 63 (3); *WujNT przedm* 5; *SkarKaz* 488a; *VotSzl* C4v.

mieć jak (1): Bo iáko go wychowałz tákże go mieć będziełz *RejWiz* 89v.

d. *Orzeka o lokalizacji i innych okolicznościach; wzór parafrazy: masz itp. kogo, co gdzie itp. = kto, co jest gdzie (98) :* *BierEz* C2v; *FalZioł* V 10v; *RejKup* ee6; nad nię flawnieifze^{go} y możnieyfe^{go} [królestwa] na fwiecie nigdybyłmy byli nie mieli *HistAlHUNG* A4; *GroicPorz* a4; *KrowObr* 107v (2); *RejWiz* 164; *BibRadz 2.Par* 13/11; *OrzRozm* A4; *BielKron* 279 (2); Continuo hic ero vel adero, Wnet mie tu maćie/ wnet tu będę. *Mqcz* 447b (2); *OrzQuin* N3 (3); *RejAp* 106v; *GrzepGeom* M2v; *BiałKat* 356; *WujJud* 32v (3); *WujJudConf* 78; *BudBib* I 8c marg; *MycPrz* I C (2); *Strum* 14 (4); *WierKróc* Bv; Maćie táń [w ziemi iflańskie] narod fwoy Polłki *BiałKaz* K4 (2); *PaprPan* B (4); trzebáby w káżdym Powiećie mieć dwa przyśięgłe Poborce [duosesse quaestores iuratos] *ModrzBaz* 125; *SkarJedn* 175 (4); *SkarŻyw* A4 (4); *CzechEp* 13 (2); *ReszHoz* 135; *WyprPl* C2v; Wiele/ profzę ćie/ mamy ná świećie porządnych Grámmátyk? *LatHar* +5v (6); małz po brzegu wykłády flów y łentencyi trudnieyřzych *WujNT przedm* 25 (12); *WysKaz* 33; *SarnStat* 142; *SkarKaz* 243a (2); *SkarKazSej* 661a; Nie dáleko łtáń trzy ołtrowy mamy *KlonFlis* G (14); *SapEpit* B4v.

Fraza: »otoż, owo macie (masz)« (2:1): Bo gdzie ciało táń ielł krew/ ták wy powiáacie/ Otoż tu w tym iedzeniu/ teź y picie macie. *RejFig* Ee2v; *OrzQuin* H2v; *RejAp* 20v.

Zwrot: »nic pewn(iejsz)ego nie mamy (nie mając) (na świećie)« [szyk zmienny] (3): *BielKom* D5; Iż nie mamy nic pewnieyřzego we wfzyłkch łprawach łwoich/ iedno łmierć. *RejPos* 190v; *NiemObr* 179.

e. *Charakteryzuje człowieka [wzory parafraz] (51) :*

masz itp. kogo – ten, o kim mowa, jest kim (11): *RejRozpr* C4; Szłá z nadobną połtáwá/ á ná žadná łtronę Nigdyzey nie pogłádaiać/ ták małz chytrá wronę. *RejWiz* 39v (3); *RejFig* Dd3v; Adest vir summa auctoritate, [...] Mamy człowieká wielkiey powagi *Mqcz* 126a; *RejAp* 20; *RejZwierc* 242v; *PaprPan* Cv.

~ *Fraza:* »to masz« (2): Stoy patrzi wierci piętań To małs bełtiań przekłiętań *RejRozm* 403; *RejZwierz* 102v. ~

masz jakiego = ten, o kim mowa, jest jaki; albo: masz kogo jakiego = kto jest jaki (16): *RejZwierz* 73; Stoi tu nam ten Wilczek y zá Lwá mężnego/ Bo siłań y dołtátkiem mamy potężnego *PaprPan* C4v; Gotowego do wřzego záwřze Ianá macie. *PaprPan* X4 (13); *WujNT* 180; *CzahTr* F.

masz z kogo (kogo) jakiego = kto jest jaki (6): Z Bąką á niź Arifton mamy mężnieyźwego. *PaprPan Bb (6).*

masz (tu) co [= cechę] (X) = ten, o kim mowa, jest jaki (X); albo: masz u kogo a. przy kim a. w kim (X) co [= cechę] (Y) = kto (X) jest jaki (Y) (18): coć iedno potrzebá wierz mi tu wźze máiełź. *PaprPan O3v; Macie męśtwo y rozum v tego śędzyego. PaprPan Y; więc vczynność w nim maź przeciw łobie PaprPan Aa3v (17).*

~ *Fraza: »otoź masz« (1):* OToź tu maź y dworśtwo y czego chceź dośtáć *PaprPan E2. ~*

f. Orzeka o pochodzeniu; wzór parafrazy: mamy kogo, co skąd, z czego, odkąd itp. = kto, co jest skąd, powstaje z czego, trwa od kiedy (29) : *KlerPow 3; Teź z nalienia Ośtowego czinią chleb ktori iedza [!]* [...] / máią fnie⁸⁰ tuczność y pořilenie *FalZioł I 148b; KromRozm II h4v (2); BiałKat 291; RejZwierc 108 (7); WujJud 46v; BudNT przedm b8v (3); PaprPan V2; SkarŻyw 364; bo Młynárze á Miernicy nawiętyzy złodźieie/ [...] máią to z náuki ieden od drugiego/ á z okázyey GostGosp 140; GrabowSet O2; dowieś tego nie trudno/ że łuche dni troie/ od Apośtołfkich czáłow mamy LatHar 124 (5).*

Ze zdaniem dopełnieniowym [to; że, iż] [= dlaczego tak się dzieje a. dlaczego ktoś tak postępuje] (4): *KrowObr 153; BibRadz I 1; Ztądze to mamy [Hinc fit]/ że ták wiele praw y vřtaw náczyniono ModrzBaz 97; KlonWor 64.*

g. Orzeka o lokalizacji w czasie; wzór parafrazy: mamy itp. co kiedy = co jest kiedy (17) : *SeklKat A4v; Thego Roku miecz będyemy troie Záczmienie Goski 16v; Mącz 151b; Mamy dziś świętho brácia miła Obrzeźania Páńfkiego SarnUzn C3; LeovPrzep D3 (3); Pewny koniec iuź świátá w rychłym czáśie máią. BielRozm 2; KochWr 27; LatHar +3v; WujNT 784; WysKaz 2; ná którym [sejmie] długich á wiele Tráktatów y námów miawfzy/ profzenifmy fą [...]: ábyfmy [...] SarnStat 1037 (3); KlonFlis G (2).*

h. Prezentuje rezultat; wzór parafrazy: będziesz miał co = w wyniku tego, co zrobiono a. robi się – będzie, wyjdzie, powstanie co [w tym: fut (39)] (56) : gdy to ziele fłuczełź/ á fkrwińczem zmiełzałź/ tedy maź plařtr barzo dobry na podogrę *FalZioł I 12d; potym ośtatek przecedz przez chuřtę/ á tak będyełź miał oleiek. FalZioł II 23v (13); Piłmo mowi/ iż [...] słowo ftało fię ciálem/ y ieřt Pořrednikiem/ a nie ieřt Bogiem Oycem. A Więć tu dwu (iáko rozum mowi) będyełź miał Bogow GrzegRóżn K3 (2); SarnUzn [F2]; SienLek 185v; Czworá ośm/ vczyni trzydzieści y dwa. Maź wřzytek plác/ trzydzieści łokiet kwádratowych y dwa GrzepGeom F2v (5); BudBib Lev 25/8; BiałKat F2; BudNT Kk8; CzechRozm 15 (4); PaprPan Ff3v.*

będziesz miał z tego (3): Ty wřzytki rzeçzy na miáłki fłukłfzi proch z oleyki/ [...] zpuć, A z thego będyełź miála barzo dobrá á dořwiadczoná mać *FalZioł V 28v (3).*

„to” [A sq] *będziesz miał co (19): FalZioł I 3b (17); wźiąeł odemnie Mattheufza święte⁸⁰ czytelniku miły/ teráści ku nięmu trzech ośtatecznych Ewangeliřtów świętych dawám/ a to będyełź miał iedny księgi MurzNT A4; SienLek 135v.*

będziesz miał jak (1): Gdy tak vçzyni/ będyełź miał iako mu powiedziano. *FalZioł V 93v.*

Frazy: »otoź masz« (2): FalZioł V 77; żebym ia Sákrámentarzá zá Krolá nieobrał/ iedno Papieźniká/ á drugiby theź podobno niechciał obieráć Papieźá iedno Sákrámentarzá řwego. Otoź tu maź Bellum ciuile OrzList i.

»stądże masz, iż« = *wynika z tego, że* (1): Itądże [tj. z poprzedniego długiego wywodu] małz iż Wandali Szwabi/ Burgundi połzli z krolesthwa ziemio polłkiey *Miech* 49.

i. *W omawianiu tekstów, przy powoływaniu się na dowody i źródła pisane* (789) :

α. *Powołanie się na tekst lub miejsce w tekście* (340) :

αα. *Bez podania źródła lub z bardzo ogólnikową wzmianką, że fakt jest gdzieś zapisany* (127) :

masz itp. co, kogo [= zapisy i przykłady świadczące o czymś] [w tym z przydawką: o kim, o czym (62), w kim (1); ze zdaniem przydawkowym: (2)] (98): *RejJóz* Q3v; *RejWiz* 115 (5); *SarnUzn* Dv; iákoż o tym piłmá wiele mamy/ iáko zówždy kazał lie Pan wzrułżác krolestwam ná ino krolestwá *RejAp* 81v (14); małz świádkow wiele o thym/ bo tho wyznáwáią Prorocy *RejPos* 120v (24); Iáko ono mamy hiłtoriá o onym nędznym krolu o Achábie ktory kwoli ženie dał zábić niewinnego człowieká *RejZwierc* 10 (3); *BiałKaz* D4v; *CzechRozm* 178 (3); *LatHar* 285; *WujNT* 5; *SkarKazSej* 687b. Cf *mamy co z kogo; Zwroty*.

masz itp. kogo [= czyjś przypadek świadczący o czymś] (15): *RejWiz* 131 (2); *RejPos* 127 (3); *RejZwierc* 263 (4); czytamy/ że tełkność fráfunkow/ y dolięgliwoścy do tego przywođziłá liudzy S. że śmierci łobie więcey niż żywotá prágnęli. Małz Moyżelá. ktory [...] ták był łtrapiiony/ że prołił Páná Bogá áby go zábył. Małz Iopá. ktory dlia choroby łwey łrogiey/ złorzeczył dniowy národzenia łwego *BiałKaz* C (5); *WujNT* 434.

mamy co z kogo [= z czyjegóś przypadku świadczącego o czymś], z przykłádu czyjegó (2): *Mamy to z Veturyey oney Rzymłkiey Pániey/ Gdy iey łyn Coryolan obegnał Rzym zá niey: Niechćiał náząd włtápić [...]/ Áł gdy mátká z Pániámi k niemu przyłtápiłá. BielSjem* 7; *SkarKaz* 43b.

mamy itp. o kim, o czym (7): *KrowObr* 104v; ktorzy tełz y ci oddáni odstępowáli od niego/ tełz nie bywáli [...] w łwiętey opátrznósci iego. Iáko mamy o Heli káplanie y o łynoch iego *RejAp* 119; *GórnDworz* Y3v; *CzechRozm* 230 (3); *SkarKaz* 43b.

mamy itp. gdzie [w tym: w czym (7)] (8): iákoż y łtárzy oni wieldzi liudzie/ iáko mamy w hiłtoriách/ bárho lie tym paráli. *GórnDworz* E3v (6); *CzechRozm* 235; *GórnRozm* H2.

Ze zdaniem dopełnieniowym lub okresem czasowym [w tym: z zapowiednikiem: to (2); iż, że (4), gdy, kiedy] (6): *Mamy w kłięgách iłz Cimonowi to przczytáno/ iáko by go niemiał kufel mierzieć GórnDworz* Ee6 (3); *CzechRozm* 227v (2); *GórnRozm* H2.

W charakterystycznych połączeniach: figurę masz itp., historyjá (7), kroniki, mieśce, náukę (2), obietnicę (3), pismo (pisanie) (48), prorocłwo, proroka, łłwa (2), świádk, wyroki; masz w historyjách (4), u historykow, w księgách (4), ná wielu miejscach.

Fraza: »oto, ono, ano masz itp.« (5 : 3 : 2): *LubPs* A5v; *KrowObr* 178v; *RejWiz* 131 (2); Ono małz iłście nie ledá iáká náukę/ iáko go odpráwić małz *RejPos* 326 (4); *CzechRozm* 227v; *WujNT* 434.

Zwroty: »masz (mamy) dowod« [szyk zmienny] (2): *WujJudConf* 9v; Potym małz drugi tełże rzeczy dowod/ obietnicę onę Bożá Abráhánowi wczýnioná *CzechRozm* 168.

»masz (mamy) napisano, napisane [o czym]« [szyk zmienny] (1 : 1): iáko to włzytko małz łzyrzey nápiłfáno o onych dziełiáci dziewiczách mádryh [!] y łzalonych. *RejPos* 181v; *WujJudConf* 9v.

»mamy itp, przykłáđ, świádectwo, ná przykłáđ« [szyk zmienny] (31 : 8 : 2): *OpecŻywPrzedm* C3v; *RejJóz* F7; *RejKup* ł2v; *MurzNT* 83v (2); *LubPs* A5v; *KrowObr* 178v; *OrzQuin* G3; *RejAp* 12v (3); O

czym iáwne fwiádectwá mamy/ co ná to iáinnie pátrzyli/ Apoštołow iego. *RejPos* 135v (11); *BiałKat* 258v; *RejZwierc* 174; *WujJud* 55v; *WujJudConf* 82 (3); *RejPosWstaw* [41³]v (2); Mamy też ná przykład tłuźczą/ fktorey bárdzo wiele ich węń v wierzyło. *BiałKaz* F4 (3); *BudNT przedm* a6; *CzechRozm* 267; *CzechEp* 13; *NiemObr* 3; *WerGość* 237 (3); *PowodPr* 80.

ββ. *Z mniej lub bardziej dokładną lokalizacją* (213) :

Połączenia składniowe określające tekst lub miejscę tekście (176):

~ *masz itp, kogo, co* [= autorów i teksty] (16) : *KrowObr* 123; *RejAp* 66v; ále otho małz Ianá/ Márká/ Máthueufzá/ Lukáfzá s. ktorzyć tho ták iáinnie przed oczy położyli *RejPos* 112v (4); *BiałKat* 146; Mamy też [...] Coⁿcilia święte Láodyceńkie/ Bráccárinśkie/ [...] y inłze/ ktore ten poft potwierdzáią *WujJud* 192v; *CzechRozm* 178 (2); *WerGość* 244; *Paprup* Lv; *LatHar* 120. Cf *mamy kogo + part praes act*; »mamy [kogo] świadka«.

mamy (masz) kogo [= autora] + *part praes act* [= autor mówi, pisze] (2): *CzechRozm* 33v; o tym mamy łzerokiemí fłowy Moizéfzá ná wielu mieyfcách piłżącego. *CzechEp* 117.

masz (mamy) co [= świadectwa] czyje, *czego* [= tekstów, autorów] (3): O czym iáinne świadectwo mamy Páwłá S. *WujJudConf* 107; *BiałKaz* G4; *LatHar* 259.

masz (mamy) gdzie [w tym: ze skrótem lokalizacji biblijnej: bez przyimka (41), w czym (4), u kogo (3), z kogo (1); ze słownym wymienieniem tekstu: w czym (63), u kogo (29), z czego (3), na czym (2), przez kogo (2), według kogo, według czego (2), „na drugim mieścu” (3)] (153): *LeovPrzep* G4; Iáko małz v Thobialzá y v Ianá fwiętego w zyáwieniu iego/ y ná inych mieyfcách ieft wiele o tym nápiáno. *RejPos* 144v; *BiałKat* 58v; *GrzegŚm* 13; Bo Zydowie tich fłow czynić á ofiárowác/ zá iedno vzywáią/ iáko mamy Exo. 20. Leuit. 23. *WujJud* 149; *BiałKaz* Dv; *CzechRozm* 7 (14). Cf *Połączenie składniowe określające treść; Z imiesłowem biernym.* ~

Połączenia składniowe określające treść [zawsze: gdzie] (193):

~ *masz itp, co* [w tym: zaimek (10), „miejsce” (3)] (15): *KrowObr* 214v; *BiałKat* 86; *RejPosWstaw* 44; *CzechRozm* 4 (7); O Prawdźie Ciálá y Krwie iego/ nie zołtaie mieśce wąptieniu. (marg) Ná dwunaftu mieścách przjnamniey to w Ewángeliey ś. mamy. (–) *LatHar* 192; *SkarKaz* 314b. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym; Z imiesłowem biernym.*

mamy (masz) co [= zapisy świadczące o czymś] [w tym dodatkowo z przydawką: o czym (30); ze zdaniem dopełnieniowym: że, iż (4), gdy, kiedy (4), gdzie (3), aby (1); z przytoczeniem (1)] (75): *GlabGad* L4; *BibRadz* II 120d marg; *RejPos* 101v (5); A iż wzyftkim to rofkazano/ małz v Máthueufzá 28. Chryftuś do Apoštołów ty fłowá *BiałKat* 256 (2); *RejZwierc* 257; *WujJud* 200; *RejPosWstaw* [41²]; *BiałKat* Fv; *BudNT* Hhv; ktorą [odpowieź] ná podobne temu zágádanie małz v Iuftyńá/ *in quaestionibus ad Orthodoxos, Quaesti.* 125. *CzechRozm* 244v (5); *CzechEp* 198 *NiemObr* 11; *WerGość* 266; Ktore to niebefpieczeńftwá widząc oni mili oycowie ftare⁸⁰ Zakonu/ nie bez przyczyny o cudzołoftwo frodze karáli/ iáko mamy Moyzełzowe práwo w księgách *Deutoronomij*, áby miedzy Izraélłkiami corkámi nie byłá żadna niewiáftá nierządna. *WerKaz* 297; *WujNT* 196 (2); *SarnStat* 241; *SkarKaz* 608a. Cf »masz przykład«.

masz (mamy) kogo, co [= opisany wypadek] (25): *RejAp* 113v; *RejPos* 70v; *BiałKat* 88v; *CzechRozm* 185v (2); Małz podobną temu rzecz w żywoćie Bázyluufzá S. *SkarŻyw* 173; *StryjKron* 81 marg; Tákże

też w nowym zakonie mamy/ ktorzy w pánieńftwie z młodych lat swoich aż do śmierci trwáli. *WerKaz* 293; *LatHar* 100 marg (3); *SkarKaz* 38a. Cf *Z imiesłowem biernym*.

mamy kogo [= czyjś przypadek świadczący o czymś] (1): *kthori* [Bóg] [...] zawsze winne a złościwe frodze karać a prawe^m łalkę swoię [...] okazować raczy, Iako y tu w tich książkach tego dofyć mamy *Dariufa* y *Perfyłkie Pany HistAlHUng* A3v.

masz itp. o kim, o czym (46): *OpecŻyw* 47; *RejKup* 18; Co fyte też z kazánia Páwłowego w Athenach/ o ktorým mamy w íprawách apóstolłkich/ okázác może *KromRozm II* v2v; *KromRozm III* F3; *KrowObr* 4y (4); *BibRadz I* 461 a marg; *SarnUzn* F6; *BiałKat* 183v; *GrzegŚm* 10 (2); *KuczbKat* 20; *WujJud* 159v; *MycPrz I* C4; *CzechRozm* 18 (17); *ReszPrz* 36 (7); *WerGośc* 244; *WerKaz* 295; *LatHar* +++2v (2). Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: *to* (2), *o tym* (2); (8), *gdzie* (8), *gdy* (4), *jako*, *kędy*] (22): *KromRozm II* f2v (2); *KromRozm III* F3 (2); także v *Dánielá Proroká* małz: gdzie Anyól Boży w piecu ognińtym był ítróžem trzech żydownów *BiałKat* 78v (4); *WujJud* 159v; *BudBib* b4v marg; *CzechRozm* 10 (5); *WysKaz* 28; w księgách Krolewłkich mamy/ íz íię Saulowi vkazála duřá *Sámuelowá* *SkarKaz* 119a. Cf *Z imiesłowem biernym*.

Z przytoczeniem [w tym o zapowiedniku: *tak* (2)] (9): *BielKron* 25v; Tákże y v *Ezáiáfá* małz: Ty Pánie íešteś Oćiec nář *BiałKat* 6 (3); *KuczbKat* 20; *WujJud* 40; *CzechRozm* 200; *WerKaz* 295; *WujNT* 287. ~

Z imiesłowem biernym [w tym: *dopełnienia* (6); z *dopełnieniami co* [= opisany wypadek] (13), „co” (1); *Ze zdaniem dopełnieniowym* (5); *opisane (a. napisano, -e)* (21)] (26): *SeklKat* L4v; *RejPos* 263; co w *Dzieiach Apóstolłkich* okfićie małz napisano. *BiałKat* 116 (3); *RejPosRozpr* cv (2); *BiałKaz* Dv; A gdzie w píśmie s. małz ták Opífanego Boga? *CzechRozm* 5v (10); A potym przez Proroká *Ezechielá* ták mamy powiedźiano. *CzechEp* 116 (2); *NiemObr* 93; *ReszPrz* 86; *ArtKanc* M3; *WujNT* 607 (2); *PowodPr* 59.

W charakterystycznych połączeniach: *masz itp. apostoły, dekret* (2), *ewangelisty, historyje, kanony apostołskie, koncylija, konstytucyja, kronikę, modlitwę* (5), *naukę* (4), *obietnice* (2), *odpowieź, opisanie, pismo (święte)* (8), *podanie, prawo, prorocstwo, proroki, psalm, rozkazanie (zakazanie)* (2), *rzecz, słowo* (4), *statut, upominanie, wykład* (2), *wyznanie, zezwolenie*; *masz itp. powiedźiano, powtorzone, pozostawiono, wyłożono*; *masz itp. w bajędach, w Dziejach (Sprawaah) Apostołskich* (8), *w Ewangelijej* (7), *w ewangelistow* (2), *w formie senatorskiej, w (z) historyjej* (3), *na koncylijum, w Kronice* (2), *w księgach (książkach) [jakich]* (9), *w Liście do Hebreow, na [którym] mieřcu* (4), *we mszej, w Nowym Testamencie (Zakonie)* (4), *w pacierzu, w Piśmie (Pisaniu) (Świątym) a. z Pisma Świętego* (31), *w Rzymskich Godzinach, w Starym Zakonie a. z Starego Testamentu* (6), *na synodzie, w Zjawieniu Jana św., w żywocie a. z żywotow* (2).

Fraza: »oto, ono, ano(ż) masz« [szyk zmienny] (6 : 6 : 5): áno małz w íprawách Apóstolłkich/ í fyte zchadzáli do yednego domu [...] ná pořpolitá modlitwę *KromRozm II* xv (2); *KromRozm III* F3 (2); *RejAp* 66v; *RejPos* 112v (5); *BiałKat* 146; *CzechRozm* 176v (4); *WysKaz* 18 (2).

Zwroty: »mamy przykład, świadectwo, na przyład« [szyk zmienny] (25:19:4): *KromRozm III* F6; *LubPs* aa3v; *KrowObr* 146; *KochZuz* A2; *BibRadz II* 120d marg (2); *OrzRozm* D3v (2); *RejPos* 72v

(4); *RejPosWiecz*² 91v (2); *BiałKat* 348v; *KuczbKat* 20 (2); *WujJud* 160v (3); *WujJudConf* 90; *BiałKat?* Dv (4); *CzechRozm* 109v (7); *SkarŻyw* 103; Czego świeży przykład mamy w piśmieniu / które w tym roku Xiądz Powodowlki Kánonik Poznánki wydał przeciwko nam *NiemObr* 4 (3); *WerGość* 221 (3); *LatHar* 124 (2); *WujNT* 456 (2); *WysKaz* 18; *PowodPr* 38. *Cf* mamy co czyje, czego.

»mamy [kogo = autora] świadka« = autor świadczy (1); to już tu maż świadká Lukafzá fwiętego/ ktoryc o tym dołyć lzyroce opifał w tey dziliefzye hiftorey fwoiey. *RejPos* 310.

β. Odesłanie do miejsca w tym samym tekście lub w źródle pomocniczym (132) :

Połączenia składniowe określające miejsce w tekście (113):

~ masz co [= fragment tekstu] (2): *GrzegŚm* 63; Tedy fie łpełniło co rzeczono od Ieremiafza proroká mowiącego. (*marg*) Y o tem maż przipiłek. *Irm.* 31. (-) *BudNT* A3v.

masz itp. gdzie [w tym: „wyższej” (28), „niżej” (7), „na końcu” [czego] (5), „na przodku (naprzód)” (2); w czym (23), przy czym (8); skrót biblijny z przyimkiem lub bez (14), zapomocą treści fragmentu (4) itp.] (111): Włzytkich tedy miar na dłużá będzie dwie ście y siedmdzieśiát/ ták iáko y w pierwfzym piśmieniu fmy mieli. *GrzepGeom* L4; *BudBib* I 354b *marg* (5); *BudNT* Eev *marg*; *CzechRozm* 169v; *StryjKron* 672; *WujNT* 480 *marg* (2). *Cf* *Połączenia składniowe określające treść*. ~

Połączenia składniowe określające treść [zawsze: gdzie] (103):

~ masz co [= omawiany problem lub przytoczony fragment] (20): maż konfekt pożyteczny w Rozdziale Dwudzieltym trzecim/ Kłyąg czwartych. *SienLek* 85v (2); *BudBib* c4 (2); *Oczko* 24; *SkarŻyw* 575 *marg*; Pierwłze [wyznanie wiary] Apofłofłkie/ ktore maż wyżłzey ná kárćie 8. *LatHar* 375 (6); *WujNT* 4 (2); *SarnStat* 59 (6).

masz co [= zapis coś omawiający] [w tym dodaikowo z przydawką: o czym (10); ze zdaniem względnym (2)] (24) : *PatKaz* III 154v (2); *FalZioł* V 99; *LubPs* O2v; o czymi wyżłzey maż dołyć opifańia *SienLek* 116 (7); *RejAp* 144v; *GrzepGeom* M4; *BudBib* I 404a *marg* (2); *Strum* N4; *CzechRozm* [A]v; *SkarŻyw* 584; Tego Reyeftr w Metryce maż. *SarnStat* 348 (6).

masz (mamy) o czym (33): *FalZioł* V 83; *GroicPorz* c3v (3); *BibRadz* I 341b *marg* (4); *SienLek* 78v (4); *RejAp* 194; *GrzepGeom* M4v; O tem słowie maż wyżłzey przy roz: 3. *BudBib* 416d *marg* (5); *BudNT* B2v *marg* (4); *SkarŻyw* 575; To záś święto/ o ktorym mamy we wtorey częśći *WujNT* 298 (6); *SarnStat* 162 (3).

Ze zdaniem dopełnieniowym [zaimek względny (22), jako ‘że’ (3), że] (26): *FalZioł* V 83; *GroicPorz* d; *SienLek* 38; *GrzegŚm* 63; Co iełt Pelełzet/ Cor/ y Kufz/ maż wyżłzeyi *BudBib* I 311d *marg* (16); *BudNT* B2v *marg* (2); iáko maż niżej 24. że go był Annałz pošłá do Káiphafzá. *WujNT* 377 *marg* (2); Co fie tycze litery ypłylon, ná końcu mieć będziemy. *JanNKar* F (2). ~

Z imiesłowem biernym [w tym: bez dopełnienia (6); z dopełnieniem: co [= zapis] (4), co [= omawiany problem] (3); (na)pisano(-e) (a. opisane, a. przypisane, a. wypisane) (12)] (13): *FalZioł* V 22a (2); Sędzia kiedy może łędzić ludzi z inłzego práwá/ maż nápiłano niżej w drugiey częśći *GroicPorz* d (5); *SienLek* 34v (2); *RejAp* 194; *Strum* I3v; *ModrzBaz* 121v *marg*; *SarnStat* 753.

W charakterystycznych połączeniach: artykuły masz itp., dziesięcioro przykazanie, formę pozwu (3), historiją (2), kopiją, modlitwę (4), naukę (13), objaśnienie, (o)pisane (2), poprawę, przypisek, psalm, rejestr, (4), wyłożenie, wyznanie, wzmiankę, żywot; dalej masz itp., pierwszej, prędzej; masz itp., w [której]

części (3), w formularzu, w herbarzu, na karcie, w (przy) księgach [których] (6), przy litrze [jakiej], w metryce, na [ilu, jakich] miejscach (2), w pisaniu, w przypiskach, przy psalmie (2), w (przy) rozdziale (rozdzieleniu) [którym] (18), w ukazaczu, przy wirszu [którym] (4).

αα. O lokalizacji przykładów filologicznych [zawsze: gdzie; w czym (6), u kogo (6), „niżej” + lokalizacji biblijnej, „przedtem”] (14) : iako mařz v Ezaiařz w Rozdziale. 60. rc: Bo tni mowi iko o młzczyznie/ gdyř Iiaiařz iko o niewieřcie mowi *BudBib* c2v.

masz (mieliřmy) co (10): *MurzOrt* B2; *BudBib* b2v; Drug omyłk tak mařz w Rozdziale 24. *BudNT przedm* b6v (6); w Obiwieniu mařz tak [mow tj. form]/ ktora znczne wzywnie y cci oddawnie w łobie zmyka *CzechRozm* 200; *WujNT* 112 marg.

Z przytoczeniem (3): *BudBib* cv; Iko mařz ono v Luřz/ y był lořef y matk iego dziwuiac fi *BudNT przedm* c6 (2).

W charakterystycznych poczeniach: masz itp. u ewanjelisty (4), *w ksigach* (2), *w Liřcie do Koryntyjan, w Objawieniu, tu rozdziale [którym]* (7), *w wirszu [którym]* (4).

Zwrot: »za przykad mielismy« (1): gdy łamo [j (lege: ji)] bdźie łtał ořobno/ [...] znaczy go/ iko mowic/ poił go s łob/ cołmy třz przedtem za przykad mieli. *MurzOrt* B2.

γ. *Bezpořadni komentarz do tekstu, zwykle podsumowanie, zamkncie, inierpretacja fragmentu lub zapowiedź nastpnego* (232) :

masz itp. co [= zapis dotyczcy jakiegoř problemu] [w tym: dodatkowo z przydawk: o kim, o czym (7), okoł czego (1); ze zdaniem przydawkowym (14)] (68): *Opecřyw* 51v; *FalZioł* V 19d (2); *MetrKor* 61/224; *SeklKat* E4; *KromRozm III* M7v (2); *KrowObr* 102 (3); *BibRadz* I 9d marg? (4); *OrzQuin* H3v; *SarnUzn* G6v (2); *SienLek* 44 (2); *RejAp* 41; *RejPos* 116 (3); *RejPosWiecz*² 93; *BialKat* 220v; A tc wđdy Hiřtoria cołmy i tu mieli/ [...] Ieřt prawdziwa *HistLan* F5; *BudBib* b3; *BialKaz* D2; *CzechRozm* 211; A co mowi/ by łnadź zbieriac kkole/ nie wykorzeniliřcie z nimi pzenice. [...] Y mamy łřtd npominnie/ by łmy nie rychł odcinli brt *CzechEp* 40; *NiemObr* 77; *LatHar* 187 (2); *KołakSzczęřł* B4v; *Ducha iko gołbic* [Mar 1/10].) Tu mařz wyraźn wzmiank przenařwięřzey a nierozdzielney Troyce. *WujNT* 129 (4). *Cf* *masz co czyje*; »masz przykad«.

Poczenia składniowe okreřlajce treřc (159):

~ *masz kogo, co* [= omawiany problem lub wniořek z przytoczonych słw] (112): *FalZioł* III 15c (3); *KromRozm II* gv (2); *KrowObr* 32v (5); *RejWiz* 30v (2); *OrzRozm* E2r (3); *GrzegRóżn* N2; *OrzQuin* M4v (6); Koń łuchey głwy/ vřzu kołmtych/ [...] Suchych ng/ połdku łzerokiego/ A ten mařz znk koni dobrego. *SienLek* 187v (3); *RejAp* 28 (5); *GrnDworz* V6v; *RejPos* 228v (2); *RejPosWiecz*² 92v; *BialKat* 336 (2); *RejZwierc* 14v (3); *WujJud* 90 (2); *BudBib* b4v; *BialKaz* K4 (2); *BudNT* Ii3v; *CzechRozm* 15 (3); *ModrzBaz* 31; *Skarřyw* 301; Tak tedy iuřz mařz Czytelniku miły/ wywod narodu łitewłkiego *StryKron* 110 (2); *PaprUp* Dv; *LatHar* +6 (2); *KołakSzczęřł* Bv; *Pomazuic go oleiem* [Iac 5/14].) Tu mamy Skrment ořttecznego pomznia/ od Pn Chriřtuł vłtwiony *WujNT* 795 (9); *SarnStat* 602; *SkarKaz* 118a (2). *Cf* *Z imieřłowem biernym*; »otoř masz« = *widzisz jaki jest*. »mamy dowod«.

masz o czym (5): *KromRozm III* K2; *KrowObr* 42; A to mařz o Kłiegach łtarego přymierza/ bo o nowem tełtamencie inřzgo czał [...] dołttecznc łpraw dmy. *BudBib* c2; *BudNT przedm* b2 (2).

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (5), wszystko (1); iż, że (16), jako 'że' (9), zaimek względny (20)] (45): *PatKaz II* 29 (3); *KromRozm II* iv (2); *KromRozm III* K7; [Zakończenie rozdziału pt. *O papieskich mnichach i ich regułach*] A tho iuż będziem mieć łkad fie y kiedy fie Mnifzy wltzżeli *KrowObr* 137v (7); *RejWiz* 39v; *OrzRozm P2v* (2); *Mącz* 173d; *OrzQuin E3* (3); *SarnUzn G4v*; *RejAp* 28 (2); *GórnDworz Ffv* (2); *RejPos* 144v (4); *BiałKat* 190v; Teżechmy teraz mieli iż nic nie iest żywot ołobny bez dobrego towarzysztwa *RejZwierc* 94; *WujJud* 166 (4); *BiałKaz M2* (2); *BudNT przedm b5v* (3); TOłmy mieli cobychmy o Szkołe nąpifáli *ModrzBaz* 136; *WujNT* 481 marg (3); *PaxLiz C2*.

Z przytoczeniem (1): *Iż pokutowali* [*Luc* 11/32].) Tu maż μετενόησαν, Graeckie słowo *WujNT* 243. ~

Połączenia składniowe określające źródło (32):

~ *masz kogo, co* (6): *KromRozm III O6v*; (*marg*) Synod Bazyleyki. (-) [*napisali*:] Tá wżyftkim ktorzy fie do niey vćiekáią/ prędkie dáie wřpomożenie. To maż Koncylium nawálne Bazyleykie *KrowObr* 42; *SarnUzn B7* (3); *WujJud* 246.

masz (mamy) co [= zapis] *czyje* (13): *KromRozm III Q2*; *KrowObr* 68v (4); *OrzQuin Gv*; *RejPos* 149v (2); *RejPosWiecz²* 95v; *BiałKat* 363v; Otoż maż [powyżej] łalkáwy Czytelniku dwu zacnych mężow o nálezem miłem Friczu świádectwá *ModrzBazBud ¶6v*; *SkarŻyw* 209; *WysKaz* 38.

masz (mamy) co z czego (9): *SeklKat R2*; *KrowObr* 10v (4); *RejPos* 70v (2); (*marg*) Sentencie na ktore pámiętać ma ten kto fie chce báłwochwálftwá obcych Bogow v wiárowác. (-) [*tu kilka cytatów z Pisma Św.*] A to mieć będziełz z łtarego tełtámentu. *CzechRozm* 7 (2). ~

Z imiesłowem biernym [w tym: bez dopełnienia (tj; z dopełnieniem: co [= problem] (8), co [= zapis] (1); napisany (a. wypisany, a. opisany) (3)] (10): *RejZwierc* 115v (3); *SkarŻyw* 209; *CzechEp* 353; *ReszHoz* 135; *Paprup L4*; Bo dżiś łpokoynie w nawách pływamy: Ockniełz łye/ álic nawálność frogá Obaczyłz [...]. Obraz żywotá maż wyráżony *ZawJeft* 31; *WujNT* 686 (2).

W charakterystycznych połączeniach: *masz itp. dekret, ewangeliją* (2), *historyją, napominanie* (2), *naukę* (18), *obietnicę, odpis, opisanie* (2), *oznajmienie, pismo* (4), *przyczynę* (7), *słowo* (5), *summę podania, tekst, wykład* (7), *wyrażenie, wyświádczenie, wywód* (2), *wyznanie, wzmiankę, zebranie ksiąg; masz itp. o księgach, o niezgodzie* (2), *o porządku; już masz itp.* (39), *tak* (6), *też*: (5), *to* (28), *tu* (16).

Frazy: »oto(ż), a toż, otże masz« (78 : 8 : 1): *PatKaz II* 29 (3); *FałZioł III* 15c (2); *KromRozm II gv* (2); *KromRozm III K7* (3); Otołz tu iuż maż łkad tá pychá Pápieżow vroflá *KrowObr* 31 v (15); *OrzRozm E2v* (3); *GrzegRóżn N2*; *OrzQuin L3* (6); *SarnUzn D5v* (2); *RejAp* 28 (7); *GórnDworz V6v* (2); *RejPos* 287; *RejPosWiecz²* 92v (2); *BiałKat* 190v (5); *RejZwierc* 128v; *WujJud* 90 (6); *BudBib b3*; *BiałKaz D2* (2); *BudNT przedm b5v* (4); *CzechRozm* 15 (4); OTo maż wierny czytelniku Obrazoborłkie kácerłstwo *SkarŻyw* 301; *CzechEp* 353; *NiemObr* 77; *Paprup G4v*; *WujNT* 407 (7); 38; *PaxLiz C2*.

»otoż, a to, to masz« = *taki jest* (często z intencją szyderczą) [w tym: co = omawiany problem lub wniosek (32)] (32 : 1 : 1): *BierRozm* 15 (2); *KrowObr* 40 (5); *RejWiz* 30v (6); Otoż maż miłość wiernych ktorzych dołwiádfza Pan w ćirpliwości ich *RejAp* 40; Otoż maż Pápieżá/othoż

małz namiáltká Páńlkiego/ othoż małz zwirzchność przełożenítwá iego/ iákie poczty zá nim/ y iáka kuchnia iego. *RejPos* 301 (13); *BiałKat* 218v (2); *WujJud* 146v (3); *NiemObr* 168; *Paprup* C.

Zwroty: »mamy *itp.* dowod« (3): *SeklKat* R2; *KrowObr* 102; A mielibyśmy tey złości dowody te piłmá. *SarnUzn* F3v.

»masz (mamy) świadectwo, przykład« [*szyk zmienny*] (16 : 5): *KromRozm III* Q2; *KrowObr* 9 (10); Tu mamy w Iozuem przykład prawdziwego posłuzenítwá *BibRadz* I 121b marg; *RejPosWiecz*² 95v; *BudNT* Hh6v; *CzechRozm* 166; *ModrzBazBud* ¶16v; *SkarŻyw* 227; *StryjKron* 230; *WujNT przedm* 13 (3).

δ. *O zawartości pisma, zwykle w omówieniach i nagłówkach* [w tym: *gdzie* (70): „tu” (49), „tam” (4), w czym (15), u kogo (1), „gdzie” (1)] (85) :

masz (mamy) co [= temat fragment] [w tym: *gdzie* (36)] (38): (nagł) Tu małz lekarzłtwá na rany męzkiego tajemnego członku [...] (–) *FalZioł* V 87v; *KromRozm II* d3v; *LubPs* A5v (3); *RejZwierz* A4 (2); *RejAp* 151v; *CzechRozm* 143; *Paprpán kt* (5); Bo ty żywoty ktore mamy wftárem zakonie [...] nie fá tylo prołtá hiłtóriá *SkarŻyw* A5 (2); *CzechEp* 279; *ReszPrz* 75; *LatHar* +6 (14); Ták iż tu małz/ Czytelniku miły/ wżytek Nowy tełtáment Polłki *WujNT przedm* 16 (2); *SarnStat* 687. *Cf Z imiesłowem biernym.*

masz itp. co [= zapis omawiający jakiś temat] [w tym: *dodatkowo z przydawką: o czym* (11); *zdaniem przydawkowym: iż* (1), *jako ‘że’* (1), *aby* (1), *zaimek względny* (4); *gdzie* (26)] (32): *FalZioł* V 14 (3); *SeklKat* V4; *LubPs* B2v (2); *RejWiz* A8 (3); *BibRadz* *4; *SienLek* 34 (5); A tu iuż dáley będziemy mieć fzyrłze wypiláne y tey vpádley gwiazdy/ y tey márney fzáránczey. *RejAp* 79 (3); *RejPos* 156v; *RejPosWiecz*³ 99; *RejZwierz* 28v; Porządek Rozmow wżyłtkich/ ktorych małz trzynaście. *CzechRozm* [A]v; *WujNT* 307. *Cf Z imiesłowem biernym; »mamy świadectwo«.*

masz o kim, o czym [w tym: *gdzie* (6)] (11): Pyrwsza część katechizmu mieliliśmy o przikazaniu Bozym *SeklKat* R4v; *GroicPorz* C (2); *KrowObr* 37; *SienLek* 38 (2); *Paprpán* G4 (3); *SkarŻyw* A5v; *StryjKron* 31.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z *zapowiednikiem: to* (2); *iż* (2), *zaimek względny* (2); *gdzie* [okolicznik miejsca] (2)] (4): *SienLek* 83; *RejAp* 49v; *KuczbKat* 20; Naprzod będziem mieć/ co iełt Małżeństwo S. *WerKaz* 280.

Z przytoczeniem (1): W drugiey części tego Artykułu/ thák mamy: Siedzi ná práwicy Bogá Oycá. *KuczbKat* 55.

Z imiesłowem biernym [w tym: *bez dopełnienia* (2); *z dopełnieniem: co* [= temat] (3), *co* [= zapis] (2); *wypisano(-y) (a. napisano)* (4)] (9): *FalZioł* V 67 (2); *LubPs* gg2; *GroicPorz* C (2); Małz tu wżytkę teráznieilżá roznicę o Troycy s. obiálnioná *SarnUzn kt*; *RejPosWiecz*² 95; *BiałKat* 68v; *GrzegŚm* [A]v.

W charakterystycznych połączeniach: masz itp. artykuł wiary, modlitwy (5), *nabożeństwa, narzekanie, naukę* (9), *piosneczki* (2), *radę* (2), *rozprawę* (2), *statuty, upominanie* (2), *wirszyki, wyznanie wiary, wzmiankę* (2); *w* [której] części *masz itp.* (3), *w dziesięciorgu przykazaniu, w ewanjelijach, w modlitwach, w Piśmie (Świętym)* (4), *w psalmie* (2), *w rozdziale* [którym], *w Starym Zakonie; dalej masz itp.* (3), *naprzod* (5), *niżej, potem.*

Fraza: »oto(ż) masz (mieć będziemy)« (4): (*nagł*) Ku temu co ich używać będzie. (-) TV oto mały pofneczki k Płalterzu przydane *LubPs* gg2 (2); *RejAp* 2v; *RejPosWiecz*² 95.

Zwrot: »mamy *itp.* świadectwo, przykład« [*szyk zmienny*] (3:1): Bo to wszystko Káthechizm gdzie mamy świadectwo o jednym Bogu w iftności. *SarnUzn* G3; *RejPos* 156v; *RejPosWiecz*² 95; *WysKaz* 25.

j. *Towarzyszy demonstracji, wręczaniu, prezentowaniu możliwości do wyboru [w tym: 2 os (128)] (142) :* *BierEz* L3; A to mały obyczaj przyrodzonego á flufznego rodzenia: iako tu na tey figurze widziś wyrażono [*tu rysunek*] *FalZioł* V 20c (6); *BielŻywUng* [172]; *RejJóz* K8 (2); *RejKup* dd2; *RejWiz* 158; A to mały flufzbniká twe⁶⁰ [*Est autem servus tuus*] Chámámá/ ten niechay iedzie przy tobie Krolu *Leop* 2.Reg 19/37 (3); A ták maćie niebo/ maćie piekło/ obierayćie co chcećie *OrzList* i3 (3); *BibRadzBaz* *ktv*; Sic sum, si placeo utere, Tákiemá mały yełlic fie podobam/ vziway mie. *Mącz* 39Ia; *GrzepGeom* I2v (3); *PaprPan* Iv; *SkarJedn* 46; *SkarŻyw* 294; *MWilKHist* C4 (2); *StrykKron* 288 (2); *CzechEp* 189; Nie damći krwáwéy ofiáry [...] Ale dam [...] śliczne Ziołá w íwých bárwách rozliczné. Mały fiiólki/ mały leliá/ Mały máieran/ y ízáłwiiá. Mały wdźięczny íwóy kwiát rózány *KochFr* 97; *KochMarsz* 155; *ArtKanc* N9; *ZawJeft* 11; *GostGospGroch* *kt*; á to iuż iákoś chćiał mały zá nie [*za siodło; przy wręczaniu zapłaty*] *WyprPl* A4v; *LatHar* 493 (2); *KlonKr* F3v; *SkarKaz* 276b; Tu mié mały okrutniku/ krwie nienálycony: Tu zábiy dużę moię *GosłCast* 58 (2).

W połączeniu z „sobie” (1): niechże mego rzemięłlá/ ma ten kubek sóbie. *CzechEp* 65.

Fraza: »oto(ż), owo(ż), a to(ż), onoż, awo masz *itp.* « *ecce habes PolAnt*, *Vulg; ecce (est) Vulg; (ecce) coram te (est) PolAnt; adest tibi, en tibi Mącz* [*szyk zmienny*] (65 : 16 : 7 : 2 : 1): tegoż podobno ízukałz/ Otoż go táki ná łóžu mały. *BierEz* P2v; *OpecŻyw* 105 (2); *RejJóz* Bv (5); *RejKup* e7v (4); *LibMal* 1551/163; *BielKom* F2v (2); *KrowObr* 92v; *RejWiz* 39; *Leop* *Ier* 38/5 (2); *RejFig* Cc2 (2); *RejZwierz* 90 (2); *BibRadz* *Gen* 24/51 (3); *OrzRozm* F (2); *BielKron* 11 (2); *Mącz* 99a (7); *OrzQuin* B3v (2); *RejAp* 20v (2); *GórnDworz* B8v (2); *HistRzym* 29 (2); A on tobie wnet vkaże plenipotenciá pofelłtwá íwego: Owo mały moy miły íynaczkú rofkazánie á pofelłtwo do ciebie od páná twoiego *RejPos* 120 (10); *RejZwierz* [238]; *WujJud* 127; *BudBib* 4.*Esdr* 14/2; *SkarŻyw* 14 (7); *MWilKHist* B3 (8); *StrykKron* 477; *PudłFr* 34; Otho Zydwie mego Miłtrzá maćie/ tegoż imayćie. *ArtKanc* D9v (2); *WyprPl* B (6); *LatHar* 192; *WujNT* *Matth* 25/25; *WysKaz*)?(3v (2); *SiebRozmyśl* H3v; *WitosłLut* A2v; *CiekPotr* 14; *CzahTr* [D]v.

Zwroty: »miej pewne znamię« = *bądź pewny* (2): *RejJóz* I8v; miej to pemne [!] známię Ze cię wdźięczno pofłucha *RybWit* B3v.

»przykład, na przykład masz« (1 : 1): czego tu przykład mały ná Figurze/ w któręy iáko widziś/ íá chtëry Kwárty *GrzepGeom* M3v (2).

K. *Dotyczy sytuacji, w której podmiot uczestniczy jako sprawca, jako ten, kto powoduje lub chce spowodować, aby zaistniała związana z kim innym sytuacja; wzór parafrazy: kto (X) ma kogo, co (Y) jak(im), gdzie itp. – kto (X) powoduje, aby kto, co (Y) był jaki, gdzie itp. [w tym: kogo, co (554)] (602) :*

mieć kogo, co (6): *GroicPorz* o; RYcerzá kiedy chćieli/ mieć Krześciáńkiego/ Málowáli we zbroi/ á on s Koniá íwego/ Bije Smoká *RejZwierz* 113; *OrzRozm* C4; *BielKron* 211; *SkarŻyw* 472; *GostGosp* 140.

mieć co jakie (1): poştanowił ŀetnikowi ŀtrzec Pawłá/ y mieć [tj. *aby Paweł miał*] wolniejszy więzienie *BudNT Act* 24/23.

mieć co czyje [= *aby ktoś coś wykonał*] (2): *RejPos* 332; *Anielńką ŀtraż miey nád námi ArtKanc* T5v.

mieć kogo kim (1): Dwa kroć ćię więźniem twa fortuná miáńá *GórnTroas* 14.

mieć kogo jakim (1): Pan Bog [...] thákim W. K. M. ná wrzędzie á ŀtolicy twey poştwięconey Krolem mieć bęđdzie/ iáko ony dobre w Zydoŀtwie y w Krześciáńńtwie Krole miał *BibRadz* *3.

mieć kogo, co gdzie, w jakim stanie [w tym: z *przyimkiem* (68), „*tam*” (3)] (73): *LibLeg* 7/10; *LibMal* 1546/112v; Temże też ŀpoŀobem á ŀtrychem ŀyn then ktorego ocycen ná náukách myáł/ poştánowić ŀie ma *GliczKsiąż* O2 (9); ktorzyby vmieli domy ŀwoie rzędzić/ y dziatki ŀwoie mieć w poŀlulzeńńtwie *KrowObr* 129v; *Leop Eccli* 6/7; *OrzList* f4; *UstPraw* H4; *BibRadz* *2v; *OrzRozm* Fv; ŀtárał ŀie Ian Papież iákoby Lodwigá ŀyná Kárlowego miał ná ŀtolcu Cefárfkim *BielKron* 172 (3); *Frigeŀacio*, [...] Ná zimnie mam Ziębię. *Mącz* 137a (3); *OrzQuin* X2v; ktemu Iáłpis kámięń drogi dobrze mieć przy poŀożnicy. *SienLek* 114v (5); *RejPos* 58v (4); *BielSat* N2v; *RejZwierc* 15v; *BielSpr* 18 (5); *KochMon* 27; *RejPosRozpr* c; *Strum* M4v; *BudNT* 2.Cor 4/7; *CzechRozm* 7v; ięŀli ábo oni ŀámi przy dziećinnnych igrách bęđą/ ábo kogo ŀtátecznego á dobrego przy nich bęđą chćieli mieć [*probum virum interesse volent*] *ModrzBaz* 11 (2); *SkarŻyw* 74 (6); *CzechEp* 100; *BielSjem* 39; *ActReg* 71; *Chmiel* [...] opátrowáć/ y mieć go o ŀ. Marćinie w ŀkrzyniách *GostGosp* 134 (5); *GrabowSet* C2v (4); *WujNT* 1.Tim 3/4; *SarnStat* 199 (4); Ktorych [*fortuna*] miawńzy ná wierzchu/ nińko ie zrzuciłá. *KmitaSpit* C6; *CzahTr* Lv; *PaxLiz* Ev.

mieć kogo, co jak (6) : *GliczKsiąż* E4; *Leop Sap* 4/17; *Mącz* 399a; *BielSpr* 13v; gdy głowie nic zdrowńzego nie ięŀt/ iáko mieć iá ciepłó. *Oczko* 17; *PaxLiz* C3v.

W poŀáczeniu z zaimkiem zwrotnym [*u siebie, sobie*] (2): [*rodzice*] w roŀkólńy/ w delicyyách/ w dńugim doŀypányu/ [...] onego v ŀiebye máyá. *GliczKsiąż* E4; *OrzRozm* C4.

a. *Jako dopełnienie przy czasowniku modalnym wyrażającym wolę; chćieć, aby było, twierdzić, że tak być powinno lub (znacznie rzadziej) że tak jest lub będzie, postulowáć; w użyciach odnoszących się do spraw nie związaných bezpośrednio z podmiotem, rzeczy itp. nie stanowiących jego wŀasności, ludzi nie pozostających z nim w bliskim stosunku; velle Mącz, Modrz, JanStat; velle habere Modrz, JanStat, JanPrzyw; esse velle Modrz, Vulg; desiderare Mącz, Modrz; poscere, requirere Modrz* [w tym przy: (ze)chćieć (zachćieć) (464), raczyć (22), kazać (rozkaz(ow)áć) (6) podmiotem jest: rzeczownik cbstrckcyjny np. *foriuna, szczęście* (21)] (509) : *SkarŻyw* A5; ná ktorým widźziemi być [...] nie Bogá/ iákoby X. K. mieć chćiał/ ále człówieká *CzechEp* 296 (2).

chćieć (raczyć, kazać, mieć wolą) mieć jak [w tym: *tak* (26), *inaczej* (7), *jak(o)(kolwiek)* (6); *dodatkowo z „to”* (13)] [= *chćieć, aby tak było*] (40): *RejPs* 123; Gdyz thak pan Bog raczył mieć/ [...] Zem żoŀtał twoim więźniem *RejJóz* Cv (7); *LibLeg* 11/142; *RejKup* y2v; *Diar* 36 (2); *LubPs* Z6v marg; *BibRadz* I 11c marg (2); *OrzRozm* L3; *BielKron* 73v (5); *GórnDworz* Ee3; *RejPos* 218 (2); *BiałKat* 26; *BielSpr* 56; *WierKróc* Av; *BudNT* przedm d3; *CzechRozm* 210v (2); Lecż to *Polybius* nie wten ŀpoŀob nápiŀáł/ żeby ták chćiał mieć [*non quod existimaret fieri oportere*] *ModrzBaz* 20v; *ŀic volo ŀic iubeo*, [...] ták chćę mieć ták roŀkázuię *CzechEp* 334; *ArtKanc* M14v; gdyż Fállopi [...] w kownátách/ álbo w łóźnicách iá [wode] dáć/ á tám ciepłó mieć każe *Oczko* 22; *PaprUp* I3v; *GrabowSet* R4v; *LatHar*

287 (2); władza wydania klątwy była przy Apóstole/ á nie przy wżytkim kościele [...]/ iáko teraz chcą mieć odłzczepieńcy. *WujNT* 588 (2).

chcieć (raczyć, pragnąć, woleć) mieć kogo, co (49): Rzeczy ktorem chcesz mieć richle dokonanie y wypełnienie: poczynay. *FalZioł* V 49v; Abowiem co kolwiek on mieć ráczy wnet fie ftać wedle iego woley mułi *RejPs* 48; *LibLeg* 11/152v; *HistAl* B5 (3); *KromRozm I* Ev (2); *MurzHist* E2; *RejWiz* 118; *BielKron* 170v (9); *GrzegRóżn* Nv; *RejPos* 280v (2); *BiałKat* 118v; (*nagł*) *Trideitá*. (–) Ia chcę mieć Bogá iednego/ Potym Kriřtá fyna iego. *RejZwierc* 235 (3); *WujJud* 124 (3); *MycPrz* II A3v; *CzechRozm* 195 (2); *ModrzBaz* 28; *SkarJedn* 179; *Oczko* 33v; *SkarŻyw* A3v; *CzechEp* 45 (4); *KochFr* 25; miał dzyewkę nadobną/ We wżytkich fwoich fprawach ták ofobną. Ze iey ná ten czás rownia mieć niechciano. *KochSz* A2v; *ReszPrz* 104; *GórnRozm* C4 (3); *JanNKar* B2; *SarnStat* 592; *SkarKazSej* 684a.

chcieć mieć co = przypisywać wyrazowi określone znaczenie (2): *Lachanum*, [...] Ziele ku yedzeniu dobre/ Niektórzy też chcą mieć nieyáką lákoć z máki á z ziela. *Mącz* 181c; *RejPos* 303.

chcieć (rad) mieć kogo, co (X) z kogo, z czego (Y) = chcieć, aby. ktos, coś (Y) był(o) kimś, czymś (X) (3): *MycPrz* I C3v; zaż proch zálie chcesz zemnie mieć oto? *GrabowSet* B; *KlonWor* 15.

chcieć mieć kogo kogo (A dupl) – chcieć, aby ktoś był kimś (5): *Diar* 86; ktory ocyec fyna fwego chcyałby myeć oratorá/ niechayby go ná to wyodł *GliczKsiąż* K2v; *SkarJedn* 143; *CzechEp* 342; *ZawJeft* 40.

chcieć (rozkazować) mieć kogo, co za kogo, za co = chcieć, aby ktoś, coś był(o) kimś, czymś (5): *RejPs* 133; to ták dálece Bog chćiał mieć zá twárdą á gruntowną vřtawę *ModrzBaz* 144 (2); *SkarJedn* 64; *ActReg* 42; *SarnStat* 218.

chcieć (raczyć) mieć kogo, co jakie(go) (58): Iefli mię chcesz mieć żywego/ Weźmi część brzemiená mego. *BierEz* S3v (2); *TarDuch* A8v (2); *FalZioł* V 49v; *KrowObr* 23 (2); *BibRadz* *2v (2); *OrzRozm* N2v (2); *BielKron* 215 (2); *Mącz* 206b (3); *OrzQuin* Ov; *SienLek* 149; *GórnDworz* C4 (4); *RejPos* 152 (5); Sądy chce pan Bog mieć fprawiedliwe. *KuczbKat* 340 *marg*; *Strum* E5 (3); *ModrzBaz* 19 (5); *Oczko* 5v; *SkarŻyw* 337; *MWilcHist* B; *CzechEp* 269; *NiemObr* 7; *KochFr* 126; *ArtKanc* A11v; *GórnRozm* F4 (2); *ActReg* 18; *GrabowSet* G3 (2); *WyprPl* A2; *WujNT* 419 (2); *WysKaz* 21; *SarnStat* 13 (4); *SkarKaz* 81b; *SkarKazSej* 699a.

chcieć (raczyć) mieć kogo, co jakim (23): *MurzNT* 51; *KrowObr* 226v; ia Pánu Bogu dzyękuie że mię raczy flepym mieć *BielKron* 157 (2); *SarnUzn* F5; *GórnDworz* Ii5; *CzechRozm* 80 (2); *ModrzBaz* 11v (3); *Oczko* 5v; *SkarŻyw* 41; *CzechEp* 280; *NiemObr* 88; *PaprUp* I; *Phil* L3; *GrabowSet* M4; *LatHar* 156; *WysKaz* 44; *SarnStat* 1037 (3).

(ze)chcieć (raczyć, umyřlić, wyzwolić) mieć kogo, co kim, czym (55): *BierEz* Nv; Sluřfno bylo aby on ie pirwey nauczył ktoré nauczicielmi ij doktory ludfkiemi mietz ie vmyřlił. *OpecŻyw* 42; *ForCnR* B4v; *PatKaz II* 36v; *LibLeg* 7/31 v; *RejKup* g3v; *MurzHist* E4v; *GliczKsiąż* L; *KrowObr* 22; *RejZwierc* 56; ktorym was wywiodł z žiemie Egipřfkiey/ nie chcąc was tám mieć niewolniki *BibRadz* Lev 26/13; *OrzRozm* F3 (2); *BielKron* 173 (5); *GrzegRóżn* B2v (2); *OrzQuin* Aa2; *RejPos* 83v (2); *RejZwierc* 74 (3); *RejPosWstaw* 44; Złotnicyć rzemieřnicy vrobili ie [falszywych bogów]/ á nie inego nie fą iedno to czym ie chćieli mieć oni rzemieřnicy. *BudBib* Bar 5/44[6/45]; *CzechRozm* 107v (4); *ModrzBaz*

80v; *SkarJedn* 65 (2); *SkarŻyw* 597; *StryjKron* 592; tedy go Bogiem wyznawać musicie: chociaż go człowiekiem^m tylko mieć chcecie. *CzechEp* 82 (9); *ReszPrz* 76 (3); *ActReg* 107; *GrabowSet* B3v (2); *SiebRozmyśl* F3v; *WitosłLut* A6; *SkarKazSej* 677b.

chcieć mieć co z kim = *chcieć, aby z kimś coś się stało* (1): rozmyślać ma/ [...] co będzie myał czynić/ albo co będzie chcyał myeć z dzyecyątkyem fwoim. *GliczKsiąż* Dv.

chcieć mieć co za jakie (1): Prává/ Lifty/ y Przywileie/ [...] które tu chcemy mieć zá wpiáné/ we wżyftkiöh ich punktciééh/ [...] mocné czyniémy *SarnStat* 995.

chcieć (raczyć) mieć co jak = *chcieć, aby coś było jakieś* (15): Pátrz by fie żenie nie żwierzał/ Gdyby co táiemnie mieć chciał *BierEz* F4v; *FalZioł* V 49v (2); *MrowPieś* A4v; *Goski* A3; *SienLek* 163; *RejZwierc* 234v; *Strum* L3v; *ArtKanc* N12; *ActReg* 47; *SarnStat* 163 (5).

chcieć mieć kogo, co + inne połączenia określające jakość (9): *GórnDworz* li8; *GrzepGeom* I; *Strum* Dv (4); IAkoby téż rok bez wiofny mieć chcieli *KochFr* 34 [*idem*] *KochFrag* 38; *SarnStat* 13.

chcieć mieć co sobie = *chcieć, aby było jemu, tj. aby mu służyło* (1): Pan żwierzchnié obyčzáie chce łobie mieć *BiałKat* 51.

(ze)chcieć (zachcieć, raczyć, (do)zwolić, rozkazać, skazać, rad) mieć kogo, co + wyrażenie przyimkowe lub przysłówek = *chcieć, aby ktoś, coś był(o) gdzieś, w jakiejś sytuacji, w jakimś celu, pochodził(o) skądś, powstało jakoś* (145): *PatKaz* II 43; *FalZioł* V 52v; Gdiż natura chciała człowieka mieć nad wżitko żywe łtworzenie *GlabGad* F3 (2); *LibLeg* 11/86v (2); *LibMal* 1543/72; *RejKup* z8v; *BielKom* A2v; *GliczKsiąż* E6; *GroicPorz* B2; *KrowObr* 23 (2); *OrzList* g4; *OrzRozm* D3 (4); *BielKron* 8 (11); *Mącz* 156d; *OrzQuin* B3 (9); *SienLek* 159; Wierne łwe w przełádowaniu pan mieć chce *RejAp* Ff3 (4); *GórnDworz* B5v; *RejPos* 57v (23); *BiałKat* 13v (5); *RejZwierc* 196 (3); Chriřtus chce mieć Kapłany w Kołćiele. *WujJud* 147v *marg* (7); *BudBib* 2.Mach 14/35; *MycPrz* II A2v; *Strum* 12 (7); *WierKróć* B2v; *PaprpPan* F3 (5); *KarnNap* B3v; *ModrzBaz* 50v (2); *ModrzBazStryj* ¶2v; *SkarJedn* 55 (2); *Oczko* 4v (2); *SkarŻyw* 412 (4); *MWilkHist* F3; *CzechEp* 424; *KochFr* 17 (2); *ReszPrz* 11; *ReszList* 166; *WerKaz* 302; *KochPam* 88; *KochPieś* 20; *GórnRozm* I3v (2); *KochWr* 39; trzeba aby się declarowali Pořłowie gdzie chcą woinę mieć iesli doma czyli Foris. *ActReg* 7 (5); *GostGospSieb* +2v; *GrabowSet* Dv; *WujNT* 60 (2); *WysKaz*)?(3; *SarnStat* 294 (7); *SiebRozmyśl* K2; *CzahTr* Kv; *SkarKazSej* 690a *marg* (3); *KlonWor* 33.

chcieć mieć kogo, co ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (3); aby (6), iż, że (3)] (9): *RejPs* 166v; *GliczKsiąż* E7v; Then ieřt porządok ktory Bog chciał mieć áby záchowan był w rozmnażaniu narodu ludzkiego *BibRadz* I ld *marg*; *BiałKat* 26; tákem cię chciał mieć/ iżeř fię mnie miał po trzy kroć záprzeć. *MWilkHist* Iv; *ReszPrz* 85; *ActReg* 158; *OrzJan* 49; *SarnStat* 163.

chcieć mieć za co ze zdaniem dopełnieniowym (1): zá wieczné práwo mieć chcemy: áby každého Séymu Wálnego náznáczeni y miánowani byli z rad Koronnych ofób łzeřnařcie *SarnStat* 39.

chcieć (raczyć, rad) mieć ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: to (30), ták (13); (a)by, żeby, iżby (42), iż (1)] = *chcieć, aby* (43): *BierEz* D4v; *WróbŻołtGlab* A3; *RejPs* 30; *LibLeg* 11/183; A thák tho bog chciał mieć áby fie wżythki rzeczy przemieniáły *HistAl* Gv; *MurzHist* Ev; *KromRozm* III N6; *GliczKsiąż* A3 (2); *RejWiz* 148v; niechciales tego mieć ábym wżdy pocałował był [*Non es passus, ut oscularer*] fynty moię *Leop Gen* 31 /28; *BielKron* 13 (2); *OrzQuin* E2; *GórnDworz*

Ev (2); *RejPos* 330; *BiałKat* 308v; *HistLan* Ev; *KuczbKat* 295; *WujJudConf* 219v; *CzechRozm* 72v (3); *ModrzBaz* 42 (2); *SkarJedn* 78 (3); *SkarŻyw* 422; *CzechEp* 31; *WerKaz* 287; *BielSjem* 30; Bóg tak chce mieć/ iż każdy człowiek różno chodzi *PudłFr* 47; *ArtKanc* K16v; *GórnRozm* E4; *GrabowSet* O4v; *OrzJan* 101; *SarnStat* 379 {4}; *SiebRozmyśl* F4v.

chcieć (*raczyć, potrzeba*) *mieć po kim* = *postulować, żądać od kogoś* (41): *RejJóz* H7v; *Diar* 52; TO czym mnie nawiedzałz/ Pánie/ znołzę fkromnie/ A fna też y więcej/ iefli chcefz mieć po mnie *GrabowSet* B2; *GosłCast* 50.

~ *chcieć* (*potrzeba*) *mieć co* [w tym: „to” (25), „co”(4)] (36): Chciał ponim ieden mieć przifięgę iż niebył winien cudzołóstwa *BielŻyw* 3; *KromRozm II* 1v; *SarnUzn* A2v; *GórnDworz* C2v; będziefzli to chciał mieć po mnie/ damci w dziedzictwo wśzytki lúdzi ná ziemi. *RejPos* 53v; *KuczbKat* 399; *WujJudConf* 73v; *RejPosWstaw* [21²] (3); *CzechRozm* 191V; *ModrzBaz* 143v; *SkarŻyw* 462; *CzechEp* 385; *ActReg* 49; *WujNT* 627; *CzaehTr* A4v; *GosłCast* 50 (2). *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *to* (17); *aby, żeby, iżby* (17), *jakoby*] (18): *LibLeg* 10/56v (2); Toć też Quintilianus chcyał myeć po náuczycyelách/ aby byli dobrze obyczáynemi *GliczKsiąż* L8 (4); *GórnDworz* R2 (2); *RejPos* 56 (3); *RejPosWstaw* [41⁴] (3); *KarnNap* A2v (2); *ModrzBaz* [38]v (2). ~

chcieć mieć co z kogo – *żądać czegoś od kogoś* (1): nic więcej powinnołci fniego [...] niechcefz mieć: iedno aby chwalil wiecznie święte ymię twoie *RejPs* 220v.

W połączeniach szeregowych (4): iż wśzytkié przerzeczoné wolności [...] mocnie y niezgwałcenié dżierzéc [...]/ mieć/ y záchowác ná wiecznéczáły rokkażemy. *SarnStat* 948 (4).

21. *Tworzy Połączenia o znaczeniu czasownikowym precyzowanym przez wyraz (zwykle rzeczownik) dopełnienia; niekiedy (zwłaszcza z określeniami typu „częsty”, „dosyc” itp.) oznacza nie tyle rzeczywistą czynność, co wyraża konieczność, zamiar, potrzebę jej wykonania, charakterystykę czyjegoś sposobu spędzania czasu [połączenie dopełnienia z przydawką przymiotną tłumaczy się na czasownik z określeniem przysłówkowym sposobu lub stopnia, np. „mieć małe baczenie” ‘mało szanować’] (możliwość tworzenia jednostek o znaczeniu dokonanym, tj. wyrażających stan będący następstwem dawniej wykonanej czynności, sygnalizowana jest przy danej jednostce odpowiednim objaśnieniem). Materiał ułożono według bliżej łączących się ze sobą grup semantycznych. Jednostki wieloznaczne, których różne odcienie należałoby zaliczyć do różnych grup, zostały umieszczone w całości w grupach, do których należy ich odcień najczęstszy (o ile materiał nastręcza trudności precyzyjnego podziału) (7725) :*

a. *Zwroty o znaczeniu ogólnym ‘odnosić się do kogoś a. do czegoś w określony sposób z przyczyn uczuciowych lub zajmowanego stanowiska’ [w tym: u siebie (3), sobie (2), na się, na sobie] (1889) :*

»mieć baczenie (a. bacność) [na kogo, na co]; mieć [kogo] na baczeniu (a, bacności), w baczeniu (a. bacności)« = *troszczyć się, opiekować się; szanować; obserwować, pilnować; intelligere PolAnt, Modrz; habere rationem Mącz, Modrz; cognoscere PolAnt; conservare, habere respectum, intueri animis, observare, observationi operam dare, spectare Mącz; curare Modrz [szyk zmienny] (31; 13:2); RejPs* 193; *BielKom* 07; *GliczKsiąż* M7; *BibRadz 2.Reg* 9 arg (3); *BielKron* 188; *Humilis etiam, Profty/zgárdzony/ ná którego małe baczenie máyą. Mącz* 159c (7); *RejPos* 185v; *BielSat* N4v; *HistLan* D; *RejZwierc* B2 (8); *HistHel* B2v; *Strum* H3v (2); *IEłzcze Bog* ma w baczeniu zacne *Rufkie kráie*

PaprpPan L4v; *ModrzBaz* 18v (8); *KochPs* 65; *ReszList* 186; *BielSjem* 32; *ActReg* 6 (3); *SarnStat* 436 (2); *PaxLiz* A2.

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć łaskawą(-e) bacność (baczenie), małe, miłościwe, osobliwe (osobne) (3), pilne, wielkie (większe) (3); mieć na dobrym (lepiej) baczeniu (bacności) (4), na pilnej, na wielkiej (większym) (3); na swym baczeniu. ~

»mieć bezpieczeństwo (a. przepieczeństwo), śmiałość, dowierność« [w tym: do kogo itp. (5)] = ufać komuś; *habere fiduciam* *Vulg*; *securitatem tenere* *JanStat* [szyk zmienny] (4 : 2 : 1): *KrowObr* 212; *Leop* 1.*Ioann* 2/28; *LeszczRzecz* A6; *RejZwierc* 25v; *BudNT* 2.*Cor* 7/3 [4]; Mam wielkie bezpieczeństwo v was [*Multa mihi fiducia apud vos*] *WujNT* 2.*Cor* 7/4; *SarnStat* 1093.

»[kogo, co] w brzydkości (a. obrzydliwości, a. obrzydności) mieć; brzydkość mieć« [w tym: przeciw czemu (1)] = brzydzić się, gardzić, nienawidzić, nie lubić; *abominari* *Vulg*; *fastidire* *Mącz* [szyk zmienny] (3; 2) : *LubPs* Y3v; W obrzydności mię nigdy mieli rądni moi *Leop* *Iob* 19/19; *BielKron* 94; *Mącz* 119b; *SkarŻyw* 335.

»w cenie [kogo, co] mieć« [w tym: w jakiej (określonej) (4)] = cenić jakoś, mieć określony stosunek do czegoś; bez przydawki lub z przydawką zaimkową: wysoko cenić [szyk zmienny] (9): *KromRozm* II n2v; *KuczbKat* 210; *SkarŻyw* 52; Izem ołtątnie mieyfce dał dobrému mieniu/ Które ludzie dżisieyfyzy w takiéy cenie máią *KochDz* 105; Wiąre/ Itátek/ powolność/ w podléy cenie máią. *PudłFr* 74; *GrabowSet* Y2v; *LatHar* 8 (2); *SzarzRyt* D3v.

»chuć (a. chęć), uprzejmość, przychylność, skłonność, przyjaźń, życzliwość, dobroćliwość mieć« [w tym: k(u) komu, ku czemu itp. (45); chuć i uprzejmość itp. (2)] = być przychylnym, życzliwym; *kochać*; *efferrri in amorem, propendere inclinatione voluntatis, [aliquem] studium tangit a. tenet, [apud aliquem] valet voluntate* *Mącz*; *affectum habere* *JanPrzyw* [szyk zmienny] (41 : 2 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1): *MiechGlab* ktv; *LibLeg* 11/171v; *LibMal* 1552/172; *Leop* 3.*Mach* 7/5; *OrzList* d; *BibRadz* I 11c marg (2); *BielKron* 28 (6); Male animatus erga Principem, Nie ma chući ku pánu. *Mącz* 205c (13); *SienLek* 157v; *GórnDworz* M5v (3); *BielSpr* 47; *PaprpPan* Y; *SkarŻyw* 460; *CzechEpPORz* *(2); *KochSz* A2v; *ReszList* 142; *WisznTr* 3 (2); *KochProp* 15; *Calep* 114a; Rącz pomnieć mą chęć/ którą mam o tobie *GrabowSet* Gv; *SarnStat* 882 (2); *SkarKaz* 120b; *CzahTr* L3v.

»mieć ci(e)rpliwość« [w tym: nad kim, nad czym (10); w czym = w jakiej sprawie (1) = być pobłażliwym, wybaczać; nie nalegać, łaskawie przedłużyć komuś termin; *patientiam habere* *Vulg* [szyk zmienny] (12): Czo zá ćirpliwość mieć máią wyerni nád złými náuczycielmi *LubPs* ee3v marg (2); *Leop* *Eccli* 35/22 (3); prořim áby máło ćierpliwość mieli w tym przedłużeniu odpowiedzi. *BielKron* [211] (2); *RejPos* 246 (3); *WujNT* *Matth* 18/26 (2).

»czujność mieć [około czego itp.]« = dbać; o sobie: zachowywać się ostrożnie (3): *BielSpr* 35v; wtym tylko nieřczęřliwy był/ iřz czuyność około owiec řwych wielką máiąć/ máło im pomagał *SkarŻyw* 353; *ActReg* 137.

»dozor mieć [na kogo, o czym]« = pilnować; *inspicere, providere* *Modrz* (2): O tych [...] rzeczy przedawaniu ábo kupowaniu/ má Vrząd pilny dozor mieć *ModrzBaz* 34 (2).

»[kogo, co] mieć w grozie, w karnořci; grożę, karnořć[nad kim] mieć« = utrzymywać w rygorze; *regere disciplina* *Mącz*; *dirigere disciplina* *JanStat* [szyk zmienny] (8 : 1; 1 : 1): *RejKup* f6 (2); *Zonę*

dobrze mieć w grozye. *RejWiz* 59 marg (2); *Mącz* 349c; *Prot* C4; *RejPos* 280v; *RejZwierc* 237; *CzechRozm* 122v; *SarnStat* 199; *KmitaSpit* B.

»[kogo] w jurysdykcji mieć« = *sprawować nad kimś władzę sądowniczą* (1): *Woznych* Woiewodá Itánowi, y w fwyé Iurifidicieiéy [...] ma. *SarnStat* 243.

»mieć lutość (a. polutowanie, a. zlutowanie, a. ulitowanie)« [w tym: *nad kim, nad czym itp.* (82)] = (z)litować się, darować karę; *misereri PolAnt, Mącz, Calep; miserari Mącz, Vulg; commiserari Mącz, Calep; miserere, miserescere Mącz* [szyk zmienny] (88): *BierEz* A3 (6); *OpecŻyw* 22 (10); *PatKaz II* 54v (2); *HistJóz* B4v; *TarDuch* B3; *BielŻyw* 168; *GlabGad* D2v; *MiechGlab* 55; miły panie nad grzechy nalfzemi będziez miał lutość. *WróbŻołt* 64/4 (2); *SeklKat* S4; *HistAl* G2v; *KromRozm I* N4v; *GroicPorz* pp2v; *KrowObr* 22 (2); *RejWiz* 109v; *BibRadz Prov* 14/21 (2); *BielKron* [84²]v; *Mącz* 224b (6); *GórnDworz* Q2v (3); *HistRzym* 4 (6); *RejPos* 182v (8); *BiałKat* 146; *BudBib Bar* 5[6]/37; *SkarJedn* 380 (2); *KochPs* 162 (2); *SkarŻyw* 52 (3); *KochPieś* 50; *ArtKanc* 118v (3); *Calep* 223a (3); *GórnTroas* 50; *GrabowSet* N4 (2); *LatHar* 47 (5); zdziwił sie Piłat onému okrucienstwu [...] y vkazał cię im z ganku/ aby mieli iakié vlitowánié nád tobą *SiebRozmyśl* D; *PowodPr* 8 (2); *CiekPotr* 63; *CzahTr* H3v; *KlonWor* 49.

»mieć łaskę [ku komu, przeciwko komu], w łasce, na łasce [kogo]« = *obdarzać łaską; kochać; habere in gratia et favore JanStat* [szyk zmienny] (5:4:1): *ForCnR* B3; *PatKaz III* 147v; on ma wlaszcze wielkiey tego pyotra woyewodę *LibLeg* 10/66 (2); *BibRadzBaz* ktv; łalki nie będziemy mieć przeciwko Pánu y bliźnim swoim *RejZwierc* 128v (2); *Paprpán* Dd3; *ActReg* 29; *SarnStat* 1103.

»miło mieć« = *kochać* (1): *Exosculor* [...] / Nie mogę sie námiłowác/ Wyfoko ważę/ Bárzo miło mam. *Mącz* 270d.

»mieć miłosierdzie, zmiłowanie [nad kim, nad czym itp.]« = *litować się, nie czynić nic złego, zaprzestać kary; traktować, odnosić się łagodnie; habere misericordiam Vulg; misereri Modrz; compati JanStat* [szyk zmienny] (12 : 2): [kania] Myłzy o pomoc prosiła. Myłz chocia ią znála kanią/ Miłosierdzie miała nád nią *BierEz* P3; *OpecŻyw* 5; *KlerWes* Av; *LubPs* V6v; *Leop Eccli* 28/4; *RejZwierz* 142; *BielKron* [852]; *RejPos* 183v (2); *ModrzBaz* 68v; *LatHar* 295; *SarnStat* 584; *SkarKaz* 278b (2).

»miłość (a. miłowanie) mieć [w tym: *k(u) komu, ku czemu itp; o wzajemnej miłości: (po)spolną (a, społeczną), między sobą itp.* (62)]; w miłości [kogo] mieć« = *kochać; c(h)aritate habere Vulgy PolAnt, Modrz; dilectionem habere Vulg, PolAnt; aemulationem habere Vulg* [szyk zmienny] (65; 1): *BierEz* A2 (2); *OpecŻyw* 23 (4); *PatKaz I* 9; *LibLeg* 8/26; *RejJóz* G5v; *SeklKat* O; *HistAl* E3; *GroicPorz* e4; *Leop Ioann* 13/35 (5); *LeszczRzecz* A6; *BibRadz I* 358d marg (3); *BielKron* 65v (3); *Prot* B3; *RejAp* 19 (4); *GórnDworz* B8 (2); *HistRzym* 26 (2); *RejPos* 141v (2); *RejPosWiecz*² 94; *RejPosWstaw* [143⁴]; miłość ieden ku drugiemu vprzeymą mieycie *BudNT 1.Petr* 4/8 (2); *CzechRozm* 208 (2); *ModrzBaz* 67v; ielzczę mu oná miłość ktorą miał ku niey/ nádzieię czyniła/ o iey fercu odmiánie *SkarŻyw* 151 (7); *CzechEp* 17; *CzechEpPorz* * (2); *Paprup* D2v; *KołakSzczęśl* C; *WujNT Ioann* 13/35 (8); *SiebRozmyśl* B(3); *SkarKaz* 639a.

»mieć moc [w tym: *nad kim, nad czym itp.* (78)]; mieć [kogo, co] w mocy« = *móc zrobić z kimś a. z czymś co się chce; móc zrobić coś złego, być panem życia i śmierci; wywierać przemoc psychiczną;*

znajdować się w sytuacji mocniejszego; podmiocie nieosobowym: stanowić zagrożenie; *habere potestatem* Vulg, Mącz; [*penes aliquem*] *potestas est* [szyk zmienny] (60; 18): *OpecŻyw* 1v (4); *TarDuch* D2v; *BielŻyw* 166; *LibLeg* 11/39v; *RejJóz* K7v (2); *RejKup* Pv (2); *RejKupSekl* a8; *BielKom* Dv (2); *LubPs* B5v *marg* (3); *KrowObr* 232; *RejWiz* 135 (3); *Leop Ioann* 19/11 (2); Azáfz ługi w mocy nie małz/ wolność z nią czynić co chce. *BielKron* 11v (5); Cum penes te omnis potestas foret meae vitae, Gdiś miał moc nád moyim gárdłem/ álbo gdyś w łwey mocy moye gárdło miał. *Mącz* 289c (5); *RejAp* 22v (10); áby dołtał thákiego żywotá/ nád ktorim łmierć nie ma mocy? *GórnDworz* G4v; *RejPos* 26 (18); *BiałKat* 140v (2); *BielSpr* 50; *KarnNap* B2; *SkarŻyw* 399 (3); *KochTarn* 78; *ArtKanc* L13; *ZawJeft* 10; *LatHar* 733; *WujNT Ioann* 19/11 (3); gdy P. Bog Cefárze ich heretyckie łtrącał/ [...] nigdy im tego Kátholicy nie czynili/ gdy moc nád nimi mieli. *SkarKazSej* 687b (2).

»nabożeástwo mieć [ku komu, ku czemu]« = *czcić nabożnie* [szyk zmienny] (6): *PatKaz II* 78 (2); *SkarŻyw* 458 (2); *LatHar* 510; ktorey [Malty] obywatéle ofobliwe nabożeńłtwo máią ku Páwłowi S. *WujNT* 508.

»niechuć (a. niechęć) mieć [k(u) komu, k czemu itp.]« = *nie lubić; aversari* Mącz [szyk zmienny] (4): Papiész miał niechuć ku Filipowi *BielKron* 182v (2); *Mącz* 487b; *GórnDworz* Bb8.

»nielitość mieć [nad kim]« = *nie ulitować się, okrutnie potraktować* (1): przez tę nielitość/ którą mieli nád tobą oni okrutni ludzie *SiebRozmysł* D.

»mieć nielubość [przeciw komu, na kogo]« = *odnosić się niechętnie* [szyk zmienny] (2): iż ná Pyotrá nyelubofć myeli/ iż on z pogány obcował *KromRozm II* v v; *BielKron* 225.

»mieć w nienawiści [kogo, co]; nienawiść (a. simultatem, a. odium, a. exodium) mieć [(na)przeciw(ko) komu itp.; wzajemnie: miedzy sobą]« = *nienawdzić; odio habere* Vulg, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*; *odisse* Vulg, *PolAnt*, *Mącz*; *habere inimicitiam* *PolAnt*; *habere odium, invidere, [aliquem] odium tenet* Mącz; *malum est [coram aliquo], zelari* Vulg; *odio prosequi* *Modrz* [szyk zmienny] (158; 13): *OpecŻyw* 2; *HistJóz* E2; *TarDuch* A5 (4); *FalZioł* IV 4b (2); W nienawiści miey pochlebnyki *BielŻyw* 43 (3); Miałem złoć w nienawiści á brzydźilem ią *WróbŻołt* 118/163 (7); *RejPs* 143v (2); *HistAl* E6v; *MurzHist* V; *MurzNT* 18v; *LubPs* F (11); *KrowObr* C (7); *Leop Lev* 19/17 (11); *BibRadz Gen* 27/41 (28); *BielKron* 39v (2); *KwiatKsiąż* B3; *Mącz* 201c (9); *SarnUzn* B4; *RejAp* 146 (3); ináčzey nie vmieią/ iedno/ ábo náder miłowác/ ábo náder mieć w nienawiści *GórnDworz* Y8v (3); *RejPos* 43 (8); *BiałKat* a4 (5); *KuczbKat* 205 (3); *WujJud* 35; *WujJudConf* 64v; *RejPosWstaw* [413]v (3); *BudBib* 4.Esdr 1/34 (4); *CzechRozm* 135v (4); *ModrzBaz* 19 (5); *KochPs* 19 (3); *SkarŻyw* 455; *CzechEp* *2 (8); z nienawiści/ którą przeciwko nim máią/ potwarzámi [...] onych trapić będą. *NiemObr* 11 (2); *ReszPrz* 26; *ReszHoz* 135; *WerKaz* 286; *ArtKanc* O4v; *PaprUp* C3v; ze non exodio ktorego w̄m przeciw nikomu niemałz *ActReg* 170; *Phil* L2 (2); *LatHar* 46 (5); *WujNT Matth* 5/44 (23); *SarnStat* 678; *PowodPr* 54.

»w o(b)mierzeniu, w ohydzie [kogo, co] mieć; mierziączkę mieć« = *brzydzić się* [szyk zmienny] (2;1; 1): *PatKaz III* 95v; áby łie brzydźił grzechem łwem pierworodnem/ máiąć gi w obmieerzeniu [!]. *BibRadz I* 63d *marg*; *RejZwierc* 256; *SkarŻyw* 153.

»w obronie (sw(oj)ej), pod obroną swą mieć [w tym: kogo, co (10)]; mieć obronę [o kim]« = *bronić, troszczyć się o czyjeś bezpieczeństwo; praesidere, tuendum* [aliquid] *habere, tueri* Mącz [szyk zmienny]

(10:1; 1): *RejPs* 79v; *LubPs* ee4; *Mącz* 380b (2); *WujJudConf* 3; Mięć nas w obronie fwoięy *KochPs* 178; *SkarŻyw* [223]; *GrochKal* 16; *OrzJan* 99; *SarnStat* 228 (2); *SiebRozmyśl* B4v.

»opatrność (a. opatrzenie) mieć [nad kim, o kim]; w (sw(oj)ej) opatrności [kogo, co] mieć« = opiekować się, starać się o czyjeś dobro, utrzymywać w dobrym stanie [szyk zmienny] (10; 5): zamki kthore trzymał w wielkiej opatrności miał *BielKron* 425v; *Mącz* 490d; o tych co nie obżarstwem a opilstwem bawia/ żadney Pan opatrności nie raczy mieć. *RejPos* 185 (10); *RejZwierc* 246; *WujJud* 3; *SarnStat* 316.

»mieć w opiece [kogo, co]; mieć opiekę [nad kim, nad czym itp.]« = opiekować się, dbać o czyjeś dobro, o utrzymanie; być wychowawcą; być prawnym opiekunem [szyk zmienny] (12; 4): *LubPs* N4v (2); *RejWiz* 178; Gdyby kto miał w opiece dzyewki dorofłe *UstPraw* B3; Com fłychał od Chirona miefzańca dziwnego/ Kiedi miał wfwey opiece Achilla młodego. *KochSat* B3v; *RejPos* 61 (2); *KarnNap* B2; *SkarŻyw* 460; *ReszHoz* 133; *ArtKanc* K19v; *SarnStat* 1019; *SiebRozmyśl* B4v; *KlonKr* A3; *SkarKaz* 607a; *SzarzRyt* B2.

»[kogo] w ostrożności mieć« = czcić (1): ktoremu tho Krolowi poddani wielką częlc wyrządzą/ y w wielkiej go ostrożności mają *BielKron* 453.

»mieć na pieczy, w pieczy [w tym: kogo, co, aby itp. (394)]; mieć pieczę [o kim, o czym itp.]« = opiekować się, dbać; być odpowiedzialnym za coś; obserwować; pilnie słuchać; zwracać uwagę na coś, zważać, brać pod uwagę; starać się, zabiegać; myśleć o czymś, zajmować się czymś, wysoko cenić, szanować; nie zapominać, nie zaniedbywać; nie przebaczać; czyhać; [alicui] cura est *Vulg*, *Mącz*; *curam agere*, *curam a. diligentiam habere, pertinet [ad aliquem] Vulg*; *curae est [alicui]*, *videre PolAnt*; *asservare, attendere, circumspectare, consulere, curae habere, curare, observare Mącz*; *servire Modrz*; *studere JanStat* [szyk zmienny] (389 : 13; 191): Dziwuię się Pánu twemu: Iż taką pieczę o mnie ma/ A o cię iuż prawie niedba. *BierEz* O4v (6); *OpecŻyw* [170]v; *PatKaz II* 74v; *KlerPow* 11; *FalZioł II* 2d (2); *MiechGlab* *2v; *RejPs* 16v (28); *RejRozpr* Av (5); *RejJóz* B8v (10); *RejRozm* 395 (3); A mey też nadobrey pyeczy Abys myfłyl ofwey rzeczy. *RejKup* f8 (14); *KromRozm I* F4v; *MurzHist* Mv (2); *MurzNT* 38v; *KromRozm III* G3 (6); *Diar* 60; [Czas mówil] Rádżę wfzitim mieycie mię ná pieczy *BielKom* F8v (0); *GliczKsiąż* Q (2); Acż będye zły miał pyeczą ná fprawyedliwego/ A frodze będye zgrzytał zębami ná niego/ Lecż Pan pátrząc będye nie śmiał z iego fprofności *LubPs* Kv (111); *KrowObr* 54v (4); Gdyż iedni s cnot a z łálki źle czynić przeftá/ A drudzy ftrách a męki w tym ná pieczy máią. *RejWiz* 49v (36); *Leop* 3.Esdr 6/27 (5); *KochZuz* A2; *RejFig* Dd4v; *RejZwierc* A4 (17); *BibRadz II Par* 17/17 (9); *KochZg* A2; *KwiatKsiąż* M; Cura ut valeas, Miey pieczę o zdrowiu/ pieczołuy ábyś był zdrów. *Mącz* 73b (14); *Prot* D3 (2); *SienLek* 74v; *RejAp* 18 (19); potrzebá pirwey mieć pieczę o cieie/ toż dopiero o duży *Górndworz* Hh4 (4); ná pilney pieczy będye też miał Pan wyfłęcki iego. *RejPos* 85v (125); *BielSat* C3v; *KwiatOpis* C4; *HistLan* A3 (10); *KuczbKat* 410; *ZNaię* cie wfzelkie ftany/ y ná pieczy máią/ Ták więdzy iáko máli w tobie nie kocháią. *RejZwierc* A4v; Pan łákomftwo záfwdy ná wielkiej pieczy miał y frodze zá nie karał. *RejZwierc* 64 (56); *BielSpr* 25v; *WujJudConf* 3; *RejPosRozpr* c2v; *RejPosWstaw* [41³] (2); *MycPrz* I A2 (2); *WierKróc* A4v; *CzechRozm* 173v; *PaprPan* D2 (21); *KarnNap* D3v; *ModrzBaz* 21v; *KochOdpr* B2v (2); Pan šírotę/ y ftan wdowi Ma ná pieczy *KochPs* 212 (10); *SkarŻyw* 558; *KochTr* 11; *StryjKron* 742; *CzechEp* 95 (2); *KochFr* 4

(6); KochDz 104 (2); KochMuza 25; KochMRot B (2); ReszHoz 118 (3); WerKaz 276; WisznTr 8 (2); BielSen 18; Ano to ią nieprzyłtoyne rzeczy/ Męłkie łprawy nam mieć ná łwey pieczy. BielSjem 11 (2); Dołyc ná rozum człowieczy/ Dzień dżisieyłzy mieć ná pieczy KochPieś 47 (7); KochSob 58 (2); KochTarn 74; PudłFr 41 (5); ArtKanc K3v (6); BielRozm 21; GórnRozm G2v (2); PaprUp B3v (2); ZawJeft 13 (3); ActReg 144; GostGosp 2 (7); GrochKal 24; Phil D (3); GórnTroas 35; GrabowSet B2v (9); KochFrag 18 (2); WyprPl B2v (2); LatHar 583; KołakSzczęśl A3 (3); RybGęśli B3 (2); WujNT Luc 10/34 (11); [Urząd wojewodzy:] Woienną łprawę zwłłczá czáfu rułzenia połpolitego ná pieczy mieć SarnStat 230 (9); WitołŁut A6v; KlonKr Cv (4); CiekPotr 9 (3); CzahTr G3; GosłCast 10 (8); PaxLiz Bv (2); KlonFlis E (4); KlonWor **2 (5); PudłDydo A2 (3); SzarzRyt C3v.

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć dobrą (lepszą) pieczy (5), małą ((na)mniejszą) (15), osobliwą (6), pilną (6), ustawiczną (2), wielką ((na)większą) (21), zbytnią; mieć na dobrej (lepszej) pieczy (26), na małej (5), na osobnej, na ostrożnej, na pewnej, na pilnej (pilniuchnej, napilniejszej) (28), na wielkiej ((na)większej) (25), na wszystkiej; mieć w dobrej (najlepszej) pieczy (3), w mądrej, w pilnej (7), w wielkiej. ~

»[kogo] w pieszczocie mieć« = otaczać wygodami (1): áby dzyeći łwych [...] nye bárzo w rołkoffy y w pyełłczocy myeli. GliczKsiąż E6.

»pilność mieć [w tym: o kim, o czym, aby itp. (34)]; na pilności [co] mieć« = dbać, opiekować się; starać się, zwracać uwagę; robić coś gorliwie; curare, diligentem esse, praestare diligentiam, tueri Mącz; conniti Modrz; habere curam JanStat [szyk zmienny] (37; 1): Patrz tu na pana Iezufa/ ij na pilnołtz iego/ ktorą miał ku vzdrowieniu tego choré⁸⁰ człowieka. OpecŻyw [61] v (2); KlerPow 10; gdy iuz dziecie będzie powite [...], trzeba mieć pilność/ aby członki iego czo namiękczy były chowane FalZioł V 35 (5); LibLeg 11/22; RejWiz 168; BibRadz I 333c marg; Mącz 73b (3); SienLek 166; HistRzym 122; RejPos 78v (9); BiałKat 326; pánie mátki około dzyeweczek łwych powinny tákież pilność mieć/ gdyż to ielt narod mdły RejZwierc 7v (2); ModrzBaz 37 (2); SkarŻyw 108; StryjKron 290; KochTarn 73; SarnStat 333 (5).

»mieć w podej(ż)rzeniu [w tym: kogo, co (12)]; mieć podej(ż)rzenie [w tym: na kogo, o kim (4)]« = podejrzewać, uważać za niepewne, przypuszczać coś złego o kimś; zelare Vulg; suspectare, suspectum habere, suspicere Calep [szyk zmienny] (15; 6); iż ią chcial dlá tego opułcitz/ iż ią vbáczyl brzemieⁿą/ maiątz podezrzenie z dlugie⁸⁰ miełłkaniá v zachariálła OpecŻyw 13v (2); WróbŻołt oo; RejZwierc 8 (2); BibRadz Eccli 9/1; BielKron 237 (5); GórnDworz E7v (3); BudBib Eccli 9/1; SkarŻyw 459; Hieronim choćiaż go vczćiwie włpomina/ przedsię pímo iego/ w podeyżrzeniu miał. NiemObr 135; PaprUp C3v; Calep 1037b (2); OrzJan 84.

»w podziw [co] mieć« = uważać za godne podziwu; tu: pożądać (2); w podziw łkárby máiać po nich łie vdáią. HistLan E3v.

»w pośmiewisku (a. pośmiechu) mieć [kogo, co]« = szydzić, jawnie lekceważyć; ludibrio habere Modrz (3); książetá w połmiewiłku máią łłowá Prorockie Leop Is 28 arg; ModrzBaz 54; SkarKaz 84a.

»powolność [ku komu] mieć« = być posłusznym (2); aby powolność y łkłonność łwą, ktorąż ku takowym panom máią, im iawnie vkazali. MiechGlab ktv.

»mieć pożądlivość (a. żądzą), myśl [ku komu itp.]« = *pożądać seksualnie* [szyk zmienny] (4:2): *BierEz* Q2v; A wżak ty iuz dawno wież iaką mam myśl k tobie *RejJóz* G6; Bo fię wftydali ieden drugiemu oznaymić niewftydliwey pożądlivości fwey którą k niey mieli [*volentes concumbere eum ea*], *BibRadz Dan* 13/11; *BiałKat* 190v; *CzechEp* 415 (2).

»pracą mieć« [w tymi o kim, o czym, aby itp. (65)] = *troszczyć się, dbać; starać się, zwracać pilną uwagę; cura est* [alicul] *PolAnt, Vulg; curam agere a. habere, curare, laborare PolAnt* [szyk zmienny] (66): *BierRaj* 17; *BierEz* Cv (2); *PatKaz III* 95 (2); *TarDuch* D4v; *FalZioł* V 20d; *RejPs* 190; *SeklWyzn* 3v; *SeklKat* Zv; *RejKup* x5v; przykazał też Rycerzom fwym aby o koniech mieli pracą pilną *HistAl* Bv; *GliczKsiąż* D3 (4); *LubPs* T3v (2); *GroicPorz* m; *KrowObr* 4v (7); *BibRadz Is* 26 arg (9); *BielKron* 57v (4); *SienLek* 4v; *HistRzym* 91v; *RejPos* 47v (14); *BiałKat* 76; *HistLan* A4; ponieważ Páfterzom/kthorzy polpolitą fwych Kościołow pracą ná łobie máią/ ták wiele czáfu niesłtawa *KuczKat* 130; *WujJudConf* 213v; *BudBib* 3.Esdr 6/12 (3); *ArtKanc* K14 (2); *ActReg* 137; To tylko pracą miałá Pánu BOGV łuzyc *PaxLiz* B2.

»przykrość mieć« = *brzydzić się, nie lubić; abominari, fastidire* *Mącz* (2): Abominor, Przikrość mam. Brzidzę fie. *Mącz* 1c (2).

»mieć serce [ku komu]« = *być życzliwym* [szyk zmienny] (2): Niémam fercá/ y nigdy ku złym mieć nie będę *KochPs* 36.

»[co] w sławie mieć« = *wysoko cenić* (2): fkoró [...] śrebro y złoto w sławie poczęli mieć [*argentum et aurum gloriae apud illos esse coeperunt*]/ zá rázem fię prawdziwa zacność w pychę [...] obrociłá. *ModrzBaz* 51 v.

»staranie (sw(oj)e) mieć [o kim, o czym, jakoby itp.]; w swym staraniu [kogo], na staraniu [co] mieć« = *opiekować się, dbać; zajmować się pilnie; przestrzegać, starać się o zachowanie; czyhać; [alicui] cura est, curam habere Vulg, Modrz; curam facere PolAnt, Vulg; curare Mącz, Modrz; esse [alicui] curae, habere laborem a. sollicitudinem, sollicitum esse, sustinere molestiam Vulg; [aliquem] afficit sollicitudo Mącz; ponere cor PolAnt; advigilare, consulere, cura [aliquem] tangit, curam adhibere a. gerere a. suspicere a. sustinere, est curationire [alicuius], operam dare, est sollicitudo et labor [alicui] Modrz* [szyk zmienny] (101; 1 : 1): *ConPiotr* 30; *GliczKsiąż* Q2v; O fwyádectwach twych moy Pánye myałem fwe ftáránye *LubPs* ccv (7); *Leop Dan* 6/2 (4); *BibRadz I* 333c marg (4); *Mącz* 73b (5); *GórnDworz* li6v; o vbiorzech wálznych przecż thákie ftáranie macie? *RejPos* 217 (7); *KuczKat* 325; *RejZwierc* [233]; *WujJud* 154v (2); Niechże tedy pámiętáią ludzye przełoženi/ [...] że oni powinni dzyatki y młode ludzie w fwym ftáraniu mieć *RejPosWstaw* 42 (3); *BudBib Iob* 7/17; *ModrzBaz* 10 (23); *SkarJedn* 189 (2); *SkarŻyw* 51 (2); *StryjKron* 290; *CzechEp* 60; *CzechEpPORz* *; *NiemObr* 40; *ReszPrz* 13; *ReszHoz* 121 (2); *WerGość* 267; *KochTarn* 73; *KmitaPsal* ktv; *PaprUp* B3v; *GostGosp* 92; Iák ptałzek z rołzczki/ lepem záchwycony/ Gdy o nim fwe ftáranie Chytry ptałznik ma *GrabowSet* S4v (2); *OrzJan* 129; *LatHar* 330; Ten o tobie iák oćiec ma pilne ftáranie. *KołakCath* C2; *WujNT Rom* 13/14 (9); *SarnStat* 192; *SiebRozmyśl* D4v; *PowodPr* 22; *SkarKaz* 420b (5); *CiekPotr* 10; *SkarKazSej* 679a marg (2); *KlonWor* 82; *SzarzRyt* A4v.

~ W charakterystycznych połączeniach: *boskie staranie mieć, dobre, nie mniejsze, ojcowskie* (2), *osobliwe* (3), *pilne (napilniejsze)* (16), *uprzejme, wielkie ((na)więtsze)* (7). ~

»mieć straż(ą) [*nad kim itp.*]; mieć pod strażą, w straży, na straży [*kogo, co*]« = *strzec od złego, opiekować się; strzec się przed kim; pilnować jako więźniów; custodire PolAnt; in custodia adservare JanStat [szyk zmienny] (14; 3:2:1); PatKaz II 41; BibRadz Iob 29/2 (2); Nortumbryulá poimáli/ á Ioánnę pod ftrażą mieli BielKron 238 (4); Mącz 107d; RejAp 102; RejPos 18v (3); trudno fie im obronić/ iefli nie będzie kto miał pilnej ftraży około fiebie RejZwierc 47v (2); Vrządnik ma mieć ftraż ná Wiofnę w powodzi od złodzieyftwá/ dla ryb GostGosp 100; Phil C4; Straż pilną/ Boże moy/ o mnie/ rácz mieć ząwždy GrabowSet Qv (2); SarnStat 321; SkarKaz 7b.*

[»[co] na stronie mieć« = *lekceważyć: łecz [!]* wy to ná ftronie Kędyś maćie Albertus C3.]

»w uczciwości (*a. uczliwości, a. poczciwości, a. czci, a. poczesności, a. poczliwości*) mieć [*w tym: kogo, co (181)*]; w cześć [*kogo*] mieć; poczesność mieć [*ku komu*]« = *czcić, szanować; otaczać dowodami szacunku; grzecznie traktować; oddawać cześć religijną; spełniać, przestrzegać; uznawać za prawdziwe, za najlepsze; custodire PolAnt; colere, honorare, honore afficere, observare, revereri, venerari Modrz; advenerari, piare Calep [szyk zmienny] (186; 3; 1); BierEz A2v (4); OpecŻyw 69; ForCnR D; MetrKor 38/321; BielŻyw 7 (9); MiechGlab 72 (2); RejPs 32v (6); LibLeg 11/88 (2); mamy wvcziwołci mieć/ naprzod rodzice náffe/ potim przełożone náffe SeklKat Hv (5); RejKup bb4v; HistAl K; MurzHist K2; KromRozm II h4 (3); Mieli mię tam wczęść v ftołu BielKom A3v (2); GliczKsiąż N4; GroicPorz h2; RejWiz 189; Leop Philipp 2/29; OrzList b4v; Abowiem w Bibliey fą dwoiákie kfięgi/ iedny ktore z dawnych lat opocz wśzech wśporow w vcźciwości miano BibRadz *5v (7); Słońce/ miefiąc y ogień w wielkiej pocźciwości máią BielKron 296v (14); Mącz 121d (4); RejAp 196v; GórnDworz H (9); HistRzym 30v (6); iżbyście dzyeń fwięty Páńki mieli w wielkiej pocźciwości. RejPos [226]v (10); BiałKat 53v (6); HistLan F2; KuczbKat 85 (9); RejZwierc 18v (8); WujJud 26v (4); WujJudConf 59v (2); RejPosWstaw [41²] (2); BudBib Iob 22/8 (3); BiałKaz F3 (2); Prze co ich ludzie wąż y w wielkiej czći máią. PaprPan T3v; KarnNap F4 (2); ModrzBaz 2v (15); SkarJedn 216; KochPs 35; SkarŻyw 310 (3); CzechEp *4 (3); NiemObr 68 (2); KochPhaen 5; WerKaz 289 (2); BielSjem 22; ArtKanc C18 (4); GórnRozm D4; PaprUp Bv (3); Calep 28b (5); GrabowSet T4; LatHar 343; WujNT 99 (6); SarnStat 203; SiebRozmyśl Bv; SkarKaz 40b; GosłCast 14; PaxLiz Ev.*

»mieć (sw(oj)e) ufanie (*a. dufanie, a. (d)ufność*)« [*w tym: w kim, w czym, że itp. (121)*] = *ufać, spodziewać się (zwłaszcza czegoś dobrego); wierzyć; wierzyć, że coś jest korzystne; wierzyć w moc, skuteczność czegoś; nie bać się, czuć się bezpiecznym; fiduciam habere Vulg, PolAnt; confidere, credere, [alicui] fiducia est, habere confidentiam, sperare Vulg; fiduciam ferre, [alicuius] spes sita est Mącz; confidentiam tenere JanStat [szyk zmienny] (129); LibLeg 4/26 (5); Tedy wielkie dufanijé będzie miał vbogi ij pokorny a będzie fie lękál władzie pyłfny. OpecŻyw [192] (3); TarDuch A2v (2); BielŻyw 87 (2); KlerWes Av; WróbŻolt 10/2; RejPs 69v; SeklWyzn b2v; RejKup 14 (3); MurzHist H3 (5); Gdyż ya w tobye o Boże moy mam fwoye wfánye LubPs K3v (27); Leop 2.Par 14/10 (15); BibRadz I 12a marg (5); BielKron [332²]v (2); Pecunia qua multum poterant freti, Máyaç dufanie w pieniądżách których nązbyt mieli. Mącz 430b (3); RejPos 200v; RejZwierc 181; WujJudConf 103v; BudBib Sap 3/9; MycPrz I [A3]v; BiałKaz G2v (5); CzechRozm 201v; KochPs 13 (4); SkarŻyw 317 (2); WerGość 270; WisznTr 28; W przełstronym polu ząwłże wśzyftkę wfność máłá BielSen 18; KochTarn 75; ArtKanc*

14v (6); *GórnTroas* 14; *GrabowSet* C2 (9); *WujNT Matth* 14/27 (12); *SarnStat* 1093; *SkarKaz* 350b (2); *SzarzRyt* A4v.

»[jaki(-q)] umysł, myśl mieć« [w tym: ku komu itp. (3)] = *odnosi się do kogoś jakoś, mieć określony stosunek uczuciowy*; [aliquem] *anirnurn gerere Mącz* [szyk zmienny] (4 : 2): gdi taki dobry vmył mamy ku bliźnemu naszemu *SeklKat* S4v; *RejKup* n2; znaczy wyłoką á hárdą mył iego/ którą miał przeciw rodzicom swoim *GroicPorz* 113; *BielKron* 331v; *Mącz* 37a; *SarnStat* 995.

»upodobanie mieć [w kim]« = *być rozmiłowanym* (3): Ták Pan Bog w naturze tylo swey/ to iest sam w sobie vpodobanie ma *SkarKaz* 118a (3).

»w wadze (a. powadze, a. ważności, a. in veneratione) mieć« [w tym: kogo, co (34)] = *mieć określony stosunek uczuciowy (zwłaszcza dodatni), cenić, szanować, przestrzegać; suspectum habere, suspicere Mącz, Calep; honorare, magnificare PolAnt; anteferre Mącz; admirare, venerari Calep* [szyk zmienny] (37): *RejPs* 142; *LibLeg* 11/187v; *RejKup* t5; *KromRozm II* n2v; *MrowPieś* A3; *KrowObr* 113; ále tego w więtfzey wadze máią/ Kto chodzi we pftrych bramiech *RejWiz* 15v (2); *BibRadz Lev* 19/15 (2); *Postputo*, W máley wadze mam *Mącz* 333c (3); *RejAp* 179v; *GórnDworz* li2v (2); *RejPos* 276v (2); *RejZwierc* 24; *RejPos* [41²]; *BialKaz* L4v; *SkarJedn* 310; *CzechEp* 43 (2); *ArtKanc* N11; *ZawJeft* 21; *ActReg* 96 (2); *Calep* 1037b; ktory voźciwość w wielkiey powadze y na vcztach záfwe miał y zachowywał *Phil* M (2); *LatHar* 157; *WujNT* 463; *CiekPotr* 65; *SapEpit* A2 (3).

»mieć waśń, warch (a. wark), chrap, zajątrzenie, osierdzie [na kogo itp.]« = *być zagniewanym; fremere Vulg* [szyk zmienny] (10 : 3 : 2 : 1 : 1): *BierEz* O3v; tedy my ym iednak mamy odpufczać á niemieć ofierdzia namie [!] *SeklKat* S4v; *Leop Mar* 14/5; S tey przyczyny y z inych Nero miał waśń ná Senekę. *BielKron* 145 (2); *RejPos* 8v; *BialKat* 163v; *WujJudConf* 251; *BudBib* b4; *MycPrz* II B2; *ModrzBaz* 28v (2); *SkarŻyw* 569; *StryjKron* 587; *NiemObr* 136; rani go kto iny/ á on wnet ná fwego fásiádá/ ná ktorego zdawná warch miał/ [...] rány opifze. *GórnRozm* G3; *KlonWor* 44.

»mieć wątpienie [w kim]« = *nie dowierzać* [szyk zmienny] (2): *BierEz* H3; I w tych wźdy wątpienie mają Nieprawie im dowierzają. *BierRozm* 14.

»mieć na wodzy [kogo, co]« = *hamować, powśdągać; utrzymywać w dycyplinie; cohibere, imperare, imperitare Mącz; regere Modrz* [szyk zmienny] (14): potrzebá yeft/ áby rodzicy dzyeci á fyny fwe ná wodzy mieli *GliczKsiąż* F8v; *Mącz* 151e (3); *GórnDworz* L13; *KuczbKat* 260; *RejZwierc* 151 (2); *ModrzBaz* 18; *KochTr* 19; *KochTarn* 78; *RybGęśli* D3v; Męftwo wielkie gniew mieć ná wodzy. *SkarKaz* 313b marg; *GoslCast* 27.

»wolą mieć [ku komu itp.]« [w tym: dobrą (4), złą (3)] = *odnosić się do kogoś w określony sposób; bez przydawki: być życzliwym; poźądać seksualnie* [szyk zmienny] (14): *BierEz* C2 (6); *ForCnR* D2; *Rofthargnycieftzmu* yego ffercze, yego zadze, [...] yłzbi nyemyal woley ny do dzyewky ny do wdowy ny do zadnego fthworzenya yedinie do fífamey Luciey. *LibMal* 1544/85v; poczęli na Legáta i Papieža i infzą księżą/ złą wolą mieć *MurzHist* T2v; *SienLek* 157v; *ModrzBaz* 67; *ReszPrz* 19; *ArtKanc* 15; *WujNT przedm* 19.

»[kogo] mieć w woli« = *opiekować się* (1): vdzyel swey lafky oplwytey wfłitkym wyernim dulfam ktore ti máłf wtwoyey swyatey woly *BierRaj* 20v.

»w wzgardzeniu (*a*, *wzgardzie*), *wzgardą mieć [kogo, co]*; *mieć wzgardę [czego]*« = *gardzić; nie chcieć [szyk zmienny]* (3 : 1; 1): Cynicy [...] / káżdey rzeczi s vřągáníem przigániáli / y w wzgardzeniu mieli *Mqcz* 76c; *RejPos* 298v; Których *wzgardą ludzie máią Teráznieyŝy: ni poznáią Przyŝli. ZawJeft* 46; *KlonKr* 3; *więtŝią ma [...] wzgardę rzeczy tych widomych SkarKazSej* 679b.

»mieć *wzgląd, respekt*« [*w tym: na kogo, na co, k komu* (31)] = *odnosić się życzliwie, traktować łagodnie, pobłażliwie, wyróżniać; szanować; pilnować, ochraniać; visitare PolAnt; dignare, rationem a. respectum habere, respicere, spectare Mqcz; accipere Vulg [szyk zmienny]* (31 : 2): *rad te⁸⁰ poŝlucham / Boć ołobny wzgląd k tobie mam BierEz* P4v; *ForCnR*; B3v; *KrowObr* 76; *BibRadz Tob* 3/17 (2); *Mqcz* 27b (10); *HistLan* D; *WujJudConf* 154v; *RejPosWstaw* [143⁴]; *BudBib Eccli* 35/14 (2); *MycPrz* I Bv; *ModrzBaz* 91; *Oczko* 13; *Mieyćie* *wzgląd ná vkrzywdzoné KochPs* 124; *KochAp* 7; *WujNT* 393 (2); *rekogniciie będę przyjmował / nie máiąc respektu ná bogátego álbo vbogiego SarnStat* 554 (5); *SzarzRyt* D4.

»w *zacności [kogo] mieć*« = *szanować* (2): *W tákíeyć pirwey zacności / poczćiwego miano. RejZwierz* 19v; *StryjKron* 155.

»mieć *zawiść*« [*w tym: przeciw komu* (1)] = *zazdrościć; nienawidzić* (2): *Ieŝliź maćie gorzką zawiść [si zelum amarum habetis] / y iefli Ią ŝwary w ŝercach wáłznych Leop Iac* 3/14; *WujJudConf* 251.

»*żądzą mieć [ku komu, ku czemu]*« = *kochać; też w przen* (2): *dla żądźé / którą má duŝła ku ciału OpecŻyw* 179v; *LubPs* aa5.

b. *Zwroty o znaczeniu ‘być zwierzchnikiem’ [w tym: przy sobie* (2), *u siebie* (1)] (214) :

»mieć *głowę [nad kim]*« = *panować* (1): *w mieyćie Rzymŝkim / ktore ma głowę y pánowanie nád narodámi SkarJedn* 91.

»mieć *krolestwo [nad kim, w czym]*« = *królować, panować; habere regnum Vulg [szyk zmienny]* (5): *LubPs* dd4; *Leop Apoc* 17/18; *CzechEp* 375; *niewiáŝtá ktorąŝ widział / iefł miałto ono wielkie / ktore ma krolestwo nád krolmi źemie. WujNT Apoc* 17/18 (2).

»mieć *w mocy (sw(oj)ej), pod mocą (sw(oj)ą)* [*w tym: kogo, co* (53)]; *mieć moc (a. możność)* [*w tym: nad kim, nad czym itp.* (21)]« = *być panem, zwierzchnikiem, władcą; rządzić, panować; zawiádnąć militarnie; mieć wpływ decydujący; potestatem habere PolAnt; dominari, praesidere, in sinu habere Mqcz; regere, sedere ad gubernacula, servare, tenere Modrz; habere in potestate Calag [szyk zmienny]* (38 : 18; 23): *Słońce [...] Ma w mocy oko prowe [! / ŝercze mozg FalZioł* V 51 (2); *BielŻyw* 130; *WróbŻoŝt* Y3v; *RejPs* 69v (2); *RejJóz* A4; *RejKup* 06 (3); *HistAl* C3v; *MurzNT Luc* 22/25; *LubPs* N4v (2); *GroicPorz* ppv; *KrowObr* 19 (2); *BibRadz* II 138a *marg* (2); *Thę źiemię Alŝácią krolowie Fráncuŝcy niegdy mieli pod ŝwą mocą BielKron* 283v (10); *Mqcz* 4c (6); *RejAp* 102; *Górndworz* Iiv; *RejPos* 2v (8); *BiałKat* 16 *marg*; *BielSpr* 34v (3); *CzechRozm* 6; *Prędzeyby ŝnadź Troiją mieli w ŝwoiey mocy PaprPan* N4 (3); *ModrzBaz* 43v (4); *SkarJedn* 136 (2); *Calag* 300b; *Cźárt nád nieczyŝtymi moc ma. SkarŻyw* 69 *marg* (2); *StryjKron* 115 (2); *NiemObr* 154; *PudłFr* 30; *ArtKanc* B2v (5); *KołakCath* C; *Ten miał trzy ŝtá wybráncow z łuki pod ŝwą mocą. KmitaSpit* B2 (2); *GosłCast* 66; *SkarKazSej* 680a (2); *SapEpit* [B]2v; *KlonWor* 49.

»mieć *panowanie (a. opanowanie, a. państwo)* [*w tym: nad kim, nad czym itp.* (14)]; *mieć w opanowaniu (swoim) [co]*« = *panować, rządzić, mieć dominujące stanowisko; też w przen; habere*

imperium Vulg, Modrz; habere potestatem, regnare Vulg; dominari, robur habere PolAnt [szyk zmienny] (15; 2): *LubPs* P5v; aby śmiercią kazał onego który miał panowanie śmierci *Leop Hebr* 2/14 (2); *BibRadz Gen* 1/28 (2); zową ją [Belgię] od krola Belgii który w niej państwo miał *BielKron* 280v (2); *RejPos* 63 (2); *RejPosRozpr* c3v; *BudBib* 4.Esdr 11/34; *ModrzBaz* 2v; *SkarJedn* 91; *StryjKron* 667; *NiemObr* 51; *ArtKanc* O (2).

»mieć w posłuszeństwie, pod posłuszeństwem [kogo, co]« = *panować, być zwierzchnikiem, podporządkować sobie; też w przen* [szyk zmienny (5:4): Ięzyk ma w posłuszeństwie *RejWiz* 7v; Ma ten Arcybiskup pod swym posłuszeństwem Sufragany y biskupy *BielKron* 289; *Mącz* 4c; *RejPos* 45v (3); *RejZwierc* 99; *BietSpr* 29; *SkarŻyw* 244.

»przełożenie mieć [nad kim, nad czym itp.]« = *być zwierzchnikiem; praesesse Vulg* [szyk zmienny] (11): papież przełożenie ma nad wszystkim swym *KromRozm III* Qv (4); *KrowObr* 18; *BudBib* 1.Mach 14/47; *CzechRozm* 61; *SkarJedn* 120 (2); *WerGość* 261; *WujNT* 428.

»[nad kim] reiment mieć« = *dowodzić kimś* (1): wspominał się aby nad nimi [żołnierzami] Regiment miał *ActReg* 67.

»[co] mieć w rozkazaniu« = *władać; tu w przen* (1): który wszystkie możności nasze ma w rozkazaniu twoim *RejPs* 153v.

»rząd mieć [w tym: w czym (1)]; [co] mieć pod swoim rządzeniem« = *władać; być u władzy; być zwierzchnikiem* [szyk zmienny] (2; 1): *MycPrz* I C4; *CiekPotr* 62; Co pokazują przykłady w każdym państwie y mieście/ gdzie rządy swe [heretycy] mają *SkarKazSej* 685a.

»mieć pod (swą) sprawą, w (swej) sprawie [kogo, co]« = *władać, być zwierzchnikiem, dowodzić* [szyk zmienny] (7 : 3) *LibLeg* 11/39v; Tyś iest Bog niekończony/ [...] Ziemię/ niebo/ y gwiazdy/ w dziwnej sprawie mając *RejWiz* 165; *BielKron* 260; Był *Decurio*, który pod swą sprawą miał 16. ludzi. *BielSpr* 29 (4); *StryjWjaz* B4v; *SkarŻyw* 333; *StryjKron* 622.

»mieć stolec i koronę [czyją]« = *być władcą jako czyjś następcą, w kraju przedtem przez kogoś rządzonym* (1): mam stolec y Coroną Chostrowową, którego zową po polku Alexander Macedonyski *LibLeg* 7/40v.

»[pod kim] mieć urząd« = *władać, móc rozkazywać* (1): Iż co sie tu sprawują wedle wolei jego/ Nad tymi my nie mamy urzędu żadnego. *RejWiz* 144.

»władzą (a. władność) mieć [w tym: nad kim, nad czym itp. (33)]; pod władzą [co] mieć« = *być zwierzchnikiem, rządzić, móc rozkazywać; móc zagrażać, móc czynić komuś źle; w przen przy podmiocie abstrakcyjnym: kierować postępowaniem; imperium a. polistatem habere Vulg, Modrz; praesesse Vulg* [szyk zmienny] (38; 1): *KromRozm III* L2 (6); *Leop* 1.Par 12/14 (3); *OrzQuin* V2v; *RejAp* 80 (2); *GórnDworz* Dd7; *RejPos* 72 (7); *ModrzBaz* 2v (3); *SkarJedn* 168; niech nie ma złość nademną władze *KochPs* 184 (2); tedy ich Papież tylko we Włofzech władzą mieć ma *NiemObr* 56 (4); *GórnRozm* Av; *GrabowSet* F2 (2); *WujNT* 60 (5); *WitosłLut* A6.

»zwi(e)r(z)chność mieć [w tym: nad kim, nad czym itp. (46)]; pod swą zwierzchnością, w zwierzchności [kogo, co] mieć« = *być zwierzchnikiem, rządzić, zarządzać, móc rozkazywać; też w przen; est [alicui] imperium, imperium tenere, regnare Mącz* [szyk zmienny] (58; 1 : 1): *LibLeg* 9/51; *KromRozm I* D3; *KromRozm III* N3 (6); *Diar* 45; *LubPs* B6v; Iż Krytus naprzeciwko mnie/ niema

žadney zwierzchności/ iáko rowny ná przeciwko sobie rownemu. *KrowObr* 8; *OrzRozm* Mv; *BielKron* 101; *Mącz* 280c (5); *RejAp* 102; y tákowąż też zwierzchność ma/ dużá nád ciałem *GórnDworz* Gg3 (3); *RejPos* 2v (10); *WujJud* 6 marg (3); *CzechRozm* 6 (2); *ModrzBaz* 89v (2); *SkarJedn* 162 (2); ácz nieprzyłtoyna [!] rzecz/ niewiešieie zwierzchność iáką mieć nád mężámi *SkarŻyw* 559 (2); *CzechEp* 172 (5); *NiemObr* 28 (4); *WujNT* 428 (6); *SkarKaz* 39b (2).

c. Połączenia o znaczeniu 'pozostawać z kimś w jakimś stosunku wzajemnym' [stosunek wzajemności wyrażony jest składnią: z kim lub użyciem podmiotu w pl (lub coll), często z dodatkowym podkreśleniem: między sobą a. z sobą] (532) : Abiłczye yvřfz wthey rzeczi y Wynnich wřfziřtkich ktore ma řpanem Voyewodá konyecz vczynycz. *LibLeg* 11/132v; A ifz ci dwai maia colligationem Viritim aduersns omnes hostes *ActReg* 182.

Zwroty: »braterstwo mieć« (1): řtemi tilko przijařn á Braterřtwo maia/ wktorich też vprzeimořć przeciwko niei [ojczyźnie] batza *PaprUp* F3v.

»burdę mieć« [w tym: o co (1)] = walczyć, zwalczać, żyć w zatargach; też w przen [szyk zmienny] (24): *RejWiz* 33v (4); *RejZwierz* 113; *RejAp* CC2v; *RejPos* A4v (7); Cnotá z niecnotá zówždy ma burdę. *RejZwierz* 17 marg (10); takem zrozumiař ze na wiosnę mielibysmy byli znim burdę. *ActReg* 86.

»confidentiam mieć« = ufać sobie wzajemnie (1); piszác wřn pro ea confidentia ktorá zwmř mam *ActReg* 118.

»jednanie mieć« = pojednać się (1): áby ludzie/ ktorzi chcá iednanie między sobą mieć [qui offensiones inter se volunt tolli]/ řczyrze powiedáli/ káždy z řtrony řwey/ czem obraźiř bliźnego řwego. *ModrzBaz* 64v.

»jedność (a. zjednoczenie) mieć« = zjednoczyć się, być zjednoczonym, połączonym, uznawać się za jedną całość [szyk zmienny] (11): *KrowObr* 236; *BibRadz* I 351b marg; bo ty dwie mieřcie namoznieyřze Berno á Tygury m ziednoczenie w wierze mieli *BielKron* 205v (4); máiać iednořć náture Bořkiew z Oycem/ Ieden nie iest z nim *GrzegRóżn* K4v; *SarnUzn* E7v; *RejPosWiecz*² 93; *SkarJedn* 39 (2).

»krewnořć (a. skrewnienie, a. consanguinitatem) mieć« [szyk zmienny] (3): *BibRadz* 2.Mach 5/9; Bo Ian ř. máiać ták bliřká krewnořć z Pánem Chriřtuřem wedřug ćiařa [...] *CzechEp* 175; *ActReg* 168.

»mieszkanie sprzyjařliwie, w dobrej przyjařni, dobre mieć« = pozostawać w dobrch řsiedzkich stosunkach (1 : 1 : 1): yakom swamy řlvbyř przez řyřty swe wdobrey przyřasny mieřkanie miecz *LibLeg* 10/60v (3).

»mieć mir« = żyć w dobrych stosunkach; est [alicui] gratia *Mącz* (3): *LibLeg* 6/191v; *Mącz* 148d; řilnyř przechirař/ A ia z tákim nie mam mirař. *KochSob* 62.

»nieprzyjařń (a. nieprzyjacielstwo, a. inimicitiam), mieć« [w tym: przeciwko komu (1)] = być we wrogich stosunkach, odnosić się wrogo; odio habere *PolAnt*; exercere simultatem *Mącz*; odium gerere *Modrz* [szyk zmienny] (3): *BibRadz* Deut 4/42 (2); *Mącz* 14c; *RejPos* 57 marg; *ModrzBaz* 40v; *SkarŻyw* 57; *ActReg* 79; ći co z Turkiem nieprzyjařń máiař/ do nasby řię vdawáli *GrabPospR* N2.

»mieć niezgody« = żyć w niezgodzie (2): yz niektorzi poddany yego [...] mieřzi sobą mieli nieřgodj *LibLeg* 11/66v; *WujNT* 136.

»obcowanie, pospolitowanie mieć« = *obcować; commercium habere, couti Mącz* [szyk zmienny] (9 : 1): radnieybych wolał z niewiaftami niż z mędrsci opczowanie mieć *BielŻyw* 32 (2); *HistAl* K; *KromRozm III* O2v; *GroicPorz* 1 14v; *Mącz* 511b; *BiałKat* 148v (2); ábychmy [...] poſpolitowania żadnego [...] z takimi niezbożnymi á przezdużnymi ludźmi [*errata usuwa*: nic] nie mieli. *WujJud* A5v; *KarnNap* B3v.

»pokoj mieć« = *żyć w zgodzie; est [alicui] gratia Mącz; pacem a. requiem habere Vulg* [szyk zmienny] (26); *BielŻyw* 143; *LibLeg* 6/77v (2); *WróbŻołt* Ov; *KromRozm I* C; *Leop* 1.Mach 8/12 (2); *BielKron* 67 (4); *Mącz* 148d; *RejAp* 84v; *RejPos* 145; *KuczbKat* 315; *KochMon* 22; *WujJud* 194; *PapPan* Z4v; *SkarŻyw* 560; *KochProp* 7; *WujNT Mar* 9/50 (2); *KmitaSpit* A3; Z każdym też bliżnim nálezym/ [...] pokoy mieymy/ á przyczyny żadney do niezgody nie dáymy. *SkarKaz* 209a; *SkarKazSej* 675a (2).

»mieć pokoj« = *nie chceć się wdawać; nihil [alicui] est commercii a. negotii Mącz* (3): tedj yvsz snym chce miecz pokoi wthim a do ciebie wżitkii wyefczy flacz będę *LibLeg* 10/153; *Mącz* 217c (2).

»mieć porozumienie« = *działać w zmwowie; wejść w kontakt, w bliższe stosunki; porozumiewać się z kimś; umówić się co do czegoś; w przén: być w związku przyczynowym; commercium est [alicui], manus [alicuius] est, praevanicari Mącz* [szyk zmienny] (42): *LibLeg* 10/93 (2); *LibMal* 1543/74: (4); *SeklWyzn* d3; *GliczKsiąż* A2; Izali niebył Czárnokxiężnikiem/ który miał z Dyabły porozumienie *KrowObr* 38v (4); *BibRadz Iudic* 18/28 (3); miał też porozumienie z Stároftą /gdy [...] podka fie fnimi/ áby też oni z przodku takież wczynili *BielKron* 248 (13); *Mącz* 77b (3); *GórnDworz* Cc4v; *KuczbKat* 330 (2); *BielSpr* 49; *KarnNap* B3; prze [...] dálekość ich tey tám krainy/ częłtego porozumienia z ftolicą Apołtolfką mieć nie mogli *SkarJedn* 309; *StryjKron* 47; *ReszPrz* 45 marg; *GórnRozm* C4v; *KochWr* 30; *PowodPr* 2.

»poswarek (a. swar), zaście, zatargnienie (a. zatarżkę, a. zatarczkę), kłopot, zwadę, rozterki, rozprawę, rozerwanie, alterkacje, turniej mieć« [w tym: rozterki i kłopoty (1)] = *wejść w zatarg, pozostawać w zatargu(-ach); iudicium (est) [alicui] PolAnt; [alicui] rixa est Mącz; delitigare Calep* [szyk zmienny] (8 : 5 : 4 : 3 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1): *LibLeg* 7/99v (2); *LibMal* 1547/135; *ZapWar* 1548 nr 2668; *RejKup* Sv; *BielKom* E4v; *OrzList* f2v; ábowiem Pan poſwarek mieć będzie z ludem ſwoim/ a Izráelá fukác będzie. *BibRadz Mich* 6/2 (2); Papięż miał zaście z Kfiążęciem Ferárſkim Alfonsem o Mutynę *BielKron* 210 (5); *Mącz* 357a; obáwiác ſye trzebá/ áby Duńſcy ludzie s Szwabſkimi iákiego wielkiego zátárgnienia nie mieli *LeovPrzep* B (2); *RejZwierc* 52v; *BielSpr* 38v; *MWilcHist* F4v; *StryjKron* 284; *Calep* 302a; *KochFrag* 48; *WujNT* 136; *SkarKaz* 316a.

»powinowactwo [a. powinowatość, a. powinność, a. spowinowacenie] mieć« = *być w bliskich związkach (pokrewieństwa, przyjaźni itp.); cognationem a. necessitudinem habere, [alicui] necessitudines intereedunt Mącz* [szyk zmienny] (15): *BielKron* [332²]v; *Mącz* 241d (2); który ięzyk s tych wſzytkich kthore z nálezim/ máią powinowáctwo ielſ naycudnieyſzy. *GórnDworz* F4; *KuczbKat* 255; *CzechRozm* 34 (3); *SkarJedn* 226; A ielſzcze o ſwym powinowátym z ſtrony mátek/ ktorego powinowáctwá z ludźmi Bog nie ma *CzechEp* 303 (2); *PapUp* Gv; *ActReg* 115; *OrzJan* 63; *SkarKazSej* 680b.

»przyjaźń (a. przyjacielstwo, a. sprzyjaźnienie, a. amicitiam) mieć« [w tym: ku komu itp. (5)] = *żyć w przyjaźni (zwłáſzcza o stosunkach politycznych); być życzliwym; amicitias facere Vulg; intercedit [alicui] amicitia Mącz* [szyk zmienny] (42): *ForCnR* A4; *MetrKor* 46/117v; *BielŻyw* 30; S Czefárzem

ye⁸⁰ mczam Tureczkyem thakową przyafzn ye⁸⁰ Kro. m. myecz raczi yfch nyelyeda yakye powyefczy frvfchicz ye mogą *LibLeg* 11/171v (24); *BibRadz* 1.Mach 14/18; *BielKron* 106 (6); *KochSat* A4; Intercedit tibi cum illo amicitia, Małz s niém yákie przyacieltwo. *Mącz* 44b (2); *KochMon* 22; *WujJud* 35; *PaprUp* F3v; *ActReg* 79 (2).

»rozność mieć« = *być niezgodnym w opinii* (1): *Convenit hoc fratri mecum*, W tym żadney różności s brátem nie mam/ yełtełwá w tym zgodna. *Mącz* 481c.

»mieć schadzki« = *utrzymywać kontakty* [szyk zmien] (2): *ktory łam tylko w kącye myęłzka/ nye máyąc żadnych łchacek albo towarzyltwá z ludźmi. GliczKsiąż* L3 (2).

»składu nie mieć« = *nie wchodzić w kontakty, nie obcować; nie należeć* [szyk zmienny] (9): *niechćiey mieć łkładu z nimi [złymi] BierEz* S2v; *MurzNT* 4; *Tákowy z námi y z kołcyołem bożym łkładu nye ma. KromRozm III* F4 (2); *GliczKsiąż* Bv (2); *BielKron* 210v; *BielSat* B4v; *NiemObr* 151.

»spisek mieć« = *być w znowie* (1): *áby dołtał krolełtwá Węgierfkiego według łpiłku/ kthory miał z Krolem lanem BielKron* 311.

»społeczność (a. spółek, a. spólność) mieć« = *obcować, zadawać się, wchodzić w kontakty; pozostawać w związku mistycznym; być zwolennikiem, stronnikiem czyimś, wyznawać czyjąś ideologię; societatem habere Vulg* [szyk zmienny] (41): *RejPs* 37v; *RejKup* cc8; *LubPs* Ev; *BibRadz* II 88a marg; *BielKron* 13v; *SarnUzn* E7v; *RejPos* 42; *RejPosWiecz*² 93; *RejZwierc* 25v (3); *BudBibKaw* A3; *CzechRozm* 34 (2); *KarnNap* B3; *ktorzy znią [stolicą apostolską] łpołeczność máia/ my też znimi łpołek mamy SkarJedn* 118 (6); *SkarŻyw* 520; *CzechEp* 163; *NiemObr* 44 (4); *oświadcżamy/ łpołeczność ktorą z iego ciáłem mamy ArtKanc* N7v; *WujNT* 525 (10); *PowodPr* 38; *SkarKaz* 518b (2).

»mieć sprawę« = *mieć z kimś do czynienia, wdawać się, wchodzić w kontakty; z czym: robić coś, co ma związek z czymś, zajmować się czymś (tu wliczono też wszystkie użycia posiadające składnię: z kim, których kontekst jest mało wyrazisty); habere rationem, [alicui] res est Mącz, Modrz; [alicui] est negotium, ratio [alicui] intercedit, rem habere Mącz; agere Modrz; suadere Vulg* [szyk zmienny] (65): *BierEz* Rv; *FalZioł* V 50 (4); *RejPs* 52 (3); *RejKup* x8 (4); *KromRozm III* A6v; *LubPs* D3; *KrowObr* 52v; *RejWiz* 23v (2); *BibRadz Deut* 18/11 (2); *Goski* A3; *Nihil mihi tecum est negotii, żadney łpráwy s tobą nie mam Mącz* 245a (10); *Prot* A3v (2); *RejAp* 116 (2); *RejPos* 16v (2); *RejZwierc* 176 (2); *WujJudConf* 205; *BudBib* 3.Esdr 1/26; *trzebá pilnie obáczáć/ co czynią oni ludzie/ z ktoremi mamy iáką łpráwę [nobis est aliquid rei] ModrzBaz* 103 (7); *KochOdpr* A4v; *KochPs* 183; *SkarŻyw* 172 (2); *CzechEp* 150 (3); *Tu kiedy łłóńce będą/ nie miéy z mrozem [lege: morzem] łpráwy KochPhaen* 11; *ReszPrz* 56; *PudłFr* 44; *WujNT Gal* 1/10 (2); *JanNKar* H4; *SarnStat* 1287; *WitosłLut* A2 (2); *SkarKaz* 277b; *CiekPotr* 75.

»ślub, przyrzeczenie mieć« [w tym: *ślub przyrzeczenie* (2)] = *być z kimś w stanie przyjaźni uroczyście zaprzysiężonej* [szyk zmienny] (6): *myeczcie baczołcz tesch na łwoy łzlyvb ktori mami myedzi łobą LibLeg* 10/113v (6).

»towarzystwo (a. stowarzyszenie) mieć« = *przestawać z kimś, przebywać, wdawać się, wejść w kontakt; spotkać się; przyjaźnić się; pozostawać w związkach mistycznych; intrare PolAnt; assidium esse Vulg; [alicui] est familiaritas a. quotidianus usus, familiariter uti a. vivere, habere Mącz; [alicui]*

consuetudo est, vitae commercia contrahere Modrz [szyk zmienny] (54): *March*¹ A3v; *BierEz* Rv; *BierRozm* 14; *March*³ V3; *RejPs* 23; *LibMal* 1543/68v (5); *RejKup* b8; *MurzHist* Q4; *BielKom* A4v; *GliczKsiąż* Bv (2); *LubPs* Rv (2); *RejWiz* 59v (3); *RejFig* Cc5v; Nie miey thowárzyftwá człętego [ne assiduus sis *Vulg*] z śpiewaczką *BibRadz Eccli* 9/4 (2); *BielKron* 3v (4); mihi magna cum eo [...] fuit familiaritas, Myałem s nim práwie od lámege dziećnińtwá wielkie towarziństwo. *Mącz* 163c (6); *SienLek* 30; *RejAp* 116; iż mufiał iáko ine źwirzę zówzdy dáleko od ludzi być/ żadnego towarziństwa nigdy ni łkim nie máiąc *RejPos* 45v (2); *RejPosWiecz*² 93v (2); *RejZwierc* 25v (2); *BudBib Eccli* 9/4; *ModrzBaz* 14 (4); Heretycy towarziństwo z Czárty máią. *SkarŻyw* 92 marg (4); *StryjKron* 105; *KochMRot* Bv; *WujNT* Aaaaaa2v; *SkarKaz* 680b.

»mieć zachowanie« [w tym: dobre, przyjacielskie, uprzejme (22), złe (1)] = pozostawać z kimś w jakichś stosunkach; bez przydawki jakościowej: w dobrych stosunkach; *coniungi usu, consuetudo a. necessitudines [alicui] intercedit (a. intercedunt), est [alicui] gratia a. hospitio, familiariter uti a. vivere, habere cognationem a. necessitudines, est [inter aliquos aliquid] commune, [inter aliquos] usus intercedit* *Mącz*; *conversationem habere* *JanStat* [szyk zmienny] (44): *LibLeg* 10/56v (7); Mam ł nim zdawna zachowanie. *RejKup* h3v; iż złe záchowanie mieli z moimi zakonniki *BielKron* 232 (15); Magna mihi familiaritate iunctus est, Mam s niem vprzeyme záchowanie. *Mącz* 177d (16); *GórnDworz* R; *PapPan* Cv (2); *SkarŻyw* 535; *SarnStat* 606.

»mieć zbracenie« = zbratać się; *tu w przen* (1): łzczęłliwy ktory ma zbrácenie z mądrością. *WisznTr* 23.

»zgodę mieć« = żyć w zgodzie (1): żebyś [...] miał łie od iedności/ y zgody náłzey/ ktorą mamy z Lucyperem/ [...] odrywać od nas. *KrowObr* 236.

»złączenie mieć« = utrzymywać stosunki (1): z nimi żadney łpołeczności y złączenia mieć nie będę *SkarŻyw* 520.

»znajomość mieć; mieć w znajomości [kogo]« = znać się z kimś; *noscere* *Mącz* [szyk zmienny] (7; 1): pomyenyl kilka panow Lithewłkich kthorzi znaiomocz dobra sznym dawno wzyáli y mayą *LibMal* 1548/145 (2); *BielKron* 372 (2); *Mącz* 113b; *BiałKat* 341; *SkarŻyw* 357 (2).

»związek mieć« = pozostawać w związku mistycznym (2): *NiemObr* 46; Lud krześciáńłki tym więtfzy związek ma z Pánem Bogiem łwoim *PowodPr* 16.

α. *O stosunku ujętym w normy prawne* (93) : wpłszacz Acta [tu: umowę prawną] swoyę ktore myędzy zobą mayą *ZapKościar* 1534/48v.

Zwroty: »dział mieć« = umówić się co do zasad dziedziczenia (2): *Przemysław* [...] zrzuciłwłzy dział kthory miał z brátem rodzonym [...] wzięł mu Kálifz *BielKron* 361v; *SarnStat* 1048.

»kup mieć« = zawrzeć umowę kupna (3): ządal łeft pisania kupu ktory ma zwyzei napłfanemi *ZapKościar* 1580/16v (3).

»małżeństwo mieć« = pozostawać w związku małżeńskim (3): dozwołiła mu łamáfz z dzyewką rzędną Hágár małżeńftwo mieć. *GliczKsiąż* C2v; *SkarŻyw* 152; *OrzJan* 63.

»przymierze (a. sprzymierzenie) mieć« = być względem siebie w stanie oficjalnej, zatwierdzonej dokumentami przyjaźni (o stosunkach politycznych, też o Bogu i ludziach); *foedus habere* *Vulg* [szyk zmienny] (60): ony thełz mogą po náłzey smyerczy samy łzsobą dobrze szyą zachowaczy, y przyałzny

myeczy y przymyerze. *LibLeg* 7/41 (33); *ConPiotr* 33v; *Leop* 4.Reg 3/5; *RejZwierz* 28v (2); *BibRadz* Ps 106/45 (2); złamawłzy przymyerze ktore miał s Sultanem/ Egipt pod śwą moc podbił *BielKron* 179 (7); *RejAp* 84v; *RejZwierz* 17; *CzechRozm* 79v (2); *ModrzBaz* 103; *KochPs* 74; *StryjKron* 537 marg; *ZawJeft* 5; *Calep* 426b; *OrzJan* 17 (4); *KmitaSpit* 3.I

»mieć przysięgę (a. sprzysięgłość, a. sprzysiężenie)« = *zawrzeć (dawniej) umowę potwierdzoną przysięgą; habere iuramentum Vulg [szyk zmienny] (11); LibLeg* 6/191v (7); *Leop* 2.Esdr 6/18; pomagać mu thego my Czechowie będziemy/ gdyż mamy z łobą dawną łprzyfięgłość *BielKron* 237; *Mącz* 154b; *KochFrag* 48.

»umowę, pakta, kontrakt, postanowienie mieć« [w tym: umowę i postanowienie (1)] = *przrzec sobie coś wzajemnie pod pewnymi warunkami; facere pactum Vulg; conventionem a. pactum habere JanStat [szyk zmienny] (4 : 4 : 4 : 2); Leop* Is 28/15; nie wzrułzaway vmowy śwey ktorąś miał s łlužebnikiem swoim *BielKron* 77v; nic inłzego nie żadaiać, nad Contract ktory miedzi łobie maia *ZapKościar* 1580/14v (4); ZYdowie mimo paktá/ ktore z miałty maia/ aby kupiectwá miefczánóm nie odeymowáli/ [...] *SarnStat* 267 (7).

»mieć zapis« = *zawrzeć pisemną umowę majątkową [szyk zmienny] (2); LibLeg* 6/191v; zapisch ktory myely sobą spolnye dopuszczily kasovac. *ZapWar* [1532] nr 2516.

β. *Połączenia o znaczeniu 'być w stanie zatargu sądowego, prawować się' (34)* : ma okazać łif ładowny/ iż miał tego czálu o więłtze *UstPraw* G3v.

Zwrot: »mieć pozew, przą, sprawę, akcyjá, prawo, rzecz (sądowną a. na sądzie), prawny postępek« [w tym; z. *kim itp.* (21); *rzecz i sprawę* (2)] = *habere iudicium, iudicium (est) [alicui] PolAnt; litigare, litigium [alicui] est Mącz; habere negotium Vulg; actionem (iudicariam) a. causam iudicariam a. ius a. quaestionem habere JanStat [szyk zmienny] (8 : 6 : 5 : 5 : 4 : 3 : 2)*: ysz ya posvy myala smązem mogem otho hymyeny *ZapWar* 1528 nr 2457 (9); *WróbŻółt* pp6; *Diar* 59; Gdy iedná łtroná [...] náiedzie drugą łtronę przy łądzie/ łłowy nieutciwymy / [...] ná then czás gdy przą s łobą maia *GroicPorz* c3v; *UstPraw* Kv (2); *RejZwierz* 119; *BibRadz* Ier 25/31 (2); Miałem z Pány Zaręby o Czáme żolny ná przelłzym Seymie Práwo *OrzRozm* T4v; *Mącz* 195c (2); *GórnDworz* R3v; *BudBib* Is 50/8; *CzechEpPOrz* *3v (2); *WujNT* 1.Cor 6/1; PRzed który to ład ołobá żadna [...], któraby Aktciiéy práwnéy nie miałá/ chodzić nie ma. *SarnStat* 857 (7); *KlonWor* 73.

d. *Zwroty określające stany psychiczne [w tym: to sobie (6), na się (2), okolo siebie, z siebie, sobie, o sobie] (1110)* :

»bezpieczność (a. prześpieczność, a. prześpieczeństwo) mieć« = *czuć się nie zagrożonym, czuć się pewnie [szyk zmienny] (3); BierEz* K; *GliczKsiąż* K6v; Iáko kto miedzy łzydły y ołtrymi gozdzmi gołą nogą łtąpa/ bezpieczeńności niemáiać *SkarŻyw* 114.

»boleść (a. bolenie) mieć« = *przeżywać cierpienie psychiczne; dolor [alicui] est Vulg [szyk zmienny] (10)*: Matuchná gdy kowanijé zdaleka łlyłłala/ wielką bolełtz s tego miała. *OpecŻyw* 139v (6); *GórnDworz* Kk7v; *LatHar* 289 (2); *WujNT* Rom 9/2.

»mieć chłubę (a. chlubienie, a. chlubiwość), (po)chwałę [z kogo, z czego, w kim]« = *chlubić się; [alicui] gloriatio est Vulg; gloriationem habere PolAnt [szyk zmienny] (3 : 2)*: *RejPs* 66v; *Leop* 2.Cor

7/4; *BibRadz* 1.*Cor* 15/31; Niechay téy zemnie niéma nieprzyiacél chluby/ Aby miał rzec/ iam go zftárł *KochPs* 18; *WujNT* 2.*Hor* 7/4.

»frason(e)k (a. frasowanie) mieć« = *martwić się, cierpieć psychicznie (też fizycznie); tribulationem habere PolAnt; commaererc Calep [szyk zmienny] (12); RejWiz* 31 (2); *GórnDworz* P4v (2); *BiałKat* 183v; *KochMon* 33; *BudNT* 1.*Cor* 7/28[29]; Człtokroć małżeństwo niepłodnością zięte frásunek ma zászierocenia fwego *SkarŻyw* 180; *GostGosp* 4; *Calep* 223b; *GrabowSet* G3; *SkarKaz* 316a.

»gniew (a. zagniewanie) mieć« = *gniewać się; habere iram, indignatio est [alicui] Vulg [szyk zmienny] (11); TarDuch* D3v (2); *Leop Is* 27/4; Soliman miał gniew ná Máylátá y Lafkiego iż Grytego zábili *BielKron* 310v; *RejAp* 101v; *RejPos* 332v; *WujJud* 35; *CzechRozm* 135v; *SkarJedn* 220; *LatHar* 135; *WujNT Apoc* 12/12.

»mieć gody« = *cieszyć się czymś (2); RejWiz* 4v; chcąc w fkárbiech mieć gody/ On [skarb] tráciłz/ co miał wiecznie ciełzyć *GrabowSet* G3v.

»mieć kochanie (a. zakochanie)« [w tym: w kim, w czym itp. (33)] = *cieszyć się; kochać; pragnąć; gaudere Vulg [szyk zmienny] (33); Bo źli w t[y]m kochánie máią/ Gdy złe zá dobre wracáią. BierEz* K4v (2); *OpecŻyw* 174; Iako pan Bog kochanie ma wnas *RejPs* 128v marg (4); *RejRozpr* K3v; *RejJóz* P7; *RejKup* o3; *LubPs* B4v (7); *Leop Deut* 30/9; *RejPos* 100v (4); *SkarŻyw* 97 (2); *ReszList* 177; *ArtKanc* P20; *Phil* S5; *GrabowSet* B3v; *OrzJan* 55; *LatHar* 524 (4); Iáko Anyoł y duch nie ma kochánia w ciełefnych dobrách *SkarKaz* 118a (2); *SzarzRyt* B4v.

»myśli mieć« = *tu: troszczyć się, kłopotać się (błędne tłumaczenie lat. cogitatio) (1); Zádnych myłli nie mamy [Nullam cogitationem habemus] HistAl* I6v.

»mieć dobrą, wolną myśl« = *radować się; ufać, mieć nadzieję [szyk zmienny] (5 : 2); BielŻyw* 155; Nie throż łie miey dobrą myłł *RejJóz* G5 (4); *RejWiz* 4v; *OrzQuin* P4.

»mieć nadzieję (a. nadzieje złożenie) [w tym: w kim, w czym, że itp. (483)]; mieć [co] w nadziei« = *ufać, wierzyć, że będzie dobrze, że ktoś jest nam życzliwy, że nam pomoże, że coś się okaże skuteczne, ochroni nas od złego; być dobrej myśli, nie poddawać się wątpieniu; spodziewać się, przewidywać (też złe rzeczy); sperare Vulg, PolAnt, Mącz, Modrz, Calag; habere spem Vulg, Mącz, PolAnt; confidere Vulg, PolAnt; est [alicui] spes PolAnt, Modrz; habere fiduciam, supersperare Vulg; in spem adduci, expectationem sustnere, fovere spem, inest [alicui] spes, inniti, spe duci, in spem venire, spes [aliquem] habet, suspicari, sustinere expectationem, uti spe, venire in spem Mącz; exspectare PolAnt [szyk zmienny] (570; 1); BierRaj* 23v; *PowUrb* + (2); *March*¹ A4; *BierEz* D4v (6); *OpecŻyw* 54v (3); *ForCnR* C; *PatKaz III* 103v; *FalZioł* V 18d; *BielŻyw* 152; dalyfmy yemv dziewczką náłfze za malzonką [...] mayucz the nadzyeye yłz tham bądzye myełzkała wpokoyu dobrym *LibLeg* 8/26 (15); *WróbŻołt* B6v (14); By też miał nádzieię w nabronnieyflsem koniu/ [...] to będzie bárzo rzecz omyłna *RejPs* 48 (22); *RejRozpr* Kv; *ConPiotr* 34v; *SeklWyzn* b3 (3); *RejJóz* F2v (3); *SeklKat* C; Wielką ya wtem nadzyeye miał Com tám od fwyw [!] ftárych flifał *RejKup* aa3v (34); *HistAl* C2v (6); *KromRozm I N*; *MurzHist* D3v (20); *KromRozm II* a4 (2); *Diar* 33 (3); *DiarDop* 105 (3); *BielKom* D (4); *LubPs* B2v (13); *SeklPieś* 19; *KrowObr* 77v (5); *RejWiz* 52 (3); *Leop* 2.*Par* 13/18 (14); *RejZwierz* 4v; *BibRadz* *2 (22); w tych Seymowych náłzych dżiśieyfzych Sądźiech żadney nádzieie niemam/ áby kto kiedy mogł przez nie ku fwemu przyść *OrzRozm* T4; miał nádzyeię ná ftolcu oycowłkim zoftác *BielKron* 74 (51);

GrzegRóżn Gáv; Mącz 96h (28); OrzQuin R2; RejAp 40 (6); GórnDworz R5v (4); HistRzym 45v (6); RejPos 7 (71); BiałKat 91; GrzegŚm 10; HistLan A3 (3); KuczbKat 85 (5); RejZwierc 128 (13); Miey nadzieię fynu/ Ią tobie grzechy twe odpułczzone. WujJud 99 (4); WujJudConf 24 (2); BudBib Job 6/19 (7); BiałKaz D3 (3); BudNT 1.Ioann 3/3; CzechRozm 70v (4); KarnNap E2v (4); ModrzBaz 4v (6); SkarJedn A5v (4); KochOdpr B4; Calag 284a; Ia nie mam infzēy nadzieie króm ciebie KochPs 20 (10); SkarŻyw 134 (10); MWilKHist G3 (2); CzechEp *4 (5); CzechEpPORz ** (2); KochJez B2; NiemObr 79 (3); KochFr 11; KlonŻal C3; KochMuza 25; KochSob 60; PudłFr 21; ArtKanc E6 (11); KmitaPsal A2 (2); KochProp 15; ActReg 14 (5); GrochKal 7; Phil E (2); GórnTroas 32; KochPij C; GrabowSet Dv (3); KochFrag 21 (2); OrzJan 34 (3); LatHar 53 (6); WujNT Matth 12/21 (23); SarnStat 848; SiebRozmyśl [A2]v (3); PowodPr 47; SkarKaz 207b (8); CiekPotr 89; CzahTr C2v (6); GosłCast 14 (2); SkarKazSej 706a.

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć całą nadzieję, chudą, dobrą (lepszą) (35), doskonałą, dostateczną, małą (2), mocną (3), niejaka, niemałą, nieomylną, niepochybną, niewątpliwą, (z)upełną (26), uprzejmą, wielką (więtszą) (14), wierną (2), wszystko (3), złą (3); mieć kęs nadzieje, maluczeńką skierkę, maluczką kropkę; nie mieć żadnej nadzieje (35); mieć nadzieję w (o). Bogu a, Panu Krystusie itp. (90). ~

»mieć otuchę« = *spodziewać się dobrego* (6): RejKup X; Y ktemu tę pewną otuchę mamy/ iż fię Pan Bog w żadney rzeczy wzbraniąc nam nie będzie BibRadz *4; CzechEp 72; GrochKal 9; OrzJan 34; SkarKaz 350b.

»pociechę (a. uciechę, a. pocieszenie, a. ucieszenie) mieć« = *cieszyć się (też złośliwie), być zadowolonym, znajdować zadowolenie, znajdować powód do radości; pocieszać (pocieszyć) się, znajdować ulgę; consolationem habere PolAnt, Vulg; allocutionem a. gaudium a. solacium habere, consolari, iucundari Vulg; sustentari Mącz [szyk zmienny] (100): LibLeg 4/26 (2);* gdy ná nię wípominam/ Z tego płáczu poćiechę mam. BierEz G4v; OpecŻyw 22v (2); RejJóz M7 (3); MurzHist R3; MurzNT 116; Dzyękowánye zá wolność od nieprzyacyoł/ iż pociechy fwey nád wiernym nie máią. LubPs II marg (2); SeklPieś 15v; KrowObr 48; Leop Eccli 14/5; BibRadz I 316b marg (2); BielKron 121 (5); Mącz 137d (3); RejAp BB4v (3); HistRzym 15 (3); RejPos 50 (16); BiałKat 98v; RejZwierc 18 (6); BudBib 2.Mach 7/6; BudNT Philem 1/7; KarnNap E3v; SkarŻyw 56 (3); WerKaz 291 (2); WisznTr 26; ArtKanc M11; ActReg 12 (3); LatHar 295 (2); KołakCath C2; Lázarz odpoczywał/ y miał poćiechę ná łonie Abráánowym WujNT 263 (6); SiebRozmyśl [A4]v (10); SkarKaz)(2 (7); CiekPotr 55; CzahTr H2v; PaxLiz A2; RybWit Cv.

»pokoj mieć« = *nie podlegać wzruszeniu, znaleźć spokój ducha; pacem habere PolAnt, Vulg; indulgeri Mącz [szyk zmienny] (12): MurzHist O2v; MurzNT Ioann 16/33; LubPs B5; KrowObr 59; Mącz 169a; BiałKat 96; Wypuść mię Pánie z ciálá tego/ wtym pokoiu/ ktory mam SkarŻyw 113 (2); NiemObr 69; WujNT Ioann 16/33; SkarKaz 209a (2).*

»rozkosz(owanie) mieć« = *zażywać przyjemności, znajdować w czymś przyjemność, bardzo się cieszyć; acquiescere, bene quiescere, conquiescere, delectari, pasci Mącz; habere iucunditatem Vulg [szyk zmienny] (52): OpecŻyw 174; MiechGlab 20; BierRozm 17; RejRozpr Cv (2); RejKup h4 (2); MurzHist B4v (4);* Gdy baczą zem w czym wzrułfon wielką rołkołz máią LubPs D (4); RejWiz 21 (3); RejZwierz

122v; *BielKron* 12 (4); *KwiatKsiąż* D2; *Mącz* 282c (5); *GórnDworz* B7v (3); *RejPos* 273v marg; *BiałKat* 156; *HistLan* F6; *RejZwierc* 26v (4); bo they wiary błazeńkiey ią/ iżby mieli po śmierci w ráiu s pięknemi pannami rofkołz mieć *BielSpr* 52v; *KochPs* 18 (2); *KochFr* 82 (2); *WerGość* 243; *WisznTr* 31; *KochPieś* 9 (2); *ArtKanc* Q8v; *GrabowSet* N2v; *WujNT Hebr* 11/25; *SkarKaz* 117b.

»serce mieć« = *być odważnym, nie bać się; z przeczeniem: stracić odwagę, być tchórzliwym (o męstwie wojennym); animo consternari, deest a. defit a. languet [alicui] animus Mącz* [szyk zmienny] (14): *RejJóz* H6; *BielKron* 320; *Mącz* 80b (4); *GórnDworz* D8; *KochMon* 20; *KochJez* Bv; *PudłFr* 45; iefliż zwycięztwo ferce zwyciężonému odéyumuie/ tedy także ferca nie miéymy ná Tátarzyna *OrzJan* 24; *LatHar* 381; *SkarKazSej* 686a; *SzarzRyt* C2.

»skruchę (a. skrzeszenie) mieć« = *żałować za grzechy; compungi corde Vulg* [szyk zmienny] (24): *BierRaj* 21v; *BierEz* R3v; *OpecŻyw* 43v; *SeklKat* F2 (7); Gdy kto wyerzy iż yeft rozgrzeffon/ tedy yeft rozgrzeffon/ by też dobrze skruchy nyemyał *KromRozm I H* (2); *Leop Act* 2/37; *HistRzym* 48 (5); *KuczbKat* 205; *WujJud* 264v; *SkarŻyw* 383 (2); *WujNT* 267 (2).

»słodkość mieć« = *przeżywać szczęście i wzruszenie* (5): Czos ty za fiodkofitz miała krolowá niebiefká/ gdys na świat narodzila namileyłfego fyna *OpecŻyw* 20v; *BierRozm* 7; *SkarŻyw* 383; *SkarKaz* 519a (2).

»stałość mieć« = *nie zmieniać swoich uczuć; nie tracić cierpliwości; constantiam gerere JanStat* [szyk zmienny] (4): *OpecŻyw* [79]; *RejAp* 118v; Co ináčzey być nie może iedno przez ftałość nálfę/ kthorą mamy mocnie mieć o Pánu fwoim *RejPos* 141 v; *SarnStat* 995.

»strach, bojaźń, trwogę mieć; z strachem [co] mieć« = *bać się, niepokoić się* [szyk zmienny] (6 : 5 : 5; 1): *BierEz* L2v; *RejPs* 195; *RejKup* g4v; iżby ten strach, który mają przed nieprzyjacielem, łacno się tym ulżył między ludźmi, gdyby obronę na granicy widzieli *Diar* 68; *LubPs* gg5; *Mącz* 220b; *RejAp* BB8; *GórnDworz* Dv (2); *RejPos* 133 (2); *SkarŻyw* 290; *WisznTr* 26 (2); *ArtKanc* M5; *GórnRozm* C; Oń lámego mułzę mieć vftáwiczną trwogę. *GórnTroas* 32.

»sumnienie mieć« [w tym: o co itp. (8)] = *być świadomym swej winy, odczuwać wyrzuty sumienia, żałować popełnionego czynu; conscientiam habere Vulg* [szyk zmienny] (9): Ale wždy mieli sumnienie/ Zá fwe niecne vczynienie: Ktore ie záfwsze ftráfzyło *BierEz* H2 (2); *BierRozm* 12; *SeklKat* E2; *GórnDworz* Ff4v; *WujNT* 1.Cor 8/7 (2); *SkarKazSej* 705a (2).

»tęgę mieć« = *tęsknić; desiderare, exspectatione torqueri, tangi desiderio Mącz* [szyk zmienny] (3): *Desiderare aliquem, Mieć tęgę po kim Mącz* 83a (3).

»troskę (troski a. troskliwości) mieć« = *troszczyć się, martwić się, chcieć zaradzić trudnej sytuacji; dolere Calep* [szyk zmienny] (5): *OrzRozm* C; *GórnDworz* Kk7v; ábyfcie wielkiey trofki nie mieli w dułzách wáfznych/ cobyfcie iedli ábo pili *RejPos* 216v; *Calep* 339a; *LatHar* 496.

»mieć uspokojenie« = *uspokoić się* (1): nie miałem vfpokoienia [non habui requiem] duchowi memu/ iżem nie náłazł Tytułá *WujNT* 2.Cor 2/13.

»użalenie [nad czym] mieć« = *żałować, litować się* (4): potrzebá ie znośić/ á vżalenie nád ich [heretyków] vpadkiem mieć. *SkarŻyw* 59.

»wesele (a. rozweselenie), radość (a. (roz)radowanie) mieć« (w tym: radość i wesele (9)) = *cieszyć się, być w radosnym stanie ducha; też o zbawienm; gaudium habere, est [alicui] exsultatio a. gaudium*

PolAnt, Vulg; gaudere Vulg, Calep; exsultare, laetari, laetitia est [alicui] PolAnt; volupe est Mącz [szyk zmienny] (68 : 58): LibLeg 4/26; BierEz F4 (2); OpecŻyw 39 (5); OpecŻywSandR nlb 6; PatKaz II 71v (12); PatKaz III 115 (2); KlerPow 2; WróbŻółt I6v; RejPs 142; RejJóz N3; SeklKat R3 (3); MurzHist B4v (3); BudNT Luo 1/14; GliczKsiąż C3 (2); Cory Iudfkye radości dołyć będą myeli LubPs Nv (8); RejWiz 28 (2); Leop Deut 30/9 (2); vżrzał írebrá wiele/ Pytał/ íákiefz ty pátrząc mařz ná to wefele. RejZwierz 35v; BibRadz I 161a marg (4); BielKron 189 (3); Mącz 507c; GórnDworz Z; HistRzym 64v (5); RejPos 20v (3); BiałKat 98v; RejZwierc 18; BielSpr 39; BudNT Ioann 17/13 (2); SkarJedn 301; KochPs 182; łzczego íáką radość miałá/ wymowić íię nie może. SkarŻyw 142 (4); między łotry wiśiał/ áby z nim nędzny człowiek radości miał. ArtKanc P6v (4); ZawJeft 17 (2); ActReg 167; Calep 448a; GrabowSet C4 (3); LatHar 125 (4); WujNT 55 marg (5); SiebRozmyśl F3v (12); SkarKaz)(3v (2).

»wstyd (*a. zawstydzenie*), srom mieć = *wstydzić się* [szyk zmienny] (8 : 1): Lew áczkolwiek z te⁸⁰ from miał/ Włzák wždy po łobie znác nie dał BierEz Q2v; RejPs 124v; LubPs bb; GroicPorz e4; HistRzym 24 (2); KochMon 27; Nie miałám włtydu dom íwóy opuścziác KochPieś 8 (2).

»mieć zapalenie ducha« = *ulec silnej emocji* (1): choćby też teraz miał kto zapalenie ducha/ przeciw drugiemu/ ku zámordowáníu íego CzechRozm 239v.

»żałość (*a. żal*), smutek (*a. smętek, a. zasmucenie*), tesknicę (*a. teskość*), trapienie mieć« [*w tym: smętek i żałość itp. (6)*] = *smucić się, żałować; tristitia [alicui] est, tristitiam habere Vulg; dolere, luctum haurire Mącz; commaerere, condolere, condolescere, indolere, miserari, misereri Calep [szyk zmienny] (63 : 42 : 4 : 1): máíac tełkność w boleśí/ Żałował íwoiey głúpośí. BierEz O4v (8); OpecŻyw 8 (10); BierRozm 5 (2); WróbŻółt (2); LibLeg 10/114; RejJóz B6 (2); RejKupSekl a5v; KromRozm I Hv; MurzHist T; Co gdym wípomnyał tédym myał wyelką żałość s te⁸⁰ LubPs L4 (2); RejWiz 109v (3); Leop 2. Cor 7 (2); Zoná íego [...] wiele miałá ímutku prze niebythność Krolá BielKron 302; Władźíłw z brátem Krolem Zygmuntem miał żałości y trapienia dołyć/ gdy íię ípołu rozłstawáli BielKron 415 (5); Mącz 153c (2); GórnDworz C5v (2); HistRzym 16 (2); RejPos 27 (5); KuczłKat 205; RejZwierc 144; MycPrz I [A3]v (3); BiałKaz C3v; PaprPan Ee3v; SkarJedn 28 (2); SkarŻyw 63 (5); CzechEp 23 (2); NiemObr 164; ArtKanc E10 (3); ActReg 54; Calep 223b (6); GórnTroas 34 (5); LatHar 488; WujNT Ioann 16/21 (6); SiebRozmyśl B (10); SkarKaz 385b (3); KlonWor 38.*

a. O stanach podświadości (36) :

»sen mieć« = *śni(ł)ó się komuś; somniare Mącz, Calag; uti somniis Mącz; consomniare Calep [szyk zmienny] (9): BierEz B3v; Kiedym pomniał na on íwoy íen czom gi o ínopkoch miał RejJóz O7v (2); GrzegRóżn Gv; Mącz 401d (2); HistRzym 78v; Calag 482b; Calep 248a.*

»mieć widzenie, zjawienie, zachwycenie, nawiedzenie boskie« = *widzieć w stanie ekstazy religijnej (lub przez sen), przeżywać stan ekstazy [szyk zmienny] (23 : 2 : 1 : 1): RejKup i5v; LibMal 1554/190; Bo ítąd mieli widzenia y śwíeći Prorocy RejWiz 120v; BielKron 299v; Mącz 77b; RejAp 185v; RejPos 103 (2); GrzegŚm 60; CzechRozm 180; nocj íedney náwiedzenie mieli Boskie dziwne SkarŻyw 353; człéfte miałá záchwycenia w duchu SkarŻyw 582 (47).*

e. Połączenia określające stany fizyczne lub czynności fizjologiczne (83) : *March¹ A4; bo by mułiała przed czałem mieć porodzenie FalZiół I 24d; włóž pałecz w gardłó czo nádalej możefz/ wnetki bédziefz miał wraczenie FalZiół I [116²]v; íz íuż niewiafta po poczęciu niema łubowania/ y owłzem*

brzydzi fie skutkiem małżeńskim. *FalZioł* V 15; macicza nie ma być zawarto: aby płod mógł mieć dech y odetchnienie *FalZioł* V 34v (8); *SeklKat* R4; *SeklPieś* 15v; *RejWiz* 164; *Leop* 1.Cor 7/28; Kto ma zmazę przez fen/ nieczyłty ielt do wieczorá. *BielKron* 37v; *Mącz* 397b (2); nie koźdey iye to przydawa/ áby mleko przed rodzeniem miała *SienLek* 112v (3); *PaprPan* K2v; *Oczko* 25; w nołzeniu żywotá żadney ciężkości niemiála *SkarŻyw* 307; głodu nie miał połzcząc/ áni łmáku iedząc. *SkarŻyw* 332; Bo iłz był człek ćielifły/ miał niemáłe w kazániu vtrudzenie *SkarŻyw* 544 (6); *ArtKanc* 015; *LatHar* 679; *RybGęśli* B4v; *WujNT* 1.Cor 7/28 (2).

W charakterystycznych połączeniach: ciężkość (obciążenie) mieć [= źle się czuć a. odczuwać ciężar] (4), cirpienie, (od)dech (odetchnienie) (3), głód (2), lubowanie [= pociąg płciowy], mękę (9), mleko [o laktacji] (2), poródzenie, rzyganie, smak [= apetyt], szczkanie, (u)trapienie ciała (2), ulżenie, utrudzenie, wracanie (3), zapalenie [= podniecenie seksualne], zmazę [= polucję].

Zwroty: »bol(eść) mieć« = odczuwać ból, boli kogoś [szyk zmienny] (11): w nogę fie bárzo zákłół/ Z ktorey rány miał wielki bol. *BierEz* Q3v; *OpecŻyw* 15 (3); *BielKron* 14 (3); *RejPos* 125v; *LatHar* 292; *SiebRozmyśl* C3v (2). [Użycia dotyczące bólu jako objawu choroby zaliczono do znac. 6.].

»nie mieć głowy« = być przepitym (1): niemogę więczy pić/ bo iuz niemam głowy *Górndworz* Q4v.

»niemoc mieć« = chorować (1): Vłtyłzawłzy to Wituł z melánkoliey niemoc miał *BielKron* 386v. [Użycia dotyczące określonej choroby zaliczono do znac. 6.].

»mieć pragnienie« = chcieć pić (2): Kuropátwy y sierłzenie/ Gdy mieli wielkie prágnienie: Ku oraczowi przybieżeli *BierEz* L4v; *ArtKanc* O15.

»mieć przepuszczenie, przeczyścienie« = wypróżnić się (2 : 1): *FalZioł* V 38v; wetknąc mu [czopek] w zádek/ co nadáley: á od tego będzie miał przepułzczenie *SienLek* 61 (2).

»mieć przyrodzoną niemoc, rzecz« = miesiączkować (1 : 1): piy to pani/ która chce mieć rzecz przyrodzoną *FalZioł* I 10d; *BibRadz Is* 30/22.

»mieć purgacją« = wypróżnić się pod wpływem lekarstwa (2): one^{go} wina dáłz fie napić komu, tedi będzie niał [!] purgacją. *FalZioł* I 39d (2).

»mieć rupie« = być pijanym (1): chłop fie wála by świniá we błócie. Máiąc rupie od piwá *CzahTr* K4v.

»mieć sen (a. spanie)« = spać (3): żywe rzeczy zimne nie zda fie aby miały łpać, włzakoź wždy one mułżá mieć nie iakie łtanie [lege: spanie] czałow łwych *GlabGad* L2v; *Mącz* 401d (2).

»stolec (stolce) mieć« = wyproźni(a)ć się [szyk zmienny] (13): Komu fie na łtolecch chce á niemoże go mieć. *FalZioł* ++6c (11); *RejFig* Bb7v; *Mącz* 22d.

»urynę, wodę mieć« = odda(wa)ć mocz (5:2): vrinę wywodzi ktho iey mieć niemoże *FalZioł* I 129d (7).

»zdrowie mieć« = być zdrowym, wyzdrowieć; z przeczeniem: chorować (5): Chcełzli by rychłe zdrowie miał/ Day płu być ránę wylizáł. *BierEz* 14; *BielKron* 83; *KochFr* 75; *ActReg* 64; *PaxLiz* A2.

f. Zwroty oznaczające czynności intelektualne i umiejętności [w tym: w sobie (9), na się (5), u siebie (2), przed sobą (2)] ((1004) :

»mieć baczenie (a. baczność) [w tym: na kogo, na co, aby itp. (164)]; mieć na baczeniu (a. baczności), w bacznosci [kogo, co, aby itp.]« = *zwracać uwagę, uwzględniać, pamiętać, liczyć się, przestrzegać; strzec się; starać się; attendere Vulgt Modrz, JanStat, JanPrzyw; considerare Vulg, Modrz; habere respectum Modrz, JanStat; accipere faciem PolAnt; advertere, retinere animo, curae habere, commendatum [aliquid] habere, [alicui] inest intellectus, intueri, recordari, reminisci, respicere, servire, [alicui] succurrit Mącz; animum intendere, circumspicere, cognoscere, consulere, curam suscipere, curare, [apud aliquem] est respectus, observare, [alicui] propositum est, rationem ducere a. habere, spectare, vicem reddere, videre Modrz; meminisse JanStat [szyk zmienny] (170; 99 : 1): BierEz Sv; MetrKor 38/503; FalZioł V 12v (5); BielŻyw 20; BielŻywGlab nlb 15; BierRozm 17; WróbŻołt 16/1 (2); WróbŻołtGlab A5; LibLeg 10/70 (8); RejPs 89; RejRozpr K4; To też mamy mieć na bacznoŝcy abyłmi niewiele mowyl gdi fię modlym SeklKat T3 (3); KromRozm III I8v; BielKom C5v (2); GliczKsiąż E (2); LubPs M2 (3); GroicPorz B4v (5); RejWiz 29 (16); Leop Lev 19/15 (2); RejZwierz A2 (5); BibRadz *4 (4); BielKron 10v (15); KwiatKsiąż L4; Mącz 72d (13); SarnUzn C3; SienLek 3v (9); RejAp Cc8v; áni máią ná to baczenia/ że na ták wyłokim mieŝcu záliedli GórnDworz Ee6 (6); RejPos 164v (3); BielSat N4v; KwiatOpis A3v; HistLan C4v; KuczbKat 5; RejZwierc 27v (11); BielSpr 19v (9); KochMon 29; WujJudConf 190; BudBib b (3); MycPrz I B2v; Strum E2v (6); CzechRozm 7 (13); Iáko Sternik naywięcey ma mieć ná baczeniu łzczęŝliwe żeglowánie/ Lekarz zdrowie chorego ModrzBaz 22v (45); Oczko 13v (2); KochPs 171; SkarŻyw 80 (4); CzechEp 35 (11); NiemObr 76; KochWz 140; WerKaz 276 (2); WisznTr 15; ArtKanc L11v; PaprUp A4 (11); ActReg 30 (2); KochFrag 54; WyprPl C3v; KolakSzczęŝl A3; SarnStat 4 (15); WitosłLut A2v; PowodPr 31; PaxLiz A3v; SkarKazSej 677b; SapEpit A4v; ZbylPrzyg Bv.*

~ W charakterystycznych połączeniach: mieć chrystyjańską(-ie) baczność (baczenie), dobrą (lepsze) (7), jednakie, miłościwe, nie mniejsze, osobne (osobliwe) (3), pilną (4), pirwsze (2), (na)przedniejsze (2), przystojne, silną, słuszne, wielką ((naj)więtszą) (8); mieć na dobrej(-ym) baczności (baczeniu) (18), na pilnej (7), na słusznym. ~

»chytrość przed sobą mieć« = *zamierzać chytrze (1): si quid consilii habet ut consumat nunc, [...]* yełli co przed sobą zá chytroŝci ma/ áby ich teras pozbył Mącz 432d.

»mieć domysł« = *domyślać się (1): włchakze łzyą ona domyłlyala yłch złodzieyłkym fortelyem rzeczy tych doftawali y mayącz thakowy domyłł przedłzyą wdomu łzwym one czirpyala LibMal 1554/186.*

»mieć fantazyją« = *wpaść na dziwaczny, nierealny pomysł (1): Czwartéy [pary] w Polłcze y prózno Mikołáiu łzukálz: Mafzli tę fántazyą/ bárzo łye ołzukałz. PudłFr 64.*

»kwestyją mieć« = *chcieć rozwikłać problem (1): ktory też włáwnie tę queŝtią miał y w tym błędzie był/ rozumieiącz żeby też ołobno Ociec miał być/ á ołobno Syn miał chodzićSarnUzn F2.*

»mieć miarę« [w tym: na co (1)] = *umieć wymierzyć (tj. wybrać odpowiednią ilość, wymiary) [szyk zmienny] (2): trzebá dobrze rozumieć prochowi iáko mocny áłbo łłáby/ á według iego miarę probowáną mieć. BielSpr 73 (2).*

»mni(e)manie (a. domni(e)manie), zdanie mieć [w tym: o kim, o czym itp. (22)]; mieć we mniemaniu [kogo]« = *myśleć, sądzić o kimś a. o czymś w określony sposób; podejrzewać; rozmyślać*

o czymś; *sentire Mącz; existimare Modrz; suspicari Calep* [szyk zmienny] (22 : 3; 2): *ForCnR D4v; RejKup g3v; HistAl K4v; Diar 65*; zawnzym ya ty złe ludzi myał we złym mnimányu *LubPs bb4v; BibRadz II 64c marg*; iż nań domnimanie mieli/ iákoby on chciał zalię do Turká przyftác *BielKron 317 (6); KwiatKsiąż D2v; Mącz 382d (2); GórnDworz C8v (3); HistRzym 120v*; ktorzy tho zdanie mieli o fobye/ iż byli ísprawiedliwymi *RejPos 199 (2); RejPosRozpr c3v; BudBib Eccli 3/25; ModrzBaz 39v; SkarŻyw 243; NiemObr 174; Calep 1037b*.

»myśl (*a. (roz)myślenie, a. rozmyślanie, a. rozmysł, a. obmyślanie*) mieć [*w tym: na kogo, na co itp. (17)*]; na myśli (*swej*), w myśli, w rozsądku [*w tym: kogo, co (12)*] mieć« = *myśleć, rozmyślać, zastanawiać się (ogólnie lub z oceną treści); planować; przeżywać coś; meditatio [alicuius] est Vulg; animo intueri, habere statutum cum animo deliberatum, occursant animo cogitationes, in pectore colloare, [alicui] pensum est, versare Mącz; mentem et animum habere Modrz; deliberationem praehabere JanStat* [szyk zmienny] (22; 13 : 4 : 1); myał Cefarz doficz mysly zlych nathą vbogą zyemyą *LibLeg 6/190 (2); FalZioł IV 54a; BierRozm 22 (2)*; Bych ia w rozmyflaniu nie miał zakonu twego/ thedybych ínadz był zginął *WróbŻołt 118/92; LibMal 1545/103v; RejJóz D2v (2); LubPs aa5 (4); BibRadz Dan 4/2; Mącz 74d (8); HistRzym 7v; RejPos 322; KuczbKat 290 (2); MycPrz I A2 (2); PaprPan Y3*; Ná fędźiego też to należy [...] ítrony [...] do iednánia ciągnąc: nie oznáymuiąc przed wyrokiem/ co o tem rozumne/ ábo co ná myśli ma. *ModrzBaz 87v; KochPs 16; SkarŻyw 52 (6); KochWr 23; SarnStat 995; GosłCast 57*.

»niewiadomość mieć« = *nie wiedzieć (1)*: o którym [*Kościele*] niewiadomości żaden mieć niemoże *SkarJedn 17*.

»oko (oczy) mieć« [*w tym: na kogo, na co, aby itp. (59)*] = *zwracać uwagę, uwzględniać; pilnować; starać się; obserwować, widzieć; opiekować się; oculo intendere JanStat* [szyk zmienny] (62); ocyec koždy ma myeć pilne oczy áby tákyemu w ręce nye dawał náuczycyelowi íyná íwego *GliczKsiąż L5v; KochZuz A2v; KochSat A4; Prot A2v*; kiedy też przez kogo inego páná prośić vmyfli/ tedy będzie miał oko/ ná čás ktorego ma prośić *GórnDworz K7 (7); RejZwierc 49v (3); BudNT przedm dv; SkarJedn A4v (2); SkarŻyw 291 (4); StryjKron 672 (2); KochPhaen 20; KochPieś 35; KochSob 64; PudłFr 49 (2); GórnRozm F3v (3); ZawJeft 23; ActReg 27 (3); GostGosp 60 (2); OrzJan 60 (3); LatHar 1 (8); SarnStat 333 (7); VotSzl A2v; CiekPotr 67; CzahTr H3 (2); SkarKazSej 667a (3)*.

»omyłkę mieć« = *mylić się (1)*: [*moje oko*] omylić fię może. A twoie fłowo omyłki żadney mieć nie może. *SkarKaz 160a*.

»mieć opinią« = *być przekonany (1)*: który to niewolnik ma tę w fobie wrodzoną opinią/ Iż Pánu iego wolno z nim czynić co Pan iedno żywnie chce *OrzQuin S*.

»osądzenie mieć« = *wyciągnąć wniosek (1)*: ale ty rzeczy ktore íą w vrinie: nieodmieniaią fie/ á tak pewnieyíże osądzenie z nich mozeíż miecz. *FalZioł V 7*.

»na pamięci, w (*swej*) pamięci mieć [*w tym: kogo, co, żeby itp. (59)*]; mieć pamięć [*czego itp.*]« = *pamiętać; postępować zgodnie z czymś, uwzględniać w swym postępowaniu; in memoria habere Mącz, JanPrzyw; memoriam habere Vulg, JanStat; in mente habere Vulg; memoria custodire a. tenere, percipere animo Mącz* [szyk zmienny] (38 : 27; 8): *BierRaj 17 (2); OpecŻyw 173v; RejPs 75v (4); LibLeg 11/82v; SeklWyzn 3v; RejKup i4v (2); MurzOrt Bv; KromRozm II h2; Diar 22; GliczKsiąż Q2v; LubPs aa*

(2); *RejWiz* 47 (3); *Leop Tob* 4/6 (2); *BibRadz* 2.*Mach* 15/8 (2); *BielKron* 133; *KwiatKsiąż* K2; *Mącz* 75d (4); *SienLek* 114; *GórnDworz* 16; *HistRzym* 54 (2); *RejPos* 315; Bywali y pánowie Rádni práwie święci/ Ktorzy Rzeczpołpolitą mieli ná pámięci. *BielSat* G4v; *GrzegŚm* 64; *HistLan* B3v (2); *KuczbKat* 270; *RejPosWstaw* 44 (4); *Strum* Cv (4); *PaprPan* L2v; *SkarJedn* 108; *KochOdpr* B3; *Oczko* 33v; *SkarŻyw* 544; *KochTr* 24; *KochFr* 87; *ReszHoz* 134; *WerKaz* 290; *BielSen* 18; *ArtKanc* F19 (3); Bo iuz dwieście Biskupow zmártych pámiętawá/ Y wiele Kárdynałow w fwey pámięci mawá *BielRozm* 34; *ActReg* 135; *GrabowSet* T4v (2); *KolakSzczęśl* A4; *WujNT* 1.*Thess* 3/6; *WysKaz* 3; iż należy ná opátrzného Pána przefzłych rzeczy pámięć máiąć/ pilno przegłádać przyfzłé *SarnStat* 382 (3); *SkarKaz* 421b; *GosłCast* 39.

»pewność mieć« = *wiedzieć na pewno* [szyk zmienny] (5) : *SkarJedn* 205; *GrabowSet* M3v; y íam Páweł nie zázwdy miał tákowey pewności *WujNT* 552 (2); *SkarKaz* 274a.

»mieć próbę« = *doświadczyć, przekonać się* (1): *Twirdzę* to (bo mam pewną próbę z siebie) *GrabowSet* Y.

»[czego] professyją mieć« = *umieć, być wprawionym* (1) : kiedybyfmy iey [wody] tyle dáli náfzym/ co tégo rzemióflá [= *picia wody*] profefsiją máią? *Oczko* 19v.

»mieć rozeznanie« *zrozumieć, właściwie ocenić, umieć rozróżnić; widzieć; discrimen habere* *Modrz* [szyk zmienny] (7): Stąd oko ma w fwym bláfku fłufzne rozeznánie *RejWiz* 120 (2); *Leop Deut* 1/39; ábych mógl mieć rozeznánie miedzy złým á dobrym *BielKron* 76; *SarnUzn* E6; *BielSpr* 46; *ModrzBaz* 66v.

»rozność mieć« = *rozdzielać, uważać, że coś jest różne lub stanowi różnicę; discrimen habere* *Mącz* [szyk zmienny] (6): *KromRozm I* N4v; Acz ty obiedwie Perfonie iednym Polfkim fłowem Ciotká zowá/ ále Lácinnicy rozność w tym máią. *GroicPorz* ff2v; *Divina atque humana habere promiscua*, *Zadney* rozności nie mieć miedzy boskimi á ludzkimi [...] rzeczám. *Mącz* 224b (2); *SarnUzn* E6v; *SarnStat* 785.

»roztargnienie mieć« = *wahać się, nie móc się zdecydować* (1): roftárgnienie mieć będą/ niewiedząc zákim íść. *SkarŻyw* 153.

»rozum(ienie) (a. zrozumienie, a. wyrozumienie), rozsádek mieć« [w tym: o kim, o czym itp. (13)] = *być jakiegoś zdania, wyrobić sobie zdanie; rozumieć, móc zrozumieć; [alicui] inest intellectus* *Mącz* [szyk zmienny] (14 : 1): *Diar* 32 (2); *LubPs* Dv; *OrzList* e4v; *Mącz* 188a (2); *RejPos* 89v (3); *BiałKat* 6; *CzechRozm* 57v; *SkarKaz* 83b (2); kto inákfze ma duchowne/ y inákfze też y o świeckich rozumienie mieć muśi. *SkarKazSej* 684a.

»[jaki] sąd mieć« = *wydać opinię* (2): *BierEz* G; Gdzie Pryiamczyk niefłufzny fád miał przeciw tobie *WitosłLut* A4.

»mieć serce [ku komu]« = *myśleć o kimś* (2): *KrowObr* 196v; *Habemus ad Dominum*, to iefł/ mamy fercá ku Pánu Bogu *LatHar* 122.

»mieć smak [czego]« = *przewidywać, móc sobie wyobrazić* (1): iako wybrani boży i w tym żywocie máią fmak nieiakich początkow żywota wiecznego *MurzHist* P.

»mieć sprawę« [w tym: o kim, o czym itp. (32)] = *wiedzieć, dowiedzieć się; excogitationem accipere* *Modrz* [szyk zmienny] (12): *LibLeg* 7/69 (5); *LibMal* 1554/194 (4); *BibRadz* *5; máiąć też o niey

Íprawę íz była vrodziwa/ [...] poÍłał do niey w dzyewoÍłębÍtwie brácią Íwoię *BielKron* 380v (16); *GórnDworz* B8v (2); *GrzepGeom* M3; *BielSpr* 56; *ZapMaz II G* 61/159-160v; *ModrzBaz* 78; *SkarJedn* 222 (3); *SkarŻyw* 391; *KochFr* 100; *KochWz* 137; *GórnRozm G3v* (2); *ActReg* 50; *SarnStat* 1230.

»sprawę mieć« = *rozeznawać się, orientować się* [szyk zmienny] (3): Sędzia [...] ma być wtym opátrzny/ á íálną Íprawę mieć/ íelli z woley á z vmyÍłu mężoboýÍtwo Íye Ítáło. *GroicPorz* 112v (2); *SkarKaz* 2a.

»mieć coś swego« = *prawdopodobnie przeczuwać* (1): Me ferce ma coś Íwégo/ Ítráfzliwám noc miałá *GórnTroas* 33.

»umiejętność (a. umiejętnie doświadczenie) mieć« = *wiedzieć, umieć, znać się na czymś; scientiam habere Vulg; instructum esse Mącz; esse acutum scientia Modrz* [szyk zmienny] (7): O ktorich takowych rzeczach: niewiaÍty vmieiętne/ maía vmieiętne doÍwiadczenia. *FalZioł V* 28; *Leop 1. Cor* 8/1; *Mącz* 269d; *ModrzBaz* 116; áby człowiek miał vmieiętność zakonu *WujNT* 518 (2); *SkarKazSej* 700a.

»mieć umysł, radę, gadkę; mieć pogotowiu« [w tym: *gadkę a radę* (1)] = *chcieć coś zrobić, planować; działać celowo; knuć; est sensus [alicuius] Vulg; animus est [alicui], consilia instruere Mącz* [szyk zmienny] (12 : 6 : 2; 1): *BierEz* N4; *OpecŻyw* 39v; wÍzechmocnoÍzcz boÍka przed wÍzemy uyeke myal radą o thobye myla panno y uybral czyą matką Íobye *PatKaz II* 35v; *PatKaz III* 88; *GlabGad* M3; *LibLeg* 11/45 (3); *GliczKsiąż* I5v (2); *KrowObr* 207; *BibRadz Bar* 4/27; broniać mu [...] budowania moÍthu ná łodziach (iáko to miał Cefarz pogothowiu) *BielKron* 229; niechayże íadá/ ále s tym vmyÍłem/ íaki máia ná KrzeÍcijany/ táki ich Íamych potka. *BielKron* 459v; *GrzegRóżn G3v*; *Mącz* 164b (2); *BiałKat* 63v; *KmitaPsal* A4v; *SzarzRyt* C3v.

»wątpliwość (a. wątpienie) mieć« = *wątpić, nie wiedzieć na pewno; ([alicui]) est dubitatio Mącz, Modrz; haesitione suspendi JanPrzyw* [szyk zmienny] (18): *KromRozm II* f4v; *Diar* 56; *GroicPorz* ii3; *KrowObr* 112v; *Mącz* 95d; w tym íeÍzcze mam troche wątpienia/ íelli Plato/ ábo Ariftoteles tánczowáli kiedy *GórnDworz* Kk6v; *BiałKat* 223v; *KuczbKat* 10 (2); *ModrzBaz* 92v; *SkarŻyw* 278 (2); *ReszPrz* 56; *KochTarn* 75; *KochFrag* 49; *SarnStat* 53 (2); *SkarKazSej* 697a.

»wiadomośĆ, dowiadowanie mieć [w tym: o kim, o czym itp. (79)]; w wiadomości mieć [co]« = *wiedzieć, dowiedzieć się; cognitionem habere Mącz, Modrz, JanStat; notitiam habere JanStat JanPrzyw; instructum esse Mącz; cognoscere, conscium esse, habere in animo notiones Modrz; significatum est [alicui] Vulg; compertum habere JanStat* [szyk zmienny] (88; 2): *LibMal* 1546/121v (6); *GliczKsiąż* N2v; *LubPs* E3 (3); *GroicPorz* aa3v; *KrowObr* 53v (2); *RejWiz* 115v (2); *BibRadz* *3v (2); *Mącz* 163c (4); *RejAp* 59v; Ípytano pirwÍzego [Íwiadka]/ íákąby tego wiadomośĆ miał *GórnDworz* R3v (7); *HistRzym* 48v; *RejPos* 34v (8); *BiałKat* 211; *HistLan* C2v; *RejZwierc* 47 (3); *BiałKaz* C2; *ModrzBaz* 6 (8); *KochPs* 119; *SkarŻyw* 212 (3); *StryjKron* A (2); *ReszHoz* 119 (2); *ActReg* 27 (3); Ten zá tákowym poÍtepkiem nie zda Íie mieć tego w Íwey wiadomości/ íáko ÍzczęÍcie íeft nieÍtałe *Phil* M3; *OrzJan* 38 (4); *WujNT* 188 *marg* (3); gdyby kto chćiał mieć wiadomośĆ práwá Duchownégo, muÍi naprzód weyÍrzcć w Literę A. *SarnStat* *6 (18); *PaxLiz* A2; *KlonFlis* E3.

»wiarę (a. (i)skierkę, a. znak wiary) mieć« = *wierzyć; być wierzącym, wyznawać określoną religię; ufać; fidem habere Vulg, PolAnt, credere Vulg* [szyk zmienny] (208): *BierEz* L3; Iezus mily vciéÍfyl íe iako ocietz mowiaťz k nim: Mieycie wiarę/ íáciem íeft/ nieboýcie Íie. *OpecŻyw* 54 (9); *PatKaz*

III 99 (3); *BielŻyw* 163; *WróbŻółt* kk5 (2); *LibLeg* 11/63; *RejPs* 37v (2); że ia inŕzei wiari niemam ani trzymam iedno wiarę Chrzeŕcyañŕkã prawdziwã *SeklWyzn* g4 (2); *SeklKat* S4v (3); *RejKup* n5 (8); *KromRozm I* O4; *MurzHist* M4v (3); *MurzNT* 3v; *GliczKsiãż* Dv; *LubPs* F3v (2); *KrowObr* 55v (9); *RejWiz* 186; *Leop* 1.Tim 1/19; *OrzList* c v; *BibRadz* *7 (8); *BielKron* 269 (4); *GrzegRóżn* Bv; *OrzQuin* 12 (2); *RejAp* 29v (4); *Górndworz* M7v; *HistRzym* 65 (2); *RejPos* 50v (20); *BiałKat* 101 (6); *KuczbKat* 9 (2); *RejZwierc* 138v (3); *WujJud* 12 (5); *BudBib I* 455b marg; *BudNT Matth* 21/21 (4); *CzechRozm* 14 (9); *KarnNap* D2v; Ieŕli tylo ŕamemu Bogu y ŕłowu iego wiarę dãć mam/ wiãry nigdy mieć nie będe *SkarJedn* 43 (9); *SkarŻyw* 28 (15); *CzechEp* 83 (6); *NiemObr* 10 (3); *ArtKanc* E4v (3); *WujNT* 31 (37); iãwna rzecz/ iŕ od tego koŕciołã odłãczeni/ wiãry nie máia/ y w pocŕcie niewiernikow ŕie zãmykáia. *PowodPr* 29; *SkarKaz* 121b (6).

~ W charakterystycznych połączeniach: *wiarę boŕã mieć* (5), *(Pana) Chrystusowã (Krysta Pana)* (3), *chrystyjañskã (chrzeŕcijañskã)* (3), *dobrã* (2), *doskonałã, dostatecznã, gorãcã, katolickã, małã* (2), *martwã, mocnã* (4), *ñedznã, prawã* (3), *prawdziwã* (3), *proŕznã, stałã* (3), *szczyrã* (2), *ŕwiętkã*, *(z)upełnã* (15), *wielkã* (4), *wñętrznã, wysokã, złã* (2), *zwierzchniã, żywã*. ~

»mieć widzenie [o czym, około czego]« = *zapatrywać się na coŕ*; *sentire Mãcz* [szyk zmienny] (2): *Mãcz* 382d; iŕ kãŕdy z nas [...] około vpodobãnia ŕobie człowiekã/ ma ŕwe oŕobne widzenie *Górndworz* C4.

»wzglãd, konsyderacyã, uwaŕzenie, dyskrecyã mieć [w tym: na kogo, na co itp. (69)]; mieć na konsyderacyej (*a. in consideratione*) [co]« = *brać pod uwagã, uwzglãdnia, zajmować się, pamiętać; teŕ w przen; habere rationem Mãcz, Modrz, JanStat, JanPrzyw; spectare Mãcz, Modrz; accipere Vulg; consulere, discrimen habere, respicere, servire Mãcz; ohservare, respectum habere JanStat* [szyk zmienny] (68 : 3 : 1; 2): *Pokiŕ zdrow ná ŕmierć wzglãd miey BierEz* S3; *FalZioł* V 36; *WróbŻółt* 10/5 (2); *ZapWar* 1545 nr 2646; *KromRozm I* Nv; *KromRozm II* b; *KromRozm III* 18; *GliczKsiãż* G4; *BibRadz I* 346 (4); *OrzRozm* E3; *BielKron* 199 (2); *KwiatKsiãż* B4v (7); *Mãcz* 49a (11); *Prot* D2; *SarnUzn* E5; *SienLek* 4 (2); ná to wzglãd mieli: áby Pãñŕkie ŕłowã y roŕkazãnie/ iãko napilniey wKoŕŕciele były wypełnione *BiałKat* 35v; *KwiatOpis* A2v; *ModrzBaz* 21 (4); *Oczko* 14 (5); *CzechEp* 35 (2); *NiemObr* 62 (2); *PudłFr* 9; *ArtKanc* K12; *Otosz* y to wszystko trzeba wczas mieć *in consideratione ActReg* 103 (9); *OrzJan* 103; *WujNT* 398 (2); *SarnStat* 259 (7); *KlonWor* 80.

»mieć zgodę (*a. zgadzanie*)« = *aprobowãć; być tego samego zdania* [szyk zmienny] (4): *Tãk ŕã ludzkie rozne rozeznãnia/ Iŕ nie máia ŕpolnego zgadzãnia BielKom* Av; *KrowObr* 112; *WujJudConf* 11v; *CzechEp* 186.

»nie mieć zmysła« = *nie potrafić nie wymyŕlić* (1): *Iuŕci dãley nie mam zmyŕlã. BierEz* Q2v.

»znajomoŕŕ, ŕwiãdomoŕŕ, poznanie (*a. uznanie*) mieć [w tym: kogo, czego itp. (18)]; [co] w znajomoŕŕi mieć« = *znać coŕ, wiedzieć, rozumieć; gnarum esse, habere notionem Mãcz; in notitia habere, scientiam habere Vulg* [szyk zmienny] (11 : 6 : 6; 1): *HisAl* H2v; iŕ ŕaden człowiek ŕãm z ŕyebye pewney znãyomoŕŕi ŕłowã boŕego myeć nyemoŕŕe *KromRozm III* C; *GliczKsiãż* D8; gdiŕ ya mam twoich ŕłow poznanie *LubPs* aa6v (2); *BibRadz Sap* 2/13; gdy chcã być widziãni yãkoby około wielu rzeczy ŕwiãdomoŕŕ mieli *KwiatKsiãż* C2 (2); *Mãcz* 147a (4); *RejPos* 117; *KuczbKat* 120; *RejPosWstaw* [41²]v; *BudBib Sap* 2/13; *SkarŻyw* 269; *ArtKanc* K (2); *WujNT* 430 (4); *SkarKaz* 275b; *PaxLiz* C3.

g. Zwroty o znaczeniu 'robić coś w określony sposób' [w tym: w sobie (2)] (149) :

»mieć [w czym] dyskretyją« = *robić coś rozważnie* (1): Ale áby y bącznye y nye bez przyczyny [karali dzieci] máiąc wtim nieiaką difkretyją cobi było tak wczás ábo wmyárę *GliczKsiąż* F8v.

»mieć miarę« [w tym: w czym itp. (25)] = *robić coś tak, jak należy, z właściwym nasileniem, z umiarem, nie przesadzać; postępować właściwie; z przeczeniem: robić coś bez umiarkowania, nie hamować się; facere modum Mącz; terminum imponere JanStat* [szyk zmienny] (26): *BierEz* L2v; *GlabGad* E4; *RejKup* k6 (3); *MurzNT* 103v; bo oni [poeci greccy] miáry nie mieli chwale fwey w pińaniu *BielKron* 54v (2); *Mącz* 113c (2); mieć miarę iedzenia/ á ieść potráwy lekkie. *SienLek* 19v (3); *GórnDworz* S3; *HistRzym* 13; *PaprPan* Bb3v; *KochPs* 36 (2); *KochFr* 60; *KochWz* 139; *WerGość* 241 (2); *KochSob* 59; *GórnRozm* M4v; w wyćifkaniu pieniędzy niektórzy miáry nie máią. *SarnStat* 696 (2).

»obyczaj (a. zwyczaj) mieć [w tym: że itp. (61)]; w obyczaju (a. zwyczaj) mieć [w tym: co, cum inf itp. (27)]« = *często coś robić, postępować w określonej sytuacji w określony sposób z nawyku osobistego, mocą tradycji lub trybu obowiązującego w danym środowisku; być przyzwyczajonym do czegoś, obytym z czymś; solere Vulg, Mącz; consuetudinis est [alicui] Vulg; consuetudinem habere PolAnt; [alicui] in more a. solenne est Modrz; assolere Calep* [szyk zmienny] (85; 29): Zonyć ten obyczaj máią/ Nic w łobie nie záchowáią. *BierEz* F4v (7); *OpecŻyw* 24v (2); *FalZioł* V 13v (2); *BielŻyw* 29 (3); *GlabGad* P8; *RejKup* bb4; *KromRozm I* Ov (2); *KromRozm III* F4 (2); *BielKom* E7; *GliczKsiąż* F3v; *KrowObr* 14v (2); *Leop Iudic* 15/1 (3); *RejFig* Dd3v; *RejZwierz* 16v (2); *BibRadz I* 8b marg; *BielKron* 98 (13); *GrzegRóżn* Lv; *Mącz* 50b (4); Kto lepák zwyczajú niema/ iż do Piąćidziefyát lath krwie niepuńczał: iuz dáley niema fye ná nią kwápić. *SienLek* 36v (4); *GórnDworz* Cv (2); *HistRzym* 17 (3); *BielSat* C3v; *KuczbKat* 370; *RejZwierc* 170 (7); *BielSpr* b2 (12); *WujJud* 38 (3); Prawdziwy Koćcioł nie ma tego w obyczáiu/ áby fie zá pieniądze modlić miał. *RejPosWstaw* [143⁴]v; *HistHel* Cv; *BudNT* 1. Cor 11/14[16]; *PaprPan* B2v (4); *ModrzBaz* [16] (6); *SkarŻyw* 35 (4); *StryjKron* 712; *WerGość* 269; *BielSjem* 22; *BielRozm* 21; *Calep* 106a; *GórnTroas* 71; *GrabowSet* V2; *KochAp* 7 (2); *LatHar* [+11] (2); *WujNT* 471 (3); *KlonKr* Dv.

»pośrzodek mieć« = *postępować ostrożnie, z umiarem* (1): A przeto w thym [wiązaniu rany] ten pośrzodek trzebá mieć/ áby nic gwałtu niebyło *SienLek* 147.

»praktykę [czego] mieć« = *umieć coś robić* (1): praktykę ípraw nieomylną máiąc/ w íkrytfzych niż ia íprawách/ dobrześ tego doznał. *Oczko* A3.

»nie mieć rozbacności« = *postąpić nierozważnie* (1): Aż Krol dla wielkiej záłości/ Nic w tym niemiał rozbacności. [...] táiemnie przykazał/ By Ezopá zabić kazał. *BierEz* F3.

»mieć sposob« [w tym: czego (2)] = *robić, realizować coś jakoś; habere modum Modrz* [szyk zmienny] (4): *ModrzBaz* 106; *LatHar* 260; Bog trzy ípofooby ma ktoremi rzeczy widome ítáwi [cf Trzy ípofooby íą/ ktorymi Pan Bog co iedno íeft widome⁸⁰ y niewidomego poítáwił: ítworzeniem/ rodzeniem/ y rozmnożeniem. *SkarKaz* 317a] *SkarKaz* Ooooa; *GośćCast* 42.

»[w czym] upodobanie mieć« = *lubić czymś się zajmować* (1): w piśmie S. wielkie wpodobanie y ochłóde ducha fwe⁸⁰ máiąc/ onym defzdżem polewał [...] zioła pobożności *SkarŻyw* 542.

h. *Polłączenia o znaczeniu 'mówić, informować (się) (ustnie lub na piśmie)' [w tym: między sobą (11), sobie (3), na sobie (3), u siebie (2), na się] (238) : Rogare legem, [...] pytanie mieć do poślółtwa/ yeľliby fie ten łtátut álbo ów podobał Mącz 357c; RejAp 60; widziałem pod ołtarzem dułze pobitych dla [...] łwiádectwa ktore miały [= głośily]. WujNT Apoc 6/9.*

Zwroty: »kazanie mieć« = concionem habere Mącz [szyk zmienny] (8): Mącz 53c; kazanie/ ktore miał kłiądz Sárnicki ná Seimie Wárfzáfłkim. SarnUzn kt; SkarŻyw 462 (2); WujNT 479 (3); WysKaz)?(3.

»oracyją mieć« = przemawiać publicznie (2): W tey Orácyey ktorą miał Ełchynes/ przeciwko Ktefiphontowi/ [...] vpomina/ áby [...] OrzRozm O3; Phil R4.

»poselstwo, wskazanie mieć« = zwracać się do kogoś w czyimś imieniu, przekazywać wiadomość [szyk zmienny] (7:1): BielKron 218; RejPos 17; GrzegŚm 66; Boskie mam pośelstwo do ciebie. SkarŻyw 558 (2); wskazanie ma y do w̄m ActReg 64 (2); SkarKazSej 706a.

»[jaką] przypowieść mieć; [co] mieć w przypowieści« = cytować, powtarzać często (1; 1): BierEz D3v; Tyberius [...] częłto ty łłowá máiąc w przypowieści/ że w wolney R. P. wmlny theż vmyłł y głoś być ma. Phil Q3.

»rzecz mieć« [w tym: z kim itp. (9)] = mówić o czymś, omawiać; przemawiać; dicere Mącz; concionari Calep [szyk zmienny] (14): co zá rzecz miał/ Iż fie táko rołkofłnie śmiał BierEz B2; LibLeg 11/9v (2); GliczKsiąz C3 (2); Mącz 358d; łłufłno tu rzecz o tym mieć/ czymby takiemu niedośłátkowi mogłó być zábieżano SienLek 105; RejPos 255v; WujJud 115v; RejPosWstaw [143⁴]; CzechEp 164; Calep 232b; OrzJan 72; WujNT 365.

»słowo mieć« [w tym: do kogo, ku komu (3)] = mówić, powiedzieć; chcieć powiedzieć; zabrać głoś; verbum [alicui, cum aliquo] est PolAnt; est [in aliquo] sermo Vulg [szyk zmienny] (5): BierEz A3v; BibRadz 4.Reg 3/12; Ktorzy w rzeczách Rycerłkich/ łłowo dobre mieli. BielSat G4v; (on) rzekł/ słowo mam do ciebie. BudBib 3.Reg 2/14; WujNT Act 13/15.

»mieć ślub« = ślubować, przysięć (dawniej); teneri voto Mącz; habere votum Vulg [szyk zmienny] (13): Mącz 446c; CzechRozm 77 (2); Pánná Márya Mátká Boża miałá łlub czyłtości. SkarŻyw 242 marg; WujNT 194 marg (3); SkarKaz Oooo2a.

»mieć wymowkę« = wymawiać się [szyk zmienny] (6): chocia infze wymowki maia, włzakoż więcey to czinią z nieiakiey zazrołci. GlabGad A2; RejKup v6; Prot A3v; BielRozm 11; ZawJeft 34; Phil E4.

»zmiankę [o czym] mieć« = wzmiankować, uczynić zmiankę (dawniej) (1): które [pisma] do tych członków/ o których zmiánkę małz/ przykłádamy BiałKat 68v.

»żądanie mieć [ku komu]« = prosić (1): oczokolwiek żądaniełdzie miely kv nam mi włchitko to chczeni według woley waschej vdzielacz LibLeg 11/88.

α. *O czynnościach mówienia wymagających równorzędnego uczestnictwa dwóch partnerów [stosunek wzajemności wyrażony jest składnią „z kim” lub użyciem podmiotu w pl.] (175) : w owéy Dyłputácijej/ kthóráłmy o Merkurijufłzu mieli Oczko 2.*

Zwroty: »mieć gadanie (a. gadkę)« = dyskutować; przemawiać; quaestionem habere Vulg [szyk zmienny] (5): BierEz G4v; dway zonych krzełczyanow myeli gadky zyednym Zidem o wyerze LibMal 1554/190; BielKron 195 (2); WujNT Act 25/19.

»namowę (namowy), konferencyją mieć« = *naradzać się; omawiać jakiś temat* [szyk zmienny] (7 : 1): panowie IchM z księżą biskupy namowy na to podanie poselskie in religionis causa mieli. *Diar* 31 (4); *ModrzBaz* 12v; *SkarJedn* A5; żem nie mógł ktemu przyść, ábych był Conferencyą mieć mógł z Wálzą Wielmożnością o téy edicieiéy Státutu *SarnStat* 228 (2).

»radę (a. poradę) mieć« = *naradzać się; knuć coś wspólnie przeciw komuś; agere, senatum habere* *Mącz*; *consilium a. consultationem habere* *JanStat* [szyk zmienny] (16): podiáwłzy ízkodę/ Mieli ofwych rzeczach ráde *BierEz* P4v (2); *LubPs* 12v (2); *RejZwierz* 138; *Mącz* 6a (3); Nieprzyiaciele moi o mnie ráde máią *KochPs* 103 (2); *StryjKron* 616; *SarnStat* 218 (3); *CzahTr* D4v (2).

»spisek mieć« = *uzgodnić wspólnie* (1): Jeśli się z nami zgodzicie na ten spiszek odłożenia egzekucyi na iny sejm wedle spisku, ktorýście z nami namowili a miedzy sobą macie *Diar* 32.

»mieć spor (a. spor(k)ę, a. spieranie, a. contentiones)« = *spierać się; polemizować; habere quaestionem* *PolAnt*, *Vulg*; *habere conientionem* *Modrz*; *altercari* *Calep* [szyk zmienny] (9): *BielŻyw* 114; *LibLeg* 7/99v; *BielSat* H; *BudNT Act* 23/29; *ModrzBaz* [41]v; ten gadał fię z świętym Epiphániufzem/ á ípor długi máiąc/ [...] rzekł *SkarŻyw* 453; *Calep* 56b; *WujNT Act* 28/29; *SarnStat* 613.

»rozmow(k)ę (a. mowę, a. mowienie), rozprawę, sprawę mieć« = *rozmawiać; dicere* *PolAnt*; *agere, sermocinari* *Mącz*; *disserere, habere sermonem* *Modrz*; *conferre sermonem* *Vulg* [szyk zmienny] (99:9:7): Rozmowy ktore myał Krol Salomon mądry Zmárcholtem grubym á íprofnym *March*¹ A; *BierEz* G3; *PatKaz* III 113; *FalZioł* V 52; *LibLeg* 7/34 (3); *WróbŻołt* O; *LibMal* 1544/88 (5); *RejJóz* C8v; *RejKup* Tv (2); *RejWiz* 17 (8); *Leop Eccli* 41/25; *RejZwierz* 42v (2); *BibRadz* Gen 4/8 (4); *OrzRozm* A4v; *BielKron* 35 (17); Sermocinor, Rozmawiam fie s kim/ Mam nieyáką ípráwę s kim *Mącz* 386d (2); *OrzQuin* E3; *SienLek* 24 (2); *RejAp* 3v; *GórnDworz* Aa5v (2); przyłuchaymy fie hiłtoriey á tey íwiętey roípráwie/ ktorą tá pánná mieć raczyłá s tym to Anyołem Páńfkim *RejPos* 271 (16); *RejZwierz* 32 (5); *BiałKaz* C3; *CzechRozm* 17v (4); *PaprpPan* Mv; *ModrzBaz* 4 (3); *SkarJedn* 314; *KochPs* 74; *SkarŻyw* 13 (7); Co to pánié zá rozmowy? Macie/ pozwiezawłzy głowy? *MWilkHist* Hv (3); *NiemObr* 23 (9); *KochFr* 26; *WerKaz* 305; *BielSen* II; *ActReg* 68 (3); *WujNT Luc* 24/17.

»traktaty mieć« = *naradzać się; negocjować* [szyk zmienny] (3): żeby Cefarz miał tráktathy iákies mieć s Krolem niebołzczykiem přes połty *MycPrz* II C; *ActReg* 75; *SarnStat* 1005.

»zmowę mieć« = *umówić się, być w zmwowie, w ugodzie* [szyk zmienny] (18): *MiechGlab* 39; *BielKron* 100v (5); *BielSat* N; *BielSpr* 75; Piotr z Páwłem miał zmwowę/ áby on tylo żydom á Páweł pogánom Ewánielią rozgłáłzał. *SkarJedn* 95; *SkarŻyw* 92 (5); *StryjKron* 527; *BielSjem* 36; *SkarKaz* 637a; *SkarKazSej* 682b.

i. Połączenia określające czynności ruchowe (20) : iefzcze ono dziecię rufzania żadnego w żiwocie nie miało *FalZioł* V 29; yellybi niektorzi livdzie ípanstwa mego wtargnienye niektore myely w panftwo wasche *LibLeg* 11/90v (3); *SeklPieś* 32; *RejWiz* 113; Zuzánná też miałá íwoię przechadzke po fádu. *KochZuz* A2v; nie mogli nigdzyey przepráwiánia mieć gdzyeby Mołkwá nie widzyálá *BielKron* 411 (4); Pátrz mu inného mieyścá/ fuchého/ kędy by téż mógł méć dobreíprzyiechánie do Młyná. *Strum* 12v; *PaprpPan* G4v; Zuflucht haben. Vćieczkę mieć. *Confugere. Calag* 589b; *GrabowSet* L.

W charakterystycznych połączeniach: przechadzke mieć (2), *przeprawienie* (2), *przyjechanie, ruszanie, skoki, tanek, ucieczke* (2), *wtargnienie* (3), *wyście, zabieg*.

Zwroty: »mieć drogę« = *jechać, przejeżdżać; też: planować podróż; [ab aliquo] est via PolAnt* [szyk zmienny] (5): *BibRadz 1.Reg 19/7; BielKron 85; BudBib 1.Mach 11/4; przyzłto mu iechać ná lás Pána niego/ przez ktory ia też miałem drogę GórnRozm G2v; WysKaz 10.*

j. *Połączenia określające procesy* (25) : *BierEz Pv; wody ij morza będą goratz ij wyfulfenijé mietz. OpecŻyw 193v; GlabGad L2; LubPs bb2; ktora żyła zawždy iest napięta/ a nigdy niema popufzczenia [tj, nie rozluźnia się] tą lie póspolicie rwie KwiatKsiąż P4v; Zwierz/ ptáftwo/ w nocy íwe pošíłki máią [tj. nabierają sił] GrabowSet H.*

W charakterystycznych połączeniach: mieć polepszenie, popuszczenie, posiłki, umiękczenie, wysuszenie.

Zwroty: »mieć odelżenie (*a. odelgę*)« = *doznać ulgi; słabnąć, ustawać* [szyk zmienny] (3): *Kto niemoże moczu pozbyć/ [...] Može s tąd mieć odelżenie. SienLek 107v (2); Woyná odelgi nie ma KmitaSpit C4v.*

»odmianę mieć« = *zmieniać się* [szyk zmienny] (6): *BiałKat 323v; CzechRozm 113v; SkarŻyw 35; że boftwo y przy wćieleniu żadney odmiány nie miało. CzechEp 225; SkarKaz 485a; SkarKazSej 707a.*

»pogorszenie mieć« = *zgorzyc się, zdemoralizować się* (2): *BielŻyw 165; íkąd pogorfzenie młodzi ludzie mieli BielKom nlb 4.*

»mieć pomnożenie (*a. rozmnożenie*), aukcją« [w tym: *w czym itp.* (3)] = *pomnażać się, wzrastać, polepszać się pod jakimś względem* [szyk zmienny] (3 : 1): *SkarJedn 156; wielkie miał w wśzytkich cnotách pomnożenie SkarŻyw 308 (2); tedyby y tym lámym ípofobem [skarb] miał nie máłą aukcją VotSzl D3.*

»postępek) mieć [w czym]« = *osiągnąć postępy; processum habere Mącz* (2): *ięśliże [!] nieiáki póftępek chcemy w naukach mieć KwiatKsiąż I; Mącz 44d.*

»mieć utwirdzenie [czego]« = *wzmacniać się, ugruntowywać się pod jakimś względem* [szyk zmienny] (2): *niemáłe vtwirdzenie nádzyeie fwoiey mogą mieć íi o Pánu íwoim/ ktorzy mieszkáią w zakonie iego RejPos 256 (2).*

k. *Zwroty o znaczeniu 'znajdować się, przebywać [w tym: sobie (2)]* (124) :

»mieć gospodę, złożenie« [w tym: *u kogo, gdzie* (14); *złożenie a gospodę* (4)] = *(za)mieszkać jako gość, lokator; występować; manere Vulg, PolAnt; excipi hospitio Calag; habere hospitium, hospitari Vulg* [szyk zmienny] (18 : 6): *do Richwala przyachawíchi v plebana flozenie miall LibMal 1543/72 (2); Leop Iudic 20/5; Bo widzę iż v niego/ ízczęfcie ma goípodę. RejZwierz 56 (2); BibRadz Iudic 19/4 (2); BielKron 67v; GórnDworz Tv; RejPos 19; HistLan C2; RejZwierz 236v; SkarJedn 246; Calag 272b; SkarŻyw 71 (2); GórnTroas 32; ten ma goípodę w domu Symoná gárbárzá WujNT Act 10/32 (4); SkarKaz 483b; CzahTr [D2]v; SapEpit A2.*

»mieć mie(j)sce« [w tym: *miedzy kim, gdzie itp.* (22)] = *móc przebywać w pewnym gronie, móc zamieszkać; znaleźć schronienie, zostać przyjętym; accipere locum Vulg; locurn habere JanStat* [szyk zmienny] (24): *BierEz Q4; RejKup Bv; GliczKsiąż G6v; Myędzy íáfiády moyemi myeścám nigdy nye myał LubPs H2v (4); Leop Num 32/30; OrzList d2 (2); UstPraw F3v; BielKron 197; Prot Av (2); ProtStoj E2; RejAp 103 (2); BielSpr 2v; SarnStat 931; áby Aryáńfcy ábo Nowokrzczeńcy Minińtrowie mieyfcá tu w Koronie nie mieli. PowodPr 37; SkarKaz 489b (2); KlonFlis C2; KlonWor 37.*

»mieć (sw(oj)e) mieszkanie (a. mieszkaniczko, a. pomieszkanie, a. przemieszkanie), byt(ność) (a. bycie), przebytek (a. przebywanie), stanie, zachowanie, zniesienie, siedlisko« [w tym: gdzie itp. (42); bytność a mieszkanie itp. (3)] = *mieszkać, przebywać, mieścić się, znajdować się, zajmować pewne terytorium; występować; istnieć, żyć, trwać; też w przen; domicilium habere Vulg, JanStat; est [alicuius] habitatio PolAnt; morari Mącz [szyk zmienny] (42 : 10 : 4 : 2 : 2 : 1 : 1); BierRaj 17v; BierEz Dv; OpecŻyw 39; PatKaz I 16v (2); PatKaz II 38 (2); z materiey fuchey á ciepłey czyni fte kolera druga wilgota, ktora ma fwe zachowanie w żołci. GlabGad E2; LibLeg 6/160 (3); LibMal 1547/125 (2); Położyłeś nas v w fíflech fáfíad ná wzgárdzenye/ [...] Zwłáfzczá tym co w okoł nas máyá fwe znyefienye. LubPs M2 (6); KrowObr 22v (3); Leop 3.Mach 6/33; BibRadz Gen 27/39 (2); BielKron 17 (2); Mącz 232d; SarnUzn B5v; SienLek 144; GórnDworz Ll; RejPosWiecz² 91v (5); BiałKat 146; HistLan D3v; KuczbKat 380; RejZwierc 17; PaprPan Ffv; twych wyfokich dóyde Páłaców: gdzie miełzkánié/ Gdzie ty małz przebywánié. KochPs 64; SkarŻyw 560; ZapKościér 1582/36v (2); CzechEp 6 (3); NiemObr 173 (2); We wfzech tych co go miłuiá [...] czyni przybytek fwoy rołkofzny/ áby w nich miał byt fwoy fáfkwáwy. ArtKanc A13 (3); GrabowSet H3v; LatHar 80 (2); WujNT Mar 5/3; SarnStat 118 (2).*

»mieć osiadłość« [w tym: gdzie (14)] = *mieszkać (na stałe); przebywać; bez okolicznika miejsca: być osiadłym; hereditatem possidere Vulg; habere fixum domicilium, [alicuius] civem esse Modrz [szyk zmienny] (17); RejKup y4v; LibLeg 11/83v (2); UstPraw A4 (2); Wziemi Izráelkíey będzie mieć ośiadłość BudBib Ez 45/8 (2); ModrzBaz 74v (3); tedy tylko przyśięgli Pifárze bydź máiá/ choćiayby ośiadłości nie mieli SarnStat 489 (7).*

I. Zwroty o znaczeniu 'nie robić nic' a. 'nie robić czegoś' [w tym: sobie (1)] (92) :

»leżá mieć« = *odpoczywać, obozować (o wojsku) (3);* ci żołnierze/ ktorzy [..] teraz dáfeko od gránice leże máiá. GórnRozm Mv; ActReg 44; SarnStat 436.

»ochłode (a. ochłodzenie) mieć« = *odpoczywać; znajdować ukojenie; acquiescere, allevari, bene quiescere, conquiescere, recreari Mącz [szyk zmienny] (13); MiechGlab 25; MurzHist B4v (2);* gdyż fię niezawždy około fpraw możemy obierać/ ale też potrzeba podczas ochłode nieiakám mieć KwiatKsiąż Pv; Mącz 190b (5); GDy ná Wiofnę widzimy w połu [f] piękne kwiatki/ Serce ma fład ochłode PaprPan Bb4v; SkarŻyw 201 (2); ArtKanc N7v.

»odpocz(y)nienie (a. odpoczynek, a. odpoczywanie), pokój, próżnowanie, wytchnienie, folgę, wczas mieć« [w tym odpoczynek i wytchnienie (3)] = *odpoczywać, nic nie robić; habere requiem Vulg; est requies [alicui], habere relaxationem [szyk zmienny] (34 : 8 : 2 : 2 : 1 : 1); OpecŻyw 87;* gdy fiła dułzna pocźnie praczować tedy fiła przyrodzona ma pokoy GlabGad K5 (5); LubPs hh6; Ani dołpác/ ni doieść/ ni wczáfu żadnego Nie mogą mieć/ dla kęfá pożytku nędznego. RejWiz 54v (2); Leop Iob 30/27 (4); BibRadz I 276b marg (2); BielKron 36; Mącz 409a; SienLek 4v (2); RejAp 121v (3); iáko to [spanie itp.] przyrodzenie fprawíło/ áby ciáło nieiaká folgę miáło KuczbKat 295; RejPosRozpr [c4]; RejPosWstaw [41³]v; BudBib 2.Esdr 9/28 (2); BudNT 2.Cor 7/4; KochPs 82 (2); SkarŻyw 291 (2); MWilkHist B4v; Nawy wiátr niešie/ wiołfá odpoczynek máiá. KochPhaen 6; KochPam 88; ArtKanc D9v; ActReg 71; GostGosp 162; GrabowSet Ov (2); LatHar 49 (2); WujNT 2.Cor 7/5 (4); PowodPr 51.

»mieć pokój« [w tym: od czego (4)] = *nie podlegać jakiemuś stanowi [szyk zmienny] (5);* będzie miał pokoy od żądzey cielefney. FalZioł II 18d; LubPs K3; SienLek 131 (2); GrabowSet K3.

»mieć pokój« [w tym: z kim, między sobą (10)] = nie prowadzić wojny; *quiescere Vulg* [szyk zmienny] (18): *LibLeg* 6/190 (3); *KrowObr* 38v; *Leop Iudic* 5/32; *BibRadz* 2.*Mach* 12/12; za niego pokoy mieli Izraelitowie. *BielKron* 51 (6); *Mącz* 163c; *BudBib* 2.*Mach* 12/12; *MycPrz* I C4v; *SkarŻyw* 403; *ActReg* 22; *OrzJan* 47.

»mieć stanie (a. stanowisko)« = nie ruszać się, stuć, zatrzymać się na dłużej (3): *RejWiz* I48v; *Militiae vacationem habent*, [...] Máya łtanie/ łą wolni od woyowania. *Mącz* 472b; *SarnStat* 436.

»mieć wstrzymanie« [w tym; od kogo (3)] = wstrzymywać się (tu: od współżycia płciowego) (5): iuz od dawnego czáfu miał włtrzmánie od niey. *BielKron* 211v (5).

ł. Zwroty o znaczeniu 'zgłaszać roszczenia, wysuwać zarzuty' (44) :

»interesse mieć« = rościć (o sprawach majątkowych) [szyk zmienny] (4): który do gránic tákowych [...] żadného interefse nie ma *SarnStat* 1153 (4).

»obrazę mieć [do kogo, przeciw komu]« = być obrażonym, uważać się za pokrzywdzonego (2): *Phil* O; Abyś obrázę którą małz przeciw łynowi Swemu puścił mimo łię. *CiekPotr* 89.

»pomowy mieć [między sobą]« = pomawiać się (1): prosił krolá áby [...] wyrok vczynił/ o thy pomowy nie cudne/ ktore między łobą mieli *BielKron* 405v.

»przyczynę mieć [na kogo itp.]« = móc komuś coś wytknąć, zarzucić; *sermonem habere PolAnt* [szyk zmienny] (21): *BierEz* C2v (4); *RejPs* 86 (2); *RejWiz* 133; *BibRadz* *Act* 19/38; iáko łpráwiedliwie Papięż miał przyczyny ná Oktáwiulá iz obległ Mirándule *BielKron* 236 (3); *RejAp* 26v (2); *RejPos* 251v (2); *RejZwierc* I73v (2); *SkarŻyw* 70; *NiemObr* 166; *ActReg* 170; *PudłDydo* [B5]v.

»mieć sprawiedliwość [na kogo]« = wysuwać słuszne zarzuty [szyk zmienny] (7): *RejWiz* I02v; mowił/ rádząc áby mu wydano [...] zárázem co iego iest/ áby ná nas łpráwiedliwósci żadney nie miał *BielKron* 105 (2); *RejZwierc* 86v; *BielSpr* 36v (2); *BielSen* 6.

»mieć winę, krzywdę, skargę [do kogo itp.]« oskarżać o coś, zarzucać coś [szyk zmienny] (4 : 1 : 1): *BierEz* A3v; iál ijch pytat ztoby náń łkarżyli/ albo którą by winę k niemu mieli. *OpecŻyw* 118; mam do was krzywdę/ iz náłłáduiecie zwyczáiw á náuki Nykoláitow. *RejAp* 27 (2); *KochPs* 9; *WujNT* *Col* 3/13.

»zatargę, przymowienie mieć [o co; między sobą]« = zgłaszać pretensje (2 : 1): abi náłchi poddany łwałłchimy poddanimy [...] wieczey między łobą otho przimowienia zadnego niemiely. *LibLeg* 10/61v; iezeliby iáką zatargę miał mieć Vtciwy łan Kurk o te wydane piéniádze *ZapKóscier* 1581/20v (2).

m. Zwroty o znaczeniu 'chcieć' [w tym: u siebie (1)] (29) :

»apetyt [na co], lubość mieć« = pragnąć [szyk zmien] (2 : 1): *BierRaj* 19; ktorzy ná rołkofs á wyłokie wzyęcyá ápetyt myeli *GliczKsiąż* E8v (2).

»mieć chęć (a. chuć, a. chciwość)« [w tym: na co itp. (70)] = chcieć, pragnąć; chętnie coś robić; dążyć do czegoś; starać się; odczuwać różne potrzeby fizjologiczne; z przeczeniami nie chcieć, odrzucać; *habere voluntatem Mącz*, *Modrz*; *tencre studio*, *animatum esse*, *delectari*, [in aliquo] *est studium Mącz*; *animum adicere Modrz*; *aemulationem a. cupiditatem habere Vulg*; [alicui] *animus est JanStat* [szyk zmienny] (78): *March*¹ *Wiet* Av; ten plałtr czini łtolcze wolne tim ludziem ktorzy maia chciwołć á niemoga łtolczow mieć *FalZioł* I 22b (12); *GlabGad* G2v (7); *HistAl* K2; *LibMal* 1552/166v; *KromRozm* III 06; *GliczKsiąż* 14 (3); Czo zá chuć ma mieć każdy/ áby był w łpołeczności przebranych Bożych.

LubPs S6v marg (2); *RejWiz* 125v; *BibRadz* *4 (2); *BielKron* 130 (2); *Detrectare militiam*, Nie mieć chuci ku żołnierski służbie. *Mącz* 461d (8); *SienLek* 30 (2); *GórnDworz* T3v (3); *RejPos* 186; *BiałKat* 103v; *KuczbKat* 255; *BielSpr* 28v (2); *WujJud* 192; *WujJudConf* 67 (2); *MycPrz* I B4v; *BudNT przedm* a3; *PaprpPan* N3; *ModrzBaz* 9 (2); *Oczko* 13; Wielką miał chuc do náuki *SkarŻyw* 516 (5); *StryjKron* A3v; *CzechEp* 109; *ArtKanc* O14v; *ActReg* 87 (3); *KochCn* A3v; *GrabowSet* O2v; *WujNT Rom* 10/2 (2); *SarnStat* 192; *KlonWor* 52 (2).

»mieć ochotę« = *pragnąć; wykazywać zapał* (3): A my widząc tę dobrocę Będziem mieć wiewtffą ochotę *RejRozpr* B3v; *SkarŻyw* 3 (2).

»mieć przedsię(w)zięcie, umysł« [*w tym: cum inf, że* (3)] = *zmierzać do czegoś; [alicuius] consilii a. [aliquo] studio esse Mącz [szyk zmienny]* (3 : 2): *OpecŻyw* 12; *Mącz* 341a (2); by tylko miał to przedsięwzięcie/ że chce czynić co kościół czyni *WujJud* 170; *Małże iuz ná tę woynę iechać vmyłł cały? WyprPl* A3v.

»serce mieć [*do czego*]« = *pragnąć, chętnie przedsiębrać* (1): serce mieć ma káždy do popráwy żywotá fwego *LatHar* 111.

»mieć wołą, żądzą (*a. żadość*), pochop [*w tym: do czego, cum inf itp. (189)*]; [*co*] rad mieć« = *chcieć, pragnąć; planować; velle Mącz, JanStat; voluntatem habere Modrz, Vulg; desidero [alicui] a, voluntas est Vulg; desiderare, [alicuius] spontaneum est cor PolAnt; ardere, constituere, est [alicui] in animo, habere statutum cum animo deliberatum, intendere, proponere, stat sententia Mącz [szyk zmienny]* (196 : 12 : 3; 2): *ZapWar* 1507 nr 1980; *March*¹ A4v; *March*² Wiet A2; *BierEz* B2v (6); *OpecŻyw* 5v (4); *ForCnR* B2 (2); ftego pochop ku grzechu mayą *PatKaz III* 110v (2); *HistJóz* B4v; widzi łakoci nieiakie tedy ma ku nim żądzą, którą włafne zową fkoma. *GlabGad* G2v (3); *March*³ V5; *MetrKor* 59/75; *LibLeg* 10/61 (8); *RejPs* 161 (2); *LibMal* 1543/68v (18); *SeklKat* F2; *RejKup* e5v (3); *HistAl* K2; *MurzHist* S4v (2); *MurzOrt* B; *MrowPieś* A4v; *GliczKsiąż* Bv (15); *KrowObr* 62 (3); *RejWiz* A8; *Leop Gen* 31/30 (2); *BibRadz Ex* 35/5 (2); *OrzRozm* E2; ábych fwey myfli dofyć vczynił/ á oglądał ty kráiny ktorem miał żadość widzieć. *BielKron* 455v (7); *KochSat* Bv; *Mącz* 15b (18); *Prot* D3v; *SienLek* 3 (3); *RejAp* 89 (2); *GórnDworz* S3v (7); *RejPos* 64v (7); *BiałKat* 103v (2); *HistLan* C4; *KuczbKat* 135 (5); *RejZwierc* B4 (9); *BudBib Ps* 17/12; *Strum* D2 (3); *BudNT przedm* d3; żeby drugiemu nie życzył thego/ częgo by lam nie rad miał *CzechRozm* 89v (7); *ModrzBaz* 91; Ná co fie on náprzodku ociągał/ máiac iefcze wołą nieiaką do ożenienia *SkarŻyw* 508 (17); *StryjKron* 472; *CzechEp* 422 (6); *KochFr* 10 (3); *WerKaz* 276; *KochSob* 58 (2); *ArtKanc* N12; *GórnRozm* L2; *Paprup* G3v; *ActReg* 105 (2); *ZapKoscier* 1588/75; *OrzJan* 47; *LatHar* 92 (4); zem go bárzo prośił/ áby fzedł do was z brácią: ále zgoła nie miał teraz woley iść *WujNT* 1.Cor 16/12 (4); *WysKaz* 11; *SarnStat* 424; *WitosłLut* A6; *PowodPr* 2; *SkarKaz* 3b (2); *PaxLiz* Bv; *SkarKazSej* 701a.

n. Zwroty o znaczeniu 'być odpowiedzialnym za określoną dziedzinę' [*w tym: na sobie* (5)] (137) :

»mieć moc, władzą [*nad czyni, częgo*]; mieć [*co, cum inf*] w (swej) mocy, władzy (*a. swoim władaniu*), na mocy, na wolej, przy mocy« [*w tym: w mocy i na wolej* (1)] = *zarządzać czymś; być władnym; móc rozporządzać czymś, móc decydować o czymś; habere potestatem Vulg, PolAnt, Modrz; est [alicui, penes aliquem] potestas, ius habere Mącz, Modrz; [ad aliquem] pertinet, possidere Vulg; est fortitudo in manu [alicuius] PolAnt; habere in potestate, in [alicuius] manu a. in [alicuius] potestate est*

Mącz; *praeesse, tenere Modrz* [szyk zmienny] (55 : 1; 15 : 3 : 1 : 1 : 1): *BierEz* I4v; *OpecŻyw* 15v; *RejPs* 17; *SeklKat* Z3v; *RejKup* k3v (4); *BielKom* C8v (2); *KrowObr* 139; *RejWiz* 42; *Leop Zach* 11/5; *RejZwierz* 4 (3); *BibRadz Gen* 31/29 (3); *BielKron* 59v (6); *Triumviri capitales*, Którzi mieli moc nád yętcmi y złoczyńcami. *Mącz* 466b (8); *LeopPrzep* F3; *RejAp* 89v (6); *GórnDworz* Gg8v (2); *RejPos* 221v (2); *BiałKat* 146 (2); *GrzegŚm* 62; *RejPosRozpr* c3v; *BudBib* 2.Mach 4/28; *BudNT Apoc* 11/6; *KarnNap* E; Tákże też [edylowie] mieli wfwey mocy/ rury mieyfkie *ModrzBaz* 35 (9); Ten ma w fwoim władaniu czarnéy śmierci wrotá. *KochPs* 98; *CzechEp* 58; *KochPieś* 47; *ArtKanc* K16; *PaprUp* H3v (2); *GrochKal* 4; *KołakSzczęśl* B4; *WujNT* 323 (4); *SarnStat* 316 (3); *KlonFlis* H4v.

»mieć obowiązek« = *być zobowiązany do czegoś* (7): *śpiéwa/ táncuie fwobodnie/ nie máiąc ná fobie niewolnégo obowiąfká żadnégo OrzQuin* P4.

»mieć [kogo, co] w poruczeniu (*a. poruczeństwie, a. in comendam*); mieć poruczeństwo [*nad kim, nad czym*]« = *być odpowiedzialnym za coś, być zarządcą, dowódcą; być opiekunem; eustodia in manu [alicuius] [est], functio [est] [alicuius] PolAnt; administrare, curare, [alicui] dantur, duetare, inspectionem habere, tueri Mącz* [szyk zmienny] (17; 2): *KromRozm III* G; *GroicPorz* f4v; *BibRadz Num* 4/16 (2); *które [konie] opatrzáli ci ktorzy nád nimi poruczeństwo mieli BielKron* 76v (4); *Mącz* 191b (6); *SkarŻyw* 211; *ActReg* 144; *SarnStat* 1097 (2); *SkarKaz* 607a.

»mieć powinowatstwa (*a. powinność*)« = *sprawować obowiązki* [szyk zmienny] (2): *fluffnye go káplánem á ftárífym zowye/ ácz ma ine fwe powinowátftwá/ mimo káplánífkye. KromRozm III* 12; *SarnStat* 1002.

»pracą mieć; mieć [co] na swej pracy« = *być obowiązany do wykonywania czegoś, być odpowiedzialnym za coś; onus sustinere Mącz; cura est [alicui] Vulg* (2 : 1): *iefli téż bogowie ktorą inřą pracą máią/ okrom [...] pielegowaniá człowieka MurzNT* 103v; *Mącz* 448c; *BudBib* 1.Mach 14/42.

»mieć sw(oj)e sprawy; sprawę [o czym] mieć« = *spełniać określone funkcje, być odpowiedzialnym za coś, coś należy do czyichś obowiązków; habere sua negotia JanStat* [szyk zmienny] (10:1): *RejRozpr* E; *KromRozm III* K7v; *RejWiz* 23; *SarnUzn* E5v; *IŻ* káždy vrząd ma fwé řprawy/ nie máią dáley dźierzeńć Sędziowie ziemfcy y Piřarzowie Grodzkich řádów *SarnStat* 487 (7).

»[nad czym] szafunek mieć« = *rozporządzać czymś* (1): *nad nářim Dobrem řsafunek máią iako sami chcżą ListRzeń w.* 14.

»(swoj) urząd mieć« = *spełniać określone funkcje, zwłaszcza z racji zajmowanego stanowiska; być zobowiązany do czegoś; facere opus PolAnt* [szyk zmienny] (15): *BierEz* G3 (2); *Ci [biskupi] nie wiem co zá vrząd téż tám v was máią RejWiz* 161 (4); *BibRadz Num* 4/23 (2); *OrzRozm* M3v; *Censuram gerere, Vrząd řzacowánia mieć ná fobie. Mącz* 144d; *GórnDworz* Kkv; *WujJud* 142; *WujJudConf* 151; *CzechRozm* 181v; *SarnStat* 429.

»mieć zwierzchność [nad kim, nad czym]« = *zarządzać czymś, być odpowiedzialnym za określone sprawy; praeesse Mącz, Modrz; gerere potestatem, habere imperium, praesidere Mącz; potestatem habere Vulg* [szyk zmienny] (12): *Triumviri mensarii, Którzi nád monetą zwierřchność mieli Mącz* 466b (7); *GórnDworz* Gg8v; *RejPos* 221v; *ModrzBaz* 35v; *WujNT Apoc* 16/9 (2).

o. *Różne* (1767) : *yako ya szbrathem moyem szathkyem nymam szadney wyslугy wkwpnynach wpyenyadzach wsloczye ZapWar* 1507 nr 1989 (2); *OpecŻyw* 30; *PatKaz II* 36v (3); *Bo wiem żołądek*

ma iedno związanie z mozgiem z sercem y zwiątrobą *GlabGad* E8; postanowienie tesz będą miely mocz [*lege: mieć*] takie yskie będzie Zobvdwv łtron sprawiedlywe *LibLeg* 11/24; *KromRozm I* F4v; *BielKom* A4v (2); okázuye tho modlitwá á dzyękowánye/ ktore myálá do Bogá yuż doftawłly płodu *GliczKsiąż* C3 (2); Niech nie będą záhánbyeni ci co łwe oczekawánie máią w Pánu. *LubPs* P6 (3); Ze śmiechu mamy dofyć/ gdy ná nie pátrzymy. *RejWiz* 161v; *RejZwierz* 140v; *BibRadz Apoc* 2/24; *BielKron* 76v (2); Equus lapsat, Częłty vłtirk má. *Mącz* 180b; *RejAp* 32 (2); *RejPos* 200v (5); *BiałKat* a2v; Gdy chcefz mieć z okná wyźrzenie *RejZwierz* 236v; A my vczymy ludzi ktorzy mogą vzywać Wiečerzey Páńłkiey/ iż potrzebá im pokutę mieć y náwrocenie *WujJudConf* 222v; *RejPosWstaw* [143³]; *StryjWjaz* C2; *Paprpán* A3v; *SkarJedn* 155; wdowy pogrzebu nie miály. *KochPs* 118; łtánał łádam vczyniony w męłkich dorolłych lećiech/ żadnego z oycá y mátki rodzáiui niemáiąc. *SkarŻyw* 259 (5); *ArtKanc* N3v (3); ZAż można/ wiekow Pánie/ liczbę mieć mey złołci *GrabowSet* S4; także człowiek / Poki go Niebo trzyma/ poty ma też łwoy wiek. *KołakCath* C4v; *WujNT* 267 (2); Niedofyć iest że kto ma kupno, trzebá mu y Wwiązania práwnego *SarnStat* 548; łiedzenie ma mieć głównik w wiezy głównego miáltá Woiewodztwá *SarnStat* 615 (3); *PowodPr* 51; *SkarKaz* 608b; *SkarKazSej* 703b.

W charakterystycznych połączeniach: *mieć* bieganie, czytanie, dźwiganie, gotowość, *herab* [= polowanie], *kupno* [= kupić [*praet*], *liczbę* [= policzyć], *łzy* [= płakać], *modlitwę* (3), *myslistwo*, *nakłady* [= wydawać pieniądze], *naukę* [= wyznawać jakąś religię] (4), *nawrocenie* (2), *obronę* [= bronić się], *oczekawanie* (2), *odnowienie*, *odrodzenie* [= odrodzić się] (3), *odszczępięstwo* [= odłczyć się], *odwłokę* [= zwlekać], *pobyt* [= żyć], *pogrzeb* [= sprawiac pogrzeb najbliższym], *pokutę* (3), *pomoc* [= pomagać], *poruszenie* [= uzewnętrzniać jakieś uczucie], *postanowienie* [= ustanowić, załatwić, urządzić] (2), *posty* (2), *powinność* [= musieć], *przyłczenie*, *przyzwolenie* [= przyzwalać, aprobować], *reliiją* [= wyznawać religię], *rodzaj* [= urodzić się, być urodzonym], *siedzenie*, *sluchanie*, *służbę* [= aprobować pracę, najmować do służby] (2), *śmiech*, *umocnienie* [= wzmocnić, ugruntować], *uniżenie*, *ustyrk* [= potykać się], *wiek* [= Żyć], *witanie*, *wysługę* [= być dłużnym, zobowiązany do zapłaty] *wyźrzenie*, *wzdychanie*, *złczenie* [= łączyć się] (2), *zmartwychwstanie*, *związanie*.

Zwroty: »biesiadę mieć« = przebywać w towarzystwie (1): nigdv a nie łam/ Závždy częłtą biełiadę mam *BierEz* P4.

»mieć biesiadę« = dobrze się ubawić, ułmiać się, zażartować (1): miał niemála biełiadę/ dworuiać s tych/ ktorzy łie o ten żárt gniewáli. *GórnDworz* S6.

»mieć brak(owanie) [*w kim, na kogo*]« = wybierać, różnicować (3): *BudBib* 3.Esdr 4/39; ábo mieć brák w tych ołobách [*horum delectum facere*]/ á nie káždemu dopułzczać żebráningá żyć: ábo włzytkich opátrzyć *ModrzBaz* 14łv; *SarnStat* 138.

»mieć ci(e)rpliwość« = znosić cierpliwie, męźnie; *patientiam habere* *Vulg* [szyk zmienny] (10): gdytz łie tzo takowego przyda przeciwnego/ miey cirpliwołtz. *OpecŻyw* [27]v (6); *OpecŻywPrzedm* C3v (2); *BibRadz Eccli* 2/4; *BielSat* G.

»mieć część (a. cząstkę), uczes(t)nictwo, społeczność, dział, spojenie« [*w tym: w czym itp.* (29), *z kim itp.* (19); *cząstkę i dział itp.* (2)] = wespółuczestniczyć, zwłaszcza w sprawach związanych ze zbawieniem; *zespalać się* *mistycznie*; *est [alicui] pars* *PolAnt*, *Vulg*; *habere partem* *Vulg*; *participare*

Mącz; *interesse habere JanStat* [szyk zmienny] (27 : 7 : 5 : 4 : 2): *OpecŻyw* 92; *KłosaAlg* Av; *RejKup* aa6; *KromRozm I* L2v; *KromRozm II* f3; *KromRozm III* F3v; *Leop Ioan* 13/8 (2); *BibRadz* 2.Reg 20/1; *BielKron* 81v (2); *Mącz* 28lc; *RejAp* 167v; *RejPos* 90 (4); *WujJudConf* 91v; *BudBib* 2.Par 10/16; *BudNT Hebr* 2/14; *CzechRozm* 78 (2); iż w dobrách przyrodzonych boftwá fyn ma z oycem iftotne wczestnictwo *SkarJedn* 279; rozumiał ifz miał bez towarzyfzâ telknić/ z którym by fzeżeścia fwego fpołeczność miał *SkarŻyw* 259 (5); Biadałz tym co go nie miłuią/ bo z nim czałtki nie máią. *ArtKanc* E10 (3); *WujNT Ioann* 13/8 (6); *SarnStat* 1241; *SiebRozmyśl* [M2]; *SkarKaz* 635a (2); *CiekPotr* 80; *SkarKazSej* 703b.

»mieć czyścić« = *odbywać za życia pokutę za grzechy* (1): Má wielki ij pożyteczny czyfcietz cirpliwy człowiek/ któryz cirpiätz krzywdy ij mierzączki/ więcéy żaluie ijnffégo zlofci/ niżli fwé krzywdy *OpecŻyw* 191.

»ćwiczenie mieć« = *ćwiczyć się* [szyk zmienny] (11); *KlerPow* 11; *HistAlHUNG* A2v; *BielKron* 308v; *RejŻwierc* 85v; *BielSpr* 3v (2); *BielSjem* 19 (2); ieśli ćwiczenia żadného ludzie młodzi niémáią/ tám z próznowania zbytek/ y vtraty roftą *KochWr* 30; *VotSzl* Cv (2).

»mieć dawność« = *ulegać przedawnieniu* [szyk zmienny] (2): wftawiamy/ áby księgi Ziemfkie miály dawność [*Quod... praescriptiones habeant JanStat* 552] *SarnStat* 538 (2).

»mieć dług(i)« = *być zadłużonym; opprimi aere alieno Mącz* [szyk zmienny] (8); *MetrKor* 59/75v; *LibLeg* 11/61v (2); *LibMal* 1547/137v; *ZapWar* 1548 nr 2668; *Mącz* 321b; Iż pan ftary ma długow v ludzi niemáło *HistLan* C; *LatHar* 111.

»dochody mieć« = *dochodzić (tu: cofając się do początków, a więc pochodzić)* (1): żeby pierwfy ich Bifkup ábo był ktory Apoftoł/ ábo od Apoftolfkich mężow [...] idący [...]. Bo tak Kościoły Apoftolfkie dochody fwoie máią. *SkarJedn* 33.

»w dyspozycyjej swej mieć« = *rozporządzać, dysponować* (1): Rewizory do wfzech dóbr nálfzych/ ták tych które w poífefsiey y difpofyciey fwéy mamy/ iáko téz Dekréty nálfzemi teraz poáfzdzonych/ wyfýłamy *SarnStat* 1129.

»mieć działo [aby]« = *starać się* (1): Wfzelki mądry kto ma działo/ Aby się mu mądrze stáło *BierEz* H3v.

»dziękę (dzięki, a. dziękowanie) mieć« = *dziękować; habere gratiam Mącz* [szyk zmienny] (3) : *GliczKsiąż* C3; *Mącz* 148d; Lew przyfzedfzy ku Gwidonowi márdal ogonem dzięki máiąc y oddawáiąc *HistRzym* 67v.

»[z kim] frymark mieć« *handlować* (1): przychodźili ná brzeg oni ludzie wyfepni [...] chcąc fnimi frymárki pożyteczne mieć. *BielKron* 447v.

»gospodarstwo mieć« = *zajmować się jakąś pracą związaną z rolnictwem* (1): Mąká lámá drożey fie przedác może niż żyto: á ten to gofpodárftwo mieć może/ co ma wody nád potrzebę mliwá *GostGosp* 112.

»grzech, winę mieć« [w tym: grzech i winę (3)] = *zgrzeszyć, być grzesznym; peccatum habere Vulg, PolAnt; [alicui] est peccatum Vugl* [szyk zmienny] (83 : 5): Rodzicy wielki grzech máią/ Iż fwych dzieci nie náuczáią. *BierEz* L4v; *OpecŻyw* 23 (10); *PatKaz I* 6; *PatKaz III* 136 (3); *WróbŻołt* Ev (2); *SeklKat* Xv; *RejKup* f2v (2); *HistAl* 15; *KromRozm I* C3v; *MurzHist* G4; *BielKom* Cv; *KrowObr* 101v (3);

Leop Lev 19/17 (4); *BielKron* 193 (8); *RejPos* 107 (6); *RejPosWiecz*³ 98; *WujJud* 84; Iákiekolwiek tedy vmárly Pan nářz miał do siebie winy. [...] pámiętay że wřzyřcy/ w ielu [!] rzeczách grzeřzimy *BiałKaz* K2v; *BudNT Ioann* 15/22 (2); *CzechRozm* 171v (2); *KarnNap* C4; *SkarJedn* 186; *SkarŻyw* 271 (7); *CzechEp* 141 (3); *ArtKanc* E9v; *GórnRozm* H2; *LatHar* 161 (2); *WujNT Ioann* 9/41 (8); *WysKaz* 20 (3); *SkarKaz* 45a (4); *SkarKazSej* 698a (2).

»[jaki] herb mieć« = *pieczętować się jakimś herbem; clenodiis potiri JanStat* (4): Narod Zborowfki ten Herb ząwřzdy máią *RejZwierc* 210v (3); *SarnStat* 991.

»imię, przezwisko, tytuł, zawołanie mieć« [w tymi z podaniem nazwy w *N* (12), w *G* (7)] = *nazywać się (o imionach własnych, terminologii specjalnej i różnych określeniach przynależności); [alicui] nomen (inditum) est Mącz, Modrz; inscribi Mącz [szyk zmienny] (38 : 10 : 10 : 1): PatKaz III* 127v; boć ielt wiele drijakw/ ktore tylko ymię drijakwie máią *FalZioł* V 63 (3); *BielŻyw* 168; *SeklKat* X4; *RejKupSekl* a6v; *LubPs* B6v; *MurzNT* 111; poty máyą ząwołánye kořcyołow bořzych/ poki fye od yednořci yednego powřřechnego kořcyoła nye oderwą *KromRozm III* E7 (3); *RejWiz* 148; *BibRadz I* 476a *marg*; [*Oceanus*] Ma przeřzwiká rozmáite/ ábowiem do kthorego kráiu przychodźi/ według onego kráiu gi zową *BielKron* 461 (6); *Binominus*, Który dwoye imię ma. *Mącz* 25b (5); *GrzepGeom* D2v; *RejPos* 300v; *RejPosWiecz*³ 99; *GrzegŚm* 41; *KuczbKat* 25; *CzechRozm* 48v (2); *ModrzBaz* 3; *SkarŻyw* 153 (3); *CzechEp* 37 (5); Ma teř pan Chriřtus ten tytuł w piřmie ř. iż on řam ielt naywřřłzym Páłterzem *NiemObr* 157 (4); *KochPhaen* 15 (2); bo małř Imię Wřzechmocny. *ArtKanc* K10; *KochCz* A4 (4); *KořakCath* B; *RybGęřli* C2v; *WujNT Mar* 5/9 (3); *KmitaSpit* Cv; Z vrodzenia mam tytuł řanufz Káiąnterřski *PaxLiz* C4v (2); *KlonFlis* F.

»mieć interesse, handel« = *uczestniczyć w zyskach; habere eommercium a. interesse JanStat* (2 : 1): nie mieycie iuř z nimi w dobrach intereřse *PapřPan* B4; *SarnStat* 461 (2).

»is(t)ność mieć« = *istnieć [szyk zmienny] (2): [grzech pierworodny] Nyeyeřt teřz ktora rzecz bytna kthora by byla yako to czo ma yřnořcz PatKaz I* 16v; *CzechEp* 277.

»mieć karb(y) [czego itp.]« = *zakarbować, tj. zaznaczyć ilość czegoř przez nacięcie na kawáku drewna [szyk zmienny] (5): Ciřz Piwowárowie máią mieć kárb(y)/ wiele ktorych řło do w pobiorą GostGosp* 138 (5).

»koniec (a. dokończenie) mieć« [w tym: *początek i koniec (a. dokonczenie) (14)*] = *kończyć się, ustawać, być skończonym; z przeczeniem czasem: być wiecznym; finem habere PolAnt, Vulg; consummationem habere Vulg [szyk zmienny] (34): OpecŻyw* 101; *PatKaz II* 49; *RejWiz* 52v (2); Iř chłubá niepobořnych přętko ma fwoy koniec *BibRadz Iob* 20/5 (3); *SarnUzn* F5; *RejAp* 50; *RejPos* 27v; *KochMon* 29; *BudBib Ez* 21/34 (2); *BudNT Mar* 3/26; Abowiem Bog/ ktory końcá řádnego nie ma/ bęđąc wiecznym [...] *CzechRozm* 73v (5); *CzechEp* 68 (3); *ArtKanc* A5; *GórnRozm* A2 (2); *OrzJan* 129; *LatHar* 13 (4); *WujNT Mar* 3/26 (2); *SkarKaz* 579a (2).

»koniec mieć« = *zmierzać do jakiegoř celu (5): nie teř koniec přeđ fobą on [król] ma/ ktory poddáni máią GórnRozm* D2 (4); *OrzJan* 97.

»koniec mieć« = *spełnić się; finem habere Vulg [szyk zmienny] (4): OpecŻyw* 98; Boć to/ co około mnie ielt nápiřano koniec ma. *CzechRozm* 236; *LatHar* 718; *WujNT Luc* 22/37.

»koniec mieć« = *zostać rozstrzygniętym* (1): żadna [kwestyja na sejmie] [pokoyna niebyła/ ani też kónćá fwęgo miała OrzQuin C2v.

»krotochwile mieć« = *znajdować rozrywkę, uciechę; acquiescere, bene quiescere, conquiescere* Mącz [szyk zmienny] (8): *BielŻyw* 80; *HistAlHUNG* A2v; *BielKom* E8v; *RejWiz* 21; *Krolowa* Sołtanowá pátrzyła z okná śmiejąc fie/ y miała s tego olobną krotofilę *BielKron* 458 (2); *Mącz* 341d (2).

»miejsce (sw(oj)e), plac mieć« [w tym: *gdzie, kiedy itp.* (98)] = *istnieć w jakichś okolicznościach, znajdować się, występować, dziać się, zdarzać się; czasem też: powinno się zdarzać itp.; locum habere* *Modrz, JanStat; facultatem habere, locus [alicui] est, positum esse* *Modrz* [szyk zmienny] (104 : 6): żądny grzech miełtza w niey mietz niemogl *OpecŻywPrzedm* C3v; *FalZioł* V 53v (4); *Trzecia* ieft flegma, [...] ta ma fwe włáftne miełtce w płuczach. *GlabGad* E2 (2); *KłosAlg* A2v; *RejKup* q6v (2); *KromRozm III* P2; *DiarDop* 119 (2); *GliczKsiąż* F3v; *LubPs* eev; *GroicPorz* f4v (2); *RejWiz* 151v (2); *UstPraw II*2v; *RejZwierz* 81; *OrzRozm* T3v; *GrzegRóżn* Cv; *Mącz* 400b (2); *SienLek* 28v (5); *GórnDworz* Gg (5); *BiałKat* 246; *KuczbKat* 170; *BielSpr* 6; *WujJud* Bv (4); *WujJudConf* 15 (2); *RejPosWstaw* [41⁴]v; *CzechRozm* 200 (2); *ModrzBaz* 1v (6); *SkarJedn* 28 (3); *Gdzie* ani práwá ważą/ ani [prawiedliwość *Ma* mieyfcá *KochOdpr* C3; *KochPs* 7 (3); *SkarŻyw* 16; *KochTr* 22; *CzechEp* 10 (7); *KochPhaen* 6; *WisznTr* 32; *KochPam* 80; *KochPieś* 12; *ArtKanc* A5 (3); *GórnRozm* H4 (3); *PaprUp* B2; *KochProp* 10; *ActReg* 127; *GrochKal* 9; *GrabowSet* S2v; *LatHar* 243 (14); *Bo* iáko *Ian* S. po wftykch nápifał *Ewángeliá* fwoię: ták też fłufznie ma mieć ná ołtátku mieyfce. *WujNT* 396 (3); *SarnStat* 345 (3); *WitosłLut* A4; *PowodPr* 35 (2); *GosłCast* 59; *SkarKazSej* 674b; *KlonFlis* B4; *KlonWor* 57 (2).

»miejsce, plac mieć« [z przydawką lub okolicznikiem; w tym: z liczebnikiem porządkowym (25); *przednie(jsze), celniejsze* (5); *po czym, przed czym itp.* (13); *u kogo = według oceniającego* (7)] [*o kolejności, hierarchii lub ocenie pod jakimś względem*]; *nomen [alicuius] est, locum obtinere* *Mącz* [szyk zmienny] (32 : 1): *ForCnR* Bv; *FalZioł* IV 28b (2); *KromRozm III* P8; *OrzRozm* D4; *BielKron* 80v (2); *Mącz* 187a (3); *Po* mleku wtore mieyfce máią. *Iáycá* kokofze *SienLek* 7; *KuczbKat* 330; *RejZwierc* 122; *BielSpr* 50; *RejPosWstaw* [143³] (2); *BudBibKaw* A2v; *StryjWjaz* A3v; *SkarJedn* 186 (2); *KochPs* 179; *SkarŻyw* 132 (2); *StryjKron* 727; *KlonŻal* D3v; *KochDz* 104 (2); *KochCn* B3; *Czemu* lift do *Rzymian* ma pierwłze mieyfce. *WujNT* 519 marg (3); *WysKaz* 40; *SkarKazSej* 668a.

»mie(j)sce, plac mieć« [w tym.; *u kogo itp.* (52)] = *być w poszanowaniu, znaleźć posłuch, zwrócić na siebie przychylną uwagę, zostać zaaprobowanym, zostać wyrozumiale potraktowanym; capere* *Vulg* [szyk zmienny] (62 : 4): *BierEz* F4v; *RejRozpr* E4; *RejJóz* G2; *RejKup* d4 (3); *Bo* mierność wftyd baczenie/ máią mieyfce włzędzye. *BielKom* C4v (3); *GliczKsiąż* B4v (3); *LubPs* M3 (2); *RejWiz* 40 marg (2); *OrzList* fv; *OrzRozm* R4v; *BielKron* 195v (3); *GrzegRóżn* O2v; *KwiatKsiąż* F4 (2); *SienLek* Vuu2v; *GórnDworz* Aa8v (2); *RejPos* 213; *KuczbKat* 360; *RejZwierc* 227; *WujJud* 15 (3); *BudNT przedm* c4v; *CzechRozm* 20 (2); *SkarJedn* 96 (3); *KochPs* 2 (3); *SkarŻyw* 59 (2); *StryjKron* 135; *by* tylko prósbá moiá mogła v nich mieć mieyfce *CzechEp* 259; *NiemObr* 61 (3); *KochMRot* Bv; *ReszList* 188; *KochTarn* 75; *PaprUp* 12; *ZawJeft* 35; *ActReg* 50 (2); *GórnTroas* 19; *GrabowSet* C; *LatHar* 642; *WujNT Ioann* 8/37; *SarnStat* 395; *KlonKr* A4v; *CzahTr* D (2); *PaxLiz* Bv; *SkarKazSej* 657b.

»miejsce, plac mieć« = *obowiązywać, być prawomocnym; być wypełnianym; regnare* *Modrz; habere a. vindicare locum, pertinere* *JanStat* [szyk zmienny] (33 : 3): *KromRozm II* k4v (2); *GroicPorz* y

(2); *UstPraw* H2v (2); *BibRadz* I 113d marg; *BielKron* 105; *WujJud* 37v (2); *WujJudConf* 189 (2); *CzechRozm* 151v; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 96; Zakon Moizełzow v wiernych Christyan mieyfcá nie ma. *CzechEp* 32 marg (5); *NiemObr* 10; *LatHar* 127; *WujNT* 699; iż przerzeczoné dawności czáfu pokoiu y zgody mieć máią mieyfce/ á czáfu walki álbo rołtérków żadnym obyčzáiem niemáią mieyfcá *SarnStat* 778 (13).

»mieć miejsce« = *liczyć się; móc wywierać wpływ, mieć wartość dowodową; valere Mącz, Modrz [szyk zmienny] (11): GroicPorz* i3; *Mącz* 474a; A co też powiedáią/ nie mowi thu [*Hebr.* 3.] nic o Synie/ bo ielzczę práwi nie był znáiomý lyn y Duch s. Tho mieyfcá nie ma. *SarnUzn* D2v (3); *GórnDworz* L18; *CzechRozm* 22lv; *ModrzBaz* 85; *SarnStat* 158 (3).

»mieć miejsce« = *być stosowanym, być w użyciu; locum habere Modrz, JanStat [szyk zmienny] (3):* Bo ielliby on wykład mieyfce miał/ tedyby lię Pánom łákomým podálá do tego drogá/ áby poddáne łupili *ModrzBaz* 99v; *SarnStat* 22 (2).

»miejsce [czego] mieć [u kogo]« = *być uważanym za coś (1):* nigdy áby to mieyfcá prawdy nie miáło v niego *RejPos* 284.

»mieć miejsce« = *być prawdą, być słusznym [szyk zmienny] (2):* Zowie słowo Boże [...] pochodnią nog fwoich: co też pewnie musí mieć fwe mieyfce. *CzechEp* 167 (2).

»mieć miejsce« = *mieć związek, dotyczyć, odnosić się; o to tu chodził o tym jest mowa [szyk zmienny] (10): RejJóz* N3; *OrzRozm* H3 (2); *SienLek* 28; Więc áni ow przykład o pćzołách tu ma mieifcá/ bo pćzoły máią krolá inego rodzáiu *GórnDworz* Gg2; *KuczbKat* 330; *CzechRozm* 208v; *CzechEp* 30; *LatHar* 200 (2).

»nie mieć miejsca [aby]« = *nie należy tego robić (1):* Ale then Zwyczaj [...] nyema nic myełcá wtem áby kto myał gi chwálić *GliczKsiąz* K4.

»mniej mieć« [*w tym: w czym nad co (1)*] = *ustępować pod jakimś względem, być gorszym (2):* *SkarŻyw* 91; Bo což ielł w czymbyście mniej mieli (*marg*) podlełzy byli. G. (–) [*minus habuistis*] nád inłze kościóły *WujNT* 2.Cor 12/13.

»moc, władzę, wagę (a. ważność) mieć« [*w tym: moc: władzę itp. (9)*] = *obowiązywać, być ważnym, prawomocnym; firmitatem habere, (firmitatis) robur obtinere JanStat, JanPrzyw; recipere firmitatem, robur a. vim habere, valere JanStat [szyk zmienny] (76 : 8 : 4): ConPiotr* 31v (3); *KromRozm I* H4; *MurzHist* R3v; *KromRozm II* h4v; *KromRozm III* P8; *LubPs* X marg; *GroicPorz* fv; Liłty niepieczętowane nie máią mocy. *UstPraw* Hv (2); *BibRadz* I 1c marg; *BielKron* 199v (2); *SkarJedn* 127 (8); *SkarŻyw* 318; *ZapKościel* 1585/54v; *PaprUp* Lv; *WujNT* 717; A ináczéy vczyniony zapis [...] żadný mocy y ważności mieć niema. *SarnStat* 1166 (52); *SkarKazSej* 659b.

»moc mieć« = *być, panować; vigere Modrz (2): ModrzBaz* 69v; Wnim tylko łamým światłość y promienie Boże świecą. Okrom niego Egipłkie ciemności moc máią. *SkarJedn* 3.

»[nad kim] moc mieć« = *ogarnąć kogoś, ktoś ulega czemuś (1):* Strách z okrutným drzeným nádemną moc máyą *LubPs* N6v.

»mieć [co] w (sw(oj)ej) mocy, possessyjej, dzierzeniu; mieć possessyją, własność, dzierzenie, władzę [*w czym, czego*]« = *posiadać; użytkować, dysponować; przechowywać u siebie; possidere Vulg, Mącz; in [alicuius] potestate est PolAnt; possessionem habere JanStat [szyk zmienny] (25 : 4 : 2; 3 : 3 :*

3 : 2): *BierEz* M3; *ZapWar* 1536 nr 2493; *LibLeg* 11/41; Iż kiedy kto chce co offiárovác Bogu/ ma to mieć pierwey w fwoiey mocy? *KrowObr* 189 (11); że ia iulfz mam władzą we wílfyćkich rzeczách/ ktore były Elimelechowe *Leop Ruth* 4/9 (2); *UstPraw* Bv; *RejFig* Cc2v (2); *BibRadz Act* 5/4; *Mącz* 314b (3); *HistRzym* [89]v; *RejPos* 183v; y iednego pieniądzą w fwey mocy niemiála. *SkarŻyw* 142; *ArtKanc* T12v; *ActReg* 41 (2); *WujNT* 1.Cor 7/4 (2); W MAZOWSZV Akt Podkomorzy iáwnych nie máią ták w mocy, ále do ziemiłtwá áktykuią. *SarnStat* 459 (9); *PowodPr* 23.

»mieć [kogo] w swojej mocy« = zwyciężyć (2): gdy zaś ípołem s íyny do tego przyškoczy/ Závíze Mácedończyká máią w fwoiey mocy. *PaprPan* M4 (2).

»mieć mszą, lituriją, służbę bożą« [w tym: mszą a lituriją (4)] = odprawiać mszę [szyk zmienny] (57 : 2 : 1): *PatKaz I* 12v (2); *SeklKat* Y2 (2); *RejKup* c2v; *GliczKsiąż* G6v; *OrzList* d3v; Káplán gdy miał Míszą nieopátrznie/ zwálił rękawy Boże ciáło z ołtarzá *BielKron* 398v (13); *BiałKat* 348v; *WujJud* 222 (10); *WujJudConf* 228 (4); *SkarJedn* 221 (6); *SkarŻyw* 47 (14); *StryjKron* 672; *ReszPrz* 18; *WerGość* 217; *WujNT* 452.

»mieć naprzod, nadzwyż, więcej« [w tym: przed kim, nad kogo (5)] = znajdować się w korzystniejszej sytuacji; wyróżniać się, przewyższać, górować pod jakimś względem; mieć większe szanse na coś [szyk zmienny] (22 : 1 : 1): *RejKup* c2v (3); *KromRozm III* L8v; *Leop Rom* 3/1; *RejZwierz* 79v; *OrzRozm P*; *BielKron* 230 (2); Ma thedy wiele naprzod/ komu to Bog dáie: Iż odstąpi Kupidá/ k Minerwie przyftáie. *BielKronCies* Mmmm3; *RejAp* 168v; *RejPos* 7; *RejZwierz* 12v (5); bo wiele ma naprzod ten co íobie odpoczynnie nád ípracowánego *BielSpr* 16v (2); *Strum* K4v; *BielSjem* 2; *ActReg* 6; COż tedy ma nádzwyzł Żydowin [Quid ergo amplius Iudaeo est]? *WujNT Rom* 3/1; *SarnStat* *5v.

»następowanie (a. wstępowanie, a. postępowanie), przyczynę, rodzaj, wywód, pochodzenie, przodek, linią mieć« [w tym: od kogo, z czego itp. (9)] = pochodzić, wywodzić się; originem trahere *Mącz* [szyk zmienny] (3 : 2 : 2 : 2 : 1 : 1 : 1): *Mącz* 460d; *WujJud* 135v; *SkarJedn* 31 (3); ktore imioná od tegoż Phuta Mizraymowego Syná máią fwoie wywody *StryjKron* 11 (2); *LatHar* 130 (2); o ktorych wiedzíeli/ íż z Apóstolfskíey succéssyey [...] linią mieli. *SkarKaz* 81b (2).

»mieć niewczas [cum inf.]« = musieć zroibić coś przykrego (1): nierad bych/ ábyś íą w. m. widział/ á miał ten niewczás wołác ná nię/ by ná wilká. *Górndworz* S4.

»mieć [gdzie] nocleg« = nocować; *pernoctare* *PolAnt* [szyk zmienny] (3); *BibRadz Gen* 19/2; Rotmiłtrz ieden ciągnąc z rothą íwą ná gránice/ miał nocleg w Biskupíey wsi *Górndworz* R4v (2).

»mieć [jakie] obcowanie, obeście« = postępować jakoś; *conversationem habere* *PolAnt*, *Vulg* (4 : 1): *PatKaz III* 148v; *KuczbKat* 385; Máiąc obcowánie wálze dobre miedzy narody *BudNT* 1.Petr 2/12; *WujNT* 1.Petr 2/12; *CiekPotr* 18.

»mieć sw(oj)e obeście, obchody« = utrzymywać się z czegoś (1:1): Dáią Krześciáni ktorzy máią íwe obchody czwarte częśći ták z roley íáko z rzemiołł *BielKron* 261 v; *RejPos* 243v.

»ofiarę mieć« = składać ofiarę kultową [szyk zmienny] (5): *WujJud* 178v; *BudBib* 4.Reg 16/13; *SkarŻyw* 511; Melchífedech káplánem nie był íefli ofiáry nie miał. *SkarKaz* 156a marg (2).

»mieć osobę« [w tym: czego (2)] = występować pod postacią czegoś [szyk zmienny] (5): Ma tá chorobá ofoby trzy *SienLek* 91v; *GrzegŚm* 47; *KuczbKat* 180; *WujNT* 604; *SkarKaz* 156b.

»ostrożność, przestrożę, opatrność mieć; siebie w ostrożności mieć« = *strzec się, ostrożnie postępować; zabezpieczyć się; cavere, cautionem tenere* Modrz [szyk zmienny] (2 : 2 : 1; 1): w prętkich Niemocach tę opatrność trzeba mieć/ áby nátychmiał krwie niepułzczał *SienLek* 33; *RejZwierc* 246; *BielSat* Gv; ma Hetman vmieć fortyle/ [.,.] ktoremiby nieprzyaciela podszedł/ á siebie w ostrożności miał *ModrzBaz* 115v (2); od Sweda przestrożę Mieć mużę *BielSen* 14.

»mieć ozdobę« = *żyć dostatnio, przyjemnie* (1): niech wżdy nietylko o tym będą twé zabawy: Izbyś tu ná tym świećie miał ozdobę iáką *SiebRozmyśl* [A4].

»panowanie, zwierzchność mieć [nad czym] mieć pohamowanie; mieć [co] w mocy, w władzy« = *panować nad czymś, tj. nad sobą; dominari, est prohibitio [alicui]* PolAnt; *potestatem habere* Vulg (1 : 1; 1; 1 : 1): będzieśz miał zwierzchność nád nim [nad grzechem]. *BibRadz Gen* 4/7; *HistRzym* 60; *BudBib Prov* 25/27; że kto miary nie zachowywa w picciu/ iuż nie może mieć w fwey władzy ięzyká *Phil* 4v; *WujNT 1.Cor* 7/37.

»[u kogo] mieć panowanie« = *być; tu: przeważać* (1): Ta troiaka wilgość czyni też rozności oczu człowieczych, iako która v kogo więtlze ma panowanie. *GlabGad* B 5.

»pieczę mieć« = *znosić trudy* (2): *BierRozm* 21; Powiedz mi: co zá pracą/ y pietzą miał then Lotr ná krzyżu *KrowObr* 57.

»pieczęj nie mieć« = *nie martwić się* (1): Xántus w Ezopá dufaiąc/ Wítał ráno pieczęj nie máiąc *BierEz* E4.

»pociechę mieć [z czego]« = *skorzystać; coś komuś służy, przydaje się* [szyk zmienny] (3): Rozno bęczę orgány/ gdy flábo dmą miechy/ Nie bęध्ये z nich nalepfzy miłtrz miał nic pociechy. *RejWiz* 119v; *RejPos* 67; *SkarŻyw* 593.

»początek (swoj), poście mieć« [w tym: od kogo, od czego itp. (20)] = *zaczynać się; pochodzić; oriri* Mącz, *Calag; initium habere* Vulg; *ortum habere, pronasci* Mącz; *originem ducere* JanStat [szyk zmienny] (43 : 2); *PatKaz II* 73; bowiem twardość wątroby y sledziony rospądza flkad niemocz ta ma połzcie. *FalZioł I* 11c; *GlabGad* G2 (2); on od ktorego wżytki rzeczy początek maia/ chciał lie pod iednością iftności zamknąć *KłosAlg* Av; *RejWiz* 52v (3); *BibRadz 4.Esdr* 9 arg (2); *Mącz* 51a (3); *SarnUzn* F5; *SienLek* Aaaa2v; *RejAp* 50; *BiałKat* 121; *KuczbKat* 55 (2); *KochMon* 29; *WujJud* 155v (2); *WujJudConf* 155v; *BudBib 4.Esdr* 9/5; niebo y ziemiá izali początku nie máią *CzechRozm* 35 (5); *Calag* 552a (2); *StryjKron* 95; *CzechEp* 68 (2); *ArtKanc* A4; *GórnRozm* A2; *GórnTroas* 4; *LatHar* 749; *WujNT* 306 (3); *JanNKar* B3v; *SarnStat* 237; *SkarKaz* 485b (2).

»początki (początek) mieć« = *zaczynać (od czegoś); fundamnta iacere* Mącz [szyk zmienny] (6): *KochSat* Cv; *KwiatKsiąż* L3; *Mącz* 140b; *OrzQuin* ktv; *RejPos* A6; gdy iuż thy początki będzieśz miał/ iz będzieśz żył [...] wedle powinności fwoiey/ iuż lie przyśzley przygody żadney nigdy nic lękáć nie możeśz *RejZwierc* 134v.

»mieć podobieństwo [czego]« = *świadczyć o czymś* (1): coby fnadz iefzcze mogło było mieć nieiákie podobieństwo rozumu ich ostrego *CzechRozm* 137.

»mieć postanowienie« = *prowadzić ustabilizowany tryb życia* (1): lyn nye máyąc poftánowyenya á wodzá yákyego/ vda lie ná márne rzeczy. *GliczKsiąż* 03.

»mieć potrzebę (potrzeby)« [w tym: kogo, czego, żeby (14)] = *potrzebować; opus habere PolAnt, JanStat; usum habere PolAnt* [szyk zmienny] (17): *BierEz G* (2); *MurzHist P3*; I cóż daléi świadkow za potrzebę mamy? *MurzNT Matth 26/65* (7); *BibRadz Mar 11/3*; *RejZwierc 70v*; zaśię potrzebuiecie (marg) zaś potrzebę macie, (-) żeby was wczono *BudNT Hebr 5/12*; *PaprUp C2*; *SarnStat 159* (3).

»mieć potrzebę (potrzeby)« [w tym: czego, cum inf itp. (10)] = *chcieć lub musieć coś zrobić, coś załatwić, coś powiedzieć; necesse habere PolAnt, Vulg; opus habere PolAnt; habere necessitatem Vulg* [szyk zmienny] (11): *MetrKor 34/134*; *MurzNT Luc 23/17* (2); *Leop 1.Cor 7/37*; powiadał iż miał do nich dwye potrzebie/ Iedną o poftánowyenie wdáry/ Druga o woynę s Turki. *BielKron 200* (5); A Iezus rzekł im. Nie trzebá im iść. (marg) Wł: nie máią potrzeby. (-) *BudNT Matth 14/16*; *WujNT Luc 14/18* (3).

»pożytek, zysk, korzyść mieć« [w tym: z kogo, z czego itp. (17)] = *utrzymywać się, zarabiać, bogacić się, ciągnąć zyski materialne; commodum sentire Modrz, JanStat; lucrum facere Vulg; est [alicui] quaestus, [penes aliquem] praemia sunt Mącz; rem faecre Modrz; habere utilitatem JanStat* [szyk zmienny] (26:8:1): *BierEz A4* (2); *BielŻyw 53*; *RejJóz A3* (2); *RejKup Ev* (3); *GliczKsiąż Qv*; *RejWiz 6v* (2); *Leop Iac 4/13*; *BibRadz II 77a marg*; *BielKron 261* (2); *Mącz 255c* (3); *RejZwierc 108v* (2); *Strum H4* (4); *ModrzBaz 34* (3); Daymy ty pieniądze ná lichwę/ ábyłmy z nich pożytek mieli. *SkarŻyw 101*; *GostGosp 70*; *GrabowSet Y2*; *SarnStat 244* (3); *GrabPospR L4v* (2); *VotSzl B3v*.

»pożytek (a. użytek), zysk, korzyść mieć [w tym: z kogo, z czego itp. (70)]; w zysku, w pożytku, ku pożytku [co itp.] mieć [w tym: zysk i pożytek (1)]« = *skorzystać, osiągnąć coś pozytywnego w rezultacie czegoś; emolumentum a. fructum habere, [alicui] est gratia, laudari, [alicui] prodest Vulg; est [alicui] commodum a. utilitas PolAnt; veniunt [ad aliquem] commoda, commodum a. utilitates capere, [alicui] lucrum est, ex usu [alicuius] est, usum habere Mącz; fructum ferre Modrz* [szyk zmienny] (67:17:3; 30:1:1): *BierEz M2* (4); *FalZioł IV 22c*; *MiechGlab 20*; Małyć mają w tym pożytek, Gdy je chwali tak gmin wszytek *BierRozm 18*; *LibLeg 11/11*; *RejRozpr D2v*; *RejJóz D3v*; *RejRozm 406*; *RejKup d3* (4); *MurzNT A4*; *Diar 62*; *BielKom F8v*; *LubPs dd3v marg* (2); *GroicPorzRej C4*; *RejWiz 22* (7); *Leop Eccle 4/9* (3); *RejZwierc 122v* (4); *BibRadz Eccle 1/3* (3); *OrzRozm C3*; *BielKron 80* (2); *KochSat [C2]v*; *KwiatKsiąż Lv*; *Mącz 34d* (6); *Prot A3v*; *GórnDworz D4* (5); *HistRzym 106v*; *RejPos 52v marg* (2); *RejPosWiecz² 91v*; *BialKat 88v* (3); *HistLan ktv*; *KuczbKat 225*; co w thym kłopotow/ fráfunkow/ á niebępieczeńftwá wżywiełz/ [...] to będziełz miał w zylku. *RejZwierc 168v* (13); *WujJud 208v*; *RejPosWstaw 21*; *BudBib Eccle 1/3* (5); *WierKróc A4*; *CzechRozm 2v* (4); *PaprPan A4* (2); *ModrzBaz 64* (2); *SkarJedn 185*; *SkarŻyw 172* (3); *CzechEpPORz **; *KochFr 8* (3); *PudłFr 50*; *ArtKanc K7*; *GórnRozm D2v*; *ZawJeft 9*; *KolakCath C2v*; *WujNT 1.Rom 1/13* (2); *KlonKr B2* (2); *SkarKaz 4b* (2); *VotSzl E4*; *GoslCast 26* (2); *SkarKazSej 659b*; *PudłDydo [B5]*.

~ *Przysłowie*: To mamy w zylku, co zanieśiem w pylku. *CiekPotr 4*. ~

»mieć pożytek, korzyść, pożywanie [z czego]« = *używać, użytkować, stosować* [szyk zmienny] (10 : 1 : 1): *ZapWar 1520 nr 2182* (7); *PatKaz III 11v*; *LibLeg 11/11*; náłzy ono działo rospaliwłzy ftłukli [...] / áby nieprzyaciel nie miał go pożytku *BielKron 309v* (2); *GostGosp 100*.

»praca, trud mieć« = *znosić trudy; pracować; curam a. sollicitudinem sustinere Mącz; est [alicui] labar Modrz* [szyk zmienny] (26:1): *BierEz L2v* (4); *OpecŻyw 78v*; więthłzą pracę mają Gorniczy

około wyprawiania kruźczu Srebrnego *FalZioł* III 34d; *BierRozm* 21 (2); Dofyż praczey miała oba. Będziewa *RejKup* p8v (2); *GliczKsiąż* G5; *KrowObr* 57; *RejWiz* 33v; *RejZwierz* 49v; *BielKron* 304v (2); *Mącz* 448b; *HistRzym* 17v; *RejPos* 233; *ModrzBaz* 131v (2); *SkarŻyw* 31 (2); *ArtKanc* F19; *GostGosp* 14; *WujNT* 211; *SkarKazSej* 659a.

»prawdę mieć« = *reprezentować właściwą ideologię* [szyk zmienny] (9): *WujJud* 249v; Ieden tylo prawdę ma y mowi/ á inni wżylcy fałż przynofżą *SkarJedn* 39 (4); *CzechEp* *3 (3); *ReszPrz* 100.

»mieć przewyższenie [miedzy czym], zwierzchność [nad kim]« = *przewyższać, wyróżniać się pozytywnie* (1 : 1): *PatKaz III* 87; Praemineo sive praeemineo id est Ante Sto, praesum, Przechodzę/ Przewyższam/ mam zwierzchność nád kim. *Mącz* 207b.

»mieć przodek (a. przodkowanie), gorę« [w tym: przed kim, przed czym itp. (51); w czym, czym (22)] = *przodować, przewyższać, górować, być najważniejszym; piastować wysoki urząd; być w poszanowaniu; znajdować się w uprzywilejowanej lub korzystniejszej sytuacji; praecellere, superiorem esse Vulg, Mącz; excellere, principatum tenere Mącz, Modrz; partes primas habere Mącz, JanStat; antecellere, habere praerogativam, primas ferre Mącz; primas tenere Modrz; antistare Calep* [szyk zmienny] (66 : 22): *LibLeg* 11/151v; *KromRozm I* A4v (2); *KromRozm III* M6v (3); *LubPs* bb3v; *Leop Esth* 9/1; Bo Saduceufowie na then čás mieli wielki przodek miedzy Zydy. *BibRadz II* 67b marg (3); *BielKron* 232v (7); *Mącz* 46h (9); *OrzQuin* R2; *GórnDworz* C8v (10); *BielSat* G4v (2); *RejZwierz* 150v (2); *WujJud* Nn2v; *BudNT przedm* c2v, (2); *ModrzBaz* 8v (4); *SkarJedn* 120 (5); *KochPs* 9 (3); Bo Rzymfki kościół ma przodkowanie nád wżytкими kościoły. *SkarŻyw* 337 (7); *CzechEp* 5 (3); *NiemObr* 27 (2); *KochDz* 104; *KochMuza* 25; *KochWz* 138; *BielSjem* 13 (2); *KochPam* 84; *PudłFr* 75; *BielRozm* 4; *PaprUp* A3; *Calep* 77b; *WujNT* 136 (2); *SarnStat* 35 (3); Gdyś gorę nád innymi w vrodźie mieć chćiałá. *WitosłLut* A4; *SkarKaz* 515b (2); *GostCast* 61; *SkarKazSej* 697a.

»[w kim] zły przybytek mieć« = *trafić na niepodatny grunt; ktoś źle używa czegoś lub nie używa wcale* (1); gdy by mu się też y nauki ty ktore w nim zły przybytek miały/ od fiebie z gruntu oddalić godzyło: tedy by to [...] rad był wczynił *KwiatKsiąż* F4.

»przykład(y) mieć« [w tym: z kogo itp. (4)] *brać przykład, móc się wzorować* [szyk zmienny] (6): Dáni fą nam ná przykład/ ábyfmy żywy przykład mieli snich [świętych] *BiałKat* 153v; *RejZwierz* 235; *WujJud* 50; *BudBibKaw* A2: *Strum* A4; *SkarKaz* 515a.

»mieć [k komu] przyległość« = *pasować* (1): Dobry ktobie [świecie] nie má przyległości. *BielKom* D5v.

»mieć radę« = *móc sobie poradzić, znaleźć wyjście z sytuacji; consilia habere Modrz* [szyk zmienny] (7): *RejKup* cc5v; *RejWiz* 34v; *BielKron* 365; Temere et nullo consilio regi, Zadney rády nie mieć o fobie. *Mącz* 442c; *ModrzBaz* 106v; *GórnRozm* H3; *GrabowSet* R4v.

»[do czego] rekurs mieć« = *odwołać się* (1): iż czego w ktorym [prawie] niedoftáie, [...] tám do Ziemfkiego rekurs mieć trzeba *SarnStat* 552.

»robotę mieć« = *pracować* (3): *Mącz* 486b; Bánausus – Rzemiefznik, wżeliaky ktori robote mą od ognia. *Calep* 123a; *WujNT* 211.

»mieć rozdział« = *dzielić się na części* (1): Pirwřz [komora] w czele ta ma troy rozdział, Naprzod ieřt łmyřł pořpoliti ktorim rořnořć rzeci obaczamy. Pzynom [!] ieřt fantafia, j dumanie trzeci łmiřł *GlabGad* A5v.

»mieć rozdział« = *dzielić się na typy, należeć do różnych typów* (1): ty wřzytki [figury o szeřci węgłach] tkizm rozdział mi/ iko y ototy co ł o pici węgłach. *GrzepGeom* D3.

»roznořć (a. roznicę), odmianę, rozdział mieć« [w tym: *od kogo, miedzy sob itp.* (15); *w czym, czego itp.*, = *pod jakim względem* (7)] = *różnić się; differre, distare* Mcz [szyk zmienny] (19 : 2 : 1): obadwa lift mai łobie podobny/ iedno roznořć kwiatow mai *FalZioł* I 67a (3); *HistAl* F5; *MurzOrt* B2v; *GroicPorz* a2v (2); *Goski* *2v; Kldeyłki [język] zgadza łie z Zydowłkim mic odmianę niewielk. *BielKron* 5v; łektę Mchometowę trzymi/ tylko niektorym zchowanim rozdział miedzy łob mi. *BielKron* 267v (4); Mcz 266b (2); *KuczbKat* 155; *RejPosRozpr* c2; *SkarJedn* 286; *KołakCath* C; *WysKaz* 18; *JanNKarKoch* Gv; *SkarKaz* 276a; *CzahTr* L3.

»rzecz (cielesn), złczenie, sprawę, zachowanie, społecznořć, łoże mieć [z kim, w kim]« = *wspólżyć płciowo (stale lub jednorazowo); dormire coitu serninis Vulg* [szyk zmienny] (4 : 3 : 2 : 2 : 1 : 1): polye thego stacha lyezala awłłakofz nygdi łnym rzeci czielyeřzny nyemyala *LibMal* 1552/169v; *GliczKsiz* B2v (2); *GroicPorz* 14v; *Leop Lev* 19/20; *RejFig* Ccv; W żonach niewłtydliwe ni mierne zchowanie mi. *BielKron* 450v (4); *KuczbKat* 320; *BudNT* i8 marg; le y ci co żony iuř mieli/ wtpili/ po przyiętym chrzcie/ ieřli mieć znim [lege: z nimi] łpołecznořć mieli. *SkarŻyw* A5v.

»mieć sąsiedztwo, granicę, przyległořć« [w tym: *z kim, z czym itp.* (13)] = *sąsiadować, graniczyć; habere limites* *JanStat* [szyk zmienny] (7 : 5 : 2): ale bich wolal miecz sąřsiedztwo łpani Chrzesczyanskimy ze wřzech łtron *LibLeg* 10/152v (4); *BielKron* 106 (2); *SkarJedn* 226 (2); Społob pozwu [...] przeřiwko łřidm przyřciennym, ktorzy ku onym grnicm przyległořć mi [cum haereditate seu bonis limitandis *JanStat* 415], *SarnStat* 462 (5); [gałęzie drzew] Ledwie nie z obłokmi łw grnicę mi. *WitořŁut* A3v.

»[co] mieć w swoim schowaniu« = *przechowywać* (1): Miedzy złoczyłtstwo theř poczyti kiedy kto rzecz krdźion ma włwoim łchowaniu *GroicPorz* m3v.

»skutek mieć« = *być zrealizowanym, spelić się* (3): by modlitw twoi łkutek mił *SkarJedn* 152; *GrnRozm* K2v; wyłteřki vzni/ Nie tylko ktore tu łkutek w łobie mi/ Lecz y myřli *GrabowSet* V3v; *SkarKazSej* 700b.

»mieć słuźbę (słuźby)« = *służyć, być żołnierzem lub pracownikiem najemnym; stipendiari* Mcz; *servitium habere* *JanStat* [szyk zmienny] (5): *MetrKor* 38/287; O chłopy teř, ktorzy się po wsiach tułaj, słuźb nie majc ani się chcc jednać, mały podatek jest postawion *Diar* 83 (2); Mcz 416c; *SarnStat* 920.

»[przeři w komu] społn mieć« = *być czyimř wrogiem (o dwóch władcach: jeden i drugi)* (1): bo przeři w Szweckiemu Społn mieli *KochPam* 86.

»społecznořć [z czym] mieć« = *łczyć się, być spojonym* (1): iř członki oderwane łpołecznořci z głow nie mic/ [...] żywe być [...] nie mog. *SkarJedn* 156.

»mieć społek [z czym]« = *praktykować, wykazywać w swoim postępowaniu* [szyk zmienny] (2): że nie mamy łpolku z wczynkmi nieużytecznymi *CzechRozm* 244; *KochFr* 104.

»spółkę (a. spółek, a. społeczność, a. spolność), towarzystwo, bractwo, dzielnicę, spojenie mieć [z czym]« [w tym: *spółkę a towarzystwo* (1)] = *być podobnym, pokrewnym, jednorodnym, łączyć się; communicare Vulg; habere commercium Modrz* [szyk zmienny] (7 : 4 : 1 : 1; 1): *FalZioł* [*7]v; *KrowObr* 122; *Leop Eccli* 13/2; trudno ogień z wody bywa/ bowiem społeczności nie mają z sobą żadney *OrzQuin* P2; *GórnDworz* li5v (3); tym małż w wierze około zmartwywłtania dzielnicę/ z Máchometany/ z żydy *BiałKat* 180v; *WujJud* 102; *WujJudConf* 48 (2); *RejPosRozpr* c3v; *ModrzBaz* 7.

»[z czym] spor mieć« = *być w sprzeczności* (1): wżytkie infze rzeczy/ áby zá nie były miáne/ iefliby znią [*cnotą*] iáki fpor miály [*si in eius certamen venerint*] *ModrzBaz* 136v.

»mieć spraw(k)ę (sprawy)« = *chcieć lub musieć coś załatwić dla siebie (podmiot jest petentem); facere operationem, habere iudicia, opus est [alicui]; est causa, habere causas PolAnt; habere negotium, [alicui] negotium est Mącz; res agere Modrz; actionem habere JanStat* [szyk zmienny] (41): Názáiutr do miáltá poiał/ Bowiem inną tám fprawę miał. *BierEz* A3 (3); *MetrKor* 46/47; *RejJóz* C5v (2); *RejKup* e4v (4); *RejWiz* 32 (4); *Leop Ps* 106/23 (2); *UstPraw* H3 (2); *RejZwierz* 9 (2); *BibRadz Ex* 18/16 (2); rzekł Sycynius do połłow/ iefli mają z nimi iáką fprawę áby tám powiedzeli. *BielKron* 107v; *Mącz* 175c (3); *Prot* D2v; *GórnDworz* L5v; *RejPos* 18v; *RejZwierz* 84; *BudBib Ex* 24/14; *ModrzBaz* 35; *ActReg* 164; *GostGosp* 58; *KochFrag* 28; *SarnStat* 129 (6).

»sprawy (sprawę) mieć« = *załatwiać coś urzędowo (podmiot jest tym, kto rozstrzyga); causas habere Modrz* [szyk zmienny] (5): *BielKom* A3v; Rzymyánye záwłfe gdy yáką fprawę myeli myeć ná Ratułfu/ zwykli byli záraz fynty fwe s sobą brác *GliczKsiąż* K5v; *RejZwierz* 126; *ModrzBaz* 25v; *Phil* P4.

»mieć [z kim] sprawę« = *załatwiać swoje sprawy sporne (podmiot jest jedną ze stron równorzędnych)* (2): Moy dobry fáfiedzie/ Nie miey profzę cię ze mną fprawy po obiedzie. *Prot* B4v; *ActReg* 9.

»sprawę, zabawę, zadanie mieć« = *zajmować się, robić coś, chcieć lub musieć coś zrobić* [szyk zmienny] (17 : 3 : 1): *OpecŻyw* 82; *FalZioł* V 51; *RejJóz* L8 (2); chce teraz niedznik ruffycz Onychb fpraw czo Święczj mieli *RejKup* x3v (4); *RejPos* 41v (6); *RejZwierz* 250v; *BudBib Is* 22/16; Seremet Hetman mężny miałby tu zabawę *PaprpPan* 13 (2); *ModrzBaz* 20v; *BielRoizm* 16; Co zá fprawę ten łotrzyk miał przed domem moim. *CiekPotr* 75.

»sprawę, urząd mieć« = *spełniać określone funkcje (organiczne, psychiczne, gramatyczne); habere functiones Modrz* [szyk zmienny] (5 : 4): iż członki w ciele też wewnętrzne, rozne fprawy mają. Serce czuie, mózg rozumie, płucza mowią *GlabGad* F (2); *MurzHist* P; *SienLek* 16v; iż tá cnotá mierność/ ma ten vřząd/ przywodzić rozumowi pod pośłużeńtstwo to/ co fie w áffekciech poczćiwości przeciwi. *GórnDworz* Ff7; *WujJud* 86; *ModrzBaz* 57v; niewiem coby zá fprawę miało łowko to ε`ισ, będąc *praepoficyą, cum Ablatiuo CzechEp* 67; *SarnStat* 1002.

»[jaką] sprawę mieć« = *być dobrze lub źle zorganizowanym (bez przydawki oceniającej: dobrze), działać sprawnie lub niesprawnie* [szyk zmienny] (7): żadney fprawy woienney niemają *BielKron* 255 (4); wżytkim narodom Polaczkowie mili. By lepfzą fprawę mieli/ fnádnie frodzy byli. *RejZwierz* 244; *BielSpr* 59v; *SkarŻyw* 500.

»sprawę mieć« = *manewrować wojskiem* (1): z iedną ftronę fkály/ z drugą lud záfádził z ftrzelbą/ gdzie Turcy niemogli fprawy dobrej mieć *BielKron* 252v.

»sprawę mieć« = *żyć i działać* (1): BOże/ w ktorým żywot/ fprawę/ y bytność mamy *LatHar* 623.

»mieć sprawiedliwą (*a. niesprawiedliwą*), sprawiedliwość, nieco sprawiedliwego« = *być stroną reprezentującą słuszne roszczenia; być (nie)winnym; słusznie coś czynić; habere [aliquid] iustum Vulg; iustam causam habere Modrz [szyk zmienny] (13 : 9 : 1): RejJóz G6; KrowObr 242v; Leop Job 9/15; RejZwierz 22v; nie winny przy winnym cierpieć musi/ trudno się wymówić by miał naśprawyprawiedliwość. BielKron 203 (3); BielSat E; RejZwierc 226v (2); PaprPan Ff4; ModrzBaz 96v; KochOdpr A4; CzechEp 94; BielRozm 32; GórnRozm Fv (4); ZawJeft 13; CiekPotr 65 (2); CzahTr F3.*

»sprawiedliwość [na co] mieć« = *zasłużyć (1): Z Iednego kuglowáli/ drugi się fiedząc śmiał/ A więtszą śprawyprawiedliwość/ śnadź niż ten ná to miał. RejFig Bb7v.*

»straconą mieć« = *przegrać sprawę, nie mieć szans (1): W ład nas nie ćiągni/ bo śtraconą mamy GrabowSet E3.*

»straż mieć nad sobą« = *pilnować się, zwracać uwagę na swoje postępowanie (1): ábyś nie mnieyśzą śtraż miał nád sobą po przyćięciu/ niż przed przyćięciem tego [...] Sákrámentu. LatHar 254.*

»sukcessyją mieć« [*w tym: od kogo (5)*] = *następować legalnie jeden po drugim; pochodzić, wywodzić się [szyk zmienny] (8): KrowObr 22v; WujJud 135v; SkarJedn 31 (3); SkarŻyw A4; Tych tylko páfterzow kościelnych śluchąc mamy/ ktorzy máią sukcesyją od Apoštołow WujNT 349 (2).*

»nie mieć sumnienia« = *być złym (1): ábyśmy o nich ináczey nie śładzili/ iedno iáko o ludziach ktorzy nie máią żadne⁸⁰ sumnienia WujNT 576.*

»mieć swą wolą [*w kim*]« = *wpływać ujemnie (2): O opáczny rozładku/ iáko wielką mąś swąwolą [habes licentiam] w ludźioch ModrzBaz 81.*

»mieć [jakie] szącowanie« = *komuś się jakoś powiedzie (1): Przełożonym Duchownym okázuie mieć nietráfne w rzeczách ich śzańcówanie LeovPrzep A4.*

»śmiałość mieć« [*w tym: cum inf, że (5)*] = *odważyć się na coś; z przeczeniem: nie chcieć z obawy; deest [alicui] animus Mącz [szyk zmienny] (10): RejPs 93v; RejJóz H3v; LibLeg 11/142; RejKup x8v (2); LubPs O6v; Mącz 80b (2); profiemy żeby ten chłop był śkáran/ áby się ini przez nie⁸⁰ karáli/ á takowey śmiałości nie mieli. HistRzym 44a; ArtKanc Q11.*

»śmirć, koniec mieć« = *umrzeć (umierać); consummari Vulg [szyk zmienny] (9 : 2): GlabGad L; Ano śnadź lepiej przeboleć niż krotko śtékąc á śmierć mieć. RejRozpr F4; RejKup d8; GliczKsiąż 17; KrowObr 76v; RejFig Dd; BielKron 309v; GrabowSet B3v; WujNT Luc 13/32; KlonFlis C2v; źli zász przez nią [sprawiedliwość] koniec máią. SapEpit A4v.*

»([co]) w tajemności (*a. tajemnicy*), w skrytości mieć; tajemne, tajemnie mieć; tajemnice mieć« = *zataić; dissimulare, obscure ferre, occultare apud se, tegere Mącz (3 : 1; 1 : 1; 1): FalZioł V 70; Occultare apud se, Táymne mieć/ Nie wyyáwiác. Mącz 258b (3); RejPos 266v; CzechEp 254; Co w śercu gra a zńácznie/ trudno mieć w śkrytości. GosłCast 32.*

»mieć towarzystwo« = *dziać się równocześnie, być wykonywanym przez wielu [szyk zmienny] (2): nie ták bárzo té śzy twarz káłáią/ które płóczących towarzystwo máią. GórnTroas 66; SkarKaz 3b.*

»ucieczkę mieć« [*w tym: k(u) komu, do kogo (7)*] = *uciekać się, szukać pomocy [szyk zmienny] (8): RejPs 17; RejKup dd5; Bo w káżdey potrzebie moiey k tobie vcieczkę mam LubPs D4v (3); BibRadz Ps 68 arg; SkarŻyw 36; NiemObr 24.*

»uczynki mieć« = *spełniać uczynki dobre lub złe (bez przydawki: dobre); czynami potwierdzać swą wiarę; opera habere Vulg [szyk zmienny] (22)*: niewłpominá vczynków złých ani dobrych/ które by kto przedfłuchaniem fłowa bożého miał *MurzNT 66 (2); BibRadz *7; CzechRozm 215 (3)*; Ty wiarę małz/ á ia mam vczynki. *WujNT Iac 2/18 (4); SkarKaz 312a (2)*.

»mieć upadek« = *upaść, skończyć się gwałtownie (2)*: iáko [*Kościół*] miał powyłzffienie mieć y vpádek *Leop VV v; SkarKaz 637b*.

»mieć usługowanie« = *być zobowiązany do czegoś (2)*: DLa tego máiąc to vłługowánie [*habentes administrationem*]. [...] nie vftawamy *WujNT 2.Cor 4/1*.

»utrátę mieć« = *stracić coś (1)*: Co ludzi w tey kłátwie chodzi/ á nie czuią fię iáką z tego vtrátę máią/ iż tobie pokłonu y ofiáry nie czynią. *SkarKaz 316a*.

»[co] mieć w swej władzey« = *móc ze względu na właściwości organiczne (2)*: bo pirwey to mamy w fwey władzey/ że możemy widzieć/ fłyźeć/ dotknąć fie: toż dopiro/ widzimy/ fłyfzimy/ dotykamy fie *GórnDworz Ff2v*.

»mieć na poły (a. mało nie)wygraną« = *prawie wygrać [szyk zmienny] (6)*: Sumuienie [!] powieda Pawłowi is iuz miał napoły wygraną *RejKup p8v (2); RejZwierz 101; RejZwierc 89v (2); OrzJan 136*.

»mieć [co] w zachowaniu, w ozdobie« = *przestrzegać, dotrzymywać (1 : 1)*: áby o to pracą miał/ iákoby z Greki przyiaźń w dobrym záchowánium mieli *BielKron 57v; GrabowSet N4v*.

»mieć [z kim] zakład« = *zagwarantować coś finansowo; też w przen [szyk zmienny] (2)*: A tho vczinili czy tho synowie Mikolaiovi maiacz znim zakładu piecz seth kop okolo bezpiecnosci sdrowia *ZapWar 1550 nr 2674; RejZwierc 17*.

»[jaki] zakon mieć« = *przestrzegać jakiejś zasady, kierować się czymś (1)*: W czym táki zakon godno mieć/ áby nigdy nie iadł áni pił/ áleżby práwą żądzą miał *SienLek 3*.

»zakon mieć małżeński« = *być żonatym (2)*: kto zakonu nie miał małżeńkiego/ Iuz nie był tak poważny v ftanu káždego. *RejZwierz 40v*.

»zasługę (zasługi, a. wysługę, a. merita) mieć« = *spełniać czyny godne pochwały, zasłużyć na nagrodę [szyk zmienny] (12)*: wybrał nas Bóg z Pogánów [...] nie prze żadné załługi náłze/ których żadnych przy łobie niemamy *OrzQuin N2v; WujJud 113 (2); ReszHoz 122; KołakCath C4; WujNT 108 (5); SkarKaz 352b (2)*.

»[z czym] zgodę mieć« = *odpowiadać potrzebom (1)*: gdy to co náturze pomocno być ma/ potrzebá aby [...] z nią nieiáką zgodę miało. *Oczko 10v*.

»mieć [jakie] znaczenie (a. znamionowanie)« = *znaczyć, symbolizować coś [szyk zmienny] (2)*: Ku temu záklinánium/ infze też obrzęd y przyfłępuia/ z ktorých ósobno káždy [...] włafne y ozdobne ma znáczenie. *KuczKat 145 (2)*.

»[jaki] znak mieć« = *dawać dowody swoim postępowaniem, pozwalać wyciągać wnioski na swój temat (1)*: tedy iednák dobry znák maćie/ ktorego páná fludzy iefteście/ gdy pánu Papieżowi/ być wiernymi [...] przyfłęgacie. *KrowObr 131*.

»(z)wi(e)rzhchność mieć« [*w tym: nad kim, nad czym (22)*] = *znajdować się w sytuacji mocniejszego; móc zagrażać [szyk zmienny] (13)*: áby niemiał zwierzchnoćci nádemną fprzećiwnik moy *RejPs 182v (5); RejJóz L5;02; RejAp 103; RejPos 16 (5)*.

»mieć zwycięstwo« = zwyciężyć; *habere palmam* *Mącz* [szyk zmienny] (22): *OpecŻyw* 98; *FalZioł* II 9a; *LibLeg* 10/147 (2); *KrowObr* 67v (2); Mieli też zwycięstwo nád Czechy y nád Korinti *BielKron* 300v (3); *Mącz* 274a; *BielSpr* 15v (2); *PapPran* Dd4; *SkarŻyw* 396 (2); *KochWr* 51; *ArtKanc* K3v (2); *ActReg* 22; *GrabowSet* O; *OrzJan* 58.

»żywot mieć« = żyć [szyk zmienny] (7): *PatKaz III* 140v; *KromRozm I* O3v; *BielKron* 260v; *GrzegŚm* 47; *BiałKaz* E2; czy wmiéramy Ze wśzytkim zgoła/ á więcéy nie mamy Żywota/ tylko póki duźa w cieie? *GórnTroas* 30; *LatHar* 623.

»mieć żywot (wieczny), światłość żywota« = osiągnąć zbawienie; być dopuszczonym do związku mistycznego z Bogiem; *habere vitam (aeternam) a, lumen vitae* *PolAnt*, [szyk zmienny] (184:2): *OpecŻyw* 55v (2); *PatKaz I* 15v; *PatKaz III* 137; *SeklKat* E3v (7); *MurzHist* F2v; *MurzNT Ioann* 3/15 (3); *KromRozm II* b3 (4); Prawda/ iż prawego żywota/ kthory yeft miłość Boża k nam/ [...] nyemáya. *KromRozm III* D4v; *LubPs* ii; *KrowObr* 42v (11); *Leop* *A3v (6); *BibRadz* *7 (5); *GrzegRóżn* F3; *RejAp* 172; *HistRzym* 106v; *RejPos* 29 (24); *RejPosWiecz²* 90v (5); *RejPosWiecz³* 97 (5); *BiałKat* 21v; *GrzegŚm* 5 (20); *WujJud* 99v (10); *WujJudConf* 69 (4); *BiałKaz* B2v (7); *BudNT Ioann* 3/15 (5); *CzechRozm* 11 v (11); *KarnNap* E2; *SkarJedn* 2 (3); *SkarŻyw* 74; *CzechEp* 71 (11); *CzechEpPORz* **4; *NiemObr* 79 (2); *WerGość* 208; *ArtKanc* 111 (5); *LatHar* 202 (5); Nauczycielu dobry/ co dobrego mam czynić ábym miał żywot wieczny? *WujNT Matth* 19/16 (26); *SiebRozmyśl* Ev; *SkarKazSej* 665a.

»mieć [jaki] żywot a wiedzenie« = prowadzić jakiś tryb życia (2): CZłowiek zdrowy [...] Lekárzá ani żadnych lekarstw [nie ma] potrzebować: ále mieć beśpieczne żywota wiedzenie *SienLek* 9v.

22. W specyficznych konstrukcjach składniowych (1062) :

a. W konstrukcji: mieć + zaimek względny + inf (i jej wariantach), oznaczającej, że istnieją warunki do wykonania czegoś; w konstrukcji tej łączą się elementy znaczeń 'rozporządzać' 'móc, musieć' oraz 'stnieć' [w tym: z przeczeniem (418)] (626) :

α. Zaimek w funkcji dopełnienia lub okolicznika (601) :

Konstrukcja podstawowa [w tym: mieć + zaimek + inf (401), zaimek + inf + mieć (16), mieć + inf + zaimek (5), zaimek + mieć + inf (3), inf + mieć + zaimek (1), inf + zaimek + mieć (1)] (427): *March¹Wiet* Av; *BierEz* A4v (5); *OpecŻyw* 25 (3); *MetrKor* 40/816; *ZapWar* 1527 nr 2382; *FalZioł* V 42v (2); *GlabGad* E3 (5); *March³* V7v; zeby v. m. nyemyaly czo zazle myecz na Nałfh *LibLeg* 6/191v (10); *RejPs* 38 (3); *RejRozpr* B2v; *SeklWyzn* d2v (2); *RejJóz* C7v (4); *SeklKat* X3v (2); wydze niebogo Niemaż fię vciecz do kogo. *RejKup* d5 (10); *HistAl* E4; *KromRozm I* N2; *MurzHist* A4v; *MurzNT* 18v; *KromRozm III* 17; *Diar* 34 (4); *DiarDop* 110 (4); *BielKom* F3v; *GliczKsiąż* C2v (5); *LubPs* A5v; *GroicPorz* q2 (2); *KrowObr* 56v (4); *RejWiz* A8 (5); *Leop Deut* 19/3 (3); *UstPraw* D4v (3); *RejZwierz* 23v; *BibRadz* *5v (9); *OrzRozm* K4v; która [gołębica] gdy nie miała gdzye odpoczynać/ przyleciała záfię do okrętu *BielKron* 5 (29); *Materies scribendi non suppetit*, Nie doftáyemi wátku do pińania/ to yeft nie mam co pińać *Mącz* 211b; *amor sterilis*, Który íwey gamratce nie ma co dáwać/ vbogi. *Mącz* 414c (8); Nie mam fię czego lękáć/ przy mnie ítoi cnota. *Prot* D4v; *SarnUzn* Cv (2); *SienLek* 18v; Y łufźnie mu Polacy zač dziękować máia *RejAp* Ff5 (5); w miernem doftátku ludzie/ niemáiaącz íobie czego zaźrzec/ żywą beśpiecznie *GórnDworz* Hh8 (9); *HistRzym* 62v; *RejPos* 56v (15); Iełli niebędzie miał czym záplácić/ záprzeday go *BiałKat* 61 (2); *KuczKat* 415; *BielSat* D4;

HistLan F; *RejZwierz* 12v (17); *BielSpr* 46v (2); Mamy záprawdę czego záłowác/ żeście ták záślepieni tymi błędy *WujJud* 248 (4); *BudBib* c (5); *MycPrz* 1 Cv; Wízákże łye będziefz miał czym ciełzyć że tłuftęgo Sumu będziefz iadł. *Strum* Q2v (8); *BialKaz* K4v (3); *BudNT Matth* 15/32 (4); Aczći bym tu miał co zádáć/ wízákże zátrzymam łie od te⁸⁰ *CzechRozm* 263 (12); *ModrzBaz* 78 (5); *ModrzBazBud* ¶6; *SkarJedn* 196 (3); Będą mieć co ieść/ y w naćieżłzym głodzie. *KochPs* 53 (7); *SkarŻyw* 35 (12); *KochTr* 17; *MWilkHist* D2; *ZapKościér* 1580/4; *StryjKron* 612 (2); *CzechEp* 60 (6); *NiemObr* 15 (2); *KochFr* 31 (5); *KochDz* 107; *ReszHoz* 121 (2); *ReszList* 167 (2); *WerGość* 222 (3); *WerKaz* 288 (2); *KochPieś* 23; *PudłFr* 25 (2); *ArtKanc* L7v; *BielRozm* 30; *GórnRozm* B (8); powiedziawszy iz ia tu nie mam czego czekac szedł precz *ActReg* 84 (5); *GostGosp* 30; *GórnTroas* 67; *KochFrag* 24; *OrzJan* 82 (2); *WyprPl* A4v; *WujNT Matth* 18/25 (16); *SarnStat* 199 (7); *KmitaSpit* C2v; *PowodPr* 18; Stárzy nie mamy fię iuż czego łpodziewác. *SkarKaz* 422b (6); *VotSzl* Ev (2); Będę miał pofag dáć łkad corce iego *CiekPotr* 12 (6); *CzahTr* Iv; *GostCast* 36 (2); *SkarKazSej* 695b; *KlonFlis* F3; *KlonWor* 68; *RybWit* B3v. Cf *Zwroty*.

Z elipsą inf (37):

~ *Czasownik dany w kontekście* (31): *MetrKor* 40/816; *GliczKsiąż* M7v; *RejWiz* 46; We młynie y w kárczmie niema nikt dáć wwiązánia/ wyiáwłzy żeby niemał gdzie indzye. *UstPraw* C4; *RejFig* Cc5v; *RejZwierz* 10; *BielKron* 131v (7); *GórnDworz* D8; *RejPos* 113v; *RejZwierz* I10v (4); *MycPrz* I B2; Obyeracyełz macie w czym ktory wam będye mił. *Paprpán* Flv; *CzechEp* 96; *ReszPrz* 6; *ActReg* 155; *GostGosp* 32 (2); Wízytko łie boifz/ á niemáłz kogo *KochFrag* 23 (2); *LatHar* 650; *JanNKar* D2v; *CiekPotr* 25.

Czasownik domyślny na tle sensu zdania (6): *BierEz* P3v; *RejRozpr* G4; *MycPrz* I B2 (2); Przy nádziei oracz ściłły/ Ze będzie miał z czym do Wilły. *KochPieś* 34; *PowodPr* 59. ~

Z elipsą inf i zaimka (5): *Diar* 34; *BielKron* 247; Si tibi subiti nihil est, tantundem est mihi, [...] yełli łie niemáłz przez kwápic ya też niemam. *Mącz* 425c; *KochFrag* 24; *JanNKar* D2v.

Warianty w formie zaimka:

~ *Zaimek względny + partykuła wzmacniająca „-li”* (1): drudzy ta^m niemaią zczegoly nagradzac *ActReg* 7.

Z dwoma zaimkami względnymi w funkcji dwóch różnych dopełnień (1): Ian też miał co czym rófpoczác. *CiekPotr* 12.

Zaimek nieokreślony + forma przymiotnikowa lub przysłówkowa [w tym: co in(sz)ego, kto in(sz)y, gdzie indzie, skądinąd (30)] (36): *BielŻyw* 60; *RejJóz* D8v (2); *RejKup* c5 (2); *Diar* 83; Zły gdy łie nye ma mścić czym innym [tj. gdy się nie ma czym mścić]/ tedy łie włzczypliwą powiefcią mści. *LubPs* O4v marg; *GroicPorz* q4; *KrowObr* 161; *UstPraw* C4; *BielKron* 28 (7); *GórnDworz* H3 (2); *RejPos* 113v; *HistLan* C2; *RejZwierz* A2v (3); *SkarŻyw* 69; *MWilkHist* C2; *StryjKron* 46; *CzechEp* 96; *GórnRozm* A2v; *ActReg* 169; *GostGosp* 152; *Phil* L3; *KochCzJan* A3; *WyprPl* B2; *WujNT Hebr* 6/13; áby [...] Czytelnik miał łie czym zábáwić krotofilnym *SarnStat* 1224.

„nie lada” + *zaimek nieokreślony* (1): Kto záś z lekkoćią miał s páłacu wynidź/ Káždy miał s łobą nie ládá co czynić [tj. miał co czynić]. *KochSz* A4.

Zaimek zaprzeczony (40): PatKaz III 131; gdi nic niemiał robić [tj. nie miał co robić], komedie [...] fkladał BielŻyw 120; HistLan Cv; SkarŻyw 518; ArtKanc C16v; ActReg 114; KochFrag 52; WujNT Tit 2/8. Cf »nie mieć nic czynić«.

Zaimek zaprzeczony + forma przymiotnikowa + zaimek względny (1): Ia już niemam nicz jnśfygo Czem bronicz [tj. nie mam czym bronić] wyłtępku łwego RejKup dd2.

mieć diabła” zamiast „nie mieć co” (1): KochFr 39 cf »mieć diabła czynić«.

Przysłówek stopnia zamiasi zaimka (4): BierEz O2; Ma on othem myślić [tj. ma o czym myśleć] dofyć Iakoby łwoy łtan wynośfyć. RejKup o5v; kto ma dąć więcey [sędziemu]/ ten rychley wygrawa RejFig Aa2v. Cf »mieć dosyć czynić«.

Brak zaimka (3): władzili go dawfzy mu winę o trzy łtá tyfiac złotych łpolnego łkárbu/ ktorych gdy nie miał dąć [= gdy tych pieniędzy nie miał dąć, tj. nie miał co dąć]/ Cymon łyn iego záłtąpił go w kaźni BielKron 116v (3). ~

Warianty w części werbalnej:

~ Końcówka eliptyczna con „-by” + inf (5): On niema czim by za krycz rzyć RejKup v8 (2); HistRzym 128v; GrabowSet C4; WujNT Gal 2 arg.

Czasownik w ind zamiast inf (4): PatKaz I 6; RejZwierz 116; Mącz 503a; Ma Pan Bog łkąd tobie da [tj. ma skąd dąć] iefzcie więcey. SkarKazSej 685b.

inf + czasownik modalny w ind (2): co by im po obronie, gdyby nie mieli, co bronić mają [tj. gdyby nie mieli co bronić] Diar 34; HistLan F.

Czasownik w con zamiast inf (53): BierEz E (2); OpecŻyw 15v (7); GlabGad H7v; HistAl H8v; GliczKsiąż F4 (2); KrowObr 11 (3); Leop Matth 18/25 (2); OrzList e4; BibRadz Mar 8/1; BielKron 28 (2); zápomniál łiekiery/ niemiał czymby nárąbał [tj. nie miał czym narąbać] drew HistRzym 68 (6); RejPos 65 (4); BielSat [14]; BudBib Eccli 20/6; BudNT przedm a4v; CzechRozm 63v; ModrzBaz 37v; SkarŻyw 270; CzechEp 383; NiemObr 80; BielSjem 14; GrabowSet B4 (2); OrzJan 136; LatHar 556; łyn człowieczy nie ma gdzieby głowę łkłonił. WujNT Matth 8/20 (6); CiekPotr 14; PaxLiz B4.

inf + czasownik modalny w con (21): LibLeg 7/104v (3); KrowObr 74; RejWiz 171; KwiatKsiąż G; OrzQuin H4v; RejPos 228 marg; GrzegŚm 17; RejZwierz 166; mieliby też łędziowie/ [...] czemby prawdziwego wyrozumienia práwá bronić mogli [tj. mieliby czym bronić], ModrzBaz 99 (2); SkarŻyw 498 (2); NiemObr 173; ArtKanc B15v; O ktorym cobych pánu pewnego piłác miał/ nie mam. WujNT Act 25/26 (4); CiekPotr 3. ~

Z dodatkowym dopełnieniem [przy czasowniku w con w tym: przy modalnym (3)] (16): gdy niema miełtca gdzie by łie rozłzedł [tj. nie ma gdzie się rozejść] gwałtem rozrywa łkorypę [!] y wychodzi GlabGad H7v; LibLeg 7/104v; HistAl H8v; KrowObr 11 (2); RejWiz 171; OrzList e4; OrzQuin H4v; RejPos 65 (2); RejZwierz 166; Naydzie nie iednego/ co okrom tytułu łłáchećwá niema nic czemby się zálećić ábo popiłác mógł ModrzBaz 32; SkarŻyw 498; NiemObr 80 (2); CiekPotr 3.

Zwroty: »mieć co (a. o co), dosyć czynić (a. działać)« [w tym: z kim, z czym (17); z sobą (12)] = być zajęty (z przeczeniem: mieć czas wolny); mieć kłopoty, trudne sprawy do załatwienia [szyk zmienny] (28 : 2): RejRozpr Av; Mam ia czo z łobą czynić niż wałze gzła łufzyć RejFóz D7 (2); RejKup c5 (2); Gdy nie máią co czynić czytáią to łobie. RejWiz 5v (3); Mącz 245a; Prot B2v (3); GórnDworz Hh3;

RejPos 20 (2); *HistLan ktv*; *RejZwierc* 120v (3); *BudBib Sap* 13/13; *CzechRozm* 242; dofyć ma człek/ powiadał/ z łwemi grzechami czynić: á cudzemi fię y w łuchaniu y w mowieniu niebáwić. *SkarŻyw* 292 (4); *CzechEp* 345; *KochSz* A4; *GostGosp* 152; *KmitaSpit* A4; *VotSzl* E2v.

»mieć co czynić« [w tym: z kim (21) – z sobą (15)] = *być w trudnej sytuacji politycznej, prowadzić wojnę* [szyk zmienny] (24): w then czás Krol Bolesław miał zlobą co czynić w RuŃi *BielKron* 325 (11); *GórnDworz* Z2; *BielSat* Gv; ich to poćiecha/ gdy Páńftwo iákie do vpadku przypráwiá/ á zwálzczá gdy widzi że co s łobá ma czynić iáka ziemia/ ábo Kroleftwo *MycPrz* II B4v (4); *BialKaz* H4v; *SkarŻyw* 502; ktorzy [Krzyżacy] w ten czás mieli co czynić z PruŃfy *StryjKron* 345; *BielSen* 14; Iedna ze będą mieli o co zsobá z Turkiem czynic. *ActReg* 4 (3).

»nie mieć co czynić« = *być w sytuacji bez wyjścia* (1): yvze nyemami czo czynycz poky łfy nyevmylofczywy bog odyacz náłch od poganłkyey ranky. *LibLeg* 11/166.

»nie mieć co, nie czynić [z kim, z czym]« = *być niepodobnym, nie mieć nic wspólnego* (6 : 1): *KromRozm II* y3; *BielKron* 82v (2); Ne comparandus hic quidem est cum illo. [...] Nie ma ten co s onym czynić. Nie yeft mu nic podobien. *Mącz* 62a; *LeovPrzep* G3v; *GórnDworz* Aa6v; *PudłFr* 75.

»(nie) mieć co, nic, diabła czynić« [w tym: gdzie (11)] = *(nie)słusznie, (nie)potrzebnie gdzieś się znajdować* [szyk zmienny] (8 : 4 : 1): *RejKup* h5v (2); Piáli też rzeczy wiele niepotrzebnych/ iáko o fundáciach kościelnych/ prebend/ klałztorow/ [...] co tu niemiáło nice czynić. *BielKron* 334 (2); *OrzQuin* Dv; *GórnDworz* T4; *BudBib* 4.Esdr 8/52; *CzechRozm* 51 (3); *Oczko* 33v; *CzechEp* 79; ráczéy łam wynidź: Bo tu iednák małz dyabłá v kuchárek czynić. *KochFr* 39.

β. Zaimek w funkcji podmiotu (25) :

Konstrukcja podstawowa (4): *RejJóz* F3; Niema łie co podobáć/ kiedy kto [...] pożyczá ná iego [polskiego łowa] mieyłce s cudzego ięzyká *GórnDworz* F2v; iż łie im niema kto oprzeć *CzechRozm* 216v; *SarnStat* 481.

Wariant w części zaimkowej: zaimek przeczący (1): kiedy w tákowej niełmiáłości/ nie ma ich nikt [tj. nie ma kto] połtrzedz *GórnDworz* D6.

Warianty w części werbalnej:

~ *Czasownik w con zamiast inf* (18): *BierRaj* 21; by tako wolnie wolá łwoię popelnili/ niemaiałz ktoby ie káráł [tj. nie miał kto ich karać] *OpecŻyw* 47v; *MurzHist* Nv (2); *RejWiz* 148v; *Leop* 1.Reg 11/3 (2); *BibRadz Iudic* 18/28; *BielKron* 16v; *Mącz* 128c; *GórnDworz* N3v; *ModrzBaz* 107; *KochPieś* 52; *ActReg* 155; *SiebRozmysł* F; *SkarKaz* 633a. Cf Z dodatkowym dopełnieniem.

inf + czasownik modalny w con (1): to p. sędziáz p. podsędkiem, niemajác, ktoby dekreta ich pisać miał [tj. nie miał kto ich pisać], z miesc swoich wstać musieli *ZapMaz II* G 97/90V. ~

Z dodatkowym dopełnieniem [z czasownikiem w con.] (2) : drugim dáie wielkie [dary] á máłych broní: áby mieli to co by ich do pokory przywodziło [tj.aby miało co ich przywodzić] *SkarŻyw* 325; *JanNKar* D2v.

Zdanie dopełnieniowe przy podmiocie „kto iny” zamiast zaimka względnego i inf (1): nie mamy áby nam był łprawił to kto iny [tj. nie ma nam kto tego sprawić] *RejJóz* M2.

b. *Konstrukcje z imiesłowem biernym (też z przymiotnikiem odczasownikowym w znaczeniu równym imiesłowowi)* (176) :

α. W znaczeniu czynnym: *kto ma kogo, co + part praet pass = ktoś coś zrobił (75)* : ZapWar 1528 nr 2457 (2); HistJóz D; RejJóz 15; MurzHist P2; panowie posłów pytali, jeśliże co namowionego mają około obrony Diar 31 (2); GroicPorz 14 (3); Leop Luc 19/20; BibRadz 1.Mach 14/18; BielKron 56 (9); Mącz 318a; GrzepGeom O; RejZwierc 168; WujJud 214; WujJudConf 222v; MycPrz I C4; Strum D4v (2); KochPs 75 (2); SkarŻyw 76 (4); Dlałi Panowye dzyęczelłczy 2 wloczyę na zobanczu Ktore myeli Kupnyę [lege: kupne] ot Iachima wargowłkego ZapKościę 1585/57; ArtKanc O16v; tztterdzieści y Śiedm bitew miał łtzełliwie wigranich PaprUp B2v; ActReg 28 (2); GostGosp 138 (2); GrabowSet R3v; WujNT Luc 19/20; SarnStat 265 (5); PowodPr 37; GosłCast 24; KlonWor 74.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie (3), u siebie] (4): ktore [rzeczy] łobie iakoby kres iáki zámierzone ma ten człowiek/ ktory zá grzech łwoy prawdźiwie záłuie. (marg) Co zá krefy ma łobie człowiek pokutuiący zámierzác. (–) KuczKat 195; MycPrz I Bv; ActReg 185; PowodPr 54.

W połączeniu z „swoj” (7): LubPs B6; OrzQuin O4v; SkarŻyw 481; NiemObr 96; GostGospSieb +4v; Phil M4; ona máiac łwe w nim wlepioné oczy Táie iáko wilgi śnég GosłCast 57.

Zwrot: »mieć [kogo, co] podeźrzane(go)« = *podejrzewać; arguere crimine Mącz [szyk zmienny] (13)*: Miech Glab 37 (2); Nie smie sie zwierzyć nikomu, Ani bratu rodzonemu, Mając go podeźrzanego BierRozm 13 (2); GliczKsiąż B6 (2); GroicPorz kk4v; Mącz 15d; ModrzBaz 36; SkarJedn 32 (2); KochProp 10; OrzJan 83.

β. W znaczeniu biernym: *kto ma co + part praet pass = zrobiono coś komuś (101)* : PatKaz I 16v; MetrKor 40/820; RejJóz L3; MurzNT 166; iż yuż klucze ty myał/ łnadź ná on czás dáne KromRozm III M5v; Diar 43; GroicPorz k4; Leop Eph 2/11; UstPraw E3; OrzQuin P2v; RejAp 5 (3); RejPos 318; BiałKat 153v; Gdzie iáłnie tylko wierni máia obiecano zmartwychwłtanie chwáłebne GrzegŚm 30 (2); RejZwierc 75v; WujJudConf 28; BiałKaz B4; CzechRozm 31v (2); ModrzBaz 112v; SkarJedn 379; ktory w ołtátnim przenałładowániu Cefárzow Pogáńłkich [...] oko iedno dla Chryłtułá wylupione/ y goleń iednę poderznią ná krzyż miał. SkarŻyw 277 (2); StryjKron 350; CzechEp 109; NiemObr 164; ActReg 160; GostGosp 36; GrabowSet R3v; WujNT 546; WysKaz 31; SarnStat 84 (8); PowodPr 13; SkarKaz 156b.

Z dopełnieniem sprawcy [od kogo (43), u kogo, przez kogo, z ust czyich, z wolej czyjej, skąd] (48): SeklKat X; ZapWar 1548 nr 2667; GroicPorz y4v; KrowObr 154; OrzRozm I; mielilmy od niebołzczyká Klementá Papiežá niemáło Kondicy około iego powiedziánych BielKron 213 (5); OrzQuin F2 (2); RejAp 99; HistRzym 75v; RejPos 20 (7); RejZwierc 51v; WujJud 166v; MycPrz I C3v; CzechRozm 37v (4); ModrzBaz 106v; SkarJedn 204 (3); StryjKron 562; NiemObr 41 (2); czás we dwie niedzyeli/ Z wolej krolewłkyey náznácźony mieli. KochSz A2v; ReszPrz 103; PaprUp E4v; KołakCath Cv; WujNT 132 (3); mieli przed tym dział przez przyiációły miedzy nimi wczyniony. SarnStat 1266 (3); GrabPospR K2v; SkarKaz 611b; VotSzl Dv.

W połączeniu z zaimkiem zwrotnym [sobie (9), na sobie] (10): OrzQuin F2 (2); KuczKat 210; WujJudConf 79v (2); On tylko moc miał y wrząd tobie zlecony nád iednym narodem. CzechRozm 106v; ModrzBaz 24v; SkarŻyw 259; SarnStat 407; GrabPospR K2v.

W połączeniu z „swoj” (3): Chodzi też v nich kiedy trzeba po polity człowiek ku potrzebie woienney [...] / máiąc káždy plát náznáczony fwoy ná mieliác. *BielKron* 260; *RejPos* 315v; *KołakCath* Cv.

c. *mieć kogo + inf = mieć kogoś, a on gdzieś jest (prawdopodobnie składnia niemiecka) (1)* : dwu czeladnikow myal Cafzyma y Stanisława ktore myal śtacz gdzie by fzie traffilo niczo pobracz *LibMal* 1543/69.

d. *W idiomatycznych konstrukcjach składniowych (217) :*

nic nie mieć, co mieć, (w pytaniu:) co(ż) [co] ma do kogo, do czego; nie mieć nic ku czemu [w tym: podmiot „to” (8); do tego (6)] = (nie) odnosić się, nie mieć związku; (nie) być argumentem na poparcie jakiegoś twierdzenia (9 : 2 : 5; 1): Coż ten to koń ma do wiatru? *HistRzym* 111; *CzechRozm* 82v (2); *ModrzBaz* 61 (4); *CzechEp* 14 (3); co o zbrodniách mowifz/ do tego Wolność nic nie ma/ kto co zrobit/ karan będzie. *GórnRozm* A3v (2); *LatHar* 10; *KlonFlis* D3.

~*Fraza*: »nie mieć nic do [czyjej] rzeczy, ku rzeczy; co mieć do [czyjej] rzeczy« (1 : 1; 1): *BudBib* cv; iellli to co ma do X. K. rzeczy/ niech káždy pobożny y wierny vważa *CzechEp* 167; *WysKaz* 15. ~

nic nie mieć do czego = nie mieć prawa do posiadania, otrzymania, udziału (22): *SeklKat* Y2v; *RejKup* p2v (2); *MurzHist* P3v (2); *MurzNT* 126; nye ma nic do zaplát Kriřtuřowych/ kto kořcyoř Kryřtuřow opuřćza *KromRozm III* F4v; *KrowObr* 142; *UstPraw* B4 (2); *BielKron* 126; *RejAp* 109v; *MycPrz* II C; *SkarJedn* 34; do tey pulwłoki pierwźego męza dzieci nic nie maia *ZapKořcier* 1581/6 (7); *WujNT* Bbbbbbb4v.

nic nie mieć do kogo, do czego = nie mieć prawa do ingerencji, nie móc się wtrącać (8): *KromRozm I* M3; then Seweryn był Liwlánt/ Krol Polfki do niego nic nie miał. *BielKron* 420; *MycPrz* II C3v; *SkarJedn* 35; Cefarz do kořciołow nic nie ma *SkarŻyw* 88; *GórnRozm* C2 (3).

do czego nic nie mieć = nie należeć (3): *KromRozm II* y2v; ći wřfycy [Turcy, Tatarzy i Saracenowie] do kořcyořá bożego á Kryřtuřowego nic nyemáya *KromRozm III* D7v (2).

mieć nieco, niektóre rzeczy, (w pytaniu:) co [kto] ma do kogo = stawiać zarzuty, wysuwać pretensje (2 : 1 : 1): A coż to zá nieczto małz do nas moy miły Pánie? *RejAp* 30 (3); *BudBib* *Iudic* 11/12.

nie mieć nic, (w pytaniu:) co [kto] ma do kogo, do czego = (nie) interesować się, (nie) wtrącać się, to (nie) obchodzi kogoś (7 : 1): Ale co ia mam do tego/ Dořyc mnie ieřt pátrząc řwego *BierEz* D2v; *RejKup* bb6; *KrowObr* 201 (3); *RejZwierc* 224; *CzechRozm* 98; *ZapKořcier* 1585/55v.

co [jakiego] mieć do kogo = żądać, wymagać od kogoś (1): iákoby on [Bóg] co niepożytecznego ábo niepotrzebneho do nas mieć chciał. *RejPosWstaw* [41³].

nie mieć nic z czego = nic mu z tego nie przyszło, nic nie zyskał (3): Iuź więc tám wřzytko opuřć dla páná řáiiřufzka/ Wieręc s tego nie ma nic iřcie páni duřzka. *RejWiz* 57v; *RejZwierc* 65v; *GosřCast* 37.

mieć nieco, co, trochę przeciwko) komu; mieć przeciw komu = wysuwać zarzuty, zgłaszać pretensje; żyć w niezgodzie; habere (aliquid a. quid a. pauca) adversus (a. adversum) [aliquem] PolAnt, Vulg (6 : 6 : 4; 1): *MurzNT* *Matth* 5/23; *Leop* *Matth* 5/23; *BibRadz* *Apoc* 2/14 (2); Inter se leviter dissident, Máya nieco yeden przeciwko drugiemu. *Mqcz* 379c; *RejAp* 28v; *KuczbKat* 315; *RejZwierc* 61; *CzechRozm* 246v; *WujNT* *Matth* 5/24[23] (8).

mieć nad kogo a. nad co, przed kim, nad kim = przewyższać; praestare Mącz, Modrz; esse magis quam [aliquid] a. plus quam [aliquis] PolAnt; anteire, prae [aliquo] inest [alicui], prae [aliquo] valere Modrz; praecellere Vulg (7:3:28 : :1): RejRozm 402; owi v dworá to nád tymi máią/ Iż iákíey chca biefiády tákíey vzywáią. RejWiz 73v; Y pies żywy ma nád lwá zdechłego, BielKron 81 v (7); In ordinem se cogere, Snížić fie/ Nie chcieć mieć nád ludzie Mącz 268a; CzechRozm 106; KochFr 38; WujNT 611 marg; GosłCast 45; KlonFlis G4v; KlonWor 82.

~ Z okolicznikiem względu [czym (18), w czym (7)] (25): GliczKsiąż C7; W Sármaćeyey Wiłlá/ Nemen/ y Dniepr/ ále Wiłlá ma nád nie wípániáłością brzegow. BielKron 461 (2); GórnDworz Aa6v; BudBib 2.Reg 19/43; MycPrz II C3v; CzechRozm 107; PaprPan Y4; ModrzBaz [16] (3); KlonŻal C2; WerKaz 291; BielSjem 6; KochPam 80; Ten ma wielé nád inšzé w zacności domu KochPieś 17 (3); Phil H4; KochFrag 48; OrzJan 99; WujNT 365; GosłCast 5; SapEpit A3; Iedná drugá vczyłá/ zwłafzczá ftára młodá; Owa przed tą rozumem/ tá miáłá vrodá KlonWor 7.

Z dopełnieniem lub okolicznikiem stopnia [co(ż) (24), nic (16), wiele (13), siła (7), to (5), mało (2)] (67): BierEz P2; BielŻyw 57; niemiał nic Piotr święty nád Iákubá/ y Ianá KrowObr 15v; RejWiz 37 (3); RejZwierz 24; OrzRozm Tv; BielKron 74v (4); vir viro quid praestat, Co ma mąż nád mężá. Mącz 419b (2); GórnDworz D2v (12); KuczbKat 155 marg; RejZwierc 70v marg (6); RejPosRozpr cv; BudBib Ez 15/2; CzechRozm 106; PaprPan C2v; ModrzBaz [16] (3); SkarJedn 67; SkarŻyw 52 (3); CzechEp 145 (2); KochPam 80; KochPieś 17; MAło miał Mars przed tobą/ zacny Woiewodá PudłFr 58 (3); GórnRozm M4v; chybá to ieden nád drugiego ma/ iż ieden zaráz fkona/ á drugi fie dłużej mordue. GostGosp 154; KochPij Cv; OrzJan 99; LatHar 379 (2); WujNT 365 (2); JanNKar Dv; SkarKaz 387a (4); GosłCast 61; SarnStat 39; SapEpit B.

Zwrot: »mieć [przedkim] nadeprzod« (1): wiele cnotliwy ma przed niecnotliwym w tey iey [fortuny] odmienności nadeprzod, RejZwierc 151v. ~

nie mieć nic, (w pytaniu) co(ż) [kto] ma z kim (na poły) = (nie) być powiązany z kimś jakąkolwiek wspólnotą, (nie) wdawać się w czyjś sprawy, (nie) wchodzić w związki, mieć (a. nie mieć) wspólne interesy (4:7): MurzNT Luc 8/28; GliczKsiąż B3v; Leop 4.Reg 3/13; nie miéycie z Antykryfem nie ná poły OrzQuin K; ZapKościar 1588/81v; Coż ty małz z námi [Quid nobis et tibi] Iefušie Názareńki? WujNT Mar 1/24 (6).

nie nie mieć z czym = nie dotyczyć, nie mieć związku (1): áżci fie to pokaże/ że onego ániołá ípráwá cielefna/ nic nie ma z práwá [lege: z sprawą] náłzego Iezułá Chrístułá CzechRozm 55v.

wiele mieć z czym = łączyć się, powodować (1): Z którą [cnotą] kiedy fie wtyd zgadza Wiele więcz ludzim rozradza (marg) Cznota żewfthydem wiele mia [!] (-) RejJóz D6.

co z kim mieć = wejść w zatarg (1): iż iefli co duchowni z świetckimi/ álbo z ich poddánými będą mieli [haberent aliquid cum secularibus agere JanStat 238]/ tedy práwem świetckim będą z nimi o to czynić. SarnStat 216.

nie mieć nic, (w pytaniu:) co [kto] ma po kim, po czym [w tym: po tym iż (5)] = coś jest (nie)potrzebne komuś, nic na tym nie zyskał (1 : 10): Sioftry miłe [liszki] pośluchaycie/ Po ogoniech nic nie maćie: Dobrzebyście vdziáłály/ Iżbyście ie porzeżály. BierEz H4 (3); RejJóz D5; RejPos 66v; BiałKat 356; Y Coż małz po tym moy bogaczu miły/ Zeć plewy w gumnie z zgoninými zgniły. RejZwierc 226v (5).

co [kto] ma po kim = czego chce od kogoś; quod vis Mącz (2): Nunquid me vis caeterum, Maźli yełcze co ynego po mnie. Mącz 30d (2).

co [kto] ma po kim = za co się gniewa, o co ma pretensje do kogoś (1): Quid enim erat Affricanus indigens mei, Y co myał po mnie. Mącz 100d.

nic nie mieć w kim = nie mieć do kogoś prawa (4): OpecŻyw 96v; RejAp 166; CzechEp 149; Abowiem idźie książe świętá tego/ á we mnie nic nie ma [in me non habet quidquam]. WujNT Ioann 14/30 [zawsze przekład tego samego tekstu].

e. W idiomatycznych połączeniach z zaimkiem zwrotnym (42) :

mieć (to) u siebie aby, iż = zwracać uwagę, starać się (5): bo kto łie chce czego wczýć/ ma to v łiebye myeć y tego pilnye przyłtrzegáć/ áby rzeczy nyepoznáných nye myał zá poznáne GliczKsiqż 15v (2); BibRadz Iudith 3/11; BielKron 254v (2).

[co] mieć u siebie = nie uzewnętrzniać (1): Ty maź wiarę/ mieyże ią v łiebie łáwego przed Bogiem. BibRadz Rom 14/22.

mieć sobie [co] = posługiwać się, stosować w jakimś celu (1): Ná tenże kłtałt [tj. jak w Starym Testamencie słowo „Szibbolet” (cf Iudic 12/6)] fancta, religiofa ac docta vetuftas, miála łobie thy łłowá/ Effentia, Perfona, Trinitas, Communicatio idiomatum, Coefentialis, Theotokos. Ták iże więc kto łie tymi łłowy brzydził/ álbo ie odrzucał/ iuż Więć tákí v nich bywał w podeyrzeniu SarnUzn C2v.

[co] przed sobą mieć = pamiętać, zdawać sobie sprawę; widzieć; wyobrażać sobie (16): Smiertz Kryftułowę/ łmiertz łwą zawždy Miéy przed łobą człowiek każdy OpecŻyw nlb 6; włpominaiącz [we łnie] czo przed łobą miała na iawie. GlabGad L3v; MurzHist C3; RejWiz 172; OrzRozm E2v (2); Mącz 379c; OrzQuin H; SienLek a4; GórnDworz Gg8v; RejPos 72; CzechRozm 188 (2); SkarŻyw A4v; ArtKanc Q20; PudłDydo A3v.

mieć [co] na sobie = być zobowiązany, odpowiedzialny za coś; władać czymś; exsequi, habere, sustinere, tenere Mącz (13): DiarDop 109; Gubernacula reipub. tenere [...], Rzecz połpolitą ná łobie mieć. Mącz 150b (7); GórnDworz B6v; iefliżes ty iuż wolen/ łpraw inłszych twoich ktore maź ná łobie CzechRozm 21v; ZapKóścier 1581/23; GórnRozm K4v; CiekPotr 75.

mieć [co] przy sobie, u siebie, w sobie = zachować w tajemnicy (2 : 1 : 1): przytrafia łye wiele przygod y gwałtów w Miełćiech/ [...] Ale gdy ie tylko Przełoženi przy łobie máią/ á inłzym ich nie oznáyumią/ przetoż y połpolithy człowiek nie záchowuie łye wedle nich GroicPorz kv; BielKron 62v; ActReg 100; niewłpominay prołzę, Zebym łi to powiedział. (–) bedę to miał w łobie. CiekPotr 43.

mieć [co] w sobie = myśleć o czymś (2): OrzQuin S4v; co nałkrytłżego w łobie ma/ to ná łię vpiwłzy łię wywoła WerGośc 260.

23. Zwroty w różnych znaczeniach (225) :

»dosýć (a. dośc) mieć« [w tym: na kim, na czym itp. (102), cum inf (3), ze zdaniem dopełnieniowym (58); dopełnienie w postaci połączenia przyimkowego z zaimkiem „to” (33)] = poprzestać na czymś, wystarcza komuś, nie trzeba więcej; (w ocenie subiektywnej:) nie chcieć, nie domagać się więcej; znudzić się czymś, obrzydzić sobie z nadmiaru; (w ocenie obiektywnej:) należy się ograniczyć do czegoś; niekiedy stanowi zakończenie wątku tematycznego; sufficit [alicui] BartBydg, Vulg, PolAnt, JanStat; contentum esse BartBydg, Mącz, JanStat, JanPrzyw; contentari, patientem a. snfficientem pauco [esse] BartBydg;

satis est Mącz [szyk zmienny] (180): Więcey ięzykow [do jedzenia] niechćieli: Rzekąc/ długoż będziez nościć/ Teyci karmiey mamy dofyć. *BierEz D* (11); *OpecŻyw* [34] (8); *HistJóz Ev*; *BartBydg* 35 (3); Powiada iże iefth riba wielka/ na dwanaście łokci: iż iey maia dofyć czterzy konie ciągnąc [= *nie jest za mała dla czterech koni*] *FalZioł IV* 35a (3); Nedze fie wwiaruie kto natim dofić ma Czo mu doftadczyć może [!]. *BielŻyw* 68 (3); *GlabGad* C8v (3); *BierRozm* 19; *LibLeg* 11/81; *SeklWyzn* e3; Vlírał y piefł iuż mam dofyć Niebede go wieczéy profyć. *RejKup* h8v (5); wczoráyfze⁸⁰ dnia nie dofyć miał we wfzytkim fwiecie/ á dzis we czterzech łokciách płothná ma dofyć. *HistAl* N5v (4); *MurzHist B* (4); *MurzNT* 103v; *MurzOrt* B3; *KromRozm III* C3v; *LibMal* 1554/188v; wychowałem cyę/ náłożyłemci/ myeżyże też ná ten dofić. *GliczKsiąż O3* (4); *GroicPorz* m2v; *RejWiz* 78v (2); *Leop Num* 16/3 (2); *RejZwierz* 30v; *BibRadz Ez* 45/9 (2); *OrzRozm G3v*; *BielKron* 17v (3); *GrzegRóżn Fv*; *KwiatKsiąż K*; *Mącz* 22c (4); *OrzQuin* Ov; *SarnUzn* F2; *SienLek* 3v (4); *LeopPrzep* G4; *RejAp* 156; *GórnDworz* D3v (5); *HistRzym* 121v; *RejPos* 34 (11); *BiałKat* a4; IVż ná ten czás coruchny/ macie dofyć o tym/ Drugie rycerfkie fpráwy/ nápiłże wam Potym. *BielSat* N4; *KuczbKat* 345 (2); *RejZwierc* 66v; *WujJud* A6; *WujJudConf* 32; *RejPosWstaw* [21²]v; *BudBib Esth* 14/7[8]; *CzechRozm* 4 (8); *PaprpPan* B4; *SkarJedn* 188; *SkarŻyw* A5 (6); *CzechEp* 28 (7); *NiemObr* 10 (3); *KochFr* 86; *ReszPrz* 42; *ReszHoz* 123; *BielSjem* 41; *KochPieś* 27; *PudłFr* 26; *ArtKanc* L11v; *BielRozm* 6; *Paprup* H4v; Dofyć ma Hector [= *dość mówienia o Hektorze*] *GórnTroas* 14; *GrabowSet* C3 (2); *WyprPl* i C2; *LatHar* 112; *WujNT Matth* 6/34 (6); *WysKaz* 25; VStáwiamy/ iż gdy która pánienká będzie dawaná zá mąż/ w polágu álbo w dárze pieniężnym niech ma dofyć *SarnStat* 635 (10); *GrabPospR* M3v; mieymy dofyć że nas oftátnie złe náchodzi/ nie wdźieraymy fie lámi gwałtem do niego. *PowodPr* 60 (2); *SkarKaz* 276b (6); *CiekPotr* 29; *SkarKazSej* 670b (2); *KlonFlis* B4; *KlonWor* 62 (2).

»mało mieć [na kim, na czym, w czym]« [w tym: *nu tym że, iż* (13), *cum inf* (1)] = *nie wystarcza komus* [szyk zmienny] (43): *BierEz* K4v (2); *KromRozm I* E2; *MurzNT* 81; *LubPs* hh5; A máło iefztze małż? *KrowObr* 17v (12); *RejWiz* 103v (2); máło ná tym miał iż miałto wziął/ y kościoł złupił/ ále y fkárby krolewfkie pobrał. *BielKron* 265v (4); *GórnDworz* G3v (2); *BiałKat* 321; *BiałKaz* E4; *CzechRozm* 107 (2); *ModrzBaz* 57v; *CzechEp* 63 (5); *NiemObr* 60 (3); Iefli mało ná tym dowodzie macie/ weźmiecie przykład z pílmá świętego. *WerKaz* 295; *Paprup* C3v; *KochFrag* 45; *PowodPr* 48 (2).

»mieć [kogo, czego] z kaszel, z zgagę« = *ktoś a. coś daje się komus we znaki, męczy kogoś, powoduje przesyti obrzydzenie* [szyk zmienny] (1 : 1): *Eia sudabis satis, si cum illo inceptas homine. Zápoćifz fie dobrze/ będziez go miał s zgágę. Mącz* 427a; iáko te⁸⁰ dziś wfzyfcy fkáfelz mamy *RejPos* 200.

24. *Powodować, aby ktoś coś zrobił* (wtórníe utworzone *causativum* od „mieć się” ‘zamierzać coś zrobić’); *excitare, sustinere Mącz* [kogo, co] (7) :

mieć do czego (3): *BielSpr* b4v; możefz poznáć żeć go do dobrego wychowánia miano *BiałKaz* 13; Swym przykládem y potomftwo fwe do tego macie *KlonŻal* A2v.

mieć ku czemu (2): *Ad omne officii munus instruere, Ku wfzelákíemu záchowáníu y wczćiwości mieć/ wieść. Mącz* 423a (2).

Ze zdaniem dopełnieniowym [aby, iżby] (2): máiąc nadzieię aby miał Alexandra iżby ku miaftu miłofierdzíem był skloníon. *HistAl* D3v; *WujNT 2.Petr* 1/15.

25. *W użyciach nie zawierających żadnego znaczenia* (7) : Zá tym mieyćie dobrą Noc. *Prot Ev*.

Fraza: »otoż masz (macie)« [w tym ze zdaniem dopełnieniowym: ze, iż (2)] = no właśnie, no widzisz, a więc, no proszę; ecce Vulg, Mącz (6): RejKup q4; Atoż maćie/ żem wáífie proźby [...] wyfluchał Leop 1.Reg 12/1; Mącz 99a; Górndworz O5; Aczkołwiek dla dobrego porządku ieden we zborze bywał od drugich na to przełożony/ [...]. (-) Otoż maćie/ y fámi to rádzi nierádzi znać muśicie. WujJud 153; WysKaz 33.

**** Bez wystarczającego kontekstu (28) :** m má/ rzym/ lám/ dym MurzOrt B2v; Careo, Niemam/ Niedoftáye mi Mącz 38c (4); Habeo – Mąm. Calep 468a.

mieć kogo, co (6): Virtute formae id venit, te ut deceat quicquid habeas, Vrodziwość ołoby twoyey czini żeć prziftoyi cokolwiek maż. Mącz 499a (6).

Z przysłówkiem ilościowym lub rzeczownikiem w tej funkcji (14): Superfluo, Okfituyę/ Mam názbyt Mącz 132b (7); Calep 10a (7).

W połączeniu z „na sobie” (1): Sustineo – Znołzę, mam nałobie Calep 1038a.

Z imiesłowem biernym (1): Denotatas habere aliquas res, Pocechowáne mieć. Mącz 250d.

**** Dubia (6) :** PatKaz II 26v; PatKaz III 139v; ani też maż czo z tego aby czo mogło pilnością chwałá á richłościá ku zacznóci przyć. BielŻyw 91; ZapWar 1548 nr 2669 (3).

II. W funkcji gramatycznego, modalnej i czasowej (w połączeniu z bezokolicznikiem) [w całej tej części tylko jedno użycie w inf w znac. 6., brak użycia w imp] (28795) : [Czasownik „mieć” cum inf wyraża głównie następujące funkcje: rozkaz lub postulat itp., czynność przyszłą, relację o słowach, tj. mowę zależną i podkreślenie negacji. Ponieważ funkcje te wchodzą we wzajemne kombinacje, we wszystkich grupach dokonano podziału podrzędnego ze względu na dodatkowe wyrażanie jednej z wyżej wymienionych funkcji. Użycia tu zgromadzone wykazują również interesujące powiązania między formą gramatyczną trybu i czasu czasownika „mieć” a rzeczywistym czasem sytuacji przedstawianej lub rzeczywistą modalnością danej wypowiedzi. Wobec tego kolejnym stopniem podrzędności jest tryb i czas wyrazu hasłowego w stosunku do rzeczywistości. Daje się zauważyć również pewna zależność między postacią składniową zdania a odcieniem danej funkcji. Zwracamy więc uwagę, że w zdaniach względnych występuje silniejszy niż gdzie indziej odcień przeznaczania, wyznaczania; w zdaniu dopełnieniowym wprowadzanym spójnikiem „że” itp. (przy con – „żeby” itp.) mamy do czynienia z czystą funkcją mowy zależnej].

1. Wyraża powinność lub intencję pobudzenia kogoś do określonego postępowania; w stosunkach między władzą a osobą obowiązaną do posłuszeństwa: wolę, rozkaz, nakaz, decyzję, zezwolenie, przepis prawny, zakres obowiązków, też zakaz; w stosunkach między osobami nierównymi pod względem wiedzy i doświadczenia: radę, zalecenie; bez określonego odbiorcy: postulat, opinię o słuszności; rzadko – prośbę; funkcja odpowiada trybowi rozkazującemu lub jest synonimem wyrazu „powinien”; debet, oportet Mącz (często tłumaczy łacińskie konstrukcje coniugatio periphrastica passiva, coniunctivus hortativus lub iussivus, genetivus z esse i futurum) (15939) :

A. W wypowiedziach bezpośrednich, tj. pochodzących wprost od rozkazodawcy, doradcy itp. (tu najczęściej przepis prawny, nauka moralna lub zalecenie np. lekarskie; rzeczywisty rozkaz zaledwie kilka razy) (9849) :

praes (9316); *MetrKor* 26/62 (162); *ListRzeź w.* 25 (9); *March*¹ A3 (11); lew rzeł/ ia pocześniej/ Przeto mnie ma przyść dział pierwły *BierEz* M2v (13); Iozeff mowil ko marij/ profłatz iey aby flla na pokoy miełfkatz do iego dworu [...]. Ale Nykodem mowil/ nie panie Iozefie/ lepéy ci fie iéy dołtoynofci fklonitz ku mnie [...]. Tedy Mariá Magdaléna s placzem rzekla: Panowie moij ij braciá milij/ iátz mám matkę mietz miftrza mégo *OpecŻyw* 158v (42); *OpecŻywPrzedm* C4v; *ForCnR* E2v; *PatKaz I* 1v (12); *PatKaz II* 47; *PatKaz III* 92v (8); Opich [...] pobudza fwietego walante⁸⁰ niemocz/ á tak panie brzemienne niemaiá tego ziela pożiwać *FalZioł I* 8c; ten dzień ma fie być wyłtrzezan *FalZioł V* 52v (546); Więcey fie wiarouác mamy zawifci przyaciól, niż lidła nieprzyacielłkiego *BielŻyw* 17 (53); *BielŻywGlab nlb* 14 (6); *GlabGad* C2 (3); *March*² D2v (4); Bandaly pozła pythacz o nowyny nyema nycz powyedacz, yedno czo by bylo nyelłkodno *LibLeg* 7/10 (99); *KłosAlg* E3v (6); *March*³ V (9); *WróbŻolt* C4 (4); *RejPs* 103v (9); *ComCrac* 12 (81); *RejRozpr* A4v; thakelł tełł fwieczky každy ma bydź karán ieflyze thego nieuczynil *ConPiotr* 33v (24); *LudWieś* A2; *SeklWyzn* a2 (28); *ZapWar* [1544] nr 2609 (13); *LibMal* 1545/94; *RejJóz E marg* (7); *SeklKat* A6 (69); *RejKup* c3 (10); *HistAl* C5v (9); Nowokrzczenci vczá/ Gdyz nas Kriřtus wyłwobodził/ nyemamy nikomu polłulfni być *KromRozm I* G2v (17); *MurzHist* F2 (5); Słyzfeliřcie/ ifz powiedziáno řtarém cudzołofřtwa niepopelñifz (*marg*) niemálz cudzołozycz [...] (-). *MurzNT Matth* 5/27 (10); gdy to /i/ trafi řię miedzy dwiémá zwokalifzów przerzeczonych/ řpořłednim ma być wymáwiáno/ iako wřłowách/ mdleię/ leię *MurzOrt* B2 (7); *KromRozm II* b3 (23); Yedeⁿ nawyřřřly wrząd ma wřlyřtkye ine rządzic. *KromRozm III* F8 *marg* (22); *Diar* 50 (62); *DiarDop* 107 (2); Gdy s kfiázety wieczerczálz rořtropnie mař mowic *BielKom* C2 (6); Tak teź rodzicy s řwymi dzyecmi obchodzil fie máyá/ zeby dobremi byly/ [...] máyá ich podczás wzbyerác rozgá albo przethem yákim inflym. *GliczKsiqż* F6v (109); *LubPs* A5 (21); SLudzy Vrzedowi řadnego dluzniká řanthowác y ciazác niemaiá/ áze Prawem przeyřskánego *GroicPorz* q4 (255); *SeklPieř* 30v; *KrowObr* 8v (58); *RejWiz* 5 (15); *Leop Lev* 13/57 (16); *OrzList* b4v (3); Krol co z Rádą y s Pořly vřtáwi/ to ma być wywołano/ Abowiem káżda rzecz niewywołána/ niema być poczytano zá práwo. *UstPraw* A (715); *LeszczRzecz* A5v; *RejZwierz* 5 (18); A toć niechay będzie práwo Káplánow miedzy ludem/ ktoźkolwiek by iedno ofiáre řprawowál/ thák z wolni iáko y z owce/ tedy káplánowi ma oddác řopatkę/ czelufci y káldun. *BibRadz Deut* 18/3 (85); *Goski* *2; *OrzRozm G marg* (10); Wyřzli oni [...] řkráginy Cyrenáiki/ przeto máiá być wezwáni Cyráni á nie Cygáni. *BielKron* 262; listu 424. na pierwlyzey řtronie wierřz 34. řthoi ředomierřkiey/ ma być Siedmigrockiey. *BielKron Mmmm2* (98); *GrzegRóżn Iv* (4); *KochSat Cv*; Abowiem zawzdy ma być wzgląd na cnotę/ y ku zacnym řprawom ma być napięty vmysł/ á o zywoť niewiele řię mamy řtarác. *KwiatKsiqż* M4 (95); *Boni pastoris est tondere pecus* [...] Dobry pářters ná wełnie/ albo ná mleku ma przeřtáwác *Mqcz* 26b; *Inter pueros sit honesta certatio*, Miedzi dziecmi ma być poczřiwe řpieranie *Mqcz* 49d; *Declinanda sunt ea quae nocent*, Mamy fie tego řtrzedz co řzkodzi. *Mqcz* 57d; *Si sapis tu hanc rem non postputabis*, Ieřli mař rozum tey rzeczy nie mař lekce wáżic *Mqcz* 333c (67); *MqczLub*; *OrzQuin* B3 (10); *Prot* A3 (4); *SarnUzn* B6 (13); Dom tedyálbo miełzkánie nie ma być ná mieyřcu bágniflym *SienLek* 2v (200); *LeovPrzep* b2 (3); *RejAp* 17 (15); mełzczyzná ma być mełzczyzną/ y twarzá/ y pořtáwá/ y řłowy. *GórñDworz* E; záwołál Woźny. Sláchetny pánie (y miánowál go) stawaj do práwá: á řlugař [...] chcąc páná wyřřzej podnieř rzekł

do Woźnego. Nie fláchetny małz mowić/ ále vrodzony. *GórnDworz* Q5 (70); Vczyniwfzy tedy ták thy dwie Linié/ Potym małz proftá Lineą wieść od a. do c. y do e. *GrzepGeom* Qv (16); *HistRzym* 40 (97); *RejPos* A2v (129); *RejPosWiecz²* 93 (3); *RejPosWiecz³* 96v (4); *BiałKat* b2v (42); *BielSat* Nv (4); *KwiatOpis* B (3); *GrzegŚm* 30 (5); *HistLan* F4; *KuczbKat* 5 marg (62); Rycerfkiemu człowiekowi niema być nic milfzego iedno flawá poćciwa *RejZwierc* 101v (87); *RejZwiercTrzec* Aaa2v; wfyfthek vff przedni ma fie potkác z nieprzyaciélem/ drugi vff ma ich rátowác iáko potrzebá vkaże *BielSpr* 18 (70); Nie dobry to wywod: Bogá wzywác mamy/ á przeto Swiętych nie mamy. *WujJud* 55v marg (78); *WujJudConf* 54 (38); *RejPosRozpr* b3 (4); *RejPosWstaw* [21²] (37); *BudBib* b3 (41); *BudBibKaw* A3; *MycPrz* I A2; Tá Synwagá tym obyczáiem ma być vrobiona. Z fúchey Tárćice Iodłowey/ ná dłuřz Ośm łokci [...]. A ma być Stofyglem práwie w miaré vřztořována [...]. Krókiewká ma téř być ná nię vrobióná/ ná kthórey ma być Bleyczyk ołowiány [...] záwiefzóny [...]. Krókiewká ma być ná dłuřz łokieć *Strum* B2 (51); *BiałKaz* B4v (4); *BudNT przedm* b8 (6); Niemálz tego w pílmie řwiętym rořkazánia/ žebyřmy Chriřtuřá Iezuřá wzywáli/ á przeto go wzywác nie mamy. *CzechRozm* 191 (88); *PapřPan* F2 (2); *ZapMaz II G* 61/159-160v; *KarnNap kt* (54); przeto wřzytcy prořnuácy máią być ábo z Rzeczyřpóřlityey wygnáni [*pellendi sunt*]/ ábo karáni. *ModřBaz* 37v (250); *SkarJedn* 7 (18); *KochOdpr* A4v (2); *Oczko* 13 (17); *KochPs* 64 (3); powiedział řwemu wiernemu towarzyszowi Páppatowi: ábo małz zemná iřć/ ábo me więcey nievyrzyřz. *Skarřyw* 354 (49); *ZapKořcier* 1579/2 (11); *KochTr* 25; Iam ieřt Syn Bořy prawđziwy (*did*) Ma mowić diřtincte. (-) Zmartwychwřtáły/ ifty/ řywy. *MWilKHist* K3v (5); *StryjKron* 300 (4); O miřa Antichryřtowsřka Teologia/ o miře wymowy Boře/ toć ták maćie być mowione: o niezbedna logiko/ o rozumie/ o Filozofia/ cžeęořećie nábroily. *CzechEp* 183 (35); *NiemObr* 10 (17); *KochFr* 72; *ReszPrz* 11 (8); *ReszList* 148 (2); *WerGořc* 221 (6); *WerKaz* 276 (14); *BielSjem* 34 (4); *KochPieř* 42 (3); W zaiem być matá obá wierni řobie. *PudřFr* 48 (5); *ArtKanc* D18 (11); *BielRozm* 7 (2); Wolnořć tylko tá Wolnořciá ma bydř zwána/ ktorey/ rozum/ nie zmyřly/ [...] pánuiá *GórnRozm* Bv (27); *KochWr* 25 (2); *PapřUp* D3 (12); *Zawřeft* 21 (3); *ActReg* 16 (53); Kmiotkowie gdy pobory kařá dawác/ máią ie porřádnie oddawác cřářu řwego/ [...] qwity máią řádnie chowác: á Vřřednik ma tego doyřržeć. *GostGosp* 32 (588); A ty/ oycze/ [...] Mařz błogořłáwić teraz moiey drodze [*przykład na prořbę*] *GrochKal* 5; *Phil* B (46); *GórnTroas* 12 (6); *KochPij* C3; *KochFrag* 41 (3); *OrřJan* 11 (17); *LatHar* +5 (17); *KořakCath* C; *KořakSzczęřl* Cv (3); ciářo nie ma słuřzyć wřzeteczeřftwu/ ále Pánu [*Corpus autem non fornicationi, sed Domino*] *WujNT* 1. *Cor* 6/13 (86); *WysKaz* 20 (5); *JanNKar* H4; *JanNKarKoch* E3v; Sam téř ma mieć pilnořć wřzyřtkę okořo monety: y niechay ma Probiérze/ y řwoie Myńcarze/ kthóřy bić będą: á řn niech im pláći *SarnStat* 340; My w tákowey y iey podobný rzeçy řkázuiemy: iř Ian ma bydř przypuřczon ku wiedziniu [!] řwiátków o tákowá potwarz. *SarnStat* 505; nie z řadná zgráią do řpráwy řwoiey przyřtápić/ y do gmáchu wchodřić ma áłbo máią/ tylko řámozwartému/ to ieřt z Prokurátorem á ze dwiemá przyacióły. *SarnStat* 870 (2615); *PowodPr* 50; A co náwięcey obruřzyć ná nie kářdego ma/ [...] iř oni nie pířmo/ ále rozumienie řwoie pířmem zowiá *SkarKaz* 418a (54); *Votřzl* Ev (2); *CiekPotř* 37 (9); *CzahTr* 13 (2); *GostCast* 3 (9); PÁnu Bogu dzieřkowác małz zá tákie dáry *PaxLiz* E (4); *SkarKazSej* 662b (31); *KlonFlis* A2v; *KlonWor ded* **2v (3); *ZbyřPrzyg* B3v (2). *Cf W zdaniu..., W pořázeniu..., Frazy, Szeregi.*

fut (3): ták długo będziefz myał chcieć [*się uczyć*] pokąt nye poznałz żes nyeyáko w náuce poštąpił. *GliczKsiąż* M8v; *SarnStat* 464 (2).

praet w funkcji praes (2): *RejPs* 163v; Iam to był mieyfce łobie/ ná pogrzeb/ obrał [...] ále wftępuie tym ofiárom boku práwego: to mieyfce męczeńnikom fię doštác miáło. *SkarŻyw* 567.

con w funkcji ind (310): Rzekł mu pies [...] pátrząc ná moię ftárość/ Miałby mieć nádenmą lutość *BierEz* N2; *OpecŻyw* 37 (4); *MetrKor* 57/120 (2); *FalZioł* V 2a (2); *RejPs* 27v (4); *ComCrac* 16; *RejJóz* F4; *LibLeg* 11/160; *KromRozm I* B (2); *MurzHist* G2v (2); niemielibych się iako na cudze tak ani na fwe/ zacności [...] fpuřzczać *MurzNT* 11 (2); *KromRozm II* f3v; *Diar* 92; *BielKom* B3; *GliczKsiąż* B7v (18); *LubPs* A3 (2); *GroicPorz* a3v; *KrowObr* 79v; *RejWiz* 5 (7); A bodayże ty zábit y z myfliwftwem twoim/ Do fmierćibys nie miał być pomagáčzem moim. *RejFig* Cc3v (2); *RejZwierz* 1v (14); *BielKron* n 68v (5); *KwiatKsiąż* C4; *Mącz* 429b; *SienLek* 67v; *RejAp* BB (2); *GórnDworz* Ov (4); *RejPos* 13 (33); *BiałKat* 53v; *BielSat* D; *RejZwierc* 37 (21); *BielSpr* c (2); *RejPosWstaw* 22 (7); *CzechRozm* 100v (7); Tę dumę wćzyćielewie słowá Bożego mieliby z ludzkich ferc wykorzeniác [*Hacc opinio ... eradicanda est*]. *ModrzBaz* 86v (29); *SkarJedn* 368 (5); *Oczko* 4v; *CzechEp* 14 marg (2); *NiemObr* 166; *WerGość* 210; *PudłFr* 71 (2); *ArtKanc* N3; *BielRozm* 24; *GórnRozm* B4v (9); *KochWr* 30; *Paprup* H2v; *ActReg* 164 (2); *GostGosp* 152; *LatHar* 158; *KołakSzczęśl* C3v; *WujNT* 84; *SarnStat* 12 (3); *GrabPospR* N2; *PowodPr* 17 (2); *SkarKaz* 245b (2); A my tákiego kofztu [...] nie mielibyśmy záłowác. *VotSzl* E4 (5); *CiekPotr* 27; *CzahTr* G2v; *KlonWor* 31. *Cf W zdaniu...*, *W połączeniu...*, *Frazy*.

W zdaniu nadrzędnym nie zawierającym nakazu, lecz stanowiącym stylistyczny wstęp do właściwego nakazu, zakazu lub zezwolenia zawartego w zdaniu podrzędnym (np. ma się starać, aby czynił = ma czynić) (129): Przy thakowym rodzeniu ma baba pilności przyłóżyć iżeby rączki dziecięcze nadół mogła przychylać *FalZioł* V 21a (7); *BielŻyw* n1b 6 (2); *LibLeg* 10/70 (2); *SeklKat* T3; *BielKom* n1b 3; *GliczKsiąż* Bv (7); *GroicPorz* bb2v; *UstPraw* K2; *BibRadz* *3v; *OrzRozm* M2; *KwiatKsiąż* B (10); *OrzQuin* G3v; gdy kogo pies wćiekły vijé/ máią pilnowác/ áby go zábito *SienLek* 152v (2); *GórnDworz* E7v (7); *RejPos* 48 (4); *KuczKat* 400; *RejZwierc* 18 marg (7); *BielSpr* 26v; *WujJudConf* 139v; *RejPosRozpr* c4; *RejPosWstaw* [41²] (6); *CzechRozm* 246v; *KarnNap* F4; *ModrzBaz* 6v (21); *CzechEp* 387; *ArtKanc* E20; *GórnRozm* F; Kmieć gdy ná przewod iedźie/ ma tego pilnie ftrzedz/ áby ládá z czym nie ieždził *GostGosp* 28 (20); *Phil* H3 (5); *OrzJan* 133; *WujNT* 419; nie ma go śmieć żaden imác álbo trzymác bez fług Rektorowych *SarnStat* 204 (7); *SkarKaz* 421b (4).

~ *W charakterystycznych połączeniach: ma itp. baczyć, być bacność, być staranie* (3), *być gotow, być roztropny, być piecza miana, być na pieczy miano, być względ mian, być pilność czyniona, doględać, do(j)źrzyć* (5); *mieć moc, mieć pilne oczy (oko)* (2), *mieć pilność, mieć pracą, mieć staranie, na bacności (baczeniu) mieć* (4), *mieć na pieczy* (3), *na umyśle mieć, mieć nad wszystko, mieć się z pilnością, mieć się z staraniem, oględać się, pamiętać, pil(n)owác* (3), *pomnieć, pracował* (3), *przekładać się, przyklędać się, pilności przyłóżyć, prace przyłóżyć, starania przyłóżyć* (2), *rozmyślać, rozważać, (po)starać się* (47), *stosowác, strzec (przestrzegać, przystrzegać)* (10), *uczynić staranie, upatrować, upominać się, usiłowác, uważać, wiarowác się* (2), *wystrzegać się (strzec się)* (4); *nie ma być broniono, być cierpian(o)* (2), *dopuszczać się, być dopuszczon, śmieć, wazyć się* (4). ~

W zdaniu nadrzędnym nie zawierającym nakazu, lecz zwracającym uwagę na treść zdania podrzędnego lub zapewniającym o jej prawdziwości (np. *masz wiedzieć = zwracam ci uwagę, zapewniam cię*) (253): *OpecŻyw* 55v (2); *PatKaz I* 1v; *Małz* *wiedzieć iż Opium* bywa z łoku czarnego maku zamorłkiego. *FalZioł I* 104a (20); *GlabGad* A7 (6); *MiechGlab* 50 (3); *WróbŻółt* aa4; *SeklKat* G4v (13); *RejKup* Q; *RejKupSekl* a6v (2); *KromRozm I* H2v (2); *MurzNT* 58v; *MurzOrt* B2; *KromRozm II* hv (3); *KromRozm III* Iv; *GliczKsiąż* B7v (19); *LubPs* Y4; *GroicPorz* a4 (4); *LeopPs* 128 arg; *BibRadz I* 108c marg (4); *Goski* *2 (2); *GrzegRóżn* C3v (2); *KwiatKsiąż* D2v (2); *OrzQuin* O4v; *SarnUzn* B2 (3); *SienLek* 2 (6); *LeovPrzep* F3 (2); *RejAp* 4v (3); *Górndworz* O3v (3); *GrzepGeom* H4 (2); *HistRzym* 122v; *na tho też pomnieć małz/ iż dyabeł nam nigdy nie zámiełzka z rádami fwemi* *RejPos* 33 (42); *RejPosWiecz*³ 97v; *BiałKat* 16 (6); *GrzegŚm* 32 (3); *KuczbKat* 4 (18); *WujJud* 202; *WujJudConf* 79 (2); *RejPosRozpr* c3v; *RejPosWstaw* [41²]v (3); *BudBib* b; *CzechRozm* 37 (9); *niemacie nic wątpić/ że prawdziwy y włzechmogący Pan/ wżyczy wam łalki fwey* *KarnNap* F4v (6); *ták mamy rozumec* [!]/ *że Filozofowie w Rzeczypołpolitey iákies fwoie ofobne krolestwo máią* *ModrzBaz* 129 (12); *SkarJedn* 290; *SkarŻyw* 278 (2); *CzechEp* 132 (2); *NiemObr* 61 (4); *WerKaz* 302; *ArtKanc* M3v (2); *GostGosp* 58 (4); *Phil* B3; *OrzJan* 126; *LatHar* +4 (3); *WujNT przedm* 16 (6); *WysKaz* 22; *JanNKar* C2v; *SkarKaz* 205b (3); *CiekPotr* 8 (2); *SkarKazSej* 698a.

~ W charakterystycznych połączeniach: *ma(sz) itp. ((p)o)baczyć (obaczać, obaczywać, być obaczono)* (47), *być [jakiego] mnimania, być przypominano, być pewien, mni(e)mać* (2), *myśleć (rozmyślać)* (2), *naukę wziąć, oglądać się, na pamięć przywoźzić, (ws)pamiętać* (9), *za pewną rzecz mieć* (2), *za pewne się trzymać, na pieczy mieć, pomnieć* (12), *za prawdę mieć, przypatrować się (patrzeć)* (4), *rozumieć (być rozumiano)* (35), *(na)uczyć się* (9), *uważać* (7), *wiedzieć* (87), *(u)wierzyć (być wierzone)* (17), *wyznawać, znać* (4); *nie masz itp. przec, wątpić* (9), *zamilzczyć*. ~

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności lub niesłuszności [*słusznie* (131), *właśnie* (30), *zaprawdę* (21), *sprawnie* (18), *(po)winnie (z powinności)* (10), *zaiste* (10), *iście* (9), *koniecznie* (6), *przystojnie* (6), *sprawiedliwie* (5), *mym (moim) zdaniem* (4), *beśpiecznie* (2), *słuszny* (2), *duszenie, istotnie, nie bez przyczyny, nieodpuszczenie, pewnie, według słuszności, bez wątpliwości, zapewne, zgoła; żadnym obyczajem* (8), *żadną (nie)miarą* (4); (lat.) *ex debito, necessario*] (276): *gdy po mnie pożytek znałz/ Sprawnie mię żywo puścić małz.* *BierEz* N4 (4); *OpecŻyw* 180; *BielŻyw* 151; *WróbŻółt* ee3; *Oglądawłfy miły pánie zewłľad vdřęczenie moię fnađz też to fluffnie małz wczynić przyiąć mię ná opiekę fwoię* *RejPs* 187 (13); *RejJóz* Fv; *RejKup* Y (3); *Wiedz záiłte iż ożłowiek álbo ferce człowiecze nie ma fie żadnym obyczáiem w pychę podnoić* *HistAl* L7v (3); *MurzNT* 238v; *KromRozm III* O7v (3); *Diar* 62 (2); *GliczKsiąż* C7v (5); *LubPs* A3 (23); *GroicPorz* a4 (4); *RejWiz* 5 (4); *OrzList* e2v; *RejFig* Cc4 (2); *RejZwierz* 8 (3); *koniecznie trzy rzeczy łobie przed oczv bráčbychmy mieli.* *BibRadz* *3v (5); *OrzRozm* R3v (2); *BielKron* 253v (2); *GrzegRóżn* K2v; *KwiatKsiąż* A4 (6); *Ne comparandus hic quidem est ad illum, Zadnym obyczáyem ten ku onemu nie ma być przikłádam* [!]. *Mącz* 280a (3); *MączLub*; *OrzQuin* A2; *Prot* A2; *RejAp* 4v (5); *Máłom ia widział ofobnych ludzi/ ktorzyby fie łami nie chwalili iákoż moim zdániem/ ma fie to zeydź* *Górndworz* D7 (2); *HistRzym* 60v (2); *RejPos* A4 (27); *BiałKat* 233v; *HistLan* A2v; *KuczbKat* 135 (3); *RejZwierc* 17 (15); *WujJud* Bv (9); *WujJudConf* 145v (2); *RejPosWstaw* [41³]v (3); *MycPrz* I A2;

CzechRozm 74; KarnNap B4v (2); ModrzBaz 17 (27); SkarJedn 50; Oczko 34v; SkarŻyw A2v (5); StryjKron 31; NiemObr 85 (4); KochSz B2 (2); ReszPrz 63; ReszList 178; ArtKanc F7 (2); GórnRozm L; ZawJeft 39; ActReg 19 (2); GostGosp 16; GostGospPon 169; Phil B2 (9); KochCn B4; WujNT 67 (4); WysKaz 34; JanNkar Bv (2); SarnStat 121 (21); GrabPospR L4 (4); KlonKr A4v; PowodPr 42 (2); Ná moim pogrzebie nie mow/ iż pogrzebałz Sokrátelá: [...] ále bešpiecznie mowić fię ma/ iż ciáło Sokrátelá pogrzebałz. SkarKaz 384a (4); VotSzl B; GosłCast 30; SkarKazSej 665a.

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru, racji [(daleko, tym) (naj)więcej (27), raczej (11), (daleko) słuszniej (6), lepiej (2), z większą powinnością, przystojniej, daleko rychlej, daleko prawdziwiej, własniej, daleko wolniej] (52): OpecŻyw 9v; BielŻyw nlb 6; RejJóz G6v; HistAl Ung A3; KromRozm II n3; DiarDop 108; GliczKsiąż E4 (3); LubPs T6v; GrzegRóżn I4v; KwiatKsiąż F3; Mącz 342b; SarnUzn B6; GórnDworz Bb8v; HistRzym 94v; RejPos 202v (2); Thákże y Iofedech lyn nawyźszego Kápłaná/ był názwan tymże imieniem. Ale dáleko prawdziwiey náłzego Zbáwicielá tym imieniem zwáć mamy KuczKat 25; BielSpr c2; WujJud A5v (2); BudNT przedm a2v; ModrzBaz 28v (4); SkarJedn 23 (2); SkarŻyw 241 (4); NiemObr 11; ArtKanc E20; Bo by mieli ráczey vmrzeć/ á niżli żywot odiać niewinnemu. WujNT 121 (11); WysKaz 24; SarnStat 165 (2); PowodPr 44; SkarKaz 311a; SzarzRyt B2.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik: w formie osobowej i w formie inf przy „ma” (40): gdiz tą ziemya Pokuczka [...] koronie polskie włafna y dziedziczna bila, ieft, y ma bicz nawieki LibLeg 6/78v (3); KromRozm I E3v; MurzNT Mar 9/48; DiarDop 112; GroicPorz a2 (5); LeovPrzep Iv; coźkolwiek czyniłz to małz czynić napierwey dla Bogá HistRzym 60; BiałKat 373v; WujJud 45v (2); BiałKaz F2v; SkarŻyw 279; CzechEp 4 (2); NiemObr 49; ZapKościar 1586/69; które źiemie zacné ksiáżę Zygmunt Kierftuty [...] iáko teraz dźierzy/ ták do żywotá łwego dźierzeć ma SarnStat 9 (18).

Frazy: »ma itp. być (po)winien« = *powinien, musi; debet JanStat, JanPrzyw [szyk zmienny] (9): Diar 79; GroicPorz gg3v; UstPraw A4v; on przekaźcá [...] odpowiedáć ná pozew wedle práwa ma bydź powinien SarnStat 1163 (6).*

»(tak) (nie) ma być« = *oportet haec ita fieri Vulg; sat est Mącz [szyk zmienny] (32): RejŁas w. 67; RejRozpr A4; RejJóz K5; zezmi [lege: żeśmy] ty fłowa przidawali modlitwie panłkiei/ a to nie ma być bo nie ieft zadna modlitwa SeklKat Cv; RejKup Y (2); KromRozm I G3; GliczKsiąż G2 (2); RejWiz 105v; Leop Iac 3/10; RejFig Cc6; RejZwierz 8 (4); OrzRozm H4v; Mącz 369a; GórnDworz Cc3; GrzepGeom L3; RejPos 257v; [Cf. Iź kápłanom bierzmowáć nie dopułzcźá. SkarJedn 231] [Odpowiedź:] Tá k ma być/ nie moźe prófły kápłan bierzmowáć. SkarJedn 235; CzechEp 97; KochJez B2; WerKaz 291; WujNT Iac 3/10; SarnStat 657 (5); SkarKaz 421a.*

»(nie) ma być wolno, wolny, wolność« = *(nie) wolno; debet liberum esse, licebit, nec (a. minime) liceat JanStat [szyk zmienny] (12 : 3 : 2): ma bycz wolnołcz sobu stron ymyenya ołszádzacz náłzwem brzegv kasdemu. MetrKor 34/135v; LibLeg 6/159v; ComCrac 21; od Thoruniá ma być wolno łźcie Wiłłá. UstPraw E2v (2); BudNT przedm a2v; Téź włtáwiámy: iź miełczánóm [...] Folwárkow práwu Ziemiłkiému podległych/ kupowáć [...] nie ma bydź wolno SarnStat 931 (11).*

»nadziewać się (*a. spodziewać się, a. mieć nadzieję, a. być [jakiej] nadzieje*), czekać (*a. oczekiwać, a. oczekawać*), bać (*a. obawać*) się, lękać się *ma(sz) itp.*« [*zapewnienie, że coś się stanie*] [szyk zmienny] (10 : 4 : 4 : 1): *vrina* prawie blada/ [...] cienka/ iałna, [...] Tedy fie małz nadziewać wrzedzienie albo bolączki pod prawą pierfią. *FalZioł* V [4]v (2); *BielŻyw* 151; *SeklKat* C; *MurzHist* G3v; *Diar* 66; *OrzRozm* M; *LeovPrzep* E2v (2); *HistRzym* 60v; *RejPos* 44v (2); *WujJud* 109v; iefli nábożeńftwá wiary y cnoty przodkow ich pochybili wnich: zguby docześniey y wieczney [...] czekać máią. *SkarŻyw* 358; *GórnRozm* G3v; *ActReg* 122; *LatHar* [+ 8]v; *PowodPr* 40 (2).

»rozumieć mamy (*masz itp.*); rozumieć się *ma*; *ma* być rozumian(o)(-e)« = *znaczy, dotyczy; intelligitur Mącz, JanStat; intelligatur, intelligendum est, sentiendum [est] Modrz, JanStat; habendum est, putandum est Modrz; cognoscitur, debe(bi)t intelligi, erit intelligendum, referendum est JanSat* [szyk zmienny] (122; 78; 68): *MetrKor* 40/823; *PatKaz* 92v; *FalZioł* I 9b (14); *GlabGad* H4 (4); *ComCrac* 13 (4); *ConPiotr* 31; Przes oyca/ matkę nieiedno rodzice náffe mamy rozumieć/ ale też wżelkie przełożone náffe *SeklKat* H (9); *MurzNT* 238v *marg*; *KromRozm II* 14 (2); *KromRozm III* D6 (3); *LubPs* N (8); *GroicPorz* c3 (11); *KrowObr* 223v; *UstPraw* C (4); *BibRadz* I 1c *marg* (14); *BielKron* 118 (2); *GrzegRóżn* M4v; *Mącz* 188a; *SarnUzn* E7 (4); *SienLek* 10; *LeovPrzep* bv (5); *RejAp* 6 (20); *GrzepGeom* E4 (3); *HistRzym* 3v (5); *RejPos* 32 (3); *BiałKat* 303v; *GrzegŚm* 44 (2); *KuczbKat* 15 (11); *RejZwierc* 138v (2); *WujJud* 57 (3); *WujJudConf* 260; *RejPosWstaw* [110²]v; *BudNT* przedm c7; A to co mówię że [*cuda*] wftały: tedy to ták rozumieć małz/ iż tym fpołobem wftały: że ich iuż wiernym powtarzać nie trzeba *CzechRozm* 190 (23); *KarnNap* Bv (3); *ModrzBaz* 34 (9); *SkarŻyw* [282]; *StryjKron* 31; *CzechEp* 113 (5); *NiemObr* 36 (5); *ReszPrz* 88; *WerKaz* 281 (2); *GórnRozm* G; *GostGosp* 60; *OrzJan* 15 (2); *WujNT* 139 (3); *WysKaz* 25; cołmy o fędziém powiedzieli/ to téż *ma* byđż rozumiano y o Káłztelanie. *SarnStat* 560 (58); *SkarKaz* 4b (2).

»*masz* (mamy) wiedzieć, baczyć« [*w tym: baczyć i wjedzieć (1)*] [*zapowiedź podjęcia tematu*] [szyk zmienny] (13 : 2): (*nagł*) Thu małz wiedziecz czo piałek znamionuie w vrinie. (-) Piałek w vrinie iefł troiaki. *FalZioł* V 10v (13); *RejPosWstaw* [110²]v.

Szeregi: »nie godzi się ani mają« (1):tedy fie im nigdy żadnego człowieka zábijác nie godzi: áni go zábijác máią. *CzechRozm* 239v.

»(nie, ani) może (mogą *itp.*) i (a(l)bo, ani, a pewnie) *ma(ją)* (mamy *itp.*)« = (*non debet et (nec, neque, aut) potest, potest et valet JanStat* [szyk 17 : 9] (26); *KromRozm I* G3; *MurzNT* 8v; *KromRozm III* D8v (2); *Diar* 66; *UstPraw* C; *WujJud* 131; *RejPosRozpr* cv; wżytkie fłowá by niewiem iákiego ięzyka/ my możemy y mamy deklinowác *BudBib* cv; *CzechRozm* 191v (3); *LatHar* 50; *SarnStat* 72 (13).

»mamy i musimy« (1): naydzyemy: ktorego [*Kościola*] fye mocnye dzyerzeć mamy y muśimy *KromRozm III* C6.

»(nie) *ma(ją)* (będzie miał *itp.*) i (ani) (będą, będzie, jest, są) (po)winni (powinien) (i są obowiązani)« [szyk 18 : 3] (21): *GliczKsiąż* M7v; Bo mu nikt zgołá wwierzyć nie ma/ áni winien iefł. *SkarJedn* 47; będą powinni y máią y owłzem fą obowiązani wełpółek zbroynie [...] iechác *SarnStat* 1055 (10).

»przystałoby i *ma*« (1): Tákby przyftało/ y ták *ma* być fłufznie *KochSz* B2.

»nie mają i niech nie śmieją« (1): Sędziowie Ziemiacy y Grodzcy zapisów takich [...] nie mają y niech nie śmieją dopuścić [*non admittant,mittereque non praesumant JanStat 1031*]. *SarnStat 931*.

»ma i będzie wolen« (1): then czlowyck yndzye zlodzyeya swego ma y bądzye wolyen szobyie patrzycz *MetrKor 34/134v*.

»zwykło(-y) i ma(ją)« (2): które gotową brón przeciwko niaźdóm nieprzyacielskim ząwždy zwykły y mają [*solent et debent JanStat 599*] mieć. *SarnStat 499 (2)*.

α. O powinności nie zrealizowanej (np. powinien – ale nie zrobił) (218) :

*praet w funkcji praes a. con (35): GlabGad E3v; Bo mowi tak, rodzi, począł y porodził, ano tym rżadem miało iść, począł rodzi y porodził WróbŻółt C5v; RejFig Aa3; RejAp 167; GórnDworz Eev (3); RejZwierc 161; WujJud 134; KarnNap E4v; SkarŻyw A2 (2); NIE IAC ONEY, ALE MNIE ONA PLAKAC MIALA. KochTr 13; CzechEp [*5]; WujNT Hebr 5/12 (2); SarnStat *6; PowodPr 17 (3); SkarKaz 81b. Cf W Połączeniu..., W zdaniu..., Fraza.*

*praet w funkcji właściwej (57): BierEz K2v (2); Ty rzeczy [...] miały twé łerce przekłéty Iudáffu zmiękczyt OpecŻyw 84v; LibMal 1548/144v; MurzHist Q4; Diar 28; GliczKsiąż G4; KrowObr C2; RejWiz 5v; BibRadz *4v (4); BielKron 100v (2); KochZg A3; Mącz 151c (3); SarnUzn C3; BiałKat 190v; WujJud 31 (3); BudBib b2; Bo w Rozdz.5. fałszywie ono przełożyli. [...] żebyś zełgał Duchowi świętemu? Lecż mieli przełożyć/ żebyś łgał Ducha świętego. BudNT przedm c2 (3); CzechRozm 238v (2); SkarŻyw 262 (2); StryjKron 547; CzechEp 94 (2); NiemObr 43; KochSob 65; GórnRozm E4v; mieli beli wżilci batzac ten nierząd roziechac łie PaprUp H3v (2); WujNT Matth 25/27 (2); SarnStat 611; SkarKaz 44b; CiekPotr 9 (3). Cf W połączeniu..., W zdaniu..., Fraza.*

con w funkcji właściwej (126): PowUrb +4v; A s kađ by łie mieli polepłsytz/ łtađ łobie męki wieczne^{so} potępienia zgromadzia. OpecŻyw 59 (2); SeklKat L2v; RejKup c5; KromRozm II d2; KromRozm III E8; Diar 41; BielKom D5v; GliczKsiąż F4v (2); LubPs R4v; A iż mię łeftze zowie [...] kácerzem/ y tegoby mi łlowa niemiał przytzytác/ gdyby łię bał Pána Bogá KrowObr A4 (3); RejZwierc 104 (2); BibRadz Iob 6/14; BielKron 108 (2); KwiatKsiąż F4 (2); Mącz 485d (2); SarnUzn B7; SienLek 243; GórnDworz Aa4; HistRzym 15v; RejZwierc 36 (5); RejPosWstaw [41⁴]v (2); BudBib 1 214c marg (3); CzechRozm 17v (4); PaprPan B3; ModrzBaz 17v (5); Oczko A3v; czemu ty milczyłz? ty by miał nawięcey śpiewác/ by dobrze drudzy milczeli. SkarŻyw 509; CzechEp 86 (5); NiemObr 138; KochFr 98; Co łpięwam płákácbych miałá KochSob 67; GórnRozm G3v (3); ActReg 14 (2); OrzJan 69; WujNT 391 (3); SarnStat 829; GrabPospR M3 (3); PowodPr 13 (2); SkarKaz 244a (2); VotSzl B2. Cf W połączeniu..., W zdaniu..., Fraza.

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (24), sprawnie (6), właśnie (5), powinno (3), koniecznie (2), wedle a. z powinności (2), zaprawdę (2), łście, snadnie, zaiste] (46): PatKaz III 95v; BielŻyw nlb 3; WróbŻółtGlab A3; LibLeg 7/103v; RejPs 17v; RejRozpr E4v; Diar 28 (3); KrowObr 1v (2); RejWiz 124; Tho rozumne o tych rzeczách ktore nacz inego bywiaią obrácane niż ná tho ná coby łch słuźnie miano vżywác. BibRadz I 341 a marg; BielKron 213; Mącz 173b; SarnUzn C3; RejAp 114v; GórnDworz E4 (3); RejPos 23v (5); BielSat G2v; HistLan D2; RejZwierc 267v; WujJud 145v; CzechEp 54 (4); NiemObr 92 (2); BielSen 16; PudłFr 73; GórnRozm

C2v (2); *ActReg* 30; zá coby fie spráwnie wftydác mieli/ to łobie [...] zá chęć poczytáią. *KochPij* C; *WujNT* 397; *WysKaz* 11 (2); *SarnStat* 147 (2).

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [raczej (radniej) (3), daleko mniej, przystojniej, snadniej] (6): bo Aaron miał ráczey wftytko wycierpieć/ niźli takiego grzechu fwolnym pomagác *SkarŻyw* 491; *CzechEp* 75; *CzechEp* *4; *WujNT* 175 (2); *CiekPotr* 56.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w tym: w zdaniu względnym (12)] (14): Potem ci leniwe⁶⁰ znác/ ktory nie fpi kiedy by miał fpác. *March*¹ A4v; *DiarDop* 107; *GliczKsiąż* 15; *BibRadz Gen* 20/9; *BielKron* 223v; *RejAp* 114v (2); Niektorzy zálie dáią thym/ ktorym by dáváć nie mieli *GórnDworz* Ii5 (2); *HistRzym* 56v; *RejPos* 260; *RejZwierc* 267v; *GórnRozm* C2v; *SarnStat* 1004.

Fraza: »(tak) być (nie) miało(-y)« [szyk zmienny] (13): *RejRozpr* E4v; *Id factum non oportuit*, Nie miało ták być. *Mącz* 266a; *SarnUzn* E8; *RejAp* 25v (2); iż Figury nie wftzędzie ták iákoby miały być/ fą vozynioné *GrzepGeom* Q4; *RejPos* 23v (2); *BudNT przedm* c5; *ReszPrz* 63; *GórnRozm* Kv; *JanNKar* A4v; *PowodPr* 67.

B. W wypowiedziach zawierających relację, odwołujących się do rozkazu (cudzego lub własnego) itp. wyrażonego uprzednio lub który prawdopodobnie będzie wyrażony [jeżeli możliwe jest dotarcie do tekstu relacjonowanego, znajdujemy tam dany czasownik w formie *imp* lub w połączeniu z inną formą bezpośredniego wyrażania woli, np. „dopuszczam, aby”, „rozkazuję + *inf*”] (4916) :

α. O powinności jeszcze nie zrealizowanej albo której realizacja jest nie znana lub nieważna (np, kazano mu — może zrobi, może zrobił, nie wiadomo, czy zrobił) (1458) :

praes (1124): *BierEz* Dv; *OpecŻyw* 40v; *MetrKor* 38/502; *PatKaz I* 13; *PatKaz III* 135v (3); *FalZioł I* 44d (2); *BielŻyw* 31 (13); *GlabGad* M; *WróbŻołt* B7; *LibLeg* 7/100v (6); *ComCrac* 21v; *LibMal* 1544/79v; *SeklWyzn* d4v (2); *RejJóz* G8 (4); *ZapWar* 1545 nr 2646; Pyrwfze przikazanie páná náfzego. Niemaż mieć nadeń Boga ynego. *SeklKat* B3 (2); *RejKup* k3v (7); *KromRozm I* D2; *MurzHist* O4v (2); *KromRozm II* ev (5); *KromRozm III* B7 (4); *Diar* 34 (5); *DiarDop* 103; *BielKom* nlb 5 (2); *GliczKsiąż* F3 (4); *GroicPorz* a (30); *KrowObr* 178v (4); *RejWiz* 8 (2); *Leop* 1.Reg 20/5; *UstPraw* A (38); *RejZwierc* 38v (2); *WyprKr* 121; Ktory powiedałz iż nie máią cudzołóżyć/ cudzołóżyfz *BibRadz Rom* 2/22 (15); *OrzRozm* V3; dobrá ludzkie powiádál być wftzem fpolne/ y w doftoieńftwach wftytcy iedney powagi być máią *BielKron* 202v (64); *KwiatKsiąż* D3v (6); *Cavendus*, *Participium*, Ten którego fie ma być wyftzegano. *Mącz* 42a (25); *OrzQuin* T2v; *SarnUzn* B6; *SienLek* 34v (3); *RejAp* 16v; Rzecz tedy páná Kriřkiego wczoráyfza [...] około tego/ co ma mieć/ y vmieć *Dworzánin*/ wczyniła wemnie wielką boiáźń *GórnDworz* I4v (33); *GrzepGeom* L3 (8); *RejPos* 47 (11); *BialKat* 136 (2); *BielSat* M4 (3); *KuczbKat* 70 (4); rownie iákoby łotrowfką fzkolę zbudował/ á [...] wczył ie iákó máią złemi być. *RejZwierc* 148v (22); *BielSpr* 2 (30); *WujJud* 155 (2); *RejPosRozpr* b3v; *BudBib Iudic* 8/16 (3); *StryjWjaz* A4v; *CzechRozm* 191 (4); *KarnNap* A3; trzebá opifác fpofob obieránia Krolá: kto ma być obran/ od kogo/ á iákim fpofobem. *ModrzBaz* 75 (26); *Oczko* 10; *SkarŻyw* 91 (8); *ZapKościar* 1582/32v (5); *CzechEp* 136 (4); *NiemObr* ktv (3); *KochPhaen* 1; *ReszList* 145 (2); *BielSjem* 19 marg (2); *GórnRozm* F (5); *PaprUp* K2; *ActReg* 8 (13); *GostGosp* 30 (10); *OrzJan* 36 (2);

v was to w obyczay welfzłó/ iż wam iednego (więźniá) mam wypuľzczać ná wielkąnoc *LatHar* 732 (2); *WujNT* 139 (30); *JanNKarGórn* Hv; (*nagł*) Waguľowie z ľzkoły wypędzeni bydź máią. (-) ZAkí waguľacé ľie [...] z miałt y z miałtceczek roľkázuiemy wypędzać. *SarnStat* 200 (504); *GrabPospR* Mv; *CiekPotr* 67 (2); *SkarKazSej* 698a. Cf *W połączeniu...*, *W zdaniu...*, *Frazy*, *Szeregi*.

fut (16): będę othim wiedzial ktore karanie thobyie zadacz bedziem mieli *LibLeg* 10/58 (2); *RejPs* 39; *Diar* 72; *Mącz* 234b; *GórnDworz* H4 (2); *RejPos* 285 (2); *RejZwierc* 12 (2); *Strum* D3; *PudłFr* 18; idź do miałtá/ á tám cí powiedzą co będźielz miał czynić. *WujNT Act* 9/6 (2); *SkarKazSej* 660b.

praet w funkcji praes (dotyczy rozkazu wydanego dawniej i aktualnego w chwili relacji, gdyż odbiorca lub jego następcá żyje) (22): *LibLeg* 10/68; *RejKup* aa5v (2); *GroicPorz* r4; *KrowObr* C3v; *Leop Deut* 1/33; *GórnDworz* X6; *RejPos* 146; *RejPosWstaw* [41²]v; *BudBib* 2.Mach 2/7; *ModrzBaz* 121v; *SkarŻyw* 482 (3); Rzymńkiegóć to kośćiołá [...] ľá piľmá/ ábo fárby/ ktorými Antychriľtá ľkąd y iáko miał być poznány/ wymáłowáli. *CzechEp* 426; *KochFr* 119; *ActReg* 18 (2); *KochFrag* 43; zoľtáwuią łtronę wedle łtárádawnégo vżywania, wedle którégo mieli ľie záchowác, áże do rozgrániczenia. *SarnStat* 474. Cf *W zdaniu...*, *Frazy*.

praet w funkcji właściwej (dotyczy rozkazu wydanego dawniej, ale nieaktualnego w chwili relacji, zwykle dlatego, że odbiorca nie żyje) (174): Wľľedwľfy w dom boży iádl chéb offeltorziyny/ którégo nikt niemiał ieltz iedno ľami kapłáni *OpecŻyw* 59v (3); *HistJóz* E3v; *RejKup* b4v (3); *HistAl* F7v; *KromRozm II* gv (9); *KromRozm III* Gv (4); *Leop Num* 2 arg (8); *RejFig* Dd6v; *RejZwierz* 39v; *BibRadz I* 2b marg (9); Ieľli kto zábíľ kogo [w *Egipcie*]/ gárdło miał dáć káždy tháki. *BielKron* 9v (33); *Mącz* 10d (2); *OrzQuin* T3; *RejAp* 48 (2); *GórnDworz* S5v (4); *RejPos* A4v (23); *RejZwierc* 64v; Tegoż Alexándrá łtroże pochwytáli Tátárfką łtraż/ ktorzy przes ogień w nocy á przes dym we dnie mieli dáwác znáki łwoim *BielSpr* 42 (14); *WujJud* 144 (2); *BudBib* 2.Esdr 13/1; *CzechRozm* 100v (6); *SkarJedn* 124; *KochPs* 58; *SkarŻyw* 75 (10); *StrykKron* 762 (2); *CzechEp* 72 (3); *NiemObr* 71; *GórnRozm* Ev (2); *Phil* E4; *KochWr* 33; *LatHar* 120; *WujNT* 114 (4); *SarnStat* 578 (5); *SkarKaz* 242a (3); *CiekPotr* 86; *SkarKazSej* 678a (2).

con w funkcji ind (122): *BierEz* M4 (3); poľlali k niemu [Jezusowi]/ í tym pytaním: Sluľľáli dawatz dáń rzymńkim Cefarzom/ [...] aby tzuľs ieltli rzeczé/ ijęby niemiano dawatz/ tedy go ijmą łludzy Herodowi *OpecŻyw* 74v (2); *BielŻyw* nlb 15; *LibLeg* 10/70v (3); *MurzHist* Dv; *KromRozm II* h; *Diar* 72 (3); *DiarDop* 103; *GliczKsiąż* A2v (18); *GroicPorz* aa3; *RejWiz* 96v; *Leop* *B2 (5); *RejZwierz* 143v; *BibRadz Ps* 81 arg (2); napirwey náznáczono Kárdynały/ ktorzyby mieli wybierác Papieżá. *BielKron* 176v (3); *RejAp* 179v; *GórnDworz* G3 (5); *GrzepGeom* H3; *HistRzym* 95; *RejPos* 29v (6); *HistLan* B4v; *KuczbKat* 25 (3); *RejZwierc* 90v (4); *BielSpr* 34v (2); *WujJud* 7; *RejPosWstaw* [21²]v (2); *BudBib* 1.Esdr 8/17 (2); *MycPrz* I B; *CzechRozm* 147v (5); *ModrzBaz* 11v; *Oczko* 27v; *GórnRozm* L3; *ActReg* 6 (4); Oćiec ktory mię poľłaľ ten mi dáł roľkazanie cobych mowić y powiádác miał. *WujNT Ioann* 12/49; *SarnStat* 313 (11); Porádcęć iák byś iey miał/ doľtápic ľkutecznie. *PaxLiz* E. Cf *W połączeniu...*, *W zdaniu...*, *Frazy*, *Szeregi*.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (21), powinnoctwa, słuszny, snadnie, sprawnie, właśnie] (27): aby pod náľ chorągwiá bel pewny poczet łudzy ktorzyby ná thaką wyprawę łpowynowaczstwa mieli bidz popiľany *ConPiotr* 32v; *KromRozm I*

A2; *Diar* 32; *GroicPorz* i3v (2); *RejWiz* A3v (3); *RejPos* 82v (4); ále fie przypátruy ludziom [...] / a zwłálczá takim / ták iákoś y pirwey łyfał / s ktorychbyś miał łufzne przykłády brác *RejZwierc* 23v (11); *ModrzBaz* 17v; *StryjKron* 421; *GostGosp* 136; *WujNT* 647.

W połączeniu z wyrazem „raczej” podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru (2): *ModrzBaz* 47v; wiele ich wołało / że ráczey ma być wzgląd ná wśzytki niż ná kilká ich. *Phil* R2.

W zdaniu złożonym, w którego obu czynach występuje ten sam czasownik [w tym: w zdania względny (52)] (56): ty rzeczy ktore maia bytz ftarte na proch / łctrzy [!] ye łubtilnie *FalZioł* I 3d (2); *BielŻyw* 170 (5); *SeklKat* G4; *KromRozm I* K3v; *MurzNT* *Luc* 23/15; *GroicPorz* (6); *KrowObr* 64; *RejWiz* 191; *BielKron* 319; *Defunctus iam sum meo officio*, Spráwiłem com myał łpráwić. *Mącz* 140c (3); *RejPos* 227v (3); *BiałKat* 28v; *RejZwierc* 21 (8); *WujJud* 104; *RejPosWstaw* [21²]v; *BudBib* *Deut* 17/6; *ModrzBaz* 22 (2); *SkarŻyw* 41 (4); *CzechEp* 99; *GórnRozm* C4 (2); *ActReg* 14; *GrabowSet* C3v; *LatHar* 594; *JanNKarKoch* F3; (nagł) Dzieśięćiny iáko bywały dawáne z łtarádawná, ták maia bydz dawáne [...] (-) *SarnStat* 186 (6).

Frazy: »(prawie) jako (a. jaki, a. gdzie, a. co) ma być« = dobrze, dokładnie, właściwie, zgodnie z normami; zupełnie; ad normam, ad unguem, penitus, perfecte, plane *Mącz*; bene *Modrz* [szyk zmienny] (40): *FalZioł* IV 47d (2); *GlabGad* 14; *LibLeg* 11/181; *RejKup* bb7v; *GliczKsiąż* N3; *LeszczRzecz* A4v; *Primam manum, dicunt artifices*, Nie wypráwiona robotá yáko ma być. *Mącz* 209a (18); członek wywiniony / náciągnáwfy go záfyę wltáw gdzie ma być *SienLek* 150; *LeovPrzep* Iv; *GórnDworz* B2v (3); *RejPos* 225v; *KuczbKat* 380; *BiałKat* H2; *ModrzBaz* 4; *SkarJedn* 211; *StryjKron* 421; zdrowymi potrawkami / odchowywáni bywaiá / áz práwie iáko ma być do fiebie przydą. *ReszHoz* 121; *KochTarn* 78; *WyprPl* B3v (2).

»ma itp. być powinien (a. powinowat)« [szyk zmienny] (4): *RejWiz* A3v; *RejPos* 252v (2); iżby ci Vrzędnicy wiedzieli / gdzie iecháć maia bydz powinni *SarnStat* 403.

»nie tak ma być« (1): A on powieda / iż nie thák ma być / ále iáko mię łtárfzy moi náuczyli *RejPos* 285.

»wolno ma być« (1): Bolący [= *pokrzywdzonej*] łtronie wolno ma bydz záwzdy doyrzeć, iefli wiezá podług práwá opifánia *SarnStat* 497.

»rozumieć się ma; ma(my) rozumieć; ma być rozumiano« = *znaczy, dotyczy; intelligendum est* *Modrz* [szyk zmienny] (6; 4; 4): *KromRozm I* K4v; *MurzHist* G2v (2); *RejWiz* A7; *GrzegRóżn* I2v; *SarnUzn* E2 (3); *ModrzBaz* 98 (2); to co potym Dániel piłze / niektorzy tak tufzá / iż o łámym Antychriście ma być rozumiano *CzechEp* 412; *SarnStat* 786 (3).

»ma(ją) (masz) się spodziewać (a. nadziewać), bać się, oczekiwać, ostrzegać się« [zapewnienie, że coś się stanie] [szyk zmienny] (2 : 1 : 1 : 1): *BibRadz* 1.*Cor* 4 *arg*; *Praesignificare hominibus quae sunt futura*, Oznamić przed tym ludzióm / co za przifzłych rzeczy máyą oczekiwać. *Mącz* 392b; *HistHel* C2v; *ModrzBaz* 40v; bać fię maia wiecznego przekłętwá [cf *lecz tá [ziemia]* ktora rodzi ciernie y ofty / wzgárdzona iefł / y blizka przekłętwá *Hebr* 6/8]. *WujNT* *Hebr* 6 *arg*.

Szeregi: »(ani) ma ani (i, albo) może« [szyk 3 : 1] (4): *KromRozm III* K2; *Mącz* 413a; Iż Papieżá / záden inny / opócz Bogá łámego / áni łędzić ma / áni może. *NiemObr* 156; *WujNT* 133.

»nie miałby ani śmiać« (1): kthory fię im w tym łprzećiwiiał/ áby Chrzełt/ przez naywięťłże Heretyki odpráwówány/ [...] waźny był/ ktoregoby Kátolicy/ nigdy odnáwiác nie mieli/ áni śmieli. *NiemObr* 149.

β. O powinności zrealizowanej; praet w funkcji właściwej (np. kazano mu – i zrobił) (38) : *PatKaz I* 7v (2); gdy marya była naźlachelthnyeyłza na dułły nad łtworzenie tako myła bycz nadofkonalłza wczyele *PatKaz III* 117v (3); *HistJóz D*; *WróbŻółt L6* (2); *LibLeg* 11/75 (2); *ZapWar* 1548 nr 2667; *GliczKsiąż Hv*; *LubPs S2*; *Leop Ex* 3 arg; *BibRadz Am* 6/10; *BielKron* 47; *OrzQuin G*; *LeovPrzep I4v*; *RejAp* 95; *RejPos* 139 (3); *RejZwierc* 136v; *CzechRozm* 196; *KochPs* 161; *SkarŻyw* 252 (4); *WerGośc* 265; *GórnrRozm N2*; *WujNT* 39 (5); *SkarKaz* 689b; Arguła tey náwy budownika [...] lámá Minerua náuczylá iáko iá miał vrobić *KlonFlis A3*.

γ. O powinności nie zrealizowanej (np. kazano mu – ale nie zrobił) (131) :

praes (33): *ComCrac* 20; *SeklWyzn g3*; przimyerzem [...] yełth opatrzone thak yłch kvpczi nałchi kthori do thvrek łkvpyam yda nyemaya bicz nygdzyey hamowany. czemv łzye dołycz nyedzyeye *LibLeg* 11/159v (2); *SeklKat F4* (3); *KromRozm III A2v*; *Diar* 72; *KrowObr* 226 (4); *UstPraw Ev*; *BibRadz II* 12b marg; *Prot D2*; *GórnrDworz L5* (2); *RejPos* 248v; *WujJudConf* 207; iż niewłtydzá fię vkázowác onych częłści cíáłá/ ktore máiá być zákryte [tegendas]. *ModrzBaz* 51 (3); *SkarŻyw* 291; *ZawJeft* 6; *GrabowSet D3v*; *SarnStat* 138 (3); *KlonWor* 78. Cf *W zdaniu...*, *Frazy*.

praet w funkcji praes (28): *BierRaj* 23V (3); *RejKup* bb7 (2); *KromRozm II v2v*; *Diar* 35; *KrowObr* 49v; ktorzi księgi nieporzádnie czytaia/ teras od konca czynia počzátek/ zał połrzodek czytaia/ á co miało być pierwłzego to oni ołstatkiem czynia *KwiatKsiąż L*; *GórnrDworz Dd3v*; włzytko cół ty ćirpieć miał/ włzytko to on wzył ná fię *RejPos* 19 (7); *RejZwierc* 71; *WujJud* 179; *NiemObr* 165; *ActReg* 14 (2); *SarnStat* 178 (5). Cf *W połączeniu...*

praet w funkcji właściwej (54): *LibLeg* 7/32v (2); *SeklWyzn g3v*; *RejKup* y8v (3); łtrofował ye pan z tego/ powyedáyac iż to pogáńłka rzecz/ kthorey oni nyemyeli náłłádowác. *KromRozm III M6v*; *Diar* 28; *DiarDop* 113; *BibRadz I* 216b (3); *BielKron* 216 (4); *SienLek Ttt4*; *GórnrDworz L4* (2); *RejPos* 66v (2); *RejZwierc* 56v (2); *BudBib Lev* 10/18 (2); *CzechRozm* 238v; *ModrzBaz* 31; *KochOdpr D2v*; *Oczko* 39v; *CzechEp* 174; *NiemObr* 80; Miawłzy odnićć łiołtrę ženie/ Záwióđłes iá w lełné ćienie. *KochSob* 65; *GórnrRozm D3v* (3); *PaprUp* 112; Bo miałto złótá/ które z wyroku dáć mieli/ Srebro kłádli *KochProp* 10; *GrabowSet D3v* (3); *WujNT* 72 (3); *SarnStat* 352 (4); *PowodPr* 44; *SkarKaz* 421a.

praet w funkcji con (1): Bądźże w.m. teraz pánem Kriłkim/ á powiedz to/ czo rozumiełz/ iż on powiedzieć miał. *GórnrDworz H4v*.

con w funkcji ind (15): *RejKup* z4v; *GliczKsiąż* 15; *RejWiz* 11; *RejPos* 6v (2); gdy widzi/ Zeby ie [dobredziejstwa] nágradzác miał tedy s tego łzydzi. *HistLan F4v*; *RejPosWstaw* [110²]; *CzechRozm* 200v; *SarnStat* 364 (3); *SkarKaz* 455b. Cf *W połączeniu...*, *W zdaniu...*, *Szeregi*.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (2), powinnie, sprawiedliwie, wedle prawnych ustaw, właśnie] (6): *Diar* 28; *GroicPorz B4*; iż/ która [ziemia] łłufłnie miałá przekłętá á niepłodná być/ błogofłáwioná á żyzná [...] vczynił. *Oczko* 1; *GórnrRozm Iv*; *WujNT* 627; *SarnStat* 604.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [raczej (2), pierwszej, własniej] (4): *SkarŻyw* 491; ponieważ on to widział/ iż naturą/ od onych Oycow opifána/ nie naturą/ ała perfoną rączej nazwana być miała *NiemObr* 139; *WujNT* 2.Cor 12 arg.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w zadaniu względnym] (4): *GroicPorz* B4; *CzechRozm* 109; gdyby tak siedział mężoboycá iáko ma siedzieć/ rzadkoby który żyw wyłzedł z wieże. *GórnRozm* E3 (2).

Frazy: »niżli być ma« (1): Gdy pozwány powodá zda rychley niżli być ma *UstPraw* G3v.

»miał być powinien« (1): iż iefliby fie ná on czás nie ftawił/ áby iuz Pityás to zań zástąpił co on miał być powinien. *RejZwierc* 92v.

»com czynić miał« (1): Niewiem com czynic miał czego nieczynił *ActReg* 14.

Szeregi: »nie mogłby a miał« (2): gdzieby którym rázem [roki] niemogły bydz/ á miály bydz fądzoné [*celebrari non possent, pro qua celebranda erant JanStat* 454] *SarnStat* 745 (2).

»miałoby a potrzeba by było« (1): nye thák yákoby myáło być/ á potrzebaby było/[...] wtem fie wyftáwi. *GliczKsiąż* N3.

δ. *O powinności z którą autor relacji się solidaryzuje (typ pośredni między zaleceniem bezpośrednim a relacją, np. kazano mu – i to jest słuszne) (2867)* :

praes (2673): *ListRzeż* w. 32; *OpecŻyw* 16 (11); *OpecŻywPrzedm* C3 (3); *PatKaz I* 15v; *PatKaz III* 95 (2); *MetrKor* 38/500; Thu małz naukę iako małz poznacz iefli niewiafta z dzieczmi chodzi *FalZioł* V 15 (23); *BielŻyw* 153; *BielŻywGlab* n1b 9; *LibLeg* 6/155v (9); *KłosAlg* A4 (3); *WróbZiół* I6v (10); *RejPs* 34 (37); *ComCrac* 13v (4); *RejRozpr* A4 (2); *SeklWyzn* b4 (8); *RejJóz* D7v (3); *ZapWar* 1545 nr 2646; według świętego Pawła nauki ma fię pyrwey łam człowiek dofiatczic *SeklKat* X4v (17); *RejKup* b7v (7); *HistAl* Bv (2); *KromRozm I* Av (11); *MurzHist* M4; *MurzNT* 21 marg (5); *MurzOrt* B3 (2); *KromRozm II* a (27); *KromRozm III* A2 (21); *Diar* 60; *DiarDop* 113 (2); *BielKom* G4v; Yáko tedy chwalem Ariſtotelesowe mniánye o ożenyenyu/ że we trzydziyesi y w łfesci lath męłfcyzná ożeníc fie ma *GliczKsiąż* P3 (42); iáko go chwalić ma niebo y z Anioły [cf IVżelz wŕzyfey chwalcie Pána *LubPs* ff4]. *LubPs* ff3 (209); Abowiem wedle Prává/ Podwoyłki nie ma z bronią chodzić. *GroicPorz* g4 (62); *GroicPorzRej* C3v (2); *SeklPieś* 6; *KrowObr* B2 (43); *RejWiz* A4v (23); *Leop Ps* 74 arg (19); *OrzList* e3v; *UstPraw* A2v (4); *KochZuz* A4v; *RejZwierz* A2 (9); *BibRadz* *2v (49); *Goski* *2v; *OrzRozm* A (13); *BielKron* 3 (6); *GrzegRóżn* A2v (3); *KwiatKsiąż* A3v (14); *Mącz* 252b (5); *OrzQuin* E4 marg (8); *Prot* B2v; *SarnUzn* Bv (9); *SienLek* 1 (26); *LeovPrzepSamb* b4; *RejAp* AA4v (51); iákom dopiro powiedział/ iż Dworzánin ma być dobrym zapálnikiem/ dobrym gończhá/ y wiele inych dobrych rzeczy vmieć ma *GórnDworz* E5v (30); *GrzepGeom* H (11); Przykład że niemamy żonam wierzyć ani táiemnic obiáwiác. *HistRzym* 70 (14); *RejPos* A4v (452); *RejPosWiecz*² 90v (3); *RejPosWiecz*³ [97]v (4); *BiałKat* 36 (22); *GrzegŚm* 18; *HistLan* A2 (4); *KuczbKat* 5 (63); *RejZwierc* A3v (218); *BielSpr* 6v (7); *KochMon* 31; *WujJud* 21v (51); *WujJudConf* 8v (11); *RejPosRozpr* cv (3); *RejPosWstaw* [21²] (17); *BudBib* b2 (3); *MycPrz* II B; *Strum* B4 (10); *BiałKaz* B2 (7); *BudNT* przedm b2 (3); *CzechRozm* 4 (46); *PaprPan* O3v; Kładzie mu zás Káplán w vftá łol święconá/ oznáymniąc to/ że fie ono ma hámowác [...] od fmrodu grzechow wŕzelákich *KarnNap* B4 (8); ponieważ łá sługámi łpráviedliwosci/ á łpráviedliwość w právie zámýkác fię ma *ModrzBaz* 138 (77); *SkarJedn* [A*2]

(21); *Oczko* 34; *KochPs* 44 (2); vkażę co czynić matá. *SkarŻyw* 490 (30); *StryjKron* A (2); *ZapKościér* 1582/41 (3); *CzechEp* 5 (24); *NiemObr* 23 (14); *KochFr* 13 (2); *ReszPrz* 11; *WerKaz* 280 (4); *BielSjem* 34 (3); *ArtKanc* N20v; *GórnRozm* B3 *marg* (7); *PapUp* E2 (4); *ZawJeft* 27; *ActReg* 19 (4); *GostGosp* 1 (10); *Phil* B2 (11); *GrabowSet* Dv (2); *OrzJan* 3 (5); *WyprPl* C3; *LatHar* [+9] (14); *KołakCath* C2; *KołakSzczęśl* A4v (2); Myć zakon mamy/ á wedle zakonu ma vmrzeć *WujNT Ioann* 19/7; Niewiały náučiť nie máią [cf Lecz náučiť niewieście nie dopuľczam 1. *Tim* 2/12]. *WujNT* 724 *marg* (259); *WysKaz* 46; *SarnStat* 19 (103); *PowodPr* 6 (10); *SkarKaz* 3b (23); *VotSzl* D2; *CiekPotr* 66; *PaxLiz* B3v (5); *SkarKazSej* 665a (7); *KlonFlis* F2v; *SapEpit* A4v; *ZbylPrzyg* B (2). Cf *W zdaniu...*, *W połączeniu...*, *Frazy*, *Szeregi*.

fut (4): *RejPs* 184; Słuchayże ielzche co ktemu będyeľz dáley czynić miał *RejPos* 276; *CzechEp* 222; *CzechEpPORz* **2.

praet w funkcji *praes* (48): owasem dawal znacz yzefczie wi miely bicz na tim granyczeniv *LibLeg* 11/20v; *RejJóz* L6v; *RejKup* b6v (12); *KromRozm II* f; *LubPs* F3v (3); *OrzQuin* D3v; *RejAp* 166v; dla tego Pan przypomionąć raczył iż tá święta pokutá [...] w żadne imię nie miałá być przepowiadaná/ iedno w to święte imię iego. *RejPos* 117 (10); *BiałKat* 326; *KuczKat* 150; *RejZwierc* 4v; *WujJud* 237; *CzechRozm* 188v (2); *CzechEp* *3 (3); *LatHar* 75; *WujNT* 650 (3); *SarnStat* 465 (2). Cf *W połączeniu...*

praet w funkcji właściwej (10): *Mącz* 67d (3); *HistRzym* 40; *BiałKaz* C4v; Lecz Pháryzeuľzowie/ y vczeni w zakonie/ rádá Bożá ná łobie wzgárdźili/ y chrzczeni być od niego niechćieli (*marg*) Ianowym chrztem nikt pobożny gárdzić nie miał. (–) *SkarKaz* 514a. Cf *W zdaniu...*, *W połączeniu...*, *Frazy*, *Szeregi*.

con w funkcji *ind* (126): *FalZioł* V 30v; *RejPs* 36 (7); *LibLeg* 11/75v; *RejKup* y8v (2); *MurzHist* S2v; *MurzNT* 78v; *MurzOrt* Bv; *KromRozm II* 14; *KromRozm III* B2 (2); *Diar* 62; WYele yeľt hiľtoriy á przykłádow ku they rzeczy yákoby łie myeli rodzicy záchowáć przeciwko Doktorom á nánczycyelom łwych łynow *GliczKsiąż* N3v (10); *LubPs* F2 *marg* (3); *GroicPorz* ee4; *KrowObr* 129v *marg* (2); *RejWiz* A5v (3); *Leop* B4v (2); *RejZwierc* 40; *OrzRozm* R3; *BielKron* 104v; *GórnDworz* V7; *HistRzym* 5 (2); *RejPos* 23v *marg* (20); *BiałKat* 58 (2); *KuczKat* 415; *RejZwierc* A3v (9); *WujJud* 82v; *RejPosWstaw* 21v (10); *Strum* G3 (3); *CzechRozm* 42 (2); *KarnNap* A2v; *ModrzBaz* 9v (7); *CzechEp* 135 (5); pan Chriľtus nie przác łię tego/ iż człowiekiem był/ dla czegoby też Bogiem názwány być miał/ dowodzi. *NiemObr* 101; *ArtKanc* P6; *WujNT* 104 (2); *SarnStat* 51 (7); *PowodPr* 21; *VotSzl* D4v (3); *SkarKazSej* 666b *marg* (2). Cf *W zdaniu...*, *W połączeniu...*, *Frazy*.

Anakolut (1): Abowyemći ták Bog chce myeć/ áby káždy ocyec yáko vrodził ták też ma y pogrzesć. *GliczKsiąż* O3.

W zdaniu nadrzędnym nie zawierającym nakazu, lecz stanowiącym stylistyczny wstęp do właściwego nakazu lub zakazu zawartego w zdaniu podrzędnym (4): Yáko łye rodzicy máyá łtrzedz áby przed dzyecyęcyem [...] nic nyecudnego mowili/ álbo theż nye czynili. *GliczKsiąż* D6; *KuczKat* 240; *ModrzBaz* 108; *WujNT* 757.

~ *W charakterystycznych połączeniach*: starać się mają (*mamy*) (2), strzec się; nie mamy się dopuszczać. ~

W zdaniu nadrzędnym nie zawierającym nakazu, lecz stanowiącym zapewnienie o prawdziwości treści zdania podrzędnego (6): yż mamy wierzyć ze on nałze modlitwy wyflucha *SeklKat* S (2); *KromRozm II* c4v; *RejPos* 190; *KuczbKat* 230; *WerKaz* 283.

~ W charakterystycznych połączeniach: mamy baczyć, pomnieć, wiedzieć, wierzyć (2); nie mamy wątpić. ~

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (32), właśnie (13), sprawnie (3), powinnie (2), z (wedla) powinności (2), sprawiedliwie (2), iście, koniecznie, napotrzebniej, z prawa, zaiste, podług mego zdania, żadną miarą, żadnym obyczajem] (62): *OpecŻyw* 178; *KlerWes* A; *RejPs* 45 (2); *Diar* 73; Przypominanie Pánu/ nád kim sie słufznie zmiłowác ma. *LubPs* T3v marg (8); *GroicPorz* e4 (3); *UstPraw* Ev; *BibRadz* *4; *OrzRozm* N4v (2); *Mącz* 504b; *RejAp* 191v; *GórnDworz* li5; *RejPos* 23v marg (12); *KuczbKat* 160 (3); *RejZwierc* 40v marg (7); *RejPosWstaw* [143²]; *CzechRozm* 203v; *PapRPan* Hb2; *ModrzBaz* 17v (2); *Oczko* 2v; Przyznaycie chwałę królowi/ Iáka ma być imięniowi/ Wedla powinności/ dáná Wielkiego/ możného páná. *KochPs* 145; *SkarŻyw* 462; *CzechEp* 99; *NiemObr* 176; *KochDz* 108; *Szwenckfeldius* śmiał to pić/ [...] iź [Chrystus] żadną miarą zwány być nie ma/ áni poczytány między rzeczámí stworzonymi. *ReszPrz* 80; *WujNT* 288 (2); *SarnStat* 1239; *CzahTr* A3; *SkarKazSej* 671a.

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [raczej (radszej) (6), (na)więcej (3), słusznie, daleko więcej, tym barziej] (12): *Diar* 89; naydzyem to iź dáleko wyęcey myałby sie każdy ocyec záchowác/ náuczycyelowi niż ktoremu mowcy. *GliczKsiąż* N4; *Leop* *2v; *RejAp* BB5v; *HistRzym* 79; *KuczbKat* 250; A gdyż oni ku zálezniu wymyłłow swoich tę Confuzyą/ ráczey niż Confesią/ W. K. M. ofiárówác [...] śmieli: słufzniey my [...] prawdę słárożytnego Powłzechnego Kościoła Bożego [...] wżyłtkim wobec Podác mieli *WujJud* A8 (2); *SkarŻyw* 368; *CzechEp* 16; *WujNT* 354; *PowodPr* 27.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w tym; w zdaniu względnym (18)] (31): *KromRozm II* m2; dawa znác iź Iá y máyą być myędzy nimi wyęłłfy y przełožoni *KromRozm III* M7 (5); *GroicPorz* f3v; *OrzQuin* I4v (2); *RejAp* 191v (2); *GórnDworz* Kk6v; *RejPos* 82v (6); *BiałKat* 291; *CzechRozm* 66 (3); *SkarJedn* A6v; *Oczko* 2v; *SkarŻyw* 153; práwo to wálze/ nie ielt ták gruntownie pićáne/ Iako práwá pićáne bydź máią *GórnRozm* E2; *GrabowSet* 3; *WujNT* 133; *SarnStat* 1120 (2); *SkarKaz* 515a.

W przeciwstawieniu: »ma ... nie godzi się« (1): W Niedzielę ludzie co czynić máią/ á czego sie czynić niegodzi. *KuczbKat* 295 marg.

Frazy: »baczyć mamy« [zapowiedź podjęcia tematu] (1): Trzećia rzecz ielt/ którą baczyć mamy: iáko fie Pan Bog gniewa ná ćielefne á nieczyłfte ludzie *WerKaz* 292.

»ma(ją) (masz) być powinien« (3): kthorem tho yełth yálznye opyłzano. yłch takowich słkodnykow łobopolnye widawacz nyemaya bicz słobyje powynny. *LibLeg* 11/170; *RejPos* 57v; *RejZwierc* 236v.

»tak ma być« [szyk zmienny] (5): Acźci ták właśnie ma być od Krolá prawego/ Aby zówłze złe karał miłował dobrego. *PapRPan* Hh2; *SkarŻyw* 369; *CzechEp* 191; *PudłFr* 37; *KlonWor* 47.

»co masz z sobą czynić« [szyk zmienny] (3): *RejKup* f2v; A thu obácź nędzny káždy iáwnogrzelzniku czo s łobą czynić małz *RejPos* 309; *KochFr* 17.

»spodziewać (nadziewać) się, czekać (oczekiwać) ma itp.« [w tym: *nadziewać się i oczekiwac (1)*] [zapewnienie, że coś się stanie] [szyk zmienny] (7 : 2): *KrowObr* 121 v; Pan oznáymuie [...] iákiego fię poćiefzenia ma kośćioł fpodźwíwác gdy bywa od Páná iákiem karáníem treftan. *BibRadz* I 436b marg; *RejZwierc* 64 marg (2); *ModrzBaz* 11v; *SkarŻyw* 358; *LatHar* 491; *WysKaz* 40.

»mamy (masz itp.) (wy)rozumieć; ma się rozumieć; ma być (wy)rozumian(o)(-e)« = *znaczy, dotyczy* [szyk zmienny] (50; 15; 14): *SeklKat.Nv*; *MurzNT* 18v; *KromRozm II* n; *KromRozm III* G5v (2); *GroicPorz* r3v; *KrowObr* 3 (3); *RejWiz* 19v; Iáko máfz tho słowo rozumieć/ czytay łobie o tym Kápít. 15.v.1. *BibRadz* I 366a marg (2); *GrzegRóżn kt*; *SarnUzn* G5; *RejAp* 39 (13); *RejPos* 2v marg (17); *GrzegŚm* 33 marg (2); *KuczbKat* 30 (6); *WujJud* 111v; *RejPosRozpr* b3 marg; *BudBib* I 445b marg; iáko to káždy báczny zeznáć muší/ iż to nie o Dawidzie rozumiano ma być *CzechRozm* 107v (9); *CzechEp* 155 (4); *NiemObr* 100 (3); *ReszPrz* 11; *WujNT przedm* 19; *SarnStat* 104 (4); *SkarKaz* Oooo2c; *CzahTr* E3.

Szeregi: »(nie, ani) może (ani chce) i (ani) ma« [szyk 6:4] (10): iż Bog ták zrzádzá/ iż poddáni/ áni mogá/ áni chcá/ áni máyá dłužey ćirpyeć wáfłego ćyęłzkyego pánowányá. *KromRozm I* Dv; *KromRozm II* b2v; *Diar* 88; *KarnNap* F2v; *WujNT* 309 (4); *SarnStat* 15 (2).

»(nie) (jest) (po)winien i (ani) ma« [szyk 2:1] (3): áż gdy to v siebie zá napewnyełzá poftánowi/ że nie ieft powinien/ y nie ma też nikogo przeciw Bogu fłuchác. *CzechEp* 234 (2); *SarnStat* 1280.

ε. O powinności ocenianej negatywnie (np. *mówi(ł)*, że *powinien* – *ale nie powinien*) (288) :

praes (89): *OpecŻyw* 50; *SeklWyzn* Av; *KromRozm I* D2 (8); *MurzNT* 43v (2); Obładził fye y vceń yego Cypryan fwyęty/ [...] tfirdząc/ iż od kácerzow práwye okrzeczeni/ znowu máyá być krzczeni *KromRozm II* q (2); *KromRozm III* E3 (2); *DiarDop* 103; *KrowObr* B2 (8); *BielKron* 158 (2); *GrzegRóżn* 12; *RejAp* 194v; *RejPos* 52v (3); *RejZwierc* 194v; *WujJud* 83v (4); *MycPrz II* B2v (2); *CzechRozm* 68 (2); Iákoby tego mnimánia byli/ że więcey máią być wázone rzeczy docześne/ niż zdrowie ludzkie *ModrzBaz* 78 (11); *SkarJedn* 174; widźimy do czego przyfzło/ iż Papieźá/ chociaźby był nagorłzy [...]/ áni Koncylium/ áni żaden fądźić nie ma. *CzechEp* 61 (3); *NiemObr* 74 (4); *ReszPrz* 40 (5); *GórnRozm* Av; *PaprUp* L (2); *AcReg* 82; *Phil* 04; *WujNT* 23 (8); *SkarKaz* 453b; *SkarKazSej* 695a. Cf *Frazy, Szeregi*.

praet w funkcji właściwej (2): Teżci fye yemu widźyáło iżeby abufus był/ iż káplani myeli fámi kádźić *KromRozm I* N4v.; *SkarŻyw* 80.

con w funkcji ind (138): *LibLeg* 10/115 (2); *RejKup* k3; *KromRozm I* Hv (2); *KromRozm II* b4; *KromRozm III* B7v (6); *Diar* 24 (8); *DiarDop* 415 (3); *GliczKsiąż* N2v (2); *GroicPorz* c4 (2); *KrowObr* 12v (15); *BibRadz* I 113d marg; nie máfz drogi y pílmá/ przeczby niemyeły [!] być w kościele krześciánńkym obrázy *BielKron* 200v (3); *Mącz* 233a (3); *OrzQuin* B2v; *SarnUzn* D7v; *SienLek* Ttt4v; *GórnDworz* L7v (8); *RejPos* 119v (4); *BialKat* 151; *KuczbKat* 185 (2); *RejZwierc* 98v; *WujJud* 158; *WujJudConf* 60v (3); *MycPrz II* C3; *BudNT przedm* c4v; O tymem iefzcze nigdy nie czytał/ áby dołkonáłość ponurzenie vprzedzác miáła *CzechRozm* 259 (18); ktorzi mnimáią żeby dla tego mieli być mnief karáni zá każdy wyftępek/ że fá śláchekiego [!] ftanu. *ModrzBaz* 72v (14); *SkarJedn* 300 (2); Iefzcić niewidzę/ fzczegobych fie práwie Vćiefzyć miáła *KochOdpr* B3; *KochPs* 109; *SkarŻyw*

76; *CzechEp* 40 (4); *NiemObr* 52 (2); *GórnRozm* E3 (2); *ActReg* 58 (2); *WujNT przedm* 11 (11); *SarnStat* 18 (3); *GrabPospR* L3; *SkarKaz* 44a (2).

con w funkcji właściwej (59): Gdy mówią. Thak trzymamy jako naży przodkowie trzymali. [...] Atak żebyśmy tak mieli trzymać wżitko jako oni trzymali á inacey nic, byłoby to nie małe źzalenftwo. *BielŻywGlab n1b* 8; *SeklWyzn* g2; *LibLeg* 11/153v; *SeklKat* K4; *RejKup* n5; *DiarDop* 100 (2); *GliczKsiąż* I8; *GroicPorz* k4; *BielKron* 158; *Mącz* 261d (2); *GórnDworz* 18 (2); *RejPos* 88v (2); *HistLan* F6; *KuczbKat* 170; *CzechRozm* 76v (14); *ModrzBaz* 91v; *SkarJedn* 102; *CzechEp* 38 (2); *KochFr* 104; Powiedziałeś/ iż trudnoby w to potráfić Sędziemu/ gdyby fię świádkámi rzeczy dochodzić miáły. *GórnRozm* II3 (6); *Phil* 12; *GrabowSet* S; *SarnStat* 791 (4). Cf *Frazy*.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (2), dusznie] (3): *DiarDop* 100; Mniemiałem powiáda/ iżem fię łłufznie ná imię Iezufa Názareńského tárgác miáł *SkarŻyw* 80; *KlonWor* 47.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): Iż ieśli to prawdá iż ten káždy kogo ludźie w potrzebách fwyh wzywáią z potrzeby ieft ábo ma być Bogiem *CzechEp* 82.

Frazy: »tak być ma« (1): Nuż thez około Primáfá/ co Długofzewá Kroniká per colloquia dowodzili *particulatim*/ że ták być ma. *MycPrz* II C3v.

»ma być rozumiano(-e); ma *itp.* się rozumieć« = *znaczy, dotyczy* [szyk zmienny] (9; 5): *KrowObr* 179 (2); *CzechRozm* 35v (8); *CzechEp* 293; *NiemObr* 46; *Libertyni*/ obcowanie świętych ták wykłádiáią/ iż ma być rozumiane tylko o doczeftnych dobrách. *ReszPrz* 89 (2).

Szereg: »(ani, nie) może ani (i) ma *itp.*« (4): *KromRozm* I I; *DiarDop* 100; iáko to po tym o Papieżách nápiáno [...] Ze oni/ áni mogą być/ áni máią być ni odkogo łádzeni. *CzechEp* 334 (2).

§. *Po zdaniu zaprzeczonym, lub o sensie zaprzeczonym* (cf 3.) (134) :

praes (42): *LibLeg* 11/182; *KromRozm* II p2v; *coby było/ gđzyeby yeden włlyftkim nye zámierzał/ co/ gđzye/ kyedy/ yáko/ á dla czego fprawowác máyá* *KromRozm* III F8v; *Mącz* 344c; *OrzQuin* T2v; *SarnUzn* F5v; *GórnDworz* C3 (2); *RejPos* 141 v (4); *HistLan* F2v; *KuczbKat* 300; że niemálf przikázania/ ktorych potraw pożywác nie máią *WujJud* 196 (2); *ModrzBaz* 61 v (5); *Oczko* 27; *CzechEp* 111 marg (4); *KochWr* 135; *GórnRozm* E2v; *GostGosp* 154; *GrabowSet* X3; *LatHar* 112; *WujNT* 508 marg. Cf *W połączeniu..., W zdaniu..., Frazy*.

praet w funkcji praes (4): *LubPs* R3; iż nieznaczy fię nic opifánego/ iáko w pozywaniu miáło byđ póftępowano *SarnStat* 746 (3).

praet w funkcji właściwej (3): *RejPos* 152 (2); iż nie było opifano/ czego káždy z nich pilnowác miáł *SarnStat* 310.

con w funkcji ind (85): Iá niemogę ni iedné winy náydz wty^m człowiecze/ o ktorą by miáł vmrzétz *OpecŻyw* 120v (2); *PatKaz* III 117 (2); *LibLeg* 11/20v (2); iz tam nieieft nápiáno [...] ktobi dálfze vznanie a rozpravę tych odezwow czynicz myel. *ComCrac* 14; *SeklWyzn* d2v; *KromRozm* I G3v; *Diar* 25 (5); *GliczKsiąż* K4 (3); *GroicPorz* n3v (6); *KrowObr* 127v (2); *UstPraw* K3v; *BibRadz* I 378c marg (2); *OrzRozm* H4; *BielKron* 107v (2); *KwiatKsiąż* K; *Mącz* 151a; *GórnDworz* L18; o rzeczách miáźlzych álbó hrubych/ iákoby miáły być mierzány/ pífiác niechcę *GrzepGeom* N3; *RejPos* 172 (4); *KuczbKat* 85 (2); *RejZwierz* 98v (2); *WujJud* 77v (3); *RejPosWstaw* [143³]; *CzechRozm* 109 (6); *Owi*

żebracy hułtańowie/ niewiem ieliby mieli być ćirpiáni *ModrzBaz* [38] (5); *SkarŻyw* 310; *CzechEp* 289 (3); *NiemObr* 39 (2); *ActReg* 5 (3); *OrzJan* 45 (2); *WujNT* 256 (4); *SarnStat* 514 (4); *WitośLut* A5; *GrabPospR* L2v; *KlonFlis* A2v. Cf *W połączeniu...*

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności lub konieczności prawnej [słusznie (6), własnie, z prawa] (8): nyemálfz tákyey rzeczy ktoreyby nyemyał náueżycyel díficipuła íwego fluffnye včzyć *GliczKsiąż* N5v; *GroicPorz* fv; *RejZwierc* 8v; *CzechEp* 324; *NiemObr* 176; *GórnRozm*, K; *PaprUp* E4v; *KochPij* C3.

W połączeniu z wyrazem „radniej” podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru (1): Y nie málfz inłzego známieniá/ ktoregoby człowiek Chrześcijáńfki rádniej vżywáć miał [...]/ iáko to ktore śmiercią Páńfką íełt poświęcone *WujNT* 298.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w tym: w zdaniu względnym (4)] (5): *SeklKat* L3; *KromRozm I* A2; *GórnDworz* C8; *BiałKat* 41; iż mi tego nie vkażelz w Státucie/ iżby gdzie czynić to kazano/ co íełt czynić nie ma *GórnRozm* E2v.

Frazy: »powinni być mamy« (1): nie káždy íe będzie vmiáł ínádnie s tego wypráwić [...] co íełt wola śwíęta íego/ [...] y iáko íej włyfcy fluffnie powinni być mamy *RejZwierc* 8v.

»rozumieć mamy, rozumieć się ma« = *znaczy (2 : 1)*: niechciał tego iáwnie onemu niedowiárkowi okázáć iákofie to tozumieć [!] miáło. *RejPos* 152; *CzechEp* 292; *NiemObr* 176.

Szereg: »nie ma ani może« (1): tedy tego nie czytamy [...] / żeby to o íobie twierdził iż on od żadnego nie ma być/ áni może być lądzon *CzechEp* 334.

C. *W wypowiedziach zakładających powinność, dopuszczających ją hipotetycznie (jeżeli powinien) (171) :*

praes (132): *PatKaz I* 13; *ComCrac* 21v; *KromRozm III* F8 (6); *KrowObr* 24v; *Leop Eccli* 6/7; *OrzRozm* F4 (2); Varro doctus est siguis alius, Yełli kto ma być vczonym tedy Varro yełt. *Mącz* 396b; *OrzQuin* Dv (3); *Prot* D; *SarnUzn* B6; *GórnDworz* F3v (4); *HistRzym* 116v; *RejPos* 63v; *RejZwierc* 114 (3); *BiałKaz* F3v; Mali być porządnie o tym mowiono/ tedy ná to naprzod powiedz czemu nie tych flów vżywa Máteufz ktorych vżywáł Ezáiałz *CzechRozm* 125v (3); *ModrzBaz* 27v (6); *SkarJedn* 74; *KochPs* 86; *SkarŻyw* 92 (2); *CzechEp* 40 (2); *ReszPrz* 25; Gdzie ma byđz dobrze połtánowiona Rzeczpołpolita tám trzebá y práwá dobrego *GórnRozm* C2v (4); *ActReg* 19 (3); *GostGosp* 16; *Phil* L; *WujNT* 342; *SarnStat* 769; *GostCast* 46; *CiekPotr* 60. Cf *Frazy*.

con w funkcji właściwej (16): *HistAl* 16v; *RejZwierc* 17v; *MycPrz II* C3v; *CzechRozm* 209v; *ModrzBaz* 30 (6); ieliby kościoł przeciw nieprzyziácielom [...] walczyć miał: tedy nie czym inłzym/ íedno mieczem duchownym *CzechEp* 98 (2); *GórnRozm* E3v; *JanNKar* Gv; *SarnStat* 1012 (2).

Frazy: »jeśliż tak ma być« (1): bo ieliby to ták ma być/ [...] iż y nieprzyziácielá íwego zdradzáć nie przyłtoi/ czoż/ kiedy kto zdrádzi tego/ ktory go nád włyfztko ná śwíecie vmiłował? *GórnDworz* Aa4. *W poniższych frazach funkcja modalna jest często zatarta:*

»mam-li (a. iż mam, a. jeśliże mam) rzec (a. wyrzec), powiedzieć; ma-li się rzec« (5 : 4; 1): mam ly powiedzieć zgola Pylenem ia był kołczyola. *RejKup* g5 (4); *LubPs* gg5; *KwiatKsiąż* G2; *Prot* A3; *BiałKat* 256; *RejZwierc* 234v; Bo żaden takim gościem w Polłfcze/ á ífz mam rzecż we włyfłtkiey Sármáciey nie íełt *BiałKaz* I2v.

»mam(y)-li (a. iż (że) mam, a. jeśli mam(y)) prawdę (ze)znać (a. wyznać), powiedzieć, rzec, mować; mam-li (a. jeśli mam) prawdziwie powiedzieć, rzec; ma(-li) się prawda rzec, znać, mówić« = *si verum fatendum est, si veniam quaerimus* Modrz [szyk zmienny] (7 : 6 : 5 : 2; 1 : 1; 11 : 5 : 2): *RejKup* t8v; *MurzHist* S2 (2); *KromRozm II* a4; *KromRozm III* A4 (3); iż Krezus pan yeft w fkárby y w złoto/ ále iż mam prawdę znać nye w rozum. *GliczKsiąż* F4 (3); *RejZwierc* 61; *KwiatKsiąż* C4 (2); *OrzQuin* Fv; Acz to (mamli prawdę rzec) prawie tak być musi *Prot* B4v (2); *GórnDworz* Nv; *HistLan* B3; *RejZwierc* A3 (5); Bo ma fię prawdá mówić/ że oni mili Brzełcy tłumácze/ [...] znać to po iych przekładzie/ iż cudzemi oczymá pátrzyii. *BudBib* c2; *BudNT przedm* a4v; *CzechRozm* 143; *ModrzBaz* 19v (2); *SkarŻyw* 142; *CzechEp* 19 (2); *PudłFr* 62; *ActReg* 54; *WyprPl* B4v; *WujNT przedm* 2; *JanNKar* A2v; *VotSzl* B2v; *GosłCast* 35; *PaxLiz* B2; *KlonWor* 71.

»iż (a. że, a. jeśli, a. a, a. i) tak mam rzec, mować; iż się tak ma rzec« = *že tak powiem; ut ita dicam, ut ita dictum sit* *Vulg; ut levissime dicam* Modrz [sygnalizuje użycie niezwykłego określenia] [szyk zmienny] (21 : 2; 1): *MurzNT* 103v; *GliczKsiąż* B5 (2); *Leop* 1.Reg 20/3; *BibRadz* *5; Abowiem (yz tak mam mówić) w niktorych ludziach dowćipu oftrość ieft ołowna/ a wniktorych żelazna. *KwiatKsiąż* Lv; *SarnUzn* E4; *GómDivorz* K4v (2); o nędzna á błędna [!]/ á mam tak rzec/ mizerna párfzywa owco *RejPos* 342 (2); *BiałKat* 111; *RejZwierc* 185; *CzechRozm* 166v; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 337; *KochCz* Bv; *KochFrag* 48; *LatHar* +8; *WujNT Hebr* 7/9; *SkarKaz* 485b; *KlonFlis* Hv; *KlonWor* 16 (2).

α. *O założeniu ocenianym negatywnie (jeżeli powinien – ale nie powinien) (24) :*

praes (23): *RejRozpr* F4; *KrowObr* 76v (2); *OrzRozm* H3; mali to okrucieńftwo nád żeńłkim narodem być lepiej by fnadź gárdło káżdey ftrácić *BielKron* 320v; *SarnUzn* E7; Iełli z bogáptwá mamy kogo flawić/ Możeć tho y fzwiec fnádnie sobid fpráwić. *RejZwierc* 226; *BielSpr* 75; *WujJud* 178; *CzechRozm* 202v; *ModrzBaz* 89v (2); *SkarJedn* 43 (2); *SkarŻyw* A5v; *KlonŻal* A3v; *BielSjem* 7; *KochPieś* 21; *ArtKanc* Sv; *PaprUp* H2 (3); *Zawjeft* 39.

Fraza: »jeśliby miał powinien być« (1): áni by fie drugi rozumiał mieć cáłey władzey/ [...] iefliby miał powinien być poślufzeńftwo/ cnoćie *GórnDworz* Ee5.

D. *W pytaniu o powinność (819) :*

α. *W rzeczywistym pytaniu z chęci dowiedzenia się, otrzymania rady lub rozkazu [w tym: w pytaniu niezależnym (169), zależnym tj. ze zmianą osoby (191), w zdaniu pytajnym dopełnieniowym bez zmiany osoby (89)] (449) :*

praes (344): *OpecŻyw* 106; Ieden młodzienice [!] Socrateła pytał, mali żonę poiać czyli tak zoftać *BielŻyw* 50 (3); *GlabGad* G4v (2); *KłosAlg* G (13); *SeklWyzn* 4; *RejJóz* N; *SeklKat* H4v (4); *HistAl* Ev (2); *KromRozm I* C3 marg (2); *MurzNT* 153v marg; Wtety myerze radbym od cyebye flyfłat/ czego fyte dzyerzeńc mamy *KromRozm II* a4 (8); *KromRozm III* E5v (2); *ZapWar* 1553 nr 2685; *BielKom* Gv; *GliczKsiąż* D2 (2); *LubPs* P5v (4); *GroicPorz* i2 (23); *KrowObr* 64 (3); *RejWiz* 157v (3); *Leop Iudic* 20/18 (10); *OrzList* bv; *RejFig* Bb5v; *BibRadz Gen* 24/49 (7); *OrzRozm* Fv (5); *BielKron* 63v (15); *Mącz* 128a (7);; *OrzQuin* Z2; *RejAp* D3v (3); *GórnDworz* D8v (29); *GrzepGeom* L; *HistRzym* 72v; *RejPos* 9 (17); *BiałKat* 153v; *BielSat* L3v; *RejZwierc* 28 (8); *KochMon* 25; *WujJud* 146v (2); *RejPosWstaw* [4¹⁴]; *BudBib* 2.Par 10/6 (3); *CzechRozm* 21 (14); *ModrzBaz* 4 (6); *SkarJedn* 110; *Oczko* 21 (2); náucz że mię iako wierzyć mam. *SkarŻyw* 429 (3); *NiemObr* 70; *KochFr* 46; *KlonŻal*

E3v; ReszPrz 56; BielSjem 26; KochPieś 39; GórnRozm N2v; KochWr 40; ActReg 9; GórnTroas 64; KochFrag 42 (2); LatHar 171 (3); przyśiągł iey: Iż oczkolwiek prościć będziefz damći [...]. Ktora wyfzedłzy/ rzekłá mátcie fwoiey: Czegoli mam prościć? WujNT Mar 6/24 (11); SarnStat 172 (2); CiekPotr 39 (3); GosłCast 65; PaxLiz C4; SkarKazSej 657a (2); KlonFlis C3v; KlonWor 71. Cf W połączeniu..., Frazy.

fut (5): ComCrac 12; DiarDop 110; ábych wždy wiedział/ ktorych fie wyftrzegáć będe miał CzechRozm 243. Cf Frazy.

praet w funkcji praes (9): pytaligo pośłowie komu ty pieniądze odliczyć mieli BielŻyw 99; RejWiz 194v; BielKron 67v; GórnDworz O6v; RejPos 24v (2); RejZwierc 56v; SkarŻyw 582; KochPam 86.

praet w funkcji właściwej (2): CzechRozm A3v; chcę iá tełz ciebie wzaiem o to prościć Zebyś mię com w tey mierze miał czynić náuczyl. Słufznali to rzecz byłá, żebym mu ten był fkarb Vkazał CiekPotr 14.

con w funkcji ind (88): BierEz A2; OpecŻyw 9v (4); PatKaz III 88 (3); BielŻyw 2 (4); WróbŻołt 142/8; LibLeg 10/70v (6); RejJóz E3v; RejKup z4; Vkałzciéfz mi gdzie bych się miał vciec MurzHist E4 (2); GliczKsiąż D4v (5); GroicPorz v v; Leop Deut 1/22; RejZwierz 16 (2); BibRadz 12b marg (5); Więcbý ták furowy Prywiley miał być exekwowány? OrzRozm G (2); BielKron 26v (2); HistRzym 133; RejPos 66 (5); KuczbKat 85; RejZwierc 6 (2); RejPosWstaw [21²]; žáday odemnie coćbjch miał dać? BudBib 2.Par 1/8 (2); CzechRozm 68v (5); ModrzBaz 5 (2); SkarJedn 214; SkarŻyw 35 (3); CzechEp 233 (2); KochWz 137; GórnRozm N2v; ActReg 28 (3); GostGosp 26; Phil I (2); SarnStat 1154. Cf W połączeniu..., Frazy.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności [sprawnie (2), słusznie, (lat.) iuste] (4): RejKup Aa; Diar 55; BibRadz I 113d marg; coć fye zda miałáliby mieyfce tákowa mowá v Krolá náłzego fpráwnie mieć? OrzRozm R4v.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [radszej, snadniej] (2): To iuż ia rozumowi twemu poruczám przy czym rádźzey zołtác małz. RejAp 37v (2).

Frazy: »jaki ma być« (1): ále człowieku też ná iáki vtząd [!] przełożonemu ma też być [= układność] iáka ma być z rozumem vważana RejZwierc 149.

»jako(ż) (a. co(ż), a. jeśli) mamy itp. rozumieć, rozumiano być ma itp., się ma itp. rozumieć« = co znaczy [szyk zmienny] (34 : 6 : 2): Czo mamy przes to Boże przikazanie rozumieć. SeklKat E3v (17); GórnDworz F3; RejPos 15 (3); BialKat 81 (7); CzechRozm 85 (9); ReszPrz 10 (2); WujNT 838; WysKaz 8 (2).

»co(ż) mam itp. (u)czynić, udziałać« = quid faciam Vulg, PolAnt; quid me oportet facere Vulg, Modrz; quid facere debeam Vulg [szyk zmienny] (52 : 1): mnie iuż raczy rofkázáć/ Cobych ia miałá vdziałać. BierEz Q2; OpecŻyw 147v; RejJóz K8v; HistAl L5v; KromRozm II v (2); KrowObr 143v (2); RejWiz 134v; Leop Ruth 4/4 (6); RejFig Cc7; BibRadz Gen 27/37 (3); OrzRozm L3v; pośłáli do Krolá Władziłłáwá co máią czynić. BielKron 397 (15); Mqcz 419d; GórnDworz Cc3v; HistRzym 31v (2); RejPos 208 (3); RejPosWstaw [143³]v; CzechRozm 254; ModrzBaz 117; CzechEp 119; GostGosp 84; WujNT Matth 19/16 (5); GosłCast 63.

»mam-li (a. -że) wierzyć« (4): *RejJóz* P5v; *KromRozm I* 14; *CzechEp* 174; Czyli żartuiefz żóno? mamże wierzyć temu? *GosłCast* 65.

Szereg: »(nie) ma ani (i) może *itp.*« [szyk 1: 1] (2): To iuz tym spofobem żadnego nigdy człowieká wierni Chriřtiánie/ żábijác nie máią ani mogą? *CzechRozm* 239; *CzechEp* 233.

αα. *O powinności nie zrealizowanej, tj. o sytuacji zrealizowanej inaczej; praet w funkcji właściwej (czy powinienem był? – bo zrobiłem inaczej)* (1) : Nie miałem mu zápłacić? *CiekPotr* 9.

β. *W pytaniu retorycznym [w tym: z odpowiedzią (80)]* (178) :

praes (176): *OpecŻyw* 179; *PatKaz I* 8v (2); *PatKaz II* 22 (2); *PatKaz III* 146v; *FalZioł IV* 55b; *RejPs* 76v (8); *RejRozpr* B3; *RejJóz* F4v; Gdźyefz tey Ewanyeliety álbo flowá bożego łfukác mamy? yedno w piłmye S. *KromRozm II* c3; *GliczKsiąż* E4v; *LubPs* L3v (2); I iako ma wierny łlugá Boży/ názwać złodzieiá/ iedno złodzieiem? *KrowObr* C2v; *Leop* *A3v (2); *BibRadz Deut* 18/21 (3); *BielKron* 337v; *GrzegRóżn* H3v; *KwiatKsiąż* H4; *SienLek* 12v; *RejAp* 37 (8); *RejPos* 63v (22); *RejPosWiecz*³ 98; *BielSat* C2; *RejZwierc* 12v (8); *WujJud* 172v; *BudBib* 2.Reg 16/18; *PaprPan* S2v (2); *ModrzBaz* 2v (6); Iákież ia tedy tobie/ pánie/ dáć mam dzięki/ Zá té tak łzczodré dáry twéy ręki? *KochPs* 176; *SkarŻyw* 113 (2); *BierRozm* 17; *ZawJeft* 29; *GrabowSet* X3v; *WujNT* 810; *WysKaz* 24; *SarnStat* 3; *SkarKaz* i21b (2). Cf *W połączeniu..., Frazy*.

con w funkcji *ind* (2): *RejPs* 146v; Tak że też brácie miły tá wálzá Dworfka godność/ [...] niebaczę czymby miáła być inem od Krolá raczona/ iedno dzieșiácią złotych *OrzRozm* Rv.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [słuszniej, własniej] (2): komufz by tedy włáfniey miał nalezec przodek chwały wfłelkiey iedno tobie *RejPs* 146v; *KromRozm III* B6v.

Frazy: »co(ż) masz *itp.* (u)czynić« [szyk zmienny] (29): *RejWiz* 172v; *KwiatKsiąż* G4; *RejAp* 36 (5); *HistRzym* 65v; *RejPos* 7 (12); *RejZwierc* 190; *BielSpr* 23v (2); *WujJud* 131; *BiałKaz* Bv (2); A což mawá czynić? wítańwá Do Ieruzálem fię wroćwá. *MWilkHist* K3; *NiemObr* 11; *WysKaz* 22.

»co(ż), jako mamy rozumieć = *co* *znaczy* [szyk zmienny] (8 : 3): Thym miáłtem pięknym což infzego mamy rozumieć/ iedno Zbior wiernych Páńfkich *RejAp* 181v (6); *RejPos* 295; *GrzegŚm* 58; *RejZwierc* 9v (2); *NiemObr* 73.

γ. *W pytaniu retorycznym zakładajęym odpowiedź przeczącą [w tym: w zaprzeczoneym — twierdzącą (138)]* (192) :

praes (119): *RejPs* 96v (3); *KromRozm I* Kv (3); *MurzNT* 11; *Diar* 35; *GliczKsiąż* G3v (2); *KrowObr* 34 (5); *Leop Iudic* 9/28; *BibRadz* 2.*Esd*r 13/27 (4); *BielKron* 41 (2); *OrzQuin* G; *LeovPrzep* a3; A iákoż thego Páná nie mamy miłowác/ á iákoż fie go nie bać? *RejAp* 9v (5); á fyn do niego rzekł/ Cżemu w. m. płáčefz/ Odpowiedział ociec/ ábo mam łpiewác po takim dekrecie. *GórnDworz* R6v (2); *RejPos* 82 (11); *KuczbKat* 35 (2); *RejZwierc* 32v (7); *WujJud* 35v (9); *RejPosWstaw* [41²]; *BudBib* b3v; *BiałKaz* M2v; *CzechRozm* 55v (2); cżemuż y ci niemaią być na gárdle karáni ktorzi komu zdrowie odięli? *ModrzBaz* 28 (8); *SkarŻyw* A3v (2); *CzechEp* 32 (2); *NiemObr* 102; *KochDz* 106; *BielSjem* 2 (2); *ArtKanc* S7v; *GórnRozm* B4 (7); *Phil* Bv; *KochCz* A4v; *KochPij* C3v; *GrabowSet* H3; *OrzJan* 14; *LatHar* 57 (2); Izali wżylcy máią być doktormi? mowi Apołtoł. *SkarKaz* 80b (4); Coż czynić? czy mam łzukác tego co zginęło? *CiekPotr* 77; *SkarKazSej* 665b (4). Cf *W połączeniu..., Frazy*.

praet w funkcji właściwej (13): BierEz E2v; Mącz 250a (2); GórnDworz Z7v; CzechRozm 235; SkarJedn 298; SkarŻyw 263; Izali tedy y ty nie miałeś lię zmiłować nád towarzyłzem twoim WujNT Matth18/33; SkarKaz 118a; CiekPotr 14 (2). Cf W połączeniu...

con w funkcji ind (60): LibLeg 10/70v (2); RejPs 159v; GliczKsiąż F (4); KrowObr 223v; RejWiz 179; OrzList b3; OrzRozm R (2); BielKron 40; Mącz 341b; OrzQuin S2; ále piłmu widzimi lie że to przynosi powagę iákąś/ kiedy kto węłowácie/ á nie ták zbytnie łatwie piłze. Powiedział záś p. Kriłki. Niewiem czemu by inákłze piłanie być miało/ niż mowá GórnDworz F3; RejPos 46 (6); RejZwierc 111v (3); WujJud 41; BudBib b4v; CzechRozm 26 (5); ModrzBaz 36v (3); CzechEp 12 (5); NiemObr 51; GórnRozm F3v (3); WujNT 434 (3); JanNKar A3v (2); SarnStat 801; A więc bych Bogu nie miał wierzyć czego mi ná oko nie vkaże? SkarKaz 159b. Cf W połączeniu...

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności [słusznie (11), sprawnie] (12): Diar 120; LubPs O6v; RejWiz 37v; Izaliś miał łłufznie pomagác niepobożnemu BibRadz 2.Par 19/2; OrzRozm Q3; RejPos 201 (3); RejZwierc 46v (2); ArtKanc Q10v; Phil O3.

W połączeniu z wyrazem lub wyrażeniem podkreślającym przekonanie o słuszności wyboru [daleko więcej (2), lepiej, słuszniej] (4): A gdzieby to miało łłufzniey być? iedno v Bráćiłzkow Zakonnych BielSpr b4V; ModrzBaz 46v (2); NiemObr 119.

Frazy: »ma być wolno« (3): GórnDworz T8; y małz to ták bydź wolno/ trudności zádawác ludziom dobrym GórnRozm I2 (2).

»czego się mamy nadziewać« [zapewnienie, że coś się stanie] (1): Wierę ia niewiém/ czego fye inégo [tj. upadku] mamy nádziéwać OrzQuin B4v.

a. *O rozkazie itp. wyrażonym nie słowami, lecz za pomocą działania, zwłaszcza znaków umownych* (29) :

praes (22): FalZioł IV 6c; HistAl B8; RejZwierz 142v; BielKron 66 (2); KwiatKsiąż N4v; bo łą iedny trąby kthore znák dawaią [...] kiedy [...] okrzyki czynić/ álbo kiedy milczeć ćicho máią BielSpr 16 (7); StryjWjaz C3; PRzez tego Bog vkazał włzytkim Krześciánom/ Iáko máią odpor dác bezecnym pogánom. PaprPan Ff; SkarJedn 58; KochPhaen 10; Calep 601b; ná káždey [beczce] ma bydź kres/ iáko ma brác piwá. GostGosp 136; JanNKar H; SkarKaz 638b.

praet w funkcji praes (1): proponere signum pugnae, Dać znák kiedy lie mieli potykác. Mącz 311c.

praet w funkcji właściwej (7): KuczbKat 250; RejZwierc 50v; BielSpr 42; SkarJedn 64; A pan rękę łwą podniólł/ że támże w piałczyłtych Pułtyniach polęc mieli KochPs 161; SkarŻyw 496; WujNT 68.

Fraza: »obiecować sobie ma« [zapewnienie, że coś się stanie] (1): Wyłłuchány ielt w rzeczách błáhich [...] / áby fię ná mnieyłzych náuczylł/ co łobie o Pánu łwym obiecować miał/ gdyby o wielkie prośił. SkarŻyw 496.

b. *Wprowadza określenie cech stanowiących warunek przynależności do czegoś, po których można rozróżnić lub które trzeba brać pod uwagę przy wyborze* (82) :

praes (81): O czyni Auicenna łwiadczy: łłufzny obyczáy á pólpolithy rodzenia dzieciátka. [...] taki ma być naprzod iż głową lie ma dziecię rodząc vkażowác. FalZioł V 16c (7); ComCrac 14v (2); RejKup n4v; KromRozm III C6 (3); GliczKsiąż P5v; LubPs E2v marg; ći łpołem przyłfyęgáiący máią być tákowi/ ktorzyby dobrze ználi tego zá którym przyłfyęgáią GroicPorz y4v (2); KrowObr 5;

UstPraw A3; *Crusta*, Włzeláka łuská álbo skorupá twardych rzeczy/ [...] którąfzto skorupá álbo łuská gładka á lńcząca być ma *Mącz* 69c; *OrzQuin* F4 (8); *SarnUzn* F; *Ma thez* [koń] mieć białe brzuchó/ tedy do tąd młody ieft. *SienLek* 186 (4); *GrzepGeom* D; *WujJud* 160v; *WujJudConf* 191v; Prawdźiwie ono powiedźiano/ że prawdá ma być profíta. *ModrzBaz* 81 (2); *Oczko* 10 (3); *KochFr* 119; *ReszPrz* 27 (2); *GostGosp* 116; *OrzJan* 57; *WujNT* 1.Tim 3/2 (2); Celnicy, Mytnicy, Zupnicy, [...] nie Zydowie, ále ludzie Krześciancy bydź máią. *SarnStat* 341 (29); *SapEpit* A4v. Cf *W połączeniu...*, *W zdaniu...*

praet w funkcji praes (1): Z których łów Piotrowych/ okázuie się włáność/ y powinowáctwo prawdźiwych ług y legatow Bożych/ ktorzy nie z woley/ áni z domyłtu łwego/ ále z nátnienia/ y z rządu duchá Bożego/ mówić mieli. *NiemObr* 71.

W połączeniu z wyrazem podkreślającym przekonanie o słuszności (1): Niewiem w pijánym czego nie doftáie/ Czo włánie ma być przy łzalonym pánie. *RejZwierc* 218.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (2): A toż to łą dwa znaki/ po których práwy kołcyoł boży poznáć możemy/ iż on yeft á ma być łwyęty y powłłfechny. *KromRozm III* C5; *ReszPrz* 25.

c. *Wprowadza określenie funkcji, zastosowania rzeczy, narzędzi i działań* (20) :

praes (13): *GlabGad* Cv; *RejKup* k6; *LubPs* X5v; *KochSat* B4v; *GórnDworz* Ff5v; *BielSpr* 32 (2); zołtáwuy miąłzłzé kónce wedle potrzeby/ po których wodá ná dół łpadowác ma. *Strum* M3v; *BiałKaz* Cv (2); *Oczko* 8v (2). Cf *W zdaniu...*

praet w funkcji praes (2): *RejKup* F; niepotrzebne gáłłki y liście gdzie go wiele obrzynay/ bo thákże też to wilgotność wyciąga ktora miáła gronká vrošić *RejZwierc* 107v.

con w funkcji ind (1): abi mi będąc łpracowani nie wftali na tey drodze: ktora by nas miáła przywieść do obiecanej oyczyny náłłey *RejPs* 140.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): gdy [plastr] przyłóżyłz na żywot: abys mu długo leżeć nie dał/ boć mocznie czyni czo ma czynić *FalZioł* V 104v.

a. *O funkcji nie zrealizowanej; con w funkcji ind* (4) : Także ona materia z ktoreyby zęby miáły być wirzchnie włtępuie w głowę tamże się obracza w rogi. *GlabGad* C4 (3); *SienLek* 25v.

d. *Przedstawia wniosek logiczny lub prawdę ogólną opartą na znajomości praw natury niezależnych od człowieka (wynika, wypada, że powinien)* (53) :

praes (14): *PatKaz I* 12; *PatKaz III* 117v (2); *KrowObr* 189; *GrzepGeom* L3; *RejPos* 172 marg; *KuczbKat* 90; *ModrzBaz* 100v; kto człeká rodzi: łam pierwey człekiem być ma *SkarŻyw* 312 (2); *NiemObr* 56; *SkarKazSej* 676a. Cf *W zdaniu...*, *Szereg*.

praet w funkcji właściwej (2): A iłz na weście lekárzá niebieskiego/ wćiekác choroby zdomu miáły *SkarŻyw* 597; *WujNT* *Ioann* 12 arg.

con w funkcji właściwej (1): Czego iełliby [święci] nie czynili [tj. nie ratowaliby nas modlitwami]: iednáby ktora rzecz z tych dopuścić im tego nie miáła: Abo iż w chwale ná widzeniu Bogá iefzcie nie łą: ábo iż o náłznych łpráwách niewiedzą *SkarKaz* 635b.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): Iaki łpołob iefth czałey rzeci, taki też ma być y każdej częłci iey *GlabGad* B8v.

Szereg: »ma i musi« (1): Zą czym idzie/ iż gdzie fię taka iedność/ [...] ná káždym mieyfcu/ káždego cząfu/ y wieku nayduie/ tám ma być y mułi być ten to ieden ktorego łzukamy kościoł Boży *ReszPrz* 16.

α. *O wniosku zrealizowanym; praet w funkcji właściwej (wynika, wypada, że powinien – i był) (4)* : *Leop Hebr* 2/17; *SarnUzn* H2; Rzecz wielka á ludźiom niepodobna/ od łámega Bogá iść miála. *SkarKaz* 609b (2).

β. *O wniosku nie zrealizowanym, niezgodnym z rzeczywistością (np. wynika, że powinien – a nie jest, nie był) (13)* :

praet w funkcji con (8): *SarnUzn* D4v; *BudNT* Ff8v; Nie pierwością powołania [*Piotr był pierwszym*]: bo tak Iędrzey S. ktory pirwey ieft od Páná wezwan/ [...] pierwzym ten być miał. *SkarJedn* 75 (2); *Oczko* 1 (3); *NiemObr* 101.

con w funkcji właściwej (5): *MiechGlab* 74; Miła fiołtro áboš tego nie łoliła/ A ona odpowiedziála. Miáłoóby pánie być łono/ bociem dwa kroć łoliła. *GórnDworz* R3 (2); *NiemObr* 177; *JanNKar* F4v.

γ. *O wniosku fałszywym lub opartym na fałszywych przesłankach (np. wypada, że powinno a. gdyby tak było, to powinno by – co jest absurdem) (17)* :

praes (1): Iełli to wżýtkim czynić rofkazał/ toć tedy y prości chłopi y niewiály poświącąc y rozdávác Páńłkie Ciáło máią. *WujJud* 178.

con w funkcji ind (3): *GrzegRóżn* N3v; *SarnUzn* E8v; Ale to zły dowod/ żeby tak miáło być we wżýtkich/ iż tak było w iednym Abráhámie. *WujNT* 537.

con w funkcji właściwej (13): *SeklWyzn* a4; iełłizeby ci byli chwalebni ktorzy fą w vćisku położeni/ tedyby łepi chromi/ trędowáci mieli być nád inłze ludzi zálecáni. *HistAl* K3; *KrowObr* 106 (4); *BudNT* Hh4; *CzechRozm* 122v (3); *Oczko* 14; *NiemObr* 66; *WujNT* 424.

δ. *W pytaniu retorycznym zaprzeczonym zakładającym odpowiedź twierdzącą; con w funkcji właściwej (2)* : iełłiby tą przyczyná/ ogniów ziemnych á rozgrzania Cieplíc/ być miála [...]/ áby y ziemiá z nią wżýtká/ gdyż tak bárzo tłufta/ pogorzéc niemiála? *Oczko* 6v; *JanNKar* E2v.

2. *Wyraża przyszłość w stosunku do momentu mówienia lub myślenia (często tłumaczy łacińskie konstrukcje coniugatio periphrastica activa i passiva, participia futuri w przypadkach zależnych, coniunctivus praes i impf w zdaniach podrzędnych oraz futurum) (7262)* :

A. *Wyraża wiedzę lub przypuszczenie o przyszłości; funkcja odpowiada czasowi przyszłemu (4974)* :

a. *W wypowiedziach bezpośrednich, tj. wyrażających osobiste przekonanie autora wypowiedzi napodstawie o własnej woli (w obietnicy, zobowiązaniu), znajomość rzeczy lub wiedzę nadprzyrodzoną (np. będę, będzie) (468)* :

praes (464): *MetrKor* 26/62v (16); *PowUrb* +; *March*¹ A3v; *March*¹ *Wiet* A2; *BierEz* Dv (3); *OpecŻyw* 50 (10); tak sye nygdi ynaczey nalescz niema *LibLeg* 10/67 (26); *PatKaz II* 55 (2); *PatKaz III* 129v; *HistJóz* B2v (4); *MiechGlab* *5v; *WróbŻołt* oo6 (2); *RejPs* 125; *ComCrac* 14v; *RejJóz* K4 (3); *SeklKat* Lv (5); *RejKup* d7 (9); *HistAl* C (10); *MurzNT* 193v *marg*; Małz mię vznác powolną/ byś iedno rofkazał *BielKom* B2v (3); *GliczKsiqz* M8v (2); *LubPs* K2 (3); *KrowObr* 163; *RejWiz* 48 (4); *Leop Gen* 15/13 (12); *UstPraw* Av (7); *RejZwierz* 13 (4); *BibRadz Gen* 18/18 (5); Pokazanie pewne/ że z Seymu Piotrkowłkiego [...] nie ma nic być. *OrzRozm* A (2); przyfięgam ná łłońce/ że łie małz

fwey krwie nápic/ kiedy fie ták w ludzkiey kocha[iz]. *BielKron* 112v (9); *Mącz* 173b (5); *SienLek* 60v; O wielkim Złączeniu zwierfchnich Plánetow/ ktore ma być zá dziewiętnáście lat. *LeovPrzep* E3 (4); *RejAp* 17 (5); *GórnDworz* li3; *HistRzym* 91; *RejPos* A4v (17); *BialKat* 178v; *HistLan* A4 (2); *RejZwierc* 30y (10); *WujJud* 18v (2); *RejPosWstaw* [21³]; *BudBib Ier* 6/6 (3); *BudNT Matth* 7/12 (3); *CzechRozm* 38 (3); *ModrzBaz* 70v (3); *SkarJedn* 185 (2); *KochOdpr* D2; on niech vfa łowu memu: Póki morzá/ y źiemie/ póki niebá ftawác/ Plemię niéma/ y iego ftolicá vftawác. *KochPs* 132 (12); *SkarŻyw* 58 (16); *ZapKościer* 1581/6 (3); *StryjKron* 125; *CzechEp* 368; *KochFr* 9 (3); *KochDz* 106; *KochMarsz* 155; *BielSjem* 12; *KochPieś* 41; *KochSob* 56 (2.); *ArtKanc* G14 (6); *GórnRozm* F3v; *KochProp* 16; *KochWr* 27; *ActReg* 16 (14); *GostGosp* 150; *GrochKal* 26 (2); *Phil* E; *GórnTroas* 6 (3); *GrabowSet* C2v; *LatHar* 25 (8); *WujNT Matth* 17/22[21] (18); *WysKaz* 15 (2); Iákóž tymže (to ielt) potomkóm náłzym/ przez Pány/ Szláchtę/ Przełożoné/ y Miáftá [...] sftał fie ielt zá wolą náłzą pod przysięgą obowięzek/ y obietnicá ielt/ [...] potomkowie ich [...] mieyfce pánowania máią otrzymác [*habeant obtinere JanPrzyw* 4] w Królestwie Polfkim *SarnStat* 882 (113); *PowodPr* 16 (3); Wziętem chleb niebiefki ná pośilenie: toć iuz duży będę ná pracą w roboćie Bożey. [...] Wziętem Pána Iezufa: toć fię weń odmienić mam *SkarKaz* 162a (9); Turcy iáko Węgrowie ták to powiádaiá/ Czy [*lege: czyj*] Filek tego teź te zameczki bydź máią. *CzahTr* H2; *GoslCast* 16 (3); *PaxLiz* A2; *SapEpit* A4v; *SzarzRyt* C3. Cf *W zdaniu..., Szeregi*.

fut (4): Wftap lám/ á okazać co fie będzie miało dział potym. *RejAp* 47.

con w funkcji ind (3): iellibyśmy mieli temu podobnego złączenia czekác/ miałoby wynidź práwie do niego ośm fet lat *LeovPrzep* Fv (3).

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (6): Tez przyfziegam yz zadnich pienýdzy yego K. m: bez voliey ołobnego rozfkazanya. a porvczenya. yego k. m. [...] widawacz nykomv nyemam. any bąnda. *MetrKor* 46/65v; *LibLeg* 10/96 (2); *ComCrac* I4v; *SarnStat* 1059 (2).

Szeregi: »nie chce(my) ani ma(my)« = *nolumus nec debemus JanStat, JanPrzyw* [szyk 2:1] (3); *Diar* 50; Nlchcemy/ áni od tych miaft mamy komu [...] dziedzictwá náłżego rozdzielena zábrániác *SarnStat* 838 (2).

»(nie) może (a. będzie mógl) ani (i) ma« [szyk 2:1] (3): od którój wieze przez nas nie będą mogli bydź/ áni máią [*non debent neque poterint JanStat* 611] wyzwoleni. *SarnStat* 608 (3).

»mamy i powinni będzie(m)y« (4): GRánice Koronné [...] opátrowác/ nakładem náłzym mamy y powinni będzie(m)y potomkowie náłzy *SarnStat* 130 (4).

b. *W wypowiedziach zawierających relację, odwołujących się do zdania (cudzego lub własnego) o przyszłości wyrażonego uprzednio lub które prawdopodobnie będzie wyrażone [jeżeli możliwe jest dotarcie do tekstu relacjonowanego, znajdujemy tam często dany czasownik w formie fut] (4453) :*

a. *O przyszłości jeszcze nie zrealizowanej albo której realizacja jest nieznana lub nieważna (np. mówił, że będzie – nie wiadomo czy jest, będzie, było) (795) :*

praes (325): álboś zápomniał/ Coś wczorá wieczor flubował. Wízák małz dzisia morze wypić Albo iednák fwoy dom ftrácić *BierEz* D4v; *OpecŻyw* 47 (3); *FalZioł* IV 34a; Gdyż tedy podbrodek z młodu vkazuie iaka ma być broda na ftarolć *GlabGad* O7; *MiechGlab* 53; *WróbŻołt* C4v (2); *RejPs* 42v (3);

ComCrac 18v; *RejJóz* K8v (3); *RejKup* c7 (6); *HistAl* A5; *KromRozm II* e4v; *Diar* 39 (2); *GliczKsiąż* B (2); *GroicPorz* pp2; *KrowObr* 41v (3); *RejWiz* A4v (40); *Leop Num* 32/7 (16); *RejZwierz* A4 (2); Abowiem v Prorokow częłtokroć czás przelży bywa położon zá przyłży w czym fię nam znaczy wielka pewność tego co fię ma łtác *BibRadz I* 303c marg (10); *OrzRozm* L2v; *BielKron* 28 (11); *KwiatKsiąż* B3v; Solis defectiones itemquae lunae praedicuntur, Práktikuýá że ma być zácmmienie słońcá *Mącz* 175d (5); *SienLek* 46 (2); *LeovPrzep* [K2]v; *RejAp* BB4v (15); wlyzytek dwor thám o mnie powieda/ że mam być pieczętarzem. *GórnDworz* R4 (6); *GrzepGeom* B4 (2); *HistRzym* 60v; *RejPos* 4v (13); *RejPosWiecz*² 92V; *KuczbKat* 90 (2); *RejZwierz* 23 (14); *BielSpr* 15 (3); *WujJud* 98v (2); *BudBib* 1.Reg 8/9 (5); *HistHel* D3 (2); *MycPrz* I A4v; *WierKróc* A2; *BiałKaz* E; *BudNT Matth* 11/3 (3); *CzechRozm* 59v (15); *ModrzBaz* 71 (7); *ModrzBazBud* ¶6; *SkarJedn* 119; *KochPs* 88; *SkarŻyw* 102 (3); *MWilcHist* 12v; *ZapKościar* 1581/12 (4); *CzechEp* 221 (6); *NiemObr* 33 (2); *KochFr* 32; *KochSz* C3; *GórnRozm* D4; *PaprUp* L4; *ActReg* 12 (3); *GostGosp* 44; *GostGospSieb* +4v; *GórnTroas* 64; *GrabowSet* 03; *LatHar* 93 (2); ia go miłowác będę/ y obiáwię mu siebie fámeo. Powiedział mu Iudás / [...] Pánie/ což fię stáło/ że fię nam obiáwić małz *WujNT Ioann* 14/22 (29); *SarnStat* 40 (45); Wie P. Bog wlyzytko co ma być *SkarKaz* 610b (2); *CzahTr* C; *PaxLiz* Cv; *SkarKazSej* 707a (2). Cf *W zdaniu...*

fut (4): *LibLeg* 11/24; *RejPos* 107v; *ActReg* 125; Podkomorzy [...] ma dáć znác łądowi ziemłkiému ná Rocéch ziemłkich/ ktoré nablížey będą miały bydź *SarnStat* 459.

praet w funkcji praes (2): *ActReg* 20; TAKże obiecuiemy/ iz wykłádów nie przepuścimy/ [...] áni dániny z Przodków náłzych dóbr práwem dziedzicznym nádanych/ miały bydź zá Lenná poczytáné *SarnStat* 87.

praet w funkcji właściwej (dotyczy zdania wyrażonego dawniej) (355): *BierEz* E2 (3); to czynili za wrołzkhę przilżłego zwicięłtwa ktore mieli mieć z nieprzyaciól łwogich *FalZioł* II 9a; *BielŻyw* 14 (3); *MiechGlab* 19 (3); *LibLeg* 7/34 (5); *MetrKor* 59/75v; *WróbŻołt* aa2v; *RejPs* 198v (2); *LibMal* 1543/68 (2); *RejJóz* A3v; *SeklKat* Q; *ZapWar* 1548 nr 2668; *RejKup* b4 (3); *HistAl* C3 (2); *KromRozm I* B2v (2); *KromRozm II* łv (2); *KromRozm III* M6; *Diar* 43 (2); *GliczKsiąż* C3; *LubPs* X3 (5); *KrowObr* 230v; *RejWiz* 35v; *Leop* Ex 2/21 (8); *KochZuz* A3v; *RejZwierz* 41v (3); *BibRadz I* 5a marg (11); iz tám łłyłzał w kościele Iowilżowym być woz/ ktorego kto iarzmo rozwiáże/ miał polieść wlyzytkę Azyá. *BielKron* 124 (40); *Mącz* 77d; *SienLekAndr* a3; *LeovPrzep* G4v (3); *RejAp* 26v (5); *GórnDworz* G8v (18); *HistRzym* 18 (3); *RejPos* 1v (43); *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 26 (3); *HistLan* A3 (3); *KuczbKat* 175; *RejZwierz* 56 (6); *BielSpr* 44v; *KochMon* 23 (2); *BudBib* b2 (4); *HistHel* C3 (3); *BiałKaz* C4v; *BudNT przedm* a4v (2); *CzechRozm* 53v (22); *PaprPan* Hh3v; *ModrzBaz* 13v (7); *SkarJedn* 258 (2); Grożono ilż fię Tátárowie wroćić/ a pánnom czyłtość brác mieli. *SkarŻyw* 161 (39); *StryjKron* 155 (13); *CzechEp* *2 (6); *NiemObr* 71 (3); *KochFr* 31; *KochDz* 106; *KochSz* A3v; *ReszPrz* 39; *ReszList* 149; czekał co zá koniec miał być oney bieśiády. *WerGość* 231 (2); *PudłFr* [3]; *GórnRozm I*; *PaprUp* F4v (3); *ActReg* 23 (5); *Phil* B4 (3); *GrabowSet* G3v (2); *KochAp* 7; *OrzJan* 103; *LatHar* 46 (5); *WujNT Matth* 16 arg (13); *JanNKar* B2; *SarnStat* 11 (7); *KlonKr* Bv; *PowodPr* 56; *SkarKaz* 39a (2); *SkarKazSej* 668a (2).

con w funkcji ind (109): BierRaj 21 v; Nie daćciem Ezopá zabić. Abowiemem się nadziewał/ Iżby tego żałować miał BierEz F3v (4); OpecŻyw 24 (4); MetrKor 38/321; LibLeg 7/35v (3); PatKaz I 5; FalZioł II 3a (4); że tam przykazał przyjacielom [...] aby ciało iego nie pochowane zořtawili, ktoremuż rzekli, żebygo zwierzętha požrzeć mieli, ale on rzekł nieboycie łie BielŻyw 77; GlabGad G8; MiechGlab 15; RejPs 123v (3); RejJóz K; SeklKat Zv; RejKup d8v; HistAl A8v (6); MurzNT 48v (2); Diar 32 (3); LubPs aa3v marg; Leop Gen 15/8 (6); RejZwierz 37v; BibRadz Gen 18/13 (4); OrzRozm Rv; BielKron 124v (4); Mqcz 407d; LeopPrzep D2 (5); GórnDworz K8 (4); HistRzym 41v (2); iż gdyby wiedział ociec czeládny/ ktoreyby godziny miał przydz złodziey/ pewnieby czuł RejPos [344] (10); BiałKat 103v; RejZwierz 6v (4); RejPosRozpr cv; RejPosWstaw [41⁴]v; BudBib 4.Esdr 4/50; MycPrz I Cv (2); D4; CzechRozm 36 (6); PaprPan Gg3v; ModrzBaz 4; CzechEp 353 (2); PudłFr 9; GrabowSet B2v; WujNT Act 24/26; SarnStat 63 (5); KlonFlis B2.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam lub podobny czasownik (31): Bez lidźby ieřt ludzi wfłytkich tych ktorzy byli przed nimi y ktorzy potym máią być Leop Eccle 4/16; Mqcz 383c; RejAp 16v (5); RejPos 141v (2); RejZwierz 155v (2); KołakSzczęśl A3v; WujNT 839 marg; [aby] podatków vchwalonych/ álbo które vchwalone bydź máią/ nic nie śmieli ani mogli wyciągąć. SarnStat 352 (17); CiekPotr 15.

Szeregi »nie ma ani może« (4): wždy on łobie przedfię tufzy/ iż iemu tego nikt zá złe przyczysć nie ma ani może RejPos 166v.

β. O przyszłości zrealizowanej (np. mówił, że będzie – i jest, było) (1943) :

praes (38): PatKaz II 58 (7); PatKaz III 107; BielŻyw 156; RejJóz M6; RejKup d5v; MurzNT Mar 8/31 (2); Leop Ioann 6/14 (2); BibRadz Is 11 arg (2); BielKron 78 (2); To iuż łyřfzimy co Apořtoł powieda/ iż po tyřfiacu lat/ [...] iż ma być rozwiązan řzáthan/ y ma wynisć z oney iářkiniey řwoiey [cf A Gdy łie wypełnią tyřfiacłath/ będzie zářię rozwiązan řzáthan z więzienia řwego/ á wynidzie áby zwodził narody RejAp [169]] RejAp [169]v (4); Iż oto go iuż macie/ iużci to ieřt on Báránek Boży/ o ktorym wam Ezáiařz Prorok powiádał/ iż ma wziąć ná fię/ á zářtápic grzechy wářze RejPos 81 (10); RejZwierz 5v; SkarJedn 10; SkarŻyw 244; ArtKanc B19v (2); WujNT 393.

praet w funkcji właściwej (1905) : OpecŻyw 12v (24); OpecŻywList Cv; PatKaz II 30 (25); Thesz wzyáto [imię Maryja] dla gorzkoczłzy bo jako morze gorzkye tak marya myála bycz gorzką przymácze řyna řwego PatKaz III 125v (38); TarDuch A8v (3); BielŻyw 2 (4); MiechGlab 54 (2); WróbŻořt B (85); RejPs 45 (63); LibLeg 10/154v; RejJóz O3v; SeklKat Q; RejKup d6v (4); HistAl A3 (7); KromRozm I B3 (4); MurzHist S (2); MurzNT Matth 2/23 (8); KromRozm II e4v (8); KromRozm III G5 (10); MrowPieř ktv (5); GliczKsiąř C3; LubPs A4 (110); ten ieřth on Duch Antykryřtow/ o ktorymeřcie řlyřzeli/ iż miał przyřć y teras iuř ná řwiećie ieřth. KrowObr 65v (30); RejWiz 133 (3); Opifuie przelládowanie Chryřtowe [...] / iáko słońce czmić/ źiemiá drzec mieli czałfu męki iego Leop Ps 17 arg; że teř ná obyvátele Ierozolimřkie miał pan Duchá řwiętego wylać [cf A wyleię ná dom Dawidow/ y ná obyvátele Ierozolimřkie/ duchá łářki Zach 12/10] Leop Zach 12 arg (27); RejFig Aa4 (2); RejZwierz 104; Vkázuie przecř Pan nápominał Zydy z tego co ná nie przydz miało od dawnego czałfu/ niř przyřzłó [cf Oznáymiełmi od dawnego czałfu przed thym/ y okázaleł ci niř fię co řtáło Is 48/5]. BibRadz Is 48 arg (49); BielKron 3 (34); GrzegRóżn Fv (2); Mqcz 176d (5); OrzQuin E3v (3);

SarnUzn D3; *LeovPrzep* Hv; *RejAp* AA7v (85); *GórnDworz* G8v (2); *RejPos* A5v (517); *BiałKat* 23v (12); *GrzegŚm* 45 (8); *KuczbKat* 25 (3); bo ikoro fie národził takim to wnet pewnie wiedział iż vmrzeć miał. *RejZwierc* 153v (9); *WujJud* 62 (8); *WujJudConf* 47 (2); *RejPosRozpr* cv (4); *RejPosWstaw* 41v (7); *BudBib Ios* 5/6 (40); *BudBibKaw* A3; *HistHel* D (2); *BiałKaz* Bv (4); *BudNT przedm* a3v (7); *CzechRozm* 24 (195); *PaprpPan* F4v (2); *ModrzBaz* 82v; gdzie Piotrá S opoką y kámieniem zowie/ná którym zbudowác miał kościół íwoy *SkarJedn* 64 (9); *KochOdpr* A2 (5); *KochPs* 143; *SkarŻyw* 2 (64); *MWilkhHist* K; *StryjKron* 150 (3); Ale co fię tknie cudzołostwá y rospusty wízeteczney, to iego miáło być, iákoż było y iest, ofobliwe kochánie *CzechEp* 420 (112); *NiemObr* 8 (55); *KochFr* 73 (2); *ReszPrz* 13; *ReszList* 146 (3); *KochPieś* 36; *ArtKanc* A4 (16); *GórnRozm* E3v; *KochProp* 13; *KochWr* 24 (2); *Paprup* Dv; *Phil* F3; *GórnTroas* 10 (2); *GrabowSet* C3; *OrzJan* 27 (2); *LatHar* 12 (9); *WujNT przedm* 8 (89); *WysKaz*)(2v (2); Czym fię włáśnie ípełniły iuż proroctwá ony: Iże Pan między łotry miał bydź policzony. *SiebRozmyśl* H4 (18); *KmitaSpit* C3v; *PowodPr* 13 (5); *SkarKaz* 41a (23); *CiekPotr* 82; *SkarKazSej* 669b (9). Cf *W* zdaniu...

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (20): *PatKaz* II 44; *LibLeg* 11/83; *KromRozm* III M8v; *RejAp* 133; *RejPos* 31v (3); Abowiem ná ten czas wízycy prorokowáli/ iáko był Iael przepowiedzwał/ że prorokowác mieli. *RejPosWstaw* [143³]v; *CzechRozm* 71 (4); *SkarŻyw* 596; Tákże fię y tu mowi o Antychriście/ [...] iákoby ieden íam był/ choíaż ich wiele miáło być y było/ y íelczcze podobno moze być *CzechEp* 356 (6).

γ. O przyszłości nie zrealizowanej (np. mowił, że będzie – a nie jest, nie było) (119) :

praes (3): *Diar* 47; *KrowObr* 132; Bochoć ía mám condycye podane, [...] ze poczcziwośc moia y zdrowie ma bydź zachowana [...] przecię cosię zemną dzieie *ActReg* 160.

praet w funkcji włáściwej (91): *OpecŻyw* 81; *LibLeg* 7/9v (2); *RejRozpr* C2; *RejJóz* A8; *RejKup* Bbv; *HistAl* G5; *MurzHist* L (2); *Diar* 21 (4); *KrowObr* 138; *Leop Luc* 23/8; *BibRadz* I 453d marg (2); ábowiem po ták íwíetyym pírwłzym Papiéżu/ zdáło fie im iż nie mieli tráfić ná tákiego/ wízákże to Bogu záíłuzyli/ iż im nie podlejšzego dáł *BielKron* 184 (5); *Mqcz* 453d; *GórnDworz* R2 (3); Oni rozumieli iż fie ten Krol im miał zyáwić w íwieckiey moźności/ á miał ie wybáwić [...] tylko s tey doczeńney niewoley *RejPos* 1v (12); *HistLan* F3 (2); *RejZwierc* 236; *BudBib* 3.Esdr 4/44; *CzechRozm* 113v (4); *PaprpPan* Hb3v; *KochOdpr* A2 (2); Czemuś przyięgę íwoię zlámał: tyś mnie wiernieyízy być miał? *SkarŻyw* 338 (6); *MWilkhHist* 14; *StryjKron* 672 (2); *CzechEp* *3 (6); *CzechEpPORz* *3; *NiemObr* 95 (2); *KochFr* 11; *KochSz* B3; *PudlFr* 63; *Paprup* G2; *ActReg* 21 (6); *Phil* H2; *GórnTroas* 53; *KochFrag* 17 (2); *OrzJan* 103; *WujNT przedm* 7 (3); *PowodPr* 55 (3); *CzahTr* K3v; *GoslCast* 14; *KlonWor* 18.

con w funkcji ind (25): *OpecŻyw* 81 (2); *BielŻyw* 30 (3); *RejKup* e5v; *Leop Act* 28/6; *BielKron* 195; *Mqcz* 316d; *GórnDworz* Y7; Pámięthay miły Pánie żeś mi powiedzwał iżebych miał pokuíy cierpieć/ iákoby Iob/ á oto więcey niż Iob *HistRzym* 129v (3); *RejZwierc* 25v; *BudBib* 2.Reg 4/10; *BudNT Matth* 20/10; *CzechRozm* 236v; *PaprpPan* V2v (2); *ModrzBaz* 89v; *SkarŻyw* 194; Podobno X. K. mniemał, iżby nikt błędu iego obaczyć nie miał *CzechEp* 126 marg; *NiemObr* 23; *WujNT Matth* 20/10 (2).

δ. O przyszłości, ze zdaniem o której autor relacji się solidaryzuje (np. mówi(ł), że będzie – i będzie) (885) :

praes (789): *BierRaj* 19v (2); *BierEz* O3v; *OpecŻyw* 6v (12); *PatKaz II* 51 (7); *PatKaz III* 101; *HistJóz* B2; Iezu ktory małz przydz łędzić żywych y martwyoh *TarDuch* D; *LibLeg* 7/104 (4); *WróbŻołt* Q3 (8); *RejPs* 35 (15); *ComCrac* 18; *RejRozpr* K3v; *LibMal* 1544/79v; *RejJóz* F4 (5); *SeklKat* Q2; *RejKup* D (5); *HistAl* A7v (2); *MurzHist* N (2); *KromRozm II* f3 (2); *KromRozm III* Gv (2); *LubPs* F2v *marg* (13); *KrowObr* 40 (3); *RejWiz* 83 (8); *Leop Gen* 41/25 (15); *RejZwierz* 15; *BibRadz Deut* 31/7 (18); Książęta dáli odpowiedź co ma być łzkodliwego co ma przynieść tho odmienie nauki Luterowey/ rozumiemy dobrze *BielKron* 200 (9); *GrzegRóżn* A3; *SarnUzn* G4v (2); *LeovPrzep* G4v; łzyroko Sálomon thę táiemnicę Páńlką wypifał/ iáko ci będą ná ten čás nárzekác/ á ci zálie wierni iáko máią vzywác rádości łwoich. *RejAp* 86v (153); *GórnDworz* H3 (3); *HistRzym* 41 (4); gdyż wiefz iż zálie ma być ozywione ciáło twoie *RejPos* 30 (282); *BiałKat* c (4); *GrzegŚm* A4 (5); *KuczbKat* 60 (2); *RejZwierz* A3v (29); *WujJud* B3v (8); *WujJudConf* 24 (3); *RejPosWstaw* [21³] (8); *BudBib* 4.Esdr 8/56 (7); *BiałKaz* D4; *CzechRozm* 79 (10); *ModrzBaz* 9v *marg* (3); *SkarJedn* A7v (5); *KochPs* 87 (6); *SkarŻyw* 27 (14); *MWilKHist* H2v; *CzechEp* 31 (13); *NiemObr* 32 (6); *KochDz* 106; *WerKaz* 291; *KochPieś* 33; *ArtKanc* C7 (7); *ZawJeft* 31; *ActReg* 96; *GrabowSet* 114v (2); *LatHar* 9 (5); A o vmártych iż zmartwychwłtác máią/ nie czytáliście w księgách Moyzełzowych *WujNT Mar* 12/26 (35); *WysKaz* 25 (3); *SiebRozmysł* Gv (2); *PowodPr* 49; *SkarKaz* 6a (9); *GoslCast* 15 (2); *PaxLiz* D4. *Cf w zdaniu...*

praet w funkcji praes (96): *PatKaz III* 91v; *WróbŻołt* aa4v; *RejPs* 159v (2); *KromRozm III* E5; *LubPs* A4v (15); *KrowObr* 73v; *Leop Ps* 86 *arg* (4); *BibRadz I* 308c *marg* (7); bo thám dálej będzie Duch łwięthy wołał ná wierne łwoie/ áby vciekáli z miáftá tego [...]. Toć iuz było nie vpádło ále iż miáło pewnie vpásć gdy Duch łwięty każe vciekác z niego. *RejAp* 122v (17); *RejPos* 13 (16); *BiałKat* 353v; *RejPosRozpr* cv; *CzechRozm* 7v (9); *SkarŻyw* 62 (4); *CzechEp* 21 (3); *NiemObr* 8 (7); Vczniowie Páńlcy kiedy pościć mieli [cf Aleć przyidá dni/ gdy będzie wzięt od nich oblubieniec: á tedy będą pościć *Matth* 9/15]. *WujNT Matth* 9 *arg* (3); *SiebRozmysł* K2v; *PowodPr* 84; *SkarKaz* 121b.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (5): *KromRozm III* D8v (3); *GrzegŚm* 52; iákożby łie to w nim łpełniłó/ że ma łądzić/ y łądzi łądem łpráwiedliwym *CzechRozm* 193v.

ε. O przeszłości, ze zdaniem o której autor relacji się nie zgadza (np. mówi(ł), że będzie – ale nie będzie) (161) :

praes (40): *RejKup* c8v (2); *HistAl* C6; *LubPs* B3v; *KrowObr* 93v; *RejWiz* 87 (2); *OrzList* h3; *RejFig* Aa7; *BielKron* 463; *RejAp* 139; *RejPos* 32 (9); *HistLan* E4; thák łie káždemu zda/ niech co natrwáłłzego zákláda/ iż to włzytko przetrwác ma. *RejZwierz* 159v (3); *BudNT Matth* 22/23; Wywod żydowski iż obrzeská wiecznie trwác ma. *CzechRozm* 73v *marg* (7); Bogim was názwáł: mnimaćie/ Ze tym łmierći zniknáć maćie? *KochPs* 124; *SkarŻyw* 453; *CzechEp* 164 (2); *NiemObr* 165; *ReszPrz* 78; *WujNT* 777; *SkarKaz* 208b.

praet w funkcji praes (42): *RejPs* 78v; *RejRozm* 401; *RejKup* b3v (3); *KrowObr* 144v; *Leop Ps* 49/21 (2); *BudBib Deut* 1/39; *RejAp* 54; iuz łie im zdáło/ iż mieli łobie tym zniewolić ná włzem Pána

fwe⁸⁰. *RejPos* 166v (17); *BiałKat* 93v; *GrzegŚm ktv* (2); *RejZwierc* 265; *CzechRozm* 114 (2); *StryjKron* 155 (3); *CzechEp* 127 (3); którzy [poganie] mniemieli/ że Bogowie potrzeb ich nie wiedzieli/ ani ich wyfluchać nie meli [!]/ ážby długą oracyą wyftroili *WujNT* 26 (2); *CiekPotr* 33.

con w funkcji *ind* (79): także y miody na ognikła lali, mnimając aby duŹze zmarłych miały onego wŹytkiego pożywać *MiechGlab* [90]; *WróbŹoŹt* q5v (2); *RejPs* 55; *SeklKat* F2; *HistAl* C4; *MurzNT* 11; *KromRozm III* F3v; *LubPs* hh5v; *KrowObr* 76; *RejWiz* 86 (3); *Leop Iob* 39/12 (2); *RejZwierz* 106v (2); *BibRadz I* 286b *marg* (2); *BielKron* 94v (4); *Mącz* 332a (2); *SarnUzn* F4; *RejAp* 5v (3); *GórnDworz* Ee5; *HistRzym* 96v (2); vważay łobie onę omylną náukę [...] / áby duŹzam náłzym tu co pomoc mieli po śmierci náłzey/ przyiaciele náłzey *RejPos* 165 (5); *BiałKat* 26; *RejZwierc* 161 (5); *BielSpr* 52v; *WujJud* 213; *WujJudConf* 190 (2); *MycPrz* II C3v; Tu oni [...] zmyłlili łobie iákiegoś inŹzego [Jezusa] [...]; ktoryby potym w ćiele teŹ chodzić miał *CzechRozm* 38v (12); *PaprPan* Ff2v; *ModrzBaz* 99v; *CzechEp* 84 (11); *NiemObr* 179; *ArtKanc* P3; *OrzJan* 101; *WujNT Rom* 2/3 (2); *SkarKaz* 609b.

Ź. *Po zdaniu zaprzeczonym lub o sensie zaprzeczonym* (cf 3.) (550) :

praes (74): Bo niewiełz gdy śmierć ma przyść *BierEz* S3 (2); *OpecŹyw* 93v; *RejJóz* K6; *RejKup* 18; *HistAl* F5; *LubPs* gg5v; *RejWiz* I8v (5); *RejZwierz* 18v (5); *BibRadz Sap* 2/22 (4); *BielKron* 123; *RejAp* 5v (3); *HistRzym* 104; *RejPos* 4v (12); *GrzegŚm* 3 (2); nie baczy gdzie mu podkowá odpádnie/ á gdzie áž ná łzyię vtknąć ma. *RejZwierc* 159 (20); *BudBib Eccle* 8/7 (4); *KochPs* 38; *KochSz* C2; Zá to co ma być/ żadeni nie łlubi. *KochPieś* 16; *ArtKanc* S7v; *GórnRozm* B3 (2); *GórnTroas* 49; *SkarKaz* 5b; *CzahTr* H3; *KlonFlis* E2v.

praet w funkcji *właściwej* (17): bo ijćie nie wiedziala/ ijź bożą matką bytz miała *OpecŹyw* 2v; *PatKaz III* 99; *RejAp* 160v; *RejPos* 1v (10); *RejPosWstaw* 44v; *BiałKaz* E; *BudNT* Ii; Iź tedy przodkowie wáłzy nie pátrzáli [...] ná działy miedzy bráćią/ y co łtąd vrość złego miało *GórnRozm* K4.

con w funkcji *ind* [„aby” *itp.* = że; *forma zdań zwykle nie różni się od tych, które dotyczą terażniejszości, przeszłości lub ogólnej możliwości; o zaliczeniu użyć do tej grupy zdecydowała skrupulatna analiza treści*] (459): *BierEz* D3v; *OpecŹyw* 119; *ZapWar* 1528 nr 2458 (2); *HistJóz* C4; *FalZioł* V 16c (2); *BielŹyw* 124; *BierRozm* 26; *KlerWes* A2; *LibLeg* 9/51v (5); *RejPs* 53 (7); *RejJóz* F6 (2); *SeklKat* R2; *LibMal* 1548/144v; *RejKup* b5v (8); Nie podobna rzecz iełt [...] / áby po łmuthku nie miało przydz wefele *HistAl* K3v (2); *MurzHist* B3v; *MurzNT* 126 (2); *KromRozm III* F5v; *Diar* 33 (6); *DiarDop* 118 (2); *GliczKsiąż* B3v (4); *LubPs* A3 (6); PŹrygodę zową gdy łye co złego przytráfi/ o czymłie żaden nic domniemáć niemogł/ áby łye to słtáć miało. *GroicPorz* mm2v (2); *KrowObr* 121 (5); *RejWiz* 30 (6); boć łie to łtáć nie moŹe/ żebymcłi tego znáć nie miał dáć [*ut ... non adnuntiem tibi*] *Leop* 1.Reg 20/9 (6); *RejFig* Aa5v (2); *RejZwierz* 53v; *BibRadz I* 1a *marg* (38); *BielKron* 112 (7); *GrzegRóżn* A2 (3); *KochSat* B4v; *KwiatKsiąż* E2v; *Mirabar* hoc si sic abiret, DŹiw mi było áby to ták miało przemináć. *Mącz* 223c (9); *Prot* Bv; *SienLek* 107; *LeovPrzep* C; Nie rozumieymyŹ ták iŹby łie kiedy Bog w Bołtwie łwoim pocŹáć [= *że się pocŹął*] álbo dokonáć miał [= *że się dokona*; *użycie dwuznaczne*] *RejAp* 177v (14); *GórnDworz* G6 (14); gdyŹ żadny z nich áni był áni będzie ktoby temu dołycć vcŹynić miał [= *kto uczynił lub uczyni*; *przykład dwuznaczny*] *RejPos* 230v (55); *RejPosWiecz*² 91; *BiałKat* 28v (2); *GrzegŚm* 1; *HistLan* F6; *KuczbKat* 95 (3); *RejZwierc* B2v (25); *WujJud* 2v (4); *WujJudConf* 109v (2); *RejPosWstaw* [41⁴]v (2); *BudBib* 2.Esdr 6/11(7); nie bóy łye abyć łye ná Źłobie

kiedy miał staw przerwać *Strum G* (3); *BiałKaz D3v* (3); *BudNT Iac 1/7* (3); że fie iey to rzecz niepodobna widziáá/ żeby ona procz mężá poczác y porodzić miáá. *CzechRozm 164v* (24); *PaprPan G2v*; *KarnNap ktv*; *ModrzBaz 8v* (17); *SkarJedn 183* (2); *Oczko A4v* (3); *KochPs 7* (3); *SkarŻyw A4* (42); *KochTr 18*; *StryjKron 240* (2); *CzechEp 9* (19); *NiemObr 33* (4); KToż fie tego ípodziewáá/ żeby moje rzeczy/ W taką ícieszniá przyśc miáły? *WisznTr 8* (2); by żelázo w feru íwym chowáá/ Nie wierzę temu/ żeby wełtchnác raz nie miáá. *KochPieś 29* (4); *KochSob 61*; *PudłFr 32* (2); *ArtKanc A11* (4); *GórnRozm C4* (3); *PaprUp D3* (2); *ActReg 4v* (8); *Phil K2*; *GórnTroas 25*; *GrabowSet V*; *KochFrag 26* (2); *OrzJan 20* (15); *LatHar 246* (3); *KolakSzczęśl B*; *RybGęśli D3v*; *WujNT Matth 10/26* (17); *WysKaz 14* (2); *SarnStat *6v* (2); nie máiąc zwálczáá żadnéy nádzieie więcéy [...] / ábym iuż kiedy W.K.M. oględác miáá *SiebRozmyśl [A2]v* (5); *SkarKaz 122a* (2); *CiekPotr 55* (2); *GosłCast 32* (2); *PaxLiz E4v*; *KlonFlis F2v* (2); *KlonWor 65*; *SzarzRyt Bv*.

c. W wypowiedziach powołujących się na brak takiego zdania o przyszłości; praet w funkcji praes (np. nie mówił że będzie) (3) : Iakom ya nyeraczyl za slyachetnego vincen tego Sokolowskiego [...] ys hon myal pvsczyycz wssythko ymyeny ZapWar 1547 nr 2639 (2); *CzechRozm 108v*.

d. W wypowiedziach zakładających pewien fakt lub stan w przyszłości [w zdaniu warunkowym; np. jeśli (mówił, że) będzie] (19) :

praes (7): *OrzRozm K2v*; iefli co ma pomoc duży oycá twégo/ Gdy ná iego mogile zárzná co żywého: Onóz dofyć tłústego bydlá w polu chodzi *GórnTroas 25*; *GrbowSet H* (2); *LatHar 649*; *WujNT 52* (2).

praet w funkcji właściwej (1): Ieflić nowe przymierze dáć miáá/ tedyć pewnie nie bes [...] rofkazáania nowego *CzechRozm 92v*.

con w funkcji ind (2): ieflibyśię niemiáá więcyi złé^{go} namnożyć/ możem takowé wftawy obciążliwé odmienić *MurzNT 56*; *RejPos 146*.

α. O założeniu ocenianym negatywnie (np. jeżeli będzie - ale nie będzie, nie powinno być) (9) :

praes (7): *RejKup aa7v*; *GórnDworz Kk8v*; iefli iáko oni dumáią/ [...] zgodá/ miłóśc y przyziázń wżyfłkich ma w iedno złączyć: A íkądże fie potym weźmie Gog y Magog *CzechRozm 115* (4); *WujNT 1.Cor 6/2*.

con w funkcji ind (2): *RejPos 230*; Iefliby táki pokoy miáá wżędy być [...]. A coźby ftróżow potrzebá? *CzechRozm 115*.

e. W wypowiedziach o przyszłości na zasadzie podobieństwa; *con w funkcji właściwej* [w zdaniu porównawczym, np. jakby to była prawda, że będzie] (31) : *ForCnR C3*; *BielŻyw 20*; Ten ízedł [...] / By też miáá ftrářzym obran być *RejZwierz 2*; *BibRadz II 143d marg*; żegnáli fie íwym obyczáiem oblápiáiąc ieden drugiego/ iákoby fie iuż nie mieli widzieć. *BielKron 251* (2); *KochSat A2v*; *RejPos 48v*; *BudBib 4.Esdr 16/42* (7); *ReszList 164*;

α. O podobieństwie do przyszłości ocenianej jako nieprawdziwa (15) : *BielŻyw 66*; *WróbŻolt R2v*; *SeklKat K3v*; *RejKup aa4*; *RejKupSekl a5*; *RejWiz 21v* (2); Syedzi nędznik ná worku/ by miáá być żyw wiecznie *RejZwierz 124v*; *RejAp 199v*; *RejPos 262v*; *RejZwierz 65v*; *KochOdpr A4*; *PaprUp D*; *WujNT przedm 14* (2).

B. Wyraża niewiedzę o przyszłości, często z dodatkowym elementem niewiedzy o powinności, zwłaszcza w sytuacji poprzedzającej podjęcie decyzji (666) :

α. W rzeczywistym pytaniu z chęci dowiedzenia się (45) :

praes [w tym: w pytaniu niezależnym (12), zależnym ze zmianą osoby (1), w zdaniu pytajnym dopełnieniowym bez zmiany osoby (14)] (27): Słowem powiedz zacząć go maż dąć On rzekł zá fześćdzieśiát grofzy *BierEz* B3 (4); *OpecŻyw* 78v; *LibLeg* 11/66 (2); *RejPs* 59; *RejJóz* N; *HistAl* A3v (4); *Leop* 4.*Esdr* 4/45; *RejFig* Aa7v; *BibRadz* *Gen* 15/8 (2); *BielKron* 35 (2); *Quoad nobis expectandum* *orit* Yáko długo mamy czekać. *Mącz* 343d (3); *RejPos* 22v; *RejZwierc* 205v; *BudNT* *Mar* 13/4 (2); *WujNT* *Apoc* 1/1 9.

fut [w pytaniu niezależnym] (1): Gdzież cię będę náleść miał? *CiekPotr* 14.

praet w funkcji *praes* [w pytaniu zależnym] (6): *CzechRozm* 70 (2); nigdy fię co miał ieść niepytał *SkarŻyw* 412; *CzechEp* 424; *ArtKanc* C13; *WujNT* *Matth* 2/4.

con w funkcji *ind* [w tym: w pytaniu niezależnym (1) zależnym (9), w zdaniu pytajnym dopełnieniowym (1)] (11) *OpecŻyw* 24; *BielŻyw* 124; Miłtrzu/ kiedyż więc to będzie? a który ieśť znak/ kiedy by się to dziać miało [*futurum est haec fieri'*]? *MurzNT* *Luc* 21/7; *HistRzym* [118]v; *RejPos* 35 (3); *CzechRozm* 70; Oćiec [...] od wieśczkow pytał/ [...] iákieby powodzenie zá iego [syna] żywotá być miało *StryjKron* [150]; *WujNT* *Luc* 12/29 (2).

β. W wypowiedzi stawiającej problem [w zdaniu pytajnym dopełnieniowym] (410) :

praes (257): *OpecŻyw* 82 (2); *ForCnR* A4; *PatKaz* II 30; *HistJóz* D2v; *FalZioł* V 2 (2); nie gniewamci fię ale rozbaczam mamli fię gniewać. *BielŻyw* 72 (3); *WróbŻołt* oov; *LibLeg* 11/66v; *RejPs* 180v; *ConPiotr* 33; *RejJóz* G8; *RejRozm* 408; *RejKup* c2v (10); *KromRozm* III A2v; *Diar* 36; Niewiem do ko^{go} tu mam prziftáwáć *BielKom* E4v (2); *GliczKsiąż* 05v; *GroicPorz* i4 (4); obatz pierwey dobrze/ co maż gánić/ álbo co maż chwalić *KrowObr* C4; *RejWiz* 15 (2); *RejFig* Aa7 (2); *RejZwierc* 73 (2); *BibRadz* 2.*Par* 19/6 (7); *OrzRozm* S4v (2); Będąc w ítráchu Atheńfcy/ rádźili iefli fię máią w miełcie bronieć/ czyli fię polem bić *BielKron* 116v (17); *Mącz* 59b (12); *OrzQuin* H4v (2); *RejAp* 69v (4); *GórnDworz* N8v; że iefzcze ty ledwe pomyłifż/ ocz go prośić maż/ á on iuz dawno wie/ widzi/ [...] wżytko ferce twoie *RejPos* 133 (17); *BiałKat* 103v (2); *BielSat* L3v (2); Rozmyłay fię brácie/ Co przypáść ma ná cie. *RejZwierc* 239 (21); *RejZwiercTrzec* Aaa2v; *BielSpr* 8; *WujJud* 207v; *BudBib* 4.*Esdr* 8/62 (4); *CzechRozm* 206v; *ModrzBaz* 27v (14); *KochOdpr* B; *KochPs* 43 (2); dziś łobie obierayćie/ [...] komu flůżyć maćie: Bogomli/ Pánuli *SkarŻyw* 504 (3); *KochFr* 29; *KochSz* 03 (2); *BielSjem* 4 (6); *KochPieś* 40 (2); *KochWr* 16; *ZawJeft* 29; *ActReg* 9 (3); *GostGosp* 84; *Phil* G2; *OrzJan* 129; *LatHar* 136 (2); *WujNT* 838; *SarnStat* 792 (5); *SkarKaz* 312b; *CiekPotr* 68; *CzahTr* C3v (2); *GostCast* 56 (2); *PaxLiz* C; *KlonWor* 81. Cf *W* zdaniu..., *Frazy*.

fut (2): *Orationem sperat invenisse se*, [...] Ma nádzieyę że náydzie co będzie miał mówić. *Mącz* 482d.

praet w funkcji *praes* (1): *RejPos* 60v cf »co mam uczynić«.

praet w funkcji właściwej (34): *BierEz* Q3 (2); iż zá żywotá mego myłliłem kthory miał pánowáć po ímierci moiey *HistAl* N2; *GliczKsiąż* M5; *Leop* *Mar* 14/40; *RejZwierc* 42; *BibRadz* I 428c *marg*;

BielKron 71 (4); *Mącz* 212d (2); *RejPos* 214v; *RejZwierc* 154; *CzechRozm* 77v; *SkarJedn* 199; *SkarŻyw* A5v (8); *KochAp* 11; niewiedzieli co mu mieli odpowiedzieć. *LatHar* 707. Cf *Frazy*.

con w funkcji *ind* (116): *March¹Wiet* Av; *BierEz* C4v (4); *OpecŻyw* 4 (3); *ForCnR* Ev; *PatKaz* II 30v; nyewimý [...] którą by my się [sprawiedliwością] mieli bronić *HistJóz* D3; *BielŻyw* 116 (2); *WróbŻółtGlab* A2; *KromRozm* III M6v; *LibMal* 1554/190v; *Diar* 43 (4); *GliczKsiąż* B2v (6); *Leop* Ios 24/15 (2); *RejZwierc* 27v; *BibRadz* 1.Mach 4/44; *BielKron* 29v (12); Utrum optabilis sit nescio, Nie wiem czego bych miał bárziewy żędać. *Mącz* 510a (4); *GórnDworz* P2 (2); *GrzepGeom* H3v; *HistRzym* 70 (2); *RejPos* A4v (9); *HistLan* Cv; *KuczbKat* a2; *RejZwierc* 17v (5); *BudBibKaw* A2; *CzechRozm* 68 (4); Szło náa on čás o to/ ieiliby mieli mieć żony Vczyćielowie *ModrzBaz* 29v (4); *SkarJedn* 318; *Strykron* 51 (3); *CzechEp* 202; o które [kanony apostolskie] długo był [por] we zborze/ iákoby ie názwąć miano *NiemObr* 75 (2); *PudłFr* 11; *ZawJeft* 3; *ActReg* 68 (2); *Phil* F4; *LatHar* 191; *WujNT* *Matth* 10/19 (6); *SarnStat* 280 (4); *CiekPotr* 16. Cf *Frazy*.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (2): Iełize sie iuz [pełni]ło prorocstwo Ezechielowo álbo sie iefzczę [pełni]ć ma/ to ieft w Pánfkiey táiemnicy záchowano. *RejAp* 170; *CzechEp* 354.

Frazy: »ma-li tak być« (1): mali ták bydź pufczam to ná twoy włałny rozłádek. *GórnRozm* K2.

»czego się mam *itp.* jać« = *quid expediam, quaminsistam rationem* *Mącz* [szyk zmienny] (4): *Delibero*, [...] wąpię/ nie wiem czego sie yać mam. *Mącz* 191b (4).

»co mam *itp.* (z sobą) począc (a. poczynać)« = *quid agam* *Mącz* [szyk zmienny] (11): *OpecŻyw* [155]; *RejKup* h6v; *BielKron* 199; *Pendeo* animi, Nie wiem co mam począc áni mie tám áni mie lám. *Mącz* 288a (7); *ArtKanc* P18v.

»gdzie się mam *itp.* (po)dzieć« = *quo eam, quo evadam, quo me vertam* *Mącz* [szyk zmienny] (5): nie wiedząc gdzie sie dzieć miał: Do [kocze]go chlewá wbieżał *BierEz* R2v; *RejWiz* 185; *Mącz* 472d (3).

»co ma *itp.* rzec (z sobą)« [szyk zmienny] (4): *ForCnR* Dv; *RejKup* c3v; A on chodzi iákoby go teraz zdun z gliny vlepił/ á niewie co ma rzec s sobą *RejZwierc* 61v; *WerGość* 236.

»co (a. jako) mam *itp.* (u)czynić, (u)działać (z sobą)« = *quid facere debeam, quid faciam* *Vulg*, *Mącz*; *quid* (a. *quod*) *agam, quid me facerc par sit* *Mącz*; *quomodo agam* *Modrz*; *quid acturus sim* *Vulg* [szyk zmienny] (55:6): Iako kapłani boga profyli iżby ijm wziawil tzo by ftą panną działatż mieli. *OpecŻyw* 4 (7); *OpecŻywSandR* n1b 2; *BielŻyw* 17 (2); *RejJóz* F4 (6); *RejKup* g2v; *MurzHist* M3; *BielKom* G4v; *GliczKsiąż* Dv (2); *SeklPieś* 19v; *RejWiz* 17 (2); *Leop* *Iudic* 20/7 (2); *BielKron* 106v (4); *Mącz* 50a (7); *HistRzym* 27v (5); Iżem ia ią [winnicę] oplotł płotem y ogrodził murem [...] / á iuz nie wiem com iey miał dáley vczynić. *RejPos* 60v (6); *RejZwierc* 97v (4); *BielSpr* 6; *ModrzBaz* 6; prosił: áby mu vkazał co czynić miał. *SkarŻyw* 537 (2); *ActReg* 89; *WujNT* *Act* 5135; *SiebRozmyśl* K3v; *KmitaSpit* C4v; *SkarKaz* 314a; *GosłCast* 68; *KlonWor* 14.

γ. *W* pytaniu retorycznym z odpowiedzią (11) :

praes (7): *RejAp* 144v; A ná což małz być wybranym od niego? Thu słuchay/ iż ábyś noił w łobie przed [wi]ątem [...] [wi]ęte imię iego. *RejPos* 285v (6).

fut (1): A ia co infłego będę miał czynić iedno wypiewawać dobrodzieystwo twoie *RejPs* 87.

praet w funkcji właściwej [o przyszłości zrealizowanej] (3): A koraż to [bestyja] miałá powftác s przepáci? Oto ona nowá o dwu rogach *RejAp* 143v (2); *RejPos* 272v.

δ. W pytaniu bez oczekiwania na odpowiedź, często wyrażającym bezradność, beznadziejność [w tym: 1 sg (84), 1 pl (12)] (109) :

praes (106): *RejJóz* H8v (2); *RejKup* g2v (6); *Leop Num* 11/13; *BibRadz Num* 11/13; *BielKron* 147 (2); *Mącz* 305a (4); *KochMon* 21; Gdzie mam vćiec przed duchem twym przeráźliwym? *KochPs* 202; *SkarŻyw* 243 (3); *MWilcHist* H4v; *KochFr* 95; Mamli ręce wzdác iáko zwyciężony? *GrabowSet* N2 (7); Czym ia Wikáriiego mam nędznik wychowác? Czym Kántorá nowego będę contentowác? *WyprPl* Cv; *CiekPotr* 17; *GosłCast* 29 (4). Cf *Frazy*.

praet w funkcji *praes* (3): *RejKup* n5 (2); *KochPs* 41 cf *Frazy*.

Frazy: »czego się mam jáć« (1): *Quam insistam viam, [...] czego fie mam yąc. Mącz* 397a.

»co mam *itp.* począc (sobie, z sobą)« [szyk zmienny] (5) : Albo z oyczem żałóćiwym czo my począc mamy *RejJóz* P2 (2); *RejKup* z2v; *KochPs* 41; *ArtKanc* S4.

»co(ż) mam *itp.* rzec (z sobą, sobie)« [szyk zmienny] (28): *RejRozpr* D4 (2); *RejJóz* D3v (3); A czos [lege: coż] ia będąc profłaczek [!] Miał łłoba rzec nieboraczek. *RejKup* n5 (12); *DiarDop* 104; *RejWiz* 123; *RejPos* [77]v (3); *RejZwierc* 236v (2); A ia co mam rzćc? niehcęc fye przeciwić *KochPieś* 16; *ArtKanc* P18v; *GrabowSet* G3 (2).

»co(ż) mam *itp.* (u)czynić, udziałać« = *quid faciam* *Vulg*, *Mącz* [szyk zmienny] (38:1) : *BierEz* 02 (2); *OpecŻyw* 152; *RejJóz* F6 (2); *RejKup* y4v; *KromRozm III* L2v; *BielKom* E4v; *Leop Ier* 9/7; *RejZwierc* 101; *Mącz* 164d (2); *HistRzym* 42 (3); *RejPos* 159v (4); Coż ia mam dáley czynić/ vboga śierotá *BielSat* G4v (2); *RejZwierc* 252; *BudBib* 4.Esdr 1/30 (2); *SkarJedn* 44; *SkarŻyw* 52 (6); *CzechEp* 68; *BielSen* 18; *GrabowSet* B3; *SkarKaz* 161a; *GosłCast* 23 (2); *SkarKazSej* 705b; *ZbylPrzyg* A3.

ε. W pytaniu retorycznym z zakładaną odpowiedzią przeczącą (w zaprzeczonej – twierdzącą), często wyrażającym niechęć, dezaprobatę, protest (91) :

praes (84): *BierEz* D4; *RejPs* 17 (4); *RejRozpr* E3v (2); *RejJóz* D6v (5); *RejKup* o3 (5); *HistAl* H4v; *LubPs* Y2; I colz ty thedy bluznierzu małz ielztze przydawać dáley? *KrowObr* 178v; *Leop Deut* 1/28; *BibRadz Gen* 18/25 (8); *Prot* A2; *RejPos* B2 (7); *BiałKat* 146; *GrzegŚm* 1; *HistLan* B3v; *RejZwierc* 190v; *BudBib* 2.Esdr 6/11 (4); *MycPrz* I A2v; *KochOdpr* C2; *KochPs* 16 (3); *SkarŻyw* 76 (5); *KochTr* 11; *CzechEp* 120; Długóž małz/ ô miłości/ fráłować mé látá? *KochFr* 95; *WerGośc* 262; *KochPieś* 25 (2); *ArtKanc* 116; *GrochKal* 23 (2); *GórnTroas* 55 (4); *GrabowSet* H3v (6); *KochFrag* 18 (2); Długóž niespráwiedliwie łądzić będziecie? długóž grzełznikom dogádzác máci[e]? *SkarKaz* 2a (3); *CiekPotr* 26 (2); *CzahTr* H2; Gdy obiecał/ iáko viácić nie ma? *SkarKazSej* 663b. Cf *W zdaniu...*

praet w funkcji *praes* (2): Albo wilk niémiał łzkodzić rogátému stádu/ Albo wąż miał zá czáfem przełtác łwego iádu. *KochFr* 102.

con w funkcji *ind* (5): *RejPs* 113 (2); ia nań y pátrzyć nie mogę/ alž bych do niego íść miałá? *SkarŻyw* 135; *GosłCast* 14 (2).

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): kto takowa madrość chwalyc kiedi ma/ y będzie *PaprUp* Gv.

C. Wyraża wiedzę o przyszłości w stosunku do czasu opisywanej akcji, a przeszłości w stosunku do momentu relacji (bez odwoływania się do czyjejs opinii na ten temat; np. *potem było*) (tłumaczy łacińskie *perfectum* oraz konstrukcję *coniugatio periphraistica activa* ze słowem posiłkowym w *praet*) (94) :

praes (1): O myla łzwyąta hanno o yakyelz thwoye uefele bylo uyelkye nołżacz tą łcząfną dzyeueczką ktora ma rozuefelycz włytek łzwyath *PatKaz II* 85.

praet (90): *BierEz* Q4v; *OpecŻyw* 58 (2); *PatKaz I* 17; *PatKaz II* 34 (4); *RejJóz* F8; *LibMal* 1548/141; *RejKup* (2); *KromRozm I* I4v; *MurzNT Ioann* 6/72[71] (2); Mowi yákoby łye yuż dżyáło/ cołye myáło po tym dżyać. *KromRozm II* 13; *GliczKsiąż* A3; *LubPs* A4 (3); *Leop* *B2 (4); To fię ná then čás wypełnić miáło/ gdy Cyrus wzięł Bábilon *BibRadz I* 411a *marg* (6); *BielKron* 122 (2); *Mącz* 428d; *RejAp* 100 (2); *Górndworz* H2v (2); *RejPos* 2v (16); *BudBib I* 386c *marg*; *CzechRozm* 62 (6); *ModrzBaz* 102; *SkarJedn* 9 (4); Roku tego ktorego vmrzeć miał: wielom vczniom łwmim dzień ześcia łwego oznaymił. *SkarŻyw* 253 (10); *CzechEp* 417; *NiemObr* 158; *KochPieś* 40; *KochProp* 10; *KochWr* 16; *LatHar* 258 (2); Rzekł tedy ieden z vczniow iego Iudałz łłzkáryot/ ktory go miał wydać [*qui erat eum traditurus*] *WujNT Ioann* 12/4 (6); *SkarKaz* 311a (2).

con w funkcji *ind* (1): iż Prorok vkázował biáłą głowę brzemienną/ á nie tę ktoraby dopiero począc miáła *CzechRozm* 135.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): (wyłzy ona vřząd) czynyla y myala czynycz *PatKaz II* 44.

α. W pytaniu; *praet* [w tym: w pytaniu retorycznym z odpowiedzią (1)] (2) : Długoż then rząd w kołcyele trwác myał? *KromRozm III* H6v; *KwiatKsiąż* N2.

D. Wyraża postanowienie, zamiar, plan, chęć (dotyczy własnego działania na przyszłość); *velle* *Mącz*, *PolAnt*; *constituere* *Vulg*; *id animi habere* *Modrz* (często tłumaczy też łacińskie *praes* oraz konstrukcje (*A cum*) *inf* po *vb cogitandi*, *ad* + *gerundium*) (329) :

a. W wypowiedziach bezpośrednich: zamierzam, chcę zrobić (33) :

praes (30): mam połlacz od dworv swego dworzany nałczego *LibLeg* 10/59 (5); *KromRozm III* H5; *BibRadz Ez* 39/1; *Mącz* 285a (4); *BudBib 2.Par* 2/4[3]; Mam ci fię zwierzyć iedney bárzo táiemney rzeczy *SkarŻyw* 98 (2); *ActReg* 125; *RybGęśli* D2v. *Cf Fraza*.

con w funkcji *ind* (3): iużeśmy teras wiele łtron zieżdzili łzukáiąc męžá łwięte⁸⁰ [...] / iegobyłmy rádźi mieli Papieżem wyzwolić á niemożem iego náleść. *HistRzym* 38. *Cf Fraza*.

Fraza: »mam(y) (ci (tobie), z tobą) (nieco (coś), jedną rzecz itp.) powiedzieć (a. powiadać), mowić, rzec, poszeptać« = *habeo (tibi aliquid) dicere* *Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*; *verbum mihi est ad te* *PolAnt*; *est quod tecum loquar* *Mącz* [tu możliwy też odcień powinności] [szyk zmienny] (10 : 4 : 1 : 1): *BierEz* G2v (2); *ForCnR* B2; mamci yeffcže páni mátko nyeco połleptác. *GliczKsiąż* E6; *Leop Luc* 7/40; mamci rzeczy táiemne od krolá powicdzeć. *BielKron* 69v (2); *BibRadz 3.Reg* 2/14; *Mącz* 151a (2); *HistRzym* 55; *RejPos* [308]; *BudNT Luc* 7/40; *SkarŻyw* 558; *WujNT Luc* 7/40; *CiekPotr* 41.

b. W wypowiedziach zawierających relację, odwołujących się do zamiaru wyrażonego uprzednio (cudzego lub własnego) (206) :

α. O zamiarze jeszcze nie zrealizowanym albo którego realizacja jest nieznana lub nieważna (np. mówi(ł), że chce zrobić – nie wiadomo, czy zrobi(ł)) (114) :

praes (65): *BierEz* Dv; *OpecŻyw* 82v; A czo lzye dotycze o nowyni od CzeFarzd Tureczkyego. on nyema nygdzye poyachacz. alye lfy ma wrocycz do Czanrigroda [!] *LibLeg* 11/184 (8); *RejKup* Zv; *BielKom* Av (2); *Leop* 2.*Esdr* 6/10 (3); *BibRadz* *Gen* 18/17 (2); boć mi wzytko ociec powie co ma wczynić *BielKron* 66 (4); *KwiatKsiąz* D3; *SienLek* 189; *RejAp* 59; *GórnDworz*. K7 (6); *HistRzym* 108v; *RejPos* 192 (2); *RejZwierc* 22v (3); *BudBib* *Ex* 12/7 (4); A ielliby w tych łóżyfkách kędi mafz złoby kláść było łucho/ tedy [...] káz nošić wodę *Strum* Gv (2); *BudNT* *Act* 27/30; *CzechRozm* 267v *marg* (2); *ModrzBaz* 122v; *SkarŻyw* 572; *GórnTroas* 18; *LatHar* [+9]v (5); *WujNT* *Act* 20/13; *SarnStat* 472; *SkarKaz* 518b; *CiekPotr* 6. *Cf W* zdaniu...

praet w funkcji właściwej (47): *OpecŻyw* 39; *LibLeg* 11/154; *LibMal* 1548/141v; *RejKup* dd4; Iakob niechćiał tego oznaymić Thełzći łwemu/ że miał odeść. *Leop* *Gen* 31/20 (3); *RejZwierc* 32; *BibRadz* *Esth* 10/11 (2); *BielKron* 109 (5); *GórnDworz* T6v; *RejPos* 2v (4); *BiałKat* 133v; *KuczbKat* 265; *BielSpr* 44 (2); *BudBib* 1.*Reg* 2/25 (2); *BudNT* *przedm* a4v (2); *CzechRozm* 80; imioná wielkie kłałzterowi onego mieyfćá w Gláłzkoniey/ ktory budowác miał/ oddał *SkarŻyw* 508 (8); *MWilkh* *Hist* A4v; *StryjKron* 150 (2); *KochJez* A3v; *WujNT* *Ioann* 6/6 (3); *KmitaSpit* C3v; *PudłDydo* B3v. *Cf Szereg*.

con w funkcji *ind* (2): ielt tá vřtáwá ná nie [...], áby tych rzeczy kthoreby zás mieli przedáwác/ do tąd nie kupowáli *GroicPorz* b4; żeš teź iad kupił ktorymby mnie y gołpodarzá mego miał otruc *HistRzym* 19.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w tym: w zdaniu względnym (5)] (7): *OpecŻyw* 94v; *BielKron* 29; *OrzQuin* O2v; *RejPos* 327v; *Day* im Iehowo co (mafz) dáć [quid dabis] *BudBib* *Os* 9/14; żebyš zboże náłze záfiane/ y ktore fiać mamy raczył hoynie rozmnożyć *StryjKron* 160; *CiekPotr* 74.

Szereg: »miał a umyślił« (1): Temu Ariřtoteleřowi gdy Filip [...] myał á vmyřlił dáć yurgyelt zá pracę [...] *GliczKsiąz* N7v.

β. O zamiarze zrealizowanym; *praet* w funkcji właściwej (np. mówił, że chce zrobić – i zrobił) (15) : *PatKaz* II 30; *RejPs* 166 (2); *RejKup* i6; *GrzegRóżn* Fv; *RejPos* 67v (4); *CzechRozm* 262; *SkarŻyw* 259 (3); Náłazł fortél król Auguřt/ iáko cię miał pożycz *KochFr* 88; *SkarKaz* 159a.

γ. O zamiarze nie zrealizowanym lub nieprawdziwym (np. mówił, że chce zrobić – a nie zrobił a. nie chciał) (35) :

praet w funkcji właściwej (28): *BierEz* L2; *PatKaz* III 130v; *ZapWar* 1527 nr 2383; *RejPs* 157v; *LibLeg* 10/154 (2); *GliczKsiąz* G3v; *RejFig* Aa2v; *BielKron* 134v (3); *GórnDworz* C7v; O Teofile iákoř mi był okrutny gdyř mię miał zábic *HistRzym* 20v; *BudBib* 3.*Reg* 20/43 (2); *MycPrz* II Bv; *CzechRozm* 221v; *ModrzBaz* 28v; *SkarJedn* A5; *SkarŻyw* 51; X.K. názáiutrz wyiezdzić miał/ (co łię potym inaczey náłazło [...]) *NiemObr* 23; *WujNT* 846 *marg*; *SarnStat* 1274 (4); *KmitaSpit* C2; *PowodPr* 24.

con w funkcji *ind* (7): *GroicPorz* o2v; *BibRadz* *Ex* 10 *arg* (2); *HistLan* D3; *RejZwierc* 21v; *MWilkh* *Hist* Kv; on okázowál iákoby dáley miał iřć [se finxit longius ire]. *WujNT* *Luc* 24/28.

δ. Po zdaniu zaprzeczonym (cf 3.); *con* w funkcji *ind* (42) : *KrowObr* A2v (3); Nie wchodź teź y do domu biełfiády ábyř thám miał záfieřć á z nimi ieřć y pić [ut sedeas cum eis ad comedendum et

ad bibmdum]. *BibRadz Ier* 16/8 (6); iż moy vmyśl nigdy taki nie był [...] / ábych ia Achillefá gárdlá miałá zbáwić *BielKron* 60 (4); *KwiatKsiqz* D2 (2); *GórnDworz* Gg2; *RejPos* 333; *BiałKat* 66; *RejZwierc* 91 (2); *WujJud* A7 (3); *BudNT przedm* d; *CzechRozm* 75v; *ModrzBaz* 131v; *CzechEp* 144; *NiemObr* 32 (2); *KochFr* 47; *ArtKanc* H18 (2); *GórnRozm* Fv; *ActReg* 50 (2); tá ielt przyczyná Niemieckieý woyny [...] / nie áby do Niemiec puścić fie miał / ále áby Niemce z Węgier wyfádził *OrzJan* 83 (3); *WujNT Mar* 13/15; *JanNKar* A2 (2); *SarnStat* 328.

c. *W wypowiedziach zakładających możliwość zamiaru; często w opisie sytuacji przykładowych poprzedzającym podanie przepisu działania (np. jeżeli ktoś chce coś zrobić) [zdaniach warunkowych lub względnych o sensie warunkowym] (57) :*

praes (31): Co maż czynić by tak działał: Iżby Potym nie żáłował *BierEz* G; gdy niektorą potrawę maż kwaľno vczynić / tedy nie telko zawždy ocztem kwaľić, ale też kwaľnem winem *FalZioł* V 64v (5); Mażli nam daci / Nieday nam dľugo łtaci *LudWieś* A3; *Diar* 27 (2); *GórnDworz* Ev (5); *KuczbKat* 180 (2); *BielSpr* 36v; *Strum* L2 (2); *WierKróc* A4; *SkarŻyw* 101; *PudłFr* 30 (2); *GórnRozm* B; *GostGosp* 36 (3); *KochCn* B3v; *GrabowSet* S3v; *SkarKaz* 633a (2).

fut (6): gdy będziefz miał ielć / thedy trochę iedz *FalZioł* V 69 (2); *BibRadz* I 318c marg; *Strum* E3v (3).

praet w funkcji właściwej (2): kiedy kogo miano áłbo ná łmierć áłbo ná iáką pomłtę fkázáć / tedy dekret pifano ná kámieniu czárnym. *RejAp* 28; *ActReg* 94.

con w funkcji właściwej (18): Brodę ieltli by miał golić / tedy lepiej aby iá thelko łamemi nożyczkami łtrzygł *FalZioł* V 65v (2); *LibLeg* 7/41v (2); *RejKup* g4v; *UstPraw* Hv; *BielKron* 463v; *GórnDworz* li3v; Tákiefz prośił / ielłibyfz przepuścić miał głod / [...] ná then nędzny lud / zmiłuy fie nád nim *RejPos* 75v; *Strum* Ev (8); *SarnStat* 96.

Szereg: »ma i chce« (1): Ielłi P. Bog płáćić ma y tu ná świefcie chce / krolewłkie ferce obroći *SkarKaz* 670b.

d. *W wypowiedziach o zamiarze pozorowanym lub na zasadzie podobieństwa; con w funkcji właściwej [w zdaniu porównawczym: jakby zamierzał] (23) :* *OpecŻyw* 90v; *FalZioł* V 19d; *RejKup* R; *Leop* 1.Mach 10/78 (3); *RejFig* Aa7v; wiął go práwą ręką zá brodę iákoby go miał cáłowáć [*ut osculetur*]. *BibRadz* 4.Reg 20/9 (3); *Mqcz* 257c; Kiedy tu pan Wapowłki przełtał / iákoby rzeczy łwey dokończywłzy dáley mowić niemiał. *GórnDworz* liv (3); *GrzegŚm* 16; *BudNT Act* 23/20; *Oczko* 24; *CzechEp* 187; *Phil* H2; *WujNT Act* 23/15 (2); *SarnStat* 914; Lecż fie opáczną łierćią z przyrodzenia łtroży. Iákoby miał chłopa zieć *KmitaSpit* B3v.

e. *W pytaniu o zamiar* (10) :

praes [w pytaniu niezależnym] (7): otbimbifcziefz też do nas odpýłfaly ktorą karnołczyą maczie karacz tich złoczinczow. *LibLeg* 11/91v (3); Ale fie niepytayćie co czynić mam / ábowiem wam tego nie oznaymiefz *BibRadz Iudith* 8/22; *RejPos* 280; *SkarŻyw* 74; *GrabowSet* O4.

praet w funkcji praes [w pytaniu zależnym] (1): dopieráli fie thego ná Michále Glińłkim co im zá winę miał dáwáć / iáko powiedał przed krolem. *BielKron* 402v.

con w funkcji ind [w pytaniu zależnym] (2): *LibLeg* 10/91; chcęcy fie lepiej wywiefdzyeć coby mieli czynić / połłáli tám Katoná łtárego *BielKron* 129v.

E. Wyraża ustalenie, wyznaczenie (dotyczy decyzji na temat innej rzeczy, osoby itp., zawiera dodatkowy element rozkazu); *debet Mącz, Modrz, JanStat; oportet PolAnt, Vulg* (tłumaczy też łacińską konstrukcję *ad + gerundium*) (1022) :

a. W wypowiedziach zawierających relację, odwołujących się do ustalenia dokonanego uprzednio lub które prawdopodobnie zostało dokonane (949) :

α. O ustaleniu jeszcze nie zrealizowanym albo którego realizacja jest nieznana lub nieważna (np. ustalono, żeby był — nie wiadomo, czy jest, był, będzie) (594) :

praes (366): *MetrKor* 38/285; *OpecŻyw* 19v (2); *yíz to yefth yedna panną oduyekow [...] uybrana nato yých ta panna ma fyra bozego porodycz PatKaz II 51 (31); PatKaz III 89v; HistJóz C4v; TarDuch B6v; Wezmi kurzego ziela tartego/ y połypać to czo niemoczny ma iefć FalZioł V 92 (6); BielŻyw nlb 15 (2); LibLeg 7/11 (9); RejPs 129; ComCrac 14 (2); RejJóz O4v; ZapWar 1545 nr 2646 (2); RejKup 15 (5); MurzOrt B2v; KromRozm III H5 (5); Diar 50 (2); GliczKsiąż K4v (2); LubPs L; Prokurator ftrony ktora ma oddać przyłyęę thák rzeczce. GroicPorz z2 (17); KrowObr 119v (8); RejWiz 3 (5); Leop Ex 25/29 (6); UstPraw A2v (6); RejZwierz 39v (3); BibRadz Ex 35/9 (6); OrzRozm A4 (5); v ftáwiony dzień będzie/ ktorego fie máią z iechać do Norymbergu BielKron 217 (8); KwiatKsiąż H3 (3); Mącz 67a (10); SarnUzn B; SienLek 12v (4); RejAp 12v (4); Pan Giżycki ftary/ máiąc mieć iednego wielkiego páná/ [...] v fiebie w domu/ powiedział mu GórnDworz S4 (8); HistRzym 81v (2); RejPos 8v (5); GrzegŚm 60; KuczbKat 215; nożikiem nadobnie gniazdeczka gdzie małz gąłankę władzić wybierz RejZwierz 107 (8); BielSpr 7 (5); KochMon 22 (2); WujJud 188 (2); Strum D3 (11); CzechRozm 166 (4); KarnNap B4v; trzebá Radnemu Pánu wiedzieć pirwey [...] ono wśzytko o czym ma być rozmowá w Rádzie [*de quibus sit fuiura consultatio*] ModrzBaz 26v (21); KochOdpr D3; Oczko 28; SkarŻyw 143 (3); KochTr 23; KochJez A3; NiemObr 28 (2); ReszList 156; WerGośc 219; BielSjem 29; GórnRozm G2 (5); KmitaPsal A2v; ActReg 1 (7); Calep 349a; GostGosp 10 (4); GrochKal 16; Phil L; A więc popiół moięgo ma bydź wtopiony Mężá! GórnTroas 46 (7); KochFrag 17 (2); WyprPl A3 (2); LatHar 243 (2); Sąć íześć dni w ktorych ma być robiono WujNT Luc 13/14 (13); WysKaz 6 (2); Iego Królew. M. ma bydź profzoná, áby Lectoróm czynisz íáki chćiał náznáczyć. SarnStat 198 (48); SiebRozmyśl H2; PowodPr 82; SkarKaz)(4 (4); CiekPotr 66; CzahTr L2v; SkarKaz 676a (2); KlonWor 79 (2). Cf W zdaniu...*

fut (2): *LibLeg* 11/138v; nie rychło fie ná to zgodzą/ kto będzie miał z nich the gry począc GórnDworz C2v.

praet w funkcji praes (11): *RejKup* x5v; *Leop 2.Mach* 1/18; *RejZwierz* 7v; *StryjKron* 512; *ActReg* 61; *WujNT* 870; chcemy y íkázuiemy bydź: áby tylekroć/ ilekroć łády miály bydź [*celebranda erant JanStat 454*]/ namnięy Pífarz Ziemiłki [...] ítáwił fie v łádu *SarnStat* 916 (3); *KmitaSpit* B3v; *SkarKazSej* 681a.

praet w funkcji właściwej (144): *BierEz* H; *OpecŻyw* 62 (3); *LibMal* 1544/93v (5); *Diar* 55; *GliczKsiąż* K5v; *RejWiz* 161v; *Leop Ex* 36/22 (7); *RejFig* Ee2v; *RejZwierz* 42v (2); *BibRadz Gen* 19/14 (4); Czás przychodził iż miał być pomázan ná kroleftwo Iudłkie Hieu. *BielKron* 86 (25); *KwiatKsiąż* D3v; *Mącz* 425a (2); *RejAp* 71v (2); *GórnDworz* O6v (8); *HistRzym* 19 (2); *RejPos* 3 (6); *KwiatOpis* Bv; *HistLan* E4v (2); Byli też ná tho iuż wyftroiieni czo mieli z onemi źwirzęty krotofile

Itroić *RejZwierc* 98v (4); *BielSpr* 9 (3); *WujJud* 105v; *BudBib 2.Mach* 2/1; *Strum* G2v; *BudNT Act* 21/3 (2); *StryjWjaz* C2v; *CzechRozm* 58; *ModrzBaz* 46 (2); *SkarJedn* 254; *KochPs* 203; *SkarŻyw* 50 (8); *StryjKron* 512; *NiemObr* 25 (3); *KochSz* A4 (2); *KochWz* 136; *WerGość* 217; *GórnRozm* Nv (2); *Paprup* K2v; *ActReg* 26 (3); Iuż kto miał iáchác w Nawę fwoię włąpił *GrochKal* 9 (2); *Phil* C4; *GórnTroas* 62; *OrzJan* 16; *WujNT* 167 (12); *WysKaz* 34; *SarnStat* 42 (9); *SiebRozmyśl* B; *SkarKaz* 80a.

con w funkcji ind (71): mieysce rácz vkázác: Gdzieby tá wieżá miálá być *BierEz* G2; *OpecŻyw* 2; *PatKaz III* 89; *LibLeg* 6/157 (9); *Diar* 27 (4); áby fie vczyły tego coby myály na potym k látom przyśfedłfy czynić. *GliczKsiąż* E5 (5); *LubPs ee3v*; *GroicPorz hh2v*; *Leop Lev* 13/59; *BibRadz 1.Par* 28/2; *BielKron* 211; *Mącz* 375a; *SienLek* 176v; *GórnDworz* Ee8 (2); *HistRzym* 4v; *RejPos* 12v (3); *GrzegŚm* 5; *KuczbKat* 295; *RejZwierc* 37; *BielSpr* 58; *Strum* F4 (2); áles ielzczę nie dowiodł żeby w przod trzebá vczyć Ewánieliey tych coby mieli być nurzáni *CzechRozm* 257v (4); *ModrzBaz* 11v (7); *CzechEp* 286 (2); *GórnRozm* Lv; *KochWr* 36; *ActReg* 2 (2); *GostGosp* 164; *Phil* F3; *SarnStat* 25 (11); Kędyby fię mieli żyść mieysce łobie dáli. *CzahTr* D4v.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam lub podobny czasownik [w tym: w zdaniu względnym (14)] (15): *OpecŻyw* 18; *FalZioł I* 123a (2); *GroicPorz* bb3; *RejZwierc* 101 v; *Mącz* 375b; *BiałKat* 241; *BudBib Num* 18/16; *KochFrag* 45; *WujNT Hebr* 10/37; Státutá y Conśtytucię náłze niżéy nápisané/ które máią byđz wydane y pośtánowioné [*constitutiones ... decrevimus per nos edendas et constituendas JanStat* 149]/ wydáiemy y pośtánawiamy *SarnStat* 915 (5).

Szereg: »mogłby albo miałby« [con w funkcji właściwej] (1): aby any polakom w Volofzech, any Volochom w polfczie [!] nyebilo volno [...] pażyek albo pćzolnykow czynycz, krom dośzwolenya [...] panow grvnthv y zyemye oney, na kthoroy by thakowe [...] pażiezky bicz mogli albo myály *LibLeg* 6/157.

β. O ustaleniu zrealizowanym; praet w funkcji właściwej (np. ustalono, żeby był – i był) (239) : *OpecŻyw* 87v (4); *PatKaz I* 5 (6); pośzwyączył zwyecznołzczy yey wnąthrznołzczy y zyuoith wktorem myal dzyeuyącz myefyączy odpoczyuacz *PatKaz II* 39 (77); *PatKaz III* 87 (20); *RejPs* 67v (3); *SeklWyzn* e2; *LibMal* 1551/164; *MurzNT* 8v; *KromRozm II* i2v (8); *KromRozm III* B4v (4); *Diar* 90; *GliczKsiąż* A3; *LubPs* S2 (2); *Leop Ios* 11/20 (2); Imię twoie iest Iakob/ á wśzákoż nie będzielz dáley zwan Iakobem ále Izráelem (*marg*) Nie tylko miał być zwan Iakobem/ ále y Izráelem. [...] (–) *BibRadz Gen* 35/10 (2); *BielKron* 32v; *RejAp* 1v (3); *GórnDworz I*; *HistRzym* 97v; *RejPos* 33v (16); *RejPosWiecz*² 91v; *BiałKat* 306v; *KochMon* 28; *WujJud* 149v; *RejPosWstaw* 41 v; *HistHel* Dv; Okazanie/ iż zakon Moyżelzow nie miał trwác ná wieki *CzechRozm* **3 (30); *SkarJedn* 22 (3); *SkarŻyw* 193 (7); *MWilkhHist* Iv; *CzechEp* 184 (2); *ArtKanc* D19; *GórnRozm* N2; *RybGęśli* B4v; *WujNT* 4 (14); *SiebRozmyśl* F3v (2); *SkarKaz* 116a (3).

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (12): *PatKaz II* 42v (4); iż fie iuż wśzytko wypełniło/ co fie zá nędznego człowieká wypełnić miało *RejPos* [105]; *BiałKat* 21 (2); *CzechRozm* 78v (2); *WujNT* 373 *marg* (2); *SarnStat* 11.

Fraza: »tak miało być« (1): powiedziál ijm: Ze tak miało bytz/ a tak muřil cirpietz Kryitus *OpecŻyw* 169v.

γ. O ustaleniu nie zrealizowanym (np. ustalono, żeby był – a nie był) (95) :

praet w funkcji właściwej (94): zdała mi sie rzecz flufzna czo oney miało być to przypisać ku części walzey WróbŻółtGlab A3v; LibLeg 10/147 (2); RejPs 171; LibMal 1543/70 (2); RejKup Z; KromRozm III A2v; Diar 25 (3); GroicPorz I (3); KrowObr 43v; RejWiz 86 (3); Leop Act 22/29; UstPraw E3v; BibRadz I 2d marg (2); czas przeminął nánznáczony ná który sie woylko Węgierkie ściągnać miało BielKron 306 (6); Mqcz 36a; SienLek 158; RejAp 34 (3); HistRzym 85 (3); RejPos 52v (6); RejPosWiecz³ 98; KuczBKat 220; RejZwierc 71 (4); BielSpr 59; BudBib c4; WierKróc A2v; BiałKaz Bv; CzechRozm 217v (2); Oczko 30; SkarŻyw 241 (4); KochTr 16; ZapKościer 1580/8; StryjKron 11 (2); ActReg 76 (4); Calep 898b; GrochKal 27; Y ráduy sie/ ia ztobę/ że cie [Bóg] lyná zbáwił. Ná hániebną miał przysć śmierć/ zrucón miał bydz zwieże GórnTroas 45 (4); RybGęśli A2; WujNT 22/29 (3); JanNKar A4v; SarnStat 200 (11); PowodPr 68. Cf W zdaniu...

con w funkcji ind (1): tamzefmi [...] lezely kylka dny oczekawacz poflanczow Z oczakowa ktobi myal przyechacz kv nam [...] zadni fnych nieprzyechal LibLeg 11/107.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w zdaniu względnym] (4): biorą łpadek [...] thyle ile Rodzicy ich mieli brác gdyby byli żywi. GroicPorz ff4; BibRadz I 3a marg; RejPos 100v; ModrzBaz 85v.

δ. *O ustaleniu ocenianym negatywnie; praes (np. ustalono, żeby był – ale nie powinien być) (6)* : co to zá vrząd táki/ który miedzy temi ludźmi prawdę zeznawác ma/ z których iednego iest niewolnikiem? GórnRozm F (2); GórnTroas 57 (4).

ε. *Po zdaniu zaprzeczonym lub o sensie zaprzeczonym (cf 3.) (15)* :

praet w funkcji właściwej (2): CzechRozm 44v; nie iuzby zá tym fzło/ iż Biskup Rzymfki namieltnikiem Piotrowym być miał NiemObr 52.

con w funkcji ind (13): PatKaz III 99; wżgárdził ony niepoflufne národy/ aby z ich pokolenia miał był powftác krol ku wybáwieniu/ iedno łobie obrał pokolenie Iudá RejPs 117v; ComCrac 11v; LibMal 1551/164 (2); RejPos 281; CzechRozm 85 (3); CzechEp 207 (2); NiemObr 48 (2).

b. *W wypowiedziach kwestionujących istnienie takiego ustalenia; con w funkcji ind (np. nie ustalono, żeby był) (7)* : ktorzy łobie zmylláią to Dawidowe postánowienie o potomftwie Nátánowym/ ktoreby miało ná mieyfce Sálomonowego potomftwa náftąpić CzechRozm 151 (6); NiemObr 48.

c. *W wypowiedziach zakładających możliwość takiego ustalenia; często w opisie sytuacji przykładowych poprzedzającym podanie przepisu działania [w zdaniu warunkowym lub względnym o sensie warunkowym, np. jeżeli będzie, był – bo tak ustalono, a. jeżeli ustalono, żeby był] (52)* :

praes (14): OpecŻyw [80]v; FalZioł V [1]v; w Májdeburgu/ iefli łąd ma być gáion/ dofyć ich [przysiężników] bywa łyedm GroicPorz d2v (5); KrowObr 76v; GórnDworz C7v (2); GórnRozm M4v; GostGosp 92; SarnStat 574 (2).

praet w funkcji właściwej (3); RejPos 272v; GórnRozm Ev; Niechćiał tego Bóg/ iefliz ná świat ludzkie plemię Stánác miało/ by bez nas nápełniło ziemię. GosłCast 45.

con w funkcji ind (6): DiarDop 113; Leop Lev 1/14; UstPraw Kv; Strum D4v; A iefliby go [syna] w obcy kray posłác miano/ tákoweż łtaránie trzebá mieć około iego ćwiczenia ModrzBaz 11v; SarnStat 314.

con w funkcji właściwej (16): A yęftliby nyektora duřcha. myala czyerpyecz woczyřczyv az do řządneho duya [!]. thaka przelř thy modlitwi bądzye wyřzwolona. *PowUrb* +4; Alye yęfly ųeby czo nam myal powyedyecz potrzebnego thedy go donalř pollyesz *LibLeg* 7/104v; *Diar* 82; *GroicPorz* mv; *KrowObr* 75v; *BibRadz* II 98b marg; *BielKron* 208v; *RejAp* 184; *CzechRozm* 182v; *ZapKořcier* 1584/48; *CzechEp* 328 (2); *ActReg* 169; *SarnStat* 184 (2). Cf *W zdaniu...*

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): aby ięftliby przyřięgać mielj/ na jmię łamęgo pana łufźnie przyřięgałj *MurzNT* 21.

α. *O założeniu ocenianym negatywnie; con w funkcji właściwej (np. gdyby ustalono, ųeby był – ale nie ustalono) (13)*: Niefmiałby był thego Páweł řwięty nápiřać/ kiedyby był miał Piotr řwięty [...] náđ infřzymi Apořtoły włádąć. *KrowObr* 16; *BielKron* 158; *RejPos* 209 (2); *CzechRozm* 44 (6); *NiemObr* 29 (2); *ReszPrz* 98.

đ. *W wypowiedziach o ustaleniu pozorowanym lub na zasadzie podobieństwa; con w funkcji właściwej [w zdaniu porównawczym, np. jakby ustalono, ųeby był] (4)*: rořkazał pořły Dariuřowe na řcięcie wieřć iakoby mieli řmierć wziąć *Bielřyw* 151; tákowy řię odwieřć ma tym obyczáiem iákoby řlodzięyřtwá dowodzić miał *UstPraw* 14; *KwiatKsięř* N3; *SarnStat* 703.

e. *W pytaniu o ustalenie (np. czy ustalono, ųeby był? a. co ustalono?) (10)* :

α. *W rzeczywistym pytaniu (5)* :

praes w pytaniu niezależnym (3): *Leop* 2.Reg 19/22; vyrzálá tám áno dwa řłopi ćięřzą drzewo/ řpytalá ich co to ma być/ odpowiedzieli iř [...] prog do domu *BielKron* 319; *GórňTroas* 61.

con w funkcji ind [w pytaniu zależnym] (2): aby řyą był od nyey douedyřyal yęřly by ona myala bycz matką bozą *PatKaz III* 114v; *CiekPotr* 76.

ř. *W pytaniu retorycznym z odpowiedzią; praes (3)* : *LubPs* Z3; Młeyřce řęymóm Wálnym Koronnym w Polřce iáko ie řkláđać mamy: ták iuř Wářřzówę ná to náznáczamy. *SarnStat* 28 (2).

ř. *W pytaniu retorycznym z zakładaną odpowiedzią przeczącą (2)* :

praet w funkcji właściwej (1): Žáli tych rzeczy niemiał Chriřtus cierpieć *MurzNT Luc* 24/26.

con w funkcji ind (1): czemu by pieczęći przymerza onego [...] w zá pámiętánie przyđź miály/ gdyby wiecznego przymerza/ wieczną teř pieczęćią były. *CzechRozm* 86v.

F. *Wyraża ustalenia, zobowiązania prawne wynikłe z obustronnej umowy (dotyczy obu lub jednej ze stron) (452)* :

a. *W wypowiedziach bezpośrednich; praes (np. będziemy) (5)* : *LibLeg* 6/78v (3); gdzie bich omieskał themy tho pienieřzmy na řwiąthki dacř ym thedi mam ym dacř wwiąźanie w Imienie swe *ZapWar* 1549 nr 2658; *ZapKořcier* 1595/89.

b. *W wypowiedziach zawierających relację o ustaleniach umowy (442)* :

α. *O umowie jeszcze nie zrealizowanej albo której realizacja jest nieznaná lub nieważna (np. ustalili ųe bęđą – nie wiadomo czy byli, bęđą) (412)* :

praes (275): *BierEz* D4v; *MetrKor* 40/817; *Histřóz* C; the Condicyv posthanowyely yřz na kařdy rock mayv dawaczy pyąncřdzieřyąth thyřřyąncř flothyř *LibLeg* 9/50 (22); *ComCrac* 12v; *ConPiotr* 31v; bo ia mam sthobą pomiareř zachowaną we wřzythkim jmieniv. iřz mawá miecz na poly. *ZapWar* 1553 nr 2685 (73); *BibRadz Act* 23/14; ktora vřodá tym obyczáiem byłá/ iř kařdy nowy Pruřki

Miŝtrz/ ma łożoŝtego mieŝiáćá przyŝtępić przed Krolá Polŝkiego/ á przez przyŝięgę ma go wyznáwáć zá páná *BielKron* 232 (16); *BielSpr* 39v; *KochMon* 24 (2); *Paprpán* Hh4v; na zapusti przyŝzle, ma iemu dáć Grzegorz Gowińŝki pewnie marcas trzidzieŝci *ZapKoŝcier* 1580/6 (143); *KochFr* 89; ęá y ċi ktorzy ŝię frymárczá z żonámi/ y *pacta* miedzy łożbá czyniá/ poki ieden drugiego żonę ma trzymáć v ŝiebie *GórnRozm* D (2); *ActReg* 5 (5); *SarnStat* 9 (5).

praet w funkcji praes (38): Iako ya vyem es sthanyslaw Mamka vyednal syá sphilipem skávyaczina es sthanyslaw Mamka myal wypisacz philipa sewsiczkich dlugow *ZapWar* 1519 nr 2214 (24); Dan theż ktorá pirwey Dariuŝowi płacił aby mu iá poŝlał. Y odpowiedział Yadus [...], tilkom był do żywota Dariuŝowego miał płacić Dariuŝowi dan. *BielŻyw* 155; *MetrKor* 61/224 (3); *ComCrac* 14; *LibMal* 1546/114v (5); *Diar* 31; *ZapKoŝcier* 1583/39; *ActReg* 182; *SarnStat* 25.

praet w funkcji właściwej (93): *WróbiŻółt* O; *KrowObr* 135; *Leop* 3.Reg 18/6; áż ŝie zgodziłi tym obyczáiem/ iz [...] Mŝciŝlaw miał ŝpuŝcić Halicż Kolomanowi. *BielKron* 359 (65); *GórnDworz* S7v (4); dáli łożbie ręce/ iz on miał zoŝtác v żydow/ á Páweł miał iŝć do pogánow. *RejPos* 302 (8); *RejZwierc* 128; *BudBib* 2.Mach 9/16 (4); *HistHel* B3v; *Paprpán* Hb2v; *StryjKron* 512 (4); *WerGoŝc* 250 (2).

con w funkcji ind (6): *MetrKor* 61/224 (2); *ZapWar* [1547] nr 2641; zmowił ŝię z Kŝiáżęty kápláńŝkimi/ y z przełożonymi/ iákoby go im wydác miał [*quomodo illum traderet eis*]. *BibRadz Luc* 22/4; *ZapKoŝcier* 1588/77v (2).

W połączeniu z wyrazem „powinnie” (1): tho czo ŝprzymyerza ye^go K. m. [...] powynnye ma bicz chowano *LibLeg* 11/153v.

Szeregi: »chcá i maja« (1): ziednały ŝię ze od tych pieniędzy chcá y maiá Ręty dawacz na kaŝdzy rok po dzieŝzeczy grzywien *ZapKoŝcier* 1595/88v.

»ni ma ani będzie mogli« (2): A xyądz oborski nyma tesz any bendzie mogli pana Viernossa spozyvacz *ZapWar* 1550 nr 2665 (2).

β. *O umowie zrealizowanej (np. ustalili, że będą – i byli)* (3) :

praet w funkcji właściwej (2): polożel iest rinthe pierwei napiŝaná ktorá miał polożyć na dzień S. Michala. *ZapKoŝcier* 1581/19 (2).

W połączeniu z wyrazem „powinnie” [praes] (1): gdiŝch yenak od ye^go Kro. mczi w. m. ŝprawyedlywoŝcz taka yaka wedlye przimyerza powynnye ma bicz czynyona. dzyeye ŝŝye *LibLeg* 11/152.

γ. *O umowie nie zrealizowanej (np. ustalili, że będą – a nie są, nie byli)* (27) :

praet w funkcji właściwej (26): *LibLeg* 11/55 (2); *LibMal* 1546/123v; *ZapWar* 1551 nr 2684; *Diar* 27; *BibRadz* 1.Reg 18/19; Acżkolwiek był iágiełło miał dáwac pomocy wŝzelkie Keyŝtutowi/ wŝákże nie dał *BielKron* 380 (8); *GórnDworz* Hh4v; *HistRzym* 119; yŝz yeŝcze roŝny ŝzá strony obyę okolo wyŝei piŝzanych 50 m. ktorá Cristoph Smogorzinŝki nyeboŝczykowy nyezoloŝwŝkemu byl myal dacz *ZapKoŝcier* 1582/27 (3); *StryjKron* 687 (2); *ActReg* 7 (3); *SarnStat* 1242 (2).

con w funkcji ind (1): Abowyem ŝkarza ŝzie kypczy Ie^go Kro.M. yŝz nyemaya thego beŝpyecenŝthwa [...] ktorebi wedlye przimyerza myecz myely. *LibLeg* 11/139.

c. *W wypowiedziach przeczących istnieniu takiej umowy* (4) :

praet w funkcji praes (np. nie ustalili, że będzie) (2): any mv myal [= *nie miałem*] placycz ot they summhly po oszmy grzywyen *ZapWar* 1527 nr 2383 (2).

con w funkcji właściwej (np. gdyby ustalili, że będzie – ale nie ustalili) (2): kupił bych práwi nyewolniká zá tho cobych tobye zá náukę od fyná dác myał. *GliczKsiąż* M5; *GrabPospR* M4.

d. *W pytaniu o warunki umowy; praes (1) :* Quantillo argenti te conduxit, Iáko cie drogo náyał/ Coć ma dác. *Mącz* 338c.

G. *Wyraza przyszłość, o której rozstrzyga się za pomocą losowania lub rozgrywki (25) :*

praes (10): Rozdział Wrotnych lošem/ ktorzy máią kthorych drzwi pátrzyć *Leop* 1.Par 26 arg; *BielKron* 38v (3); *Mącz* 403c; *GórnDworz* 18; *RejZwierc* 23 (2); tá [szabla] rozłtrzygnie/ Kto komu czołem bić ma. *KochOdpr* Cv; *WujNT Ioann* 19/24.

praet w funkcji ind (10): *BierEz* M2v; *OpecŻyw* 142; *RejFig* Aa7; *BielKron* 97 (2); Abowiem tám [przy grze w szachy] iuż miáło fie pokázác/ Komu ták miły zakład miano fkazác *KochSz* A3v (2); *LatHar* 712; *WujNT Mar* 15/24 (2).

con w funkcji ind (5): *RejPs* 32; *BielKron* 114v; *KochMon* 30; *CzechRozm* 203; chcąc [...] kártą fczczęścia pokofztowác/ ktoby z nich miał onę wzytkę bieśiádę záplácić. *WerGość* 229.

H. *Wyraza przyszłość bezpośrednio następczą, do której już poczyniono wstępne przygotowania lub która już weszła w stadium wstępne: zanim będzie, zanim było, przystępując do zrobienia (niekiedy tłumaczy łacińskie zdania z czasownikiem coepisse, incipere + inf oraz konstrukcję ablativus absolutus w praes) (395) :*

praes [w tym: w zdaniu czasowym (89)] (137): *BierRaj* 17v; *BierEz* D4v (3); *PatKaz II* 37v; gdi nań [wielbłqda] máią brzemiaona kłáć/ thedy go trącziáią wkolana *FalZioł* IV 7a (18); iż kiedy człowiek ma grzech popelnic, tedy on grzech naprzod bywa poczęti wołá. *WróbŻołt* C5y (2); *RejJóz* 14 (3); *RejRozm* 404; *RejKup* q7v; Iako Matka [...] kiedy wydzy a ono dziatky czo niegmyflnego a złego máią czinić pogrozy yem rolką *RejKupSekl* a4; *MurzNT* 33y (2); *GliczKsiąż* P5 (2); *GroicPorz* f2 (4); *KrowObr* 127; *RejWiz* 60 (4); *Leop Lev* 14/2; *UstPraw* Dv (2); *RejFig* Aa7; *RejZwierz* 18 (2); Náczerpaycie wody we cztery wiádrá/ á wyleycie iá ná tę ofiárę co ma być paloná *BibRadz* 3.Reg 18/34 (2); *OrzRozm* Lv (2); *BielKron* 234v (4); *Mącz* 203c (2); *OrzQuin* H3 (3); *SienLek* 57 (7); *GórnDworz* Dv (9); *GrzepGeom* Q4; *RejPos* 32v (3); *KuczBKat* 45 (4); ia fortuny nie pátrze/ kiedi przychodzi/ ále kiedy odchodzić ma *RejZwierc* 13 (11); *BielSpr* 51 (4); *BudBib Lev* 14/4 (4); *Strum* F4 (2); *PapRPan* K3; *KarnNap* A3v; *ModrzBaz* 2v (4); *KochPs* 158; *SkarŻyw* 91; *CzechEp* 129; *NiemObr* 90; *WerGość* 258; *BielSjem* 26; TERaz fłyfzę Zorawie iuż lećieć precz máią *PudłFr* 37; *ArtKanc* N7; *GostGosp* 56 (4); *GórnTroas* 16; *KochFrag* 45; *OrzJan* 72; *LatHar* 58; *WujNT* 361 (3); *SarnStat* 312; *PowodPr* 18; *SkarKaz* 609b (2).

fut [zdaniu czasowym] (6): *KochSat* C3; *HistRzym* 103v; A przed tym niżli ié [karpie] będziefz miał ná Tárctie włádzić/ do Stawku/ choway ie dwie álbo trzy Niedźziele w iákiéy cieśni. *Strum* O3v (2); *SkarŻyw* 500; *ZawJeft* 32.

praet w funkcji właściwej [w tym: w zdaniu czasowym (194)] (204): *BierEz* K2v (3); *OpecŻyw* 25 (7); *HistJóz* E; *BielŻyw* 61; *LibMal* 1543/74 (8); *RejKup* k2v; gdi miał podác wino s kubkiem Alexandrowi/ pálec on w winie omoczył. *HistAl* N; *MurzHist* T3v; *KromRozm II* f2v; *GliczKsiąż*

E; *LubPs* F; *GroicPorz* z4 (2); *KrowObr* 34; *Leop Esth* 2/13 (2); *UstPraw* C4v; *RejZwierz* 4v (1); *BibRadz* 1.Reg 15/5; *BibRadzBaz* ktv; *OrzRozm* A4v (2); Nalazłem tam żeglarze ktorzy do Perfyey mieli żeglować *BielKron* 457v (16); *Mqcz* 69b (3); *OrzQuin* O2; *RejAp* CC (5); *GórnDworz* T6v (2); A gdyż fie mieli roftać pocałowáli fie bárzo płáčząc *HistRzym* 77v (2); *RejPos* 5 marg (25); *BiałKat* 6; *GrzegŚm* 47 (2); *RejZwierz* 38 (9); *BielSpr* 12 (7); *KochMon* 26; *RejPosWstaw* 44 (2); *BudBib* Num 10/35 (4); *MycPrz* I Cv; *BudNT* przedm b5 (4); *ModrzBaz* 64 (2); *SkarJedn* A4v (3); nim go [list] połfác miał/ włożył go ná ołtarz *SkarŻyw* 318 (19); *StryjKron* 210 (2); *CzechEp* 181 (6); *NiemObr* 39; *WerGośc* 258; *KochPam* 82; *ArtKanc* Kv; Co gdy Merkuriufz vczynić miał/ ípytał Iowifzá [...] *GórnRozm* N2v (2); *PaprUp* D (2); *GrochKal* 5; *Phil* G3 (2); *GórnTroas* 6; *LatHar* 33 (6); *WujNT* 354 (7); *SarnStat* 1287; *SiebRozmysł* H3v; *KmitaSpit* A3v; *PowodPr* 57; *SkarKaz* 116a (9); *CiekPotr* 8; *CzahTr* Ev; *SkarKazSej* 678a (2); *KlonWor* 52.

con w funkcji *ind* [w tym: w zdaniu czasowym (5)] (6): *BielŻyw* 30; *RejPos* 12v; Iż fie kázde żwirzę froyz á práwie poftáwą íwą przefttrzega kiedyby miało obrázić *RejZwierz* 49v (2); *ZapKościér* 1586/64v; *SarnStat* 954.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): iż iefzcze zá niego Márkion fałżował/ álbo miał fałżowác piśmo Apoftolńkie *BudNT* li3v.

α. O czynności, sytuacji podjętej, lecz nie zrealizowanej; *praet* w funkcji właściwej (np. zanosilo się, że będzie – lecz nie było) (22) : iż poznáią oni wdzięczną oliádłóć íwoię ktorzy iuz iá byli [...] mieli opuścić. *RejPs* 160v; *LibLeg* 11/174v; *SeklKat* F3v; *LibMal* 1548/143; *BibRadz* Act 12/6 (2); gdy iuz Abráám íyná miał ściác/ zawołał nań Pan Bog imieniem/ Abráámie niechay *BielKron* 13 (6); *SkarŻyw* 167 (6); *KochAp* 10; *WujNT* Act 12/6 (3).

β. W wypowiedziach zakładających podjęcie czynności, zwykle poprzedzających podanie przepisu działania [w zdaniu czasowym lub warunkowym, np. gdy będzie przystępował do zrobienia] (20) :

praes (6): *GroicPorz* p3; *UstPraw* K2; *BielSpr* 25; gdy máią ídzđ do obozu/ pieniądze ná dwie ćwierci látá dáné im będą *SarnStat* 366 (3).

fut (13): gdy będziez miał idz dołaznie: wypij pirwej trochę Drijakwie *FalZioł* II 18d (2); *Leop* Ex 30/20 (2); *BudBib* Num 4/5 (2); *Strum* B3v (2); *SarnStat* 200 (5).

con w funkcji właściwej (1): gdy by fie kto miał dać rzezać albo przepalać na niektorym miefcu żelazem gorączem/ napierwey ma wziác ten trunek *FalZioł* I 87a.

I. Wyraża przyszłość konieczną, nieuchronną, przymusową (wynikłą z układu sytuacji, kolei losów, woli boskiej lub przyczyn naturalnych, np. na pewno będzie, musi, musiało); często o przyszłości bezpośrednio następczej (np. wkrótce będzie musiało) (niekiedy tłumaczy łacińskie zdania z czasownikiem *incipere*, *instare* oraz *konstrukeje est* [alicui a. alicuius] + rzeczownik czynnościowy, *est quod* + *coniunctivus* oraz *ablativus absolutus* w *praes*) (295) :

α. O konieczności jeszcze nie zrealizowanej albo której realizacja jest niemana lub nieważna (np. musi – nie wiadomo czy będzie, było) (189) :

praes (106): *BierEz* A4v (3); *OpecŻyw* 43; Dayże iednę piłułkę paniey ktora iuz ma porodzić *FalZioł* V 24v (4); *BielŻyw* 55; Czo íkorupę iaieczną łámie gdy fie ptafżę ma wylądż. *GlabGad* H7v (4); *MiechGlab* *5; *RejPs* 211; *RejRozpr* D3; *RejJóz* O3; *RejKup* c7v (3); Iemuć [= Bogu] fie kwoli

sftać ma prozne tu plákánie *BielKom* C8v; *GliczKsiąż* C7 (3); *LubPs* L; *GroicPorz* bb (2); *RejWiz* 112v; *Leop Prov* 21/31; *RejFig* Bb; *RejZwierz* 25; Abowiem ftwfto Pááńkie obchodźić mamy [*solenitas Domini est nobis*]. *BibRadz Ex* 10/9; com złego vczynił że mam w iego ręce wpásć? *BielKron* 84v (4); Est quod visam domum, Mam nieczego doyrzeć domá. *Mącz* 429a; Quot dierum est via, Wiele cugów mámy vczynić niżli doeiágniemy do mieyscá. *Mącz* 492a (8); *SienLek* 131 (7); owa wfzytkich rofkofzy człowiek potahły/ pirwey zániechác ma/ niżli go one/ prze ftárość/ zániechác á opuścić máią. *GórnDworz* K2v (4); *HistRzym* 97; *RejPos* 30v (4); *RejZwierc* 166v marg (7); *BielSpr* 7v (3); *BudBib* I 374b marg (3); *StryjWjaz* B4v; Zaden máiąc z kim czynić o gárdło [*de capite dimicaturus*] niebędzie przekládał koniá domá vrodzonego á lękliwego nád Tureckiego *ModrzBaz* 114v (5); *KochOdpr* B2v; *Calag* 61b; *SkarŻyw* 74; *KochJez* B2; *KochFr* 117; *KochPieś* 46; Zrzepcow/ ktorým po dwu lat ma bydź ná Wiofnę/ nie ma w tym folwárku żaden chowác na źimę *GostGosp* 86; *GórnTroas* 18 (2); *GrabowSet* V v; *WyprPl* B2 (2); *LatHar* [+ 9]v (2); *KońakCath* C5v; *WujNT Act* 27/2; *WysKaz* 10 (3); *GrabPospR* K3v; *KmitaSpit* B4; *PowodPr* 65; *CiekPotr* 66; *GosłCast* 24. Cf *W* zdaniu...

fut (3): *RejPos* 341v; Gdy będziemy mieć pomrzeć/ [...] rácz Pánie náłze duźe/ w ręce ftwoie przyiác *ArtKanc* D13v; *SiebRozmyśl* L4.

praet w funkcji włáściwej (72): *PowUrb* +; *BierEz* 14v (5); *OpecŻyw* 28 (2); *PatKaz I* 11v; *PatKaz III* 131; *BielŻyw* 162; *WróbŻółt* E5v; *RejPs* 155v; *MurzNT Ioann* 4/47; *Leop Tob* 4 arg (2); *RejFig* Cc6v; *RejZwierz* 14 (4); Táme gdy duźá iey miáá wynidź [*Egrediente antem anima*] z ciáá [...] wezwáá imię iego *BibRadz Gen* 35/18 (3); vyrzał napirwey ná wirzchu domu wyfokiego ftonce gdy miáło wftchodzić. *BielKron* 124v (10); *RejAp* 99; *GórnDworz* P6 (2); *HistRzym* 61; *RejPos* 343; *RejZwierc* 45 (2); kiedy się juź wojska prawie zetknác miáły, Przed Trojany uciekał Aleksander śmiały *KochMon* 19; *WujJudConf* 9; *BiałKaz* B (2); *BudNT Act* 27/33; *ModrzBaz* 104; *SkarŻyw* 88 (8); *StryjKron* 672; *KochFr* 63; *KochPam* 81 (2); *Phil* F3; *GórnTroas* 16; *LatHar* 719 (2); bo poczynał vmierác [*incipiebat enim mori*] (marg) miáł vmrzeć ábo iuź vmierał. G. (–) *WujNT Ioann* 4/47 (4); *KmitaSpit* C4v; *SkarKaz* 387b; *SkarKazSej* 706b (3).

con w funkcji ind (8): ftadziem wftcey podobien [...] ku onemu człowiekowi ktorý by iuź miáł być wtrácon do pieklá *RejPs* 129v; *GliczKsiąż* A4; *UstPraw* B4v; *BielKron* 196v; *GórnDworz* F2v; *RejZwierc* 167v; *CzechRozm* 135v; *SkarJedn* 79.

W zdaniu złożonym, w którco obu członach występuje ten sam czasownik (3): Yuź ia poydę gdzie mam iść [*quo iturus sum*] *Leop 2.Reg* 15/20; *RejZwierc* 166; *KochFr* 89.

β. *O konieczności zrealizowanej; praet w funkcji włáściwej (np. musiał – i był)* (3) : IEftim kiedy nád dziećmi piórko miáł zábáwić/ [...] Bo dayże bych był ráczéy kolebkę kołyfał *KochTr* 4.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [w zdaniu względnym] (2): *Confectum est*, Stáło ftie co ftie miáło ftác. *Mącz* 114d (2).

γ. *O konieczności nie zrealizowanej; pract w funkcji włáściwej (np. zanosilo się, że na pewno będzie – ale nie było)* (19) : *PatKaz I* 2v; *RejKup* e6; *ZapWar* 1549 nr 2662 (2); *Leop 4.Reg* 3/27; *BibRadz 4.Reg* 3/27; *BielKron* [852]; iż niewolnicze wyrwáły były Rzym z wielkiego/ (ktore ze zdrády nieprzyacieltkiej przyśc miáło) niebeftpieczeńftwá. *GórnDworz* Z3v (3); *RejPos* 111v; *BudBib*

1. *Mach* 12/50; *SkarŻyw* 183; To co miało być potym/ vprzędzić woliała *KochTr* 23 (3); *KochPieś* 14; *ZawJeft* 38; *CzahTr* L3v.

δ. Po zdaniu zaprzeczoym (cf 3.); *con* w funkcji *ind* (3) : *Leop Tob* 5/2; łązy w oczách iey łątały: Nie dáła po łobie znać by wylać miały. *WisznTr* 30; *PudłFr* 66.

ε. O konieczności zakładanej; niekiedy w opisie sytuacji typowych wraz z podaniem przepisu działania [w zdaniu warunkowym, czasowym lub względnym o sensie warunkowym, np. jeżeli musisz] (73) :

praes (32): *FalZioł* V [1]v; *HistAl* H3; *GliczKsiąż* N3v; *BibRadz Eccli* 27/12; *BielKron* 453; inaczej gdy łąę nawalne czoła łchodzą/ inaczej gdy łąę vfami mamy potykać/ inaczej gdy łąę tylko dwa séierać maia. *KwiatKsiąż* O2v; *GórnDworz* C5v (6); *BielSat* N3; *HistLan* D3v; *RejZwierc* 189v; *BielSpr* 15 (4); *WujJud* 264v; *ModrzBaz* 59v (2); *KochFr* 31; *BielSjem* 39; *GrochKal* 11; *JanNKarGórn* H; mali vbogi człék zaráz odpowiać, woli nie przysięgáć, á zaráz *imparatus* odpowiać. *SarnStat* [1281]; *KlonWor* 80. Cf *W* zdaniu...

fut (2): *GliczKsiąż* K7; iż/ gdy będzie miał przyećháć ná cziy dwor/ [...] áby łąe łąárał pilnie/ żeby iego przyiazd/ dobra o nim łąawá/ y mniemánie vprzedziło *GórnDworz* M6.

praet w funkcji właściwej (1): gdy gdzie mieli ciągnáć/ dwa łódz iednę nieśli *StryjKron* 250.

con w funkcji właściwej (32): tzoż by bylo pożytećno włfytko tobie bys iuż natychmiáft vmrzétz miał. *OpecŻyw* [192]v; *FalZioł* I 137c (2); *SeklKat* V v; *DiarDop* 114; *GliczKsiąż* F2v; *GroicPorz* b2v (2); *BielKron* 107; *Mącz* 267a; *GórnDworz* C5 (3); *HistRzym* 93v; *RejPos* 167v (2); *KuczKat* 135; O domu y zacności łágiełá Krolá/ ábych łáłkom wáłzym miał powiać/ nic bych nieczynił/ iedno kronikę czytay. *BiałKaz* I2v; *CzechRozm* 69 (2); *Oczko* 21 v; *MWilkHist* B; *KochJez* A4v; *KochEpit* A3; *WisznTr* 5; *GostGosp* 14; *GórnTroas* 57; *SarnStat* 66 (2); *GrabPospR* N3; *CiekPotr* 6; *KlonWor* 63.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (3): *HistAl* 16; mamli zginać niechayże zginę. *BibRadz* I 271b marg; *CzechRozm* 56.

αα. O konieczności zakładanej, ocenianej negatywnie (np. gdyby musiał, byłoby źle) (6) : I cołz by to bylo zá odpufztzenie grzechow/ ieflibyłmy łąe mieli iefztze zá nie łmáżyć w Czyścu? *KrowObr* 76v; Bych ia miał o włzytkim myłlić/ [...] Snadzbych ofzáłał *RejZwierc* 232v; *KochMon* 33; *SkarŻyw* 162; *GórnRozm* F4v (2).

ζ. O pozorach konieczności, zwłaszcza bliskiej; *con* w funkcji właściwej [w zdaniu porównawczym: jakby musiał] (3) : chodzą zwieśiwłzy twarz [...] / Pátrząc ná łąę záłofnie by pozdycháć mieli. *RejWiz* 26; *RejZwierc* 41; *OrzQuin* Y3; iákoby tedyż człówek łpukáć łąe miał [ze śmiechu] *GórnDworz* O2v (2); *CzechRozm* 132; *GrochKal* 8; *SkarKaz* 5a.

****** Bez wystarczającego kontekstu; *praes* (10) : Futurum est, ma syą tak stacz *BartBydg* 62b; Scio quam rem geram, Wiem co mam czinić. *Mącz* 144d; Apud me potaturus est, V mnie ma pić *Mącz* 316a (9).

3. Podkreśla postawę przeczącą, kwestionującą, sprzeciwiającą się, wykluczającą; często w kontekstach a sensie możliwości, ewentualności; jest w zdaniu elementem zbędnym, np. „miałby być”, „aby miał być” = byłby, aby był [zwykle *con*] (4689) :

Występuje w charakterystycznych strukturach składniowych:

Myśl przecząca bez jasnego powiązania składniowego ze zdaniem nadrzędnym (14): RejKup dd7; RejWiz 77v; Zebym miał powiedzieć iż według Zydowskiej Biblii/ tłumaczone ielt/ wiedz iż nie. Leop *A3v; RejZwierz 10; ábych myał sumnyęnie swoie ránić kwoli Papieżowi/ [...] nieuczynię tego BielKron 196v; GrzegRóżn L4; RejAp 197; Kthora tho niewiáftá [...] z wielką pokorą przyfzła do Pána nálfzego/ á owlzem áby była miała przemówić namnieyfze fłowo do niego RejPos 73 (3); RejZwierz 97; CzechRozm 85; Oczko 22v; GórnTroas 24.

W okresie warunkowym zakładającym możliwość negowaną, kwestionowaną, odrzucaną (379):

~ *W funkcji ogólnej możliwości (dla chwili obecnej lub przyszłości); wyraża opinie typu: nie będzie tak a. nie powinno tak być, a. nie chcę, aby tak było, byłoby źle, gdyby tak było a. to niemożliwe [w tym: w zdaniu warunkowym (272), względnym (8)] (280):* BierEz B2v (4); botz by to był dziw wielki/ ijęby ty będątz mnie matką wielkie milofci/ niemialaby cirpietz będątz przy méy śmierci wielkie boleści. OpecŻyw 81v (4); PatKaz III 117; LibLeg 10/56v (6); RejPs 60v (5); ComCrac 18v; RejJóz D (9); RejKup c5 (7); KromRozm II d2 (2); Diar 27 (8); DiarDop 105 (4); GliczKsięż B6v (2); LubPs Z3v (6); KrowObr 42 (2); RejWiz 36v (9); Leop *A3v (2); OrzList f2v (2); RejZwierz 57; BibRadz Lev 19/7 (2); BielKron 206v (9); OrzQuin D4v (4); RejAp 18v (8); GórnDworz Cv (8); HistRzym 103 (2); A coby o tey ták świętey á chwalebney fwiátłofci piłmá y wywodow przytacząc fie miáło/ śnadźby im y końcá nie było. RejPos 338 (36); HistLan ktv (4); RejZwierz 15v (10); HistHel C2v; MycPrz I [C]2 (6); Strum P4v (2); CzechRozm A4 (18); PaprPan Cc3 (2); ModrzBaz 74v (3); SkarJedn 162 (2); KochOdpr A3v; wierzę że śłupá álbo kámieniá dziwniéfzy będzie/ coby fye przypátruiąc bárzo dźwić niemiał Oczko 3v (5); SkarŻyw A5v (4); StryjKron 722; Gdyż ktoby namniey o piłmie ś. wętpić miał/ ten nigdy nie może być w wierze vgruntowány. CzechEp 136 (10); NiemObr 11 (4); KochFr 29 (2); ZapKościar 1584/43 (2); KochMarsz 154; bychwá popráwiác fie miáła/ Do śładnego dnia gráby trwác mufiáła. KochSz B2; ReszList 155; WerGośc 209; KochPieś 10 (2); PudłFr 15; ArtKanc O3v; BielRozm 5; GórnRozm C4 (11); PaprUp E2v (3); ActReg 7 (3); GórnTroas 38 (2); OrzJan 13 (3); SarnStat 87 (6); PowodPr 62 (2); SkarKaz 3b (4); By fię záfwsze káždemu z nich miáło dogodzić Fokárow pełno fkrzynie niewyfárczyłyby. CiekPotr 45 (3); CzahTr Iv; PaxLiz B4; SkarKazSej 683a; KlonFlis C3v (4); KlonWor 69.

W funkcji praes; wyraża opinie typu: nie jest tak itp. [w zdaniu warunkowym] (55): RejJóz B4v (2); RejKup n3 (2); KromRozm III N4v; RejWiz 111v (6); BielKron 211; by Gwiazdy táką rozność miály czynić/ czyniłyby to y w źwierzętoch. SienLek 30v; Oy być Bog miał o wśytko kárác iuźci by dawno fwiát fpułtofzył. RejAp 31; RejPos 13v (4); RejZwierz 164v; Abowiem gdyby on nie miał być włáfnym Oycem nálfzym/ tedyby muśiał być oyczymem CzechRozm 61 (25); Oczko 6v; CzechEp 8 (6); NiemObr 116; GórnRozm G; ActReg 51; SkarKaz 485a.

W funkcji praet; wyraża opinie typu: nie było tak itp. [w tym: w zdaniu warunkowym (41), względnym (2), przyzwolonym (1)] (44): PatKaz II 73v; LibMal 1543/69 (2); KrowObr 223v; RejAp 188; GórnDworz Ii3v; RejPos 149v (2); WujJud 187v; iefliby fie teź Iezus Pan/ także z męfkiego nafienia [...] począc miał: tedyby on żadnym fpofohem Adámem wtorym niebieskim nie mogł być CzechRozm 163v (20); SkarJedn 163 (2); StryjKron 385; CzechEp 7 (8); NiemObr 136; Y by oni

[przodkowie] byli tak żyć mieli rośpułtnie/ iako wy życie teraz/ nie zoftawiliby wam byli znaku
żadnego Rzeczypołpolitey GórnRozm L2v (2); WysKaz 21. ~

Po zdaniu zaprzeczonem lub o sensie zaprzeczonem (2022):

W funkcji praes, np. „aby miał być”, „który by miał być” = że jest, który jest (459):

~ praes [ze spójnikiem „iż”] (2): aby fie niedziwouał iż zli miefzczanie dobre íprawować maia.
BielŻyw 65; SienLek 195.

praet [ze spójnikiem „iż”] (3): RejFig Aa4v; BibRadz 2. Mach 5/6; Aby kto nie mnimał/ iż I.M.X.K.
[...] zgadzác fię miał z kim inżym: potrzebá y to pokázác iż niezgadza. CzechEp 186.

con [w tym: ze spójnikiem typu „aby” (380), z zaimkiem względnym (73), ze spójnikiem „jeśliżeby” (1)] (454): PatKaz II 60; FalZioł III 34b; GlabGad L2v; BierRozm 3; WróbŻołt 67/19; RejPs 86v (2); LibLeg 11/28v (3); RejJóz O2; SeklKat x4v; RejKup n5; KromRozm I G4v; KromRozm II o4v; Diar 22 (5); DiarDop 119 (2); GliczKsiąż (3); LubPs G (3); GroicPorz h2 (3); KrowObr 8 (24); Nie naydzyełz thák łzczęłnego ná świecie człowieká/ Coby od wńzech przypadkow miał być wolen zázwdy RejWiz 94 (4); Leop 1. Cor 8/2 (2); RejFig Dd3v; BibRadz *5 (10); OrzRozm G3v; nie tak iako Hiftorykowie piáli/ áby Don á Wolhá mieli z iákich gor wychodzić BielKron 432 (7); GrzegRóżn Cv (5); KwiatKsiąż Dv (3); Mącz 243b (2); OrzQuin K2v; SarnUzn C7v (8); SienLek 89v; RejAp 6 (14); GórnDworz C2v (23); GrzepGeom D3; á iżeby ty miał być známienitfzy niżli twoy oćiec/ ktemu ia nie przyftáię. HistRzym 3; RejPos 16 (23); RejPosWiecz² 93 (4); RejPosWiecz³ 96v; BiałKat 31 (3); GrzegŚm 17 (4); HistLan B3; KuczbKat 155 (3); RejZwierc A2 (15); nie tak íprofní fą áni tak grubi Krześcíjanie/[...] áby obrázy zá Bogá chwálić mieli. WujJud 10 (7); WujJudConf 31 (9); RejPosRozpr b4; RejPosWstaw 41v (3); BudBib b3 (3); Strum 12 (2); BiałKaz D2v; Acz to ieft niepodobná/ żebym wżytki pámiętać miał/ ále wżdy wiele ich pámiętam CzechRozm 68v (66); PaprPan Lv; ModrzBaz 7 (23); SkarJedn 37 (4); Ale kto mi kazać wierzyć może/ áby żelazny krułzec/ w ziemi íam z íiebie palić fye miał? Oczko 7 (3); KochPs 141; SkarŻyw 166 (4); Bo to nie ieft/ áni było/ żeby Chriftus [...] miał iako inże rzeczy/ tak y człowieká tworzyć [tj. że tworzy i tworzył]. CzechEp 275 (43); NiemObr 14 (25); ReszPrz 76 (2); KochPieś 44; PudłFr 16; ArtKanc S7v; GórnRozm B3 (5); KochWr 23 (2); ZawJeft 38 (2); ActReg 113 (3); GostGosp 166; Phil Ev (2); Iednák nie idzie to zá tym/ żeby lepiéy bydz miało nieumieć nic/ niż umieć GórnTroas [3]; KochCz B2v; OrzJan 11 (10); WujNT 242 (15); WysKaz 16 (5); JanNKar Dv; SarnStat 141 (5); SkarKaz 243a (4); CiekPotr 42; CzahTr G4v; GosłCast 45 (2). ~

W funkcji praet, np. „aby miał być”, „który by miał być” – że był, który był (326):

~ praet [ze spójnikiem „iż”] (3): RejWiz 73; toć też była niepodobná/ iż fie Ewá z Adámá miała vrodzić/ á Adam z głiny RejPos 37; NiemObr 147.

con [w tym: ze spójnikiem typu „aby” (272), z zaimkiem względnym (51)] (323): MiechGlab 50 (2); RejPs 25 (3); LibLeg 11/39v (4); LibMal 1545/103v; RejJóz Iv; RejKup Eev; Iakofz to może być? aby ty miał darow bożych ośtradać MurzHist Qv; Diar 37 (3); żaden yey dzyeń nye z ífedł thák ífczęłliwie/ áby była niemiála płáčzem á łzámí licá íwego polać GliczKsiąż C2v (8); LubPs Z3v (3); KrowObr 52v (9); RejWiz 183v; RejZwierz 54v (2); BibRadz *4v (7); BielKron 242v (5); gdy tego przá/ áby then ieden Bog ítworzyciel niebá y ziemie miał vrodzić Syná GrzegRóżn D (4); OrzQuin

Y3; *SarnUzn* E_v; *SienLek* 194; *RejAp* 6_v (9); Nieznałem ia nikogo tákiego/ kogoby biaległowy kiedy prośić miály. *GórnDworz* Aa3_v (7); *RejPos* 9_v (33); *BiałKat* c (4); *HistLan* F3; *KuczbKat* 165 (2); Kto Kroyniki czyta/ nie naydzie żadnego narodu w żadnym kroleństwie/ áby fie kiedy odmienić w infzy narod nie miał. *RejZwierc* 155 (9); *WujJud* 11 (2); *WujJudConf* 48_v (2); *RejPosWstaw* [41²]_v (3); *BudBib* c3 (3); *BiałKaz* E (4); *BudNT* Hhv (2); *CzechRozm* 23 (58); *PaprpPan* E4_v (2); *ModrzBaz* 6 (6); *SkarJedn* 44 (4); *Oczko* A2_v (3); *SkarŻyw* 242 (3); *MWilkHist* 13; *StryjKron* 91 (3); żaden te^{go} z piłmá ś. nie pokaże/ áby to fwe kroleństwo/ moc/ zwierzchność y rząd/ miał komu Chrifus Pan zlecác *CzechEp* 328 (40); *CzechEpPORz* **_v; *NiemObr* 20 (13); *ReszPrz* 78 (3); *ReszHoz* 140; *WisznTr* 13 (3); *ArtKanc* B6; nieflýchác/ iżby kiedy w Polfcze o potwarz pryłkować kogo miáno. *GórnRozm* G3; *Paprup* C2 (5); *ActReg* 114; *GostGospSieb* +2; *GrochKal* 24; *Phil* S; *KochCz* A4_v (3); *KochFrag* 48; *OrzJan* 17 (9); *KołakSzczęśl* B4 (2); *WujNT przedm* 6 (11); *WysKaz* 16 (2); *SarnStat* 704; *SkarKaz* 453b (2); *PudłDydo* A3_v. [*CzechEp* 275 cf *W funkcji praes*; *BibRadz* Ios 10/14, *RejAp* 177_v, *RejPos* 229, 230_v, 272_v, *SiebRozmyśl* F2_v cf **2.A.b.ż.** con]. ~

Bez określonej funkcji czasowej, np. „aby miał być”, „który by miał być” = aby był, który by był (1237):

~ *praes [ze spójnikiem „iż”] (1): iż on młodzy będąc ma mnie rofkázować stárzemu/ to nieflufzna rzecz* *BielKron* 130.

con [w tym: ze spójnikiem typu „aby” (1036), zaimkiem względnym (200)] (1236): *MetrKor* 26/62_v (2); O Moia milá matko/ racz wiedzietz ijżci mi tego vdzialatz niefluffá/ aby ty pirwey vmrżétz miała niżli iá. *OpecŻyw* 81_v (3); *PatKaz II* 41_v (2); *PatKaz III* 89_v; *HistJóz* D3; *FalZioł* V 47; *BielŻyw* 74 (3); *GlabGad* A2_v (3); *MiechGlab* 51 (2); *KłosAlg* A2; *WróbŻołt* 73/21; *WróbŻołt Glab* A4_v; *LibLeg* 10/56_v (30); *RejPs* 17 (28); *ComCrac* 14; *RejRozpr* C3_v (2); *LibMal* 1544/88_v; *RejJóz* A7_v (12); *RejKup* 18_v (8); *HistAl* B5 (4); *KromRozm I* N4_v; *MurzHist* S2_v (2); *MurzNT* 31; *KromRozm II* a4 (4); iż za nauką jednostajnych pism ustanie różnica wiary i opinij, ktore by jedność cbrześcijańską targać mieli. *Diar* 51 (21); *DiarDop* 99 (7); *BielKom* E6; nychcą fie wtrzymáwác áby nyemyály z mężmi fwemi obcowác. *GliczKsiąż* D5 (14); *LubPs* D3 (18); *GroicPorz* h2 (4); *KrowObr* A2 (31); *RejWiz* 1_v (12); A ták ktożem ia ieft/ ábym mu miał odpowiedác/ á że bym miał mowić fwemi flowy kniemu? *Leop Job* 9/14 (37); *OrzList* iv; *UstPraw* E2_v (4); *RejZwierc* 30_v (4); *BibRadz* *2_v (52); *OrzRozm* R2 (2); *BielKron* 48 (22); *GrzegRóżn* C (4); *KwiatKsiąż* B (9); *Mącz* 45b (27); *OrzQuin* E2_v (3); *SarnUzn* D7_v (3); *SienLek* 5_v (4); *SienLekAndr* a2_v; *RejAp* 58_v (14); trudno tho człowiekowi przewieść ná łobie/ áby drugiemu w rozumie/ miał puśćić przodek. *GórnDworz* M4_v (33); *GrzepGeom* C2 (3); *HistRzym* 85 (6); Azaliż ieft ktory tákí ociec nagorłzy łwiátá tego/ áby tákowego pokoiu á tákíey łpráwy miał vczyć dzyatki łwoie. *RejPos* 334 (154); *RejPosWiecz*³ 98; *BiałKat* 46 (12); *GrzegŚm* 10 (2); Przyiaciół inych nie máłz z dawná záchowálych/ Coby go przyiac mieli w leciech oštárzálych. *HistLan* B (2); *KuczbKat* 5 (14); *RejZwierc* 1_v (47); *BielSpr* 51 (2); *WujJud* 2_v (14); Niemieymy tákowego nabożeństwą w łobie/ ábyłmy ludzką robotę chwálić mieli *WujJudConf* 51_v (12); *RejPosRozpr* c3; *RejPosWstaw* [21³]_v (4); *BudBib* b3_v (12); *HistHel* (2); *MycPrz* I A2 (4); *Strum* A4_v (6); *WierKróc* A3; *BiałKaz* D2_v (3); żaden fie ná cię nie tárgnie/ ábyć źle vczynić miał *CzechRozm* 202 (47); *PaprpPan* F3 (8); *KarnNap* B3 (2); Zakon też Máchometow broni tego/ áby

ktokolwiek teyże wiary/ w liczbie niewolników miał być poczytan *ModrzBaz* 48v (41); *SkarJedn* A2v (22); *KochOdpr* A4v (3); *Oczko* 2v (8); *KochPs* 18 (7); Iklonić fercá niemogę/ ábych miał w wierze wálzey vmrzeć. *SkarŻyw* 369 (37); *KochTr* 24; *StryjKron* 125 (3); *CzechEp* 5 (41); *NiemObr* 5 (20); *KochFr* 5 (3); *KlonŻal* A4; *ReszPrz* 86 (4); *WerGość* 223; *WerKaz* 287; *WisznTr* 4 (4); *KochPieś* 10 (3); *KochTarn* 73; *PudłFr* 14 (3); *ArtKanc* B15v (3); Aczćibych ia niechćiał żeby o káźde zábićie gárdłem kárác miano *GórnRozm* E4 (9); *PaprUp* C3 (4); *ZawJeft* 20 (3); *ActReg* 11 (17); *GostGosp* 120; *GostGospPon* 170; indziey drogi nie máłz ktorąby lie iechác miáło. *Phil* O4 (16); *GórnTroas* 15 (3); *KochCzJan* A2v; *GrabowSet* B3 (7); *KochFrag* 14 (3); *OrzJan* 9 (30); *OstrEpit* A4; *LatHar* +4v (2); *WujNT przedm* 4 (38); *WysKaz* 20 (3); *JanNKar* E2; *SarnStat* 38 (33); *SiebRozmyśl* B4v (9); *ZapMaz II G* 97/90v; *PowodPr* 73 (3); *SkarKaz* 351a (16); *VotSzl* A2v; *CiekPotr* 48 (6); *CzahTr* H2 (2); *GostCast* 37 (3); *PaxLiz* A3v; *SkarKazSej* 666b (7); *KlonFlis* D3v; *PudłDydo* A4v (2); *ZbylPrzyg* B2v (2).

Fraza: »aby się spodziewać (a. nadzieję mieć) mieli« [*zapewnienie, że się coś stanie*] (2): *KuczbKat* 85; niegodzi lie bowiém/ y nieprzyfłtoi ábyfmy lie czego dobręgo z téy woyny fpodziéwác mieli *OrzJan* 129.

Szereg: »ktory by miał albo mógł« (1): abi zadnego nygdziesz na przewoziech nyepzewozono przes lyftv náłczego. Zwłaczta takowich ktorzi bi przyechawschi panstwv wálchemv miely abo mogly szkode vdzialacz *LibLeg* 10/68. ~

W okresie przeciwstawnym, np. „co ma, miał, coby miał być” = zamiast być, zamiast żeby był (76): ~ *praes* [w tym: ze spójnikiem „-li” (4), „gdy” (1), z zaimkiem względnym (1)] (6): *BierEz* B2v; gdi lie mamy śmiać płáčemy *HistAl* 4H7; mamyli głodem vmrzeć/ podźmy do woýłká nieprzyiacielłkiego/ owa lie nád námi zmiłuią. *BielKron* [85²]v; *RejZwierc* 60; *ArtKanc* Sv; *GrochKal* 7.

praet [w tym: ze spójnikiem „co” (29), „gdzie, gdy, kiedy” (7), „li” (1), z zaimkiem względnym (4)] (41): ya kthorym był myal bicz fzyn wyécznego pothąpyenya. ftalem fzye fzynem wecznego fzbawyenya. *PowUrb* +3; yfz myałtho thego czo myano bylo owcze y barany spol náłfych zegnacz. Thedy yvřł therálf yedno syedm mył od Braczlawa y owcze y Barany poddany Czefarłcz;y na náłfych polyach pałzą. *LibLeg* 7/103 (2); *RejPs* 158; *RejKup* y3; *RejWiz* 100; *RejZwierz* 74; *BielKron* 164v (4); co miał ná fię fłkárzyć/ to lie chwalił *GórnDworz* Q4 (4); *KarnNap* C4; *SkarŻyw* 89 (2); *StryjKron* 452 (3); *NiemObr* 21; *KochFr* 113; *PudłFr* 34; *ArtKanc* N9v; *GórnRozm* H4; *GostGospSieb* +3v; *GrochKal* 4; *GórnTroas* 21; Niewdźięczności dość kiedym miał dźiękowác *GrabowSet* N2v (6); *KochAp* 13; *PowodPr* 15 (4); miałemli czáfowi prozno dác vpływác/ Wolálem te wierfzyki ták po fłowku zrywác. *CzahTr* C4v.

con [w tym: ze spójnikiem „coby” (13), „gdzieby, gdy(ż)by, jeśliby” (10), „aby, żeby” (2), z zaimkiem względnym (3), bez spójnika (4)] (29): *FałZioł* II 2b; *BielŻyw* 23; *GlabGad* B2v; *HistAl* 17; *MurzNT* 51; *DiarDop* 100; *GliczKsiąż* N8; *GroicPorz* mm2v; *Leop Iac* 4/15 (2); *BielKron* 188v; *RejPos* 184 (2); *HistLan* B; Bo coby miáło drzewko rość/ tho mu onę wilgotność chwałt wyciągnie. *RejZwierc* 107; iako teź ono co Oleum/ oleiem przekłáda/ [...] miáło tego coby miał przełóżyć/ oliwa *BudBib* b2; *CzechRozm* 235v (3); *ZapKościer* 1586/66; *ArtKanc* Q5v; *GostGosp* 58; *RybGęśli* C3v; *WujNT*

Iac 4/15; miał bym nápiřác czas, otoż wolałbym ie nápiřác oto ták/ čas JanNKar E2v; JanNKarOrz F3v; SkarKaz 383a; KlonFlis F2; Cobyś miała ná fię wdziać/ wdźiey ná corkę řwoię ZbylPrzyg B. ~

W kontekstach dotyczących wprowadzania w błąd lub ulegania pomyłkom; con (98):

~ *W funkcji praes, np. „jakoby, aby miał być”, „który by miał być” = że jest, który jest [w tym: ze spójnikiem typu „aby” (9), „jakoby” (8), z zaimkiem względnym (2)] (19): KromRozm III L5v; GliczKsiąż F4 (2); RejWiz 108v; BibRadz I 273v (2); Mącz 459b; SarnUzn G6v; mnimieli áby ducha iákiego widzieć mieli. RejPos 114v (2); Począł rzkomo s pirwotku czynić tę pořtawę/ iákoby nic dbać nie miał o tákowe rzeczy HistLan C3v; KochMon 27; CzechRozm 178 (3); KochPs 190; gdy kto/ biorąc y máiąc fię zá tego/ coby mówić miał řłowo Boże/ on przeřię mówi to/ co fię iemu zda CzechEp 163 (2); NiemObr 113.*

W funkcji praet, np. „Żeby miał być” = że był [w tym: ze spójnikiem typu „aby” (9), „jakoby” (5)] (14): FalZioł I 148c; BielŻyw 80; námawyał áby Herodá w łowyech zábili á potym zmwili/ żeby myał řam řiebie řwá řtrząłá zábic. GliczKsiąż G2; LubPs L4v marg (2); BibRadz 2.Mach 5/6; Mącz 116a; czyniać tę pořtawę/ iákoby on žal/ á řmęthek/ iuż iá ominać miał/ poruczyłá nieco řieřtrze około rzeczy řwoich GórnDworz Bbv; RejPos 114; CzechRozm 238; SkarJedn 135; CzechEp 162; WisznTr 31; WysKaz 19.

Bez określonej funkcji czasowej, np. „jakoby, żeby miał być” = jakoby był [w tym: ze spójnikiem „jakoby” (61), „żeby” itp. (3), z zaimkiem względnym „jako” (1)] (65): SeklKat Zv; KromRozm II x2; Diar 54; Tą náuká máłych dzyatek nye yeřći cyęřzka yáko by kto řobye rozumyeć myał/ y owłřem bárzo lekka GliczKsiąż K; Abowiem tu przypifuiełz obronę Ornatom/ [...] iákoby kxiądz w Ornat obletzony y przybrány/ miał řobie przes to od Dijabelfkiego pokuřzenia/ załřużyć obronę. KrowObr 106 (3); RejWiz 109v; BibRadz I 8a marg (3); GrzegRóżn D3 (2); KwiatKsiąż G3; RejAp 62; GórnDworz P6; GrzepGeom L2; RejPos 273; HistLan C4; WujJud 137; WujJudConf 145v (3); BudBib Bar 5/40; CzechRozm 7v (14); iákoby máiętnořci ludzkie w więřřzey wadze być miały niřli řáme gárdłá ModrzBaz 28 (3); wziął ná fię obráz grzeřzniká/ iákoby wřzeteczořci pátrzyć [...] miał. SkarŻyw [237] (2); CzechEp 50 (10); NiemObr 19 (2); ReszPrz 86; GórnTroas 21; OrzJan 10 (2); WujNT Act 3/12 (3); CiekPotr 72 (2); RybWit C2. ~

*W porównaniach, a więc w kontekstach dotyczących sytuacji nieprawdziwych, np. „jakoby miał być” – jakby był teraz lub przedtem (o czasie decyduje aspekt czasownika lub imiesłowu); con (74): řpadnie z řoża/ by iá miał kto z vmyřłu wyrzucić. FalZioł IV 56a (5); BielŻyw 77 (3); RejPs 51v (2); RejJóz F6; RejKup cc5 (2); GliczKsiąż L3v; RejWiz 24 (9); UstPraw D3; RejZwierz 51 (6); BibRadz I 1d marg (9); OrzRozm M2; BielKron 146 (4); GrzegRóżn L4; RejAp Cc8v; GórnDworz E6 (3); ciągnął po řiemni Okręt [...] ták řpieřzno/ iáko kiedyby miał po wodźie bieżyć. GrzepGeom B; RejPos 3v (3); zowá go więc, powařni ludzie pánienká/ powiedáiać iż czyřty řtáteczny młodzieniec/ by miał być pánienká. RejZwierc 164 (5); WujJudConf 54v; BiałKaz 13v; KochPs 18 (2); wierřze zmářłemu Hozyuřzowi piřżá/ onego vmářłego iákoby Bogiem miał być wzywáia CzechEp 81 (6); NiemObr 104; ReszList 168; ZapKóścier 1588/169; SarnStat 587; KlonWor **2 (2).*

W zdaniu przyzwolonym zakładającym możliwość najgorszą, najmniej prawdopodobną, wręcz absurdalną (80): BierEz Qv (2); OpecŻyw 84v; March² D3; LibLeg 11/85; RejRozpr A4v (4); RejJóz

E3 (2); *RejKup* b8v (2); *HistAl* G7; *MurzHist* G3 (2); *GliczKsiąż* 13; *LubPs* cc marg; *RejWiz* 69 (6); *Leop Matth* 26/33 (3); *RejFig* Bb4v; Nie igray/ iáko mowią/ nigdy Myłzko s Kotką/ Być też wierę miałá być/ y rodzoná ciotką. *RejZwierz* 118v (2); *BibRadz* *5v; *BielKron* 211v; *KochSat* A4v (2); *Mqcz* 232c; *OrzQuin* C4v; *SienLek* 173v; *RejPos* Bv (5); wżákże by lie zyemiá y niebo przewroćić miało/ ináčzey tego rzecz nie możemy *RejPosWiecz*³ [97]v; *BiałKat* 166; *RejZwierc* 27 (9); *Strum* L2v (3); *CzechRozm* 171; *ModrzBaz* 138v (2); *SkarJedn* 135; nigdy ná ten błáđ twoy nieprzyzwolę/ by mi gárdło wziáć y męki wżytki zádáwáć miał. *SkarŻyw* 300 (6); *KochFr* 61; *GórnRozm* E3; *PaprUp* F4; *ActReg* 95; *KochFrag* 25; żeby lynowie ráczey dáli do kościoła/ niżli oycu ábo máćce/ by głódem zdechnáć mieli. *WujNT* 151; *SarnStat* 218; *KmitaSpit* C4v; *SkarKaz* 519a (2); *GosłCast* 10 (4); [aczkolwye bychom myelye wszythczy szemrzecz/ wasz nychczym nvkakyeey szosthacz *HistAl* 1510 268].

W konstrukcjach utartych z niektórymi wyrazami: nie żeby (izby itp.) miał ... (ale) (51):

~ *W funkcji praes = nie jest itp. (16):* *KwiatKsiąż* Dv; Nie izeby ołobno thá Iłtność miałá być/ á ołobno trzy perłony/ ále y owłzem iedność we trzech *SarnUzn* B3; *RejPos* 147 (2); *WujJud* 71v; *WujJudConf* 138v (2); *CzechRozm* 266; *WerGość* 204; Nie żeby fye miał ćiefżyc wylaná krwią. Ale Chce/ bychmy połłuzenftwo oddáli mu w cále. *ZawJeft* 33; *OrzJan* 84; *WujNT* 526 (5).

W funkcji praet = nie był itp. (7): *KwiatKsiąż* P3; śiodmego dnia odpoczynáł/ nie w ten obyczay żeby lie ípracowáć miał/ ále że dnia śiodmego żadney rzeczy dáley nieltwarzáł. *LeovPrzep* G4; *RejPos* 33; *BudBib* 2.Mach 9/22; *SkarJedn* 283; *StryjKron* 244; *WujNT* 4.

W funkcji fut = nie będzie itp. (11): *KrowObr* 178; *BielKron* 230; Włpomináiąc miánowicie Piotr fwięty/ powieda: Iż żywioły wżytki będą ogniem wyczyfiony y z nowu odnowiony. [...] nie izćiby to ftáre niebo álbo ftára ziemiá zágináć miałá/ ále będzie odnowiona *RejAp* 175 (5); *RejPos* 319; *Oczko* 39v; *PaprUp* I2v; *WujNT* 248.

W funkcji postulatorywnej = nie powinien itp. (17): *MurzHist* G4v; *MurzNT* 46; *GroicPorz* c3; *KwiatKsiąż* C4v; iz tho ochędołstwo [...] ielt przyrodzone oney białeygłowie/ nie żeby lie ná to dla chłuby/ wydawáć miałá. *GórnDworz* G2v (2); *RejPos* 3v (3); *RejZwierc* 77v (2); *MycPrz* I [C]2v; Białym głowom poftánowili ftarfzy ku płáczu żáłobnému/ Rok/ nie izby ták długo plákáć miály/ ále żeby dluzey nieplákáły. *BiałKaz* D3; *WujNT* 2.Cor 8/13 (3); *SkarKaz* 311b. ~

nie rzkáć żeby (aby itp.) miał ... (ale) = nie tylko nie, ale też nie (36):

~ *W funkcji praes = nie jest itp. (12):* *MurzHist* B2v; *BibRadz* *5; Ze nierzkáć by miály dbáć ná fwe powinności/ Ale ízydzá z rodzicow w ich zefżley ftárości. *HistLan* B2v; *CzechRozm* 85v (4); *CzechEp* 199 (3); *GórnTroas* 27; *OrzJan* 125.

W funkcji praet = nie był itp. (14): *GórnDworz* X5v; *HistLan* F4v; o którym Ian áni pomysłał/ nierzkáć żeby co tákiego twirdzić miał. *CzechRozm* 25 (8); *ModrzBaz* 37v; *CzechEp* 52 (2); *OrzJan* 125.

W funkcji postulatorywnej = nie powinien (2): *BibRadz* I 90c marg; iz wierny: nierzkáć/ żeby fię páráć miał tym częgo w piśmie ś nie máłz/ ále że y o tym wiedźciec nie ma. *CzechEp* 133.

W znaczeniu możliwości = nie może itp. (8): *KromRozm* II d3 (2); *Diar* 88; *GórnDworz* V3; bes ktorey [tj. opatrności bożej] y włos ieden z głowy náłzey ípáść nie może: nie rzkáć izby lie ták rzecz

wielką y ciężka bes woley y dopuśczenia Bożego łać miałá. *CzechRozm* 245 (3); że łobą ledwie rużyć mogę/ Nierzkąc bym łie miał puścić w niéy [zbroi] ná dálżą drogę. *WyprPl* Bv. ~

nie tylko aby (żeby itp.) *miał ... (ale) = nie tylko nie; z dodatkowym przeczeniem: nie tylko nie ... a coż dopiero; nedum + coniunctivus impf* *Mącz*; *multo minus + inf, tantum abest ut + coniunctivus praes* *Modrz* (97):

~ *W funkcji praes = nie jest itp.* (32): *LibLeg* 11/152; nie tylko aby się temu miało dosyć dżać, ale nie każą nam o tym wszyćkiem ani mowić *Diar* 36 (2); *LubPs* A5; *KrowObr* B3; *RejAp* 154v; *RejPos* 39v (13); *KuczbKat* 370; Dziś ledwe iż nie wie co kiedy y v ktorego wárzą/ nie tylko áby nie miał wiedzieć inych łpraw á połtepkow náłżych. *RejZwierc* 188 (6); *MycPrz* II B [3]v; *ModrzBaz* 72v; *CzechEp* 19; *NiemObr* 151; *WerGośc* 204; *ActReg* 4.

W funkcji praet = nie był itp. (23): *RejPs* 92; *Diar* 45; *KrowObr* Bv; Papież Konftánty nie tylko áby go miał łłuchác/ ále y klátwę nań dał *BielKron* 167v (2); *RejAp* BB5v (3); *RejPos* 34v (8); *BiałKat* 296; Lwi nie tylko áby mu co złego vczynić mieli/ ále [...] počćiwość mu, wielką czynili. *RejZwierc* 202v (2); *RejPosRozpr* cv; *BiałKaz* B4v; *ModrzBaz* 113v; *ReszPrz* 35.

W funkcji fut = nie będzie itp. (14) : *LubPs* Z5v; *RejWiz* 10; *BielKron* 82v; *Mącz* 244c; *RejAp* 44v (3); iż nie tylko áby łie kiedy miały otworzye á obiásnić oczy ich/ ále zówždy tym więcey y łrodzey zácimione á zállepione będą *RejPos* 210 (3); *RejZwierc* 17v (3); *ModrzBaz* 42.

W funkcji con (1): my na ten czas nie tylko abyśmy co pożytecznego postanowić mieli [= *nie postanowilibyśmy*] [...], ale pewnie zamieszali[by]śmy się *Diar* 68.

W funkcji postulatorywnej = nie powinien (18): *BielKron* 255; nie tylko byćcie go łłuchác mieli/ ále y ná drodze niech nie ma od was żadnego pozdrowienia. *RejAp* 18v (3); *RejPos* 13 (16); *RejZwierc* 79v (2); Tákowe zasługi/ nietylko áby niemiály być ná baczeniu v tego ktory práwá łtánowi/ álebych to rad widział/ áby ie co nawięłżemi zapłátami nágradzano y zdobiono. *ModrzBaz* 71v; *GostGosp* 162.

W znaczeniu możliwości = nie może (9): *RejKup* h7; tego co wam powiedam wyrozumieć nie możecie/ nie tylko ábyście łie łami częgo domyłłić mieli. *RejPos* 131 (3); *RejZwierc* 38 (4); *GrabowSet* N4v. ~

niżli ma, niżliby miał = zamiast + inf, zamiast żeby; wyraża sytuację niepożądąną lub nieprawdopodobną (rzeczywistą lub możliwą), niekiedy z odcieniem czasowonastępczym [użycie form różnych czasów i trybów nie zmienia rzeczywistych stosunków czasowych] (226):

~ *praes* (30): *OpecŻyw* 28; *RejJóz* B7v; *RejKup* L; *RejWiz* 184v; *OrzRozm* K4y; Lepiey było ábyłmy byli w Egipcie pomárli/ niżli thám mamy pogináć od mieczá *BielKron* 40v (2); *RejAp* 136v (2); *GórnDworz* E (6); *RejPos* 61 (5); *RejZwierc* 228; *Strum* F2; *PaprPan* Gg3; Wolę że mię człowiek vderzy cnotliwy/ Niż mię ma bálłámem nátrzeć niewłtydliwy *KochPs* 205; *PudłFr* 35; *GórnRozm* Mv; *KmitaPsal* Av; *PowodPr* 53; *GostCast* 59 (2).

praet (7): *RejPos* 138v; Iż nigdy nie żálówali/ Kiedy počćiwie milczeli/ Niżli bełkocąc łgác mieli. *RejZwierc* 233v (2); *SkarJedn* 164; *SkarŻyw* 50 (2); *ActReg* 86.

con (189): *BierEz* S3v; *OpecŻyw* 69v (2); *BielŻyw* 10 (2); *BielŻywGlab* n1b 10; *GlabGad* O5v; *MiechGlab* 54; *WróbŻółtGlab* A2v; *RejPs* 131; *SeklKat* E3 (3); *RejKup* d8 (2); *HistAl* C7 (2); *MurzHist* D; *MurzNT* A4 (4); *BielKom* D3v; *GliczKsiąż* I4v (7); *LubPs* bb4v; *GroicPorz* m4v (6); *KrowObr*

221v (2); *RejWiz* 121v (2); *Leop, Matth* 5/29 (2); *RejZwierz* 42v; Złość moia węcziła iest niżby mi ią odpuścić miano. *BibRadz Gen* 4/13 (5); *OrzRozm P2* (2); *BielKron* 76v (8); *GrzegRóżn* E2v; *KwiatKsiąż* N2; *Mącz* 194d (3); *GórnDworz* C2v (18); *HistRzym* 86; ktore [obietnice boże] niżliby fie odmienić miały/ musiały fie pirwey wżytek świat odmienić *RejPos* 270v (11); *KuczbKat* 395; Iż lepiej iż ia ciebie vtopię/ niżlibyś ty mnie vtopić miało. *RejZwierz* 38 (18); *BielSpr* 9 (3); *WujJud* 50 (2); *BudBib Dan* 13/23; *BialKaz* M2v; *CzechRozm* 67v (7); *ModrzBaz* 13v (7); *SkarJedn* 297; rychleybych sobie nos y vftá vrznęła y oczy wylupila/ niżlibyich ná ktore małżeństwo zezwolić miała. *SkarŻyw* 161 (7); *KochTr* 5; *StryjKron* 657; *CzechEp* 16 (7); *BielSen* 6 (2); *BielSjem* 4 (2); *PudłFr* 42; *GórnRozm* C4 (3); *Paprup* E2v; *ActReg* 54; *GostGosp* 120; *Phil* B4 (7); *GórnTroas* 46 (2); *GrabowSet* Gv (2); *OrzJan* 95 (2); *WujNT Matth* 5/30[29] (6); *SiebRozmyśl* C4; *GrabPospR* K4v; *PowodPr* 57; *SkarKaz* 314b; *VotSzl* Dv; *CiekPotr*)(2v; *GoslCast* 39; *PudłDydo* A3v (2). ~

trudno itp. ma [w tym: *trudno* (331), *prożno* (81), *dar(e)m(n)o* (12), *z trudna* (11), *rzadko* (5), *z trudnościami* (4), *z strachem* (1)] [wyraża przeczenie (z dodatkowym przeczeniem – twierdzenie), często z odcieniem niemożliwości]; *vix potest Mącz, Modrz; non est PolAnt, Modrz; non + vb PolAnt; ne quidem potest, nihil videtur posse Mącz; difficile, est, non est quod + vb, vix + vb Modrz* (445):

~ *W funkcji praes i fut = nie będzie, nie może być itp. (w chwili obecnej, w przeszłości lub zawsze)* (304):

~~ *praes* (251): *March*¹ A4v; *BierEz* L4v (2); *ForCnR* E2v; ołmega kxięzycza/ ktore fie dziatki rodzą/ połpolicie á rzadko ma pochybyć: aby miały żywo zoftać. *FalZioł* V 16c (6); *GlabGad* L8 (2); *March*³ V5v; *RejPs* 31 (5); *RejRozpr* 14 (3); *RejJóz* B7v (5); *RejRozm* 406; *RejKup* c7 (7); *MurzNT* 88v; *Diar* 33 (2); *DiarDop* 108 (2); *BielKom* Av (2); *GliczKsiąż* M7v; *LubPs* M2 (6); *GroicPorz* 11v; *KrowObr* 67; *RejWiz* 33v (9); *RejFig* Ee4; *RejZwierz* 68 (3); gdyż trudno thy słowá Greckie właśnie wyrażone być máią ięzykiem náłzim. *BibRadz* II 120c *marg* (2); *OrzRozm* T3v; thy prożno małz rzecz poczętą dokonać *BielKron* 299v (11); *KochSat* [C2]; Timeo ne non impetrem Boyę fie ze z trudná mam vprosić. *Mącz* 456a (5); *SienLek* 105 (2); *RejAp* 7 (8); *GórnDworz* C6v (9); trudno fie máią wymowić z grzechu swoiego. *RejPos* 61v (20); Trudno ich wyluchác Pan niema *BialKat* 146 (2); *BielSat* G (2); *HistLan* A3v (2); *KuczbKat* 200; *RejZwierz* A3 (32); *BielSpr* 3 (4); *WujJudConf* 48v; *MycPrz* II C4v; *Strum* D4 (7); *CzechRozm* 3 (9); *Paprupan* Cv (2); *ModrzBaz* 33v (4); *SkarJedn* 159; *Oczko* 27 (4); *SkarŻyw* A5 (5); *CzechEp* 110 (5); Przyidzie go im kędy ná powietrzu łzukác/ gdyż go ná ziemi pokazác z trudnościami máią. *NiemObr* 179 (3); *KochFr* 42; *KochSz* C2v; *ReszHoz* 124; *WisznTr* 9 (2); *BielSen* 14; *KochPieś* 17; *ArtKanc* L12v; *GórnRozm* A (2); *KochWr* 19; *ActReg* 58 (2); *GostGosp* 124; *GrochKal* 8; *GrabowSet* O (2); *KochFrag* 41; *KolakCath* B4 (2); *WujNT Matth* 19 *arg* (3); *SarnStat* 15 (2); *PowodPr* 26 (2); *CiekPotr* 7; *CzahTr* H2v; *GoslCast* 70; *SkarKazSej* 686a; *KlonWor* 54. Cf *Fraza*.

fut (5): gdy się będą prawa pisanego dzierzeć, [...] trudno będą mieć zbłędzić. *Diar* 94; *GórnDworz* li5; *RejPos* 335; *Paprup* K; *ZbylPrzyg* A4v.

praet (2): *RejRozpr* II2v; ácz fie s ftráchem kto o to pokuśić miał *RejPos* 156.

con (46): *FalZioł* V 34; *RejPs* 60v (3); *RejKup* n5 (2); *MurzHist* K2; *Diar* 82; *DiarDop* 119; tey fwyętey chwale Pánłkyey ten rozum człowyczy/ Prożnoby myał kyedy łproftać *LubPs* ff4 (2);

RejWiz 18v (3); *RejZwierz* 75v; *BibRadz Eccli* 26/25[28]; *RejAp* 184v; rzadko by czo lepszego zbudować miały [stroje]/ iedno to/ że człowiek zniewieścieie *GórnDworz Ee2v* (2); *RejPos* 1v (13); *RejPosWstaw* [143²]; *CzechEp* 91 (2); *CzechEPOrz* **2; *KochSob* 63; trudno bych ia ciebie Miłowac miał *PudlFr* 28; *ArtKanc* P15v; *KochPij* C3v; *KołakSzczeńśl* Dv; *JanNkar* E3; *SarnStat* 87; *GoslCast* 60; *ZbylPrzyg* A2v. Cf *Fraza*.

Fraza: »trudno *itp.* się spodziewać (*a. nadziewać, a. nadzieję mieć*), obiecować sobie, tuszyć sobie ma *itp.*« [zapewnienie, że coś się nie zdarzy] = *non est quod speret Mącz* [szyk zmienny] (11 : 1 : 1): *LubPs* B5v; *BielKron* 52v; *Mącz* 379d; *Prot* D4v; *BiałKaz* B; *CzechRozm* 261; bez ktorego [tj. obyczajów polepszenia] trudno y powiedzieć/ iako fię prożno kto ma zwycięstwa [spodziewać [*sine qua difficile dictu est, ut sperare quis possit*]. *ModrzBaz* 127v (2); *SkarJedn* A*v (2); *KochPs* 7; *PudlFr* 40; *VotSzl* B2. ~~

W funkcji praet = nie mógł *itp.*; *praet* (22): *MiechGlab* 43; *RejPs* 79v; *MurzNT* 38v; *RejWiz* 133v; trudno nas mieli ratować [trzelbą swoią przez thák dáleki cel *BielKron* 454 (4); *Vita talis fuit, ut nihil posset accedere*, Ták cnotliwego żywotá był/ że z trudná miał być słachetniejszy. *Mącz* 439a; *Prot* A4; *GórnDworz* G4; *RejPos* 38v (2); *CzechRozm* A3v; *SkarŻyw* 13 (3); prożno fię tedy miał flubować ochrzcić/ ponieważ iuz był Chrześcíaninem *StryjKron* 437; *KochWz* 138; *PudlFr* 27; *PaprUp* I4v; *GoslCast* 57.

Z odcieniem postulatycznym = nie powinien, niech nie będzie *itp.* [w tym: prożno (67), trudno (39), darmo (10), z trudna (2), daremno (1); stosunek wariantów odmienny niż w funkcjach poprzednich] (119):

~~ *praes* (110): *March*¹ A4; Czym fię komu nie godzi być/ Prożno fię má o to kuścić *BierEz* Pv; *RejJóz* H2 (2); *RejKup* Cv (3); *Diar* 31; *DiarDop* 100; *LubPs* Rv (3); A przešto fię darmo małz tym twoim dowodem [prośnym/ a Kaifałzowym chełpić *KrowObr* 23v (12); *RejWiz* 8v (4); *OrzList* h3v; *BielKron* 58 (4); O to [wego Márfałká] prożno maćie winić *Prot* G2v; iž fię potowi s trudná kto bronić ma/ gdyż przezeń/ pozbywa ćiało zbythnich wilgości *SienLek* 136v (2); *RejAp* [14]v (9); *GórnDworz* D7v (4); *RejPos* 30 (6); *BiałKat* b2v marg (3); *BielSat* G2v; *RejZwierz* 106v (4); *BudBib Eccli* 14/17; *MycPrz* I C; *BiałKaz* M3v; *CzechRozm* 55v (7); *PaprPan* D4 (2); *SkarJedn* 353 (2); *KochPs* 16 (2); *SkarŻyw* 437; *CzechEp* 51 (3); *NiemObr* 103; *KochFr* 4 (2); *WisznTr* 35; *BielSen* 16 (2); *BielSjem* 3; *KochPieś* 10 (2); *KochTarn* 16; *PudlFr* 35; *GórnRozm* A2v; *KochWr* 31; *GoslGosp* 154; *KochFrag* 46; *WujNT* 77; *PowodPr* 55; *SkarKaz* 42a (2); *GoslCast* 19 (2); *PaxLiz* C3; *SkarKazSej* 661a (4); *KlonFlis* Ev.

con (9): *Diar* 84; *BibRadz* I 273v; *RejZwierz* 242v; *BielSpr* b3; Przeciwko pismu Bożemu prożno by kto miał ták piłac iako y mowić. *MycPrz* II B2v; *CzechRozm* 214 (2); *CzechEp* 8; *KochFrag* 15. ~ ~ ~

wyjqszy by miał, chyba (iž)by (żeby) miał (w zdaniu zakładającym sytuację wyjątkową) (3 : 3): Acžkolwiek fię zawždy [...] mamy vczyć: wyiawłzy [!] by to kto łobie rozumieć miał/ yłz iest łzkaradniejszy rzecz vczyć fię/ niz nic nieumieć. *KwiatKsiąż* E4 (2); *Oczko* 33v; aby włzyłtki zagony iednákuczkie y iednyłkie były: chyba żeby ołtáteczny zagon miał bydž mniemyłzy. *GoslGosp* 156; *OrzJan* 39; *SarnStat* 557.

a. W pytaniu retorycznym z zakładaną odpowiedzią przeczącą (w zaprzeczonej – twierdzącą) (1085) :

Z zakładaną odpowiedzią w *praes*, *np.*, *nie jest* (113):

~ *praes* (58): *RejRozpr* A2; *RejKup* f7 (2); A kto nieieft flugá Boży/ a tzyiże ma być infzy/ iedno Dijabelłki? *KrowObr* 18 (3); *RejZwierz* 17v (2); *BibRadz* *Gen* 23/15; *KochZg* A3v; Quid ni, Czemu nie/ Czemu nie mam znác/ znam. *Mącz* 341b; *GórnDworz* R5 (2); *HistRzym* 46; *RejPos* 103 (3); *BiałKat* 158v; Y czymże ty małz być lepszzy niż oni ludzie święci [...]? *RejZwierz* 152v (3); *WujJud* 58 (3); *CzechRozm* 26 (4); *SkarJedn* 14 (3); *Oczko* 30v; *SkarŻyw* 126; *CzechEp* 121; *NiemObr* 138; *PudłFr* 51; *OrzJan* 24; *LatHar* 58 (2); *WujNT przedm* 8 (5); Abo to fámi maćie tylko miełzkác ná ziemi? *PowodPr* 71 (2); *SkarKaz* 41a (5); Rozumiełz Ze tu miełzkamy? (–) Kędyłz indźie mam rozumieć. *CiekPotr* 81; *GosłCast* 67. Cf *Fraza*.

praet (1): to y brylá/ dułze nie máiąc w łobie [...] miałá lepszá bydź nišli człowiek? *GórnRozm* E4v.

con (54): Tegoć nie mogę porozumieć, Jakąby nędzę mieli mieć Miedzy śmiechem i weselem *BierRozm* 8; *RejKup* Ccv; *LubPs* ee6v; *RejWiz* 52v; *OrzRozm* R; *SienLekAndr* a2v; *RejAp* 58v; *GórnDworz* C5 (3); *RejPos* 235 (3); *BiałKat* 283v; Więcbym ia lepszym być miał niż drudzy bywáli *HistLan* F6 (3); *RejZwierz* 147v (4); *WujJud* 71v; *BudBib* e3; Cołz rozumiećie. Aby tych cnotliwych ludzi/ ktorzy y zażywotá y po śmierći Páná nieopuścili? [...] Niezapłacone załugi od Páná Bogá wołác niemieli? *BiałKaz* M2v; *CzechRozm* 26 (12); *Oczko* 28v; *SkarŻyw* 118; *MWilkHist* Hv; iákożby fię miało godźić przydawác co do Teftámentu ábo łłowá Bożego *CzechEp* 114 (7); *NiemObr* 113; *PudłFr* 8; *OrzJan* (3); *WujNT* 1.*Cor* 10/19 (2); *SkarKaz* 350a.

Fraza: »co (za)szkodzić (a. przeszkadzać), wadzić ma« [szyk zmienny] (3 : 2): *RejPs* 189; *HistLan* D3v; *RejZwierz* 71v; Ale cóż to Rzeczypołpolitéy łzkodźić ma/ żem ia ábo łákomy/ ábo vtrátny? *KochWr* 31; *OrzJan* 121. ~

Z zakładaną odpowiedzią w *praet*, *np.*, *nie był* (38):

~ *praet* (21): *BierEz* R3v; *RejPs* 204; *GliczKsiąż* M4; *Mącz* 476c; *RejPos* I9v (3); Niewiem komu ná świecie gorzey fię sftác miało. *HistLan* F; *RejZwierz* 27 (2); *BudNT przedm* c2; *CzechRozm* 150v; *SkarJedn* 80; Miałem gárdzić? przyiałem *KochOdpr* B4; *SkarŻyw* 101; *CzechEp* 64; *NiemObr* 72 (2); *SkarKaz* 41b (2); *CiekPotr* 44.

con (17)): *PatKaz III* 112; *GliczKsiąż* H8v; *OrzQuin* Hv; *GórnDworz* Q8 (2); *WujJud* 66; *CzechRozm* 18 (3); Izalibyś ty prózno łtworzyć miał człowieká? *KochPs* 135; *CzechEp* 207 (2); *ReszPrz* 46; *SkarKaz* 41b (3); ktore [pieniądze] Powiáda żem mu ia dał, á ia go iáko żyw Nie znam [...]. Temubych Miał powierzyć pieniądze? *CiekPotr* 73. ~

Z zakładaną odpowiedzią w *fut*, *np.*, *nie będzie* (86):

~ *praes* (46): *ForCnR* C2; *PatKaz III* 88v; Ale czemułz iuż y fiemie mam daley frałować *RejJóz* O5v (3); *RejKup* 12v (2); *LubPs* Z5v; *Leop Ex* 8/26 (3); *RejZwierz* 42; *BibRadz* *Iob* 13/14 (3); gdyż on Bogá zdrádził/ [...] á coż niema Krolowey zdrádzić *BielKron* 311v (2); *Mącz* 41d; *RejPos* 248v; *BiałKat* 356; *BielSat* D4v; *RejZwierz* [193] (6); *BudBib* *Eccle* 7/17; *ModrzBaz* 6v (2); *SkarŻyw* 101 (3); *KochEpit* A3v; *ReszPrz* 49; *BielRozm* 32; *OrzJan* 83; *WyprPl* B4v; *KołakCath* C; *PowodPr* 29 (4); Cołz? iáko żebraczkę łáką, mam sioftrę fwoię dáć zá cię [...]? *CiekPotr* 51; *SkarKaz* 669b; *ZbyłPrzyg* B.

con (40): *RejPs* 112v; *LibLeg* 11/88v; *RejFóz* L5; *LubPs* V3v; *RejWiz* 22; Niechciałem thego oycu y mątce fwey powiedzieć/ á tobiebych miał powiedzieć [*indicare potero*]? *Leop Iudic* 14/16 (3); *BibRadz Ex* 6/12 (2); *BielKron* 70v (3); Cur tibi hoc non gratificer, nescio, Nie wiem czemubych cy tego odmówić miał. *Mącz* 149b (4); *RejPos* 106v (4); *KuczKat* 435; *BudNT 1.Cor* 5/13[12]; A miałże bych ia więcej iego Filozowfkim wywodom wierzyć/ á niż doświadczeniu *CzechRozm* 85 (5); *ModrzBaz* 103v (3); *KochPs* 75; *KochTr* 21; *CzechEp* 74 (2); *OrzJan* 13 (2); *SkarKaz* 275b; *CiekPotr* 58; *GoslCast* 47. ~

Z zakładaną odpowiedzią w con, np. nie byłby (2):

~ *praet* (1): A kto miał wierzyć/ by był cudow nie czyni! *SkarKaz* 417a.

con (1): gdi by to belo fzło prawnie/ [...] ktofz bi fie bel Decretem fprwadliwem [!] brzidzić miał *PaprUp* G2. ~

α. *Z zakładaną odpowiedzią postulatyczną, np. nie powinno, niech nie będzie, nie chcę, żeby było* (395) :

praes (316): *OpecŻyw* [34]v (2); *ForCnR* D; Przecz że thedy one niebogi miał być tak wzgardzone á podlefze niżli mężowie. *GlabGad* A2v; *RejRozpr* E4; *SeklWyzn* e3; *RejFóz* C6 (5); *RejKup* Dv (3); *HistAl* D2v (2); *GliczKsiąż* E4; *LubPs* N2 (4); A Więc fie iuz dla thego Papielz ma nád Páná Kryftulá podnoić? *KrowObr* 25 (5); *RejWiz* 18 (5); *Leop Deut* 5/25 (4); *RejFig* Cc2v; *RejZwierz* 29v (2); Wnidz błogofławiony od Páná což tu małz ftać [*quid manes*] ná ftronie? *BibRadz Gen* 24/31 (10); *OrzRozm* K4v (2); *BielKron* 50 (9); *GrzegRóżn* N4; *KwiatKsiąż* N2; *Mącz* 71c (3); *OrzQuin* H2; *SarnUzn* B7 (2); *LeopPrzep* a3v (3); A což iuz dáley mamy rozmyllác *RejAp* 178 (6); *GórnDworz* Sv (3); *HistRzym* 85v; *RejPos* 6V (43); *BiałKat* 151 (5); przeczże fie frálowác mamy. *RejZwierz* 152v (42); *WujJud* 108 (4); *RejPosWstaw* [21³]; czemu nam to niema być wolno/ co innym narodom wolno? *BudBib* b4v (2); *WierKróc* * B; *BiałKaz* Cv (6); *PaprPan* S; *ModrzBaz* 28 (5); *SkarJedn* 49 (7); co małz fzukác dáley: oto corká twoiá [...] / tę fobie zá żonę wezmi. *SkarŻyw* 486 (14); *KochTr* 24; *StryjKron* 125; *NiemObr* 96 (2); *KochFr* 108; *KochSz* Cv; *WerGośc* 246; *KochPieś* 15 (2); *ArtKanc* P3v; *GórnRozm* D3 (3); *PaprUp* C2 (3); *ZawJeft* 30 (6); *ActReg* 71 (2); *GostGosp* 108 (2); *Phil* E2 (2); Y więc cie nie ma rułzyć ten ciężki płacz wdowi? *GórnTroas* 51 (3); *KochFrag* 51; *OrzJan* 17 (2); *LatHar* 56 (2); *WujNT 1.Cor* 10/29 (2); *JanNKar* Dv; *PowodPr* 41 (5); *SkarKaz* 159b (8); *CiekPotr* 26 (4); *SkarKazSej* 662b (6); *KlonWor* 77; *ZbylPrzyg* A4. Cf *Frazy*.

praet (2): *SkarŻyw* 283; *KochPieś* 7 cf »co masz czynić«.

con (85): *RejKup* o6; *HistAl* C4v; *MurzHist* S3; *DiarDop* 116 (2); *GliczKsiąż* I5v (4); *GroicPorz* gg2; *Leop 2.Reg* 19/35; *RejZwierz* 38 (2); Bo czemuż bym miałá ofierocić [*quid orbabor*] po was obudwu dnia iednego. *BibRadz Gen* 27/45 (4); *OrzRozm* I (2); *BielKron* 64v (2); *KochSat* B2; *GórnDworz* Kk4v (2); *RejPos* 249; Tákże też ty ftałość fwą gdy ná cie przypádnie/ á iuzbyś ia fobie obrzydzić miał *RejZwierz* 172 (8); *RejPosWstaw* 21v (2); *BudBib* c3v (2); *WierKróc* B3; *BiałKaz* L2; *CzechRozm* 24v (10); Ktory obyczay niewiem czemuby miał być gánion [*cur improbandus sit*]. *ModrzBaz* 122v (3); *KochPs* 135; *SkarŻyw* 68; *CzechEp* 120 (2); *NiemObr* 39; *KochPieś* 3; *ActReg* 47; *KołakSzczęśl* B2v (2); *SarnStat* 1288; *GrabPospR* N3; *CiekPotr* 30 (2).

Frazy: »co masz *itp.* czynić« [wyraża dezaprobatę] = *quid mihi (a. tibi) PolAni, Mącz; quid tibi negotii est Mącz; quid acturus es Vulg* [szyk zmienny] (13): *RejKup* c4v (2); Co máią plewy tzyńić/ s płzenicą? *KrowObr* 227v; *BibRadz* 2.Par 35/21; *BielKron* 234; *GrzegRóżn* Gv; *Mącz* 175c (2); cożem ia tu w ták złem kráiu czynić miał? *SkarŻyw* 283 (2); *KochFr* 97; *KochPieś* 7; *WujNT Act* 22/26.

»co mam mowić, powiedzieć, rzec« [zwykle zagajenie tematu] = *quid dicam Modrz, Vulg* [szyk zmienny] (10 : 3 : 1): *MurzHist* O4; *KrowObr* 58v (2); A o onych co mam mowić/ ktorzi śwowolnie mężoboyftwá broiá? *ModrzBaz* 72 (7); *SkarŻyw* 598; *KochWr* 27; *WujNT Hebr* 11/32; A Ty śrzednia Wdowico/ coć też mam powiedzieć/ Domá á nie w gościnie częścíey ty maľz siedzieć. *ZbylPrzyg* B2v.

»co (a, jakoż) rozumieć mamy *itp.*« = *a cóż dopiero, a tym bardziej; an putandum est, quid sentiendum est Modrz* [szyk zmienny] (11:1): *RejPos* 196 (4); *GrzegŚm* A3; *ModrzBaz* 27 (2); która [moc cieplic] iefli ták śprofné gárdłá vléczyć może/ co mamy rozumieć o mniefzjch [...] choróbách? *Oczko* 23v (2); *OrzJan* 114; *LatHar* 214 (2).

»co mam wspomnieć [kogo]« [zagajenie iernatu] (1): A pięć fłábą białą co mam wśpomnieć *SkarŻyw* A3v.

Z zakładaną odpowiedzią w praet, np. nie powinien być (12):

~ *praet* (11): An sedere oportuit domi virginem, Azalż pánná miálá domá siedzieć *Mącz* 378c (2); *GórnDworz* Bb2; *KochOdpr* B4; A com miał mieć zá śprawę z onym Zydem przeklętym *SkarŻyw* 172 (2); *ReszPrz* 98; *SkarKaz* 347a; *CiekPotr* 14. Cf *Fraza*.

con (1): Iefliby przez Almę w przelżłym wierfzurozumiał nierządnicę [...]: á czemuľzby miał być to po tym o cudzołóznicy przydáwác? *CzechRozm* 131.

Fraza: »com (coś) miał czynić« [wyraża dezaprobatę] (2): Pytáćie com miał czynić z tymi Beśtyámi *Prot* A4; *KlonWor* 3. ~

β. *Z założeniem niemożliwości w odpowiedzi: nie może (w pytaniu zaprzeczonym: musi)* (451) :

praes (361): bo niewie^m moy mily fyynu iako iá mám bytz żywa bez ciebie *OpecŻyw* 156v; *BielŻyw* 4 (3); *WróbŻołt* 115/12 (2); *RejPs* 23v (5); *RejRozpr* Dv (2); *RejJóz* B6 (8); *RejKup* Bv (6); *HistAl* K3; *MurzHist* F2; *KromRozm* III C; *Diar* 29 (2); *DiarDop* 101 (2); *BielKom* D4 (2); *GliczKsiąż* B7v (6); Ktoż ma znać moc gniewu twego wśzechmocny Pánie Boże *LubPs* T6v (7); *GroicPorz* 13v; *KrowObr* 20 (8); *RejWiz* 16 (18); *RejFig* Bb2v; *RejZwierz* 10 (6); Izali człowieku we ftu lat ma fie národzić [Nunquid ... nascetur] potomek? *BibRadz Gen* 17/17 (8); *OrzRozm* Q3v (2); będąli śpołu śpác/ zágrzeie fie ieden od drugiego/ á ieden iáko fie ma zágrzác? *BielKron* 80 (9); *Mącz* 253a (3); *OrzQuin* B4v; *RejAp* 20 (12); *GórnDworz* Iiv; *HistRzym* 133v; Iz czym fie chlubić maľz nędzne śtworzenie *RejPos* 201 (45); *RejPosWiecz*² 93v (3); *BiałKat* 73v (3); *BielSat* C2v (3); á coć mam dáć kiedy śam niemam nic *RejZwierc* 168 (42); *RejPosWstaw* 42; *BudBib* 2.Esdr 2/3 (2); *CzechRozm* 41v (5); *ModrzBaz* 62v (3); *SkarJedn* 311; *KochOdpr* C3v; *Oczko* 6v (2); *KochPs* 31 (2); *SkarŻyw* 27 (19); *MWilcHist* H3; Niewiem tedy/ kędyby tákowego kościołá/ ktoryby nie błądził śzukác máią *NiemObr* 179; *ZapMaz* II G 78/407; *KochFr* 7 (3); *KochDz* 104; *BielSjem* 4; *ArtKanc* S8; *BielRozm* 18 (3); *GórnRozm* 13 (2); *KochWr* 36; *Phil* L4; *GórnTroas* 4 (2); *KochFrag* 52 (2); *OrzJan* 37 (3); *LatHar* +8v (2); *WujNT* 416 (2); *WysKaz* 36; *SarnStat* 1299; *KmitaSpit* C2v; *PowodPr kt* (3); *SkarKaz*)(3v

(17); *GosłCast* 65; Iákoż Rzeczpołpolita ná takim woýłku chrámác nie ma? *SkarKazSej* 686a (13); *KlonFlis* C; *SapEpit* A4v. Cf *Frazy*.

praet (1): bo zaż to być miało/ Aby to wniwecz pošlo/ co fię przez cię sftáło? *GrabowSet* B.

con (56): *BielŻyw* 78; A gdzie bych fie ia miał podzieć przed możnołcią twoią *RejPs* 206 (2); *DiarDop* 101 (3); *GliczKsiąż* D6 (4); *KrowObr* B2 (4); *BibRadz Gen* 18/12 (2); *KwiatKsiąż* A4 (2); *Prot* Dv; *GórnDworz* M3v (4); *HistRzym* 4v; *RejPos* 283v; *GrzegŚm* A3v; *RejZwierc* 58v (3); *WujJud* 239v; *BudBib* 4.Reg 19/11 (2); *MycPrz* I B3v; niewiem iákoby ieden Pálterz/ w iedney owczarni/ ták niezgodne owce rządzić miał? *CzechRozm* 78 (6); *ModrzBaz* 35; *Oczko* 7; *SkarŻyw* 150; Z Ieruzálem pielgrzymuiefz. A niemiałby tego wiedzieć [...] Co fię ták teraz przydáło *MWilkHist* I4v; *CzechEp* 52 (4); *ArtKanc* E15 (2); *OrzJan* 114; *LatHar* 559; *WujNT* 804. Cf *Frazy*.

Frazy: »jako(ż) to ma *itp.* być« = *to niemożliwe* [szyk zmienny] (10): *OpecŻyw* 8v; *RejKup* h2v; Iákoż to ma być moy miły Pánie/ być w vdręczeniu/ y być w vboftwie/ á przedfię być bogátym. *RejAp* 21v (2); *GórnDworz* Sv; *RejPos* 132v (3); *GrzegŚm* 64; *KochPs* 200.

»czego(ż) (jakoż *itp.*) się nadziewać (a. spodziewać, a. być dobrej nadzieje), czekać (a. oczekawać), sobie tuszyć, sobie obiecować mamy *itp.*« [zapewnienie, że nie zdarzy się nie dobrego lub w ogóle nic się nie stanie; z przeczeniem: że się na pewno zdarzy] = *quid expectabo* *PolAnt*, *Modrz*; *quid sperandum* *Modrz* [szyk zmienny] (23 : 10 : 3 : 1): *KromRozm* I G; *MurzHist* E4; Bo co tak indziej wszędy bywało [...], jakoż my też tego u siebie nadziewać się nie mamy? *Diar* 66 (3); *DiarDop* 109; *RejWiz* 70v (2); *OrzList* h2; *RejZwierc* 105; *BibRadz* 4.Reg 6/33; Czegoż W.M. maż czekać dáley/ przyzłifmy iuz w Polźce ná oštátni punkt *OrzRozm* A4; *KwiatKsiąż* Cv; *OrzQuin* Y2v; *HistRzym* 125v; *RejPos* 6v (5); *RejZwierc* 64 (10); *ModrzBaz* 72 (2); *SkarŻyw* 284; *LatHar* 249; *PowodPr* 5; *SkarKaz* 638b; Po tey zásię kárlicy krzywey, niewiem cobyś Miał łobie obiecować *CiekPotr* 27.

Szereg: »ma albo może« (1): A iákoż fie tu łzczęścić ma álbo może? *RejZwierc* 46.

αα. Z zakładaną odpowiedzią w *praet*; nie mógł (31) :

praet (28): *RejWiz* 185v; *KwiatKsiąż* N2v; *RejAp* 196; *RejPos* 11v (3); wiedziałciem ia tę nowinę dawno iefzczęś ty był nie przyiechał. Powiedzyał mu łługá: Niewiem od kogoś miał thák prętko wiedzieć *RejZwierc* 153v; *BudBib* b4; A Piotr co miał mowić ná takie pytanie? *SkarŻyw* 599; *GórnTroas* 71; *SkarKaz* 580a. Cf *Fraza*.

con (3): *BudNT przedm* c2v; A iákożby ten ták święty człek rofkázowác miał Grekom/ ktorzy mu nie podlegli *SkarJedn* 139; *CzechEp* 406.

Fraza: »co(ż) miał *itp.* (u)czynić« = *quid faceret* *Mącz* [szyk zmienny] (12): *LubPs* C3v; *Mącz* 340d (2); Coż miałá dáley vczynić? iuzli zwátpić? *RejPos* 75 (3); *SkarŻyw* 353; *CzechEp* 254; *ArtKanc* K5v; *GórnRozm* F2; *LatHar* 298; *SkarKaz*)(2v.

ββ. Z zakładaną odpowiedzią w *fut*: nie będzie mógł (1) : Ale ty nędzniku iákoż fie będzieś miał wymowić *RejAp* 67.

γγ. Z zakładaną odpowiedzią w *con*: nie mógłby (1) : A gdibychmy byli nie wierzyli/ iákożbychmy fie iuz byli Pánu fwoiemu podobác mieli? *RejPos* 142v.

4. Sygnalizuje przytoczenie czyjegoś zdania, za którego prawdziwość autor relacji nie ręczy (np. podobno, rzekomo jest) (niekiedy tłumaczy łacińską konstrukcję *A cum inf*) (cf też **I.B.**, **2.A.b.**) (473) :

W funkcji praes – że jest itp. (59):

~ *praes* (3): Yeszcze dayem wyedzenie vkm o Tatarzech yz sye nagotowały 30 tiffiacz Tatarow y ma fnymy bicz sin Czarow *LibLeg* 11/46; *RejAp* 50 (2).

con (56): Niektorzy piŝą o Piŝtacijach żeby miały żołądkowi ŝzkodzić *FalZioł* I 108b (10); *LibLeg* 11/20 (8); *KromRozm III* L6; *GliczKsiąż* B8v (2); Co ŝie tycze tego áby oni mieli pijác Krew Krzeŝcijańŝką/[...] tegom ŝie zá pewne nie mogł wywiedzieć *BielKron* 465v (9); Panaces [...] Ziele któreby miało wŝiŝtki choroby lieczic. *Mącz* 274d (3); teŝ tu iedt ieden/ ktory ma tę ŝlawę/ iakoby miał záwdy pocŝciwoŝci białychgłow bronit *Górndworz V v* (9); *RejPos* 192v; *WujJudConf* 249v; *CzechRozm* 143; *StryjKron* 497; *CzechEp* 72 (2); *ActReg* 9 (4); *SarnStat* 393 (2); *CiekPotr* 68; *KlonWor* 6. ~

W funkcji praet = że był itp. (91):

~ *praet* (37): *FalZioł* I 48d; *LibLeg* 7/98v (5); *Lib Mal* 1545/95v; Nye wyem by kto wkoŝcyele krzeŝciyańŝkim ták vczył. (–) Biŝkup to yeden myał mowit *KromRozm I Cv*; *GliczKsiąż* B5v (2); *RejZwierz* 12; *BibRadz I* 274; *OrzRozm M4*; Tá m theŝ/ iáko piŝą/ Kaim Ablá miał zábit *BielKron* 264v (6); *Górndworz M8* (2); *RejPos* 302; *CzechRozm* 107 (2); *SkarJedn* 316; *Oczko* 6v; *SkarŻyw* 99; *ZapKoŝcier* 1581/25; *CzechEp* 320; iz mámy sprawę iedno niepewną, iz Arcyxiążę miał ŝię od Krzepic ruszyć *ActReg* 51 (2); *OrzJan* 40; *LatHar* 262; *SarnStat* 424; *SiebRozmyŝl* F3v; *CiekPotr* 65; *CzahTr* H3.

con (54): *BierEz* F3; *LibLeg* 7/67v (11); *ZapWar* 1550 nr 2665; *Diar* 37; *GliczKsiąż* B5v (3); *GroicPorz z*; *BielKron* 61 (4); Centauri [...], Ludŝie ó których poetowie piŝą izby ná poły człowiek miał być/ á ná poły kón *Mącz* 47b (3); *Górndworz F4v* (7); *GrzepGeom* O3v; *RejPos* 191; *MycPrz* II C; *CzechRozm* 33v (4); Tedy m teŝ o tey Poroŝkáwi niemáło kŝiág Koŝcielnych zwártował/ ktoraby to z Xięŝny Połockiey ŝwiętą Práxedą w Rzymie zoŝtác miála *StryjKron* 275 (4); *CzechEp* 164; *WerGoŝc* 224; *Górnrzm A2v*; *ActReg* 53 (4); *SarnStat* 624; *KmitaSpit* C2v; Przyŝlzá nowiná, žeby miał vbogi ŝtárzec Tá m kędyŝ w drodze vmrzeć *CiekPotr* 12 (2). ~

a. *W przytoczeniu zdania, z którym autor relacji się nie zgadza lub kwestionuje jego źródłowość (323):*

W funkcji praes (170):

~ *praes* (1): Dziwno mi [...] iz W.M. biały mgłowam nie kaŝeŝ ná Syiem być poŝeŝkinámi/ [...] poniewaŝ [...] ták wiele czytác/ y rozumieć ŝie ná rzeczach máią. *Górndworz X4v*.

con (169): *MiechGlab* [90]; *LibLeg* 11/50 (2); ktorzy powiedaią žeby zmártwychwtaniá być niemiało [*qui dicunt resurrectionem non esse*] *MurzNT Mar* 12/18; *KromRozm III* E7v; *GliczKsiąż* B6 (2); *GroicPorz* h3; w ktoreyŝeŝ ŝie tego ŝkole náutzył/ [...] áby [*małżeŝstwo*] miało być wyŝtępkim nietzyŝtym? *KrowObr* 235 (11); *BibRadz I* 5a marg (5); *BielKron* 222 (2); *GrzegRóżn* Dv (5); *Mącz* 68d; *OrzQuin* G3; *SarnUzn* F2 (2); á coŝ theŝ w.m. o pięknoŝci powiedział/ iakoby miála być promieniem dobroci Boŝey/ á kthemu záwdy dobra/ ia thego nie bacŝę *Górndworz L14* (16); *RejPos* 163v; *RejPosWiecz*³ [97]; *BiałKat* 93v (3); *KuczKat* 335; *RejZwierc* 197v; *WujJud* A6v (5); *WujJudConf* 10v (8); *RejPosWstaw* [41³] (2); *CzechRozm* 12v (32); *SkarJedn* 13; *SkarŻyw* A4 (2); A co mi zádaie Sábelliánŝtwo/ ktoreby m wykłádem ŝwym wprowadzáć miał *CzechEp* 313 (46); *NiemObr*

78 (5); *ArtKanc* P7v; *GostGosp* 68; *OrzJan* 104; *WujNT* 425 (3); *SarnStat* *6v (2); *SkarKaz* 417b; *CzahTr* F2. ~

W funkcji praet (153):

~ *praet* (16): gdy mię małż za tego Iżem ia miał zapomnieć vrzędu fwoiego *RejJóz* [13]; *BielKron* 246; *RejPos* 310v; *WujJud* 179; *WierKróc* A3; *CzechRozm* 80v (4); Bo to ták rownie prawda/ iáko gdyby to kto mnie przyczytał/ żem ia/ á to wżdy vrodziwży fię iuż miał mowić *CzechEp* 176 (5); *NiemObr* 51; *ReszPrz* 85.

con (137): *LibLeg* 11/13v (2); *LibMal* 1548/144v; *Diar* 84; Iáko mię winiü iżebym ia ku temu mężoboyftwu rády y pomocy dodawał/ y miał bym o tym wiedzieć/ tego nie ieltem winien *GroicPorz* z; *KrowObr* 22 (5); *RejWiz* 37v; *OrzList* d; *BibRadz* *4v; ábowiem go ípotwarzáá by iá miał poniewalác gwałtem *BielKron* 156v (9); *SarnUzn* C7; *GórnDworz* E7v (3); *RejPosWiecz*² 95; *BiałKat* II; *KuczbKat* 155; *WujJud* 15v; *WujJudConf* 42v (2); *RejPosWstaw* 44; *HistHel* Dv; przez ktore [anioly] mnodzy Syná Bożego rozumieü/ y iákoby fie on pokazowác y z Przodkami nałzymi rozmáwiác miał/ trzymáü. *CzechRozm* 40v (28); *SkarJedn* A* (2); *SkarŻyw* 242; Nowaby to Hiftoria Co ty powiádałz Mária. Iżby Kriřtus miał zmartwychwřtác *MWilkHist* 13; *StryjKron* 552; *CzechEp* 36 (46); *CzechEpPORz* *4v; *NiemObr* 19 (9); *ReszPrz* 81; *BielSen* 15; *WujNT* 5 (7); *CzahTr* Kv (2); *SkarKazSej* 699b; *KlonWor* 17; *PudłDydo* B2v. ~

5. *Móc*; *dysponowác materiałem, wiadomościami; posse Modrz*; (*cum vb dicendi itp. habere + aliquid a. multa a. plura + inf vb dicendi itp. Vułg, PolAnt* (łumaczy też łacinski *coniunctivus praes i impf w zdaniach względných*) (cf też 3.) (157) :

a. *O możliwości jeszcze nie zrealizowanej (np. może, będzie mógł, mógłby – nie wiadomo, czy będzie)* (98) :

praes (31): *KłosAlg* A4v; *RejRozpr* D2v; *RejKup* m7; *RejWiz* 3v; *KwiatKsiąż* M4; *Anantapodoton*, [...] Niezupełne wyrzeczenie słów/ ktore yednák máyá być rozumiane. *Mącz* 9a (3); *Prot* C4; *RejZwierc* 138v (2); *BielSpr* 31v; *Oczko* 25; bo gdzie przysięgá pożytek iáki wielki przynieść ma/ tám łákomy człowiek [...] nie raz/ ále řto kroć przysięże. *GórnRozm* F (2); *SkarKazSej* 687a. Cf *Frazy*.

praet w funkcji praes (3): *GórnDworz* T8v; bacząc że tám pożytek być nie miał gdzie poczćiwości nie máłż/ wżytkę onę ráde [...] wżgárdzili *Phil* H4; *GrabowSet* D2v.

praet w funkcji con (1): W tymże Tálmućie řtoi/ iż Krol Og Bázan [...] wzięł ná fię kámieñ ták wielki/ iż miał im zábić wżytko Woyłko żydowłkie *BielKron* 463.

con w funkcji ind (dotyczy możliwości obecnej, zaistniałej dawniej lub przyszłej) (45): *OpecŻyw* 28 (2); *PatKaz III* 111v; *FalZioł III* 24c (3); oddal odemnie ty przyczyny prze ktore bych fię zawřtydác miał *RejPs* 178 (2); *MurzHist* M2; *LubPs* S2 marg (2); *GroicPorz* b3v; *BibRadz Abac* 2/1 (2); *SienLek* 12v; *RejAp* 178; ábychmy [...] tego fię vcžili/ czymbychmy fię mieli podobác themu Pánu fwoiemu. *RejPos* 199 (7); *RejZwierc* 19 (9); *BielSpr* 25v; *BudBib* 4.Esdr 7/14; *CzechRozm* 209; *Oczko* 38; *SkarŻyw* 98; ielli řye z tobá co řpiéwáło/ Coby y ten rok/ y dáley trwác miáło *KochPieś* 53; *ArtKanc* K8; *GostGosp* 72 (2); *OrzJan* 136; *KořakSzcześł* B3; *SarnStat* 367 (2).

con w funkcji włáściwej (18): *Dobra ley rzecz krew puřczać, ale miernie: to czo zbywa/ á czymby fię płod w zywoćie miał zaduřić* *FalZioł V* 32 (4); *RejPs* 124v (2); *RejKup* dd4; Gdźieby tedy miała

myłka być lepiei takié litery od fłowa odładzić *MurzOrt* B3; *Diar* 36 (2); *DiarDop* 105; *BielKron* 219; *Mqcz* 241b; *HistRzym* 93; *RejPos* 243; *RejZwierc* 59; *CzechRozm* 192v; *GostGosp* 26.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik (1): Rem potius ipsam dic, et mitte male loqui, Powiedz co małz powiedzieć/ á niełay po próznu. *Mqcz* 86b.

Frazy: »ma itp. [komu, z kim] (coś a. nieco, a. kilka słów) (o)powiedzieć, mówić, oznajmić (a. co ma powiedzieć itp.)« = habet aliquid (a. quod habet) indicare a. loqui [alicui] PolAnt, Vulg (tu możliwy też odeien zamiaru lub powinności) [szyk zmienny] (9 : 4 : 2): *LibLeg* 11/61; *RejJóz* P3v; *BibRadz* I 9d *marg* (4); *OrzRozm* Qv; *GórnDworz* V5v; *BudNT Act* 23/17 (2); *chćiey go nówiedzić: mać nie co pilnego powiedzieć. SkarŻyw* 135; *ActReg* 85; *Coż ieft co mi oznajmić małz? WujNT Act* 23/19 (3).

»jakoby miał rzec« = można powiedzieć (1): ziarna je^{go} [owska] maiał mocz rzadkołć czinić/ iakoby miał rzec iż rofpułzcza *FalZioł* III 24c.

b. *O możliwości zrealizowanej; praet w funkcji właściwej (np. mógł – i zrobił) (3):* Toć tedy było com miał powiedzieć/ o tym wielkim złączeniu Plánetow *LeovPrzep* D; *GórnDworz* T7v; *ModrzBaz* 101.

c. *O możliwości nie zrealizowanej (może, mogło – a nie jest, nie było) (39) :*

praes (6): Máiać wam wiele piłác [*Plura habens vobis scribere*]; niechćiałem przez papier y inkaufł *WujNT 2.Ioann* 12 (2). *Cf Fraza.*

praet w funkcji właściwej (1): miałes dofyc czału/ iákoś fie miał gotowác ná thy obiecáne gody twoie *RejPos* 181v.

praet w funkcji con (12): *PatKaz III* 96v; *RejKup* 14; Miałem był iefzcie y o onych Dyáłógoch [...] mówić/ ále widzę iż czału niemáłz. *OrzQuin* Aa5; *GórnDworz* V5v; A coż fie tedy iefzcie gorzłego nád to złe nad námi okazác miało/ trudno to rozum ogárnać może *RejPos* 138; *RejZwierc* 71; *SkarŻyw* 89 (2); *NiemObr* 25; *WujNT 3.Ioann* 13; *SiebRozmysł* K2v. *Cf Fraza.*

con w funkcji właściwej (20): *PatKaz I* 6; Bowiem oná [*śledziona*] wiele w fię materiey ciągnie z kthoreyby miała tłułtołć pochodzić *GlabGad* F; *OrzQuin* V2; *GórnDworz* Cc5; *Strum* Q3 (2); ále te rzeczy potrzebuią więtlzey prace niżliby tu odemnie wypifáne być miały *ModrzBaz* 4v (2); *KochOdpr* C2; *CzechEp* 42. *Cf Fraza.*

Fraza: »wiele (a. niemało) bym miał (mam) mówić, powiadać, pisać, wyliczać« = multa habeo loqui PolAnt, Vulg; multa habeo dicere Vulg (10:2 : 2:1): *LibLeg* 11/58; *KromRozm II* f3 (3); *żałuiąc tego iż fie łnim oblicźnie nie widzyał/ ábowiem miałem łnim wiele mówić imieniem Papielkim* *BielKron* 200; *RejAp* 32; *RejPos* 129; *BudNT Ioann* 8/16[26]; O którym áczbym iefzcie miał wiele piłác: ále y temu co przekaża folguię *CzechEp* 426; *NiemObr* 90; *PaprUp* G3v; *ActReg* 114; *WujNT Ioann* 8/26 (3).

d. *Dotyczy możliwości kwestionowanej (w przytoczeniu zdania, z którym autor relacji się nie zgadza) (np, myśli, że może – ale nie może) (6) :*

praet w funkcji praes (1): By był Białobocki zgołá rzekł/ iż s tych czerwonych twárzy/ każ wáłzá K. M. poczynić rzędy/ było by było dofyc trefnie/ bo [...] íámá tą rzecz/ iż ze fkor człowieczych rzędy być miały/ ma łmiech w łobie *GórnDworz* P8.

con w funkcji ind (5): *LibLeg* 7/104v; *RejWiz* 189; *CzechEp* 295; *żeś mniemał iżby dar Boży miał być zá piędądze nábywány. WujNT Act* 8/20 (2).

e. Po zdaniu zaprzeczonym (cf 3.) (10) :

praes (2): Ano wżytkiego nie máłz/ czyni lie ogrzać mamy. *RejZwierz* 19; *SkarKaz* 4a.

praet w funkcji właściwej (1): Bom ia ielźcze ielź człowiek od wieku onego/ W którym ielźcze nie było przypadku takiego. Iáko lie miał dołżzyć kto do mieyćá tego *RejWiz* 185v.

con w funkcji ind (7): Coćby tobie miało źzkodzić/ Niechćieyże w tym świebodzien być *BierEz* Rv; *GliczKsiąż* H2; *Mącz* 211b; *RejPos* 248v; *KochPs* 205; *CzechEp* 209 (2).

f. W pytaniu o możliwość (1) : iákoż by go tedy Krol vpádłego dźwignąć przez tę Exekucyą miał/ powiedz nam? *OrzRozm* K2.

6. Bez określonej funkcji; „mieć” nie wpływa zasadniczo na sens zdania, często jednak występuje w wypowiedziach, których budowa lub typ modalności są charakterystyczne dla funkcji uprzednio wydzielonych (267) :

a. W wypowiedziach bezpośrednich, nie nacechowanych modalnie (158) :

inf (1): A to napewnieyźy [znak]/ kiedy iuż raczył mieć rozelćáć iáwnie a iáwnie prawdę Ewányeliey fwoiey *RejPos* 260.

praes (17): *RejZwierz* 109v; *SienLek* 8; *GórnDworz* L16v; *GrzepGeom* M4v; działki w których ma być co męłkiego/ do rozgi ábo do trćiny lie vćiekáią *CzechRozm* 237v (2); ále ziemiá oto/ máiąc być czwartą częścią tych trzech/ czemu w łobie wżyťki závárlá/ [...] ognie/ wiátry/ wody/ kruzce *Oczko* 5 (2); *KmitaSpit* A2v. Cf *Fraza*.

praes w funkcji con po spójniku „żeby” (1): A Stároftá teráznieyźy niech będzie obowięzan czynić pilność/ że lie ma wywiádowác [= *żeby się wywiádowác*] o tych księgách [*in exquirendis libris JanStat* 437] *SarnStat* 541.

praet w funkcji praes (= *np. jest*) (3): *LibLeg* 10/67; A iż thu Apoštoł powiáda/ iż iedno ze zwirzát vkazáło mu tę táiemnicę/ która lie miała dział ná ziemi/ thoć ták wáłnie miało być/ iż o ziemłkich rzeczách teź ziemłkiemu zwirzęciu rośpráwowác przytáło *RejAp* 57v; *ActReg* 97.

praet w funkcji właściwej (np. był) (3): *PatKaz* III 147; *GliczKsiąż* N7v; nie máłz żadney ták zátrudnionej rzeczy/ ktora lie kiedykolwiek ná łwiece miedzy ludźmi łwowlonymi zámieľzác miała/ [...] áby był w tym omyłnego łwiátá przeľtrzedz nie miał. *RejPos* [340].

praet w funkcji con (= *np. byłby, gdyby nie...*) (3): *Mącz* 36d; Ták łię byli nań łpiknęli/ [...] iłz zábit pewnie bjć miał/ by go bļi wierni przez mur w koľzu nie łpuśćili. *SkarŻyw* 82 (2).

con w funkcji ind (= *np. jest*) (12): *FalZioł* I 33d (2); *LibLeg* 11/22v; *RejWiz* 59 (2); Dobracćby miała być twoiá rzecz/ ále nie máłz ktoby iey wyłłuchał. *BielKron* 72; A iżeby teź ielźcze pijańłtwo łźkodzić miała ćiáłu/ także teź łźkodźć miała y mieľzkowi/ łnádnie łię tego dowiedźć moźem *WerGość* 214 (4); *SarnStat* 88. Cf *W zdaniu...*

con w funkcji właściwej (np. jeżeli będzie, gdyby był) (94): *MetrKor* 34/265 (2); *BierEz* Iv (3); *FalZioł* I 34d; oznaymiliľczcie wtimze łyľczie łwim nam tho czobi kolwiek poľel wasch przed namy vľtnego poľfelłtwa myal powiedziecz Zebichmi themv wyerzily *LibLeg* 11/87 (7); *RejJóz* 15; *RejKup* 17v (2); *ZapWar* 1550 nr 2665; *GliczKsiąż* D2v (2); *LubPs* O (2); *GroicPorz* q3; *RejFig* Aa7; *RejZwierz* 101; *KwiatKsiąż* M3; *OrzQuin* S3; *LeovPrzep* Fv; *RejAp* 80v (2); miał li bych prágnąć áby lie w kthorey rzeczy Dworzánin odmienił/ tedy wniczym inym/ chybá w thym/ iżby był troľzkę białyngłowam

przychylniejszym *GórnDworz* Dd5v (5); *RejPos* 40v (7); *RejZwierc* 36 (7); ták o nich rozumieć/ iáko o głównych nieprzyjaciółách łwych: ktorzyby mu nic nigdy dobrego rádzić nie mieli *CzechRozm* 227 (4); *PapriPan* H (3); *ModrzBaz* 97v (2); gdzieby to długo trwác miáło/ kryftéř z tychże wód šíarczánych mu dáć *Oczko* 33 (4); *SkarŻyw* A4v; *ZapKościer* 1579/2 (4); *CzechEp* 14 marg (7); *KochDz* 108; *WerGość* 270; *PapriUp* D4; *ZawJeft* 40; *ActReg* 49 (7); *OrzJan* 21 (2); *WysKaz* 22; *JanNKar* E2v; *SarnStat* 268 (4); *CiekPotr* 6; Włzakby łnádź za tę pracą y Troia nie łtałá/ Choćby łie znouu w ręce twoie dołtác miáłá. *PudłDydo* B4.

con po spójniku typu „aby” (24): *PatKaz II* 48; A yelly by go pan dopuszczyl na sprawą aby othakye obvnyenyemy myal łzią spravicz [= *aby się sprawił*] panu łzwemv *LibLeg* 6/116 (5); *RejKup Z*; *Diar* 26 (2); mułi być łpor o wielką rzecz/ iz by łye táká przilyęgá tráfić miáłá *GroicPorz* z3v; *Leop* 3.Reg 22/20; *RejZwierc* 17v (2); *BibRadz* 4.*Esdr* 6/48; *RejPos* 85 (3); áni mię tym karzy/ Bych długo niemiał widzić twoiéy pięknyéy twarzy. *KochPieś* 9; *ArtKanc* S; *ActReg* 125; *OrzJan* 57 (2); *SarnStat* 183; *PaxLiz* B4.

Po wyrazie „bodaj” (1): A bodaj miał płákác síłá. Komu dobra myłł nie miłá. *KochSob* 59.

W zdaniu złożonym, w którego obu członach występuje ten sam czasownik [con w funkcji praet] (1): yáko zowye Páweł S. kołcyoł Korynthłki/ Láodyceńłki/ Theffáloniceńłki/ Lukałz Antiocheńłki [...]. Toć łá albo myályby być częłci á członki onego yednego kołcyołá *KromRozm III* D8.

Fraza: »tak (a. jako) mam(y) baczyć, rozumieć« = *zdaje się; quantum ego opinione auguror, ut opinor Mącz* [szyk zmienny] (7 : 1): *LibLeg* 11/40v; Iuż to niekunłt tak mam baczyć *RejKup* G (3); *Mącz* 245d (3); *Prot* A2.

b. *W wypowiedziach wyrażających brak pewności, przypuszczenie* (5) :

praes (3): Nescio ego te? Nie mam ya ciebie znác? *Mącz* 373b; Adventare et prope iam esse debes, Przibłizác y nie dáleko yułz małz być. *Mącz* 481b (3).

con w funkcji praet (2): iz mowiłz/ żebyłz to wlyzłtko rad łkromnie ćierpiál gdybyłz wiedziál/ żeby to z woley BOżey ná ćię przýłć miáło *CzechRozm* 229v; *CzechEp* 195.

c. *W wypowiedziach zawierających relację* (28) :

praes (1): Tak łychamy jż do Boga Dobrowolná ma bycz droga *RejKup* x8v.

praes w funkcji con po spójniku „żeby” (1): Lecz gdy thak iuż chczecie mieć/ iz go łtraćić mamy [= *żebyśmy stracili*] *RejJóz* A7v.

praet w funkcji praes (16): *ZapWar* 1507 nr 1972 (4); *WróbŻołt* CC6; powiedál mu tho wiefzczek [...]/ iz ptak łmierć iego miał známionowác. *BielKron* 142; *Mącz* 482a; A thu iuż dáley Pan opowiáda kołciołowi temu/ co mu łie też do niego podobác nie miáło. *RejAp* 26; tákem w ten czás rozumiał/ iz żadna bolełć z moią bolełcią nie miáłá porownác *GórnDworz* C5v (3); *RejZwierc* 82v; *Oczko* 30; *ActReg* 127; *SiebRozmyłł* K4; *SkarKaz* 204a.

praet w funkcji właściwej (6): *Diar* 22; gdy iuż Tobiałz łpodziewał łie że modlitwá iego miáłá być wyłłuchána [*putaret orationem suam exaudiri*] *Leop Tob* 4/1; *RejPos* 29 (3); *SkarŻyw* 35.

con w funkcji praes (3): *LibLeg* 11/85; *GrzegRożn* M3v; czedłes ono piłmo Bog iest łpráwiedliwy łędzia [...]. Odpowiedziál iemu pułtelnik rzekác: Częłtom to czedł y wierzyłem ze wlyzłtkiego fercá żeby thák miáło być *HistRzym* 88.

con w funkcji praet (1): *Iam mniemiáá żęby iuż nam był wżytko dáć miał HistLan D.*

d. *W wypowiedziach wyrażających niewiedzę, często z odcieniem zdziwienia, dezaprobaty (w tym też w pytaniach)* (37) :

praes (22): *Każęłz w. m. they pániey wielu rzeczy wiadomość mieć/ tu ia niewiem/ czo to máią być zá rzeczy GórnDworz X2v (2). Cf W zdaniu..., Frazy.*

con w funkcji praes (8): *MurzNT Luc 22/24; Ktoby z nas miał być lepłzym/ trudne rozeznánie. Prot B3; GórnDworz 05; RejPos 230v (2); RejZwierc 169v; CzechEp 276; GosłCast 56.*

con w funkcji praet (7): *BierEz E2v; LibLeg 11/21; A Piát się zdziwił/ ięłliżeby iuż miał vmrzęć [si iam mortuus fuisset] MurzNT Mar 15/44; GórnDworz Zv; Azałz nie widziłz miły Pánie iáka fie tłuźcza śćińęłá około ciebye/ á wżdy pythałz kthoby fie ciebie dotknąć miał? RejPos 255 (2); KmitaSpit C3v.*

W zdaniu złożonym, w ktorego obu członach występuje ten sam czasownik (1): *Przebóg cóż ięłt? coż bydź ma? GosłCast 19.*

Frazy: »co (to a. z tego) ma być« = co to jest, co się dzieje, co to znaczy; jak to, dlaczego; źle się dzieje; quidnam velit haec (a. vult hoc) esse Vulg; quid est Mącz [szyk zmienny] (17): Matko Boża czoż wżdy ma być Iuż y myłzy maią rządzyc RejJóz C6v; LibLeg 11/168; Ach niełtetys czos to ma być Barzoć mi to przykro flyeć. RejKup e6 (3); RejWiz 159v; Leop Act 17/20; Mącz 18d; GórnDworz O5v; HistLan Fv; CzechRozm 27v (2); Dżiwuię fye/ co ma być PudłFr 66; WujNT Act 2/12 (2); SkarKaz 607b; GosłCast 19.

»coż się ma dziać« (3): *(did) Iakob fię dowieduie czo wżdy fie ftało (-) A czos fie to wżdy ma dziać/ czemułz nie powiecie RejJóz B5 (3).*

e. *W wypowiedziach o treści ocenianej negatywnie lub uznanej za nieprawdziwą* (6) :

praes (2): *RejWiz 97; iáko łzkáráda/ á łzkodliwa rzecz ięłt/ kiedy máią być owce mędrłze [...] niż páłterz GórnDworz Ee6.*

con w funkcji praet (4): *LibLeg 11/40; RejPos 238v; ięłliżeś co w łobie obaczył [...]/ coby fie miało iáko obłákáć od poćciwey przyłtoynośći twoiey RejZwierc 267; A gdyby to miał był łynowi przyczytáć/ tedyby przed łowy tymi [...] punktá takie⁸⁰. nie kładł CzechRozm 64.*

f. *W konstrukcji utartej: »nie tylko aby miał«* (33) :

W funkcji praes (= np. nie tylko jest) (3): *nie tylko áby cie od tey fregośći męki łwoiey wwozić miał/ ábo to zá cię pełnić coś ty wypełnić miał/ ále ięłcze ktemu [...] czyni cie Bogu [...] łtworzeniem wdzięcznym RejPos 106 (3).*

W funkcji praet (= np. nie tylko był) (12): *RejAp 8v (2); Gdy fie vznał á náwroćił fie ku oycu łwemu/ nie tylko áby gi miał w łáfkę łwą przijáć/ ále dáleko kniemu wyłzedł/ vmiłował/ vdárował RejPos 144 (10).*

W funkcji fut (= np, nie tylko będzie) (16): *nie tylko ábyć fie miałá nágrozić praca twoiá/ ále y [...] dzyatkom y potomłtwu twoiemu/ dołtánie fie hoynie onego obłowu twoiego RejPos 176 (16).*

W funkcji postulatywnej (= nie tylko powinien) (2): *vpominaycie mi fie/ nie tylko ábyłcie prość mieli. RejPos 342 (2).*

**** Dubia** (5) : *mjłzli go. pokonacz. o thi dany. ma. MetrKor 40/817; ZapWar 1548 nr 2669.*

Być może zamiast „śmieć” (3): czemuż nie pokazać nie śmieli? Czyliście nie bali aby was nie potępiono? (marg) Odfczczępieńcy na Conciliu^m Itnać nie mieli. (-) WujJud 158v; SkarŻyw 384; SarnStat 784.

*Synonimy: I.1. **dzierżeć, posiadać, trzymać; a. dostawać, otrzymywać; 2.e.a. nieść, trzymać; 3. panować, posiadać, władać; 7. boleć, chorować, cierpieć, niemoc; 10. dostawać, otrzymywać; 12. dowiadować się, wiedzieć, znać; 13. wierzyć; 16. dostawać, otrzymywać; 19. brać, dzierżeć, kłaść, liczyć, mnimać, poczytać, rozumieć, sądzić, szacować, trzymać, twierdzić, ważyć; II.5. moc.***

Formacje współrdzenne: mieć się; miewać, miewać się,

Cf MAJĄCY, MIANY, MIENIE

KW (HG, MM, RS)